

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ:
ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ, ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ
ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

« ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΦΛΩΡΙΝΑ ΤΟΥ
ΕΜΦΥΛΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ (ΜΑΡΤΙΟΣ 1945- ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1949)
ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΗΓΕΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ»

ΕΠΟΠΤΡΙΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΣΟΦΙΑ ΗΛΙΑΔΟΥ-ΤΑΧΟΥ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΕΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ:

ΑΝΔΡΕΟΥ Α.

ΚΑΣΒΙΚΗΣ Κ.

ΓΕΡΑΣΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ, ΑΜ 837

ΦΛΩΡΙΝΑ 2019

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το παρόν πονήμα αποτελεί μέρος της μικροϊστορικής θεώρησης της τοπικής Ιστορίας της Φλώρινας. Συγκροτεί μια πολυεστιακή έρευνα η οποία εξετάζει πολιτικά, κοινωνικά και πολιτισμικά γεγονότα που αφορούν στην πόλη της Φλώρινας κατά τη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου. Το χρονικό της πλαίσιο ορίζεται από τον Μάρτιο του 1945 με την άφιξη των αγγλικών συμμαχικών δυνάμεων και την εδραίωση του κρατικού μηχανισμού στην πόλη έως τον Δεκέμβριο του 1949 μετά τη μάχη της Φλώρινας και τη λήξη του Εμφυλίου. Ως εργαλεία της ορίστηκαν τα Πρακτικά του Δημοτικού Συμβουλίου της Φλώρινας και ο τοπικός Τύπος, Δεξιός και Αριστερός/Απαγορευμένος, αυτής της περιόδου. Η επιλογή των συγκεκριμένων εργαλείων βοήθησε επειδή αυτά άπτονται των όψεων του θέματος που έχει κοινωνιολογικές, ανθρωπολογικές, πολιτισμικές και ιστορικές πτυχές. Επιπλέον από την έρευνα διαφαίνεται το κλίμα της περιόδου και οι ανάγκες της κοινωνίας που αναδύονται την εποχή εκείνη. Παράλληλα η διερεύνηση των πηγών αναδεικνύει πτυχές του Εμφυλίου που δεν αναφέρονται αποκλειστικά σε πολεμικά γεγονότα και συγκρούσεις που διαδραματίζονται στην περιοχή, αλλά αναδύονται οι επιπτώσεις τους τόσο στην κοινωνία, την οικονομία, την οργάνωση, όσο και στις υποδομές της περιοχής. Μέσα από την έρευνα γίνεται ορατή η προσπάθεια ανάπλασης του αστικού ιστού της Φλώρινας σε μια δύσκολη μετακατοχική περίοδο που χαρακτηρίζεται από το δίπολο του Κομμουνισμού – Αντικομμουνισμού και την εθνικοφροσύνη. Σε αυτό το πολιτικό πλαίσιο καταγράφονται δράσεις και συνθήκες κάτω από τις οποίες η κοινωνία εκφραζόταν χρησιμοποιώντας έναν αξιακό κώδικα που επηρέαζε το παραπάνω δίπολο. Επιπρόσθετα η έρευνα συμπεριλαμβάνει τις προσπάθειες που γίνονται από τις τοπικές Αρχές σε θέματα υποδομών και εκσυγχρονισμού της Φλώρινας. Επίσης πεδία της αποτελούν η οικονομία σε όλες τις εκφάνσεις της, οι εκπαιδευτικές δομές, οι κοινωφελείς Οργανισμοί και Οργανώσεις και ο ρόλος τους στην τοπική κοινωνία. Τέλος μέρος του ερευνητικού πεδίου του πονήματος αποτελεί η πνευματική, αθλητική και πολιτισμική κίνηση της Φλώρινας κατά τη διάρκεια του Εμφυλίου.

Λέξεις κλειδιά: Εμφύλιος, Φλώρινα, Πολιτική, Εθνικοφροσύνη.

ABSTRACT

The present work comprises part of the microhistorical approach of the local History of Florina. It constitutes a multifocal research which examines political, social and cultural facts in reference to the town of Florina during the Civil war. Its time frame is set from March 1945 with the arrival of the English allied Forces and the establishment of the state administration in the town until December 1949 after the battle of Florina and the end of the Civil war. As its tools were defined the records of the Town Council of Florina and the local Press, Right and Left/Forbidden of this period. The choice of the particular tools were of aid because these pertain the facets of the subject which has social, anthropological, cultural and historical aspects. Furthermore, through the research, the atmosphere of the time period is depicted as well as the needs of the society which emerge in this period. In parallel, the research of the sources, features aspects of the Civil war which do not refer exclusively in warfare facts and conflicts which take place in the region, but its consequences in the society, the economy, the organization as well as in the infrastructure of the area come to the surface. Through the research the attempt of redevelopment of the urban web of Florina becomes evident in a difficult Post-occupation period characterized by the dipole of Communism-Anticommunism and ethnicity. Within this political frame, actions and circumstances are recorded, under which the society expressed itself using a value system which affected the above dipole. In addition, the research encompasses the attempts made by the local Authorities in issues of infrastructure and modernization of Florina. Moreover, its fields include the economy in all its manifestations, its educational structures, its non-profit Organizations and Societies and their role in the local society. Finally, part of the research field of the work constitutes the intellectual, athletic and cultural movement of Florina during the Civil war.

Key words: Civil War, Florina, Politics, Ethnicity.

Πίνακας Αρκτικόλεξων

UNSCOB.	(Ειδική Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Βαλκάνια).
Α.-Ε.Υ.Π.	(Αγγλοελληνικής Υπηρεσίας Πληροφοριών).
Α.Κ.Ε.	(Αγροτικό Κόμμα Ελλάδας).
Γ.Α.	(Γενικό Αρχηγείο).
Γ.Ε.Σ.	(Γενικό Επιτελείο Στρατού).
Γ' Ε.Τ.Ο.	(Γ' Ειδικό Τάγμα Οπλιτών).
Δ.Ε.Ε	(Διερευνητική Επιτροπή Επεισοδίων).
Δ.Σ.Ε.	(Δημοκρατικός Στρατός Ελλάδος).
Ε.Α.Μ.	(Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο).
Ε.Δ.Β.Ε.	(Επιτροπή Διαχείρισης Βοηθημάτων Εξωτερικού).
Ε.Δ.Ε.Σ.	(Εθνικός Δημοκρατικός Ελληνικός Σύνδεσμος).
Ε.Ε.Σ.	(Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός).
Ε.Ε.Σ.Ν.	(Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού Νεότητας).
Ε.Κ.Ε.	(Εθνικό Κόμμα Ελλάδος).
Ε.Λ.Α.Σ.	(Ελληνικό Λαϊκό Απελευθερωτικό Στρατό).
Ε.Λ.Δ.	(Ένωση Λαϊκής Δημοκρατίας).
Ε.Μ.Ε.	(Εθνικοκοινωνικού Μετώπου Εργαζομένων).
Ε.Ο.Δ.Α.	(Εθνική Οργάνωση Δημοκρατικού Αγώνα).
Ε.Ο.Δ.Α.	(Εθνικής Οργάνωσης Δημοκρατικού Αγώνα).
Ε.Ο.Σ	(Ελληνικός Ορειβατικός Σύλλογος).
Ε.Ο.Χ.Α.	(Εθνικός Οργανισμός Χριστιανικής Αλληλεγγύης).
Ε.Π.Ε.	(Εθνική Πολιτική Ένωσης).
Ε.Π.Ο.	(Ελληνική Ποδοσφαιρική Ομοσπονδία).
Ε.Π.Ο.Ν.	(Ενιαία Πανελλαδική Οργάνωση Νέων).
Ε.Σ.Π.Α.	(Επιτροπών Στεγάζσεων Πολεμοπαθών Αγροτών).
ΕΛΛ.Α.Σ.	(Ελληνικά Αεροπορικά Συγκοινωνία).
Κ.Γ.Α.Ν.Ε.	(Κλιμάκιο Γενικού Αρχηγείου Νότιας Ελλάδας).
Κ.Ε.	(Κεντρική Επιτροπή).
Κ.Κ.	(Κομμουνιστικό Κόμμα).
Κ.Κ.Ε.	(Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδος).
Μ.Ι.	(Συμμαχική Υπηρεσία Αρωγής, γνωστή ως Military Liaison Greece).
Μ.Α.Δ.	(Μονάδες Αποσπασμάτων Δίωξης).
Μ.Α.Υ.	(Μονάδες Ασφαλείας Υπαίθρου ή Μονάδες Αυτασφαλείας Υπαίθρου).
Μ.Ε.Α.	(Μονάδες Ειδικών Αποστολών).
Ν.Ε.Φ.	(Ίδρυμα Εγγύς Ανατολής)
Ν.Ο.Φ.	(Εθνικό απελευθερωτικό Μέτωπο - Ναρόντνο Οσλομπουντίλνο Φρόντ). ¹
Ο.Η.Ε.	(Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών).

¹ Το ΣΝΟΦ (Σλαβομακεδονικό Λαϊκό Απελευθερωτικό Μέτωπο), ιδρύθηκε τον Νοέμβριο του 1943 στην Καστοριά και στη συνέχεια στη Φλώρινα από σλαβικά στελέχη του ΚΚΕ και αυτοδιαλύθηκε τον Μάιο του επόμενου έτους για να το διαδεχθεί το ΝΟΦ (Απρίλιος 1945) με έδρα τα Σκόπια.
Πηγή: Κολιόπουλος Ι, (1995). *Ληλασία φρονιμάτων* τόμ. Β', Θεσσαλονίκη: Βάνιας, σ. 5.

ΟΥΝΡΑ/ UNRRA	(Οργανισμός Περίθαλψης και Αποκατάστασης των Ηνωμένων Εθνών/United Nations Relief and Rehabilitation Administration).
Π.Δ.Κ.	(Προσωρινή Δημοκρατική Κυβέρνηση).
Π.Ε.	(Περιφερειακή Επιτροπή).
Π.Ε.Ε.Α.	(Πολιτική Επιτροπή Εθνικής Απελευθέρωσης).
Π.Ι.Κ.Π.Α.	(Πατριωτικό Ίδρυμα Κοινωνικής Πρόνοιας και Αντιλήψεως).
Σ.Ε.Κ.	(Σιδηρόδρομοι Ελληνικού Κράτους).
Σ.Ν.Ο.Φ.	(Σλαβομακεδονικό Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο).
Τ.Α.Ε.	(Τεχνικά Αεροπορικά Εκμεταλλεύσεις).
Τ.Α.Κ.Ε.	(Ταμείο Ασφάλισης Κλήρου Ελλάδος).
Τ.Ε.Α.	(Τάγματα Εθνικής Αμύνης).
Τ.Τ.Τ.	(εταιρεία: Ταχυδρομείων, Τηλεγραφημάτων και Τηλεφωνίας).
Τ.Υ.Δ.Κ.	(Τεχνική Υπηρεσία Δήμων και Κοινοτήτων).
Υ.Ε.Κ.Α.	(Υπηρεσία Εκμεταλλεύσεως Κρατικών Αυτοκινήτων).
Χ	(Χίτες).

Πίνακας περιεχομένων

EΙΣΑΓΩΓΗ	8
1. <i>Ιστορία, Τοπική Ιστορία</i>	8
2. <i>Η παρούσα βιβλιογραφία</i>	10
3. <i>Σκοπός και στόχοι της εργασίας</i>	11
4. <i>Μεθοδολογία</i>	13
4.1 <i>Ιστορική ερμηνεία, οργάνωση και ανάλυση υλικού</i>	13
4.2 <i>Πηγές: περιγραφή και αξιολόγηση</i>	15
4.3 <i>Δυσκολίες και Περιορισμοί της έρευνας</i>	19
ΜΕΡΟΣ Α΄. <i>Θεωρητικό μέρος: Η περίοδος του Εμφυλίου μέσα από τη βιβλιογραφία</i>	21
1. <i>Ο «Ψυχρός πόλεμος» και η σύνδεση του με τον Ελληνικό Εμφύλιο</i>	21
2. <i>Η γέννηση και η εξέλιξη του Εμφυλίου</i>	22
3. <i>Ο «Δεύτερος Γύρος» του Εμφυλίου Πολέμου</i>	27
4. <i>Ο «Τρίτος Γύρος» και το τέλος του Εμφυλίου πολέμου</i>	30
5. <i>Οι ξένες παρεμβάσεις στην Ελλάδα</i>	34
6. <i>Πτυχές των ξένων παρεμβάσεων στη Φλώρινα</i>	37
7. <i>Η Έννοια της Εθνικοφροσύνης κατά την περίοδο του Εμφυλίου</i>	42
8. <i>Όψεις εθνικοφροσύνης στη Φλώρινα</i>	44
ΜΕΡΟΣ Β΄: <i>Ο Εμφύλιος από τις πηγές της τοπικής Ιστορίας</i>	51
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο : <i>Η εγκατάσταση των νέων αρχών στη Φλώρινα</i>	51
1. <i>Η άφιξη των αγγλικών στρατευμάτων</i>	51
2. <i>Η άφιξη του Εθνικού Στρατού και οι αρχές Ασφαλείας</i>	57
3. <i>Οι νέες διοικητικές αρχές και η πολιτική κατάσταση</i>	60
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο : <i>Η πολιτική κατάσταση στη Φλώρινα</i>	65
1. <i>Η προκήρυξη των εκλογών της 31^{ης} Μαρτίου 1946</i>	65
2. <i>Οι εκλογές και η προεκλογική κίνηση στην περιοχή της Φλώρινας</i>	66
3. <i>Τα αποτελέσματα των εκλογών της 31^{ης} Μαρτίου 1946</i>	73
4. <i>Το Δημοψήφισμα της 1^{ης} Σεπτεμβρίου 1946 και τα αποτελέσματα</i>	76
5. <i>Δράσεις Βουλευτών και Πολιτευτών της Φλώρινας την περίοδο 1946-’49</i>	81
6. <i>Αναφορές στις επισκέψεις του βασιλιά Παύλου (1947, 1949)</i>	87
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο : <i>Οι τοπικές διοικητικές Αρχές της Φλώρινας</i>	88
1. <i>Οι Νομάρχες και το έργο τους (Μάρτιος 1945-Ιανουάριος 1949)</i>	88
2. <i>Ο Δήμος της Φλώρινας: έργα και δράσεις (Μάρτιος 1945 - Ιανουάριος 1949)</i>	95
2.1 <i>Ανέστης Καντζάς (Μάρτιος 1945-Μάιος 1945)</i>	95
2.2 <i>Στέργιος (Τέγος) Σαπουντζής (Ιούνιος 1945-Σεπτέμβριος 1946)</i>	97
2.2.1 <i>Η ανάρρηση στο δημαρχιακό θώκο</i>	97
2.2.2 <i>Η οργάνωση του Δήμου και δημιουργία υπηρεσιών του</i>	99
2.2.3 <i>Δαπάνες για τις υποδομές της πόλης και εξοπλισμό του Δήμου</i>	101
2.2.4 <i>Το κοινωνικό πρόσωπο και οι παροχές στους υπαλλήλους του Δήμου</i>	102
2.2.5 <i>Οι πόροι και τα έσοδα του Δήμου</i>	103
2.3 <i>Ανέστης Καντζάς (Οκτώβριος 1946- Ιούλιος 1948)</i>	104
2.4 <i>Περικλής Μηλώσης (Αύγουστος 1948-Δεκέμβριος 1948)</i>	111
2.5 <i>Ιωάννης Μπούσκος (Ιανουάριος 1949-Μάιος 1949), Π. Μηλώσης και Στ. (Τ.) Σαπουντζής (Μάιος 1949-Δεκέμβριος 1949)</i>	113
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο : <i>Η Μητρόπολη Φλωρίνης, Αλμωπίας και Εορδαίας</i>	117
<i>Το έργο και οι δράσεις της Μητρόπολης</i>	117
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ^ο : <i>Εθνικοφροσύνη</i>	122

Σύσταση Συλλόγων, Συνδέσμων και οι δράσεις τους.....	122
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 ^ο : Η οργάνωση της Φλώρινας.....	128
1. Οι δυσκολίες της συγκοινωνίας.....	128
2. Θέματα υποδομών της Φλώρινας.....	135
2.1 Η λειτουργία και οι κτιριακές υποδομές των σχολείων.....	135
2.2 Δημόσια κτίρια και Υπηρεσίες.....	136
2.3 Το οδικό δίκτυο της πόλης.....	137
2.4 Ταχυδρομείο και Τηλεπικοινωνίες.....	139
2.5 Ο ηλεκτροφωτισμός και υδροδότηση της πόλης.....	141
3. Ενέργειες για την ασφάλεια των πολιτών.....	144
4. Μέριμνα για την αποκατάσταση των Ανταρτόπληκτων.....	147
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 ^ο : Η Οικονομία της Φλώρινας.....	149
1. Η οικονομική κίνηση μέσα από τις διαφημίσεις του τύπου.....	149
2. Τράπεζες και Δημόσιοι υπάλληλοι.....	152
3. Ελεύθεροι επαγγελματίες, βιοτέχνες και η ίδρυση συλλόγων.....	153
4. Αγρότες και κτηνοτρόφοι.....	157
5. Ακρίβεια, διανομές αγαθών και αλληλεγγύη.....	159
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 ^ο : Οι εκπαιδευτικές δομές στη Φλώρινα.....	168
1. Τα σχολεία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.....	168
2. Η Παιδαγωγική Ακαδημία.....	174
3. Το Εθνικό Οικοτροφείο Αρρένων.....	175
4. Ο Εθνικός Παιδικός Σταθμός Φλώρινας.....	177
5. Ο Αγροτικός Παιδικός Σταθμός Φλαμπούρου.....	178
6. Η Παιδόπολη Φλώρινας, «Αγία Όλγα».....	179
7. Το ίδρυμα Αμερικανικής Περιθάλψεως « Εγγύς Ανατολής».....	180
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9 ^ο : Κοινωφελείς Οργανισμοί, Υπηρεσίες και εθελοντικές Οργανώσεις.....	181
1. Ο κοινωφελής Οργανισμός «Η Ελληνική Μέριμνα».....	181
2. Το Κέντρο Κοινωνικής Πρόνοιας.....	182
3. «Η Φανέλα του Στρατιώτη».....	183
4. «Οι Φίλοι του Στρατού».....	185
5. Οι δράσεις των Προσκόπων.....	185
6. Οι Ελληνίδες Οδηγοί.....	192
7. Ο Ερυθρός Σταυρός.....	194
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10 ^ο : Πνευματική κίνηση, Πολιτισμός και Αθλητισμός.....	197
1. Ο πολιτιστικός Σύλλογος Φ.Σ.Φ. «Αριστοτέλης».....	197
2. Εκδηλώσεις και ψυχαγωγία των πολιτών.....	201
3. Εκδόσεις.....	204
4. Αθλητικές δράσεις και διοργανώσεις.....	207
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11 ^ο : Όψεις του Εμφυλίου στη Φλώρινα.....	210
1. Λευκή Τρομοκρατία, Συλλήψεις και δίκες.....	210
2. Τα προβλήματα με τις γειτονικές χώρες και η επίσκεψη του κλιμακίου του Ο.Η.Ε. στη Φλώρινα (11-12 Μαρτίου 1947).....	234
3. Παραδόσεις ανταρτών.....	241
4. Εκτοπίσεις, Δηλώσεις Αποδοκίμασίας και Μετανοίας, Ανανήψεις.....	248
5. Δράσεις Ανταρτών: Δολοφονίες, απαγωγές, ληστρικές επιδρομές, συγκρούσεις και μάχες.....	261
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	315
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	320
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	326

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Ιστορία, Τοπική Ιστορία.

Η Ιστορία ως επιστήμη παρουσιάζεται ως ένας ακατάπαυστος διάλογος ανάμεσα στο παρόν και το παρελθόν.² Εννοείται ως η συστηματική μελέτη του παρελθόντος εστιασμένη κυρίως στην ανθρώπινη δραστηριότητα έως την παρούσα εποχή.³ Στο ερώτημα τι είναι Ιστορία έχουν δοθεί ορισμοί που από κοινού οριοθετούν την έννοιά της. Αφορούν στο αντικείμενο που εξετάζει, τον σκοπό της εξέτασης αυτής, τη μέθοδο και τη διαδικασία με τις οποίες γίνεται η εξέταση, ακόμα και τον τρόπο που παρουσιάζει τα αποτελέσματα της. Η Ιστορία όμως δεν αποτελεί απλή αφήγηση τετελεσμένων γεγονότων, αλλά προσπάθεια αναδόμησης και κατανόησης του παρελθόντος, με στόχο συνήθως την ερμηνεία του παρόντος και την πρόβλεψη του μέλλοντος,⁴ είναι μια προσπάθεια να εξηγηθούν οι αιτίες και οι ρίζες των πραγμάτων με εύληπτο τρόπο.⁵ Πέρα από αυτή τη διάσταση που έχει η έννοια της Ιστορίας, ο όρος δηλώνει επίσης και τη διαδικασία έρευνας που οδηγεί στη γνώση του παρελθόντος. Με αυτή τη σημασία ο όρος δηλώνει τον γραπτό ιστορικό λόγο ή την επιστήμη της Ιστορίας (ή Ιστοριογραφίας) που έχει ως αντικείμενο της την ιστορία, η οποία, όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, εξετάζει το παρελθόν των ανθρώπων.⁶

Η Ιστορία αναγνωρίστηκε ως επιστήμη στις αρχές του 19^{ου} αιώνα⁷ μέσα σε μια εποχή πολλαπλών και πολύπλοκων προβλημάτων της βιομηχανικής κοινωνίας που οδήγησαν αρχικά στον θετικισμό, δηλαδή στη θετική/λογική επιστημονική απάντηση με τη χρησιμοποίηση αυστηρών μεθόδων. Τον αιώνα αυτόν ταυτόχρονα, λόγω του θετικισμού, αναγνωρίστηκε από την Ιστορία η σημασία των αρχειακών πηγών και η ανάγκη της κριτικής τους.⁸ Ως εξελισσόμενη όμως επιστήμη υφίσταται διαρκείς

² Carr, E.H. (1964). *What is History*; Χαρμونتσουέρθ: Penguin. σ. 30.

³ Whitney, W. D. (1889). *The Century dictionary; an encyclopedic lexicon of the English language*, New York: The Century Co. Page 2842

⁴ Braudel, F. (2001). *The Mediterranean in the Ancient World*. London: Penguin UK. σ. 46

⁵ Evans, R. (2007). Τι είναι Ιστορία σήμερα. Στο Cannadine D. (Επιμ.) *Τι είναι Ιστορία σήμερα*, (23-53). Αθήνα: νήσος. σ. 24.

⁶ Γιαννόπουλου Γ., Οικονομοπούλου Ξ. και Κατσουλάκου Θ. (1986). *Εισαγωγή στις ιστορικές σπουδές*, Αθήνα: ΟΕΔΒ. σ. 7

⁷ Βόγλη Ε. (2015). *Τι πρέπει να γνωρίζει ο ιστορικός για την επιστήμη και το επάγγελμα του*. Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και βοηθήματα. σ. 14 στην https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/3821/2/15176_Vogli_Elpida.pdf (31/3/2019)

⁸ Γιαννόπουλου Γ., Οικονομοπούλου Ξ. και Κατσουλάκου Θ. (1986). *Εισαγωγή στις ιστορικές σπουδές*, Αθήνα: ΟΕΔΒ. σ. 7-8

αλλαγές και μετασχηματισμούς, παράγοντας διαφορετικές ιστοριογραφικές προσεγγίσεις περνώντας μάλιστα από την εθνική Ιστορία στην τοπική Ιστορία.

Οι επιμέρους διακρίσεις της (όπως γενική, εθνική ή τοπική Ιστορία) απορρέουν από την οπτική γωνία θεώρησης του γνωστικού αντικειμένου και της ιστορικής πραγματικότητας, καθώς τα γεγονότα περιγράφονται, αναλύονται και αξιολογούνται από τον ερευνητή με βάση την οπτική γωνία από την οποία ενδιαφέρεται να τα προσεγγίσει.⁹ Μέσα σε αυτό το πλαίσιο η τοπική Ιστορία αποτελεί ιδιαίτερο τρόπο προσέγγισης του ανθρώπινου παρελθόντος από την άποψη της κλίμακας, καθώς ο χώρος αναφοράς της τοποθετείται μεταξύ της γενικής Ιστορίας και της οικογενειακής ή της βιογραφίας. Το ενδιαφέρον της τοπικής Ιστορίας εστιάζεται, λοιπόν, σε έναν περιορισμένο χώρο αναφοράς και η προσοχή της στρέφεται κυρίως σε μικρές κοινωνικές ομάδες. Θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε τη θέση ότι πρόκειται για μια μικροϊστορία¹⁰ και ότι για να αξιοποιηθούν τα πορίσματά της, χρειάζεται να ενταχθούν στη μακροϊστορία, δηλαδή στη γενική Ιστορία.¹¹

Για να γίνει όμως αντιληπτός ο όρος «τοπική Ιστορία» πρέπει να εξεταστεί σε συνδυασμό με την Ιστορία και κυρίως με τα νεότερα ιστορικά ρεύματα. Κυρίαρχη ανάμεσα σε αυτά είναι η *νέα ή συνολική Ιστορία*, που οφείλει πολλά στην ανάπτυξη των κοινωνικών επιστημών τον 19ο αιώνα και σε θεωρητικούς όπως ο Karl Marx, ο Emile Durkheim και ο Max Weber. Η *νέα ή συνολική Ιστορία* αναπτύχθηκε στο περιβάλλον του επιστημονικού περιοδικού *Annales* (ιδρύθηκε από τους Lucien Febvre και Marc Bloch το 1929). Κεντρικός στόχος της «σχολής» αυτής είναι η εξέταση φαινόμενων μακράς διάρκειας, που παρουσιάζουν αντοχή στο χρόνο και ασκούν καθοριστική επίδραση στην εξέλιξη της ιστορίας.¹² Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο προσδιορισμός του περιεχομένου του όρου της τοπικής Ιστορίας από τον Skipp, σύμφωνα με τον οποίο η τοπική Ιστορία συναρτάται με την τοπογραφία,

⁹ Ασωνίτης, Σπ. και Παππάς, Θ. (2006). *Η Τοπική Ιστορία ως πεδίο σπουδής στα πλαίσια της σχολικής παιδείας*. Αθήνα : Ο.Ε.Δ.Β. σ.12-13.

¹⁰ Σύμφωνα με τον ορισμό του Winfried Schulze «μικροϊστορία είναι η λεπτομερειακή και ευρεία ανάλυση ενός επιμέρους ιστορικού θέματος, που σχετίζεται με κάποιο ιστορικό γεγονός ή με κάποια ιδιαίτερη περίοδο μιας ιστορικής κοινωνίας» Στο: Βαϊνά Μ (1997). *Θεωρητικό πλαίσιο διδακτικής της τοπικής Ιστορίας για τον 21^ο αι.*, Αθήνα : Gutenberg,. (73-75). Στην <http://users.sch.gr/gkelesidis/images/PDF/Yliko/BAINA%20TOPIKI%20ISTORIA.pdf> (5/4/2019).

¹¹ Φραγκούλης, Ι., (χωρίς χρον.). *Τοπική Ιστορία*, Εκπαιδευτικό υλικό για τα κέντρα δια βίου μάθησης. Στην kdv.mg.gr/Media/Default/Pdf%20enotites/6.10.pdf (01/04/2019).

¹² Φραγκούλης, Ι., & Φραντζή, Φ. (2010). *Σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις της τοπικής ιστορίας στο πλαίσιο της εκπαίδευσης ενηλίκων*. Πάτρα: Εκδόσεις Γιάννης Πικραμένος. σ.13-14.

την οικονομική, τη δημογραφική, την κοινωνική, την εκκλησιαστική και την πολιτική Ιστορία, έχει ως τόπο μελέτης την κοινότητα ή την πόλη και χαρακτηρίζεται από την ανάλυση, τη μικρο-ιστορική προτίμηση, τη συγκριτική διάθεση και το περιγραφικό γράψιμο.¹³

Για την περίπτωση της Δυτικής Μακεδονίας και συγκεκριμένα της Φλώρινας ως πλέον δόκιμος όρος περί τοπικής Ιστορίας κρίνεται ο όρος «μικροϊστορία», ο οποίος περιγράφει τη διεξοδική ανάλυση ενός επί μέρους επιστημονικού θέματος, το οποίο βιώνεται με τρόπο ιδιαίτερο από τη συλλογική μνήμη ενός περιορισμένου γεωγραφικού χώρου. Στην περίπτωση αυτή η εστίαση σε έναν περιορισμένο χώρο και η συνακόλουθη μεγέθυνση των συμφραζομένων του μπορεί, σε θεωρητικό τουλάχιστον επίπεδο, να οδηγήσει στη διείσδυση σε βάθος και στην ολοκλήρωση της εικόνας των πραγμάτων. Γιατί εκείνο που κυρίως προσφέρει η μικροϊστορική θεώρηση της τοπικής Ιστορίας της Φλώρινας είναι η όσμωση ιστορίας - πολιτισμικής ανθρωπολογίας - λαϊκής κουλτούρας, οι οποίες ως έχουσες πεδίο αναφοράς την αγροτική ενδοχώρα και το ημιαστικό κέντρο, θα μας προσφέρουν μια πολυεστιακή ανάλυση του υπό διερεύνηση πεδίου.¹⁴ Αυτό άλλωστε είναι και το ζητούμενο στο παρόν πόνημα. Η ανάδειξη των κοινωνικών, οικονομικών, πολιτικών και πολιτισμικών πτυχών που αφορούν τους αντίστοιχους υπό μελέτη τομείς της πόλης σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο, την περίοδο του εμφυλίου πολέμου.

2. Η παρούσα βιβλιογραφία.

Η ανά χείρας μελέτη αποτελεί τη μικροϊστορική θεώρηση που εξετάζει τα πολιτικά, κοινωνικά και πολιτισμικά γεγονότα που αφορούν την πόλη της Φλώρινας κατά τον Εμφύλιο. Η υπάρχουσα και σχετική με το θέμα βιβλιογραφία είναι αρκετά περιορισμένη και οριοθετείται σε μελέτες και διπλωματικές εργασίες που έχουν γίνει ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, ενώ είναι εστιασμένη περισσότερο σε γεγονότα του εμφυλίου πολέμου της περιοχής της Φλώρινας και λιγότερο σε θέματα πολιτικής και διοίκησης. Το υπάρχον βιβλιογραφικό υλικό δε δίνει διαστάσεις σε ζητήματα που αφορούν την κοινωνία και την οικονομία της υπό μελέτης περιόδου (1945-49), ενώ οι βιβλιογραφικές αναφορές για τη διαμόρφωση και εξέλιξη του αστικού ιστού έτσι

¹³ Ηλιάδου – Τάχου Σ. (2006). Το σύνδρομο του Κρόνου στη θεώρηση Γενικής και Τοπικής Ιστορίας, *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, Τεύχος 146, Ιούλιος - Σεπτέμβριος 2006. σ. 91.

¹⁴ Ηλιάδου – Τάχου, Σ. όπ. π., σ.92.

όπως αυτός μορφοποιείται/ανασυγκροτείται μέσα από τις οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες μετά από το τέλος της κατοχικής περιόδου και μέσα στις δύσκολες συνθήκες του Εμφυλίου είναι ανύπαρκτες.

Είναι αναγκαίο να αναφερθεί πως για την περίοδο με την οποία ασχολείται η ερευνητική μελέτη σπανίζουν οι συστηματικές και δομημένες καταγραφές γεγονότων που αφορούν τα πολιτικά τεκταινόμενα της Φλώρινας του Εμφυλίου. Δεν υπάρχουν, επίσης, παρουσιάσεις οι οποίες έχουν σχέση με την τοπική διοίκηση, τα έργα και τη δράση των φορέων της. Επιπρόσθετα δεν υφίσταται βιβλιογραφία που αναφέρεται στα πολιτισμικά θέματα, στις πνευματικές και καλλιτεχνικές αναζητήσεις της περιόδου και στον τρόπο με τον οποίο αυτές εκδηλώνονταν μέσα από τις δράσεις/διοργανώσεις τόσο σε επίπεδο συλλόγων όσο και σε ατομικό.

Επιπλέον οι αναφορές σε θέματα οικονομίας και επαγγελματικής ενασχόλησης των κατοίκων τη δύσκολη περίοδο του Εμφυλίου είναι σχεδόν ανύπαρκτες. Στην παρούσα βιβλιογραφία υπάρχουν κάποιες εστιάσεις και αναφορές για τις οικονομικές δυσχέρειες, τη φτώχεια, τα συσσίτια, τις διανομές αγαθών, αλλά δε γίνεται ιδιαίτερη μνεία σε θέματα οικονομικής/επαγγελματικής απασχόλησης και βιοπορισμού του πληθυσμού. Τον πρωταγωνιστικό ρόλο σε αυτή έχουν τα στρατιωτικά γεγονότα, οι επιθέσεις και οι δράσεις των ανταρτών που διαδραματίζονταν στην περιοχή. Σε ορισμένες μάλιστα περιπτώσεις είναι διαμεσολαβημένη από υποκειμενικές και πολιτικές οπτικές ή έχει διαμορφωθεί από προσωπικά βιώματα και μνήμες. Δεν είναι όμως ποτέ αρκετή, όταν μάλιστα στην υπάρχουσα βιβλιογραφία μπορούν να προστεθούν έστω και κάποιες λεπτομέρειες οι οποίες έχουν καταγραφεί στον τοπικό Τύπο και αφορούν τον τρόπο που βίωσαν τα γεγονότα η πολιτεία και η κοινωνία.

3. Σκοπός και στόχοι της εργασίας.

Το παρόν πόνημα σκοπό έχει να αναδείξει όψεις της κοινωνικής, πολιτικής και πολιτισμικής ζωής της Φλώρινας του Εμφυλίου. Πρόκειται για μια απόπειρα ανασύνθεσης της εποχής μέσα από τις πληροφορίες που παρείχε ο εβδομαδιαίος και περιοδικός Τύπος της πόλης καθώς και τα πρακτικά του Δημοτικού Συμβουλίου της Φλώρινας. Το πεδίο της έρευνας άλλωστε είχε σε πολλούς τομείς άμεση σχέση με τις δράσεις που αφορούσαν αποκλειστικά την πόλη της Φλώρινας και τα γεγονότα που

λάμβαναν χώρα στη γύρω περιοχή στον βαθμό που αυτά επηρέαζαν την εξέλιξη και ανάπτυξη της.

Σκοπός της εργασίας δεν είναι μια συγκριτική μελέτη με όμορες επαρχίες και πόλεις της περιόδου αυτής. Έχει στόχο σε όλη της την έκταση και πάντα στο πλαίσιο των αρχειακών και λοιπών διαθέσιμων πηγών, εντός των οποίων υλοποιείται, να βοηθήσει στην κατανόηση της εξεταζόμενης περιόδου, κατά την οποία εδραιώνονταν τα θεμέλια μιας σύγχρονης κοινωνίας, δομούνταν θεσμοί και γινόταν η εκκίνηση, έστω και δειλά, του κρατικού μηχανισμού.

Ακόμα στόχος της είναι να αποτυπώσει δράσεις της πολιτικής ζωής και να διαλευκάνει ή να δώσει δυνατές θεωρήσεις αλλά και εξηγήσεις, με όλες τις επιφυλάξεις, σε θέματα που αφορούσαν την πολιτική σε τοπικό επίπεδο. Επιχειρεί να αποτυπώσει επίσης το πώς εκφραζόταν η κοινωνία μέσα από τον αξιακό κώδικα που επηρέαζε το δίπολο Αριστεράς-Δεξιάς, Κομμουνισμού-Αντικομμουνισμού. Αυτό πραγματοποιείται με την παράθεση γεγονότων μέσω των οποίων διαφαίνονται οι συμμαχίες και οι αντιθέσεις την περίοδο του εμφυλίου πολέμου στη Φλόρινα.

Επιπρόσθετα η παρούσα εργασία στοχεύει, μέσα από την έρευνα που διεξάγεται, να διαφανούν οι υποκειμενικές αντιλήψεις προσώπων, τα σχόλια των εφημερίδων, που πολλές φορές είναι αντιφατικά, οι πολιτικές θέσεις των πολιτών αλλά και των εκδοτών, οι κοινωνικές και ταξικές θέσεις, όσο πιο ρεαλιστικά και αδιαμεσολάβητα γίνεται, προκειμένου όλα αυτά να δώσουν το στίγμα της εποχής. Προσπαθεί να καταδείξει αν υπήρχαν αναγωγές και αξιακοί κώδικες σχετικοί με το έθνος, αν υπήρχαν θέματα ιδεολογιών και εθνικοφροσύνης τα οποία επηρέαζαν την καθημερινότητα και τον τρόπο με τον οποίο δρούσαν και ενεργούσαν οι πολίτες της Φλώρινας.

Επίσης μέσα από την μελέτη και την έρευνα των πηγών της τοπικής Ιστορίας η εργασία επιδίωξη έχει να αναδείξει την οικονομική και την κοινωνική κατάσταση της Φλώρινας την περίοδο του Εμφυλίου. Θα ήταν ιδανικό να μπορέσει να μεταφέρει την εποχή, τις νοοτροπίες και τον τρόπο σκέψης των κατοίκων εκείνης της περιόδου που αφορούσαν όχι μόνο ιδεολογικά/πολιτικά θέματα αλλά και θέματα πολιτισμού και πνευματικών αναζητήσεων. Επιπρόσθετα πρόθεση της είναι να παρουσιάσει την ανάπλαση του κοινωνικού γίνεσθαι σε μια περίοδο γεμάτη αντιξοότητες και μίση, να αποτυπώσει την καθημερινότητα των Φλωρινιωτών και να αναδείξει θέματα συνεργασίας, βιοπορισμού αλλά και πολιτικής διχόνοιας. Αυτό άλλωστε ήταν και το

μεγάλο στοίχημα της εργασίας, να μπορέσει μέσα από το αρχαιακό υλικό να αποδώσει την ατμόσφαιρα και τις συνθήκες που επικρατούσαν την περίοδο εκείνη.

Ακόμα δεν πρέπει να αγνοηθούν οι δράσεις και το έργο της πολιτικής και θρησκευτικής εξουσίας της πόλης. Στόχος ακόμα είναι η διερεύνηση και η στάση των αρχών στα μεγάλα προβλήματα όπως της ανοικοδόμησης, της αποκατάστασης συγκοινωνιακών δικτύων και των υποδομών γενικότερα για την εύρυθμη λειτουργία των υπηρεσιών διοίκησης, υγείας και εκπαίδευσης. Τέλος μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει και τίθεται ως στόχος η κατάδειξη του ρόλου της Πολιτείας απέναντι στην πόλη της Φλώρινας: αν δηλαδή υπήρχε μέριμνα από το κράτος για τα υλικοτεχνικά προβλήματα και τις υποδομές της πόλης και αν αυτά αναδεικνύονται και υλοποιούνται ικανοποιητικά από τους αντιπροσώπους της.

4. Μεθοδολογία.

4.1 Ιστορική ερμηνεία, οργάνωση και ανάλυση υλικού.

Η Ιστορία, όπως τονίζει ο Μεγαλοπολίτης ιστορικός Πολύβιος σε μια ρήση του, μας διδάσκει ότι τίποτα δεν γίνεται τυχαία. Όλα έχουν τις αιτίες τους. Την ύπαρξη αιτιώδους συνάφειας, επισήμανε ο ιστορικός Πολύβιος στα ιστορικά γεγονότα. Η ιστορική ερμηνεία έγκειται στην αναζήτηση κριτηρίων για την επιλογή της ορθής ερμηνευτικής εκδοχής, τα οποία αντλούνται από τις ιστορικές συνθήκες.¹⁵

Στην ερμηνευτική μέθοδο ο ερευνητής επιστρατεύει όλες τις γνώσεις και τα σχετιζόμενα με το υπό ερμηνεία αντικείμενο/φαινόμενο που βοηθούν στην κατανόησή του. Κάθε εξηγητική προσέγγιση φωτίζει όψεις του αντικειμένου/φαινομένου, οι οποίες κάθε φορά διευρύνονται, εμπλουτίζονται, εμβαθύνονται, καθώς η προσπέλαση αυτή και η απόπειρα κατανόησης συνιστούν μια κυκλική πορεία ενός αέναου ερμηνευτικού κύκλου, μια χωρίς τέλος διαδικασία με πολλές διαδοχικές εκφάνσεις.¹⁶

Η ιστορική ερμηνευτική μέθοδος ασχολείται συνήθως με τη μελέτη ιστορικών τεκμηρίων, κειμένων και άλλων γραπτών εκφράσεων ή μνημείων του ανθρώπινου πνεύματος. Τα στάδια της συγκεκριμένης διεργασίας μπορούν να συνοψιστούν στα

¹⁵ Δημητρόπουλος, Α. «Η ιστορική μέθοδος ερμηνείας». Στην: <https://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php> (22/4/2019)

¹⁶ Μέθοδοι έρευνας της παιδαγωγικής επιστήμης: η ερμηνευτική μέθοδος, στο: https://student.cc.uoc.gr/uploadFiles/192-%CE%A0%CE%91%CE%99%CE%9D100/Proodos_2_vlh.pdf .σ. 2. (22/4/2019).

εξής δύο: 1. Συλλογή και εξακρίβωση του ιστορικού υλικού. 2. Αξιολόγηση του υλικού. Η φάση αυτή προϋποθέτει σφαιρική γνώση όλων των πτυχών της ευρύτερης ιστορικής περιόδου στην οποία εντάσσεται το εκάστοτε υπό διερεύνηση θέμα.¹⁷

Κατά το πρώτο στάδιο, επειδή το υλικό που προέκυψε είχε μεγάλο όγκο, ήταν πολύπλοκο, πυκνό και χαοτικό λόγω της μη τυποποιημένης μορφής του, θα έπρεπε τα δεδομένα, για να είναι διαχειρίσιμα, να οργανωθούν και να ταξινομηθούν. Τα κριτήρια ταξινόμησης ήταν θεματικά και χρονολογικά ή άλλα, όταν αυτά αφορούσαν κάποιες ιδιαίτερες περιπτώσεις (π.χ. πρόσωπα ή ομάδες προσώπων που δεν μπορούσαν να ενταχθούν στις ειδικές κατηγορίες που υπήρχαν). Στη συγκεκριμένη διαδικασία η ταξινόμηση και η ανάλυση έγινε με μορφή γραπτού κειμένου.

Η μορφή οργάνωσης στο πλαίσιο της ποιοτικής έρευνας που ακολουθήθηκε ήταν διατμηματική ή κατηγορική. Σύμφωνα με αυτή κατηγοριοποιήθηκε το ερευνητικό υλικό λεπτομερώς και κατά σειρά απόδοσης του νοήματος με στόχο σειρά – σειρά να κωδικοποιηθεί όλο το υλικό.¹⁸ Οι κατηγορίες και οι υποκατηγορίες που προέκυψαν έδωσαν μια γενική εικόνα και μια σύντομη περιγραφή του περιεχομένου των επιμέρους τμημάτων του κειμένου.

Ως στρατηγική ανάλυσης των δεδομένων τηρήθηκε η θεματική ανάλυση. Αυτή ήταν ιδανικότερη για τη συγκεκριμένη εργασία γιατί βοήθησε στον εντοπισμό, την περιγραφή και ομαδοποίηση επαναλαμβανόμενων θεμάτων (π.χ. συμπλοκές κατά τον εμφύλιο, επιθέσεις ανταρτών, στοιχεία για την τοπική διοίκηση, δράσεις συλλόγων, ατομικές πρωτοβουλίες κλπ) που προέκυψαν από το ερευνητικό αρχειακό υλικό. Το θετικό της θεματικής ανάλυσης είναι ότι προσφέρει ελευθερία/ευελιξία αφού δεν απαιτεί κάποιες συγκεκριμένες επιστημολογικές θέσεις, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει την απουσία επιστημολογικής πλαισίωσης. Η συγκεκριμένη ανάλυση είναι συμβατή με την επιστημολογική θέση του ρεαλισμού, η οποία ορίζεται βάσει κυρίως των ερευνητικών ερωτημάτων και των επιδιώξεων που προκύπτουν από τα θέματα της έρευνας.¹⁹ Στην παρούσα εργασία για παράδειγμα επιθυμούμε μέσα από την έρευνα να διαφανούν υποκειμενικές αντιλήψεις προσώπων, τα σχόλια των εφημερίδων, που πολλές φορές είναι αντιφατικά, οι πολιτικές θέσεις πολιτών αλλά και εκδοτών, οι

¹⁷ Μέθοδοι έρευνας της παιδαγωγικής επιστήμης: η ερμηνευτική μέθοδος, στο: https://student.cc.uoc.gr/uploadFiles/192-%CE%A0%CE%91%CE%99%CE%9D100/Proodos_2_ylh.pdf, σ.2. (22/4/2019).

¹⁸ Ίωσηφίδης, Θ. (2008). «Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες». 2^η έκδ. Αθήνα: Κριτική, σ.11.

¹⁹ Clarke, V., Braun, V. & Hayfield, N. (2015). «Thematic analysis. In J. Smith (Ed.). *Qualitative psychology: A practical guide to research methods*» (3rd ed.) (pp. 222-248). London: Sage.

κοινωνικές και ταξικές θέσεις όσο πιο ρεαλιστικά και αδιαμεσολάβητα γίνεται. Αυτό θα βοηθήσει στην ασφαλέστερη εξαγωγή συμπερασμάτων με σφαιρικό χαρακτήρα. Για τη διεξαγωγή της θεματικής ανάλυσης, ακολουθήθηκαν έξι συγκεκριμένα βήματα/στάδια²⁰ των Braun και Clarke (2006) τα οποία προτείνουν, χωρίς ωστόσο να προϋποθέτουν μια γραμμική πορεία.²¹

Εφαρμόζοντας την παραγωγική πορεία, από το γενικό στο ειδικό, το πρώτο μέρος βασίζεται σε βιβλιογραφικές αναφορές σχετικές με τον Εμφύλιο γενικότερα. Η παράθεση ενός ιστορικού πλαισίου με μια διεξοδικότερη μορφή ως πρώτου μέρους του πονήματος θεωρήθηκε ενδεικτικότερη γιατί με αυτόν τον τρόπο σε ένα γενικό πλέγμα αναλύονται οι ισχύουσες πολιτικές καταστάσεις και ιδεολογίες, οι πολεμικές συγκυρίες, οι οργανώσεις που πρωταγωνιστούν την περίοδο αυτή, οι συμπεριφορές, οι επικρατούσες τάσεις, αντιλήψεις και ιδεολογίες και ο τρόπος σκέψης που ενώ αφορούν ένα ευρύτερο πλαίσιο παράλληλα έχουν άμεση σχέση με το πεδίο έρευνας της εργασίας.

Το δεύτερο μέρος, που αποτελεί το ερευνητικό μέρος, αφορά σε γεγονότα τα οποία έχουν σχέση με την πολιτική, την κοινωνία, τον πολιτισμό της Φλώρινας και τις δράσεις των ανταρτών μέσα από τον τοπικό Τύπο και τα πρακτικά του Δήμου Φλώρινας.

4.2 Πηγές: περιγραφή και αξιολόγηση.

Με τον όρο ιστορική πηγή (τεκμήριο, μαρτυρία) εννοούμε κάτι ενδιάμεσο ανάμεσα στον ιστορικό και το παρελθόν, οτιδήποτε μπορεί με κάποιο τρόπο να ανακαλύψει κάτι για το παρελθόν, ότι δηλαδή εξαρτάται από τον άνθρωπο, του

²⁰ Τα έξι στάδια για τη διεξαγωγή της θεματικής ανάλυσης των Braun και Clarke είναι: 1. Εξοκείωση με τα δεδομένα (με το ερευνητικό υλικό). 2. Κωδικοποίηση (Παραγωγή κωδικών κατά την εξέταση των κειμένων. Μπορεί ένα απόσπασμα να περιέχει πολλά διαφορετικά νοήματα, τότε αποδίδονται περισσότεροι από έναν κωδικούς, οι οποίοι μπορούν να συνδυαστούν με ίδια χαρακτηριστικά και νοήματα και να ενοποιηθούν σχηματίζοντας ίσως και άλλες κατηγορίες). 3 Αναζήτηση θεμάτων (ή και υποθεμάτων). 4. Επανεξέταση των θεμάτων (Σε αυτό το στάδιο διαμορφώνονται τα υποψήφια θέματα τα οποία πληρούν τα απαραίτητα κριτήρια για να συμπεριληφθούν ή όταν θέματα επικαλύπτονται τότε θα χρειαστεί να συγχωνευθούν σε ένα ή ακόμα και να διαχωριστούν σε άλλα). 5. Ορισμός και ονομασία θεμάτων (όπου διαμορφώνεται ο θεματικός χάρτης όλων των δεδομένων) και 6. Έκθεση των δεδομένων-συγγραφή των ευρημάτων (Συγκεντρώνεται το σύνολο των επεξεργασμένων θεμάτων που προκύπτει από το ερευνητικό υλικό και περιλαμβάνει την τελική ανάλυση και συγγραφή των ευρημάτων). Στο: https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/5822/3/02_chapter_05.pdf (25/02/2019)

²¹ Braun, V., & Clarke, V. (2006). «Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*», 3, 77-101. Στο: https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/5822/3/02_chapter_05.pdf (25/02/2019)

χρησιμεύει, τον εκφράζει, σημαίνει την παρουσία του, τη δράση του, τα γούστα ή τους τρόπους ύπαρξής του. Η ύπαρξη πηγών αποτελεί προϋπόθεση της ιστορικής γνώσης. Τα ίχνη που άφησαν οι άνθρωποι μετατρέπονται από τον ιστορικό σε πηγές που μαρτυρούν για το ανθρώπινο παρελθόν, μετατρέπονται σε μαρτυρίες για τα ερωτήματα που θέτει ο ιστορικός. Κάθε τόπος εγγράφεται στον χρόνο και η ιστορία αφήνει τα ίχνη της στον χώρο, στο τοπίο, στα κτίσματα, στα αρχεία, στη συλλογική μνήμη κ.ά.²²

Με τη διάδοση της χρήσης νέων ειδών τεκμηρίων δημιουργήθηκαν, πέρα από τα κρατικά, νέα είδη αρχείων (προφορικής ιστορίας, κινηματογράφου, κλπ). Τα κρατικά αρχεία έχουν απολέσει τον αποκλειστικό τους χαρακτήρα, εφόσον τα κρατικά έγγραφα θεωρούνται πλέον μόνο μια μορφή πηγών ακόμη και για την πολιτική Ιστορία, η αποκλειστική εξέταση των οποίων εμπεριέχει μια αξιολόγηση της βαρύτητας του κρατικού μηχανισμού στις ιστορικές εξελίξεις. Στην Ελλάδα ανάμεσα στα κυριότερα αρχεία είναι τα Γενικά Αρχεία του Κράτους (Γ.Α.Κ.), Αρχεία νομών των Γ.Α.Κ., Αρχεία τοπικά των Γ.Α.Κ. , κ.α.²³ Τέλος η Αρχειακή Έρευνα (Archival Research), όπως η έρευνα μέσα από τα πρακτικά, είναι κατεξοχήν ιστορική έρευνα (αν και όχι αποκλειστικά) που αποσκοπεί στην εξέταση, ταξινόμηση και ανάλυση ιστορικών πηγών πάσης φύσεως που είναι οργανωμένες από δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς ή και από ιδιώτες με την μορφή αρχείων.²⁴

Επειδή το παρόν πόνημα είναι, όπως αναφέρθηκε, μια μικροϊστορική θεώρηση που εξετάζει τα πολιτικά, κοινωνικά και πολιτισμικά γεγονότα που αφορούν την πόλη της Φλώρινας, τα εργαλεία που επιλέχθηκαν ανήκουν στις πηγές της τοπικής Ιστορίας. Έτσι, λοιπόν, έχει ως εργαλεία της τη χρήση του αρχειακού υλικού των Γ.Α.Κ.²⁵ της Φλώρινας και συγκεκριμένα τα πρακτικά του Δημοτικού Συμβουλίου Φλώρινας από τον Μάρτιο του 1945 έως και τον Δεκέμβριο του 1949 και τα

²² *Τοπική ιστορία* , Κέντρα εκπαίδευσης Ενηλίκων - Υπ. Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Στην: <https://repository.edulll.gr/edulll/retrieve/3931/1169.pdf> σ. 13 (22/4/2019)

²³ *Τοπική ιστορία* , όπ. π., <https://repository.edulll.gr/edulll/retrieve/3931/1169.pdf> Πρακτικά : την [κυρίαρχη αντίληψη](#) σ.16

²⁴ Ίωσηφιδης, Θ. (2003). *Εισαγωγή στην ανάλυση δεδομένων ποιοτικής κοινωνικής έρευνας* (Σημειώσεις, Μυτιλήνη 2003) , διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <https://benincasaclassresources1.files.wordpress.com/2014/.../iosifidis-simiosis-analisi...> (01/04/2019)

²⁵ Ίδρυτικός νόμος [N.380/1914](#) «Περί της ίδρύσεως υπηρεσίας των αρχείων του κράτους» (αφορά στην Κεντρική Υπηρεσία των ΓΑΚ).Ο Νόμος ψηφίζεται επί κυβερνήσεως Ελευθερίου Βενιζέλου χάρη στις προσπάθειες του καθηγητή Σπυρίδωνα Λάμπρου και του ιστορικού-ερευνητή Γιάννη Βλαχογιάννη, με σκοπό "την συναγωγήν και εποπτεϊάν πάντων των δημοσίων αρχείων των περιλαμβανόντων έγγραφα προ πεντηκονταετίας χρονολογούμενα". Πρώτος διευθυντής των Γενικών Αρχείων του Κράτους υπήρξε ο Γιάννης Βλαχογιάννης. Στην: <http://www.gak.gr/org/legi/legi-00.html> (1/4/2019)

δημοσιεύματα του τοπικού μόνο Τύπου και από τις δύο πλευρές (δεξιού και αριστερού /απαγορευμένου) που υπάρχουν στο εργαστήριο τοπικής Ιστορίας του Παιδαγωγικού Τμήματος της Φλώρινας.

Η άντληση πληροφοριών από αυτές τις πηγές σε θέματα πολιτισμού, οικονομίας, διοίκησης, εκκλησίας, παιδείας και υποδομών για την πόλη της Φλώρινας θεωρείται κατάλληλη, λόγω της εγγύτητας τους με το πεδίο έρευνας, για την καταγραφή των δεδομένων της ταραγμένης περιόδου του Εμφυλίου στη Φλώρινα που εξετάζει η παρούσα μελέτη. Επίσης τα εργαλεία αυτά άπτονται των όψεων του θέματος που έχει κοινωνιολογικές, ανθρωπολογικές, πολιτισμικές και ιστορικές πτυχές. Επιπλέον μέσα από αυτά διαφαίνεται το κλίμα της περιόδου και οι ανάγκες της κοινωνίας που αναδύονται εκείνη την εποχή.

Συγκεκριμένα η επιλογή των πρακτικών του Δημοτικού Συμβουλίου έγινε γιατί μέσα από αυτά διαφαίνονται οι ανάγκες και οι ελλείψεις της τοπικής κοινωνίας καθώς και οι ενέργειες ή οι προτεραιότητες που δόθηκαν για την κάλυψη τους. Επίσης φανερώνουν τη διασύνδεση των τοπικών αρχών με άλλους φορείς που ήταν επίσης υπεύθυνοι για την σταθερότητα και την εξέλιξη σημαντικών πτυχών της περιοχής. Επομένως δίνουν σαφή εικόνα για τα υπό μελέτη θέματα, όπως την κατάσταση των υποδομών της πόλης και τις ενέργειες που έγιναν για τη βελτίωση τους, τις οικονομικές συνθήκες που επικρατούσαν και η διαχείριση που έγινε για να ξεπεραστούν, όσο αυτό ήταν εφικτό, τα προβλήματα της μετακατοχικής περιόδου, αλλά και του εκσυγχρονισμού της πόλης της Φλώρινας. Επίσης μέσα από τις αποφάσεις του Δημοτικού Συμβουλίου αναδύονται πολιτικές ιδεολογίες και θέματα εθνοφροσύνης που ήταν η κυρίαρχη τάση της εποχής. Αυτό θα καταστήσει ευκολότερη την κατανόηση αντιλήψεων της εποχής σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο.

Ο Τύπος γενικότερα θεωρείται ως δευτερογενής πηγή επειδή παρουσιάζει καταστάσεις και περιγράφει γεγονότα που δε βασίζονται στην προσωπική παρατήρηση και συμμετοχή του συντάκτη/συγγραφέα. Επίσης τα άρθρα των εφημερίδων παρέχουν συνοπτική περιγραφή των πρόσφατων γεγονότων και των πολιτισμικών φαινομένων, περιλαμβάνουν σχετικά τεκμηριωμένες πληροφορίες και αποτελούν την πρωταρχική πηγή πληροφοριών για την κοινωνία.²⁶ Είναι έμμεση πηγή γιατί δεν παρέχει πληροφορίες αντικειμενικές, αλλά καταγράφονται υπό το

²⁶ Μπώκος, Γ.(2001) Πηγές πληροφόρησης: Πρωτογενείς, Δευτερογενείς Τριτογενείς. Βιβλιοθήκη Πανεπιστημίου Πειραιώς, σ. 2 Στην: http://www.lib.unipi.gr/files/Pliroforiakas_Piges/2. (25/4/2019).

πρίσμα του αρθρογράφου/συντάκτη. Πολλοί ιστορικοί δε δέχονται την αξιοπιστία του ως πηγής λόγω της υποκειμενικότητας και της διαμεσολάβησης που τον διακρίνει. Τέλος είναι απαραίτητο να τονιστεί ότι ο Τύπος εντοπίζει την ιστορία, όχι όμως ικανοποιητικά γι' αυτό το λόγο η συμπλήρωση και η διασταύρωση στοιχείων και από άλλες πηγές ή οπτικές θεωρείται αναγκαία.

Όσο για την επιλογή του τοπικού Τύπου ως «πηγή» στο παρόν εγχείρημα έγινε γιατί μας εξασφαλίζει την εγγύτητα με τα υπό διερεύνηση θέματα. Ο Τύπος εξαιτίας της τακτικής του έκδοσης έχει τη δυνατότητα να παρακολουθεί τα γεγονότα σε χρονική σειρά και διάρκεια, αλλά και να αντλεί και να καταγράφει πληροφορίες όσο αυτό ήταν εφικτό. Ένας επιπρόσθετος λόγος για την επιλογή του ήταν η πλούσια και διαφορετική σε είδος θεματολογία του. Τα θέματα του καλύπτουν όλες τις όψεις του θέματος. Μέσα σε αυτόν καταγράφονται πτυχές που αφορούν την πολιτική που ασκείται στην κοινωνία της Φλώρινας, τις συγκρούσεις που προκύπτουν, αλλά και τη δράση των εκλεγμένων αντιπροσώπων της προκειμένου να ξεπεραστούν αντικειμενικά προβλήματα για την επιβίωση και εξέλιξη της.

Επίσης στον τοπικό Τύπο καταγράφονται οι συγκρούσεις που ανακύπτουν στο δίπολο σλαβισμός/αυτονόμηση της περιοχής και εθνικοφροσύνη, κομμουνισμός και αντικομμουνισμός που είχε σχηματιστεί κατά τη διάρκεια του Εμφυλίου. Παράλληλα όμως καταγράφονται και στρατιωτικά γεγονότα, επιθέσεις και δράσεις, οι οποίες έχουν τον πρωταγωνιστικό ρόλο στην υπό εξέταση περίοδο και αποτελούν κοινή συνιστώσα σε όλους τους τομείς.

Εκτός αυτών ο τοπικός Τύπος καταγράφει ζητούμενα που αφορούν τον πολιτισμό και τις πνευματικές αναζητήσεις της εποχής και της κοινωνίας της Φλώρινας. Καταγράφει θέματα που άπτονται των ενδιαφερόντων της και αποτελούν τρόπο αντίδρασης και έκφρασης ιδεολογιών. Τέλος μέσα από τοπικό Τύπο αναδεικνύονται προβλήματα που αφορούν τους ίδιους τους πολίτες της Φλώρινας. Τις περισσότερες φορές αυτά ξεπερνούν το ατομικό πλαίσιο και παίρνουν γενικό χαρακτήρα με αποτέλεσμα να δημιουργούν τάσεις που επιζητούν μια γενικότερη αντιμετώπιση. Έτσι αποτυπώνονται οι ανάγκες και τα προβλήματα όχι μόνο των πολιτών, αλλά και συνολικά της ίδιας της αστικής κοινωνίας της Φλώρινας.

4.3 Δυσκολίες και Περιορισμοί της έρευνας.

Η δυσκολία των πηγών γενικότερα, αλλά και των διαθέσιμων πηγών αυτής της μελέτης ειδικότερα, έγκειται στο ότι έχουν γραφεί από πρόσωπα που έχουν δεσμούς με την κυρίαρχη κουλτούρα ή έχουν περιχαρακωμένες πολιτικές αντιλήψεις και οπτικές. Στο θέμα όμως της αντικειμενικότητας των πηγών οι ιστορικοί, όπως ο Ginzburg (1994), πιστεύουν ότι σε καμία πηγή δεν πρέπει δογματικά να αποδίδεται αντικειμενικότητα και ότι «ένα ασθενές, λιγόλογο και σκόρπιο υλικό μπορεί να το αξιοποιήσει κανείς γόνιμα».²⁷ Παίρνοντας, λοιπόν, θάρρος από αυτή την άποψη έγινε προσπάθεια στην παρούσα εργασία να αξιοποιηθούν πηγές, όπως είναι ο τοπικός Τύπος, που ανήκουν φανερά ή άδηλα σε συγκεκριμένους πολιτικούς χώρους μελετώντας τα όμως πάντα από κριτική σκοπιά, συγκριτική διάσταση και πρόθεση διασταύρωσης, όπου ήταν πρόσφορο.

Συγκεκριμένα ο τοπικός Τύπος είναι, όπως αναφέρθηκε, διαμεσολαβημένος από τους φιλελευθέρους και παρουσιάζει τα γεγονότα μέσα από συγκεκριμένες ιδεολογίες και αποκρύπτει καταστάσεις για τον ίδιο ακριβώς λόγο. Από την άλλη πλευρά και ο απαγορευμένος Τύπος (της Αριστεράς) καταγράφει γεγονότα από την δική του οπτική και εκφράζει τη δική του ιδεολογία. Έτσι η έρευνα περιορίζεται ανάμεσα στο δίπολο της δεξιάς και αριστερά και η καχυποψία για τα γραφόμενα έχει πρωταγωνιστικό ρόλο. Γι αυτό λοιπόν η εξέταση και η διασταύρωση των πληροφοριών ήταν αναγκαία για να αποφευχθούν τυχόν παρερμηνείες.

Οι διαμεσολαβημένες ενδείξεις των πηγών γενικότερα, και του Τύπου ειδικότερα, παρουσιάζονται μέσα από τις σχέσεις με την εξουσία, μέσα από τη θέση και την υποκειμενικότητα του παρατηρητή/αρθρογράφου και μέσα από τη γλώσσα που χρησιμοποιεί, όπως για παράδειγμα ο μόνιμος χαρακτηρισμός για τους άνδρες του Δημοκρατικού Στρατού στον τοπικό δεξιό Τύπο ως «συμμορίτες», «προδότες» και για τους άνδρες της χωροφυλακής, από τον Τύπο της Αριστεράς, ως «μοναρχοφασίστες», «μπράβους» και «τραμπούκους».

Επιπρόσθετα ένας ακόμα περιορισμός έγκειται στο εύρος του υλικού ειδικά όσον αφορά τα φύλλα του απαγορευμένου Τύπου. Είναι αναγκαίο να τονιστεί ότι στην έρευνα κυριαρχούν τα φύλλα της εφημερίδας «Έθνος», η οποία εκδίδεται χωρίς διαλείμματα καθ' όλη την περίοδο που μελετά η παρούσα εργασία (πλην λίγων

²⁷ Ginzburg, C. (1994). *Το τυρί και τα σκουλήκια. Ο κόσμος ενός μυλωνά του 16^{ου} αιώνα*, Αθήνα: εκδ. Αλεξάνδρεια, σ. 18.

μηνών, Δεκέμβριος 1945- Φεβρουάριος 1946, λόγω έλλειψης χαρτιού). Οι υπόλοιπες εφημερίδες που εκδίδονται περιορίζονται σε κάποιες χρονιές όπως ο Εκπαιδευτικός Ακρίτας (ορισμένα φύλλα το 1945-46), ο «Μακεδονομάχος» (Μάιος 1947- Οκτώβριος 1947 και Δεκέμβριος 1948) και η «Ακριτική Βόρειος Ελλάς» (Οκτώβριος 1949- Δεκέμβριος 1949). Από τον τύπο δε της Αριστεράς τα στοιχεία είναι λιγότερα αφού τα φύλλα που ήταν διαθέσιμα ήταν της εφημερίδας «Νίκη» (Οκτώβριος 1945 – Σεπτέμβριος 1946) και η «Λαϊκή Φωνή» (Φεβρουάριος 1945). Μέσα από αυτά τα στοιχεία το συμπέρασμα που συνάγεται είναι ότι οι πληροφορίες, που παρέχονται από το σύνολο του τοπικού Τύπου, καθίστανται αποσπασματικές και αποκομμένες σε αντίθεση με αυτές που καταγράφονται στο «Έθνος», οι οποίες λόγω της αδιάλειπτης συνέχειας τους κυριαρχούν στην έρευνα. Επίσης το γεγονός ότι ο Τύπος της Αριστεράς ήταν περιορισμένος συνεπάγεται ότι και τα όρια της έρευνάς είναι περιορισμένα και καθορίζονται άμεσα από τη φύση του αρχειακού υλικού, το οποίο ανήκει σε μια συγκεκριμένη ιδεολογική κατεύθυνση.

Όσον αφορά τα πρακτικά του Δήμου Φλώρινας που μελετήθηκαν παρέχουν στοιχεία τόσο για τον ίδιο τον οργανισμό, όσο και για την κοινωνική, πολιτισμική και οικονομική ζωή της Φλώρινας, τα οποία μπορούσαν συμπληρωματικά να αξιοποιηθούν προκειμένου να δώσουν πληροφορίες για την κατάσταση και το κλίμα της συγκεκριμένης προς μελέτη εποχής. Ο περιορισμός όμως της έρευνας μέσα από τα Γ.Α.Κ. είναι ότι αυτά εκφράζουν την κυρίαρχη αντίληψη και δεν αφήνουν περιθώρια έκφρασης αντίθετων απόψεων που πηγάζουν «από τα κάτω». Τα πρακτικά του Δ.Σ. Φλώρινας καταγράφουν αποφάσεις που συγχρονίζονται με τις κυρίαρχη πολιτική έκφραση και την άρχουσα τάξη της τοπικής κοινωνίας. Έτσι λοιπόν, η έρευνα περιορίζεται τόσο σε ιδεολογικό επίπεδο όσο και σε κοινωνικό, αφού η θεματολογία τους δεν άπτεται όλων των ζητημάτων που προκύπτουν στην τοπική κοινωνία της Φλώρινας.

Σε αυτό το σημείο κρίνεται απαραίτητο να διευκρινιστεί πως η εξιστόρηση των γεγονότων όπως προκύπτουν στην παρούσα έρευνα μέσα από τις αρχειακές πηγές τις περισσότερες φορές φαίνεται να έχουν μία έντονα εθνικοπατριωτική και συχνά αντικομμουνιστική προοπτική. Αυτό οφείλεται, όπως καταγράφηκε και παραπάνω, στο ότι στον τοπικό Τύπο κυριαρχούσε η αντιαμική - αντιαριστερή εφημερίδα «Έθνος» ενώ οι πηγές της άλλης πλευράς, όπως επίσης δηλώθηκε, ήταν λιγοστές. Σε καμιά περίπτωση όμως δεν αντιπροσωπεύουν μια ιδεολογικά κατευθυνόμενη προοπτική.

ΜΕΡΟΣ Α΄. Θεωρητικό μέρος: Η περίοδος του Εμφυλίου μέσα από τη βιβλιογραφία.

1. Ο «Ψυχρός πόλεμος» και η σύνδεση του με τον Ελληνικό Εμφύλιο.

Με τον όρο «Ψυχρός Πόλεμος» περιγράφεται ο συνεχής ανταγωνισμός μεταξύ των δύο κύριων πρωταγωνιστών του διεθνούς συστήματος-του δυτικού και του ανατολικού συνασπισμού των Η.Π.Α. και της ΕΣΣΔ-με αφετηρία τις πολλαπλές διαμάχες και αμοιβαίες παρεξηγήσεις που αναπτύχθηκαν το 1946/47 και με καταληκτικά σημεία την πτώση του Τείχους του Βερολίνου το φθινόπωρο του 1989, την παράλληλη κατάρρευση των κομμουνιστικών φιλοσοβιετικών καθεστώτων στην Ανατολική Ευρώπη και τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης το 1991.²⁸ Οι απαρχές του Ψυχρού Πολέμου σχετίζονται με μία αλυσίδα γεγονότων μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο το 1945. Πρόκειται για την περίοδο κατά την οποία δημιουργήθηκε το μεταπολεμικό διεθνές σύστημα και εκδηλώθηκαν ορισμένες από τις σημαντικότερες κρίσεις του: το γερμανικό ζήτημα και η διαίρεση της Γερμανίας, η επιβολή και σταθεροποίηση των φιλοσοβιετικών καθεστώτων στην Ανατολική Ευρώπη, ο ελληνικός Εμφύλιος Πόλεμος, το Δόγμα Τρούμαν το σχέδιο Μάρσαλ, η ίδρυση του ΝΑΤΟ, ο αποκλεισμός του Βερολίνου και ο πόλεμος της Κορέας.²⁹

Η βασική διαφωνία που επέφερε την έναρξη του Ψυχρού Πολέμου αφορούσε στην αδυναμία των δύο πλευρών (οι Σοβιετικοί και οι Αμερικανοί) να συμφωνήσουν για το μέλλον της Κεντρικής Ευρώπης και ειδικά της Γερμανίας. Αλλά και οι Δυτικοί – πρώτιστα οι Αμερικανοί και οι Βρετανοί – είχαν αντιληφθεί ότι χωρίς την ανάκαμψη της γερμανικής οικονομίας θα ήταν αδύνατη η ανάκαμψη του συνόλου της δυτικοευρωπαϊκής οικονομίας. Η ανάκαμψη τούτη ήταν ο βασικός στόχος του σχεδίου Μάρσαλ, της πιο δημιουργικής αμερικανικής πρωτοβουλίας κατά τον Ψυχρό Πόλεμο. Στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1940, αναπτυσσόταν μία κατάσταση σύγκρουσης των δύο Μεγάλων Δυνάμεων, Σοβιετικής Ένωσης και ΗΠΑ με αποτέλεσμα να ξεσπάσει ο Ψυχρός Πόλεμος. Στο πλαίσιο αυτό, ο ελληνικός εμφύλιος πόλεμος ήταν μια μάλλον περιφερειακή υπόθεση, η κρισιμότητα της οποίας εξαρτιόταν και από την ένταση των διακυβευμάτων στο «κύριο» πεδίο της αντιπαράθεσης, δηλαδή στην Κεντρική Ευρώπη. Αυτή είναι η πραγματική θέση του

²⁸ Χατζηβασιλείου, Ε. (2001). *Εισαγωγή στην ιστορία του μεταπολεμικού κόσμου*. Αθήνα: Πατάκη, σ. 61.

²⁹ Χατζηβασιλείου, Ε. (2001), *ό.π.*, σ. 67

ελληνικού εμφυλίου πολέμου στις κοσμογονικές εξελίξεις του δεύτερου μισού της δεκαετίας του 1940.³⁰

Το αποτέλεσμα του «Ψυχρού πολέμου ήταν η διαίρεση της Ευρώπης σε Ανατολή και Δύση. Το «σιδηρούν παραπέτασμα» που χώρισε την ήπειρο μετά το 1945 ήταν φαινόμενο πρωτοφανές σε κάθε επίπεδο: ιδεολογικό, στρατιωτικό, οικονομικό, κοινωνικό και πολιτισμικό. Στην Ανατολή η Σοβιετική Ένωση εδραίωσε την κυριαρχία της και επέβαλε κομμουνιστική διοίκηση ενώ στη Δύση, οι Η.Π.Α. προσέφεραν οικονομική βοήθεια, μεγάλο μέρος της οποίας προέρχονταν μετά το 1948 από το σχέδιο Μάρσαλ, ηγήθηκαν μιας στρατιωτικής συμμαχίας (ΝΑΤΟ) και ενθάρρυναν τη φιλελεύθερη δημοκρατία.³¹ Με τη λήξη του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου, οι Τρεις Μεγάλοι (στην πράξη δύο συνασπισμοί αφού οι Η.Π.Α. και η Βρετανία βρίσκονται στην ίδια πλευρά) βρέθηκαν να κατέχουν στρατιωτικά το σύνολο σχεδόν της ηπείρου.³²

Στις 9 Οκτωβρίου Οκτώβρη του 1944, θα υλοποιηθεί η λεγόμενη «συμφωνία των ποσοστών» με την οποία η νοτιοανατολική Ευρώπη διαμοιραζόταν σε σφαίρες επιρροής. Ο πρωθυπουργός Τσόρτσιλ εξασφάλισε τη συναίνεση του στρατάρχη Στάλιν για την κυριαρχική επιρροή της Βρετανίας στην Ελλάδα³³ και έτσι οι Σοβιετικοί έδιναν τη συγκατάθεσή τους για την αποστολή βρετανικού στρατού στην Ελλάδα μετά την αποχώρηση των Γερμανών. Οι Άγγλοι δεν είχαν καμία πρόθεση να αφήσουν την Ελλάδα έξω από τον έλεγχό τους, πολύ περισσότερο από τη στιγμή που η παρουσία του Κόκκινου Στρατού στις βαλκανικές χώρες αλλάζει ριζικά τις προπολεμικές ισορροπίες.³⁴

2. Η γέννηση και η εξέλιξη του Εμφυλίου.

Ο ελληνικός εμφύλιος πόλεμος γεννήθηκε και εξελίχθηκε στο πλαίσιο της κοινωνικοπολιτικής κατάστασης στην Ελλάδα και στηρίζεται σε προγενέστερα γεγονότα. Οι ειδικές συνθήκες που επικράτησαν στη χώρα, η συμμετοχή στο

³⁰ Μαραντζίδης, Ν. και Πασχαλούδη Ε. (2015). *Η εικόνα του ελληνικού Εμφυλίου στον διεθνή Τύπο*. Θεσσαλονίκη : Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, σ.10-11.

³¹ Young, J. (2004). *Η Ευρώπη του ψυχρού πολέμου 1945-1991: Πολιτική ιστορία*. μτφ. Δεμερτζίδης Γ. Αθήνα: Πατάκη, σ. 21.

³² Χατζηβασιλείου, Ε. (2001). *Εισαγωγή στην ιστορία του μεταπολεμικού κόσμου*. Αθήνα: Πατάκη, σ.77

³³ Ιατρίδης, Γ. (1984α). Κατοχή, Αντίσταση και Βρετανοί. Στο: Ιατρίδης Γ. (Επιμ.), *Η Ελλάδα τη δεκαετία 1940-1950, ένα έθνος σε κρίση*. (σελ.41-53) Αθήνα: Θεμέλιο, σ. 47.

³⁴ Κωστής, Κ. (2013). *Τα κακομαθημένα παιδιά της Ιστορίας, η διαμόρφωση του ελληνικού κράτους, 18^{ος} -21^{ος} αι.*. Αθήνα: Πόλις, σ. 691.

ευρύτερο φαινόμενο του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, από το 1940 και μετά, διευκόλυναν την εμφυλιοπολεμική εκδοχή. Στην Ελλάδα της Κατοχής και της Αντίστασης μορφοποιήθηκαν τα στρατόπεδα του Εμφυλίου και οι προτάσεις που το καθένα από αυτά διεκδικούσε. Οι δυνάμεις όμως που τα συγκρότησαν έρχονταν οπωσδήποτε, από πολύ μακριά.³⁵

Πιο συγκεκριμένα η γερμανική εισβολή και η Κατοχή έριξαν σε πλήρη αναξιοπιστία τις παραδοσιακές πολιτικές δυνάμεις, οι οποίες σε συνδυασμό με έναν έντονο αντικομμουνισμό, είχαν οδηγήσει στο αδιέξοδο του 1936, τη δικτατορία του Μεταξά και στην πλήρη κατάρρευση της «καθεστηκυίας τάξης» στα 1941.³⁶ Έτσι το κενό εξουσίας που δημιουργήθηκε κατά τη γερμανική εισβολή τον Απρίλιο του 1941, σε συνδυασμό με την αδυναμία των παραδοσιακών πολιτικών δυνάμεων για ενεργητική αντίσταση στους κατακτητές,³⁷ θα διαμορφώσουν τις συνθήκες για να δημιουργηθούν, το φθινόπωρο του 1941, οι δύο μεγαλύτερες αντιστασιακές οργανώσεις, το Ε.Α.Μ (Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο) και ο Ε.Δ.Ε.Σ. (Εθνικός Δημοκρατικός Ελληνικός Σύνδεσμος). Ωστόσο, μακροπρόθεσμα η πιο κρίσιμη στιγμή για την πορεία του Ε.Α.Μ ήταν η απόφασή του τον Ιανουάριο του 1942 να συγκροτήσει τον Ελληνικό Λαϊκό Απελευθερωτικό Στρατό (Ε.Λ.Α.Σ), ο οποίος σε σύντομο χρονικό διάστημα θα πετύχει να επιβάλει την εξουσία του σε πολύ μεγάλο μέρος της ελληνικής υπαίθρου. Ο Ε.Λ.Α.Σ προκειμένου να επιβιώσει συγκροτεί σταδιακά στην ύπαιθρο δικούς του μηχανισμούς και θα επιβάλει την τάξη και την ασφάλεια, καταδιώκοντας πολύ σκληρά τη ληστεία, πετυχαίνοντας έτσι να ενταχθεί στην ηθική οικονομία των αγροτικών πληθυσμών.³⁸ Η τρίτη οργάνωση που θα παίζει κάποιο ρόλο στην αντίσταση ήταν η Εθνική και Κοινωνική Απελευθέρωση, Ε.Κ.Κ.Α, η οποία τον Μάιο και Ιούνιο του 1943 θα διαλυθεί από τον Ε.Λ.Α.Σ και θα δολοφονηθεί ο αρχηγός της Δ. Ψαρρός, τη στιγμή μάλιστα που οι σχέσεις του Ε.Α.Μ. με του Ε.Δ.Ε.Σ. ήταν πλέον εμπόλεμες. Από το σημείο αυτό τα δεδομένα θα αλλάξουν, καθώς η συμμαχική αγγλική υποστήριξη θα στραφεί όλο και περισσότερο υπέρ του Ε.Δ.Ε.Σ., ενώ η συνθηκολόγηση της Ιταλίας θα ενισχύσει σημαντικά τη

³⁵ Μαργαρίτης, Γ. (2005). *Ιστορία του Εμφυλίου Πολέμου 1946-1949*. Τόμος Α΄ Αθήνα: Βιβλιόραμα., σ. 51-52.

³⁶ Smith, Ole L. (2000). Ο Πρώτος Γύρος, Εμφύλιος Πόλεμος κατά την Κατοχή. Στο: D. Close (Επιμ.), *Ο ελληνικός εμφύλιος πόλεμος 1943-1950* (σελ.85-100), μετάφραση: Σπανδωνής Γ., Αθήνα: Φιλίστωρ, σ. 85-86.

³⁷ Φλάισερ, Χ. (1988). *Στέμμα και σβάστικα*. Τόμος Α΄. Αθήνα: Παπαζήση, σ. 157-161.

³⁸ Κλόουζ, Ντ.(2003). *Οι ρίζες του Εμφυλίου πολέμου στην Ελλάδα*. Αθήνα: Φιλίστωρ.[1^η Αγγλική έκδοση 1995], σ. 167.

δύναμη του Ε.Λ.Α.Σ στην κεντρική Ελλάδα, αφού το Σεπτέμβριο του 1943 κατάφερε να καρπωθεί τον εξοπλισμό μιας ιταλικής Μεραρχίας και να ενισχυθεί σημαντικά.³⁹

Τον χειμώνα του 1943-44, όταν πλέον η τροπή του πολέμου καθιστούσε φανερή την ήττα των Γερμανών, οι παραδοσιακές πολιτικές ηγεσίες άρχισαν να αντιμετωπίζουν το ενδεχόμενο αντιπαράθεσης με το Ε.Α.Μ.. Οι στρατιωτικές ηγεσίες πρώτα θα προσπαθήσουν να αναλάβουν πρωτοβουλίες προκειμένου να υπάρξει διάδοχη κατάσταση και αντίπαλο δέος στο Ε.Α.Μ.. Στο ίδιο μήκος κύματος, κατά την ανάληψη της πρωθυπουργίας στην Αθήνα του Ιωάννη Ράλλη, θα εισαχθεί ο θεσμός των Ταγμάτων Ασφαλείας. Η λογική που διέπει τη δημιουργία αυτών των στρατιωτικών σωμάτων είναι απλή: πρωταρχική σημασία πλέον δεν είχε ο κατακτητής αλλά ο εσωτερικός εχθρός που έπρεπε να αντιμετωπιστεί.⁴⁰ Ακόμη στην πολιτική που αποφάσισαν να ακολουθήσουν οι Γερμανοί με την καταδίωξη των ανταρτών και τα εξαιρετικά σκληρά αντίποινα, από τη μία πλευρά εξανάγκαζε το πληθυσμό των απελευθερωμένων χωριών να προσφύγει στους αντάρτες, από την άλλη δε άλλα χωριά να συνεργαστούν με τα Τάγματα Ασφαλείας (Τ.Α.). Το σίγουρο είναι ότι τα Τ.Α. εκφράζουν και ενσωματώνουν ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού και συγκρατούν ένα πραγματικό αντι-κίνημα σε βάρος του Ε.Α.Μ.. Από την άλλη πλευρά το Ε.Α.Μ. , και στην πραγματικότητα το Κ.Κ.Ε., διαμορφώνουν μια πολιτική εξουσία ανταγωνιστική όχι μόνο προς τη δοσιλογική κυβέρνηση αλλά και προς την εξόριστη κυβέρνηση. Η φθορά της Αντίστασης ήταν από κάθε άποψη ορατή, τη θέση της εκ των πραγμάτων παίρνει ο αγώνας για την εξουσία στην Ελλάδα που θα απελευθερωνόταν και η βία μετατρέπεται σε κυρίαρχο στοιχείο της ελληνικής κοινωνίας.⁴¹

Όσον αφορά στη στελέχωση του Ε.Λ.Α.Σ φαίνεται ότι αρχικά οι βετεράνοι του πολέμου της Αλβανίας έπαιξαν σημαντικό ρόλο, προοδευτικά όμως η βαρύτητα τους θα μειωθεί προς όφελος των νεότερων ηλικιών⁴² και κυρίως πληθυσμών αγροτικής προέλευσης. Ωστόσο, η ίδια η ύπαιθρος δημιουργούσε και εξαιρετικά σημαντικές αντιστάσεις στην επιδίωξη της μονοκρατορίας του Ε.Α.Μ.. Στη Μακεδονία και Θράκη θα αναδειχθούν σημαντικές αντικομμουνιστικές ομάδες, τις οποίες ο Ε.Λ.Α.Σ δεν μπόρεσε να εξουδετερώσει. Στηριγμένες στις τοπικές αγροτικές κοινωνίες από τις

³⁹ Κωστής, Κ. (2013). *Τα κακομαθημένα παιδιά της Ιστορίας, η διαμόρφωση του ελληνικού κράτους, 18^{ος}-21^{ος}αι.*. Αθήνα: Πόλις, σ.674.

⁴⁰ Κωστής, Κ. (2013). *ό.π.*, σ. 674-675

⁴¹ Κωστής, Κ. (2013). *ό.π.*, σ. 677-679

⁴² Mazower, Μ. (1994). *Ελλάδα του Χίτλερ. Η εμπειρία της Κατοχής*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια, σ. 48

οποίες προέρχονταν, ξεκίνησαν ως πολέμιες της εχθρικής κατοχής, που έθιγε τις ισορροπίες επιβίωσης τους, για να μετατραπούν σταδιακά και όσο ο πόλεμος πλησίαζε στο τέλος του, σε δυναμικούς όσο και σε μαζικούς αντιπάλους της αριστεράς.⁴³ Η ταύτιση του κομμουνισμού με τον σλαβικό κίνδυνο θα δώσει την ιδεολογική επικάλυψη σε αυτές τις ομάδες, που λειτουργούν σε χώρους όπου οι προπολεμικοί τουλάχιστον κρατικοί μηχανισμοί έχουν καταρρεύσει και η βουλγαρική απειλή είναι παρούσα, ενώ η βρετανική υποστήριξη θα τους επιτρέψει να αντιμετωπίσουν επιτυχώς την πίεση των κομμουνιστών. Αντιστρόφως στην Πελοπόννησο, όπου οι κρατικές δομές είχαν πολύ πιο βαθιές ρίζες, το Ε.Α.Μ. δυσκολεύτηκε να επιβληθεί και η αντίδραση εναντίον του, που εκφράστηκε από τη μαζικότητα των ταγμάτων ασφαλείας, υπήρξε πολύ έντονη.⁴⁴

Τον Μάιο του 1944 με πρωτοβουλία του Γεωργίου Παπανδρέου, πρωθυπουργού της εξόριστης κυβέρνησής, πραγματοποιήθηκε συνάντηση των εκπροσώπων του Ε.Α.Μ., του Ε.Δ.Ε.Σ., της Ε.Κ.Κ.Α. και των πολιτικών κομμάτων σε ένα απόμερο χωριό του Λιβάνου. Οι εκπρόσωποι του Ε.Α.Μ. δέχτηκαν να συνυπογράψουν συμφωνία για την αποκατάσταση της πειθαρχίας στο στρατό και για την ενοποίηση των ανταρτικών ομάδων υπό τις διαταγές μιας ενιαίας κυβέρνησης. Ήταν μία λογική πολιτική παραχωρήσεων στην προοπτική δημιουργίας κυβέρνησης Εθνικής Ενότητας που θα εκπροσωπούσε τη χώρα στο συμμαχικό αγώνα και θα διευκόλυνε την απελευθέρωση της Ελλάδας. Στην αντίθετη περίπτωση το Ε.Α.Μ. θα παρουσιαζόταν απομονωμένο και πιθανότητα θα οδηγούνταν σε διάσπαση.⁴⁵ Η ηγεσία όμως της αριστεράς στα βουνά δεν δέχτηκε τους όρους της Συμφωνίας του Λιβάνου, εκτιμώντας ότι εκπρόσωποι της στη διάσκεψη έκαναν περισσότερες υποχωρήσεις από όσες όφειλαν.⁴⁶

Λίγους μήνες αργότερα, το Σεπτέμβριο του 1944 η κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας μεταφέρθηκε στην Καζέρτα της Ιταλίας όπου επήλθε συμφωνία προκειμένου οι δυνάμεις του Ε.Λ.Α.Σ και του Ε.Δ.Ε.Σ. να τεθούν υπό τη διοίκηση του στρατηγού Σκόμπι, διοικητή του αγγλικού σώματος, που θα αποβιβάζονταν στην

⁴³ Μαραντζίδης, Ν. (2007). Οι ένοπλοι εθνικιστές αρχηγοί της Κατοχής στη Βόρεια Ελλάδα. Στο Ν. Μαραντζίδης (Επιμ.), *Οι άλλοι Καπετάνιοι. Αντικομμουνιστές ένοπλοι στα χρόνια της κατοχής και του εμφυλίου* (σελ.32-35), 4^η έκδοση, Αθήνα: βιβλ. Εστία, σ. 32-35.

⁴⁴ Κωστής, Κ. (2013). *Τα κακομαθημένα παιδιά της Ιστορίας, η διαμόρφωση του ελληνικού κράτους, 18^{ος}-21^{ος}αι..* Αθήνα: Πόλις, σ. 682.

⁴⁵ Γασπαρινάτος, Σπ. (1998). *Απελευθέρωση, Δεκεμβριανά, Βάρκιζα*. τ. Α'. Αθήνα: Ι. Σιδέρη, σ. 556-557.

⁴⁶ Κωστής Κ. (2013), *ό.π.*, σ. 687.

Ελλάδα. Στις αρχές Οκτωβρίου 1944, πριν ακόμη φτάσει η Εθνική Κυβέρνηση και ο αγγλικός στρατός στην Ελλάδα, ο Ε.Λ.Α.Σ έλεγχε πλέον ολόκληρη τη χώρα με εξαίρεση την Ήπειρο που βρισκόταν υπό τον έλεγχο του Ε.Δ.Ε.Σ. Παρόλα αυτά ισχυρές στρατιωτικές δυνάμεις του Ε.Λ.Α.Σ που βρισκόταν στην Αττική δεν θα κάνουν καμία κίνηση για να μπου στην Αθήνα. Μετά την αποχώρηση των Γερμανών το Ε.Α.Μ. σεβόταν έτσι τις συμφωνίες που είχαν υπογραφεί.⁴⁷ Με την αποχώρηση όμως των γερμανικών δυνάμεων τον Οκτώβριο του 1944, το Ε.Α.Μ βρέθηκε κυρίαρχο στο μεγαλύτερο μέρος της ηπειρωτικής χώρας, όχι μόνο στρατιωτικά αλλά και πολιτικά, καθώς είχε αντικαταστήσει σχεδόν όλες τις δομές εξουσίας του προπολεμικού και κατοχικού κράτους με δικές του μορφές εξουσίας.⁴⁸ Έτσι όταν στις 18 Οκτωβρίου του 1944 η κυβέρνηση Εθνικής ενότητας μπήκε στην απελευθερωμένη Αθήνα, το κλίμα μπορεί να ήταν ενθουσιώδες αλλά δεν έπαψαν να υπάρχουν η αβεβαιότητα και ο φόβος για το μέλλον, για το από ποιον και πώς θα κυβερνηθεί η χώρα.⁴⁹

Όσον αφορά την κατάσταση την οποία θα έπρεπε να αντιμετωπίσει η κυβέρνηση Εθνικής ενότητας ήταν εξαιρετικά δύσκολη. Μαζί με τα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα παρέμενε πάντα το πολιτικό ζήτημα, δηλαδή το ζήτημα της μεταφοράς της εξουσίας από το Ε.Α.Μ στην Εθνική κυβέρνηση. Κρίσιμο όμως σημείο ήταν και ο αφοπλισμός του Ε.Λ.Α.Σ και η δημιουργία ενός τακτικού Στρατού. Τα προβλήματα αυτά δεν ήταν εύκολο να αντιμετωπιστούν, από μία κυβέρνηση η οποία περιλάμβανε πρόσωπα κάθε πολιτικής απόχρωσης, ενώ ταυτόχρονα οι Άγγλοι προετοιμαζόταν για μία σύγκρουση, πιστεύοντας ότι το Κ.Κ.Ε. δεν θα έμενε αδρανές στο θέμα της διεκδίκησης της εξουσίας, αλλά και διαβλέποντας ότι αυτός ήταν ο μόνος τρόπος για να λύσουν μία και καλή τους λογαριασμούς τους μαζί του.⁵⁰ Με την οπτική αυτή οι Άγγλοι φρόντιζαν να ενισχύσουν τη δύναμη των μονάδων εκείνων που θα μπορούσαν να φανούν χρήσιμες σε περιπτώσεις σύγκρουσης, όπως η χωροφυλακή, τα Τάγματα Ασφαλείας αλλά και άλλες ομάδες που είχαν συνεργαστεί με τους Γερμανούς. Ταυτόχρονα επέσπευσαν τη μεταφορά στην Ελλάδα της Ορεινής Ταξιαρχίας, της μοναδικής μονάδας του ελληνικού τακτικού στρατού που υπήρχε ακόμη και η οποία, πέραν της πολεμικής εμπειρίας που διέθετε, ήταν πιστή στον

⁴⁷ Κωστής, Κ. (2013), ό.π., σ. 689-690.

⁴¹ Λυμπεράτος, Μ. (2011). Η κοινωνική φυσιογνωμία του ΕΑΜ. Στο: "Ε" – Ιστορικά (Επιμ.), *ΕΑΜ: 70 Χρόνια από την ίδρυσή του* (σελ.109-149). Αθήνα: εφημερίδα Ελευθεροτυπία, σ.109-149.

⁴⁹ Κωστής, Κ. (2013), ό.π., σ. 689-691.

⁵⁰ Σφήκας, Θ. (1997). *Οι Άγγλοι Εργατικοί και ο εμφύλιος Πόλεμος στην Ελλάδα. Ο Ιμπεριαλισμός της "Μη-Επέμβασης"*. Αθήνα: Φιλίστωρ, σ.55-67.

βασιλιά. Το ενδεχόμενο της σύγκρουσης μεταξύ των δύο στρατοπέδων εξαρτιόταν από πολύ λεπτές ισορροπίες και αποδείχθηκε πως ούτε ο Γ. Παπανδρέου, ούτε ο στρατηγός Σκόμπι, αλλά ούτε και οι ηγέτες του Κ.Κ.Ε. διέθεταν τις σχετικές ικανότητες για να τις τηρήσουν.⁵¹

Την 1η Δεκεμβρίου ο στρατηγός Σκόμπι δίνει εντολή/σύσταση για τη διάλυση όλων των ένοπλων ομάδων, ενώ ταυτόχρονα με προκήρυξη του στρέφεται εναντίον του Ε.Α.Μ.⁵² Την ίδια μέρα το υπουργικό συμβούλιο χωρίς τη συμμετοχή των υπουργών του Ε.Α.Μ αποφασίζει τη διάλυση της Πολιτοφυλακής που ελέγχονταν από το Ε.Α.Μ και την αντικατάστασή της από τα Τάγματα Εθνοφυλακής. Την επόμενη μέρα, το Ε.Α.Μ. προχωρεί στην ανασύσταση της Κεντρικής Επιτροπής του Ε.Λ.Α.Σ., αποσύρει τους υπουργούς του από την κυβέρνηση Παπανδρέου, που είχε βάσει της συμφωνίας της Καζέρτας (26/09/1944) και αποφασίζει συλλαλητήριο για τις 3 Δεκεμβρίου, ενώ στο μεταξύ στην Αθήνα κυριαρχεί ένταση.⁵³ Τελικά πραγματοποιείται ένα εντυπωσιακό σε όγκο συλλαλητήριο, το οποίο όμως θα εξελιχτεί σε μάχη.

Η μάχη αυτή έμεινε γνωστή στην ιστορία ως η «Μάχη της Αθήνας» (ή τα Δεκεμβριανά). Η μάχη φαίνεται να ξεκίνησε από απρόκλητους πυροβολισμούς της Χωροφυλακής που σκότωσαν αρκετούς αριστερούς διαδηλωτές στην πλατεία Συντάγματος. Οι φονικές συγκρούσεις διήρκεσαν πάνω από έναν μήνα, το αντικομμουνιστικό στρατόπεδο υπερίσχυσε καταφανώς επιβάλλοντας τους όρους του στη Συμφωνία της Βάρκιζας.⁵⁴ Το αιματηρό αυτό γεγονός δεν ήταν παρά το έναυσμα για μια άλλη, περισσότερο βίαιη, φάση του εθνικού διχασμού- το «Δεύτερο Γύρο».⁵⁵

3. Ο «Δεύτερος Γύρος» του Εμφυλίου Πολέμου.

Στις 12 Φεβρουαρίου 1945 υπογράφηκε μεταξύ της κυβέρνησης Πλαστήρα και του Ε.Α.Μ. η συνθήκη της Βάρκιζας που προέβλεπε, μεταξύ άλλων, τον αφοπλισμό του Ε.Λ.Α.Σ, λύση του πολιτειακού με δημοψήφισμα και διενέργεια εκλογών. Η συμφωνία δεν εφαρμόστηκε ποτέ, καθώς οι οπαδοί της αριστεράς δεν αφοπλίστηκαν

⁵¹ Κωστής, Κ. (2013). ό.π., σ. 693.

⁵² Παπανδρέου, Γ. (1945). *Η απελευθέρωσις της Ελλάδος*. 2^η έκδοση. Αθήνα: Άλφα, σ. 172-174.

⁵³ Γασπαρινάτος Σπ. (1998). *Απελευθέρωση, Δεκεμβριανά, Βάρκιζα*, τ. Α'. Αθήνα: Ι. Σιδέρη, σ.144 κ.ε..

⁵⁴ Δεμερτζής, Ν. Ο ελληνικός Εμφύλιος ως πολιτισμικό τραύμα. Περιοδικό *Επιστήμη και κοινωνία*. Τεύχος 28/2011-2012, σ. 83.

⁵⁵ Ιατρίδης, Γ. (1984β). Απελευθέρωση, Εμφύλιος και Αμερικανοί. Στο: Ιατρίδης Γ. (Επιμ.), *Η Ελλάδα τη δεκαετία 1940-1950, ένα έθνος σε κρίση* (σ.247-261). Αθήνα: Θεμέλιο, σ.249.

ολοκληρωτικά, αλλά και οι κυβερνήσεις δεν προχώρησαν σε γενική αμνηστία όπως προβλεπόταν, δηλαδή πως όλα τα αδικήματα που διαπράχθηκαν κατά τη διάρκεια των Δεκεμβριανών, εκτός «από τα εγκλήματα του κοινού ποινικού δικαίου ενάντια στη ζωή και την περιουσία, τα οποία δεν ήταν απολύτως απαραίτητα για την επίτευξη του συσχετιζόμενου πολιτικού εγκλήματος» παραγράφονταν. Αυτή η διάταξη παρείχε στους ακροδεξιούς και τους βασιλόφρονες τη νομιμοποίηση για να προβούν σε ευρείας κλίμακας βιαιοπραγίες και διώξεις εναντίον των μελών, των οπαδών αλλά ακόμη και των συμπαθούντων του Ε.Α.Μ./Ε.Λ.Α.Σ..⁵⁶ Η δράση παρακρατικών οργανώσεων στην ύπαιθρο, όπου ακόμη ίσχυε ο στρατιωτικός νόμος, συνεχίστηκε εναντίον πρώην μελών του Ε.Λ.Α.Σ αρχικά και αντιπάλων της μοναρχίας κατόπιν. Η δράση αυτή, που έγινε γνωστή, ως Λευκή τρομοκρατία προκάλεσε τη δημιουργία ομάδων αυτοάμυνας, αρχικά χωρίς την κάλυψη του Κ.Κ.Ε..⁵⁷ Την ίδια στιγμή ο αριθμός των δοσίλογων που βρίσκονταν υπόδικοι ήταν εντυπωσιακά μικρός. Στο πλαίσιο αυτό οι συνεργάτες των Γερμανών θα βρουν την ευκαιρία να καταδιώξουν τους μέχρι πρότινος διώκτες τους, σε κλίμα ιδιαίτερω ευνοϊκό για αυτούς. Η πολιτική πόλωση θα φτάσει στα άκρα με το κέντρο και τη δεξιά από κοινού να συμπαρατάσσονται εναντίον της αριστεράς, η οποία συλλήβδην θεωρούνταν ότι αντιπροσώπευε τον κομμουνιστικό κίνδυνο. Σε αυτήν την προοπτική ένα μεγάλο μέρος των δοσίλογων θα γλιτώσει από την καταδίκη, ή πάλι θα καταδικαστεί αλλά γρήγορα θα αφηθεί ελεύθερο και θα αποτελέσει στο εξής την ομάδα κρούσης του πολιτικού συστήματος εναντίον της αριστεράς και πυλώνα αποτροπής κάθε προσπάθειας φιλελευθεροποίησης του πολιτικού συστήματος.⁵⁸

Κοντά σε αυτούς θα δοθεί η ευκαιρία να αντιμετωπιστούν ριζοσπαστικά και διάφορες μειονοτικές ομάδες: οι Τσάμηδες της Ηπείρου που ως ένα βαθμό συνεργάστηκαν με τους Ιταλούς, εξαναγκάστηκαν αρχικά από τον Ε.Δ.Ε.Σ. και στη συνέχεια από τα Τάγματα Εθνοφυλακής να εγκαταλείψουν τη χώρα και να καταφύγουν στην Αλβανία, οι δε Σλαβομακεδόνες πολλοί από τους οποίους αρχικά συνεργάστηκαν με τις αρχές κατοχής και στη συνέχεια, όταν η ήττα της Βουλγαρίας κατέστη σαφής, προσχώρησαν στο Σλαβομακεδονικό Εθνικό Απελευθερωτικό

⁵⁶ Voglis, P. (2000). Between Negation and Self-Negation: Political Prisoners in Greece, 1945- 1950. In M. Mazower (Επιμ.), *After the War was Over. Reconstructing the Family, Nation, and State in Greece, 1943-1960* (pp.70-98). Princeton: Princeton University Press. pp.74-75.

⁵⁷ Αλιβιζάτος, Ν. (1995). *Οι πολιτικοί θεσμοί σε κρίση 1922-1974: Όψεις της ελληνικής εμπειρίας*. Αθήνα: Θεμέλιο, σ.451-457.

⁵⁸ Κωστής, Κ. (2013),ό.π., σ.700

Μέτωπο (Σ.Ν.Ο.Φ.), που συνεργάστηκε με το Ε.Α.Μ., θα υποχρεωθούν να καταφύγουν, μέχρι την έναρξη της τελευταίας φάσης του Εμφυλίου, στη Γιουγκοσλαβική Μακεδονία.⁵⁹ Η ηγεσία του Ε.Α.Μ αντιμετώπισε τα προβλήματα αυτά με αμηχανία. Το Κ.Κ.Ε. εξακολουθεί να διατηρεί μία αμφίσημη στάση, καταδικάζοντας τόσο εκείνους που ζητούσαν μια ένοπλη αναμέτρηση, όσο και τους οπαδούς της πλήρους ένταξης στο αστικό πολιτικό παιχνίδι. Διαγράφει δε τον αρχικαπετάνιο του Ε.Λ.Α.Σ, Άρη Βελουχιώτη, ο οποίος αρνήθηκε να παραδώσει τα όπλα και αυτοκτονεί. Αξίζει να σημειωθεί ότι λίγο νωρίτερα είχε επιστρέψει από το Νταχάου της Γερμανίας, όπου είχε παραμείνει κρατούμενος στη διάρκεια της κατοχής, ο Ζαχαριάδης Νίκος, γενικός γραμματέας του Κ.Κ.Ε. και θεωρούνταν ερμηνευτής των σταλινικών πρακτικών και θεωριών.⁶⁰

Παράλληλα όμως με τις διώξεις των αριστερών θα γίνει προσπάθεια να συγκροτηθεί η οικονομία και να αναδιοργανωθούν οι κρατικοί μηχανισμοί, με την έννοια της εκκαθάρισης τους από τα μέλη του Ε.Α.Μ.. Στην πραγματικότητα το κράτος, που ανασυγκροτείται αμέσως μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, αποκτούσε από πολύ νωρίς τα χαρακτηριστικά ενός κράτους αντικομμουνιστικού τύπου, που επέτρεπε την απάλειψη των προπολεμικών διαφορών σε κάθε επίπεδο με την έμφαση που έδινε στο διωγμό των κομμουνιστών. Με το κλίμα λοιπόν οξυμένο και την ανεξέλεγκτη χρήση της βίας αποφασίστηκε η διεξαγωγή εκλογών στις 31 Μαρτίου 1946 στις οποίες η αριστερά αποφάσισε να μη συμμετέχει, καταδικάζοντας με αυτό τον τρόπο χιλιάδες οπαδούς της σε εύκολη ταυτοποίηση και διωγμό- καθώς δεν είχαν σφραγισμένα εκλογικό τους βιβλιάριο- αλλά και την ίδια στην πολιτική της εξόντωση.⁶¹ Μετά τις εκλογές του Μαρτίου του 1946, τα επεισόδια πολιτικής βίας αυξήθηκαν δραματικά και η χώρα ολίσθαινε προς εμφύλιο πόλεμο. Ο «Τρίτος Γύρος» είχε αρχίσει.⁶²

⁵⁹ Μαργαρίτης, Γ. (2005). *Ιστορία του Εμφυλίου Πολέμου 1946-1949*. Τόμος Α΄. Αθήνα: Βιβλιόραμα, σ.167-168.

⁶⁰ Richter, Heinz A. (1997). *Η επέμβαση των Άγγλων στην Ελλάδα. Από την Βάρκιζα στον εμφύλιο πόλεμο, Φεβρουάριος 1945 - Αύγουστος 1946*, Αθήνα: Βιβλιοπωλείο της Εστίας, σελ 282-343

⁶¹ Κωστής Κ. (2013). *Τα κακομαθημένα παιδιά της Ιστορίας, η διαμόρφωση του ελληνικού κράτους, 18^{ος}-21^{ος}αι..* Αθήνα: Πόλις, σ. 702-703.

⁶² Ιατρίδης, Γ. (1984β). Απελευθέρωση, Εμφύλιος και Αμερικανοί. Στο: Ιατρίδης Γ. (Επιμ.), *Η Ελλάδα τη δεκαετία 1940-1950, ένα έθνος σε κρίση* (σ.247-261). Αθήνα: Θεμέλιο, σ. 254.

4. Ο «Τρίτος Γύρος» και το τέλος του Εμφυλίου πολέμου.

Την ίδια μέρα που διεξάγονταν οι εκλογές, δηλαδή στις 31 Μαρτίου 1946, ένοπλο σώμα, που ανήκε στην αριστερά, επιτέθηκε στο σταθμό χωροφυλακής του Λιτοχώρου. Ο Ν. Ζαχαριάδης αρνήθηκε να καταδικάσει το συμβάν, ενώ επιπλέον, δεν αναγνώρισε και τα αποτελέσματα των εκλογών. Στη συνέχεια οι επιθέσεις ομάδων ανταρτών εναντίον αποσπασμάτων της Χωροφυλακής, της Εθνοφυλακής ή και ομάδων της δεξιάς, στη Βόρεια Ελλάδα κυρίως, θα αυξηθούν, ενώ το καλοκαίρι το 1946 θα πραγματοποιηθούν και επιθέσεις εναντίον στρατιωτικών αποσπασμάτων. Την ίδια στιγμή το Κ.Κ.Ε. εξακολουθούσε να δρα ελεύθερα στην Αθήνα. Στις 18 Ιουνίου 1946 εφαρμόζεται το Γ΄ Ψήφισμα, «περί εκτάκτων μέτρων κατά των επιβουλευμένων την δημοσίαν τάξιν και την ακεραιότητα της χώρας», και από τις ένοπλες δυνάμεις γίνονται μαζικές εκκαθαρίσεις όσων ήταν ύποπτοι για αριστερά φρονήματα. Η κυβέρνηση πήρε κατασταλτικά μέτρα, επιβάλλοντας την καταδίκη σε θάνατο για αδικήματα που είχαν να κάνουν με την ένοπλη δράση της αριστεράς.⁶³

Την 1η Σεπτεμβρίου 1946 πραγματοποιήθηκε δημοψήφισμα για την επάνοδο του Βασιλιά Γεωργίου Β΄, του οποίου η επιστροφή οδήγησε σε κλιμάκωση του Εμφυλίου. Το Κ.Κ.Ε. αρνήθηκε να αναγνωρίσει το αποτέλεσμα και αμέσως μετά οι ένοπλες επιχειρήσεις των ανταρτών θα αρχίσουν να πολλαπλασιάζονται. Οι εκλογές και το δημοψήφισμα του 1946 υπήρξαν καθοριστικής σημασίας στο μέτρο που προσφέρει την ύστατη και πιο πειστική αιτιολόγηση της τελικής επιλογής του ένοπλου αγώνα από το Κ.Κ.Ε.. Από πρακτική άποψη, τα δύο αυτά γεγονότα δημιούργησαν το λαϊκό έρεισμα που προϋπέθετε μία τέτοια επιλογή. Χωρίς τις συνθήκες που δημιούργησαν οι εκλογές και το δημοψήφισμα, η επιλογή του ένοπλου αγώνα θα φαινόταν αδιανόητη και θα έχει καταλήξει πιθανότητα σε άμεση αποτυχία. Καθίσταται έτσι αναγκαίος ο καταμερισμός των ευθυνών για τις συνθήκες μέσα στις οποίες έγιναν οι εκλογές και το δημοψήφισμα.⁶⁴

Τον Ιούλιο του 1946 ο Μάρκος Βαφειάδης, ανώτερος αξιωματικός του Ε.Λ.Α.Σ., προσχώρησε στους αντάρτες στα βουνά, εξουσιοδοτημένος από το Κόμμα να συγκεντρώσει τους αριστερούς που ήδη κρύβονταν και να οργανώσει μία ένοπλη

⁶³ Κωστής, Κ. (2013), ό.π., σ.705-706.

⁶⁴ Μαυρογορδάτος, Γ. (1984). Εκλογές και δημοψήφισμα του 1946. Στο: Ιατρίδης Γ. (Επιμ.) *Η Ελλάδα τη δεκαετία 1940-1950, ένα έθνος σε κρίση* (σελ.307-340). Αθήνα: Θεμέλιο, σ.316.

δύναμη αρκετών χιλιάδων.⁶⁵ Δύο μήνες αργότερα τον Οκτώβρη του 1946 συγκροτείται το Γενικό Αρχηγείο των ανταρτών, ενώ στα τέλη της χρονιάς θα δημιουργηθεί ο Δημοκρατικός Στρατός, ο οποίος ενοποιούσε τις μέχρι τότε υφιστάμενες σκόρπιες ομάδες ανταρτών. Οι αλλαγές αυτές συνοδεύτηκαν με πολύ σκληρές, αλλά και επιτυχημένες επιθέσεις εναντίον διάφορων κωμοπόλεων.⁶⁶

Στις 12 Μαρτίου 1947 ο πρόεδρος Τρούμαν σε λόγο του στο Κογκρέσο θα υποστηρίξει την αναγκαιότητα υποστήριξης της Ελλάδας και Τουρκίας προκειμένου να μην πέσουν στα χέρια των κομμουνιστών. Με βάση αυτό οι Η.Π.Α. θα εξασφάλιζαν στην Ελλάδα οικονομική, τεχνική και στρατιωτική υποστήριξη. Οι Άγγλοι δεν ήταν πια σε θέση να υποστηρίξουν τους Έλληνες και έδωσαν τη σκυτάλη στους Αμερικανούς. Η Ελλάδα θα αποτελέσει στο εξής το πιο προνομιακό πεδίο οικονομικής και στρατιωτικής υποστήριξης των Αμερικανών και ένα ασφαλώς σημαντικό κομμάτι στη σκακιέρα του Ψυχρού Πολέμου. Οι Αμερικανοί θα επιβάλουν τελικώς το σχηματισμό κυβέρνησης συνασπισμού με πρωθυπουργό τον φιλελεύθερο Θεμιστοκλή Σοφούλη.⁶⁷

Στο στρατιωτικό μέτωπο το 1947 οι αντάρτες κατάφεραν να έχουν πολλές επιτυχίες και στα τέλη της χρονιάς σχηματίστηκε η Προσωρινή Δημοκρατική Κυβέρνηση, με πρωθυπουργό τον Μάρκο Βαφειάδη. Αμέσως μετά η κυβέρνηση προχώρησε στην έκδοση αναγκαστικού νόμου 509/1947 με βάση τον οποίο απαγορεύτηκε η λειτουργία του Κ.Κ.Ε. και όλων των οργανώσεων που βρίσκονταν υπό τον έλεγχο του, προβλέπονταν δε σκληρές ποινές, συμπεριλαμβανομένης και της θανατικής, για όσους επιδίωκαν την ανατροπή του πολιτεύματος και την απόσπαση μέρους της επικρατείας.⁶⁸

Από την άλλη πλευρά οι πιθανότητες για επικράτηση του Δημοκρατικού Στρατού ήταν εξαιρετικά περιορισμένες, αφού ο ανεφοδιασμός μέσω των συνοριακών χωρών ήταν πενιχρός και το μεγαλύτερο μέρος του ήταν νέοι και γυναίκες που είχαν στρατολογηθεί υποχρεωτικά. Η κατάσταση του χειροτερεύει όταν ο Εθνικός Στρατός θα εκκενώσει αγροτικές περιοχές προκειμένου οι αντάρτες να μην βρίσκουν δυνατότητα υποστήριξης. Επιπρόσθετα το διεθνές πλαίσιο διεξαγωγής του

⁶⁵ Ιατρίδης, Γ. (1984α). Κατοχή, Αντίσταση και Βρετανοί. Στο: Ιατρίδης Γ. (Επιμ.), *Η Ελλάδα τη δεκαετία 1940-1950, ένα έθνος σε κρίση*. (σελ.41-53) Αθήνα: Θεμέλιο, σ.357.

⁶⁶ Κωστής, Κ. (2013), ό.π., σ.706.

⁶⁷ Κωστής, Κ. (2013), ό.π., σ. 707.

⁶⁸ Αλιβιζάτος, Ν. (1995). *Οι πολιτικοί θεσμοί σε κρίση 1922-1974: Όψεις της ελληνικής εμπειρίας*. Αθήνα: Θεμέλιο, σ. 580.

πολέμου θα καταστεί προοδευτικά επιβαρυντικό για τους κομμουνιστές, καθώς ο Τίτο απομακρυνόταν από τη Μόσχα και προσπαθούσε να προσεγγίσει τη Δύση. Παράλληλα η προσωρινή Δημοκρατική Κυβέρνηση δεν πέτυχε να αναγνωριστεί από καμία χώρα, ούτε καν από τη Σοβιετική Ένωση. Στα τέλη του 1947 οι εσωτερικές αντιθέσεις στο Κ.Κ.Ε. θα εκδηλωθούν σε όλη τους την έκταση με τη σύγκρουση του Μάρκου Βαφειάδη, ο οποίος πρεσβεύει την τακτική του αντάρτικου προκειμένου να φθείρεται ο αντίπαλος, με τον Νίκο Ζαχαριάδη γενικό γραμματέα του Κ.Κ.Ε., ο οποίος επιδιώκει τη μετατροπή του ανταρτοπόλεμου σε τακτική στρατιωτική αντιπαράθεση.⁶⁹

Στο μεταξύ ο Εθνικός Στρατός είχε καταφέρει να αναδιοργανωθεί πλήρως, να εξοπλιστεί με κάθε είδους υλικό το οποίο ήταν απαραίτητο για τη διεκπεραίωση επιχειρήσεων εναντίον των ανταρτών και να αυξήσει σημαντικά τη δύναμή του. Από τα τέλη του 1948 ξεκίνησαν οι εκκαθαριστικές επιχειρήσεις στην Πελοπόννησο, οι οποίες θα ολοκληρωθούν με επιτυχία το καλοκαίρι του 1949.⁷⁰ Την ίδια στιγμή το Κ.Κ.Ε. εξακολουθούσε να επιμένει στις προοπτικές της νίκης του Δημοκρατικού Στρατού και παράλληλα προέβαλε εκ νέου το μεσοπολεμικό σύνθημα για «την ανάγκη αποκατάστασης του Μακεδονικού λαού». Η μεγάλη συμμετοχή των Σλαβομακεδόνων στις τάξεις του Δημοκρατικού Στρατού, αλλά και η εξάρτησή του από τις Λαϊκές Δημοκρατίες για ανεφοδιασμό, εξηγεί τόσο τη στροφή του Ζαχαριάδη, όσο και το αδιέξοδο στο οποίο το Κ.Κ.Ε. παρέσυρε τα μέλη του και τους μαχητές του Δημοκρατικού Στρατού. Σε όλα αυτά θα πρέπει να προστεθεί και η μεταφορά παιδιών από τις περιοχές που βρίσκονταν υπό τον έλεγχο του στις Λαϊκές Δημοκρατίες, μία κίνηση που χρησιμοποιήθηκε πολύ έντονα από την κυβερνητική προπαγάνδα.⁷¹

Την πρωτομαγιά του 1949 ο κυβερνητικός Στρατός ξεκίνησε τις επιχειρήσεις για την εκκαθάριση της Στερεάς Ελλάδας και της Θεσσαλίας, όπου κατατρόπωσε τις δυνάμεις του αντιπάλου του. Πλέον όλη η δύναμη του Δημοκρατικού Στρατού βρισκόταν στα βουνά Γράμμος και Βίτσι της Βορείου Ελλάδας. Τότε ακριβώς ο Τίτο αποφάσισε να κλείσει τα σύνορα και να διακόψει τις σχέσεις του με του Κ.Κ.Ε.. Τα περιθώρια ελιγμών για τον Δημοκρατικό Στρατό ελαχιστοποιήθηκαν. Η τελική επίθεση των κυβερνητικών Δυνάμεων ξεκίνησε στις 2 Αυγούστου 1949 και

⁶⁹ Κωστής, Κ. (2013). *όπ. π.*, σ. 708-709.

⁷⁰ Μαργαρίτης, Γ. (2005). *Ιστορία του Εμφυλίου Πολέμου 1946-1949*. Τόμος Β΄. Αθήνα: Βιβλιόραμα., σ. 296.

⁷¹ Μαργαρίτης, Γ. (2005), *όπ. π.*, σ. 607 και 613.

ολοκληρώθηκε στα τέλη του ίδιου μήνα με την πλήρη συντριβή του Δημοκρατικού Στρατού, του οποίου τα υπολείμματα διέφυγαν στην Αλβανία και ο πόλεμος έλαβε τέλος.⁷²

Λίγο καιρό αργότερα, στις 15 Οκτωβρίου του 1949, η εξόριστη πλέον «Προσωρινή Δημοκρατική Κυβέρνηση» των ανταρτών δίνει τέλος στις εχθροπραξίες⁷³ με διάγγελμα που μεταδόθηκε από ραδιοσταθμό του Βουκουρεστίου. Στο διάγγελμα αυτό, μεταξύ άλλων, αναφέρονται και τα εξής:

Ο Δ.Σ.Ε. δεν κατέθεσε τα όπλα, μονάχα τα έθεσε παρά πόδας. Υποχώρησε μπροστά στην τεράστια υλική υπεροχή που συγκέντρωσαν οι ξένοι καταχτητές ενισχυμένοι απ' την Τιτοϊκή αποστασία και προδοσία που τον χτύπησε πισώπλατα. Μα ο Δ.Σ.Ε. δεν λύγισε και δεν συντρίφτηκε. Παραμένει ισχυρός με ακέραιες τις δυνάμεις του. Σταμάτησε την αιματοχυσία για να σώσει την Ελλάδα από την ολοκληρωτική εκμηδένιση και τα συμφέροντα του τόπου τα έβαλε πάνω απ' όλα. Οι δυνάμεις μας στο Βίτσι και το Γράμμο σταμάτησαν τον πόλεμο για να διευκολύνουν την ειρήνευση στην Ελλάδα. Αυτό δεν σημαίνει συνθηκολόγηση. Σημαίνει απόλυτη προσήλωση στο συμφέρον της πατρίδας, που δε θέλαμε να δούμε ολοκληρωτικά κατεστραμμένη.⁷⁴

Οι επιχειρήσεις του στρατού και της αστυνομίας εναντίον διασκορπισμένων ανταρτών, συνεχίστηκαν για ένα περίπου χρόνο ακόμα. Οπωσδήποτε, η τελευταία φάση του εμφυλίου πολέμου με την αυστηρή έννοια των συστηματικών στρατιωτικών επιχειρήσεων και των δύο πλευρών, μπορεί να τοποθετηθεί στο διάστημα Σεπτέμβριος 1946- Σεπτέμβριος 1949.⁷⁵

Ο εμφύλιος πόλεμος του 1946-1949 προκάλεσε νέα δυστυχία και καταστροφή και βάθυνε ακόμη περισσότερο το ήδη έντονο ιδεολογικό χάσμα. Η κυβέρνηση θέσπισε σκληρά μέτρα καταστολής και ελέγχου και όλη η κατάσταση έκανε ασφυκτική τη ζωή του έθνους, επέτεινε δε την άμεση ανάμειξη των ξένων δυνάμεων

⁷² Κωστής, Κ. (2013).), ό.π., σ. 710-711.

⁷³ Εφημερίδα «Ελευθερία», «Ο "Τρίτος Γύρος" έληξε», Αθήνα, αρ. φύλλου 1574, 18/10/1949,σ.1.

⁷⁴ Εφημερίδα «Ελευθερία», ό.π., σ.1.

⁷⁵ Close, David H. (2000). Εισαγωγή. Στο: Close David H.(Επιμ.), *Ο ελληνικός εμφύλιος πόλεμος 1943-1950* (σ.15-51), μετ. Σπανδωνής Γ. Αθήνα: Φιλίστωρ, σ.24.

(κυρίως των αμερικανών τώρα) στον δημόσιο τομέα της χώρας, αφήνοντας πίσω ένα εθνικό τραύμα που θα πλήγωνε τη ζωή της Ελλάδας για πολλές δεκαετίες.⁷⁶

5. Οι ξένες παρεμβάσεις στην Ελλάδα.

Μετά τη λήξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου η απελευθέρωση της Ελλάδας θα απασχολήσει τις συμμαχικές δυνάμεις και ιδιαίτερα τη Βρετανία και Η.Π.Α. Ο Βρετανός Πρωθυπουργός Τσόρτσιλ θεωρούσε ότι μετά την αποχώρηση των Γερμανών από την Ελλάδα θα έπρεπε οι βρετανικές δυνάμεις να μεταφερθούν εκεί για να αποτραπεί ο κίνδυνος κατάληψης της εξουσίας από το Ε.Α.Μ. και τους Κομμουνιστές. Η Βρετανία είχε την πεποίθηση πως η σύγκρουση με το Ε.Α.Μ. ήταν αναπόφευκτη και πως για να επανέλθει η ομαλότητα στη χώρα έπρεπε να αποστρατευτεί ο Ε.Λ.Α.Σ.. Έτσι ο πολιτικός ανταγωνισμός που επικρατούσε στην Ελλάδα, η καχυποψία ανάμεσα στις αστικές πολιτικές δυνάμεις που υποστηρίζονταν από τους Βρετανούς, αλλά και η δυσπιστία που υπήρχε ανάμεσα σε Κ.Κ.Ε. και Ε.Α.Μ. ήταν οι βασικότερες αιτίες που οδήγησαν αρχικά στα Δεκεμβριανά (1944) και κατόπιν στον εμφύλιο πόλεμο.⁷⁷

Οι επερχόμενες εκλογές θα αποτελέσουν μια ευκαιρία για επιπλέον παρέμβαση των Μεγάλων Δυνάμεων στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα πριν τις εκλογές η Βρετανία μη σεβόμενη την εθνική κυριαρχία της Ελλάδας επενέβη στα εσωτερικά της χώρας προσφέροντας οικονομική βοήθεια υπό όρους για νέα κυβέρνηση, διενέργεια εκλογών μέχρι το επόμενο Μάρτιο και δημοψηφίσματος για το πολιτειακό ζήτημα μέχρι το Μάρτιο του 1948.⁷⁸ Έτσι αφού πέτυχαν τον σχηματισμό κυβέρνησης με πρωθυπουργό τον Θ. Σοφούλη (22 Νοεμβρίου 1945 – 4 Απριλίου 1946), οι Βρετανοί στόχευαν στο να προωθηθούν οι μεταρρυθμίσεις και οι κινήσεις που αυτοί θεωρούσαν σωστές ώστε να επωφεληθούν από τις εξελίξεις.⁷⁹

Η κυβέρνηση Σοφούλη στις αρχές Δεκεμβρίου ζήτησε αναβολή των εκλογών που είχαν οριστεί για τον Μάρτιο του 1946, αλλά η συγκεκριμένη πρόταση δεν έγινε

⁷⁶ Ιατρίδης, Γ. (1984β). Απελευθέρωση, Εμφύλιος και Αμερικανοί. Στο: Ιατρίδης Γ. (Επιμ.), *Η Ελλάδα τη δεκαετία 1940-1950, ένα έθνος σε κρίση* (σ.247-261). Αθήνα: Θεμέλιο, σ.255.

⁷⁷ Κωφός Ε. (2000). *Σύγχρονος Ελληνισμός από το 1941 έως το τέλος του αιώνα*. Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών, σ. 104.

⁷⁸ Μαρκεζίνης Σ.(1994). *Σύγχρονη Πολιτική Ιστορία της Ελλάδος (1936-1975), τόμος Δεύτερος (1944-1951)*. Αθήνα: Εκδοτικός Οργανισμός Πάπυρος, σ. 185-190.

⁷⁹ Χαρίτος Γ. (2016). «Ο εξωτερικός παράγοντας και ο ελληνικός εμφύλιος, 1946-1949» Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών σπουδών, Ρόδος: Πανεπιστήμιο Αιγαίου, σ. 14.

δεκτή από τους Αμερικανούς, οι οποίοι υποστήριζαν πως περειαίρω αναβολή των εκλογών θα συνέχιζε την πολιτική αβεβαιότητα και θα έθετε σε κίνδυνο την οικονομική βοήθεια των Η.Π.Α.. Υπό τον φόβο αναστολής της οικονομικής βοήθειας από την Αμερική η ελληνική κυβέρνηση δέχτηκε τελικά τη διεξαγωγή εκλογών στις 31 Μαρτίου που θα επιβλέπονταν από Βρετανία, Γαλλία και Η.Π.Α. Νικητής των εκλογών αναδείχθηκε το Λαϊκό Κόμμα, υπό την ηγεσία του Τσαλδάρη, Γονατά και Αλεξανδρή. Η Συμμαχική Αποστολή εγγυήθηκε ότι οι εκλογές ήταν δίκαιες και ότι η νοθεία περιορίστηκε σε αμελητέο ποσοστό,⁸⁰ δηλώσεις που φανερώσουν για άλλη μια φορά την παρέμβαση τους στα εσωτερικά της χώρας.

Οι πρώτες έντονες μεταπολεμικές τριβές ανάμεσα σε Λονδίνο και Μόσχα έλαβαν χώρα ήδη από την άνοιξη του 1946. Κλιμακώθηκαν κατά τη διάρκεια των επόμενων μηνών εξαιτίας της αυξανόμενης σοβιετικής πίεσης στην Τουρκία για αλλαγή του καθεστώτος των Στενών αλλά και την επαναδραστηριοποίηση των κομμουνιστικών αντάρτικων ομάδων στην Ελλάδα. Ωστόσο, η αποδυνάμωση της Βρετανίας κατέστη πολύ γρήγορα εμφανής. Παράλληλα, η αδυναμία ή απροθυμία του Λονδίνου να αυξήσει ή και να διατηρήσει στα παρόντα επίπεδα τη βοήθεια προς τις δύο χώρες, οδήγησε τις κυβερνήσεις σε Αθήνα και Άγκυρα να προσβλέπουν στις Η.Π.Α. για να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις της μεταπολεμικής εποχής. Πρωταρχικό μέλημα της Ελλάδας ήταν να εκμειεύσει οικονομική και στρατιωτική βοήθεια, αλλά και κάποια μορφή αμερικανικής εγγύησης για την ασφάλεια και την ακεραιότητά τους. Από τα τέλη του 1946 συγκροτήθηκε επίσημα ο Δ.Σ.Ε. (Δημοκρατικός Στρατός Ελλάδας) και τους αμέσως επόμενους μήνες το κομμουνιστικό αντάρτικο γιγαντώθηκε στην ελληνική ύπαιθρο. Δεδομένης και της βρετανικής αδυναμίας, η ελληνική κυβέρνηση και ο αστικός πολιτικός κόσμος ήλπιζαν σε ενεργό αμερικανική επέμβαση με χορήγηση στρατιωτικής και οικονομικής βοήθειας.⁸¹

Η αμερικανική βοήθεια έφθασε στην Ελλάδα από δύο διαφορετικά, αν και συγκλίνοντα, κανάλια: το Δόγμα Τρούμαν που σήμαινε οικονομική και στρατιωτική

⁸⁰ Χαρίτος, Γ. (2016). «Ο εξωτερικός παράγοντας και ο ελληνικός εμφύλιος, 1946-1949» Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών σπουδών, Ρόδος :Πανεπιστήμιο Αιγαίου, σ.15. Στην: <http://hellenicus.lib.aegean.gr/bitstream/handle/> (20/4/2019)

⁸¹ Χουρμούλης, Δ. Πριν την ένταξη στο NATO: Η ελληνική αναζήτηση ασφάλειας και οι προσπάθειες για την προώθηση της δημιουργίας ενός Μεσογειακού συμφώνου, 1947-1950 Επιμέλεια Μπότσιου Κ. και Σακκάς Γ. (2015) *Η Ελλάδα, η Δύση και η Μεσόγειος 1945-62, Νέες ερευνητικές προσεγγίσεις* Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας (51-68). Στην : https://repository.edulll.gr/edulll/retrieve/11265/3470_2.5.2.pdf (20/4/2019)

υποστήριξη προς την Ελλάδα και την Τουρκία και το πολυμερές σχέδιο Μάρσαλ που ήταν μια τεράστιας εμβέλειας παρέμβαση των Αμερικανών με σκοπό την ανοικοδόμηση της δυτικοευρωπαϊκής οικονομίας στο σύνολό της. Σε πρώτη φάση, η αμερικανική οικονομική βοήθεια έκανε την αναγκαία «ένεση» ρευστού, σε μια χώρα όπως η Ελλάδα, όπου ήταν αδύνατον να γίνει συσσώρευση κεφαλαίου, αναγκαία για την ανάληψη βασικών έργων υποδομής που θα αποτελούσαν τη βάση και για την εκβιομηχάνιση. Ωστόσο, η αμερικανική παρέμβαση λειτούργησε καταλυτικά και σε άλλα επίπεδα που αφορούσαν το μοντέλο διακυβέρνησης. Αν και οι συνθήκες στις οποίες έλαβε χώρα στην Ελλάδα – τη μόνη ευρωπαϊκή χώρα που βρισκόταν σε εμφύλιο πόλεμο εκείνη την εποχή – ήταν μοναδικές, δεν θα πρέπει να λησμονείται ότι η αμερικανική παρέμβαση ήταν ένα ευρύτερο ευρωπαϊκό φαινόμενο. Το ζητούμενο ήταν η συγκρότηση ενός νέου οικονομικού και κοινωνικού συστήματος στην Δυτική Ευρώπη, από την ύπαρξη του οποίου θα εξαρτάτο η δυνατότητα των Ευρωπαίων να διατηρήσουν την ανεξαρτησία τους έναντι της σοβιετικής πρόκλησης.⁸²

Στις 21 Φεβρουαρίου 1947 το Λονδίνο πληροφορεί την κυβέρνηση των Η.Π.Α. ότι η βρετανική οικονομική βοήθεια επρόκειτο να σταματήσει στις 31 Μαρτίου 1947. Ο πρόεδρος των Η.Π.Α. Τρούμαν γνωρίζοντας την άσχημη κατάσταση της ελληνικής οικονομίας και τις αυξημένες στρατιωτικές δαπάνες που απαιτούνταν για την αντιμετώπιση των ανταρτών, θεωρούσε ότι μόνο αν οι Η.Π.Α. συνέχιζαν την οικονομική βοήθεια προς τη χώρα, δεν θα οδηγούνταν η Ελλάδα προς την κατάρρευση.⁸³ Έτσι όσον αφορά τη διείσδυση των Η.Π.Α. στο εσωτερικό της χώρας αντίθετα από τους Βρετανούς, που είχαν προσπαθήσει να καθοδηγήσουν τις εξελίξεις στην Ελλάδα περιορίζοντας τις πιέσεις τους στην κυβέρνηση, οι Αμερικάνοι έδειχναν διατεθειμένοι να αποκτήσουν και τον έλεγχο νευραλγικών τομέων του κρατικού μηχανισμού και να αλλάξουν και να εκσυγχρονίσουν τον τρόπο λειτουργίας του.⁸⁴

Επίσης, όσον αφορά τον έλεγχο της κατάστασης που επικρατούσε στην βαλκανική, μετά από πρόταση των Η.Π.Α. η Γενική Συνέλευση ενέκρινε ειδική επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Βαλκάνια (UNSCOB). Από την 1^η

⁸² Χατζηβασιλείου, Ε. Ο Ψυχρός Πόλεμος ως κρίση εκσυγχρονισμού: υπέρβαση κρίσεων και ελληνική εμπειρία, 1932-1959, Επιμέλεια Μπότσιου Κ. και Σακκάς Γ. (2015) *Η Ελλάδα, η Δύση και η Μεσόγειος 1945-62, Νέες ερευνητικές προσεγγίσεις* Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας (17-34). Στην : https://repository.edulll.gr/edulll/retrieve/11265/3470_2.5.2.pdf (20/4/2019)

⁸³ Χαρίτος, Γ. (2016). «Ο εξωτερικός παράγοντας και ο ελληνικός εμφύλιος, 1946-1949» Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών σπουδών, Ρόδος :Πανεπιστήμιο Αιγαίου, σ.30
Στην: <http://hellenicus.lib.aegean.gr/bitstream/handle/>(20/4/2019)

⁸⁴ Χαρίτος, Γ. (2016). όπ. π. σ.38. (20/4/2019).

Δεκεμβρίου 1947 άρχισε να παρακολουθεί τα βόρεια σύνορα της Ελλάδας. Η UNSCOB (Ειδική Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Βαλκάνια) δεν μπορούσε να εκπληρώσει το συμφιλιοτικό έργο που είχε αναλάβει εφόσον τα κομμουνιστικά κράτη που ήταν άμεσα ή έμμεσα αναμειγμένα στην ελληνική διένεξη αρνούσαν να αναγνωρίσουν τη νομιμότητα της και η Δύση τη χρησιμοποιούσε ως ένα ακόμη όπλο στον Ψυχρό Πόλεμο.⁸⁵ Συγκεκριμένα οι Η.Π.Α. με διπλωματικούς χειρισμούς φρόντισαν να καταστήσουν τα Ηνωμένα Έθνη ένα σημαντικό όργανο υποστήριξης της αμερικανικής πολιτικής στην Ελλάδα. Έτσι τα Ηνωμένα Έθνη βοήθησαν έμμεσα την ελληνική κυβέρνηση να εδραιώσει τη νομιμότητα στη χώρα μέσω ψηφισμάτων που είχε εγκρίνει ο Διεθνής Οργανισμός και μέσω της καταδίκης των ανταρτών και των βορείων γειτόνων της χώρας.⁸⁶

Συμπερασματικά όσον αφορά την αμερικανική πολιτική/παρέμβαση πήρε διάφορες μορφές (οικονομικές, πολιτικές, στρατιωτικές) με κύριο στόχο να περιορίσει την επιρροή της ελληνικής αριστεράς. Για τον λόγο αυτό η αμερικανική κυβέρνηση προέβη στις ακόλουθες ενέργειες: υποστήριξε την εξουσία του βασιλιά, συνέπραξε στη στρατιωτική βρετανική παρέμβαση, απέκλεισε την αριστερά από την κυβέρνηση, έθεσε οικονομικούς πόρους στη διάθεση δεξιών κυβερνήσεων.⁸⁷

6. Πτυχές των ξένων παρεμβάσεων στη Φλώρινα.

Οι ξένες παρεμβάσεις στην κοινωνία της περιοχής της Φλώρινας γίνονται και από τους δύο αντιμαχόμενους πόλους της εποχής. Στα τέλη Απριλίου 1945 συστάθηκε στα Σκόπια το Ν.Ο.Φ. (Λαϊκό Απελευθερωτικό Μέτωπο). Η βασική κατεύθυνση του Ν.Ο.Φ. ήταν η υπονόμευση του δημοκρατικού κινήματος στην Ελλάδα και ειδικότερα στους νομούς Καστοριάς, Φλώρινας και Έδεσσας, όπου υπήρχε αρκετός σλαβόφωνος πληθυσμός, με σκοπό την απόσπαση και ένωση της ελληνικής Μακεδονίας με το κράτος της Λαϊκής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβικής Μακεδονίας.⁸⁸ Αυτή η οργάνωση δραστηριοποιούνταν κυρίως σε ορεινά χωριά στα οποία υπήρχαν «αυτονομιστικά αισθήματα». Οι προσπάθειες του Ν.Ο.Φ. στη

⁸⁵ Μοσχονάς, Μ. (2006), *Η Ελλάδα στη δεκαετία 1940-1950, ένα έθνος σε κρίση*. Αθήνα: Θεμέλιο, σ. 502.

⁸⁶ Χαρίτος, Γ. (2016). «Ο εξωτερικός παράγοντας και ο ελληνικός εμφύλιος, 1946-1949» Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών σπουδών, Ρόδος : Πανεπιστήμιο Αιγαίου. σ.28. Στην: <http://hellenicus.lib.aegean.gr/bitstream/handle/> (20/4/2019)

⁸⁷ Χαρίτος, Γ. (2016). όπ. π. σ.40.

⁸⁸ Σαράντης, Θ. (1987). *Η συνωμοσία κατά της Μακεδονίας*. Αθήνα: Ιδίου., σ. 109.

Φλώρινα δεν τελεσφόρησαν και έτσι δε δημιουργήθηκαν τέτοιου είδους οργανώσεις. Υπήρχαν μόνο μεμονωμένα μέλη που κρατούσαν επαφή με τα καθοδηγητικά στελέχη του Ν.Ο.Φ.. Σιγά-σιγά όμως άρχισαν να εμφανίζονται ένοπλες ομάδες καλά οργανωμένες προερχόμενες από τους φυγάδες στα Σκόπια. Οι ένοπλες αυτές Νοφικές ομάδες (οι οποίες ήταν αρχικά, σχεδόν τριπλάσιες σε δύναμη από τις αντάρτικες) είχαν ως κύρια επιδίωξη τους τη συγκρότηση δικού τους αρχηγείου στο Βίτσι και τη δημιουργία μιας –de facto– κατάστασης, εκτοπίζοντας τις αντάρτικες δυνάμεις από την περιοχή. Δικαιολογούσαν την εμφάνιση τους λέγοντας ότι υπεράσπιζαν τους Σλαβομακεδόνες από την τρομοκρατία της Δεξιάς. Με βάση αυτήν την γραμμή οδηγούνταν σε εξτρεμιστικές ενέργειες βάζοντας σε μεγάλο κίνδυνο όλο τον πληθυσμό του νομού Φλώρινας.⁸⁹

Από την άλλη πλευρά φανερό ήταν η παρέμβαση των Άγγλων και των Αμερικανών στην τοπική κοινωνία της Φλώρινας πριν από το 1945. Σύμφωνα με τον Αθανασιάδη (2017) ο επικεφαλής Βιτσίου της Συμμαχικής Στρατιωτικής Αποστολής Βρετανός Έβανς εγκαταλείπει τη Φλώρινα και πηγαίνει στην Αθήνα. Στις 2 Δεκεμβρίου (εξαιτίας των Δεκεμβριανών) αναχωρούν και οι υπόλοιποι Βρετανοί. Στη Φλώρινα θα παραμείνει μόνο ένα μικρό κλιμάκιο Αμερικανών αξιωματικών και οι συνεργάτες τους.⁹⁰ Ο λοχαγός Πάτρικ Έβανς θα κατηγορηθεί για εμπλοκή στο Μακεδονικό ζήτημα και ιδιαίτερα στο αποσχιστικό κίνημα του Γκότσε. Πολλά δημοσιεύματα εαμικών συγγραφέων και του ίδιου του Ζαχαριάδη τον κατηγορούσαν ευθέως ως κύριο υπεύθυνο της εμφάνισης φαινομένων αυτονομισμού στην περιοχή από το 1945.⁹¹

Τον Μάρτιο 1945 πραγματοποιήθηκε η άφιξη των αγγλικών στρατευμάτων στην περιοχή. Η παρέμβαση τους στη διοίκηση και τον έλεγχο της περιοχής γίνεται άμεσα. Η εγκατάσταση του Φρουραρχείου έγινε στα γραφεία της περιφερειακής επιτροπής της κομματικής οργάνωσης του Κ.Κ.Ε.⁹² και τον επόμενο μήνα, στις 14 Απριλίου του 1945, έγιναν στη Φλώρινα τα εγκαίνια του αναγνωστηρίου της

⁸⁹ Καπετάνογλου, Ε. (2017). Όψεις του Εμφυλίου στη Φλώρινα (1944-1949). Φλώρινα: Πανεπιστήμιο Δ. Μακεδονίας. σ. 18.

⁹⁰ Αθανασιάδης, Α. (2017). Όψεις πολιτικής και κοινωνικής συγκρότησης στην πόλη της Φλώρινας την περίοδο της «Εαμοκρατίας», Νοέμβριος 1944-Μάρτιος 1945. Φλώρινα: Πανεπιστήμιο Δυτ. Μακεδονίας. σ. 85.

⁹¹ Αθανασιάδης, Α. (2017), όπ. π., σ. 86.

⁹² Κέντρος, Ν. (2011). Ο Εμφύλιος στη Φλώρινα. Αθήνα: Βιβλιόραμα, σελ. 29-30.

Αγγλοελληνικής Υπηρεσίας Πληροφοριών (Α.-Ε.Υ.Π., AGIS).⁹³ Το Αναγνωστήριο θα εξυπηρετήσει την αγγλική παρέμβαση στην περιοχή. Σύμφωνα με το «Εθνος»: «*Η προσφορά του θα είναι μεγάλη στην ανύψωση του πνευματικού επιπέδου της Φλώρινας. Πέρα από τις εγκυκλοπαιδικές γνώσεις που προσφέρει δίνεται και η μοναδική ευκαιρία για την εξάσκηση της Αγγλικής*». ⁹⁴ Μετά από δύο μήνες οι πολίτες πληροφορούνταν, μέσω του Τύπου, για την απόφαση της Α.-Ε.Υ.Π να ιδρύσει στην πόλη αγγλική σχολή για την εκμάθηση της Αγγλικής καθώς και για τις εγγραφές των ενδιαφερομένων σε αυτήν. ⁹⁵ Τέλος με την είσοδο των βρετανικών στρατευμάτων, άρχισε άμεσα και η συστηματική διανομή επισιτιστικής βοήθειας από την ΜΛ (Συμμαχική Υπηρεσία Αρωγής, γνωστή ως Military Liaison Greece) και την UNRRA (United Nations Relief and Rehabilitation Administration ή αλλιώς ΟΥΝΡΑ, Οργανισμός Περιθάλψης και Αποκατάστασης των Ηνωμένων Εθνών).⁹⁶

Τον Οκτώβριο του 1945 ιδρύθηκε στη Φλώρινα το Υποπροξενείο της Μ. Βρετανίας και καθήκοντα υποπρόξενου ανέλαβε ο G. Hill, ο οποίος διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στα τεκταινόμενα της περιοχής. Κατηγορήθηκε μάλιστα, όπως και ο Βρετανός λοχαγός Έβανς για αυτονομιστική προπαγάνδα στη γύρω περιοχή. Ο Χίλλ όπως αναφέρει ο Κέντρος (2011) ήταν για πολλά χρόνια υπάλληλος στο προξενείο του Μοναστηρίου και «είχε στενές σχέσεις με Οχρανίτες αυτονομιστές, [...] μιλούσε άριστα τη σερβική, τη βουλγαρική και τη γλώσσα των ντόπιων σλαβόφωνων». Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει από τη μια μεριά υπέθαλπε όλες τις ενέργειες της Δεξιάς και του Τύπου ενάντια στους σλαβόφωνους, με κύριο σύνθημα «*Να φύγουν όλοι οι σλαβόφωνοι από τη Φλώρινα....*» και από την άλλη με το επιτελείο του, που αποτελούνταν από Ελληνοκύπριους, γύριζαν τα σλαβόφωνα χωριά της περιοχής και προπαγάνδιζαν την αυτονομία, λέγοντας τους πως έτσι θα σωθούν από την ελληνική καταπίεση. Επιπλέον «*οργάνωνε φυγάδες, Σέρβους και Αλβανούς, σε συνεργασία με τη Χωροφυλακή, και τους έστελνε για υπονομευτική δράση στις χώρες τους*». ⁹⁷

⁹³ Anglo Greek Information Service (AGIS). Ήταν παράρτημα της Υπηρεσίας Ψυχολογικού Πολέμου. Το κλιμάκιο της Υπηρεσίας Ψυχολογικού ή Πολιτικού Πολέμου βρέθηκε στην Ελλάδα στα μέσα του Οκτωβρίου του 1944 και μετονομάστηκε σε AIS (Allied Information Service- Συμμαχική Υπηρεσία Πληροφοριών). Το σχετικό γραφείο Θεσσαλονίκης, υπεύθυνο για τα περιφερειακά της Β. Ελλάδας, είχε ως μέριμνα «το συντονισμό του Ψυχολογικού Πολέμου στη Β. Ελλάδα με ειδική αναφορά στα ελληνοβουλγαρικά προβλήματα». Στις 6 Απριλίου 1944 η AIS μετονομάστηκε σε AGIS . Σύμφωνα με τα βρετανικά αρχεία η AGIS είχε διακλαδωθεί σε όλη την επικράτεια και το 1945 λειτουργούσαν στην Ελλάδα 62 κέντρα πληροφοριών της. Βλ. Αθανασιάδης, Α.(2017), σ.126

⁹⁴ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 990, 19/04/1945, σ.2.

⁹⁵ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1008, 23/08/1945, σ.2.

⁹⁶ Αθανασιάδης, Α. (2017). όπ. π. σ. 109.

⁹⁷ Κέντρος, Ν.(2011)., όπ. π., σ. 31.

Αυτές οι κατηγορίες για τον υποπρόξενο Χίλλ και τον Λοχαγό Έβανς θα ακουστούν αργότερα και από μάρτυρες που κλήθηκαν να καταθέσουν στο κλιμάκιο του Ο.Η.Ε. το οποίο επισκέφθηκε τη Φλώρινα (1947) προκειμένου να εξακριβώσει παρεμβάσεις των γειτονικών κρατών (Γιουγκοσλαβίας, Αλβανίας) στην περιοχή.

Στις 10 Μαρτίου 1947 το εν λόγω κλιμάκιο, στο πλαίσιο της μόνιμης συμβολής των Η.Π.Α. προς την Ελλάδα, κινήθηκε οδικώς με προορισμό τη Φλώρινα και έχοντας σκοπό τη διαπίστωση των συνθηκών πραγματοποίησης μεθοριακών επεισοδίων. Μετά τη λήψη σχετικών καταθέσεων και την ανεπιτυχή προσπάθεια μετάβασης του κλιμακίου, εξαιτίας της γιουγκοσλαβικής άρνησης, στον οικισμό Dragos της γείτονος Γιουγκοσλαβίας για περαιτέρω έρευνες, επέστρεψαν στη Φλώρινα, όπου συνεχίστηκε η ακρόαση μαρτύρων. Σε έκθεση του Κωνσταντίνου Βλάχου, διευθυντή της Α2 διεύθυνσης του Γ.Ε.Σ. με ημερομηνία 19 Αυγούστου 1947, επιβεβαιώνεται η χρήση του ανωτέρω οικισμού ως κέντρο ανεφοδιασμού των ανταρτών.⁹⁸

Στις 21 Οκτωβρίου 1947, ο Ο.Η.Ε., στο ίδιο πλαίσιο έρευνας που είχε διενεργήσει πριν λίγους μήνες, ενέκρινε και τη συγκρότηση Ειδικής Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για τα Βαλκάνια (UNSCOB). Ενώ αρχικά είχε αποφασιστεί η σύσταση δεκαμελούς ομάδας παρατηρητών με σκοπό τη μετάβαση της στο χώρο των μεθοριακών επεισοδίων για επιτόπια έρευνα και συγκέντρωση σχετικών αποδείξεων, η αύξηση της συχνότητας και της έντασης των συγκρούσεων οδήγησε στον άμεσο προγραμματισμό αποστολής έξι Μονάδων Κλιμακίων Παρατηρητών, τον Ιανουάριο 1948. Μέσα στο πλαίσιο αυτό για την περιοχή της Φλώρινας-Κοζάνης ορίστηκε το 2^ο Κλιμάκιο με όρια έρευνας του τον χώρο που εκτείνεται μεταξύ Γράμμου-Πίνδου και Καϊμακτσαλάν-Βερμίου.⁹⁹ Κατά την αποστολή του στη Δυτική Μακεδονία, το κλιμάκιο έδωσε άμεση ενημέρωση προς το σώμα για το συνοριακό επεισόδιο που είχε σημειωθεί στις 26 Ιανουαρίου 1948 στον οικισμό Εθνικό της Φλώρινας. Στην έρευνα που πραγματοποίησε κατέθεσαν μάρτυρες οι οποίοι απάντησαν και σε ερωτηματολόγιο, κατά την προσφιλή συνήθεια της UNSCOB, σχετικά με τη μεταφορά πολεμικού υλικού προς τους μαχητές του Δ.Σ.Ε. από το γιουγκοσλαβικό έδαφος, την προώθηση προς αυτό τραυματιών μαχητών καθώς και την βίαιη

⁹⁸ Παλαιόπουλος, Γ. (2014). Πτυχές του ελληνικού Εμφυλίου στη Δυτική Μακεδονία μέσα από τις εκθέσεις της Διερευνητικής Επιτροπής των Επεισοδίων στα Ελληνικά Σύνορα και της Βαλκανικής Επιτροπής του ΟΗΕ. Στο: Φωτιάδης Κ., Ηλιάδου-Τάχου Σ. & Βλασίδης Β.(Επιμ.), *Η Δυτική Μακεδονία: Από την ενσωμάτωση στο ελληνικό κράτος έως σήμερα*. (σελ.518-531). Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο, σ. 524.

⁹⁹ Παλαιόπουλος, Γ. (2014).όπ. π., σ. 528.

στρατολόγηση κατοίκων από τον ανώτερο οικισμό. Γενικότερα, το κλιμάκιο συνέλεξε πλήθος πληροφοριών κυρίως μέσα από τις καταθέσεις που έλαβε από βιαίως επιστρατευθέντες αντάρτες από την περιοχή της Πρέσπας που είτε συνελήφθηκαν είτε παραδόθηκαν. Μεταξύ άλλων αναφέρθηκαν στην εγκατάσταση της Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης (Π.Δ.Κ.) στην Πύλη Πρέσπας, στην ύπαρξη νοσοκομείων στην περιοχή, σχολής νοσοκόμων, σχολής στελεχών και κέντρου εκπαιδεύσεως πυροβολαρχιών, για τις ανάγκες του Δημοκρατικού Στρατού. Ειδικότερα για το ζήτημα του παιδομαζώματος στην ορεινή περιοχή της Φλώρινας και της Καστοριάς το κλιμάκιο έλαβε την εντολή να συντάξει άμεσα έκθεση με βάση τα πορίσματα των ερευνών του. Με βάση τις καταθέσεις τριών πρώην ανταρτών που συμμετείχαν ενεργά στο παιδομάζωμα στην περιοχή της Πρέσπας γνωστοποιήθηκαν στα μέλη του κλιμακίου λεπτομέρειες για τον τρόπο συγκέντρωσης των ελληνοπαίδων και για τα δρομολόγια προώθησης των αποστολών προς τη Γιουγκοσλαβία και την Αλβανία. Εξίσου σημαντικά στοιχεία για το ίδιο ζήτημα παρείχαν μάρτυρες από τους οικισμούς Κορυφή, Τριανταφυλλιά, Τροπαιούχος και Ανταρτικό Φλώρινας. Επιπλέον επιτόπια έρευνα πραγματοποίησε σχετικά με την επίθεση εναντίον του σταθμού χωροφυλακής των Κάτω Κλεινών, του οικισμού Κλαδοράχης, αλλά και του ελληνικού φυλακίου της Αγίας Παρασκευής, τριακοσίων περίπου ανταρτών που εισήλθαν από το γιουγκοσλαβικό έδαφος την 30η Μαΐου 1948. Η λήψη καταθέσεων στο χώρο του φυλακίου πραγματοποιήθηκε από τον Έλληνα σύνδεσμο λοχαγό Λιάτη και δύο ταγματάρχες μέλη.¹⁰⁰

Συμπερασματικά λοιπόν οι παρεμβάσεις των ξένων στην περιοχή της Φλώρινας δεν περιορίζονται στην βρετανική και αμερικανική διοίκηση και τη βοήθεια που παρέχουν μέσω της UNRRA και ML στην περιοχή. Η παρεμβάσεις γίνονται και από τα γειτονικά κράτη, τα οποία παρέχουν στρατιωτική και εξοπλιστική στήριξη στο Δημοκρατικού Στρατό συντηρώντας με αυτόν τον τρόπο τον Εμφύλιο. Παρέχουν επίσης άσυλο σε οργανώσεις που βάζουν εναντίον της περιοχής και φυγαδεύουν άτομα του παιδομαζώματος διοχετεύοντας αυτά σε άλλες κομμουνιστικές χώρες. Τη δράση τους αυτή δεν μπορούμε να μη τη χαρακτηρίσουμε ως παρέμβαση στην περιοχή που διεξάγεται τόσο με άμεσο όσο και με έμμεσο τρόπο.

¹⁰⁰ Παλαιόπουλος, Γ. (2014) ,όπ. π., σ. 529-530.

7. Η Έννοια της Εθνικοφροσύνης κατά την περίοδο του Εμφυλίου.

Ως εθνικό φρόνημα ορίζεται η συλλογική στάση της υπέρτατης και ενεργού νομιμοφροσύνης προς το έθνος, στάση που συνοδεύεται από στοχεύσεις σχετικές με την απόκτηση ή τη διασφάλιση της εθνικής ανεξαρτησίας, τη διαφύλαξη της εθνικής ταυτότητας ή την επίτευξη εθνικού μεγαλείου και δόξας, χαρακτηρίζοντας την έννοια του εθνικού φρονήματος ως θυμική και γνωστική κατάσταση, συνοδευόμενη με την εμπειρία των υποκειμένων.¹⁰¹ Ως επίσημη όμως στάση/ιδεολογία καλείται να δικαιολογήσει όχι μόνον την ίδια την ύπαρξη του εθνικού κράτους, άλλα και τις συγκεκριμένες πολιτικές επιλογές που αυτό ακολουθεί ή το συγκεκριμένο κοινωνικό καθεστώς το οποίο αναπαράγει.¹⁰²

Γι' αυτούς ακριβώς τους λόγους η έννοια της εθνικοφροσύνης την περίοδο του Εμφυλίου είχε δύο διαφορετικά πρόσημα ανάλογα με το «υποκείμενο» που χρησιμοποιούσε την έννοια. Οι αριστερές παρατάξεις «εθνικόφρονα» θεωρούσαν τον ιδεολογικά και πολιτικά συντηρητικό ταυτίζοντας τον με τις πρόσφατες μνήμες του φασισμού και με την προαγωγή των συμφερόντων της αστικής τάξης. Γι' αυτό την έννοια του εθνικόφρονα τη συνόδευαν με άλλους προσδιορισμούς όπως «δοσίλογο», «φασίστα», «μοναρχοφασίστα» κ.α. Από την άλλη μεριά οι δεξιές παρατάξεις, με εθνικό τους σύμβολο τον βασιλιά, «εθνικόφρονα» εννοούσαν αυτόν που είχε εθνικά φρονήματα, που πίστευε δηλαδή στην ιδέα του έθνους, την υποστήριζε και την πρόβαλλε. Οι όροι «εθνικοφροσύνη» και «εθνικόφρονες» με αυτή τη σημασία έπαιρναν την έννοια του πατριώτη. Γι' αυτό και οι ίδιοι αυτοαποκαλούνταν έτσι ή δημιουργούσαν συλλόγους και συνδέσμους που έφερα αυτό τον χαρακτηρισμό, αποκαλώντας όμως ταυτόχρονα τους αριστερούς «συμμορίτες», «σλαβοκομμουνιστές» κ.α. Αυτές οι εθνικόφρονες ομάδες, έχοντας κύριο μέλημα την υποστήριξη των εθνικών και κρατικών συμφερόντων, συνέδεσαν τον κομμουνισμό με το σλαβικό κίνδυνο, με αποτέλεσμα να αυτοανακηρύσσονται μοναδικοί πατριώτες που με τη βοήθεια των συμμαχικών δυνάμεων αγωνίζονται ενάντια του κομμουνιστικού κινδύνου.

Μετά τα Δεκεμβριανά (1944) οι εθνικόφρονες/βασιλόφρονες και οι ακροδεξιότητες προβούν σε μεγάλης κλίμακας βιαιοπραγίες και διώξεις εναντίον των μελών και

¹⁰¹ Σελεμίδου, Σ. (2017). *Ο θεσμός του επιθεωρητή δημοτικής εκπαίδευσης ως μηχανισμός εκπαιδευτικής αξιολόγησης και κοινωνικού ελέγχου: Η περίπτωση του επιθεωρητή Κ. Μπεντά (1950-1951)*, Μεταπτυχιακή εργασία, Φλώρινα: Πανεπιστήμιο Δ. Μακεδονίας, σ.14

¹⁰² Λέκκας, Π. (1994). Ο Υπερταξικός χαρακτήρας του εθνικιστικού λόγου. Μνήμων, τεύχος16, σ. 95-106.

οπαδών αριστερών ιδεολογιών,¹⁰³ ενώ δύο μήνες αργότερα, με την επανίδρυση του Λαϊκού κόμματος τον Φεβρουάριο του 1945 η εθνοπροσύνη εκφράστηκε Πολιτικά με το Λαϊκό Κόμμα και είχε την πρωτοβουλία στην ίδρυση του φορέα «Ηνωμένη Παράταξις Εθνοπροσόνων».¹⁰⁴

Στις 12 Φεβρουαρίου 1945 υπογράφεται μεταξύ της κυβέρνησης Πλαστήρα και του Ε.Α.Μ. η Συνθήκη της Βάρκιζας. Θα ακολουθήσει μια πολύμορφη βία εναντίον της εαμικής Αριστεράς, η οποία υπήρξε ένα σταθερό και το πιο καθοριστικό χαρακτηριστικό του δωδεκάμηνου που κύλησε ανάμεσα στην παράδοση των όπλων από τον Ελληνικό Λαϊκό Απελευθερωτικό Στρατό (Ε.Λ.Α.Σ.) και τις πρώτες μεταπολεμικές εκλογές. Η έκταση του φαινομένου ήταν τέτοια, ώστε ολόκληρη η περίοδος αυτή – όπως και οι μήνες που ακολούθησαν μέχρι το δημοψήφισμα του Σεπτεμβρίου του 1946 και τη συγκρότηση του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας (Δ.Σ.Ε.) – να μείνει στην ιστορία με την ονομασία Λευκή τρομοκρατία.¹⁰⁵

Σε αυτό το κλίμα αποφασίστηκε η διεξαγωγή εκλογών στις 31 Μαρτίου 1946. Μία από τις πολλές ιδιομορφίες των εκλογών της 31ης Μαρτίου 1946 υπήρξε το γεγονός ότι η συζήτηση δεν περιορίστηκε μόνο στα αποτελέσματα των καλών, αλλά επεκτάθηκε και στο ιδιαίτερα κρίσιμο ζήτημα του προσδιορισμού του ποσοστού της «πολιτικής αποχής». Οι πλέον έγκυροι υπολογισμοί καταλήγουν ότι η «πολιτική αποχή» ήταν της τάξης του 20%. Η επιλογή του ΚΚΕ να μη λάβει μέρος στις εκλογές του 1946, αφενός συντέινε στην περαιτέρω πόλωση του πολιτικού κλίματος και αφετέρου άφησε εκτεθειμένους σε διώξεις τους οπαδούς του¹⁰⁶ καθώς δεν είχαν σφραγισμένα τα εκλογικά τους βιβλιάρια και έτσι ήταν εύκολη η ταυτοποίηση τους για τη κομματική γραμμή που ακολουθούσαν.

Ακολούθησε το Γ΄ Ψήφισμα κατά το οποίο γίνονται μαζικές εκκαθαρίσεις αυτών οι οποίοι ήταν ύποπτοι για αριστερές πεποιθήσεις,¹⁰⁷ ενώ κατά το δημοψήφισμα της 1ης Σεπτεμβρίου 1946 και την ανάρρηση του Γεωργίου Β΄ στον θρόνο η εθνοπροσύνη απέκτησε το αναγκαίο εθνικό σύμβολο πολιτικής και

¹⁰³ Voglis, P. (2000). Between Negation and Self-Negation: Political Prisoners in Greece, 1945- 1950. In M. Mazower (Επιμ.), *After the War was Over. Reconstructing the Family, Nation, and State in Greece, 1943-1960*. (pp.70-98).Princeton: Princeton University Press. pp. 74-75.

¹⁰⁴ Σελεμίδου, Σ. (2017), όπ. π, σ.19.

¹⁰⁵ Κωστόπουλου, Τ. Τα “Αθηναϊκά Νέα” αναγγέλλουν την συμφωνία της Βάρκιζας (12/2/1945), βρίσκεται στο συλλογικό έργο *Ιστορία των Νέων Ελλήνων*, τόμος 17, σ. 76-116, εκδόσεις Δομή. Στην : <https://praxisreview.gr/> (20-4-2019)

¹⁰⁶ Κλάνης, Α. (2011). Οι εκλογές της 31ης Μαρτίου 1946, Στην: <http://www.kathimerini.gr/437703/article/epikairothta/ellada/oi-ekloges-ths-31hs-martioy-1946> (20-4-2019)

¹⁰⁷ Κωστής, Κ. (2013). όπ. π, σ.705-706

ιδεολογικής ενότητας. Για τους βασιλόφρονες ο θρόνος αποτέλεσε το κύριο ανάχωμα στις επεκτατικές διαθέσεις του «σλαβοκομμουνισμού».¹⁰⁸

Το 1947 η εθνοφοροσύνη θα ενισχυθεί μέσω του δόγματος Τρούμαν (12 Μαρτίου 1947) σύμφωνα με το οποίο οι Ηνωμένες Πολιτείες θα βοηθούσαν με κάθε μέσο την Ελλάδα στον αγώνα εναντίον του κομμουνισμού. Το Σεπτέμβριο του 1947 και με την παρέμβαση των Αμερικανών θα σχηματιστεί η Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας υπό την πρωθυπουργία του Σοφούλη. Η κυβέρνηση αυτή θα αναλάβει να φέρει σε πέρας τον Εμφύλιο Πόλεμο. Σύντομα η ένταση θα αυξηθεί ακόμη περισσότερο μετά από μία αποτυχημένη προσπάθεια να βρεθεί διέξοδος με την απονομή αμνηστίας και την απελευθέρωση πολλών κρατουμένων και θα αρχίσουν να υιοθετούνται πολύ σκληρά μέτρα: μαζικές συλλήψεις αριστερών και δημιουργία τριών στρατοπέδων συγκέντρωσης στη Μακρόνησο, στο Τρίκερι και στη Γυάρο.¹⁰⁹

Το ΚΚΕ ταυτίστηκε από τους αντιπάλους του, λόγω της ιδεολογικής του συγγένειας και εξάρτησης από τα κομμουνιστικά κόμματα των γειτονικών χωρών, με τον «σλαβικό κίνδυνο», η εμφυλιοπολεμική αντιπαράθεση έλαβε χαρακτηριστικά αγώνα φυλετικής επιβίωσης απέναντι στον προαιώνιο «εξωτερικό εχθρό». Έτσι, σύμφωνα με το ιδεολογικό οπλοστάσιο της εθνοφοροσύνης ο αντικομμουνισμός και ο αντιβουλγαρισμός ή ο «από βορράς κίνδυνος» ήταν δύο όψεις του ίδιου νομίσματος. Η ταύτιση του «εσωτερικού» με τον «εξωτερικό» εχθρό νομιμοποιήθηκε και από τις επεκτατικές βλέψεις, όπως φάνηκε, των κομμουνιστικών κρατών-δορυφόρων της Σοβιετικής Ένωσης στα Βαλκάνια σε βάρος της ελληνικής Μακεδονίας και από την προθυμία τους να στηρίζουν το αντάρτικο κίνημα του Κ.Κ.Ε..¹¹⁰

8. Όψεις εθνοφοροσύνης στη Φλώρινα.

Οι εκδηλώσεις εθνοφοροσύνης στην πόλη της Φλώρινας στηρίχτηκαν από την άφιξη των αγγλικών στρατευμάτων και του Εθνικού Στρατού. Στις αρχές Μαρτίου του 1945 έφτασαν στη Φλώρινα τα πρώτα τμήματα των Άγγλων και στη συνέχεια τα πρώτα τμήματα της Εθνοφυλακής. Με την εμφάνιση τους άρχισαν να ανασυγκροτούνται οι κυβερνητικές αρχές και να προωθούνται στην ύπαιθρο. Στην πόλη της Φλώρινας, τα αγγλικά στρατεύματα μαζί με τα κυβερνητικά, κατέλαβαν τα

¹⁰⁸ Σελεμίδου, Σ. (2017), όπ. π., σ. 19.

¹⁰⁹ Κωστής, Κ. (2013), όπ. π., σ. 707.

¹¹⁰ Σελεμίδου, Σ. (2017), όπ. π., σ. 20.

γραφεία της περιφερειακής επιτροπής της κομματικής οργάνωσης του Κ.Κ.Ε.¹¹¹ και εγκατέστησαν εκεί το Φρουραρχείο τους.¹¹² Άγγλοι στρατιώτες μαζί με Χίτες λεηλάτησαν την λέσχη της Ε.Π.Ο.Ν. (Ενιαία Πανελλαδική Οργάνωση Νέων), τοποθέτησαν φρουρά, απαγορεύοντας στους Επονίτες την είσοδο στη λέσχη τους. Με την ανοχή των Άγγλων στρατιωτών και του αγγλικού Φρουραρχείου, χωροφύλακες Χίτες έκαψαν το Ηρώο των πεσόντων αγωνιστών της εθνικής αντίστασης.¹¹³ Επίσης γίνονταν συλλήψεις, ενώ συχνό φαινόμενο ήταν οι έρευνες των οργάνων της τάξης, με τη βοήθεια των «μπράβων», στα σπίτια των αγωνιστών. Παράδειγμα τέτοιων ερευνών αποτελούν οι εισβολές σε σπίτια αγωνιστών στην πλατεία Ηρώων στις 5 Μαΐου.¹¹⁴ Έτσι ένας σημαντικός αριθμός διωκόμενων αριστερών κατέφυγε στα βουνά και κάποιοι πέρασαν στη Γιουγκοσλαβία, οι οποίοι συγκεντρώθηκαν στο στρατόπεδο του Μπούλκες,¹¹⁵ ενισχύοντας έτσι το χάσμα με τους δεξιούς.

Από το δεύτερο δεκαπενθήμερο του Μαρτίου του 1945, στη Φλώρινα οργανώθηκαν ή επαναδραστηριοποιήθηκαν σύλλογοι, σύνδεσμοι ή παραρτήματα παρατάξεων που είχαν ένα κοινό χαρακτηριστικό: απαρτίζονταν από ακραιφνή εθνικόφρονα στοιχεία και συνέτειναν στην ανοικοδόμηση του «κόσμου της εθνοφροσύνης» της περιοχής της Φλώρινας.¹¹⁶

Στις αρχές Απριλίου στη Φλώρινα οι Αρχές άρχισαν να δημιουργούν κρατητήρια για να στεγάσουν τους δημοκρατικούς πολίτες που συνελάμβαναν κατά δεκάδες. Στις 10 του ίδιου μήνα άρχισαν οι ομαδικές συλλήψεις στην πόλη και στην ύπαιθρο, οι οποίες συνεχίστηκαν όλο το καλοκαίρι και μέχρι το φθινόπωρο που σχηματίστηκε η κυβέρνηση Σοφούλη, η οποία έδωσε μερική αμνηστία. Οι συλλήψεις που ξεκίνησαν στη Φλώρινα με τον ερχομό των κυβερνητικών και βρετανικών δυνάμεων, έγιναν με κριτήριο την εθνοφροσύνη. Οι συλληφθέντες, δοσίλογοι, βουλγαρόφιλοι, εαμίτες, ελασίτες, κομμουνιστές, αλλά και «ουδέτεροι» πολίτες, κατηγορούνταν συλλήβδην για «βουλγαρισμό» ή «αυτονομισμό». Κύρια κατηγορία αυτή της «εσχάτης προδοσίας», ή πιο αναλυτικά ότι οι συλληφθέντες «συνώμοσαν

¹¹¹ Κέντρος, Ν. (2011). *Ο Εμφύλιος στη Φλώρινα*. Αθήνα: Βιβλιόραμα, σ. 29-30.

¹¹² Ροδάκης Π.& Γραμμένος Μ. (Επιμ.) (1987). *Έτσι άρχισε ο εμφύλιος Ολόκληρη η έκθεση του Δημοκρατικού Στρατού στον ΟΗΕ τον Μάρτιο του 1947. Η τρομοκρατία μετά τη Βάρκιζα 1945-1947*. Αθήνα: Γλάρος, σ.78.

¹¹³ Κέντρος, Ν. (2011). όπ. π, σ. 78.

¹¹⁴ Καπετάνογλου, Ε. (2017). *Όψεις του Εμφυλίου στη Φλώρινα (1944-1949)*. Φλώρινα: Πανεπιστήμιο Δ. Μακεδονίας, σ. 13.

¹¹⁵ Καπετάνογλου, Ε., στο ίδιο, σ. 14.

¹¹⁶ Αθανασιάδης, Α. (2017). *Όψεις πολιτικής και κοινωνικής συγκρότησης στην πόλη της Φλώρινας την περίοδο της «Εαμοκρατίας», Νοέμβριος 1944-Μάρτιος 1945*. Φλώρινα: Πανεπιστήμιο Δυτ. Μακεδονίας, σ. 115.

εντός του κράτους για την αυτονόμηση της Μακεδονίας και μετέσχον εις προδοτικές ενώσεις εχούσας τον αυτόν σκοπόν», πράξεις που συντελέστηκαν κυρίως κατά τα έτη 1941 και 1944-1945. Άλλοι κατηγορούνταν ότι ήταν μέλη της «Οχράνα» ή συνεργάζονταν με αυτήν, ότι προπαγάνδιζαν υπέρ της «αυτονομίησης» της Μακεδονίας, καταφέρονταν κατά της Ελλάδας και υπέρ του ξένου κράτους, κατέδωσαν Έλληνες ή ότι προέβησαν σε άλλες αντεθνικές πράξεις.¹¹⁷

Κατά τις εκλογές της 31^{ης} Μαρτίου 1946 η αποχή βρήκε μεγάλη απήχηση στη Φλώρινα με αποτέλεσμα την άγρια αντίδραση της δεξιάς. Αμέσως μετά τις εκλογές, σύμφωνα με τον Κέντρο (2011), το λαϊκό δημοκρατικό κίνημα δέχτηκε νέες πολύ φοβερότερες τρομοκρατικές επιθέσεις, νέες μαζικές συλλήψεις, κυνηγητό και φυλακίσεις. Η εφημερίδα «Λαϊκή Φωνή» της Θεσσαλονίκης, στις 12/4/1946, γράφει σε άρθρο με τίτλο «ο Λαός θα αμυνθεί»: *«Αμέσως μετά τον θρίαμβο της αποχής της περιφέρειας Φλώρινας και των γύρω πόλεων της Δυτικής Μακεδονίας έχει εξαπολυθεί η πιο άγρια τρομοκρατία. Συγκεκριμένα στο χωρίο Τριανταφυλλιά Φλώρινας, ήταν τέτοια η μανία των τρομοκρατών που ο λαός οργισμένος πήρε τα βουνά. Από τη στιγμή αυτή αρχίζει το μεγάλο δράμα. Ένοπλα αποσπάσματα άρχισαν εκκαθαριστικές επιχειρήσεις, κυνηγώντας τον άοπλο λαό στις πλαγιές και τα δάση. Όποιον βλέπουν τον πυροβολούν»*. Ενώ στις 10 Απριλίου πέρασαν από δίκη όλα τα μέλη της Νομαρχιακής Επιτροπής του Ε.Α.Μ., του Α.Κ.Ε., της Ε.Π.Ο.Ν. και τα μέλη της Επιτροπής Πόλης του Κ.Κ.Ε. - συνολικά πάνω από 150 στελέχη, γιατί συνιστούσαν αποχή.¹¹⁸ Τώρα πια υπήρχαν και σε τοπικό επίπεδο επίσημα τα ονόματα αυτών που δεν ψήφισαν, οι οποίοι αυτόματα εντάχθηκαν/καταγράφηκαν στους κομμουνιστές και άρα στους εχθρούς του έθνους.

Με την κατάθεση του Γ΄ Ψηφίσματος «Περί εκτάκτων μέτρων Τάξεως», 18 Ιουνίου 1946, από τον Κ. Τσαλδάρη στη Βουλή, αντικαθίστανται τα τακτικά δικαστήρια από τα έκτακτα στρατοδικεία προκειμένου να καταπολεμήσουν στην ουσία τους δημοκρατικούς πολίτες. Βασικός λόγος, που επικαλέστηκε η νεοεκλεγείσα κυβέρνηση Κ. Τσαλδάρη για την ανάγκη επιβολής του Γ΄ ψηφίσματος, ήταν η έκρυθμη κατάσταση που είχε δημιουργηθεί στη Δυτική Μακεδονία και ο κίνδυνος απόσπασης της Μακεδονίας από την Ελλάδα λόγω της «σλαβοκομμουνιστικής

¹¹⁷ Αθανασιάδης, Α. (2017), όπ. π., σ. 123.

¹¹⁸ Κέντρος, Ν. (2011), όπ. π., σ. 81-82, από εφημερίδα «Νίκη», «Οι δίκες της Αποχής», της 13.4.1946.

συνωμοσίας». ¹¹⁹ Δεν ήταν τυχαίο, λοιπόν, που ένα από τα πρώτα 11 έκτακτα στρατοδικεία που ιδρύθηκαν στη Χώρα στις 20 Ιουνίου 1946, δύο μόλις ημέρες μετά την ψήφιση του Γ΄ ψηφίσματος, ήταν το έκτακτο στρατοδικείο Φλώρινας στη Δυτική Μακεδονία. Το Γ΄ ψήφισμα συμπλήρωσε ο αναγκαστικός νόμος 509 με τον οποίο δεν διωκόταν μόνο όποιος θεωρούνταν ότι επεδίωκε την αλλαγή των συνόρων της χώρας, αλλά και όποιος επεδίωκε «την ανατροπή του πολιτεύματος και του κρατούντος κοινωνικού συστήματος» και οι ένοχοι απειλούνταν με αυστηρότατες ποινές.¹²⁰ Με την ψήφιση σημειώθηκε έξαρση εθνικοφροσύνης και άρχισαν νέες μαζικές συλλήψεις. Όλες οι αντιστασιακές οργανώσεις των πόλεων της Μακεδονίας δέχθηκαν καταλυτικά χτυπήματα από την Ασφάλεια. Η Επιτροπή Πόλης της Φλώρινας συνεδρίασε στις 14 Ιουνίου και αποφάσισε, για λόγους ασφάλειας, να εμφανίζονται τα στελέχη της στα γραφεία των οργανώσεων εναλλάξ και να καταρτίσουν καταλόγους, ώστε σε τυχόν χτύπημα να ειδοποιηθούν αμέσως. Δεν πρόλαβε όμως να εφαρμοστεί η απόφαση γιατί στις 16 Ιουνίου συνελήφθησαν και φυλακίστηκαν για τέσσερις ημέρες όλα τα στελέχη του Ε.Α.Μ., του Κ.Κ.Ε., του Ε.Λ.Α.Σ., του Α.Κ.Ε. και της Ε.Π.Ο.Ν. καθώς και μέλη των δημοκρατικών συλλόγων της πόλης.¹²¹

Την 1^η Σεπτεμβρίου 1946, διεξήχθη το δημοψήφισμα για την επάνοδο του Βασιλιά Γεωργίου Β΄, απαλύνοντας την τρομοκρατία που επικρατούσε. Αν και τα «έκτακτα μέτρα τάξεως» σταμάτησαν να ισχύουν μόλις μία εβδομάδα πριν τη διεξαγωγή του δημοψηφίσματος σε όλη την Ελλάδα, ύστερα από κατηγορηματική απαίτηση όλων των κομμάτων, στη Φλώρινα και την Καστοριά δεν εφαρμόστηκε η άρση τους, γιατί αποτελούσαν παραμεθόριο περιοχή. Η ηγεσία του Κ.Κ.Ε. και του Ε.Α.Μ., αντίθετα από τη θέση της αποχής στις εκλογές της 31ης Μαρτίου, παρότρυνε τις οργανώσεις να πάρουν μέρος στο δημοψήφισμα, παρά το ότι η κατάσταση είχε χειροτερέψει πολύ. Η παράδοξη θέση του κόμματος δημιουργούσε σοβαρή σύγχυση στις γραμμές του εαμικού κινήματος. Αλλά και στις οργανώσεις της Φλώρινας υπήρχαν δυσaréσκειες στον τομέα αυτό, γιατί την εποχή εκείνη επικρατούσα γνώμη ήταν η επίσπευση της ενίσχυσης του αντάρτικου κινήματος, παρά τη θέση του

¹¹⁹ Μαργαρίτης, Γ. (2005). *Ιστορία του Εμφυλίου Πολέμου 1946-1949*. Τόμοι Α΄. Αθήνα: Βιβλιόραμα, σ. 157.

¹²⁰ Αλβανός, Ρ. (2014). Κράτος και απονομή δικαιοσύνης την περίοδο του εμφυλίου πολέμου. Τα έκτακτα στρατοδικεία ως μηχανισμός πολιτικής καταστολής. Στο: Φωτιάδης Κ., Ηλιάδου-Τάχου Σ. & Βλασίδης Β.(Επιμ.), *Η Δυτική Μακεδονία: Από την ενσωμάτωση στο ελληνικό κράτος έως σήμερα* (σ.327-340). Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο, σ. 521-522.

¹²¹ Κέντρος, Ν. (2011), *Ο Εμφύλιος στη Φλώρινα*. Αθήνα: Βιβλιόραμα, σ. 104-105.

κόμματος.¹²² Η Δεξιά όμως δεν σεβάστηκε το δημοψήφισμα και μετά από μια βδομάδα επανέφερε σε ισχύ τα «έκτακτα μέτρα» συλλαμβάνοντας στρατιώτες με δημοκρατικά φρονήματα και πεποιθήσεις. Ύστερα από τρεις μέρες έγιναν μαζικές συλλήψεις στη Φλώρινα, οι πρώτες μάλιστα μέσα στο στρατό. Κατά τη διάρκεια του δημοψηφίσματος πολλοί δημοκρατικοί στρατιώτες στα εκλογικά τμήματα πήραν ανοιχτή θέση υπέρ της Δημοκρατίας. Έτσι συνελήφθησαν πάνω από 30, οι περισσότεροι από αυτούς μέλη της παράνομης κομματικής οργάνωσης της 45ης Ταξιαρχίας. Το Κ.Κ.Ε. για τον λόγο αυτό πρότεινε αλληλοσεβασμό, συμφιλίωση και ισοτιμία για την αποφυγή Εμφυλίου Πολέμου στην Ελλάδα.¹²³

Τα προβλήματα που είχαν δημιουργηθεί στα σύνορα με τους βόρειους γείτονες συνεχώς εντεινόνταν και εντέλει, στις 10 Μαρτίου 1947 κλιμάκιο του Ο.Η.Ε. έφτασε στη Φλώρινα. Η Διερευνητική Επιτροπή Επεισοδίων (Δ.Ε.Ε.) αποκλειστική αρμοδιότητα είχε την έρευνα στα σύνορα των τεσσάρων εμπλεκόμενων Βαλκανικών κρατών, και υποχρέωση της η σύνταξη σχετικής έκθεσης, με τη λήξη των εργασιών καθώς και η προβολή των πορισμάτων τους στο συμβούλιο ασφαλείας.¹²⁴ Οι αρχές, παρά το ότι προσπαθούσαν να φανεί ότι κρατούσαν τα προσχήματα της «νομιμότητας» είχαν πάρει όλα τα μέτρα για να εμποδίσουν, ιδιαίτερα, την επιτροπή του Ε.Α.Μ., να παρουσιαστεί στην εξεταστική επιτροπή του Ο.Η.Ε., κάτι που πέτυχαν προσωρινά καθώς επικαλέστηκαν την πιθανή διατάραξη της ασφάλειας της επιτροπής. Η ίδια όμως η επιτροπή παρενέβη και ζήτησε επαφή με τους εκπροσώπους του Ε.Α.Μ.. Η επιτροπή του Ε.Α.Μ. κατέθεσε υπομνήματα σχετικά με την τρομοκρατία (συλλήψεις, φυλακίσεις, βιασμούς, εξορίες, λεηλασίες κλπ.), στη Φλώρινα.¹²⁵ Με την αποχώρηση της εξεταστικής επιτροπής του Ο.Η.Ε., η κατάσταση χειροτέρευε για μια ακόμη φορά. Τα όργανα της ασφάλειας ξανάρχισαν τις μαζικές συλλήψεις, αψηφώντας κατά μέρος τα προσχήματα.¹²⁶

Στην όξυνση της τρομοκρατίας και την έξαρση της εθνοφοροσύνης συνέβαλε και το γεγονός λιποταξίας, που σημειώθηκε στην Πύλη της Πρέσπας, στις 24 Απριλίου του '47, από διμοιρία του κυβερνητικού στρατού. Έτσι η 45^η Ταξιαρχία προχώρησε σε συγκέντρωση στοιχείων και εκκαθαρίσεων, συλλαμβάνοντας κυρίως

¹²² Κέντρος, Ν. (2011).όπ. π., σ. 127.

¹²³ Κέντρος, Ν. (2011), όπ. π. σ. 128-130.

¹²⁴ Παλαιόπουλος, Γ. (2014). ό.π., σ. 521-522.

¹²⁵ Κέντρος, Ν. (2011). όπ. π. σ. 157-158.

¹²⁶ Καπετάνογλου Ε. (2017).όπ. π., σ. 22-23.

μέλη από την παράνομη Κομματική Οργάνωση της Ταξιαρχίας.¹²⁷ Αργότερα όμως, όταν ο Εμφύλιος πήρε αρνητική τροπή, οι δημοκρατικοί στρατιώτες δίσταζαν να περάσουν στις γραμμές του Δημοκρατικού Στρατού (Δ.Σ.Ε.), επειδή έβλεπαν τη σκληρότητα και τις δυσκολίες του αγώνα. Κάτω από την απειλή της Μακρονήσου και την πίεση της τρομοκρατίας, προτίμησαν/αναγκάστηκαν να υπηρετήσουν στον κυβερνητικό στρατό και να πολεμήσουν εναντίον των ανταρτών.¹²⁸

Η όψη όμως της εθνοφοροσύνης δεν εκδηλωνόταν μόνο με τις βίαιες καταστάσεις που περιγράφηκαν. Όπως αναφέρθηκε ήδη από το 1945 οργανώθηκαν σύλλογοι εθνοφορώνων που τόνιζαν την ταυτότητα τους με εκδηλώσεις που στόχο είχαν την σύνδεση τους με στοιχεία του έθνους, όπως εορτασμούς εθνικών γιορτών έπαρση σημαιών σε φυλάκια κ.α. Χαρακτηριστικός ήταν και ο αυτοπροσδιορισμός τους. Οι περισσότεροι Σύλλογοι και Σύνδεσμοι που ιδρύονταν είχαν ως προσδιορισμό στην ονομασία τους τη λέξη «εθνικός», «εθνικόφρων», π.χ. «Μορφωτική Ένωσις Εθνοφορώνων Φοιτητών, Μ.Ε.Ε.Φ.», «Εθνικού Συνδέσμου Εθνοφορώνων Υπαξιωματικών», «Παράταξις Εθνοφορώνων "Βασιλεύς Γεώργιος Β'"» κλπ.

Επιπλέον δεν πρέπει να περάσουν απαρατήρητα και τα ονόματα που έδιναν στους συλλόγους τους ή σε εκδηλώσεις που διοργάνωναν θέλοντας να συνδέσουν τις αρχαίες ελληνικές ρίζες της καταγωγής και τη θρησκεία τους. Μέσα από αυτό το πρίσμα οι πολιτιστικοί και επαγγελματικοί σύλλογοι έδιναν ονόματα, όπως ο πολιτιστικός Σύλλογος Φ.Σ.Φ. «Αριστοτέλης», η Συντεχνία Υφασματοπωλών Φλώρινας, «Κερδώος Ερμής», το Σωματείο Παντοπωλών Φλώρινας, «η Άρτεμις», το Σωματείο Υποδηματοποιών «Αγ. Σπυρίδωνας», το Σωματείο «Συντεχνία Κηπουρών Φλωρίνης, Αγ. Τρύφων» κ.α. Όλα αυτά γίνονταν για να δώσουν έμφαση στην αντιπαράθεση τους με τον άλλο πόλο του άθεου κομμουνισμού και του ξένου σλαβικού στοιχείου. Το ίδιο παρατηρείται και στα ονόματα των αθλητικών συλλόγων, όπως «Προποντίς», «Ελλάς», αλλά και στη διοργάνωση των Παμφλωρινίων Αθλητικών Αγώνων, «Τα Ηράκλεια» δίνοντας το όνομα της αρχαίας ελληνικής πόλης που βρίσκεται κοντά στη Φλώρινα.

Στο ίδιο πλαίσιο κινήθηκε και η Εκκλησία μέσα από την ίδρυση και συστράτευση των κατηχητικών σχολείων (στη Φλώρινα τον Οκτώβριο του 1948) στον αγώνα του κράτους ενάντια στον άθεο κομμουνισμό και στην υπεράσπιση των ελληνικών ιδανικών. Με το ίδιο πνεύμα και λογική ανασυστάθηκε και το Σώμα

¹²⁷ Κέντρος, Ν. (2011), όπ. π., σ. 160-161.

¹²⁸ Κέντρος, Ν. (2011), όπ. π., σ. 162.

Ελλήνων Προσκόπων¹²⁹ για να υπηρετήσει τα εθνικά φρονήματα και να στηρίξει τον αγώνα εναντίον του κομμουνισμού διοργανώνοντας εκδηλώσεις με καθαρά εθνικοπατριωτικό χαρακτήρα.

Η κυρίαρχη ιδεολογία της περιόδου απέβλεπε στην ενίσχυση του συντηρητικού ρεύματος τόσο στην εκπαίδευση όσο και στην κοινωνία. Οι τυπικοί και άτυποι φορείς της εκπαίδευσης, δηλαδή το σχολείο, οι σύλλογοι, οι συσσωματώσεις, η Εκκλησία, τα έντυπα μέσα (εφημερίδες, περιοδικά), χρησιμοποιήθηκαν ως μέσα χειραγώγησης προς την κατεύθυνση μιας ιδεολογίας με κύρια χαρακτηριστικά τον αντικομμουνισμό, τον πατριωτισμό που συσχετίστηκε με τη νομιμοφροσύνη απέναντι στον βασιλιά και τον ελληνοχριστιανικό πολιτισμό. Συγκεκριμένα η αναγωγή στην αρχαιότητα οδηγούσε στην άντληση προτύπων που υπηρετούσαν τον ελληνοκεντρισμό, τη συνέχεια αλλά και τον αντικομμουνισμό. Στόχος όλων αυτών ήταν η διάγνωση του εθνικόφρονος ανθρώπου.¹³⁰

¹²⁹ Σελεμίδου, Σ. (2017). *Ο θεσμός του επιθεωρητή δημοτικής εκπαίδευσης ως μηχανισμός εκπαιδευτικής αξιολόγησης και κοινωνικού ελέγχου: Η περίπτωση του επιθεωρητή Κ. Μπεντά (1950-1951)*, Μεταπτυχιακή εργασία, Φλώρινα: Πανεπιστήμιο Δ. Μακεδονίας, σ. 21.

¹³⁰ Ανδρέου, Α., Ηλιάδου-Τάχου, Σ. και Μανάνη Δ. (2014). Η εικόνα της αρχαιότητας στη Φλώρινα και την ευρύτερη περιοχή της Μακεδονίας, όπως αυτή παρουσιάζεται μέσα από τα τεύχη του περιοδικού «Αριστοτέλης», σ. 720. Στο: Φωτιάδης Κ., Ηλιάδου-Τάχου Σ. & Βλασίδης Β. (Επιμ.), *Η Δυτική Μακεδονία: Από την ενσωμάτωση στο ελληνικό κράτος έως σήμερα*. (σελ.711-722). Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.

ΜΕΡΟΣ Β΄: Ο Εμφύλιος από τις πηγές της τοπικής Ιστορίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: Η εγκατάσταση των νέων αρχών στη Φλώρινα.

1. Η άφιξη των αγγλικών στρατευμάτων.

Στις αρχές Οκτωβρίου 1944, πριν ακόμη φθάσει η εθνική κυβέρνηση και ο αγγλικός στρατός στην Ελλάδα, ο Ε.Λ.Α.Σ. έλεγχε ολόκληρη τη χώρα, με εξαίρεση την Ήπειρο, που βρισκόταν υπό τον έλεγχο του Ε.Δ.Ε.Σ.. Την ίδια ακριβώς εποχή έπαιρνε την οριστική της μορφή η συμφωνία Αγγλίας-Σοβιετικής Ένωσης για τον έλεγχο των Βαλκανίων: σε συνάντηση του Τσόρτσιλ με τον Στάλιν στη Μόσχα, στις 9 Οκτωβρίου 1944 θα υλοποιηθεί η λεγόμενη «συμφωνία των ποσοστών», με την οποία η νοτιοανατολική Ευρώπη διαμοιραζόταν σε σφαίρες επιρροής, ενώ οι Σοβιετικοί έδιναν τη συγκατάθεσή τους για την αποστολή Βρετανικού Στρατού στην Ελλάδα μετά την αποχώρηση των Γερμανών.¹³¹

Την Τετάρτη 14 Μαρτίου 1945 η πόλη της Φλώρινας παρουσίαζε πανηγυρική όψη. Οι καμπάνες των εκκλησιών από τις πρωινές ώρες ηχούσαν και από τη 1 μμ πυκνές μάζες πολιτών άρχισαν να συγκεντρώνονται προς την πλατεία του 3ου Δημοτικού σχολείου και την οδό Αρμενοχωρίου, για την υποδοχή των αγγλικών στρατευμάτων. Στις 6:30μμ έφτασαν οι φάλαγγες των αγγλικών αυτοκινήτων στις οποίες επέβαιναν και Εδεσίτες, που είχαν εκδράμει μέχρι το Αρμενοχώρι, για να στεφανώσουν τα αγγλικά όπλα. Με την εμφάνιση των στρατευμάτων ο λαός ξέσπασε σε επευφημίες και ζητωκραυγές. Στην είσοδο της πόλης υποδέχθηκαν τον Διοικητή των αγγλικών στρατευμάτων ο Μητροπολίτης Βασίλειος μετά του κλήρου, ο τέως Δήμαρχος Καντζάς, η επιτροπή των Ε.Ε.Σ. (Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός), η Διοικητική Επιτροπή του Ε.Δ.Ε.Σ. (Εθνικός Δημοκρατικός Ελληνικός Σύνδεσμος) και οι προϊστάμενοι των διαφόρων υπηρεσιών, ενώ η φιλαρμονική του Δήμου ανέκρουε τον Αγγλικό Εθνικό Ύμνο.¹³² Τον δε Άγγλο Ταξίαρχο προσφώνησε και καλωσόρισε ο Μητροπολίτης ως εξής:

Μετά χαράς ανεκλαλήτου έχω την τιμήν όπως και εκ μέρους του ποιμνίου μου, των αρχών και οργανώσεων της πόλεως Φλωρίνης και της περιφέρειας να Σας προσφωνήσω το ως ευ παρέστητε. Καλώς ήλθατε, καλώς ωρίσατε,

¹³¹ Κωστής, Κ. (2013),ό.π., σ. 690-691.

¹³² Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 986, 19/03/1945, σ. 2.

You are very welcome ευγενή και ανδρεία τέκνα της Μεγάλης και Αθανάτου Αλβιώνος η οποία εν τω προσώπω υμών ανατέλλει σήμερον εις την πολυπαθή μας περιφέρειαν, ως ακτινοβόλος ήλιος της ελευθερίας, της δικαιοσύνης, της χαράς και της ευδαιμονίας. Πάσα Ελληνική ψυχή αισθάνεται βαθύτατα σήμερον ότι η επίσκεψίς Σας αύτη αποτελεί τον τελευταίον κρίκον του δεσμού ο οποίος συνέδεσε την Ελληνικήν μετά της Αγγλικής ψυχής, εις ένα αιώνιον σύνδεσμον αγάπης, ευγνωμοσύνης και αφοσιώσεως και συμπληρώνει την ακράδαντον πίστιν και πεποίθησιν ότι εφ' όσον ζη η Αγγλία η Ελλάς δεν αποθνήσκει. Ζήτω η Αγγλία! Ζήτω η Ελλάς! Ζήτω οι Σύμμαχοι!¹³³

Στη συνέχεια ο Άγγλος Διοικητής Κάμερον ευχαρίστησε για την παλλαϊκή υποδοχή προσθέτοντας ότι η φιλία που ενώνει τους Έλληνες και τους Άγγλους είναι πατροπαράδοτη και η Ελλάδα θα υπάρχει όσο υπάρχει η Αγγλία. Ακολούθως η φοιτήτρια Ευθυμία Ν. Βαγουρδή προσέφερε ανθοδέσμη ως ένδειξη ευγνωμοσύνης εκ μέρους των εθnikοφρόνων φοιτητών. Τις προσφωνήσεις επισφράγισαν ο Αγγλικός και Ελληνικός Εθνικός Ύμνος. Κατόπιν η πομπή, προπορευόμενου του Μητροπολίτη, των Άγγλων αξιωματικών και της μπάντας του Δήμου, παιανίζοντας ενθουσιώδη εμβατήρια διήλθε δια της οδού Π. Μελά και κατέληξε στην Οικοκυρική Σχολή. Το «Έθνος» τονίζει ότι η συγκέντρωση έγινε ειρηνικά και ο λαός της Φλώρινας αυθόρμητα διατράνωσε την ευγνωμοσύνη του προς τα στρατεύματα που απάλλαξαν την πόλη από την Εαμοκρατία.¹³⁴ Αναλυτικότερα στο άρθρο της η εφημερίδα με τίτλο «Διά να γνωρίσουμε τους συμμάχους» αναφέρει πως το ελληνικό Έθνος χάρη στον ηρωισμό και τον αγώνα του εναντίον του Φασισμού και Χιτλερισμού και την προσήλωση του στην ιδέα της Ελευθερίας, απέκτησε δύο μεγάλους και ισχυρούς Συμμάχους και προστάτες την Βρετανική Αυτοκρατορία και την Μεγάλη Δημοκρατία των Ηνωμένων Πολιτειών, οι οποίοι υπήρξαν πάντοτε φίλοι και προστάτες της Ελλάδας και ανέλαβαν τον επισιτισμό και την ανοικοδόμηση της χώρας. Επίσης πως με την άφιξη των Αγγλικών Στρατευμάτων δινόταν η ευκαιρία να γνωρίσουν και από κοντά τους Μεγάλους Συμμάχους, να μελετήσουν την ιστορία τους, τον πολιτισμό τους, τον χαρακτήρα τους και γενικά να ωφεληθούν από τα προτερήματα και τις αρετές τους. Αυτό, τόνιζε πως θα κατορθωθεί με την ίδρυση Αγγλο-Ελληνικών

¹³³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 986, 19/03/1945, σ. 2.

¹³⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 986, 19/03/1945, σ. 2.

Συνδέσμων σε όλες τις πόλεις της Ελλάδας και με το να επιδοθούν όλοι στην εκμάθηση της Αγγλικής γλώσσας. Επιτακτική ανάγκη αναφέρει ο αρθρογράφος ότι είναι η ίδρυση Αγγλο-Ελληνικού Συνδέσμου στην πόλη της Φλώρινας, η στενή επαφή με τους φίλους και συμμάχους και η σύσταση νυχτερινών σχολείων για την εκμάθηση της Αγγλικής γλώσσας. Τελειώνοντας ανέφερε πως ευτυχώς υπάρχουν πολίτες που την γνωρίζουν και θα αναλάβουν πρόθυμα την διδασκαλία της.¹³⁵

Η ίδια ατμόσφαιρα αποτυπωνόταν και στον «Εκπαιδευτικό Ακρίτα», στη στήλη «η Σκοπιά μας» όπου χαρακτηριστικά έγραφε ότι ο Ελληνισμός της Φλώρινας βρισκόταν στο ζενίθ της χαράς του και απολυτρωνόταν με τον ερχομό των αγγλικών στρατευμάτων. Χαρακτηριστικά ανέφερε πως η μουσική παιάνιζε τους εθνικούς ύμνους Ελλάδας-Αγγλίας, ενώ οι Κ.Κ.Ε-δες έβρισκαν την ευκαιρία εκείνη την ώρα υποκινώντας τα λίγα «δηλητηριασμένα παιδάκια» να φωνάζουν σκοπίμως: «E.A.M-E.A.M.». ¹³⁶ Στο τελευταίο αυτό γεγονός, με τίτλο «Συγκέντρωση E.A.M. και Κομμουνιστών» αναφερόταν και το «Εθνος» γράφοντας ότι οι «αμετανόητοι ταραξίες» Εαμοκομμουνιστές την επόμενη μέρα, «μαινόμενοι από τις ενθουσιώδεις φιλοβρετανικές εκδηλώσεις, συγκέντρωσαν από μερικά χωριά τους τέως οπαδούς του Μπλαντένωφ και Κάλτσεφ¹³⁷ και τους ήδη υποψήφιους ψηφοφόρους τους, οι οποίοι προέβηκαν σε ανθελληνικές ασχημοσύνες. Αλλά συντομότατα οι «καθοδηγητές» και οι υποκρινόμενοι τον κομμουνισμό, αδιόρθωτοι κοιτατζήδες, θα υποστούν τραγική απόπνιση». ¹³⁸ Σε αντιμετώπιση/καταστολή τέτοιων γεγονότων οι Βρετανικές Αρχές εξέδωσαν διαταγή του Διοικητού των Αγγλικών Στρατευμάτων απαγορεύοντας τα συλλαλητήρια και τις συγκεντρώσεις σε ανοικτούς και κλειστούς χώρους καθώς και την κυκλοφορία των πολιτών η οποία ορίστηκε μέχρι τις 10μμ.¹³⁹

Στην πρώτη ελεύθερη συνεδρίαση του Δημοτικού Συμβουλίου Φλώρινας της 4^{ης} Απριλίου, μετά τα τέσσερα χρόνια Γερμανικής κατοχής, προεδρεύοντας του Δήμαρχου Ανέστη Καντζά και στη συζήτηση τρεχόντων ζητημάτων, έγινε αποδεκτό το αίτημα της Επιτροπής Εθνικοφρόνων Νέων, που αφορούσε γενομένη δαπάνη για

¹³⁵ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 986, 19/03/1945, σ. 1.

¹³⁶ Εφημερίδα «Εκπαιδευτικός Ακρίτας», αρ. φ. 5, 22-4/1945, σ.2.

¹³⁷ Μπλαντένωφ, Ν. Σύνδεσμος των Βουλγάρων στο Γερμανικό Φρουραρχείο της Φλώρινας. Κάλτσεφ, διερμηνέας στο Γερμανικό Φρουραρχείο του Αμυνταίου και έπειτα της Έδεσσας. Ο Κάλτσεφ, υπολοχαγός του βουλγαρικού στρατού, καταγόμενος από το χωριό της Καστοριάς Σπήλαια, υπήρξε στη διάρκεια της Κατοχής αξιωματικός σύνδεσμος ως μέλος ομάδας αξιωματικών, διαπιστευμένων στο αρχηγείο των γερμανικών δυνάμεων Θεσσαλονίκης-Αιγαίου. σ. 207. Πηγή: Ηλιάδου-Τάχου, Σ. (2011). Η Ίδρυση του Φιλολογικού Συλλόγου Φλώρινας «Αριστοτέλης» στη Φλώρινα την περίοδο της Κατοχής. Μακεδονικά, 36, σ. 207-224.

¹³⁸ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 986, 19/03/1945, σ.2.

¹³⁹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 986, 19/03/1945, σ.2.

την υποδοχή και φιλοξενία Βρετανικών Στρατευμάτων.¹⁴⁰ Στο ίδιο πλαίσιο, σε συνεδρίαση του Δ.Σ. Φλώρινας, με Δήμαρχο τον Στέργιο Σαπουντζή μερικούς μήνες αργότερα, εγκρίθηκε δαπάνη για παράθεση επίσημου γεύματος προς τιμή Άγγλων αξιωματικών της Αγγλικής Στρατιωτικής Μονάδας Φλώρινας και αγορά αναμνηστικών δώρων, τα οποία θα δοθούν στους αξιωματικούς κατά τη διάρκεια του γεύματος.¹⁴¹ Ενώ ένα μήνα αργότερα, στην αμέσως επόμενη συνεδρίαση, εγκρίθηκε επίσης δαπάνη για την αγορά ενός σερβίτσιου τσαγιού, ως αναμνηστικού δώρου στον Διοικητή της Αγγλικής Στρατιωτικής Μονάδας Φλώρινας (δεν αναφέρεται το όνομα του).¹⁴²

Επίσης σε ένδειξη αποδοχής των Βρετανικών αρχών, κατά την ημέρα εορτασμού των γενεθλίων του Βασιλιά της Μ. Βρετανίας Γεωργίου ΣΤ΄ από τους συμμάχους, οι εκπαιδευτικοί δημοτικής και μέσης εκπαίδευσης υπό τους Γκίκα και Λιάκο μετέβησαν στο Γραφείο του Βρετανού διευθυντή Φλώρινας, τον οποίο συνεχάρηκαν και παρακάλεσαν να διαβιβάσει τις ευχές τους προς τον Βασιλιά.¹⁴³

Ήδη τους επόμενους μήνες η εγκατάσταση των Βρετανικών στρατευμάτων και η διοίκηση των Βρετανικών αρχών στην Φλώρινα ήταν γεγονός. Τον Οκτώβριο του 1945 ιδρύθηκε Αγγλικό Υποπροξενείο στη Φλώρινα και τα καθήκοντα του Υποπρόξενου ανέλαμβανε ο Hill.¹⁴⁴ Στις 6 Οκτωβρίου, ο αρχηγός των Βρετανικών Δυνάμεων στην Ελλάδα, Στρατηγός Σκόμπι, συνοδευόμενος από άλλους ανώτερους αξιωματικούς, επισκέφτηκε τη Φλώρινα και επιθεώρησε τα αγγλικά και ελληνικά στρατεύματα που ήταν παραταγμένα στην πλατεία Ομονοίας καθώς και τα συνοριακά φυλάκια Νίκης και Αγ. Παρασκευής. Κατόπιν παρατέθηκε γεύμα στο εστιατόριο «Μητρόπολις» όπου μίλησε ο Δήμαρχος Τέγος Σαπουντζής εκφράζοντας τα ευγενή αισθήματα του λαού της Φλώρινας τόσο στο πρόσωπο του, όσο και προς τη Σύμμαχο Μ. Βρετανία. Σε απάντηση προς αυτόν ο Στρατηγός Σκόμπι αναφέρθηκε στην αλησμόνητες θυσίες των Ελλήνων υπέρ της Αγγλίας λόγος που την καθιστά υπόχρεη και αλληλέγγυα στους αγώνες τους. Την επομένη επιθεώρησε το 165^ο τάγμα, παρακάθισε σε πρόγευμα στη Λέσχη των Άγγλων αξιωματικών και κατόπιν αναχώρησε για την Κοζάνη.¹⁴⁵ Ενώ σε επόμενο φύλλο το «Έθνος» δημοσιεύει

¹⁴⁰ Πρακτικά ΔΣ Φλώρινας, αρ. πρ. 1, 4-4-1945.

¹⁴¹ Πρακτικά ΔΣ Φλώρινας, αρ. πρ. 10, 11-7-1945.

¹⁴² Πρακτικά ΔΣ Φλώρινας, αρ. πρ. 11, 7-8-1945.

¹⁴³ Εφημερίδα «Εκπαιδευτικός Ακρίτας», αρ. φ. 10, 23/6/1945, σ. 2.

¹⁴⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1012, 11/10/1945, σ. 4.

¹⁴⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1012, 11/10/1945, σ. 4.

ευχαριστήρια επιστολή του Στρατηγού των Βρετανικών Στρατευμάτων προς τον Δήμαρχο Φλώρινας για την φιλοξενία του κατά την επίσκεψη του στην πόλη.¹⁴⁶

Κατά την παραμονή των Άγγλων όμως στην περιοχή δεν έπαυσαν να υπάρχουν και αντιδράσεις σχετικά με την αυτονομιστική δράση τους, αλλά και κόντρες του τοπικού τύπου που τασσόταν με το μέρος τους. Σε άρθρο της η Εφημερίδα Νίκη, με τίτλο «Ο θόρυβος της "αυτονόμησης", εθνικό έγκλημα» γράφει πως:

Επανειλημμένα τονίσαμε ότι στην Περιφέρειά μας παίζεται ένα ανούσιο ιμπεριαλιστικό παιχνίδι εις βάρος των ύψιστων εθνικών μας συμφερόντων. Ξεσκεπάσαμε στον τομέα αυτό τις μηχανογραφίες των Άγγλων πρακτόρων γύρω από την «αυτονομιστική κίνηση» και καταγγείλαμε τον ομαδικό εξοντωτικό διωγμό των Σλαβομακεδόνων σαν ενέργεια προσχεδιασμένη για την δημιουργία βαλκανικών περιπλοκών σε βάρος της χώρας μας. Τρία γεγονότα των τελευταίων ημερών μας εδικαίωσαν πλήρως. Ι) Το κατατεθέν ψήφισμα στη βουλή περί μέτρων τάξεως έφερε ως βασική δικαιολογία του την «αυτονομιστική κίνηση».[...] Η δικαιολογία αυτή μας παρουσίασε ολόκληρον την Βόρειον Ελλάδα με αλλοιωμένη την εθνική συνείδηση και επέσυρε την γενική κατακρυαγή του Έθνους και κατέπεσε υπό το βάρος του εθνικού εγκλήματος που θα δημιουργούσε. Κατέπεσε ως πραγματικά ανυπόστατος. Κατέπεσε μόλις το Ε.Α.Μ. κατέστησε την Κυβέρνηση υπόλογον απέναντι του Έθνους για την ασύστατη αυτή δικαιολογία. ΙΙ) Οι επίσημες δηλώσεις του κ. Υπουργού της Δημοσίας τάξεως [...] που αναγκάστηκε να τις κάμει αισθανόμενος το εθνικόν έγκλημα του μυθεύματος «της αυτονομιστικής κινήσεως» εις την βόρειον Ελλάδα. Οι δηλώσεις ήταν καθαρές. «Η Κυβέρνηση δεν έχει στοιχεία περί αυτονομιστικής κινήσεως». Και βεβαίως δεν έχει διότι δεν υπάρχουν. Διότι υπάρχουν μόνον οι εγγλέζικες μηχανογραφίες, υπάρχουν μόνο οι ανόητες φλυαρίες των μεγαφώνων τους, μερικών ελληνοφώνων οργάνων του εδώ προξενείου τους που μετέβαλαν όλο τον κόσμο σε «αυτονομιστές», «οχρανίτες» και συνδέσμους του Τίτο. Υπάρχουν μόνο τα δημοσιεύματα του «Ακρίτα» της «Ελληνικής Φωνής» και του «Έθνους» που συνεχίζουν το έγκλημα αυτό. Υπήρξαν μόνο μερικοί πράκτορες της Ιντέλιντζες που προσπαθούσαν να

¹⁴⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1014, 25/10/1945, σ. 2.

δημιουργήσουν εδώ αυτονομιστική κίνηση αλλά ξεσκεπάστηκαν και απέτυχαν. ΙΙΙ) Η αθώωση των εγκληματιών Κάλτσεφ – Ραβάλι. Γιατί [...]τους χρειάζεται απλούστατα ο εγγλέζικος ιμπεριαλισμός, [...]

Τι λένε τώρα οι κύριοι αρμόδιοι της περιφέρειάς μας, τι λένε τα μεγάφωνα των ξέων συμφερόντων; Τι λέει η «κυρία με τας φλυαρίας» «Ελληνική Φωνή» και το «Εθνος»; Καταλαβαίνουν επιτέλους τι σκοπό έχει «η αυτονομιστική» φλυαρία; Καταλαβαίνουν ποιος είχε το συμφέρον να τη δημιουργεί και που οδηγεί; Καταλαβαίνουν σε ποιο εθνικό έγκλημα έγιναν συνεργοί; Που μας παρουσίασαν όλους εδώ «αυτονομιστές»; Που με τους διωγμούς κοντεύουν να αφήσουν τα χωριά μόνο με δυο – τρεις κατοίκους «εθνικόφρονες» για «Έλληνες»; Πώς έκλεισαν στην φυλακή εκατοντάδες για αυτονομιστές όταν στοιχεία δεν υπάρχουν; Με ποιο δικαίωμα παρουσιάζουν αλλοιωμένη την εθνική συνείδηση εδώ; Ας σκεφτούν λοιπόν ότι αργά ή γρήγορα θα τους ζητηθεί ο λόγος γι αυτό από τον ελληνικό λαό και την ελληνική πατρίδα. Ας σκεφτούν ότι δεν θα έχουν να παρουσιάσουν καμία δικαιολογία και ας αναλογιστούν το βάρος της ευθύνης και ανάλογα ας πράξουν στο εξής.

Ο Λαός είναι αποφασισμένος να παλέψει για την ανεξαρτησία και την ακεραιότητα, για την ομαλότητα και τη Δημοκρατία, για τη συμφιλίωση, για να φύγουν από τη μέση αυτοί που δημιουργούν τους εθνικούς κινδύνους.¹⁴⁷

Στις 15 Φεβρουαρίου 1947, ο Υπουργός Εξωτερικών της Μ. Βρετανίας, Μπέβιν, ανακοίνωσε την αποχώρηση των βρετανικών στρατευμάτων από την Ελλάδα.¹⁴⁸ Οι Βρετανικές Δυνάμεις αποχωρούν από τη Ελλάδα τον Φεβρουάριο του 1947. Οι τελευταίες αναφορές στον τοπικό Τύπο και στα Πρακτικά του Δήμου της Φλώρινας για τις Βρετανικές Αρχές γίνονται με την παράθεση αποχαιρετιστήριου γεύματος από τον Δήμο προς τιμή του Αγγλου Υποπρόξενου Γ. Χίλλ και του Υπουργού Στρατιωτικών στο εστιατόριο «Μητρόπολις», όπου και προσκλήθηκαν οι πολιτικές και στρατιωτικές αρχές.¹⁴⁹

¹⁴⁷ Εφημερίδα «Νίκη», Όργανο του πολιτικού συνασπισμού των κομμάτων του ΕΑΜ Φλώρινας, αρ. φ. 27, 15/6/1946, σ. 1.

¹⁴⁸ Γρηγοριάδης, Σ. *Τα φοβερά ντοκουμέντα, ο Εμφύλιος 1946-1949*. τόμος Α', ΤΟ ΒΗΜΑ βιβλιοθήκη, σ.110. Στην: <http://users.sch.gr/symfo/sholio/istoria/kimena/1946.grigoriadis3.htm> (27-3-2019).

¹⁴⁹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1062, 10/01/1947, σ.2 και Πρακτικά ΔΣ Φλώρινας, άνευ αριθμ. πράξης, 21-01-1947.

2. Η άφιξη του Εθνικού Στρατού και οι Αρχές Ασφαλείας.

Μέσα σε πανηγυρικό κλίμα το απόγευμα της Δευτέρας 23 Απριλίου 1945, έφτασε στην Φλώρινα το Τάγμα Εθνοφυλακής, «που σκόρπισε ρίγη συγκινήσεως εις το αθρόως συγκεντρωμένον πλήθος». Την επομένη έγινε τελετή κατά την οποία κατατέθηκε στεφάνι από τον Διοικητή του Τάγματος στο Ηρώο του Συντάγματος. Στην τελετή παρέστησαν ο Μητροπολίτης Βασίλειος, ο Νομάρχης Αθ. Μαυρίδης, ο Δήμαρχος Αν. Καντζάς, ο Διοικητής Χωροφυλακής και οι υπόλοιπες Αρχές της πόλης. Το μεσημέρι ακολούθησε παρέλαση της Φιλαρμονικής του Δήμου, του Στρατού, των Προσκοπικών ομάδων και του Εθνικού Οικοτροφείου.¹⁵⁰

Λίγες εβδομάδες αργότερα, με Βασιλικό Διάταγμα, απονεμήθηκε στο προσωπικό του Στρατολογικού Γραφείου Φλώρινας το Μετάλλιο εξαιρέτων πράξεων για τις υπηρεσίες που πρόσφερε. Διευθυντής του Γραφείου ήταν ο Ταγματάρχης Λυριτζής Γ. και συνεργάτες του ο ανθυπολοχαγός Σακελλάρης Ι. και γραφέας ο Καλαούζης Γ.¹⁵¹ Στο ίδιο φύλλο του «Εθνους» η 10^η Ταξιαρχία Εθνοφυλακής, με έδρα την Κοζάνη και διοικητή τον Ταξίαρχο Λεκανίδη Στεφ., Συνταγματάρχη Πυροβολικού και ημερομηνία 28 Μαΐου 1945, ανακοίνωσε ότι προκειμένου να υποβληθούν από την υπηρεσία/Ταξιαρχία πίνακες εγκληματιών πολέμου προς το υπουργείο Στρατιωτικών, καλούνταν όσοι γνώριζαν «θετικώς» και από βέβαιες πηγές για την εγκληματική δράση στρατιωτικών ή πολιτικών υπαλλήλων Γερμανών, Ιταλών, Βουλγάρων ή Αλβανών, να γνωστοποιήσουν τα στοιχεία που κατείχαν στην πλησιέστερη Στρατιωτική αρχή ή στην Κοζάνη στην 10η Ταξιαρχία. Ως εγκληματίες πολέμου χαρακτηρίζονταν οι κατά την διάρκεια της κατοχής κρατικοί και πολιτικοί υπάλληλοι που διέπραξαν ποινικά αδικήματα όπως: εγκλήματα κατά της ζωής, σωματικής ακεραιότητας και υγείας, όπως φόνους, εκτελέσεις, τραυματισμούς, φυλακίσεις. Επίσης εγκλήματα κατά της τιμής, όπως βιασμούς και εγκλήματα κατά της περιουσίας, όπως αρπαγές, εμπρησμοί, λεηλασίες, εκβιασμοί, δημεύσεις, διενέργειες μαύρης αγοράς, κλοπές κλπ. Παρότρυνε ακόμη να γίνουν μηνύσεις και να κατονομαστούν οι συνεργασθέντες σε εγκλήματα αναφέροντας όλα τα στοιχεία που τους βάραιναν. Ως προθεσμία για τις καταγγελίες οριζόταν η 25η Μαΐου 1945.¹⁵² Επίσης στο ίδιο φύλλο του «Εθνους», στο πλαίσιο της εύρυθμης και ομαλής λειτουργίας της κοινωνίας, δημοσιεύεται, με κοινή ημερομηνία, μια δεύτερη

¹⁵⁰ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 990, 19/04/1945, σ. 2.

¹⁵¹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 993, 17/05/1945, σ. 1.

¹⁵² Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 993, 17/05/1945, σ. 2.

ανακοίνωση της 10^{ης} Ταξιαρχίας Εθνοφυλακής, με την οποία καλούνταν οι κάτοικοι των νομών Κοζάνης, Καστοριάς και Φλώρινας που κατείχαν οποιονδήποτε οπλισμό, όπλα, περίστροφα, ξίφη, χειροβομβίδες, νάρκες, εκρηκτικές ύλες, οπλοπολυβόλα, πολυβόλα, όλμους κτλ να τα παραδώσουν στα πλησιέστερα τμήματα Εθνοφυλακής. Υπενθύμιζε ότι μετά την συνθήκη της Βάρκιζας, 12 Φεβρουαρίου 1945, όποιος κατείχε ή γνώριζε την απόκρυψη οπλισμού στερούνταν του ευεργετήματος της αμνηστίας, που ίσχυε μέχρι την 15^η Μαρτίου, και οι ποινές ήταν βαρύτερες. Αυτοί που θα παρέδιδαν οικειοθελώς τον οπλισμό που κατείχαν απαλλάσσονταν από κάθε δίωξη. Τέλος, τονίζονταν από την Ταξιαρχία, ότι όλοι οι πολίτες έπρεπε να αισθάνονται ασφάλεια και να εμπεδωθεί η τάξη στην περιοχή, ώστε να επιδοθούν οι πολίτες ειρηνικά σε παραγωγικά έργα.¹⁵³

Παράλληλα άρχιζαν να στελεχώνονται τα φυλάκια στους γύρω οικισμούς της Φλώρινας και να εκδίδονται ανακοινώσεις από το στρατολογικό γραφείο καλώντας εθελοντές προς κατάταξη. Η πρώτη έπαρση της σημαίας έγινε στα συνοριακά με τη Γιουγκοσλαβία φυλάκια της Νίκης και της Αγ. Παρασκευής παρουσία του Μητροπολίτη Βασιλείου και των Αρχών. Μετά τον αγιασμό και ενώ πραγματοποιήθηκε η έπαρση, ο λόγος εκφωνήθηκε από τον Αντισυνταγματάρχη Πεζικού.¹⁵⁴ Αναφορά του γεγονότος έγινε και από τον «Εκπαιδευτικό Ακρίτα» δημοσιεύοντας ότι μετά από τέσσερα χρόνια η ελληνική σημαία κυμάτιζε και πάλι στα ακριτικά φυλάκια Νίκης και Αγ. Παρασκευής. Η έπαρση πραγματοποιήθηκε, γράφει η εφημερίδα, με κάθε επισημότητα παρουσία του Μητροπολίτη, του Νομάρχη, Μαυρίδη Αθ., του Δ/ντή Εθνοφρουράς και άλλων αξιωματικών.¹⁵⁵ Στις 9 Σεπτεμβρίου 1945 τελέστηκε η έπαρση της σημαίας και στο φυλάκιο Κούλας, στις Πρέσπες, επίσης με μεγάλη επισημότητα. Στην τελετή παρέστησαν ο Νομάρχης, Ξηροτύρης Ζ., εκπρόσωπος του Μητροπολίτη, ο υποδιοικητής του 115^{ου} Τάγματος, πρόσκοποι και πλήθος κόσμος. Μετά τον αγιασμό και την έπαρση ακολούθησε η ανάγνωση της Ημερήσιας διαταγής και μίλησε ο Νομάρχης Φλώρινας.¹⁵⁶ Ακόμη κατά την περιοδεία τους στην περιοχή των Πρεσπών, ο Νομάρχης και ο Διοικητής Χωροφυλακής, Μποκοβού, παραβρέθηκαν με τον Διοικητή της Βρετανικής Φρουράς Φλώρινας σε τελετή έπαρσης των σημαίων των Φυλακίων Πυξού και Βροντερού.¹⁵⁷

¹⁵³ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 993, 17/05/1945, σ. 2.

¹⁵⁴ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 997, 14/6/1945, σ. 2.

¹⁵⁵ Εφημερίδα «Εκπαιδευτικός Ακρίτας», αρ. φ. 10, 23/6/1945, σ. 1.

¹⁵⁶ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1010, 13/09/1945, σ. 2.

¹⁵⁷ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1015, 01/11/1945, σ. 2.

Τέλος δύο μήνες αργότερα με την παρουσία των ελληνικών και βρετανικών αρχών πραγματοποιήθηκε η έπαρση της σημαίας και στο φυλάκιο Κ. Καλλίνικης, αφού πρώτα επισκευάστηκε το οίκημα της διμοιρίας με δαπάνες των γύρω κοινοτήτων.¹⁵⁸

Και ενώ συνέβαιναν αυτά στις συνοριακές περιοχές του Νομού, το Στρατολογικό Γραφείο Φλώρινας εξέδωσε ανακοίνωση βάσει εγκυκλίων και καλούσε προς κατάταξη εθελοντές διαφόρων κατηγοριών: 1) Δεκανείς δύο κατηγοριών Τελειόφοιτους Γυμνασίου 18-25 ετών με τριετή υποχρέωση και Δεκανείς με προϋπηρεσία στο Στρατό με βαθμό Δεκανέα ηλικίας 28 ετών, 2) Λοχίες με προϋπηρεσία στο Στρατό και βαθμό Λοχία ή βαθμό εφέδρου αξιωματικού ηλικίας 32 ετών. Οι κατηγορίες των εχόντων προϋπηρεσία κατατάσσονταν για 2 έτη.¹⁵⁹ Ενώ την επόμενη χρονιά έγινε η Ορκωμοσία κληρωτών στρατιωτών πολιτοφυλακής στο Γυμναστήριο Φλώρινας παρουσία Ελληνικών και Βρετανικών Αρχών. Παρέστησαν ο Υπουργός Γεν. Μακεδονίας, Ανδρεάδης, ο Ταξίαρχος Λεκανίδης, ο Βρετανός υποπρόξενος, ο Διοικητής Χωροφυλακής, ο Πρόεδρος Πρωτοδικών, ο Εισαγγελέας, Προϊστάμενοι υπηρεσιών και πλήθος κόσμου.¹⁶⁰

Η ασφάλεια της υπαίθρου όμως εξασφαλίστηκε και με την επάνδρωση των Σταθμών Χωροφυλακής. Επανδρώθηκαν οι σταθμοί του Ν. Καυκάσου, Μεσονησίου, Πολυποτάμου με έδρα την Κ. Υδρούσα και Φλάμπουρου. Επίκειται, γράφει το «Έθνος», η συμπλήρωση όλων των Σταθμών «αρτίως εξοπλισμένων» και με ισχυρή δύναμη.¹⁶¹ Για τον λόγο αυτό έγιναν προσκλήσεις κατάταξης από το Αρχηγείο της Χωροφυλακής. Με ανακοίνωση του Αστυνόμου Παναγ. Γουρνή, Ανθ/χος καλούνταν οι ιδιώτες της Κλάσης 1944-45 να καταταγούν στην Χωροφυλακή για τριετή θητεία, αλλά και αυτοί που προϋπηρέτησαν στο Στράτευμα έως 30 ετών για διετή θητεία.¹⁶² Επίσης έναν μήνα αργότερα ανακοινώθηκε νέα γνωστοποίηση από το Αρχηγείο Χωροφυλακής καλώντας ιδιώτες και προϋπηρετήσαντες στη Χωροφυλακή να καταταγούν στο Σώμα για τριετή θητεία.¹⁶³ Την επόμενη χρονιά η επάνδρωση της πύκνωσης, όπως άλλωστε προκύπτει και από δημοσίευμα του «Έθνους» κατά το οποίο η Χωροφυλακή της Δ. και Κ. Μακεδονίας στελεχώθηκε με 500 ακόμη άτομα που αφίχθησαν στο λιμάνι της Θεσ/νίκης με το ατμόπλοιο «Κορινθία». Η στελέχωση της

¹⁵⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1017, 15/11/1945, σ. 2.

¹⁵⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 997, 14/06/1945, σ. 2.

¹⁶⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1019, 01/03/1946, σ. 4.

¹⁶¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 996, 07/06/1945, σ. 2.

¹⁶² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 993, 17/05/1945, σ. 2.

¹⁶³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1002, 12/07/1945, σ. 2.

Χωροφυλακής, έγραφε η εφημερίδα, ότι θα συνεχιζόταν και κατά το επόμενο χρονικό διάστημα.¹⁶⁴

Όπως η Διοίκηση του στρατού ανακοίνωσε με πρόσκληση της στους πολίτες να παραδώσουν τον οπλισμό που κατείχαν, έτσι και η Χωροφυλακή τους κάλεσε για την παράδοση των πυροβόλων όπλων. Ανακοίνωσε λοιπόν, πως μετά από ισχύ του νόμου 9/3 Απριλίου 1935 «Περί απαγορεύσεως κατοχής πυροβόλων όπλων, χειροβομβίδων και εκρηκτικών υλών», ο οποίος είχε τεθεί σε ισχύ από 22-6-1944, όλοι οι κάτοικοι που είχαν στη δικαιοδοσία τους όπλα και πολεμικό υλικό ήταν υποχρεωμένοι να το παραδώσουν εντός δεκαπέντε ημερών στην πλησιέστερη Αρχή της Χωροφυλακής. Την ανακοίνωση υπέγραφε ο αρχηγός χωροφυλακής Β. Κολοκοτρώνης -Αντ/γος.¹⁶⁵

3. Οι νέες διοικητικές Αρχές και η πολιτική κατάσταση.

Μετά την πτώση της κυβέρνησης Γεωργίου Παπανδρέου, λόγω των Δεκεμβριανών, ο Στρατηγός Νικόλαος Πλαστήρας, ως πρόσωπο ευρείας αποδοχής, κλήθηκε από τον αντιβασιλέα Δαμασκηνό να σχηματίσει κυβέρνηση στις 3 Ιανουαρίου 1945, η οποία θα είχε διάρκεια ζωής τεσσάρων μηνών, μέχρι τις 8 Απριλίου 1945. Στον τοπικό τύπο της Φλώρινας δημοσιεύθηκε πως την περίοδο αυτή ξανάρχισαν οι συνομιλίες Ε.Α.Μ. και κυβέρνησης Πλαστήρα. Η εφημερίδα «Λαϊκή Φωνή» έγραφε ότι ο ανταποκριτής του Ρόιτερ, Μάθιους, μετέδωσε πως:

Για να φτάσουν τα πράγματα στη φάση αυτή τόσο το Ε.Α.Μ. όσο και η κυβερνητική αντιπροσωπεία έκαναν υποχωρήσεις. Η κυβέρνηση προέβηκε σε τέτοιες παραχωρήσεις που επικρίνεται από τις εφημερίδες. Επίσης συνεχίζει ότι ο Σοφιανόπουλος, υπουργός Εξωτερικών και προσωρινά Τύπου και Διαφωτίσεως, συνάντησε δυσκολίες όταν συνέστησε τις αποφάσεις στον Πλαστήρα και στα άλλα μέλη της κυβέρνησης. Να σημειωθεί ότι δόθηκε στην κυβερνητική αντιπροσωπεία απόλυτη εξουσιοδότηση για τις συζητήσεις ώστε οι αποφάσεις της να υποχρεώνουν/δεσμεύουν την ελληνική κυβέρνηση.¹⁶⁶

¹⁶⁴ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1019, 01/03/1946, σ. 3.

¹⁶⁵ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1003, 19/07/1945, σ. 2.

¹⁶⁶ Εφημερίδα «Λαϊκή Φωνή», Όργανο του Γραφείου περιοχής Μακεδονίας της Κ.Ο. του Κ.Κ.Ε., Βέροια 9/2/1945, χ. αρ. φ., σ. 2.

Μέσα σε αυτό το κλίμα, σε μια μεταβατική περίοδο έγινε η άφιξη και ο διορισμός των νέων διοικητικών Αρχών στη Φλώρινα. Σύμφωνα με δημοσίευμα στον τοπικό τύπο την Παρασκευή 23 Μαρτίου 1945 αφίχθη ο νέος Νομάρχης Φλώρινας, Αθ. Μαυρίδης σε πανηγυρική ατμόσφαιρα, με σημαιοστολισμούς της πόλης και κωδωνοκρουσίες. Η υποδοχή διεξήχθη στην είσοδο της πόλης από τη Διοικητική Επιτροπή του Ε.Δ.Ε.Σ., η οποία του πρόσφερε στεφάνι, από τους προϊσταμένους διαφόρων υπηρεσιών και πλήθος λαού. Η πομπή κατευθύνθηκε δια των οδών Π. Μελά και Μ. Αλεξάνδρου στη Νομαρχία όπου από τον εξώστη του κτιρίου ο Νομάρχης εκφώνησε λόγο υπέρ του Πρωθυπουργού και των Συμμάχων.¹⁶⁷ Πρώτο μέλημα ήταν η επαναφορά του Δημάρχου, Αν. Καντζά, στα καθήκοντα του. Η εφημερίδα «Έθνος», αφήνοντας να φανούν οι πολιτικές της θέσεις, γράφει πως ο Νομάρχης αποκατέστησε, με την επαναφορά του Αν. Καντζά στα καθήκοντα του Δημάρχου, «το δίκαιον που είχε παραβιασθεί από την Εαμοκρατία».¹⁶⁸ Ενώ ταυτόχρονα στο ίδιο φύλλο πληροφορούσε για την άφιξη από την Αίγυπτο στην Αθήνα του τέως βουλευτή της Φλώρινας Σ. Μπινόπουλου και την επίσκεψη του στην πόλη.¹⁶⁹

Στα μέσα του ίδιου μήνα, στις 15 Μαρτίου 1945 οργανώθηκε από το Ε.Α.Μ. Πανεπαρχιακό συλλαλητήριο. Το «Έθνος» έγραφε ότι η εφημερίδα «Αγώνας», όργανο του Κ.Κ.Ε., ψευδώς ανέβαζε τον αριθμό των λίγων εκατοντάδων διαδηλωτών σε δεκαπέντε χιλιάδες, ενώ στο ίδιο φύλλο, στη στήλη του «Σημειώματα», το «Έθνος» κατηγορούσε το Ε.Α.Μ. γράφοντας:

Οι απάτριδες Εαμοκομμουνιστές, λυσσώντες δια τον πατριωτικόν ενθουσιασμόν του Λαού κατά την ημέραν της Εθνικής Εορτής, της 25ης Μαρτίου, εβεβήλωσαν το Ηρώον των πεσόντων του 28ου Συντάγματος, το οποίον είχε στεφθή, την πρωΐαν της Κυριακής παρά των σχολείων και οργανώσεων της πόλεως, φρονούντες ότι η τοιαύτη τιμή ανήκει μονοπωλιακώς εις τα «θύματα του αγώνα» των [...] Είναι αι τελευταίαι ασχημοσύναι των. Πολύ γρήγορα και ο «καθοδηγούμενος» συρφετός και οι

¹⁶⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 987, 29/03/1945, σ. 1.

¹⁶⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 987, 29/03/1945, σ. 2.

¹⁶⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 987, 29/03/1945, σ. 2.

καταχθόνιοι επιτελείς του θα αντιμετωπίσουν την στυγνότητα του Νόμου δι' όλας τας εγκληματικές και αντεθνικές πράξεις των.¹⁷⁰

Στο συλλαλητήριο, στη στήλη του «η Σκοπιά μας», αναφερόταν και ο «Εκπαιδευτικός Ακρίτας» δημοσιεύοντας: «Κατά το προχθεσινό παροιμιώδη σε αγριότητα πανεπαρχιακό συλλαλητήριο του Ε.Α.Μ. ηγούνταν των επαναστατών διαδηλωτών και ορισμένοι, 3-4 ευτυχώς, Δημόσιοι υπάλληλοι οι οποίοι ξεπερνούσαν σε αγριότητα και τους πιο φανατικούς Βούλγαρους, που διεύθυναν. Ας τους έχουν υπόψη τους οι προϊστάμενοι των υπηρεσιών τους και να τους παρουσιάσουν εν καιρώ στις νόμιμες αρχές του Κράτους». Συνέχιζε σχολιάζοντας πως «την Νεολαία την θέλουν για τα πεζοδρόμια» και πως με επιτροπή τους πήγαν να ζητήσουν από τον Γυμνασιάρχη να αφήσει τα παιδιά να συμμετάσχουν στο συλλαλητήριο, αλλά ο Γυμνασιάρχης τους έδωξε με τον χειρότερο τρόπο.¹⁷¹

Στις 8 Απριλίου 1945, μετά την πτώση της κυβέρνησης Πλαστήρα, ανέλαβε η «καθαρώς υπηρεσιακή» κυβέρνηση του Πέτρου Βούλγαρη.¹⁷² Κατά τον σχηματισμό της τηρήθηκε η «δημοκρατική επίφαση» με τον διορισμό προσώπων που είχαν τη φήμη προοδευτικών ή αμερόληπτων, συγκερασμού Δεξιών Κεντρώων ή ουδέτερων.¹⁷³ Σε αυτό το πνεύμα, στον τοπικό τύπο δημοσιεύθηκε η επιστολή του Φ. Δραγούμη με θέμα «Εξυγίανση από κάθε συνεργάτη των εχθρών». Ο πρώην Υπουργός Εξωτερικών επί κυβερνήσεως Παπανδρέου και Πολιτευτής του νομού Φλώρινας σε επιστολή προς φίλο του έγραψε: «Αφήνοντας τώρα κάθε κομματική ή ατομική διαφορά πρέπει να συνεργαστούμε για να διωχθούν όσοι συνεργάστηκαν με τον εχθρό. Πρέπει να εξυγιανθεί η ατμόσφαιρα της Φλώρινας και της Περιφέρειας της από αυτά τα μιάσματα. Προσοχή! Μ' αυτή τη βάση και μόνο αυτή».¹⁷⁴

Παρόλες τις διακηρύξεις για συνεργασία των τοπικών πολιτικών δυνάμεων υπήρχαν δημοσιεύματα στον τοπικό Τύπο που πόλωναν την ατμόσφαιρα, όπως το άρθρο του «Εθνους» με τίτλο «άρατε πύλας..», στο οποίο συνέκρινε τον «Εαμοκομμουνιστικό ζυγό» και τον θεωρούσε βαρύτερο και χειρότερο από τους

¹⁷⁰ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 987, 29/03/1945, σ. 2.

¹⁷¹ Εφημερίδα «Εκπαιδευτικός Ακρίτας», αρ. φ. 5, 22/03/1945, σ. 2.

¹⁷² Εφημερίδα «Εθνος» αρ. φ. 989, 12/04/1945, σ. 1.

¹⁷³ Σακκά-Νικολοπούλου, Ν. (1988). *Οι υπηρεσιακές κυβερνήσεις στην Ελλάδα. Από την πολιτική πρακτική στην Συνταγματική θεσμοποίηση-Διαδοχική διατριβή*, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα, σ.172-177.

¹⁷⁴ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 989, 12/04/1945, σ. 2.

άλλους ζυγούς που γνώρισε η Ελλάδα.¹⁷⁵ Το ίδιο κλίμα συντηρούνταν από την εφημερίδα με κατηγορίες εναντίον του αριστερού τύπου για δημοσίευση ψευδών στοιχείων. Συγκεκριμένα καταφερόταν εναντίον της εφημερίδας του Ε.Α.Μ. Ηλείας, ο «Μαχητής», ότι στο φύλλο της 9ης Δεκεμβρίου 1945 ψευδώς ανέφερε πως χιλιάδες στρατιώτες του Ε.Λ.Α.Σ. με εξήντα άρματα βιάζονταν από την Θεσσαλία και Λαμία προς την Αθήνα, και αναρωτιόνταν ειρωνικά πού βρήκε ο Ε.Λ.Α.Σ. τα τανκς.¹⁷⁶

Κατά την περίοδο αυτή δεν έλειπαν όμως και οι καταγγελίες για δημόσια πρόσωπα της τοπικής κοινωνίας, που στη βάση τους είχαν κεκαλυμμένες πολιτικές/ιδεολογικές αντιπαραθέσεις με κομματικές καταβολές, οι οποίες κατέγραφαν ταυτόχρονα τον αντικομμουνισμό και τον αντισλαβισμό που επικρατούσε. Στις 19 Μαρτίου 1945 το Έθνος δημοσίευσε την «Προκήρυξη Καταγγελίας του Ε.Α.Μ.» σύμφωνα με την οποία *«η επαρχιακή επιτροπή του Ε.Α.Μ. δια προκηρύξεως καταγγέλλει τους Εξάρχου και Αργυρόπουλο ότι κηρύττουν το μίσος και τη διχόνοια μεταξύ Ελλήνων και Σλαβομακεδόνων και ότι, ως μέλη της επιτροπής του Δ.Ε.Σ, δηλώνουν ότι τα τρόφιμα που στέλνει η Εμ-Ελ (Μ.Λ.) και η Ούνρα είναι προορισμένα μόνο για τους Έλληνες και όχι για τους Βούλγαρους»*. Συνεχίζει η εφημερίδα γράφοντας ότι τα αγγλικά και αμερικανικά τρόφιμα πραγματικά προορίζονταν μόνο για τους Έλληνες, γιατί οι εχθροί των Ελλήνων είναι και εχθροί των συμμάχων και έπρεπε να αποκλειστούν.¹⁷⁷ Λίγους μήνες αργότερα δημοσιεύονται καταγγελίες και αντιπαραθέσεις που δημιουργούσαν επίσης κλίμα έντασης και πόλωσης. Μια τέτοια αντιπαραθέση διεξήχθη μέσω δημοσιευμένων επιστολών, οι οποίες περιείχαν κατηγορίες και απαξιωτικούς χαρακτηρισμούς ανάμεσα στον νεοδιοριζόμενο Δήμαρχο Τέγο Σαπουντζή και τον Γ. Αργυρόπουλο, φαρμακοποιό της Φλώρινας. Οι κατηγορίες που δημοσιεύονταν δεν αφορούσαν μόνο δημόσια πρόσωπα, αλλά καταφέρονταν ανοικτά και εναντίον της προηγούμενης διακυβέρνησης του Ε.Α.Μ.. Σε δημοσίευμα του το «Έθνος» γράφει ότι την 1η Νοεμβρίου οι Γερμανοί, όταν κάτω από την πίεση των Άγγλων εξαναγκάστηκαν να εκκενώσουν την πόλη της Φλώρινας, πέντε χιλιάδες περίπου Βούλγαροι μεταφέρθηκαν με γερμανικά οχήματα από το Μοναστήρι για να καλύψουν την αποχώρησή τους. Το γερμανικό αυτό σχέδιο ματαίωσε το αγγλικό πυροβολικό. Οι Βούλγαροι στρατιώτες συνελήφθησαν από την ελληνική χωροφυλακή και την

¹⁷⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 986, 19/03/1945, σ. 1.

¹⁷⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 987, 29/03/1945, σ. 2.

¹⁷⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 986, 19/03/1945, σ. 2.

επομένη παραδόθηκαν στις Εαμικές αρχές, οι οποίοι όμως θεώρησαν ως υποχρέωση τους να τους στείλουν στην Βουλγαρία. Τα 63 φορτηγά οχήματα που τους μετέφεραν, ελληνικά, σέρβικα και βουλγαρικά και τα υπόλοιπα γερμανικά, παρέμειναν στο σιδηροδρομικό σταθμό του Αρμενοχωρίου μέχρι τις 25 Δεκεμβρίου οπότε και φυγαδεύτηκαν προς το Μοναστήρι. Τα οχήματα αυτά ανήκαν στην Ελλάδα ως λεία του πολέμου και έπρεπε να αναζητηθούν και να παραδοθούν. «*Η δε κυβέρνηση πρέπει να ενεργήσει καταλλήλως*».¹⁷⁸ Επίσης στο ίδιο πνεύμα εναντίον των Εαμικών αρχών, ο «Εκπαιδευτικός Ακρίτας», εφημερίδα που εκδιδόταν από δασκάλους στον Παπαγιάννη της Φλώρινας, στη στήλη του «η Σκοπιά μας», έγραψε για την «εξαχρείωση των παιδιών από το Εαμικό σύστημα».¹⁷⁹

Η επίσκεψη όμως του Γενικού Διοικητή Δυτικής Μακεδονίας, Καλλιγικά[.] την Δευτέρα του Πάσχα, το Μάιο του 1945, στη Φλώρινα, συνοδευόμενου από τον Αν. Διοικητή Χωροφυλακής, Συνταγματάρχη Αναστασόπουλο, επικύρωνε την παρουσία των πολιτικών Αρχών στην περιοχή. Οι τοπικές Αρχές και πλήθος λαού τους υποδέχθηκαν στη Φλώρινα με τη Φιλαρμονική της πόλης. Ο Δήμαρχος Καντζάς καλωσόρισε τον Γενικό Διοικητή και μιλώντας εκ μέρους του λαού εξέφρασε τη χαρά και τον ενθουσιασμό της άφιξης του. Δήλωσε ότι όλοι οι πολίτες της πολύπαθης Φλώρινας τάσσονταν στο πλευρό του προκειμένου να βοηθήσουν στο έργο του, που απέβλεπε στο καλό του Μακεδονικού λαού. Κατόπιν ακολούθησε γεύμα προς τιμή τους, που παρέθεσε ο Δήμος της Φλώρινας.¹⁸⁰ Την επόμενη μέρα ο Γεν. Διοικητής δέχτηκε σε ακρόαση διάφορες επιτροπές και δημοσίους υπαλλήλους. Κατόπιν παρέστη στη δοξολογία και την παρέλαση που πραγματοποιήθηκε, επ' ευκαιρίας της ανακωχής. Κατά την αναχώρηση του και λίγα χιλιόμετρα έξω από την πόλη το αυτοκίνητο στο οποίο επέβαινε ανατράπηκε με αποτέλεσμα να τραυματιστούν ο Γεν. Διοικητής, ο Αν. Διοικητή Χωροφυλακής και ο Διευθυντής των Οικονομικών, Τσιτρούλης, οι οποίοι μεταφέρθηκαν στο Νοσοκομείο.¹⁸¹

¹⁷⁸ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 986, 19/03/1945, σ. 1.

¹⁷⁹ Εφημερίδα «Εκπαιδευτικός Ακρίτας», αρ. φ. 5, 22/03/1945, σ. 2.

¹⁸⁰ Πρακτικά Δ.Σ Φλώρινας, αρ. πρ. 6, 24/5/1945.

¹⁸¹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 993, 17/05/1945, σ. 2.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο : Η πολιτική κατάσταση στη Φλώρινα.

1. Η προκήρυξη των εκλογών της 31^{ης} Μαρτίου 1946.

Το πρώτο δημοσίευμα, που αφορούσε τις επικείμενες εκλογές μετά την απελευθέρωση και το δημοψήφισμα του 1946, συναντάται στο «Εθνος» που ενημέρωνε τους αναγνώστες του για τις εγγραφές στους εκλογικούς καταλόγους, οι οποίες θα γίνονταν στο ειρηνοδικείο μέχρι την 26^η Ιουλίου 1945.¹⁸² Δύο εβδομάδες αργότερα δημοσιεύτηκε πρόσκληση του Στρατολογικού Γραφείου Φλώρινας προς τακτοποίηση των φερόμενων ως ανυπότακτων και για το λόγο αυτό διαγραφτέων από τους εκλογικούς καταλόγους. Τους καλούσε να προσέλθουν στο Στρατολογικό γραφείο για να παραλάβουν τα απαραίτητα δικαιολογητικά ώστε να μην στερηθούν του δικαιώματος του εκλέγειν και εκλέγεσθαι.¹⁸³ Παράλληλα σε Συνεδρίαση του Δημοτικού Συμβουλίου Φλώρινας, προεδρεύοντας του Δημάρχου Στ. Σαπουντζή, ορίζονταν τα σχολεία που θα λειτουργούσαν ως εκλογικά τμήματα.¹⁸⁴

Στις 9 Αυγούστου 1945, και μετά από διαφωνία των κομμάτων, ο Αντιβασιλέας, Δαμασκηνός, ανέθεσε στον Δ. Βούλγαρη τον ανασχηματισμό της Κυβέρνησης.¹⁸⁵ Σε πρωτοσέλιδο του το «Εθνος» με τίτλο «Ελεύθεροι εκλογαί» έγραφε ότι η κυβέρνηση Βούλγαρη έκανε σαφείς τις θέσεις της, ότι αφενός η ασυμφωνία των κομμάτων για τον σχηματισμό πολιτικής Κυβέρνησης κατέστησε την Κυβέρνηση Βούλγαρη αναντικατάστατη και αφετέρου ότι η Αγγλική Κυβέρνηση τη στήριζε ηθικά προκειμένου να αντιμετωπίσει τα προεκλογικά προβλήματα. Επίμαχα ζητήματα ήταν αν έπρεπε να γίνει δημοψήφισμα και εκλογές και ποιο από τα δυο έπρεπε να προηγηθεί. Άλλα θέματα που προέκυπταν, ανέφερε η εφημερίδα, ήταν οι ημερομηνίες διεξαγωγής τους και το εκλογικό σύστημα που θα ακολουθούνταν, το πλειοψηφικό ή το αναλογικό. Η διεξαγωγή των ελευθέρων εκλογών, θεωρούσε ο εκδότης, ότι ήταν επιτακτική ανάγκη τόσο για την ειρήνευση της χώρας όσο και για την αναγνώριση της νέας Κυβέρνησης από τις Μ. Δυνάμεις.¹⁸⁶

¹⁸² Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1002, 12/07/1945, σ. 2.

¹⁸³ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1005, 02/08/1945, σ. 2.

¹⁸⁴ Πρακτικά Δ.Σ Φλώρινας, αρ. πρ. 12, 17/08/1945.

¹⁸⁵ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1006, 09/08/1945, σ. 2.

¹⁸⁶ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1008, 23/08/1945, σ.1.

2. Οι εκλογές και η προεκλογική κίνηση στην περιοχή της Φλώρινας.

Μετά τις δύο βραχυχρόνιες κυβερνήσεις, Δαμασκηνού (17 Οκτωβρίου 1945– 1 Νοεμβρίου 1945) και Κανελλόπουλου (1 Νοεμβρίου 1945– 22 Νοεμβρίου 1945), αναλαμβάνει η Κυβέρνηση Θεμιστοκλή Σοφούλη¹⁸⁷ (22 Νοεμβρίου 1945– 4 Απριλίου 1946), όταν μάλιστα επενέβη η Βρετανία προσφέροντας οικονομική βοήθεια υπό όρους για νέα κυβέρνηση, διενέργεια εκλογών μέχρι τον επόμενο Μάρτιο και δημοψηφίσματος για το πολιτειακό ζήτημα μέχρι τον Μάρτιο του 1948.¹⁸⁸ Το κλίμα που διαμορφώθηκε στη Φλώρινα ήδη από τον Αύγουστο του 1945 ήταν καθαρά προεκλογικό, αφού παρατηρούνταν αφίξεις και επισκέψεις πολιτευτών από όλους τους πολιτικούς χώρους μεταξύ των οποίων και η άφιξη και παραμονή του πολιτευτή Στ. Μπινόπουλου στις 9 Αυγούστου.¹⁸⁹ Αλλά και ο Δήμος προχώρησε στη σύνταξη εκλογικών καταλόγων και καθορισμό εκλογικών τμημάτων για το επικείμενο δημοψήφισμα.¹⁹⁰

Την Δευτέρα 27 Αυγούστου, προς επίρρωση των οπαδών τους, επισκέφτηκαν τη Φλώρινα ο Στρατηγός Νεόφυτος Γρηγοριάδης, αρχηγός του κόμματος των Αριστερών Φιλελευθέρων, ο Ζήσης Ζωγράφος του Κ.Κ.Ε. και ο Μήτσος Παπαδημήτρης του Αγροτικού Κόμματος. Την επομένη μίλησαν στο γήπεδο της πόλης «ενώπιον ολιγάριθμου ακροατηρίου, 300 ατόμων», όπως γράφει το «Εθνος». Στην ομιλία του ο Ζήσης Ζωγράφος, άλλοτε δικηγόρος στη Φλώρινα, μίλησε εκ μέρους του Κ.Κ.Ε., «για δοσίλογους, χαφιέδες, τυραννία και άλλα παρόμοια». Στο τέλος ζήτησε να αμνηστευτεί το «Κίνημα Αντίστασης», να ανοίξουν οι φυλακές «όπου φιλοξενούνται οι εγκληματίες και οπαδοί του ΚΚΕ» και να κρατηθούν μόνο οι δοσίλογοι. Συνέχισε στον ίδιο τόνο και ο Μ. Παπαδημήτρης, ο οποίος συνέστησε στους αγρότες να μην γραφτούν στους εκλογικούς καταλόγους αν δεν δημιουργηθεί Αντιπροσωπευτική Κυβέρνηση. Η ομιλία των ηγετών της Αριστεράς έτυχε μεγάλης αντίδρασης από ομάδες εθνικοφρόνων που συγκεντρώθηκαν στο χώρο για να διαμαρτυρηθούν.¹⁹¹

Στις αρχές Οκτωβρίου, οργανώθηκε περιοδεία στελεχών του Ε.Α.Μ. Φλώρινας, Γυμνόπουλου, Ιωαννίδη και Θεοχαρίδη, στα γύρω χωριά, για να «τονώσουν το

¹⁸⁷ Εφημερίδα, «Εθνος», αρ. φ. 1018, 22/11/1945, σ.2.

¹⁸⁸ Μαρκεζίνης Σπ. (1994). *Σύγχρονη Πολιτική Ιστορία της Ελλάδος (1936-1975), τόμος Δεύτερος (1944-1951)*. Εκδοτικός Οργανισμός Πάπυρος, 1994, σ. 185-190.

¹⁸⁹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1006, 09/08/1945, σ. 2.

¹⁹⁰ Πρακτικά Δ.Σ Φλώρινας, άνευ αρ. πρ., 13/08/1946.

¹⁹¹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1009, 30/08/1945, σ. 2.

φρόνημα των οπαδών τους και να συγκρατήσουν από τις διαρροές το ποίμνιο τους». Κατά τις επισκέψεις τους όμως, όπως περιγράφηκαν στον τοπικό Τύπο, δεν έγιναν ιδιαίτερα ευπρόσδεκτοι και σημειώθηκαν επεισόδια στα χωριά Τριπόταμο, Παπαγιάννη, Μαρίνα και Ν. Καύκασο. Στο τελευταίο μάλιστα προπηλακίστηκαν από τους κατοίκους και διασώθηκαν με την παρέμβαση του Προέδρου της Κοινότητας και των ανδρών του Σταθμού της Χωροφυλακής.¹⁹²

Για καθαρά, επίσης, προεκλογικούς λόγους στις αρχές Οκτωβρίου επισκέφτηκε τη Φλώρινα ο Υπαρχηγός του Εθνικού Κόμματος Φιλελευθέρων του Στ. Γονατά, Ν. Αβραάμ. Στην ομιλία του, που πραγματοποιήθηκε στο καφενείο «Αίγλη» επιτέθηκε, τόσο κατά του Κομμουνιστικού Κόμματος όσο και κατά των Δημοκρατικών, ενώ τάχθηκε υπέρ της Βασιλευομένης Δημοκρατίας.¹⁹³

Μία εβδομάδα αργότερα, το «Έθνος» ανέφερε ότι ο Στρατηγός Πλαστήρας, αρχηγός του «Δημοκρατικού Αγώνα», επισκεπτόμενος τη Φλώρινα μίλησε στην αίθουσα του κινηματοθέατρου «Πάνθεον» εναντίον του κομμουνισμού και υπέρ μιας Εθνικής Δημοκρατίας που θα φέρει την ισότητα και την ειρήνευση στην Ελλάδα. Κατά την ομιλία του, απάντησε σε δηλώσεις του Στρατηγού Τίτο για την Ελληνική Μακεδονία και δήλωσε πως αυτή αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της Πατρίδας. Ακολούθησε δεξίωση στην οικία του οδοντίατρου Θ. Λιάκου και παρατέθηκε γεύμα στο εστιατόριο «Μητρόπολις», που βρισκόταν κάτω από το Παράρτημα της Ε.Ο.Δ.Α. (Εθνική Οργάνωση Δημοκρατικού Αγώνα). Την επόμενη μέρα αναχώρησε για την Πτολεμαΐδα και Κοζάνη.¹⁹⁴ Για την επίσκεψη του Ν. Πλαστήρα στην πόλη, ο «Εκπαιδευτικός Ακρίτας» αφηγείται ότι μετά την ομιλία του στο κινηματοθέατρο, μετέβη στην οικία του Θ. Λιάκου όπου δέχονταν ακροάσεις. *«Δύο κουκουέδες παριστάνοντας τους δημοσιογράφους»* του έθεσαν ερωτήσεις σχετικά με την εθνική αντίσταση του Ε.Α.Μ.-Ε.Λ.Α.Σ.. Σε απάντηση τους είπε ότι η εθνική αντίσταση γέμισαν την Ελλάδα με τάφους αθώων Ελλήνων και διέλυσαν όλα τα αντάρτικα σώματα. Όσο για την ανατίναξη της γέφυρας του Γοργοποτάμου υποστήριξε ότι έγινε από τους Άγγλους και όχι από τον Άρη Βελουχιώτη, ο οποίος δολοφονούσε ξεμοναχιασμένους Γερμανούς με αποτέλεσμα να καίγονται σε αντίποινα ολόκληρα χωριά. Στο τέλος της συνέντευξης είπε ότι οι αντιστασιακοί του Ε.Α.Μ.-Ε.Λ.Α.Σ.

¹⁹² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1012, 11/10/1945, σ. 3.

¹⁹³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1012, 11/10/1945, σ. 4.

¹⁹⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1013, 18/11/1945, σ. 2.

σκότωσαν «φουκαράδες», ενώ δεν πείραζαν τους μεγαλοκαρχαρίες γιατί τους έδιναν «κοκοράκια», τούρκικες λίρες.¹⁹⁵

Στα τέλη Οκτωβρίου 1945 ο καθηγητής Αλ. Σβώλος, αρχηγός του σοσιαλιστικού κόμματος Ε.Λ.Δ. (Ενωση Λαϊκής Δημοκρατίας) επισκέφθηκε τη Φλώρινα. Κατά την ομιλία του στο κινηματοθέατρο «Νέα Ελλάς» αναφέρθηκε στις εθνικές διεκδικήσεις, το οικονομικό χάος και την πολιτική ανωμαλία που επικρατούσε και ανέλυσε την ιδεολογία του κόμματος του οποίου ηγείται.¹⁹⁶ Η εφημερίδα «Νίκη» αναφέρθηκε στην επίσκεψη του και γράφει πως ο «*συναγωνιστής*» Σβώλος αφού χαιρέτησε το λαό της Φλώρινας και ιδιαίτερα τους εργαζόμενους, εξήρε τις θυσίες του Ελληνικού λαού στον αγώνα του για την λευτεριά και εναντίον του φασισμού, τόσο στον Ελληνο-ιταλικό πόλεμο όσο στην Εθνική αντίσταση. Στην ομιλία του ο Σβώλος τόνισε ιδιαίτερα πως τρία είναι τα μεγάλα προβλήματα που αντιμετώπιζε ο ελληνικός λαός με πρώτο τις Εθνικές διεκδικήσεις, δεύτερο το οικονομικό χάος και τρίτο την πολιτική ανωμαλία. Μιλώντας διεξοδικά για τις εθνικές διεκδικήσεις, και αφού απέκρουσε έντονα κάθε ιδέα αυτονόμησης της Ελληνικής Μακεδονίας, δήλωσε ότι η Ε.Λ.Δ., ως εθνικές διεκδικήσεις θεωρούσε: *«την ένωση με την άλλην Ελλάδα της Κύπρου, Δωδεκανήσου, Βορείου Ηπείρου, την στρατηγικήν διαρρύθμισιν των βορείων συνόρων, την επανόρθωσην ζημιών κλπ.»*. Σε συνέχεια του λόγου του για τα δύο άλλα προβλήματα είπε πως ο λαός βρισκόταν από οικονομική άποψη σε πραγματικό χάος που ήταν αποτέλεσμα της πολιτικής ανωμαλίας, στην οποία βρισκόταν η χώρα, και πως μόνον μια αντιπροσωπευτική ή πολιτική δημοκρατική κυβέρνηση μπορούσε να δώσει θετικά αποτελέσματα. Τελειώνοντας ανέφερε πως το σύνθημά του κόμματος είναι: *«Ομαλότητα και δουλειά. Ελευθερία και όχι βία. Με την βία δεν πνίγεται η λαϊκή δύναμη»*.¹⁹⁷

Στο ίδιο φύλλο της η «Νίκη», δείχνοντας το σκληρό πολιτικό κλίμα που επικρατούσε, δημοσίευσε άρθρο με τίτλο «Ο Ψηφοθήρας!» και καταφέρθηκε εναντίον του Φ. Δραγούμη γράφοντας:

Αλλά απουσίαζε ο κ. Δραγούμης. Γιατί ήταν ξένος στον πόνο του λαού, που ξεγελούσε και τον έβγαζε βουλευτή. Αυτοί που πραγματικά πονούν το λαό και τον αγαπούν μένουν πάντα κοντά του και προπαντός στις δύσκολες

¹⁹⁵ Εφημερίδα «Εκπαιδευτικός Ακρίτας», αρ. φ. 18, 28/10/1945, σ.2.

¹⁹⁶ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1015, 01/11/1945, σ. 2.

¹⁹⁷ Εφημερίδα «Νίκη», Όργανο του πολιτικού συνασπισμού των κομμάτων του ΕΑΜ Φλώρινας, αρ. φ. 4, 08/11/1945, σ. 1.

στιγμές της ζωής του. Έτσι λοιπόν αποδεικνύεται ότι ο κ. Δραγούμης ήρθε για ψήφους, μόνο για ψήφους για το «Μαύρο Μέτωπο [...]»¹⁹⁸

Στο ίδιο προεκλογικό κλίμα πραγματοποιήθηκε η επίσκεψη του Αρχηγού του Ε.Κ.Ε.-Ε.Δ.Ε.Σ. (Εθνικό Κόμμα Ελλάδος – Εθνικός Δημοκρατικός Εθνικός Σύνδεσμος), Ν. Παπαδάκη. Στο ξενοδοχείο «Αίγλη» έσπευσαν αμέσως επιτροπές, οργανώσεις και τμήματα των Ε.Δ.Ε.Σ.. Την επομένη σε ομιλία του, χαιρετίζοντας εκ μέρους του Στρατηγού Ζέρβα, αναφέρθηκε στα γεγονότα από την ίδρυση των Εθνικών Αντάρτικων Ομάδων, τη δράση τους υπό την αρχηγία του Ζέρβα και περιέγραψε με τα μελανότερα χρώματα την «αντεθνική» τακτική του Ε.Λ.Α.Σ.. Επίσης εξήγησε τους λόγους γιατί το Ε.Κ.Ε.-Ε.Δ.Ε.Σ. έχει κηρύξει ότι είναι υπέρ της Βασιλευομένης Δημοκρατίας και της επαναφοράς του Γεωργίου. Τέλος πληροφόρησε τους Φλωρινιώτες ότι ο Ζέρβας εντός του μήνα θα επισκεφτεί την πόλη.¹⁹⁹

Παρόλη την αβεβαιότητα που εξέφραζε σε πρωτοσέλιδο άρθρο ο Γ. Μόδης σχετικά με την πραγματοποίηση των εκλογών, αλλά και την επιτακτική ανάγκη διεξαγωγής τους ώστε να ακολουθήσουν οι δημοτικές και κοινοτικές,²⁰⁰ ο πρωθυπουργός, Θ. Σοφούλης, σε ερωτήσεις δημοσιογράφων δήλωνε ότι η χώρα βρισκόταν ήδη σε προεκλογική περίοδο και επισήμανε την αναγκαιότητα συμμετοχής όλων των κομμάτων σε αυτές.²⁰¹ Μια βδομάδα αργότερα και πάλι σε ερώτηση δημοσιογράφων δήλωνε ότι στις εκλογές της 31^{ης} Μαρτίου 1946 θα εφαρμοζόταν η μέθοδος εμβάπτισης του δακτύλου των εκλογέων σε ανεξίτηλο υγρό, ενώ ήδη είχαν αρχίσει οι προετοιμασίες και αρχαιρεσίες για τη συγκρότηση των ψηφοδελτίων των κομμάτων.²⁰²

Στο ίδιο φύλλο το «Έθνος» σχολιάζοντας επικριτικά το Ε.Α.Μ. δημοσίευσε τις προϋποθέσεις συμμετοχής του στις εκλογές. Χαρακτηριστικά έγραφε πως το Ε.Α.Μ., «το καρκίνωμα της Ελλάδας», του οποίου σκοπός και επιδίωξη του ήταν να παραταθεί η «κατάσταση ανωμαλίας» στη χώρα, διατύπωσε προς την κυβέρνηση τους παρακάτω όρους προκειμένου να συμμετάσχει στις εκλογές: 1. Άμεσος σχηματισμός ευρείας δημοκρατικής κυβέρνησης με ανάλογη συμμετοχή και του κινήματος της αντιστάσεως, 2. Δίμηνη αναβολή των εκλογών, 3. Εκκαθάριση του κρατικού

¹⁹⁸ Εφημερίδα «Νίκη», αρ. φ. 4, 08/11/1945, σ. 1.

¹⁹⁹ Εφημερίδα «Έθνος» αρ. φ. 1017, 15/11/1945, σ.2.

²⁰⁰ Εφημερίδα «Έθνος» αρ. φ. 1019, 01/03/1946, σ.1.

²⁰¹ Εφημερίδα «Έθνος» αρ. φ. 1019, 01/03/1946, σ.4.

²⁰² Εφημερίδα «Έθνος» αρ. φ. 1020, 08/03/1946, σ.2.

μηχανισμού και των σωμάτων ασφάλειας, 4. Διάλυση της οργάνωσης Χ (Χίτες),²⁰³ 5. Γενίκευση της αμνηστίας, 6. Αποκάθαρση των καταλόγων και μικρή παράταση εγγραφής στους καταλόγους. Τους ίδιους όρους επανέλαβαν και τα συμπράττοντα με το Ε.Α.Μ. κόμματα του Σβώλου και Σοφιανόπουλου, αλλιώς απείλησαν ότι θα απέχουν από τις εκλογές. Μας είναι αδιάφορο, σχολίαζε το «Έθνος», τι θα πράξει μια μικρή μειοψηφία του ελληνικού λαού. Και συνέχιζε γράφοντας πως ο λαός «που υπέφερε κατά το παρελθόν εξαιτίας τους» ζητά να διενεργηθούν το ταχύτερο εκλογές για να αναδείξει τους αντιπροσώπους του και να επιδοθεί το ταχύτερο στα ειρηνικά του έργα, πως «η αποχή τους δεν θα μας ζημιώσει, ούτε θα μας πτοήσει»²⁰⁴ και πως θα «ενημέρωνε» τους πολίτες ποιόν θα ψηφίσουν.²⁰⁵

Η Φλώρινα στα μέσα Μαρτίου 1946 βρισκόταν σε έντονη προεκλογική δίνη, ανακοινώνονταν οι συνδυασμοί και οι πολιτευτές προέβαιναν στις τελευταίες προεκλογικές ενέργειες και ανακοινώσεις. Σε άρθρο του το «Έθνος», με τίτλο «Η προεκλογική κίνηση» ενημέρωνε πως ο Φ. Δραγούμης ύστερα από πολλές συσκέψεις με διάφορους παράγοντες κατάρτισε τον συνδυασμό του, ο οποίος αποτελούνταν από Δραγούμη, Αριστείδου, Αλεξίδου, Εξάρχου, Νταλίπη, Τσεμάνη, Λιάκο και πως την επομένη αναχωρούσε για Θεσσαλονίκη όπου θα παραβρισκόταν σε συνάντηση των αρχηγών της Εθνικής Ενώσεως. Έγραφε ακόμη πως ο Παπαθανασίου τις τελευταίες ημέρες κυκλοφόρησε προκήρυξη με την οποία πληροφορεί για την απόφαση του να κατέβει στις εκλογές με το Βασιλικό κόμμα και πως ο Σ. Μπινόπουλος επιδιόταν στον καταρτισμό του συνδυασμού του. Από τους Φιλελευθέρους δεν παρατηρείται καμία κίνηση άξια λόγου, εκτός από ορισμένες προεκλογικές περιοδείες στην ύπαιθρο. Όσο για την Άκρα Αριστερά, έγραφε στο δημοσίευμα πως φαινόταν ότι ήθελε να τηρήσει τα προσχήματα της αποχής. Εν τούτοις κάποια κίνηση παρατηρήθηκε και στο Α.Κ.Ε. (Αγροτικό Κόμμα Ελλάδος). Στο τέλος του άρθρου το «Έθνος» σχολίαζε πως δεν θα προξενούσε έκπληξη αν με τη σημαία του Αγροτικού Κόμματος κατέβαινε όλη η Αριστερή Παράταξη.²⁰⁶ Ταυτόχρονα όμως δημοσιεύθηκαν και προεκλογικές διαψεύσεις, των Στ. Σαπουντζή, οφθαλμιάτρου και του Α. Μήρτσου, χειρουργών, οι οποίοι διέψευσαν δημοσίευμα της εφημερίδας της

²⁰³ Χίτες: Στρατιωτική Οργάνωση του Γ. Γρίβα, που ιδρύθηκε την περίοδο της γερμανικής κατοχής τον Ιούνιο του 1941 και μετονομάστηκε έτσι το Μάρτιο του 1943. Πηγή:

Χωρίς συγγραφέα. (1/9/2016). *Οι Χίτες και η δράση τους. Η ιστορία μιας ακροδεξιάς οργάνωσης*. Στην: [https://lefterianews.wordpress.com/2016/09/01/\(06/04/2019\)](https://lefterianews.wordpress.com/2016/09/01/(06/04/2019)).

²⁰⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1020, 08/03/1946, σ. 1.

²⁰⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1020, 08/03/1946, σ. 1.

²⁰⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1021, 15/03/1946, σ. 2.

9^{ης} Μαρτίου '46, ότι θα συμμετείχαν στον συνδυασμό της Άκρας Αριστεράς.²⁰⁷ Τέλος στο ίδιο φύλλο και σελίδα η εφημερίδα ανέφερε πως ένα από τα επιχειρήματα του Σοφούλη για τη αναβολή των εκλογών ήταν η μη συμμετοχή των αριστερών. Στο επιχειρήμα αυτό ο Άγγλος Υπουργός των Εξωτερικών, Μπέβιν, απάντησε ότι «αυτό σημαίνει πως οι αριστεροί στερούνται λαϊκής στήριξης», σχόλιο με το οποίο συντάσσεται και ο εκδότης, συμπληρώνοντας ότι ο λαός αφυπνίστηκε και «*τώρα τον τρέμουν και δεν τολμούν να τον αντικρύσουν μπροστά στις κάλπες*».²⁰⁸

Στο κλίμα των προεκλογικών κινήσεων εντασσόταν και η επίσκεψη στη Φλώρινα του αρχηγού του Εθνικού Ενωτικού Κόμματος, Κανελλόπουλου, συνοδευόμενου από τους πολιτευτές του στην πόλη Ζ. Παπαλαζάρου, Π. Γιώκα και Σ. Μπινόπουλου. Ο Κανελλόπουλος στο κινηματοθέατρο «Νέα Ελλάς» το πρωί της Κυριακής μίλησε ενώπιον πολυπληθέστατου ακροατηρίου της Φλώρινας για το πρόγραμμα των συνεργαζόμενων Κομμάτων της Εθνικής Πολιτικής Ενώσεως. Αναφέρθηκε στη «μαύρη» περίοδο της Εαμοκρατίας και τον κομμουνιστικό κίνδυνο τονίζοντας την ανθελληνική τους δράση, ανέπτυξε το πρόγραμμα του κόμματος, εξήρε τον πατριωτισμό και την εθνική δράση των συνεργατών του και του αρχηγού των Βενιζελικών Φιλελευθέρων, Σοφοκλή Βενιζέλο. Σε ερώτηση πολίτη για το ζήτημα επαναφοράς του Βασιλιά είπε ότι είναι υπόθεση του Ελληνικού λαού και θα λυθεί με δημοψήφισμα. Κατόπιν σύστησε τους υποψήφιους του Συνδυασμού της Εθνικής Πολιτικής Ενώσεως ενώ το απόγευμα της ίδιας ημέρας μίλησαν και οι πολιτευόμενοι της παράταξης του.²⁰⁹

Ανάλογη κίνηση σημειωνόταν και στα άλλα κόμματα των οποίων οι πολιτευτές καθ' όλη την εβδομάδα επισκέπτονταν πολλά χωριά της περιφέρειας. Από την άλλη πλευρά η αριστερά δήλωνε οριστικά την αποχή της από τις εκλογές, καλούσε τον λαό σε συλλαλητήριο διαμαρτυρίας και οι ελπίδες για την ματαίωση των εκλογών δεν έλειπαν στους κόλπους της. Για τον σκοπό αυτό, δημοσίευε το «Έθνος», πως κυκλοφόρησε προκήρυξη προς τους οπαδούς τους - Έλληνες και Σλαβομακεδόνες - με την οποία τους καλούσαν σε συλλαλητήριο διαμαρτυρίας.²¹⁰

Οι 27 υποψηφιότητες που ανακηρύχτηκαν τον Μάρτιο του 1946 από το Πρωτοδικείο Φλώρινας είναι οι: Στέργιος Μπινόπουλος, Γ. Μόδης, Μηνάς Εξάρχου, Παντελής Παπαθανασίου, Αθανάσιος Αλεξίδης, Φίλιππος Δραγούμης, Γεώργιος

²⁰⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1021, 15/03/1946, σ. 2.

²⁰⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1021, 15/03/1946, σ. 2.

²⁰⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1022, 22/03/1946, σ. 1-2.

²¹⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1022, 22/03/1946, σ. 2.

Αριστείδου, Αναστάσιος Νταλίπης, Σαράντης Τσεμάνης, Αριστοτέλης Λιάκος, Αριστείδης Γιαννακόπουλος, Γεώργιος Οικονομίδης, Αχιλλεύς Ωρολογόπουλος, Γεώργιος Σιάμκουρης, Αλέξανδρος Διούμπης, Παναγιώτης Γιώκας, Ζήσης Παπαλαζάρου, Περικλής Ηλιάδης, Θεμιστοκλής Σαπουντζής, Γεώργιος Αναγνωστόπουλος, Βασίλειος Τσάμης, Γεώργιος Σπυρόπουλος, Δημήτριος Ανδρεάδης, Μιχαήλ, Κ[...]ίδης, Μιχαήλ Φίσκας και Νικόλαος Βαρβέρης.²¹¹

Πιστό το «Έθνος» στις δεσμεύσεις του «περί ενημέρωσης και συμβουλών» για τις επερχόμενες εκλογές και με επίκληση σε λόγια του Αδαμάντιου Κοραή για την σημασία τους, τασσόταν υπέρ του κόμματος της Εθνικής Πολιτικής Ενώσεως. Μεταξύ των άλλων, η εφημερίδα έγραφε ότι «ο συνδυασμός Μόδη - Μπινόπουλου πρέπει να μας απασχολεί και αυτούς πρέπει να ψηφίσουμε. Οι υποψήφιοι αυτοί είναι γνωστοί σε όλους για την πολιτική και εθνική τους δράση. Είναι παιδιά του λαού. Προήλθαν από αυτόν και έχουν αφιερωθεί στην υπηρεσία του. Σε αυτούς πρέπει να δώσουμε την ψήφο μας γιατί αυτοί είναι οι μόνοι άξιοι αντιπρόσωποι στο κοινοβούλιο για την περιφέρεια της Φλώρινας. Ψηφίζοντας αυτούς προσφέρουμε ύψιστη υπηρεσία στην πατρίδα και στην Μακεδονία».²¹² Ενώ στην πρώτη σελίδα του ίδιου φύλλου δέσποζε η «πολιτική γραμμή» που έδινε η εφημερίδα με το σύνθημα της: «Όσοι πονάτε τον τόπο αυτόν, όσοι αγαπάτε την ησυχία, τάξη, νομιμότητα Ψηφίσατε τον Συνδυασμό Μόδη-Μπινόπουλου»²¹³ Για να διαφημίσει τον συνδυασμό στην επόμενη σελίδα δημοσίευε αναλυτικά τα ονόματα της Εθνικής Πολιτικής Ενώσεως ενημερώνοντας ταυτόχρονα πως κατά τον τελευταίο νόμο έκαστος ψηφοφόρος μπορούσε να βάζει πολλούς σταυρούς προτιμήσεως. Στο ίδιο πνεύμα ανήκε και η δημοσίευση του τηλεγραφήματος του Γ. Παπανδρέου στον Γ. Μόδη που απευθυνόταν στον λαό της Φλώρινας με θέμα την προεκλογική του εκστρατεία και την ενίσχυση του κόμματος δια της ψήφου των Φλωρινιωτών.²¹⁴ Με πρωτοσέλιδο άρθρο, που δημοσιεύθηκε στο «Έθνος», δόθηκε χώρος στον Γ. Μόδη να ασκήσει τον «Προεκλογικό του Αγώνα». Αναφερόταν στο έργο του κατά τις προηγούμενες θητείες, τους Αγώνες που έδωσε για την ελευθερία και τα φιλελεύθερα και δημοκρατικά του «πιστεύω». Τασσόταν υπέρ του δημοψηφίσματος για τη λύση του

²¹¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1022, 22/03/1946, σ. 2.

²¹² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1023, 29/03/1946, σ. 1-2.

²¹³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1023, 29/03/1946, σ. 1.

²¹⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1023, 29/03/1946, σ.2.

πολιτειακού ζητήματος και το θεωρούσε ως δημοκρατική πράξη που θα διενεργηθεί κατόπιν συμφωνίας με τους Μεγάλους Συμμάχους.²¹⁵

Όσο για τη θέση του Κ.Κ.Ε. και την αποχή του από τις εκλογές, δημοσιεύθηκε μήνυμα στο «Έθνος» σύμφωνα με το οποίο *«Κανείς δεν πρέπει να λάβει μέρος στις εκλογές του Μπέβιν - Σοφούλη – «Μαύρου Μετώπου». Και στην φωνή αυτή πρέπει να υπακούσουν όλοι όσοι αγαπούν την ησυχία, την τάξη και προκοπή και δεν θέλουν η χώρα να ξεπουληθεί στους ξένους και στο Μαύρο Μέτωπο»*. Το μήνυμα, κατά τη δημοσίευση του στην εφημερίδα, συνοδευόταν από τον αρνητικό σχολιασμό του εκδότη κατά του Κ.Κ.Ε..²¹⁶

3. Τα αποτελέσματα των εκλογών της 31^{ης} Μαρτίου 1946.

Τα πανελλαδικά αποτελέσματα των εκλογών που δημοσιεύθηκαν στον τοπικό Τύπο είναι: 1) Λαϊκοί - Γονατάς 584.571, 2) Εθνική Πολιτική Ένωση 206.013, 3) Φιλελεύθεροι 155.607, 4) Ζέρβας 62.071, 5) Τουρκοβασίλης 14.930. Δημοσιεύεται επίσης ο σχηματισμός της νέας κυβέρνησης. Συγκεκριμένα μετά την παραίτηση της Κυβέρνησης Σοφούλη, ο Αντιβασιλέας ανέθεσε στην Διοικητική Επιτροπή του Λαϊκού κόμματος να σχηματίσει Κυβέρνηση. Η νέα κυβέρνηση αποτελούνταν από τα τέσσερα μέλη της Διοικητικής Επιτροπής και τους Γονατά και Αλεξανδρή. Συμμετείχαν οι Βενιζέλος, Παπανδρέου και Κανελλόπουλος. Ενώ την ακύρωση των εκλογών από τον Αντιβασιλέα, ζητούσε το Ε.Α.Μ. και τα άλλα κόμματα της Αριστεράς.²¹⁷

Σε τοπικό επίπεδο φανερή ήταν η εκλογική νίκη των βουλευτών Γ. Τζώρτζη και Γ. Σπυρόπουλου. Γίνεται η αναγγελία της συμμετοχής τους στην κυβέρνηση Θ. Σοφούλη, ενώ οι ίδιοι εξέφραζαν τα ευχαριστήρια τους προς τους ψηφοφόρους τους.²¹⁸ Αναλυτικότερα τα αποτελέσματα, που διαμορφώθηκαν κατά τις εκλογές, δημοσιεύθηκαν στο «Έθνος»:

²¹⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1023, 29/03/1946, σ. 2.

²¹⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1023, 29/03/1946, σ. 2

²¹⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1024, 05/04/1946, σ. 1

²¹⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1024, 05/04/1946, σ. 2

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΚΛΟΓΩΝ ΤΗΣ 31ΗΣ ΜΑΡΤΙΟΥ 1946 ΣΤΟ Ν. ΦΛΩΡΙΝΑΣ						
A/A	ΕΚΛΟΓΙΚΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	Σύνολο Ψηφοφόρων	Φιλελεύθεροι	Ε.Π.Ε	Λαϊκός κλπ	Εθνικόφρονες
1	Α΄ Φλωρίνης	324	74	103	125	13
2	Β΄ Φλωρίνης	258	71	86	89	9
3	Γ΄ Φλωρίνης	300	62	108	112	17
4	Δ΄ Φλωρίνης	215	41	80	80	14
5	Ε΄ Φλωρίνης	185	57	66	49	11
6	ΣΤ΄ Φλωρίνης	381	84	118	158	18
7	Σκοπιάς	178	54	87	32	1
8	Ανω Υδρούσας	224	43	85	93	1
9	Φλαμπούρου	297	91	83	120	
10	Βεύης	66	23	20	23	
11	Μελίτης	129	38	54	35	2
12	Αχλάδας	188	52	61	36	
13	Ιτιάς	411	173	137	83	
14	Αμμοχωρίου	531	253	176	89	3
15	Πολυποτάμου	25	-	19	6	
16	Νυμφαίου	183	46	12	125	
17	Σκλήθρου	275	47	68	137	
18	Πολυπλατάνου	376	132	121	84	1
19	Αμυνταίου	565	109	178	269	
20	Μπουφίου	33	19	4	7	3
21	Αγ. Γερμανού	527	335	105	67	
22	Αγ. Παντελεήμονα	251	132	30	86	
23	Αετού	67	10	42	9	
24	Ξυνού Νερού	48	2	651	33	
25	Αλωνα	154	26	51	72	1
26	Κάτω Κλεινών	463	60	153	220	14
27	Πυξού	362	137	129	51	
28	Ανταρτικού	169	26	66	70	
29	Λακκιάς	314	45	58	206	
30	Λευκώνας	179	85	50	44	
31	Πεδινού	140	75	30	35	
32	Κλεισούρας	392	90	66	175	
33	Λεχόβου	293	34	231	21	
34	Βατοχωρίου	51	11	5	35	
35	Κέλλης	238	98	138	-	
36	Σκοπιάς	258	105	41	69	
37	Μεσοχωρίου	281	66	155	20	
38	Ελατερού	256	24	52	155	25
39	ΣΥΝΟΛΟ	9569	2837	3074	3117	133
	Άκυρα	408				

Σταυρούς προτιμήσεως έλαβαν:

Α΄ Συνδυασμός Φιλελευθέρων: Δ. Ανδρεάδης 1043, Γ. Τζώρτζης 1586, Γ. Σπυρόπουλος 1788, Β. Τσιάμης 1227, Αρ. Γιαννακόπουλος 1138, Γ. Οικονομίδης 205, Αχ. Ωρολογόπουλος 715.

Β΄ Συνδυασμός Εθνικής Πολ. Ενώσεως: Γ. Μόδης 2459, Στ. Μπινόπουλος 2619, Μ Φίσκακ 653, Π. Γιώκας 419, Ζ. Παπαλαζάρου 356, Αλ. Λιούμπης 622.

Συνδυασμός Ηνωμένης Παρατάξεως Λαϊκών και Εθνικών Φιλελευθέρων: Φ. Δραγούμης 5655, Αθ. Αλεξίδης 2072, Γ. Αριστείδου 2249, Μηνάς Εξάρχου 2093, Π. Ηλιάδης 2723, Αρ. Λιάκος 1787, Αν. Νταλίπης 3165.

Συνδυασμός Ενώσεως Εθνικοφρόνων Π. Παπαθανασίου 113, Μ. Κοντίδης 15
Βουλευτές εξελέγησαν οι Φ. Δραγούμης, Αν. Νταλίπης και Π. Ηλιάδης από την Καστοριά και Γ. Τζώρτζης, Γ. Σπυρόπουλος και Στ. Μπινόπουλος από την Φλώρινα. Ο Γ. Μόδης θα εκλεγεί από την β΄ κατανομή.²¹⁹

Μετά τη δημοσίευση των αποτελεσμάτων ακολούθησαν ευχαριστήρια τηλεγραφήματα όπως του Φ. Δραγούμη προς το λαό της εκλογικής περιφέρειας Φλώρινας-Καστοριάς²²⁰ και του Ν. Ζέρβα, αρχηγού του Εθνικού Κόμματος Ελλάδος, για το αποτέλεσμα των εκλογών.²²¹ Σε ανοιχτή επιστολή του στο «Έθνος» ο βουλευτής Φλώρινας-Καστοριάς Στ. Μπινόπουλος διέψευδε δημοσίευμα της εφημερίδας «Φωνή του Λαού» ότι ανήκει στο Εθνικό Ενωτικό Κόμμα του Π. Κανελλόπουλου, ενώ διευκρίνιζε ότι εξελέγη ως ανεξάρτητος βουλευτής και συνεργαζόμενος με την Ε.Π.Ε. (Εθνική Πολιτική Ένωσις).²²²

Δεν έλειψαν και τα δημοσιεύματα σχετικά με την αποχή που σημειώθηκε στις εκλογές του Μαρτίου από την Αριστερά. Η αποχή στηρίχτηκε από το Κ.Κ.Ε, το Κ.Κ.Μ. και το Ε.Α.Μ., αξιολογείται ως σημαντική σε «γνωστά» κομμουνιστικά χωριά, γράφει το «Έθνος», και οφείλεται στη συνεργασία των ελληνόφωνων κομμουνιστών και βουλγαροφώνων Οχρανιτών που την επέβαλαν μέσω τρομοκρατίας και απειλών εξόντωσης.²²³ Στο ίδιο φύλλο αναφέρει ότι τα δημοσιογραφικά όργανα της άκρας Αριστεράς μιλούσαν για την αποχή, παρέθεταν φανταστικούς αριθμούς, και ότι από τα εκλογικά τμήματα Βεύης, Μπουφίου (Ακρίτα), και Ξινού Νερού απείχαν σχεδόν τελείως οι ψηφοφόροι. Η εφημερίδα

²¹⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1024, 05/04/1946, σ. 2.

²²⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1027, 03/05/1946, σ. 2.

²²¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1028, 10/05/1946, σ. 2.

²²² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1025, 12/04/1946, σ. 2.

²²³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1024, 05/04/1946, σ. 1.

σχολιάζει υπαινικτικά ότι «είναι γνωστά τα χωριά με τα ανθελληνικά τους φρονήματα και πως οι ψήφοι των εκλογών πρέπει να προέρχονται από Έλληνες εφόσον αφορούν την Ελλάδα». ²²⁴ Επίσης το «Έθνος» απέδιδε τη μείωση των δύο χιλιάδων ψηφοφόρων της περιοχής στην στράτευση τους, άλλων στον Εθνικό Στρατό και άλλων στις τάξεις του Γκότση. ²²⁵ Τέλος με αφορμή την αποχή από τις εκλογές, στη στήλη του «Σημειώματα», όπου παρέθετε συνήθως σχόλια και προτάσεις, ανέφερε πως πρέπει να ταχτοποιηθούν τα εσωτερικά θέματα της Ελλάδας και πως όλοι οι εκδηλωθέντες ως «Βούλγαροι», εννοώντας τους απέχοντες, πρέπει να μετακινηθούν σε άλλες περιοχές της Ελλάδας έτσι ώστε να εκκαθαριστεί η περιοχή. ²²⁶ Συνεχίζοντας τα σχόλια και σε επόμενα φύλλα, σε άρθρο με τίτλο «Το έγκλημα και η Αποχή» μεταξύ άλλων έγραφε πως το Κ.Κ. είχε αποφασίσει για την αποχή και τη κόκκινη τρομοκρατία και πως οι απέχοντες παρασύρθηκαν από τη βουλγαρική τρομοκρατία. ²²⁷

4. Το Δημοψήφισμα της 1^{ης} Σεπτεμβρίου 1946 και τα αποτελέσματα.

Μετά τις βουλευτικές εκλογές της 31^{ης} Μαρτίου 1946 και τη νίκη των Λαϊκών, οι οποίοι τάσσονταν υπέρ της μοναρχίας, τα στελέχη του κόμματος και της κυβέρνησης πίεζαν για τη διεξαγωγή Δημοψηφίσματος και επιστροφή του βασιλιά. Αρχικά η διεξαγωγή του είχε οριστεί για το 1948 και με την επίσπευση διαφωνούσαν οι Βρετανικές αρχές και οι Πολιτικοί του Κέντρου. Η υποχώρηση τους όμως έγινε μετά την μεγάλη εκλογική επιτυχία και δύναμη των Λαϊκών. ²²⁸ Τελικά το Δημοψήφισμα προκηρύχθηκε στις 30 Ιουνίου 1946 ²²⁹ από την κυβέρνηση του Κωνσταντίνου Τσαλδάρη και διενεργήθηκε την 1η Σεπτεμβρίου 1946.

Το «Έθνος» δημοσίευσε προκήρυξη του Στρατηγού Ζέρβα για το δημοψήφισμα. Ο αρχηγός του Εθνικού Κόμματος Ελλάδας απευθυνόμενος σε όλους τους «Έλληνες πατριώτες» εξέθετε τις υπέρ της βασιλείας απόψεις του. Σχετικά με την δημιουργία πολιτειακού ζητήματος ο ίδιος δεν έβλεπε κάτι άλλο πέρα από την

²²⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1024, 05/04/1946, σ. 2.

²²⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1024, 05/04/1946, σ. 2.

²²⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1024, 05/04/1946, σ.2.

²²⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1026, 19/04/1946, σ.2

²²⁸ Λυμπεράτος, Μιχ. Π. (2006). *Στα πρόθυρα του εμφυλίου πολέμου. Από τα Δεκεμβριανά στις εκλογές του 1946*. Βιβλιόραμα, σ. 666.

²²⁹ Εφημερίς της Κυβερνήσεως, ΦΕΚ. Α' 205/ 30-06-1946, άρθρο 1, «Περί προκηρύξεως δημοψηφίσματος περί ανόδου της Α.Μ. του Βασιλέως Γεωργίου Β'», σ. 1093.

προσπάθεια των πρακτόρων του σλαβισμού για τον αφανισμό και την υποδούλωση της χώρας. «Στο δημοψήφισμα ο λαός δεν καλείται να αποφασίσει για το Αβασίλευτη ή Βασιλευόμενη Δημοκρατία, αλλά για να κλείσει το χάσμα του Έθνους που δημιούργησαν οι εχθροί της πατρίδας και να αποκαταστήσουν την ενότητα του». Στην προκήρυξη ανέφερε επίσης ότι «το ιστορικό ΟΧΙ ανήκει στον βασιλιά και ότι αυτός οδήγησε την Ελλάδα στη δόξα, ενώ αντίθετα ο αναρχοκομμουνισμός την οδήγησε στην οικτρή κατάσταση. Η νίκη της βασιλευόμενης δημοκρατίας θα είναι και η νίκη της Ελλάδος αλλά και η δικαίωση της χώρας».²³⁰ Στο ίδιο πνεύμα η εφημερίδα δημοσίευσε άρθρο του Τ.Π. με τίτλο «Ιερά Υποχρέωσις», όπου τονίζεται πως «ακόμα δεν έγινε εφικτή η επάνοδος του Ήρωα - Βασιλιά Γεωργίου Β΄» και πως «οι "κακοί" Έλληνες πέτυχαν την απομάκρυνση του από την πολιτική σκηνή της χώρας, ενώ πρώτη φορά εμφανίζεται το φαινόμενο οι νικητές να παραγκωνίζονται και οι ηττημένοι και αυτοί που συνεργάστηκαν με τους εχθρούς να αμείβονται. Προς όφελος της Ελλάδας είναι η επιστροφή του Γεωργίου με το δημοψήφισμα της 1ης Σεπτεμβρίου».²³¹

Υπάρχει και ο αντίλογος μέσα από τον αριστερό Τύπο της εποχής. Η εφημερίδα «Νίκη» σε πρωτοσέλιδο της, μια βδομάδα πριν το Δημοψήφισμα, δημοσίευσε προκήρυξη του Ε.Α.Μ. Νομού Φλώρινας «προς όλον τον Δημοκρατικόν Λαόν της Φλώρινας» με την οποία καλούσε όλους «να βροντοφωνάζουν την θέλησή τους για τη Δημοκρατία, να δώσουν την μάχη στις κάλπες και να μαυρίσουν με την ψήφο τους τον Μοναρχισμό». Τους καλούσε να κρατήσουν τα δημοκρατικά τους φρονήματα, αδιαφορώντας για τις φυλακίσεις, τους ξυλοδαρμούς, τις εξορίες και τους σκοτωμούς και να ψηφίσουν την Δημοκρατία γιατί «ο ερχομός του επίορκου βασιλιά και αρχηγού της καταραμένης 4ης Αυγούστου, θ' αφανίσει την μαρτυρική Ελλάδα με τις εκτοπίσεις, τις εκτελέσεις, τις δολοφονίες, τα στρατοδικεία και με το άναμμα του πιο άγριου εμφύλιου σπαραγμού, [...] θα φιμώσει το στόμα του λαού, θα κλείσει τις εφημερίδες του, θα κάνει δικτατορία δέκα φορές χειρότερη της 4ης Αυγούστου».²³² Επίσης στο ίδιο φύλλο της, η «Νίκη», εξέφραζε τις ανησυχίες της για τη νόθευση του Δημοψηφίσματος και συγκεκριμένα αναφερόταν στην παράγραφο 12 του άρθρου 4 του Β. Διατάγματος της 5ης Αυγούστου «περί διενεργείας του Δημοψηφίσματος» που θέσπιζε ότι «οι δια την τήρησιν της δημοσίας τάξεως κατά την ενέργειαν του Δημοψηφίσματος ή άλλην μεταβατικήν υπηρεσίαν απομακρυνθέντες της έδρας των

²³⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1043, 23/08/1946, σ. 1.

²³¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1043, 23/08/1946, σ. 1.

²³² Εφημερίδα «Νίκη», αρ. φ. 35, 24/08/1946, σ. 1.

στρατιωτικοί, κτλ δύνανται να ψηφοφορήσωσιν επί μόνη τη παραδόσει των δελτίων των»,²³³ χωρίς δηλαδή, ερμηνεύει η εφημερίδα, να υπάρχει στην εφορευτική επιτροπή στέλεχος του προσκομιζομένου αποκόμματος. Καθένας λοιπόν, συνεχίζει το σχολιασμό η εφημερίδα, καταλάβαινε πόσο εύκολα θα ήταν να ψηφίσουν «από καμιά δεκαριά φορές» οι στρατιωτικοί χωρίς να μπορεί να γίνει έλεγχος, «διότι θα έχουν εφοδιασθεί με πολλά δελτία – αποκόμματα και θα διατρέχουν τα διάφορα εκλογικά κέντρα θα λένε ότι εκτελούν μεταβατική υπηρεσίαν και θα ψηφίζουν αράδα». Και αναρωτιέται η «Νίκη», «είναι ή δεν είναι καθαρή προσπάθεια καλπονοθεύσεως η παράγραφος 12;», προτείνοντας ταυτόχρονα στον Νομάρχη τρόπους για την αποφυγή τέτοιων περιστατικών.²³⁴

Παραμονή του Δημοψηφίσματος, η μάχη για την επιρροή ψήφων συνεχιζόταν. Το «Έθνος» στη στήλη «Σημειώματα» προέτρεπε για ψήφο υπέρ του βασιλιά,²³⁵ ενώ στο πρωτοσέλιδο του έγραφε για αξιοσημείωτη μεταστροφή ολόκληρης της χώρας υπέρ της Βασιλευομένης Δημοκρατίας.²³⁶ Επίσης σε άρθρο του Ορθόδοξου Φιλελεύθερου, που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα, το «Έθνος» απαντά σε μανιφέστο των Φιλελεύθερων – Δημοκρατικών Φλώρινας υπέρ της Δημοκρατίας, κατηγορώντας τους πως καπηλεύονται το όνομα του Ελ. Βενιζέλου και τον «συκοφαντούν» ως Δημοκρατικό, αφού ο Βενιζέλος, αν ζούσε, υποστήριζε το άρθρο, θα επανέφερε τον βασιλιά.²³⁷

Επίσης το Σάββατο 30 Αυγούστου 1946, παραμονές του Δημοψηφίσματος, ο αρχηγός του Ε.Κ.Ε. (Εθνικό Κόμμα Ελλάδος), στρατηγός Ζέρβας, επισκέφτηκε τη Φλώρινα. Η υποδοχή του, από την Επιτροπή του κόμματος του, έγινε στο Σιδηροδρομικό Σταθμό Αρμενοχωρίου. Το απόγευμα από τον εξώστη του ξενοδοχείου «Βαλκάνια» προέτρεψε τον λαό για ψήφο υπέρ του βασιλιά. Ακολούθησε δείπνο με παρουσίες της τοπικής πολιτικής και δημοτικής Αρχής. Την επομένη ψήφισε στο εκλογικό τμήμα του Αγίου Παντελεήμονα και επισκέφθηκε τα συνοριακά φυλάκια της Αγ. Παρασκευής και Νίκης. Επίσης έγινε ανάδοχος δύο παιδιών και την επομένη αναχώρησε για την Αθήνα. Πριν την αναχώρηση του από τη Φλώρινα και μετά την έκδοση των αποτελεσμάτων του Δημοψηφίσματος, απέστειλε

²³³ Εφημερίς της Κυβερνήσεως, Β.Δ. Αρ. Φ. 234/05-08-1946, Τεύχος Α', Άρθρο 4, Παράγρ. 12, σ.1031

²³⁴ Εφημερίδα «Νίκη», αρ. φ. 35, 24/08/1946, σ.1.

²³⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1044, 30/08/1946, σ. 2.

²³⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1044, 30/08/1946, σ.1.

²³⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1044, 30/08/1946, σ.1.

συγχαρητήριο τηλεγράφημα στον βασιλιά Γεώργιο Β΄ και έλαβε ευχαριστήρια απάντηση από αυτόν.²³⁸

Μετά τη διεξαγωγή του δημοψηφίσματος στον τοπικό Τύπο δημοσιεύθηκαν τόσο τα συγκεντρωτικά όσο και τα αναλυτικά αποτελέσματα, του Νομού. Σύμφωνα με δημοσίευμα το 75% ψήφισε υπέρ της επανόδου του βασιλιά ενώ το 25% υπέρ της Δημοκρατίας.²³⁹ Σε προκήρυξη που υπογράφει ο Α.Σ. Επόπτης, Σ. Γεωργούλης, Αντιστράτηγο, η οποία δημοσιεύεται σε τοπική εφημερίδα, ανέφερε ότι «[...] εξασφαλίστηκε η ελεύθερη ψήφος από τα όργανα της τάξης. Το οριστικό πολίτευμα της Ελλάδας, από 1η Σεπτεμβρίου 1946, είναι η Βασιλευομένη Δημοκρατία. Ο στρατός θα είναι πάντα δίπλα στους αγώνες του λαού για τις διεκδικήσεις του και προειδοποιεί τους εχθρούς της πατρίδας ότι θα επιβληθούν σκληρά μέτρα εναντίον τους».²⁴⁰

ΤΑ ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑΤΟΣ ΤΗΣ 1^{ΗΣ}
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1946 ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΦΛΩΡΙΝΑΣ

A/A	ΕΚΛΟΓΙΚΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	ΒΑΣ. ΓΕΩΡΓ.	ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	ΛΕΥΚΑ
1	Α΄ Φλωρίνης	298	88	122
2	Β΄ Φλωρίνης	289	164	82
3	Γ΄ Φλωρίνης	244	141	99
4	Δ΄ Φλωρίνης	225	129	77
5	Ε΄ Φλωρίνης	331	196	26
6	ΣΤ΄ Φλωρίνης	181	49	16
7	Σκοπιάς	135	136	238
8	Άνω Υδρούσας	204	31	220
9	Φλαμπούρου	268	121	96
10	Βεύης	160	276	59
11	Μελίτης	453	2	0
12	Αχλάδας	416	5	0
13	Ιτιάς	201	25	250
14	Αμμοχωρίου	238	91	249
15	Πολυποτάμου	108	212	0
16	Νυμφαίου	263	3	61
17	Σκλήθρου	238	115	15
18	Πολυπλατάνου	275	231	47
19	Αμυνταίου	6.8	192	221
20	Μπουφίου	79	37	304

²³⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1045, 06/09/1946, σ. 1

²³⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1045, 06/09/1946, σ. 2

²⁴⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1045, 06/09/1946, σ. 1.

21	Αγ. Γερμανού	281	376	0
22	Αγ. Παντελεήμονα	61	256	62
23	Αετού	98	192	51
24	Ξυνού Νερού	263	72	145
25	Αλώνων	154	8	225
26	Κάτω Κλεινών	429	177	59
27	Πυξού	103	1	331
28	Ανταρτικού	177	4	246
29	Λευκώνας	236	3	22
30	Κλεισούρας	228	0	218
31	Λεχόβου	434	4	108
32	Βατοχωρίου	125	11	188
33	Φιλώτας	584	400	127
34	Κέλλης	284	0	0
35	Σιταριάς	165	79	163
36	Μεσοχωρίου	217	46	110
37	Κρατερού	216	72	34

Παράλληλα ο Τύπος της Αριστεράς αμφισβητούσε τη γνησιότητα των αποτελεσμάτων.²⁴¹ Η εφημερίδα «Νίκη» έγραφε:

Ο Λαός της πόλης και των χωριών του Νομού μας κάτω από τις πιο αντίξοες συνθήκες, πιστός στις Δημοκρατικές του παραδόσεις αγηγώντας την ωμή βία των μπράβων του μοναρχοφασισμού και τις φοβέρες των κρατικών οργάνων έδωσε τη μάχη για την Δημοκρατία, ψήφισε με φανατισμό το λευκό – Δημοκρατικό ψηφοδέλτιο, καταρξίλεψε τον ξετσίπωτο μοναρχοφασισμό και τους Άγγλους αφέντες του, και με τον όγκο του κάλυψε την ψευτιά και την νοθεία και ανέβασε το ποσοστό της Δημοκρατίας πάνω από 46% - και αυτό πάλι σύμφωνα με τα μαγειρεμένα αποτελέσματα της εδώ Αγγλοπρόβλητης Κουζίνας.

Ταυτόχρονα κατήγγειλε (χωρίς λεπτομέρειες) παρατυπίες και συμβάντα που σημειώθηκαν σε εκλογικά κέντρα της πόλης και των γύρω οικισμών.²⁴²

Σύμφωνα με το «Έθνος» σχετικά με την επάνοδο του Βασιλιά, ο αναπληρωτής Υπουργός Εξωτερικών, Στεφανόπουλος, ανακοίνωνε ότι η άφιξη του θα γινόταν μετά

²⁴¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1045, 06/09/1946, σ. 2.

²⁴² Εφημερίδα «Νίκη», αρ. φ. 36, 07/09/1946, σ. 1.

την επάνοδο του Πρωθυπουργού.²⁴³ Ακολούθησε χαιρετιστήριο διάγγελμα του βασιλιά από το Λονδίνο²⁴⁴ αλλά και κατά την άφιξη του στην Ελλάδα προς τον Ελληνικό λαό στο οποίο εξέφραζε την συγκίνηση του και την υπόσχεση του για ενότητα.²⁴⁵

Συγχαρητήρια τηλεγραφήματα στέλνουν και οι τοπικές αρχές της Φλώρινας. Ο νέος Δήμαρχος της Φλώρινας, Αν. Καντζάς απέστειλε στον Βασιλιά Γεώργιο Β΄ συγχαρητήριο τηλεγράφημα για την επάνοδο του.²⁴⁶ Το ίδιο έπραξε και ο Νομάρχης, Κ. Τουσιάδης, λαμβάνοντας μάλιστα ευχαριστήρια επιστολή ως ανταπάντηση από τον Βασιλιά.²⁴⁷

5. Δράσεις Βουλευτών και Πολιτευτών της Φλώρινας την περίοδο 1946-’49.

Μετά τις εκλογές του Μαρτίου 1946 και το Δημοψήφισμα της 1^{ης} Σεπτεμβρίου 1946, οι βουλευτές της Φλώρινας, Νταλίπης, Στ. Μπινόπουλος, Αν. Ηλιάδη, Γ. Τζώρτζης, Γ. Σπυρόπουλος, Γ. Αριστείδου και Γ. Μόδης έδρασαν για θέματα που αφορούσαν στην οικονομική βοήθεια της περιοχής από το κράτος, την δημιουργία εγκαταστάσεων και υποδομών, την ασφάλεια της πόλης και της υπαίθρου κατά τη διάρκεια του Εμφυλίου, αλλά και την οργάνωση σε θέματα διοίκησης της περιοχής. Όσο για τον βουλευτή Φλώρινας, Φ. Δραγούμη θα αναλάβει, με την κυβέρνηση Τσαλδάρη, το Υπουργείο των Στρατιωτικών.²⁴⁸

Το ενδιαφέρον του βουλευτή Φλώρινας Γ. Τζώρτζη για την ευρύτερη περιοχή και τον ελληνικό πληθυσμό, που βρίσκονταν στη γειτονική Γιουγκοσλαβία, αναδεικνύεται στην επερώτηση που υπέβαλε στην Βουλή, για το εάν έχει γνώση η κυβέρνηση για τις διώξεις και καταπίεσεις της ομογένειας της πόλεως του Μοναστηρίου και της περιφέρειας του από τις Γιουγκοσλαβικές αρχές και ποιες ενέργειες προτίθεται να πράξει η κυβέρνηση για την κατάπαυση των διωγμών και την προστασία του πληθυσμού.²⁴⁹ Αλλά και οι επερωτήσεις των βουλευτών Γ. Τζώρτζη και Γ. Σπυρόπουλου, σχετικά με την μη απόδοση συντάξεων λόγω οικονομικής

²⁴³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1046, 13/09/1946, σ. 2.

²⁴⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1047, 20/09/1946, σ. 1.

²⁴⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1049, 04/10/1946, σ. 1.

²⁴⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1049, 04/10/1946, σ. 2.

²⁴⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1051, 18/10/1946, σ. 2.

²⁴⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1024, 08/11/1946, σ. 2.

²⁴⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1055, 15/11/1946, σ. 2.

στενότητας σε θύματα του πολέμου, δηλώνουν το ενδιαφέρον και την ενεργητικότητα τους ως βουλευτών της Φλώρινας.²⁵⁰

Κατά τη διάσπαση του Λαϊκού κόμματος που έγινε στις αρχές του 1947 ορισμένοι από τους Βουλευτές του δήλωσαν ότι αποσπώνται από το κόμμα τους και προσχωρούν στο κόμμα του ανεξάρτητου βουλευτή Κυκλάδων Σπ. Μαρκεζίνη. Ανάμεσα τους και ο βουλευτής Δραγούμης θεωρήθηκε πλέον ανεξάρτητος.²⁵¹ Η ενέργεια αυτή θα κατακριθεί από την εφημερίδα «Έθνος», γράφοντας πως «[...] εγκατέλειψε το Λαϊκό Κόμμα που τον ανύψωσε σε αξιώματα, χωρίς τη γνώμη των ψηφοφόρων του. Αυτοί όμως θα τον εξοφλήσουν με το ίδιο νόμισμα!». Ο Φ. Δραγούμης σε τηλεγραφική απάντηση ισχυρίστηκε ότι είναι βουλευτής όλης της Ελλάδας και δεν είχε ιδιαίτερη υποχρέωση προς τους εκλογείς του. Αυτό έδωσε όμως την αφορμή στην εφημερίδα να τον μεμφθεί ως προς τις υποχρεώσεις του γράφοντας πως «τα καθήκοντα του βουλευτή όλης της Ελλάδας περιορίζονται να μένει στην έπαυλη του στην Κηφισιά και να παρακολουθεί τις συζητήσεις στη βουλή από μια γωνιά και πως την επόμενη φορά να προτιμήσει άλλη περιφέρεια που δεν είναι τόσο απαιτητική όσο η Φλώρινα».²⁵²

Το 1947 όμως είναι η χρονιά κατά την οποία εντάθηκαν οι εμφύλιες συγκρούσεις στην περιοχή και η μέριμνα των βουλευτών προσανατολίστηκε στην ασφάλεια τη περιοχής. Κατά την επίσκεψη του κλιμακίου του Ο.Η.Ε., για την έρευνα των γεγονότων που σημειώθηκαν στην περιοχή των συνόρων, ο Βουλευτής Γ. Αριστείδου διαμαρτυρήθηκε προς την «Επιτροπή Ερεύνης» του Ο.Η.Ε. στην Θεσσαλονίκη για περιστατικό της επίθεσης σε αμαξοστοιχία Άγρα-Φλώρινας και απέστειλε τηλεγραφικώς τη διαμαρτυρία στην Ελληνική και Αγγλική Βουλή.²⁵³

Από τον Μάιο του 1947 οι επιθέσεις και συγκρούσεις εντάθηκαν στην περιοχή και ανάλογη ήταν η ανησυχία των κατοίκων, αλλά και οι ενέργειες των βουλευτών. Οι βουλευτές Τζώρτζης και Δραγούμης καθησύχασαν τον δήμαρχο Φλώρινας Αν. Καντζά, πως θα προσπαθήσουν να διευθετήσουν το θέμα των «συμμοριών»,²⁵⁴ αλλά και κατόπιν ενεργειών του βουλευτή Γ. Αριστείδου, απεστάλησαν για τις ανάγκες των πολεμοπαθών γεωργών της Φλώρινας μηχανήματα που θα τους βοηθήσουν στην

²⁵⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1059, 13/12/1946, σ. 2.

²⁵¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1066, 14/02/1947, σ. 2.

²⁵² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1083, 20/06/1947, σ. 2.

²⁵³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1069, 28/02/1947, σ. 2.

²⁵⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1079, 16/05/1947, σ. 2.

καλλιέργεια των αγρών τους.²⁵⁵ Οι κινήσεις των βουλευτών στην έκκληση των σωματείων της πόλης για την εισήγηση τους στην Κυβέρνηση για επίσπευση εκκαθαρίσεων από τους «συμμορίτες» θα σχολιαστεί στον τοπικό Τύπο ως εξής: «ο βουλευτής Τζώρτζης εξεδήλωσε εξαιρετικό ενδιαφέρον, ενώ ο Δραγούμης μέσω τηλεγραφήματος έδωσε την υπόσχεση πως οι θυσίες δε θα πάνε χαμένες. Ας τον καμαρώνουν οι υποψήφιοι του που παίζει με την αγωνία όλων των Φλωρινιωτών».²⁵⁶

Μετά την καταστροφική και αιματηρή επίθεση που σημειώθηκε το βράδυ της 28^{ης} Μαΐου 1947 από αντάρτες στη Φλώρινα,²⁵⁷ ο βουλευτής Τζώρτζης κατέφτασε αμέσως στην πόλη, αφού πρώτα έστειλε τηλεγράφημα στη βουλή για την επιτακτική και άμεση ενίσχυση της πόλης,²⁵⁸ δείχνοντας για άλλη μια φορά το ενδιαφέρον του για τα τεκταινόμενα στην περιοχή, ενώ ο βουλευτής Αριστείδου με τηλεγράφημα στον τοπικό Τύπο δηλώνει ότι το Υπουργικό Συμβούλιο άκουσε τις προτάσεις του και θα παρασχεθεί βοήθεια στο λαό της Φλώρινας.²⁵⁹ Ο δε βουλευτής Σπυρόπουλος απαντά σε τηλεγράφημα των Σωματείων σχετικά με την αναγκαιότητα προστασίας της Φλώρινας και του Αμυνταίου από την κατάσταση που επικρατεί και την κατανοεί. Για τη στάση του αυτή επικρίνεται από το «Έθνος» και τον ειρωνεύεται πως «μόνο την κατανοεί χωρίς όμως αποτέλεσμα».²⁶⁰

Τον Αύγουστο του 1947 στην περιοδεία του στη Δυτική Μακεδονία ο Φ. Δραγούμης, μίλησε στη Λέσχη Δημοσίων Υπαλλήλων Φλώρινας όπου παρέστησαν οι Αρχές και ο Μητροπολίτης Βασίλειος αποκομίζοντας θετικά σχόλια για την ομιλία του.²⁶¹

Τον Δεκέμβριο του 1948 και μετά από τις σοβαρές ζημίες στο συγκοινωνιακό δίκτυο της Φλώρινας που υπέστη τα τελευταία χρόνια από τις επιθέσεις των ανταρτών και τη τοποθέτηση ναρκών, ο Γ. Μόδης κατέβαλε προσπάθειες για την αποκατάσταση της συγκοινωνίας Φλώρινας- Θεσσαλονίκης, μέσω Κέλλης.²⁶²

Τον Ιανουάριο του 1948 στη στήλη «Σημειώματα» δημοσιεύθηκε στο «Έθνος» πρόταση των βουλευτών Τζώρτζη και Σπυρόπουλο για τη σύσταση Τάγματος Εθνοφρουράς στην Φλώρινα που θα συνέβαλε στη δημόσια ασφάλεια ούτως ώστε ο

²⁵⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1079, 16/05/1947, σ. 2.

²⁵⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1080, 23/05/1947, σ. 2.

²⁵⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1081, 30/05/1947, σ. 1.

²⁵⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1081, 30/05/1947, σ. 2.

²⁵⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1085, 04/07/1947, σ. 2.

²⁶⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1090, 08/08/1947, σ. 2.

²⁶¹ Εφημερίδες «Έθνος», αρ. φ. 1090, 08/08/1947, σ. 2 και «Μακεδονομάχος», αρ. φ. 7, 9/8/1947, σ. 4.

²⁶² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1109, 19/12/1947, σ. 1.

στρατός να επιδοθεί απερίσπαστος στις εκκαθαριστικές επιχειρήσεις. Η σύσταση παραπέμφθηκε από τον Πρόεδρο και Αντιπρόεδρο της Κυβέρνησης προς το Γενικό Επιτελείο για να εξεταστεί.²⁶³

Η δράση του Αριστείδου, την περίοδο αυτή χαρακτηρίστηκε σε τοπική εφημερίδα ως θετική προς όλους ανεξαρτήτως πολιτικών φρονημάτων. Η αναφορά γινόταν με αφορμή την επίσκεψη του στους εκπαιδευόμενους Φλωρινιώτες στρατιώτες στο Βόλο και στη Μακρόνησο όπου βρίσκονταν πολλοί «εκπαιδευόμενοι» από την περιφέρεια Φλώρινας.²⁶⁴ Επίσης ο Αριστείδου επισκέφτηκε το Τάγμα εκπαίδευσης στην Πάτρα. Η εφημερίδα των Πατρών «Νεολόγος» έγραψε ότι μιλώντας προς τους εκπαιδευόμενους εξήρε τη δράση του στρατού στα βόρεια σύνορα, που συνεχίζει το έπος της Ελλάδας και συνέστησε φανατική προσήλωση στο Εθνικό ιδεώδες.²⁶⁵ Παράλληλα στο ίδιο φύλλο, το «Εθνος» γνωστοποίησε ότι κατόπιν ενεργειών του βουλευτή δεν θα απολυθεί κανένας υπάλληλος από το Γραφείο Κοινωνικής Πρόνοιας, αλλά θα διοριστούν και νέοι και ότι το Υπουργείο Εργασίας διέθεσε μεγάλο χρηματικό ποσό υπέρ του Εργατικού Κέντρου και υπέρ της Εργατικής Εστίας Φλώρινας.²⁶⁶

Το Πάσχα του 1948 ο Αριστείδου επέστρεψε στη Φλώρινα για να επισκεφτεί περιοχές του Νομού. Κατά την περιοδεία του επισκέφτηκε το Αμύνταιο και τη Βεύη όπου δέχτηκε διάφορες επιτροπές πολιτών και μίλησε στους άνδρες των Ταγμάτων Εθνοφρουράς εμψυχώνοντας τους. Κατόπιν επισκέφτηκε τον Νομάρχη Φλώρινας και το ίδρυμα του Παιδιού στη Φλώρινα.²⁶⁷ Η δράση του συνεχίστηκε επίσης κατά τους καλοκαιρινούς μήνες. Προερχόμενος από τη ζώνη των επιχειρήσεων στο Γράμμο, όπου είχε παραμείνει για 10 ημέρες για την εμψύχωση των στρατιωτών, πολλοί από τους οποίους κατάγονταν από την περιφέρεια της Φλώρινας. Κατά την ολιγοήμερη παραμονή του στην πόλη επισκέφτηκε τα φυλάκια της Νίκης, Καλλινίκης και Αγ. Παρασκευής, προκειμένου να έχει άποψη για την κατάσταση που επικρατεί.²⁶⁸ Στο ίδιο πλαίσιο πραγματοποιείται και η άφιξη του στην πόλη, τον Αύγουστο του '48, με τον βουλευτή Γ. Σπυρόπουλο και τον υπουργό Δημοσίας Τάξεως, Ρέντη,²⁶⁹ αλλά και

²⁶³ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1113, 30/01/1948, σ. 1.

²⁶⁴ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1109, 19/12/1947, σ. 2.

²⁶⁵ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1114, 13/02/1948, σ. 2.

²⁶⁶ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1114, 13/02/1948, σ. 2.

²⁶⁷ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1123, 02/05/1948, σ. 2.

²⁶⁸ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1132, 10/07/1948, σ. 2.

²⁶⁹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1137, 14/08/1948, σ. 2.

στα τέλη Οκτωβρίου, προκειμένου να ενημερωθεί για διάφορα ζητήματα του νομού και να τα μεταφέρει στην πρωτεύουσα.²⁷⁰

Μερικούς μήνες αργότερα ο Φ. Δραγούμης, σε δηλώσεις που κάνει τον Ιανουάριο του 1949, ξεδίπλωσε τις πολιτικές του θέσεις υποστηρίζοντας πως έπρεπε να επιτευχθεί η ενότητα ολόκληρου του κοινοβουλευτικού πολιτικού κόσμου της χώρας. Θεωρούσε πως έπρεπε να επιτευχθεί η αποκέντρωση και η τοπική αυτοδιοίκηση και πρότεινε να καθιερωθεί συνταγματικά το απόλυτο πλειοψηφικό σύστημα. Για τις απόψεις του αυτές κατακρίνεται από τον τοπικό Τύπο.²⁷¹ Μεσολάβησε η μάχη της Φλώρινας, 12 Φεβρουαρίου 1949, για να αποστείλει τηλεγράφημα στο «Έθνος», όπου εξέφραζε τη συμμετοχή του στη χαρά του λαού της Φλώρινας για την απαλλαγή της από τους «συμμορίτες» και συνέχισε τις Εθνικές Δυνάμεις για την λαμπρή τους νίκη. Πίστευε πως πολύ σύντομα θα απελευθερωθούν δια παντός και οι περιοχές Πρεσπών και Κορεστίων, που βρίσκονταν υπό κατάληψη των ανταρτών.²⁷² Εξέφραζε τα παράπονα του απέναντι σε όλες τις κρατικές εκδηλώσεις του κέντρου, οι οποίες αντί το Καρπενήσι, η Κόνιτσα, η Νάουσα, η Καρδίτσα και η Φλώρινα να προκριθούν τιμητικά από το Ανώτατο Συμβούλιο Τουρισμού ως τόποι τουριστικής ανασυγκρότησης, θεωρούνται τόποι εξορίας.²⁷³

Τον Μάιο του 1949, σε άρθρο του «Έθνους» με τίτλο «Βουλευτικές ενέργειες» καταγράφηκε η δράση των βουλευτών της Φλώρινας την περίοδο αυτή. Συγκεκριμένα σε τηλεγραφήματα του ο Φ. Δραγούμης ανέφερε πως το Υπουργείο ανέλαβε να κατασκευάσει σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα το διάδρομο του αεροδρομίου Φλώρινας και τις δημόσιες οδούς Κοζάνης-Αμυνταίου-Βεύης και Έδεσσας-Βεύης-Φλώρινας, προκειμένου να αποκατασταθεί το δίκτυο συγκοινωνίας.²⁷⁴ Επίσης οι βουλευτές Τζώρτζης και Σπυρόπουλος ενημέρωσαν πως η κατασκευή του αεροδρομίου περιλαμβάνεται στο πρόγραμμα αμερικανικής βοήθειας, ενώ η αεροπορική εταιρεία Τ.Α.Ε. (Τεχνικά Αεροπορικά Εκμεταλλεύσεις) υποσχέθηκε πως θα μελετήσει την προοπτική καθιέρωσης θερινών δρομολογίων. Ενημέρωσαν επίσης πως το υπουργείο μεταφορών απάντησε εγγράφως ότι έλαβε υπόψη την αίτηση των κοινοτήτων της περιφέρειας Φλώρινας για την ένταξη του

²⁷⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1147, 23/10/1948, σ. 2.

²⁷¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1158, 15/01/1949, σ. 1.

²⁷² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1162, 19/02/1949, σ. 4.

²⁷³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1163, 26/02/1949, σ. 2.

²⁷⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1174, 14/05/1949, σ. 2.

ηλεκτροφωτισμού 43 χωριών στο σχέδιο Μάρσαλ.²⁷⁵ Οι δε βουλευτές Αριστείδου και Νταλίπης με τηλεγράφημα πληροφόρησαν ότι κατόπιν ενεργειών τους ο υπουργός Υγιεινής ενέκρινε έκτακτη επιχορήγηση για το προσωπικό του νοσοκομείου, για την νοσηλεία των ανταρτόπληκτων, για μικρά εξυγιαντικά έργα και για έξοδα φαρμάκων ανταρτόπληκτων.²⁷⁶ Τέλος, σε τηλεγράφημα του, ο βουλευτής Αριστείδου ενημέρωσε για την παραλαβή υλικού από το υπουργείο Ανοικοδομήσεως και το οποίο θα διατεθεί για τις ανάγκες της περιφέρειας της Φλώρινας και τους ανταρτόπληκτους.²⁷⁷

Στα μέσα Ιουλίου 1949 και μετά το θάνατο του βουλευτή Α. Νταλίπη, την θέση του, ως βουλευτή Φλώρινας, καταλαμβάνει ο δικηγόρος της πόλης Αθ. Αλεξίδης,²⁷⁸ ενώ παράλληλα επιστρέφει από την Αθήνα ο βουλευτής Αριστείδου, για να παρακολουθήσει την εξέλιξη της κατάστασης στην πόλη. Επίσης κατόπιν ενεργειών του εγκρίθηκε τρίμηνη παράταση για την τακτοποίηση των ασφαλισμένων επαγγελματιών Φλώρινας.²⁷⁹

Το φθινόπωρο του 1949 ο βουλευτής Τζώρτζης με τηλεγραφήματα του σε αρμόδια υπουργεία ζητά ρυθμίσεις προς όφελος των καλλιεργητών της Φλώρινας, την απόλυση των προληπτικώς συλληφθέντων και εκτοπισθέντων προσώπων της περιφέρειας και την επαναλειτουργία της σιδηροδρομικής συγκοινωνίας Φλώρινας - Θεσσαλονίκης. Στην πρόταση αυτή έλαβε θετική απάντηση από τον υπουργό Δημοσίας Τάξεως, Ρέντη.²⁸⁰ Η δράση επίσης του βουλευτή Αριστείδου συνεχίζεται. Επισκέπτεται μέρη όπου υπάρχουν ομάδες πολιτών από την Φλώρινα όπως τη Μακρόνησο κ.ά. Επισκέφτηκε την Παιδόπολη της Ρόδου όπου στεγάζονται και τρόφιμοι από το νομό της Φλώρινας. Η τοπική εφημερίδα της Ρόδου, «Ροδιακή» με τίτλο «Ο Βουλευτής Φλωρίνης, Γ. Αριστείδου κομίζει θερμόν χαιρετισμόν εις τα παιδιά» αναφέρεται στην επίσκεψη του. Τους διαμήνυσε ότι πολύ σύντομα θα βρίσκονται στα σπίτια τους και στην ασφάλεια των γονιών τους. Με το ίδιο πνεύμα μίλησε και στην επόμενη επίσκεψη στην Παιδόπολη Καλάθου.²⁸¹

Μια ακόμη επιτυχία, του Αριστείδου πριν εκπνεύσει το 1949 ήταν η έγκριση μεγάλου δανείου στην Ομοσπονδία Επαγγελματιών και Βιοτεχνών Φλώρινας²⁸² για

²⁷⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1174, 14/05/1949, σ. 2.

²⁷⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1175, 21/05/1949, σ. 2.

²⁷⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1181, 09/07/1949, σ. 2.

²⁷⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1183, 23/07/1949, σ. 2.

²⁷⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1184, 30/07/1949, σ. 2.

²⁸⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1188, 03/09/1949, σ. 3.

²⁸¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1188, 03/09/1949, σ. 4.

²⁸² Εφημερίδα «Ακριτική Βόρειος Ελλάς», αρ. φ. 25, 04/12/1949, σ. 8.

τους πληγέντες της Φλώρινας.²⁸³ Στο 26ο φύλλο της εφημερίδας «Ακριτική Βόρειος Ελλάς», δημοσιεύτηκε τηλεγράφημα του βουλευτή Αριστείδου προς τον πρόεδρο της Ομοσπονδίας Επαγγελματιών - Βιοτεχνών Φλώρινας, Θ. Λούστα, για την έγκριση δανείου δύο δισεκατομμυρίων δραχμών, κατόπιν ενεργειών του βουλευτή. Σε εφημερίδα όμως της Θεσσαλονίκης, προσθέτει η «Ακριτική Βόρειος Ελλάς», διαβάσει κανείς πως κατόπιν διαβημάτων των βουλευτών Φλώρινας Γ. Τζώρτζη και Γ. Σπυρόπουλου ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας αποφάσισε την ειδική χρηματοδότηση των επαγγελματιών και βιοτεχνών Φλώρινας. Σχετικά έστειλε επιστολή προς αυτούς, η οποία και δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα και απευθυνόμενη προς τους δύο βουλευτές ανέφερε πως η Νομισματική Επιτροπή δέχτηκε την χρηματοδότηση των Επαγγελματιών και Βιοτεχνών Φλώρινας κατόπιν έρευνας που θα γίνει από τοπική επιτροπή με τη συμμετοχή αντιπροσώπων της Τράπεζας της Ελλάδας, του Κράτους και των ενδιαφερομένων τάξεων προς εξακρίβωση της καταστάσεως. Την επιστολή υπέγραψε ο Γ. Μαύρος. Και αναρωτιέται η εφημερίδα για το ποιός τελικά μερίμνησε ώστε να δοθεί το δάνειο από το υπουργείο.²⁸⁴

6. Αναφορές στις επισκέψεις του βασιλιά Παύλου (1947, 1949).

Στην εφημερίδα «Εθνος» στις 3/9/1949 αναφέρεται ότι, ύστερα από τον ξαφνικό θάνατο του βασιλιά Γεωργίου Β΄, την 1η Απριλίου 1947 σε ηλικία 56 χρόνων και μετά από 25 χρόνια βασιλείας, ορκίστηκε βασιλιάς της Ελλάδος ο αδερφός του Παύλος Α΄.²⁸⁵

Τον Σεπτέμβριο του 1947 σε δημοσίευμα του ο «Μακεδονομάχος» αναφέρθηκε στην πρώτη επίσκεψη του βασιλιά Παύλου στη Φλώρινα, χωρίς συγκεκριμένες πληροφορίες. Γράφει: *«Σήμερα ο βασιλιάς βρίσκεται κοντά στους Ακρίτες που φυλάνε τα σύνορα της Ελλάδας. [...] Βρίσκεται στη Φλώρινα και η παρουσία του είναι μια απάντηση σε εκείνους που θέλουν να την κάνουν δική τους. Η παρουσία του είναι μια επιβεβαίωση, πως ελληνικές περιοχές θα μείνουν αιώνια στην αγκαλιά της Ελλάδος και ενωμένα μαζί με τις άλλες θα αποτελούν πάντα υπέροχο και ασύγκριτο σύμπλεγμα της. Καλώς ήρθες βασιλιά μας!»*

²⁸³ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1202, 10/12/1949, σ. 1.

²⁸⁴ Εφημερίδα «Ακριτική Βόρειος Ελλάς», αρ. φ. 28, 18/12/1949, σ. 8.

²⁸⁵ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1074, 04/04/1947, σ. 1.

Επίσης μετά από δύο χρόνια το «Έθνος» με τίτλο «Επίσκεψη του βασιλιά» ανέφερε με λεπτομέρειες την παρουσία του βασιλιά Παύλου στη Φλώρινα. Συγκεκριμένα έγραφε πως στις 10πμ της Τετάρτης (22 Ιουνίου 1949) ο Βασιλιάς συνοδευόμενος από τον υπουργό των στρατιωτικών Π. Κανελλόπουλο επισκέφθηκε την πόλη της Φλώρινας. Ο λαός είχε κατακλύσει τους κεντρικούς δρόμους Μ. Αλεξάνδρου, Π. Μελά και την πλατεία Ομονοίας. Ο ενθουσιασμός του πλήθους και των μαθητών ήταν απερίγραπτος. Μπροστά από τα γραφεία της Μεραρχίας υποδέχτηκαν τον Βασιλιά ο Μητροπολίτης Βασίλειος, ο Νομάρχης Δώδος Χ., ο Δήμαρχος Σαπουντζής Στ., οι Βουλευτές και οι υπόλοιπες Αρχές της Φλώρινας. Ο Βασιλιάς με την ακολουθία του επισκέφτηκαν φυλάκια και δέχτηκε επιτροπές για να ακούσει τα αιτήματα τους. Στη συνέχεια προέδρευσε σε στρατιωτική σύσκεψη και το μεσημέρι παρατέθηκε γεύμα προς τιμή του από τους αξιωματικούς της Μεραρχίας. Στις 4:30 αναχώρησε για το Άργος Ορεστικό και από εκεί για την Κοζάνη.²⁸⁶

Μετά τον τερματισμό του Εμφυλίου, τον Σεπτέμβριο του 1949, ο Βασιλιάς δώρισε τα δύο πυροβόλα των ανταρτών που έβαλλαν κατά της πόλης από τα υψώματα Πισοδερίου και Δερβενίου.²⁸⁷

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: Οι τοπικές διοικητικές Αρχές της Φλώρινας.

1. Οι Νομάρχες και το έργο τους (Μάρτιος 1945-Ιανουάριος 1949).

Στις 23 Μαρτίου 1945 έφτασε στη Φλώρινα, για να αναλάβει υπηρεσία, ο νέος Νομάρχης Αθανάσιος Μαυρίδης. Η άφιξη και υποδοχή του, όπως αναφέρθηκε και στο πρώτο κεφάλαιο, έγινε σε πανηγυρική ατμόσφαιρα και ακολούθησε ευχαριστήρια ομιλία του από το νομαρχιακό κτήριο.²⁸⁸

Αμέσως μετά την άφιξη του ανέλαβε να εκπληρώσει καθήκοντα και υποχρεώσεις που είχαν σωρευτεί και αφορούσαν την πόλη της Φλώρινας και την περιοχή. Σε αυτά αναφέρθηκε σε άρθρο της η εφημερίδα «Εκπαιδευτικός Ακρίτας», αφού όμως πρώτα εξήρε το έργο και τη δράση του γράφοντας ότι «ο Νομάρχης της Φλώρινας ο Αθ. Μαυρίδης διακρίνεται για την συμπαράσταση του προς τους υπαλλήλους του, για την ενεργητικότητα και δράση του, για τη βοήθεια που προσφέρει

²⁸⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1179, 25/05/1949, σ. 2.

²⁸⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1190, 17/09/1949, σ. 1.

²⁸⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 987, 29/03/1945, σ.1.

στους άπορους της Φλώρινας και για τις ενέργειες που κατέβαλε για την πληρωμή και ανακούφιση της τάξης των αγροφυλάκων». Επίσης πρόσθετε η εφημερίδα ότι κατά την μετάβαση του στη Θεσσαλονίκη, στα μέσα Ιουνίου 1945, κατόρθωσε να εξασφαλίσει τη χορήγηση και δωρεάν μεταφορά αλεύρων και άλλων τροφίμων, την προμήθεια νοσοκομειακών ειδών και ειδών ρουχισμού και υπόδησης από την Ούνρα. Έτσι λοιπόν, θεώρησε ο αρθρογράφος ότι «στο πρόσωπο του Αθ. Μαυρίδη ο τόπος βρήκε έναν ικανό και αδιάφθορο Νομάρχη που πραγματικά νοιάζεται για τον υπαλληλικό κόσμο και τον λαό της Φλώρινας».²⁸⁹

Στη συνέχεια αρχές Αυγούστου δημοσιεύτηκε ο διορισμός νέου Νομάρχη στην πόλη. Το «Έθνος» κατέκρινε τις θητείες των προηγούμενων διορισθέντων Νομαρχών, πλην ορισμένων εξαιρέσεων, που εξυπηρέτησαν, όπως έγραφε, μόνο τα προσωπικά τους συμφέροντα και τα συμφέροντα του κόμματός τους. Θεωρούσε ότι αποτέλεσε εξαίρεση, η τωρινή εκλογή του νέου Νομάρχη Φλώρινας, Ζ. Ξηροτύρη, ο οποίος έφτασε στην πόλη το Σάββατο 30 Ιουλίου 1945 και ανέλαβε αμέσως υπηρεσία. Η εφημερίδα τον διαβεβαίωσε επίσης για την στήριξη της.²⁹⁰ Αυτό αποδείχτηκε και από την άμεση δημοσίευση στο «Έθνος» της Διάψευσης του Νομάρχη, που έστειλε στην εφημερίδα «Ελευθερία», Θεσ/νίκης. Στην επιστολή του ο Ξηροτύρης έγραφε: «Σε απάντηση δημοσιεύματος της "Ελευθερίας" στο 20/15-9-44 φύλλο της εφημερίδας με τίτλο "Οι επαρχίες στενάζουν. Η Δ. Μακεδονία Κράτος-Τσιφλίκι του Νάλτσα κλπ"», και καλούσε την εφημερίδα να προβεί σε διάψευση των παραπάνω γραφομένων της, καθώς και στο δημοσίευμα της ότι «από επίσημες πολιτικές Αρχές τους δηλώθηκε πως στη Φλώρινα δεν εφαρμόζεται η Συμφωνία της Βάρκιζας».²⁹¹

Επίσης σε επόμενο φύλλο στο «Έθνος» δημοσιεύθηκαν δύο ακόμα διαψεύσεις του Νομάρχη. Η πρώτη αφορούσε τα γραφόμενα της εφημερίδας του Κ.Κ.Ε. «Αγώνας» με τίτλο «Ο μπόγος- Από την Ούνρα» της 20^{ης} Οκτωβρίου και αρ. φ. 66 κατά τα οποία ο αναγραφόμενος Γ. Σ. παρέλαβε μπόγο ιματισμού, τον οποίο και μετέφερε με αυτοκίνητο στην οικία του. Η δεύτερη διάψευση αφορούσε ένα ακόμα δημοσίευμα της εφημερίδας με τίτλο «Από την ύπαιθρο». Δήλωνε ότι «κατόπιν ανακρίσεων που διενεργήθηκαν, με αφορμή τα δημοσιεύματα του "Αγώνα", δεν αποδεδείχθηκαν αληθινά τα γραφόμενα της εφημερίδας. Γι' αυτό στο εξής θα

²⁸⁹ Εφημερίδα «Εκπαιδευτικός Ακρίτας», αρ. φ. 10, 23/06/1945, σ. 1.

²⁹⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1005, 2/08/1945, σ. 2.

²⁹¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1005, 11/09/1945, σ. 3.

διατάσσονται τα δέοντα κατά παντός υπευθύνου όταν κατόπιν έρευνας αποδειχθούν ως ψευδή και συκοφαντικά όσα δημοσιεύονται».²⁹²

Και πάλι μέσω του «Έθνους» ο Νομάρχης απάντησε στην εφημερίδα του Ε.Α.Μ. «Νίκη» με αρ. φ. 841/6-10-45, σχετικά με τις απόψεις/υπόνοιες της για τις διανομές που γινόταν στους πολίτες. Ο Νομάρχης τόνισε, στην εφημερίδα, ότι είχε εκδοθεί διαταγή περί κοινοποίησης των ποσοτήτων διανομής, τόσο στα γραφεία των Κοινοτήτων όσο και στις εκκλησίες, καθώς και το δικαίωμα καταγγελίας. Έτσι λοιπόν, απευθυνόμενος προς τη «Νίκη», απάντησε ότι οι καταγγελίες της εφημερίδας έπρεπε να γίνονται για συγκεκριμένα συμβάντα, αναλαμβάνοντας τις ευθύνες των καταγγελλομένων, και όχι αόριστα. Κατέληγε πως σε κάθε αίτηση καταγγελίας θα διάτασσε ανακρίσεις προς επαλήθευση.²⁹³

Ακόμα η δράση του Νομάρχη επεκτεινόταν και σε θέματα που αφορούσαν το κατεστραμμένο συγκοινωνιακό δίκτυο. Συγκεκριμένα κατόπιν επισκέψεως ανακοίνωσε στον τοπικό Τύπο ότι εντός λίγων ημερών θα φρόντιζε και θα αποκαθιστούσε τη Σιδηροδρομική γραμμή Φλώρινας - Άγρα.²⁹⁴ Λίγες μέρες όμως αργότερα η «Νίκη» δημοσίευσε ότι ο Νομάρχης έστειλε στην κυβέρνηση τηλεγραφικώς την παραίτησή του και συνέχισε κατηγορώντας τον πως: «είτε παραιτηθεί, είτε τον "παραιτήσουν" είναι το ίδιο. Οι ευθύνες για όσα έγιναν και γίνονται μπροστά στα μάτια του δεν παραγράφονται. Θα τον ακολουθούν».²⁹⁵

Μερικούς μήνες αργότερα το «Έθνος» αναφερόμενο στον Νομάρχη ανακοίνωνε την ανάκληση του γράφοντας ότι: «Επί της κυβερνήσεως Βούλγαρη, νομάρχης Φλώρινας διορίστηκε ο Ζ. Ξηροτύρης, του οποίου η δράση ήταν ευεργετική για την πόλη. Την παρελθούσα όμως Δευτέρα, 25 Φεβρουαρίου 1946 έγινε η ανάκληση του από την κυβέρνηση και αναχώρησε από την πόλη μας αφήνοντας μεγάλο εθνικό έργο. Την θέση του καταλαμβάνει ο νέος Νομάρχης Ι. Λιάκος».²⁹⁶

Έτσι λοιπόν, τον Μάρτιο του 1946 νέος Νομάρχης Φλώρινας διορίστηκε ο Ιωάννης Λιάκος. Με την άφιξη του χαιρέτησε τον λαό της Φλώρινας και διαβεβαίωσε για την ικανοποίηση των αναγκών του νομού. Κάλεσε όλους για αλληλοσεβασμό και εξημέρωση των ηθών στις επικείμενες εκλογές.²⁹⁷ Αφού ανέλαβε τα καθήκοντα του

²⁹² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1014, 25/10/1945, σ. 2.

²⁹³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1017, 15/11/1945, σ. 2.

²⁹⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1014, 25/10/1945, σ. 2.

²⁹⁵ Εφημερίδα «Νίκη», αρ. φ. 6, 18/11/1945, σ. 1.

²⁹⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1019, 1/03/1946, σ. 4.

²⁹⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1019, 01/03/1946, σ. 4.

περιόδευσε στο Αμύνταιο και την γύρω περιοχή προκειμένου να καταγράψει την κατάσταση που επικρατεί.²⁹⁸

Τον επόμενο κιόλας μήνα δημοσιεύθηκε άρθρο με τίτλο «Αντικατάσταση του Νομάρχη». Το «Έθνος» έγραφε πως η Κυβέρνηση Σοφούλη λίγες εβδομάδες πριν από τις εκλογές απομάκρυνε τον Νομάρχη Ζάχο Ξηροτύρη και στη θέση του διόρισε τον Ι. Λιάκο, που ασχολούνταν με τις απολύσεις εθnikοφρόνων, προέδρων από τις Κοινότητες, τα κοινοτικά Συμβούλια και τις επιτροπές διανομών. Η νέα Κυβέρνηση, έγραφε πως, έπρεπε να φροντίσει για την επανατοποθέτηση του Ξηροτύρη στην θέση του Νομάρχη Φλώρινας.²⁹⁹ Ενώ στην ίδια σελίδα δημοσίευσε και σχετικό αίτημα του διευθυντή της εφημερίδας, Κωνσταντινίδη προς το Υπουργείο Εσωτερικών.³⁰⁰

Αμέσως μετά τον Μάιο του 1946, μετά από την παραίτηση και την αναχώρηση του Ι. Λιάκου,³⁰¹ ανέλαβε καθήκοντα ο Κ. Μπόνης,³⁰² ενώ στις αρχές Ιουλίου νέος Νομάρχης Φλώρινας διορίστηκε ο Κ. Τουσιάδης.³⁰³ Στη δράση του νέου Νομάρχη εκτός των άλλων συγκαταλέγονταν και οι επισκέψεις του στη Θεσσαλονίκη για τη λύση ζητημάτων του νομού, όπως θέματα διανομής ειδών και οικονομικής βοήθειας του νομού, αλλά και λύσεις στο θέμα της συγκοινωνίας.³⁰⁴ Επίσης με ανακοίνωση του ρύθμιζε το πρόγραμμα λειτουργίας των καταστημάτων της πόλης, για την ομαλή διεξαγωγή του εμπορίου.³⁰⁵ Εξέδωσε ακόμη εγκυκλίους προς τους πολίτες της Φλώρινας ώστε να βοηθήσουν το κράτος στη συγκέντρωση χρημάτων προς ανακούφιση των οικογενειών των μαχόμενων³⁰⁶ εκδηλώνοντας έτσι το ενδιαφέρον του για τις ανταρτόπληκτες οικογένειες της πόλης και της υπαίθρου. Παράλληλα έκανε έκκληση προς την κυβέρνηση να σταλούν στους παθόντες τρόφιμα και ιματισμός.³⁰⁷ Επίσης συνεχίστηκε από τον Νομάρχη, Τουσιάδη, η καταβολή βοηθημάτων και βρεφικού ιματισμού για τις επίτοκους και τεκούσες συζύγους στρατιωτών, ενώ ταυτόχρονα χορήγησε ιματισμό στους πληγέντες από τους συμμορίτες κατοίκους Ν. Καυκάσου και Κ. Κλεινών. Χορήγησε επίσης χρηματικά

²⁹⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1020, 08/03/1946, σ. 1.

²⁹⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1024, 05/04/1946, σ. 1.

³⁰⁰ Στο ίδιο φύλλο, σ. 1.

³⁰¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1027, 03/05/1946, σ. 1.

³⁰² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1029, 17/05/1946, σ. 2.

³⁰³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1032, 07/06/1946, σ. 1.

³⁰⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1039, 22/06/1946, σ.2 & αρ. φ. 1094,05/09/1947, σ. 2.

³⁰⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1057, 29/11/1946, σ. 2.

³⁰⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1073, 28/03/1947, σ. 2.

³⁰⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1082, 13/06/1947, σ. 2.

βοηθήματα, ύψους πέντε εκατομμυρίων δραχμών, στα μέλη των φονευθέντων, απαχθέντων και τραυματισθέντων οικογενειών.³⁰⁸

Αξιοσημείωτες είναι και οι επισκέψεις που δέχτηκε ο Νομάρχης στο πλαίσιο συνεργασίας με υπουργούς, αλλά και άλλους πολιτικούς αξιωματούχους, προκειμένου να συνεργαστούν για ζητήματα του Νομού. Τέτοιες επισκέψεις που δέχτηκε στη Φλώρινα είναι του Υπουργού Δημοσίας Τάξεως, Θεοτόκη,³⁰⁹ και του Υπ. Γεν. Διοικητή Δυτικής Μακεδονίας, Α. Νταλίπη, τον οποίο συνόδευαν ο Νομάρχης Καστοριάς Μπόνης, ο βουλευτής Κοζάνης Σαμαράς, και ο Δήμαρχος Κοζάνης.³¹⁰

Το ενδιαφέρον του για τη Φλώρινα εκδηλώθηκε και με τις επισκέψεις του στην πρωτεύουσα και στη Θεσσαλονίκη με σκοπό να αποκομίσει κάθε είδους βοήθεια του κράτους προς την πόλη και τα ιδρύματα της. Σε μια τέτοια επίσκεψη στην Αθήνα, τον Ιούνιο του '46, επικοινωνήσε με τους αρμόδιους και πέτυχε χορήγηση ιματισμού και διαφόρων εφοδίων για την Παιδούπολη Φλώρινας. Κατά την παραμονή του εκεί ο Νομάρχης με τον βουλευτή Φλώρινας - Καστοριάς Αριστείδου επισκέφτηκαν τον υπουργό Δημοσίων έργων Νικολαΐδη και κατάφεραν να τον πείσουν για την υπόλοιπη πίστωση επισκευής της κεντρικής οδού της πόλης, η οποία ήδη είχε αρχίσει. Επίσης ήρθε σε επαφή με τον Πρόξενο της Ελβετίας και πέτυχε την δωρεάν διάθεση ζάχαρης για την Παιδούπολη της Φλώρινας. Τέλος συναντήθηκε με την Επιτροπή Εράνων Βορείων Επαρχείων και εισηγήθηκε την αύξηση του αριθμού τροφίμων της Παιδούπολης.³¹¹ Δύο μήνες αργότερα κατά τη μετάβαση του στη Θεσσαλονίκη προκειμένου να συμμετέχει στο Συνέδριο Νομαρχών Β. Ελλάδας μερίμνησε για την προώθηση πετρελαίου τόσο για τον ηλεκτροφωτισμό της πόλης, όσο και για τα αναγκαία καύσιμα των αλευρόμυλων και αλωνιστικών μηχανών. Επίσης παρέλαβε τρόφιμα, ιματισμό και υπόδηση για τα παιδιά της Παιδούπολης και πέτυχε την χορήγηση γάλακτος, ζάχαρης και βιταμινών για τα παιδιά της πόλης και όλου του νομού από το Διεθνές Κομιτάτο του Ερυθρού Σταυρού.³¹² Κατά το ταξίδι του Νομάρχη, το Δεκέμβρη του 1948, σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη για την επίλυση ζητημάτων της πόλης, κατόρθωσε να εξασφαλίσει επαρκή ιματισμό και είδη υπόδησης για τους «συμμοριόπληκτους» καθώς και επαρκή αριθμό σκηνών. Επιπλέον

³⁰⁸ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1129, 19/06/1948, σ. 2.

³⁰⁹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1041, 09/08/1946, σ. 2.

³¹⁰ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1043, 23/08/1946, σ. 1.

³¹¹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1129, 19/06/1948, σ. 2.

³¹² Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1138, 21/08/1948, σ. 2.

εξασφάλισε διάφορα είδη και τρόφιμα για την Παιδούπολη «Αγία Όλγα» Φλώρινας. Τέλος στο ίδιο δημοσίευμα αναφέρεται ότι μετά από προσπάθειες του εγκρίθηκε κονδύλιο τριάντα εκατομμυρίων δραχμών, ως πρώτη δόση, για την διευθέτηση της κοίτης του ποταμού που διαρρέει την πόλη.³¹³

Στα τέλη Ιουνίου με αρχές Ιουλίου του 1948, την περίοδο που τα γεγονότα του Εμφυλίου εντείνονται στην πόλη λόγω των επιθέσεων των ανταρτών, και προκειμένου ο Νομάρχης να διασφαλίσει τους πολίτες από τον κίνδυνο έδωσε διαταγή στους δημοσίους υπαλλήλους και τους ανήκοντες στο εργατικό κέντρο να ενταχθούν στις Μ.Α.Υ. (Μονάδες Ασφαλείας Υπαίθρου) και να αναλάβουν τη φρούρηση της πόλης.³¹⁴ Το έργο όμως του Νομάρχη, Κ. Τουσιάδη, θα σταματήσει για τη Φλώρινα με την καινούργια χρονιά. Το 1949 κατόπιν διαταγής του υπουργείου Εσωτερικών ανέλαβε ως αναπληρωτής Γενικού Διοικητού Μακεδονίας και αναχώρησε για τη Θεσσαλονίκη.³¹⁵ Νέος Νομάρχης τοποθετήθηκε ο Ζαρκάδας, ο οποίος το Φεβρουάριο του 1949 θα λάβει συγχαρητήριο τηλεγράφημα για τη διάσωση της πόλης, χάρη στον απaráμιλλο ηρωισμό των στρατιωτών, από τον Αντιπρόεδρο της κυβέρνησης, Διομήδη.³¹⁶

Μετά από δύο μήνες θητείας και συγκεκριμένα τον Απρίλη του 1949 ο Νομάρχης Ζαρκάδας αντικαταστάθηκε από τον ο Γ. Ζάρλα, ο οποίος έχοντας υπόψη του την υπουργική απόφαση «περί αναθεώρησης των εκλογικών καταλόγων του 1948 και '49», κάλεσε τους πολίτες να προσέλθουν στο αρμόδιο Ειρηνοδικείο για την υποβολή αιτήσεων εγγραφής τους στους καταλόγους του οικείου Δήμου ή κοινοτήτων.³¹⁷ Τον Ιούνιο του 1949 πραγματοποίησε συνάντηση με τον υπουργό Β. Ελλάδας, Κορόζο, και συζήτησαν ζητήματα του νομού. Ειδικότερα δόθηκαν εντολές ώστε να ληφθούν μέτρα βελτίωσης των όρων διαβίωσης των «συμμοριόπληκτων», πλήρωσης όλων των κενών θέσεων των διαφόρων υπηρεσιών, συνεχούς προώθησης εφοδίων για τον πληθυσμό, αποστολής πιστώσεων διαφόρων φαρμάκων για τους ανταρτόπληκτους Φλώρινας-Αμυνταίου, αποστολής αεροπλάνου για τον ψεκάσμο της λίμνης Πετρών, άλλων ελών και κατοικημένων περιοχών, αποστολής τροφίμων στη θερινή κατασκήνωση, στη θάλασσα, του Εθνικού Οικοτροφείου κλπ. Κατά την

³¹³ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1155, 18/12/1948, σ. 2.

³¹⁴ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1131, 03/07/1948, σ. 1.

³¹⁵ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1157, 01/01/1949, σ. 2.

³¹⁶ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1162, 19/02/1949, σ. 4.

³¹⁷ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1168, 02/03/1949, σ. 2.

συνεργασία του με τον Νομάρχη ο υπουργός εκδήλωσε αμέριστο ενδιαφέρον για το νομό της Φλώρινας.³¹⁸

Αργότερα τον Σεπτέμβριο του 1949 ορκίστηκαν οι νέοι Νομάρχες ενώπιον του υπουργού Εσωτερικών και κατόπιν παρουσιάστηκαν στον Βασιλιά. «Ο νέος Νομάρχης στην Φλώρινα πρέπει να είναι ξένος και ένας από τους άριστους», πρότεινε τότε η εφημερίδα, «Για το λόγο αυτό καλό θα ήταν να φροντίσουν οι βουλευτές της περιοχής».³¹⁹ Τελικά Νομάρχης Φλώρινας διορίστηκε ο Χ. Δώδος, ο οποίος είχε υπηρετήσει παλιότερα στην Έδεσσα και όπως γράφει στο πρωτοσέλιδο του το «Έθνος», «διακρίνεται για την ευρεία αντίληψη και την άοκνη δραστηριότητα και διοικητική ικανότητα...».³²⁰

Με την άφιξη του στη Φλώρινα ο νέος Νομάρχης και αναλαμβάνοντας τα καθήκοντα του,³²¹ απηύθυνε χαιρετισμό προς τους Προϊσταμένους των πολιτικών δημόσιων υπηρεσιών, τους Δημάρχους και τους Προέδρους Κοινοτήτων του νομού. Εξέφρασε τον θαυμασμό του προς αυτούς και τους συνέχαιρε για τον ηρωισμό που έδειξαν στην δύσκολη περίοδο του αγώνα κατά των «συμμοριτών». Τέλος κάλεσε όλους σε συνεργασία για την ανασυγκρότηση του τόπου μέσα από την εφαρμογή των νόμων.³²² Κατόπιν ο Νομάρχης με τη συνοδεία του Δ/ντου Γεωργίας μετέβηκε σε χωριά της περιοχής των Πρεσπών και Αμυνταίου για να δεχτεί τις κατά τόπου επιτροπές και να εξετάσει τις ζημίες των περιοχών. Με απόφαση του κατάργησε το ωράριο των πολιτών στην Νομαρχία ώστε οι πολίτες μπορούν πλέον να μεταβαίνουν οποιαδήποτε ώρα, κατά τις ώρες λειτουργίας της Νομαρχίας, για να διεκπεραιώνουν τις υποθέσεις τους.³²³

Επίσης με απόφαση του Νομάρχη, Χαρίλαου Δώδου, ανασυγκροτήθηκε η Επιτροπή Εθνικού Συναγερμού και Δια φωτίσεως Φλώρινας με κατάλληλα και έμπειρα πρόσωπα. Η εφημερίδα «Έθνος» χαιρέτησε την απόφαση του αυτή και κάλεσε όλους τους επιστήμονες της Φλώρινας να συνδράμουν στο έργο της Επιτροπής και να βοηθήσουν την Εθνική δράση, «διότι η ψευδολόγος προπαγάνδα

³¹⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1178, 18/07/1949, σ. 2.

³¹⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1188, 03/09/1949, σ. 4.

³²⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1191, 24/09/1949, σ. 1.

³²¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1193, 08/10/1949, σ. 2.

³²² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1194, 15/10/1949, σ. 1.

³²³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1194, 15/10/1949, σ. 1.

των σλαβόδουλων προδοτών οργιάζει». ³²⁴ Τον Νοέμβρη του 1949 αναχωρεί για τη Θεσσαλονίκη για να λάβει μέρος στο Συνέδριο Νομαρχών Βορείου Ελλάδος. ³²⁵

Τον τελευταίο μήνα του 1949, το νέο διάταγμα που απεστάλη προς γνωμοδότηση στο Συμβούλιο της Επικρατείας περιείχε τις νέες αρμοδιότητες των Νομαρχών που αφορούσαν διοικητικά θέματα, θέματα παροχής αδειών των Δημάρχων, αρμοδιότητες για διορισμούς και μονιμοποιήσεις υπαλλήλων σε δημοτικά ή κοινοτικά ιδρύματα και χορήγησης δανείων σε Δήμους και κοινότητες και τέλος αποφάσιζαν για την παράταση της ισχύος των εισπράξεων δημοτικών και κοινοτικών φόρων. ³²⁶ Τον ίδιο μήνα και λίγο πριν εκπνεύσει το 1949, ο Νομάρχης Φλώρινας πραγματοποίησε περιοδεία στην περιφέρεια, στη διάρκεια της οποίας επισκέφτηκε το Αμύνταιο και συναντήθηκε με επιτροπές αλλά και μεμονωμένα άτομα για την επίλυση ζητημάτων των περιοχών. Επίσης κατά την περιοδεία του και συνοδευόμενος από τον Διευθυντή της Νομαρχίας Καντζά και τον υπομηχανικό Β. Τζωτζή επισκέφτηκε τα χωριά Αρμενοχώρι, Αμμοχώρι, Ιτιά και Παπαγιάννη. Στα δύο τελευταία, Ιτιά και Παπαγιάννη, διαπιστώθηκε ότι τα παιδιά είχαν ψωρίαση και διέταξε αυθημερόν το Υγειονομικό να μεριμνήσει για την θεραπεία τους. Επίσης αποφασίστηκε η αμμοχαλικόστρωση του δρόμου προς τον Παπαγιάννη αμέσως μετά τις γιορτές των Χριστουγέννων, ενώ ο Πρόεδρος της κοινότητας του χωριού αντικαταστάθηκε μετά από διαπίστωση ατασθαλιών. ³²⁷

2. Ο Δήμος της Φλώρινας: έργα και δράσεις (Μάρτιος 1945 - Ιανουάριος 1949).

2.1 Ανέστης Καντζάς (Μάρτιος 1945-Μάιος 1945).

Στο δεύτερο μισό του Μαρτίου του 1945 και σύμφωνα με το «Έθνος», ο νέος Νομάρχης Φλώρινας, Αθ. Μαυρίδης, επανέφερε στα καθήκοντα του Δημάρχου τον Ανέστη Καντζά. ³²⁸ Η πρώτη συνεδρίαση του Διοικητικού Συμβουλίου έγινε υπό τους Αν. Καντζά, Πρόεδρο της Επιτροπής και Δήμαρχο Φλώρινας και τα Μέλη: Παντελή Βλάση, Δημήτριο Παπαϊωακείμ, Περικλή Μηλώση και Στέφανο Μιχαηλίδη. ³²⁹

³²⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1195, 22/10/1949, σ. 1.

³²⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1198, 12/11/1949, σ. 2.

³²⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1201, 03/12/1949, σ. 1.

³²⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1204, 24/12/1949, σ. 2.

³²⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 986, 29/03/1945, σ. 2.

³²⁹ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, αρ. πρ. 1, 04/04/1945.

Με βάση τα πρακτικά του Δ.Σ. Φλώρινας η συνεδρίαση άρχισε με αναφορά του Δημάρχου ότι ήταν η πρώτη ελεύθερη συνεδρίαση του Δημοτικού Συμβουλίου, μετά από τέσσερα χρόνια γερμανικής κατοχής. Αρχικά ανακοινώθηκε ότι είχαν γίνει όλες οι απαραίτητες ενέργειες για την ανεύρεση χρημάτων προκειμένου να καλυφθούν οι τρέχουσες ανάγκες του Δήμου, ενώ ταυτόχρονα έγινε η παρουσίαση των εργασιών που ήταν απαραίτητες όπως: η σύσταση επιτροπών, η πρόσληψη εργατών, το στρώσιμο δρόμων κλπ. Στη συνέχεια συντάχθηκαν καταστατικά, που αφορούσαν τη λειτουργία υπηρεσίας καθαριότητας και τη σύσταση υπηρεσίας αποκομιδής σκουπιδιών, για τα έτη 1945-1946. Κατόπιν για την εύρυθμη λειτουργία του Δήμου εγκρίθηκαν δαπάνες αγοράς αναλώσιμων υλικών, άνευ διαγωνισμού λόγω επείγουσας ανάγκης να λειτουργήσει άμεσα ο Δήμος. Για το λόγο αυτό ορίστηκε τριμελής επιτροπή. Ακολούθησε συζήτηση για τη συνέχιση της υπηρεσίας τμηματάρχη του δήμου Φλώρινας. Επίσης εγκρίθηκε η δωρεάν παραχώρηση δημοτικής έκτασης σε υπαλλήλους του δήμου, προκειμένου να την καλλιεργήσουν κι έτσι να ενισχυθούν οικονομικά.³³⁰

Ακολούθως στις 14 Απριλίου το Δ.Σ. συνεδρίασε για να καθορίσει τις ενέργειες του Δήμου Φλώρινας για τον θάνατο του Προέδρου των Η.Π.Α., Φραγκλίνου Ρούσβελτ και συγκεκριμένα αποφασίστηκε: α) να συνταχθεί σχετικό συλλυπητήριο κείμενο προς τον Γενικό Πρόξενο των Η.Π.Α. στη Θεσσαλονίκη, β) να κηρυχθεί μονοήμερη αργία των γραφείων του Δήμου Φλώρινας, γ) να τελεστεί επιμνημόσυνη δέηση στον Μητροπολιτικό ναό, με πρόσκληση όλων των Αρχών της πόλης, δ) να αναρτηθούν μεσίστιες σημαίες για τρεις μέρες στα Δημοτικά γραφεία καθώς και σε όλα τα καταστήματα και τις οικίες της πόλης, ε) να μετονομαστεί η πλατεία Ερμού σε πλατεία Φραγκλίνου Ρούσβελτ και στ) να δημοσιευθεί το παρόν ψήφισμα στον τοπικό τύπο.³³¹ Το ψήφισμα της διοικούσας επιτροπής για τις παραπάνω ενέργειες δημοσιεύεται στην εφημερίδα «Εθνος».³³²

Από τις πρώτες ενέργειες του Δημάρχου, Καντζά, ήταν να ελεγχθούν οι υπηρεσίες του Δήμου και οι προηγούμενες αποφάσεις ώστε να υπάρξει τάξη κατά τη νέα θητεία. Ελέγχθησαν οικονομικά και διοικητικά θέματα που αφορούσαν την καταβολή μισθωμάτων σε κτήρια που εκμισθώθηκαν από το Δήμο Φλώρινας, την χορήγηση ή ανάκληση αδειών μικροπωλητών, την απόλυση υπαλλήλου του

³³⁰ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, αρ. πρ. 1, 04/04/1945.

³³¹ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, αρ. πρ. 3, 14/04/1945.

³³² Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 991, 26/04/1945, σ. 1.

Δημοτικού Νοσοκομείου, χαρακτηρίζοντας ως άκυρο το διορισμό του και την πρόσληψη της αδερφής του στη θέση του, τον ορισμό δικηγόρου σε άπορο δημότη και τη διαχείριση της δημοτικής αγοράς.³³³ Τον ίδιο μήνα έγινε αναλυτική παρουσίαση εσόδων – εξόδων, προϋπολογισμός, για τα έτη 1945-1946³³⁴ και αποφασίστηκε η έγκριση καταβολής μισθών στους υπαλλήλους και «υπηρέτες» του Δήμου Φλώρινας με την αναφορά ότι η καταβολή θα γίνεται εφόσον υπάρχει ταμειακή ευχέρεια, αλλά και η έγκριση καταβολής συγκεκριμένων ποσών, ως πολεμικό επίδομα σε συγκεκριμένους υπαλλήλους του Δήμου, για τους μήνες Μάρτιο και Απρίλιο του 1945.³³⁵

Οι πρώτες αποφάσεις για την κατασκευή έργων στο Δήμο ελήφθησαν τον Μάιο του '45 όταν το Δ.Σ., με πρόεδρο τον Δήμαρχο Καντζά, ορίζει την κατασκευή και επισκευή έργων υδροδότησης της πόλης,³³⁶ υδραγωγείου και γεφυρών, που καταστράφηκαν στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.³³⁷

Με το πέρας της ολιγόμηνης θητείας του στο Δήμο, ο Α. Καντζάς αιτήθηκε να μην του δοθούν οι αποδοχές του για το χρονικό διάστημα από 20-03-1945 έως και 25-5-1945, τις οποίες δώριζε στο Δήμο, προκειμένου να χρησιμοποιηθούν για τις τρέχουσες ανάγκες. Η αποδοχή του συγκεκριμένου αιτήματος συνοδεύτηκε από ευχαριστίες και αναφορά στο ήθος του Δημάρχου στις σελίδες των πρακτικών.³³⁸

2.2 Στέργιος (Τέγος) Σαπουντζής (Ιούνιος 1945-Σεπτέμβριος 1946).

2.2.1 Η ανάρρηση στο δημορχιακό θώκο.

Στα τέλη Μαΐου, η κυβέρνηση Π. Βούλγαρη, διόρισε νέο Δήμαρχο τον Στέργιο (Τέγο) Σαπουντζή μέχρι την διενέργεια εκλογών. Σύμβουλοι της νέας Δημοτικής Αρχής ορίζονταν οι: Αχ. Εξάρχου, Λ. Χατζητύπης, Θ. Τέγος, Ι. Σαμαράς, Π. Πατσούρης, Αθ. Καϊμάρης, Αρ. Βόσδου, Ευαγ. Κηπουρός, Ι. Γεωργόπουλος, Ι. Μιχαηλίδης, Ρ. Βαλασιάδης, Π. Μηλώσης, Μ. Γρηγοριάδης, Χαρ. Βασιλειάδης, Σ. Λαζαρίδης, Θ. Γρούιος, Δ. Πλατής. Στον τοπικό Τύπο γράφτηκαν θετικά σχόλια τόσο για τον νέο Δήμαρχο, ο οποίος «σε προηγούμενες θητείες είχε αφήσει εποχή για τα

³³³ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, αρ. πρ. 4, 03/05/1945.

³³⁴ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, αρ. πρ.5, 14/05/1945.

³³⁵ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, αρ. πρ. 6, 24/05/1945.

³³⁶ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, αρ. πρ. 4, 03/05/1945.

³³⁷ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, αρ. πρ. 5, 14/05/1945.

³³⁸ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, αρ. πρ. 6, 24/05/1945.

έργα του, τις πρωτοβουλίες και τη δραστηριότητα του», όσο και το δημοτικό Συμβούλιο ότι είναι «το καλύτερο και προοδευτικότερο αποτελούμενο από όλες τις τάξεις των πολιτών».³³⁹

Δεν είχαν όμως όλοι την ίδια άποψη με τα παραπάνω δημοσιεύματα. Ο νέος Δήμαρχος δέχτηκε επίθεση για τον διορισμό του από τον φαρμακοποιό Αργυρόπουλο και άνοιξε μια μεγάλη αντιπαράθεση, προφανώς πολιτικού χαρακτήρα, μεταξύ των δύο αντρών. Ο Δήμαρχος Σαπουντζής απάντησε στις κατηγορίες, τις οποίες ο Αργυρόπουλος διατύπωσε σε επιστολή διαμαρτυρίας, η οποία δημοσιεύτηκε και στην τοπική εφημερίδα «Ελληνική Φωνή» στις 27 Μαΐου 1947 προς τον Υπουργό Β. Ελλάδος. Οι κατηγορίες αφορούσαν τη συμμετοχή του Σαπουντζή σε Εαμικό συμβούλιο της πόλης, την υπογραφή του σε ψήφισμα του δήμου κατά των Άγγλων, αρπαγές κατά την περασμένη του θητεία, αντιθέσεις με τους συμμάχους Άγγλους, τη στήριξη των Γερμανών και την εκμετάλλευση του μονοπωλίου άλατος στη Φλώρινα. Στις παραπάνω κατηγορίες ο Σαπουντζής θα απαντήσει, μέσω του Τύπου, δηλώνοντας ότι συμμετείχε στο Εαμικό συμβούλιο εκπροσωπώντας την αστική αντιπολίτευση και (αλλά) με τη θέση του αυτή περιφρουρούσε τα συμφέροντα του δήμου απαλλάσσοντας τους εμπόρους από περιστατικά «αφαίμαξης». Όσο για το ψήφισμα των Άγγλων, στο οποίο αναφέρθηκε ο Αργυρόπουλος, υποστηρίζει πως είχε αποχωρήσει από την συνεδρίαση και γι αυτό δεν υπήρχε η υπογραφή του. Τέλος θεώρησε πως όλες οι κατηγορίες του Αργυρόπουλου ήταν κατηγορίες πολιτικού αντίπαλου με κομματική εμπάθεια.³⁴⁰ Την υποστήριξη προς τον Δήμαρχο εξέφρασαν τόσο το «Έθνος» δημοσιεύοντας: «Και ο μεν Δήμαρχος απήντησεν όπως έπρεπε και η κοινή γνώμη αντελήφθη επαρκώς τα ελατήρια της αδίκου επιθέσεως του φαρμακοποιού κ. Αργυρόπουλου. Αφού όμως ο τελευταίος ούτος έκαμεν εν τη πολικρότω (!) ανοικτή επιστολή του προς τον κ. Υπουργόν Β. Ελλάδος λόγον και περί της θέσεως, ην είχε λάβει δήθεν επί του Δημαρχιακού ζητήματος και ο κ. Νομάρχης Φλωρίνης, δεν νομίζει ο κ. Νομάρχης, ότι προς πλήρη τακτοποίησιν των πραγμάτων χρειάζεται κάποια σχετική διασάφησις εκ μέρους του;»³⁴¹, όσο και ο Ε. Μαργέλης, δικηγόρος και συνεργάτης του «Έθνους», που θεωρεί ότι οι καταγγελίες εξηγούνταν εξαιτίας της πολιτικής αντιπαράθεσης και το ότι η κυβέρνηση επέλεξε τον Σαπουντζή ως Δήμαρχο Φλώρινας και όχι τον ίδιο. Τον κατηγορήσε μάλιστα ότι ενώ παρίστανε τον

³³⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 994, 24/05/1945, σ. 2.

³⁴⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 995, 31/05/1945, σ. 2.

³⁴¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 995, 07/06/1945, σ. 2.

αγγλόφιλο πριν λίγο καιρό στις 22 Μαΐου 1943 υπέγραψε ψήφισμα προς τις γερμανικές Αρχές Κατοχής στο οποίο εξέφραζε ως Πρόεδρος του Φαρμακευτικού Συλλόγου την πίστη του ίδιου και του ελληνικού λαού στη νίκη των Γερμανών και τη σωτηρία του Ευρωπαϊκού πολιτισμού. Τέλος επισύναψε έμμεσες κατηγορίες οι οποίες αφορούσαν τη δημόσια και επαγγελματική του δράση.³⁴²

Στις 6 Ιουνίου 1945 ο νέος Δήμαρχος, Τ. Σαπουντζής, όπως καταγράφεται στα πρακτικά, συγκάλεσε τους νεοεκλεγέντες Δημοτικούς συμβούλους και απηύθυνε χαιρετισμό πριν τη διεξαγωγή της συζήτησης που θα ακολουθούσε. Κατά την σύσκεψη έγινε αποδοχή των οφειλών της προηγούμενης Δημοτικής Αρχής, προς τους εργαζόμενους του Δήμου³⁴³ και εγκρίθηκαν δαπάνες που αφορούσαν την εκπόνηση έργων και την αγορά σχετικών υλικών, άνευ δημοπρασίας, για την κατασκευή έργων τοιχοποιίας σε δρόμους της πόλης³⁴⁴ και εκτέλεση έργων στη Δημοτική Αγορά Φλώρινας.³⁴⁵ Τους πρώτους μήνες αποφασίστηκε επίσης η έγκριση δαπανών για τη διενέργεια πραγματογνωμοσύνης στα οικονομικά του Δήμου Φλώρινας κατά την περίοδο της Εαμοκρατίας,³⁴⁶ και έγινε έλεγχος αποδοχών σε μηχανικούς που συνέταξαν μελέτες για δημοτικά έργα.³⁴⁷

2.2.2 Η οργάνωση του Δήμου και δημιουργία υπηρεσιών του.

Το πρώτο διάστημα επί δημαρχίας Τ. Σαπουντζή έγινε προσπάθεια για την οργάνωση του Δήμου με δημιουργία και στελέχωση διαφόρων υπηρεσιών. Έτσι εγκρίθηκαν δαπάνες για τη λειτουργία της υδραυλικής υπηρεσίας, καθώς και τη συγκρότηση υπηρεσίας για τον τρόπο τελετουργίας της,³⁴⁸ αλλά και ορίστηκαν επιτροπές για την παραλαβή έργων.³⁴⁹ Εγκρίθηκε επίσης η συγκρότηση ειδικού προσωρινού οργανισμού έκτακτης βεβαίωσης και είσπραξης Δημοτικών φόρων. Συντάχθηκε σχετικό καταστατικό λειτουργίας του προαναφερθέντος οργανισμού, στο οποίο αναφέρθηκαν λεπτομερώς από ποιους επαγγελματίες και για ποιες πράξεις θα εισπράττονται φόροι, όπως για την αγοραπωλησία ζώων, τη σφαγή τους, την έκθεση

³⁴² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 995, 05/07/1945, σ. 1-2.

³⁴³ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, αρ. πρ. 7, 06/06/1945.

³⁴⁴ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, αρ. πρ. 7, 06/06/1945.

³⁴⁵ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, αρ. πρ. 8, 06/06/1945.

³⁴⁶ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, αρ. πρ. 12, 17/08/1945.

³⁴⁷ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, αρ. πρ. 13, 26/09/1945.

³⁴⁸ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, αρ. πρ. 12, 17/08/1945.

³⁴⁹ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, αρ. πρ. 13, 25/09/1945.

εμπορευμάτων κλπ. Στο ίδιο πρακτικό διατυπώνεται επίσης η ανάγκη διορισμού ειδικού φοροτεχνικού υπαλλήλου, ο οποίος θα είχε την εποπτεία του οργανισμού κάνοντας αναφορά στα προσόντα που έπρεπε να διαθέτουν οι υποψήφιοι και τέλος εγκρίθηκε κανονισμός βεβαιώσεων και εισπράξεων σχετικά με την καθαριότητα και το φωτισμό της πόλης, για το χρονικό διάστημα από 01-04-1945 έως και 31-03-1946.³⁵⁰

Αρκετούς μήνες αργότερα στο θέμα της καθαριότητας αναφέρονται αποφάσεις που καθόριζαν αναλυτικά τις εργασίες της υπηρεσίας, ανάλογες με τους χώρους που θα καθάριζαν, τον τρόπο αποκομιδής σκουπιδιών και καθαριότητας, στους δρόμους της πόλης, στα σφαγεία κλπ.³⁵¹ Για το θέμα αυτό εγκρίθηκαν επίσης και οι λειτουργίες ειδικών προσωρινών οργανισμών υπηρεσιών καθαριότητας για τις οδούς και τις πλατείες της πόλης από 01-01-1946 έως 21-03-1947 και η αποκομιδή απορριμμάτων στις οδούς, πλατείες, καταστήματα και οικίες της πόλης.³⁵²

Στις σχετικές δαπάνες του Δήμου συγκαταλέγονταν και μισθώματα για την ενοικίαση χώρων και γραφείων που εξυπηρετούσαν τη λειτουργία του. Τέτοιου είδους αποφάσεις λαμβάνονταν: για την έγκριση καταβολής μηνιαίου μισθώματος καταστημάτων που χρησιμοποιούνται από το Δήμο ως γραφεία βεβαιώσεων και εισπράξεων δημοτικών φόρων και για την έγκριση ενοικίασης συγκεκριμένων καταστημάτων επί της οδού Βασιλέως Γεωργίου Β΄, αριθμ. 4 με απευθείας ανάθεση, τα οποία θα χρησιμοποιούνταν επίσης ως γραφεία βεβαιώσεων και εισπράξεων δημοτικών φόρων.³⁵³ Επίσης καταβάλλονταν χρηματικά ποσά για τις δημοσιεύσεις και συνδρομές του Δήμου στις εφημερίδες «Εθνος» και «Εκπαιδευτικός Ακρίτας».³⁵⁴

Τον Οκτώβριο του 1945 εγκρίθηκε η σύσταση Νομικού Προσώπου με τον τίτλο «Φιλαρμονική του Δήμου, ο Ορφεύς» και η δραστηριότητα της συγκεκριμένης φιλαρμονικής, όπως η συμμετοχή της σε εορτασμούς και παρελάσεις. Ο Δήμος φρόντιζε επίσης για τη στελέχωση της, αλλά και τον εξοπλισμό της με την αγορά ορισμένων οργάνων, άνευ δημοπρασίας για την ταχύτερη λειτουργία της.³⁵⁵ Το ενδιαφέρον του Δήμου για τον άρτιο εξοπλισμό της φιλαρμονικής θα συνεχιστεί και το επόμενο διάστημα με την αγορά κλαρίνου αλλά και διαφόρων υλικών χρήσιμων

³⁵⁰ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, αρ. πρ. 1, 19/10/1945.

³⁵¹ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, αρ. πρ. 5, 25/05/1946.

³⁵² Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ., 26/07/1946.

³⁵³ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ., 13/08/1946.

³⁵⁴ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, αρ. πρ.3, 14/02/1945 και άνευ αρ. πρ., 13/08/1946.

³⁵⁵ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, αρ. πρ. 1, 19/10/1945

για την επισκευή των μουσικών οργάνων της φιλαρμονικής.³⁵⁶ Τον Δεκέμβρη όμως του 1946 και λίγο πριν εκπνεύσει η θητεία του Δημάρχου Σαπουντζή, στον τοπικό Τύπο δημοσιεύθηκε η παύση της Φιλαρμονικής. Συγκεκριμένα γράφτηκε πως «η Φιλαρμονική του Δήμου, που ιδρύθηκε επί τουρκοκρατίας και πρωτοστατεί στις εθνικές γιορτές παύει να υφίσταται. Ο Δήμος αδιαφορεί, δεν μπόρεσε να βρει το οικονομικό ποσό για τη συντήρησή της».³⁵⁷ Σε επόμενο φύλλο το «Έθνος» επέκρινε τη δημοτική αρχή γράφοντας: «Από τότε που έπαψε να εμφανίζεται η φιλαρμονική του Δήμου η πόλη νεκρώθηκε. Η Φλώρινα που φημιζόταν για την λαμπρή φιλαρμονική της και τους φιλόμους κατοίκους μεταβλήθηκε σε νεκρόπολη. Το λυπηρό είναι ότι αυτή η κατάσταση δεν συγκινεί κανέναν. Θα δούμε μέχρι πού σημείο θα φτάσει η αδιαφορία των δημοτικής αρχής».³⁵⁸

2.2.3 Δαπάνες για τις υποδομές της πόλης και εξοπλισμό του Δήμου.

Με την έναρξη της θητείας του Δημάρχου Σαπουντζή αποφασίστηκαν δαπάνες που αφορούσαν εργασίες εκσυγχρονισμού και λειτουργικά έξοδα του Δήμου, δαπάνες για τη βελτίωση παροχών προς τους δημότες και την υλικοτεχνική υποδομή της πόλης, για την αγορά υλικών αναγκαίων για τον Δημοτικό κήπο Φλώρινας και τις τρέχουσες ανάγκες του Δήμου, όπως για το ασβέστωμα των οδών,³⁵⁹ για την αποκατάσταση των μηχανικών βλαβών των αυτοκινήτων του Δήμου,³⁶⁰ για την επισκευή των δημοτικών λουτρών και αυτοκινήτων του Δήμου,³⁶¹ για την επιγραφή ταμπέλας του Δημοτικού καταστήματος στον δικαιούχο Ηλία Βυζάντη, για την επισκευή συγκεκριμένων καταστημάτων εντός της Δημοτικής αγοράς που ανήκουν στο Δήμο, ενώ με απόφαση του Δ.Σ. εγκρίθηκε η διοχέτευση νερού στους πολίτες του Δήμου από τα Δημοτικά υδραγωγεία, που βρίσκονται επί της οδού Μοναστηρίου και επί της πλατείας Δικαιοσύνης από 01-10-1945 έως τον Μάρτιο του 1946.³⁶²

Την επόμενη χρονιά, 1946, αποφασίστηκαν δαπάνες για την παραλαβή από την Αθήνα και την επισκευή ενός φορτηγού αυτοκινήτου, το οποίο παραχωρήθηκε από την Ούνρα, ώστε να χρησιμοποιηθεί για τις ανάγκες της υπηρεσίας καθαριότητας, για

³⁵⁶ Πρακτικά ΔΣ Φλώρινας, άνευ αρ. πρ., 13/08/1946

³⁵⁷ Εφημερίδα «Έθνος» αρ. φ. 1059, 13/12/1946, σ.2.

³⁵⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1061, 01/01/1947, σ.3.

³⁵⁹ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, αρ. πρ.6 , 24/05/1945.

³⁶⁰ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, αρ. πρ.7 , 06/06/1945.

³⁶¹ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, αρ. πρ.11 , 07/08/1945.

³⁶² Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, αρ. πρ.1, 19/10/1945.

τις επισκευές κάρων καθαριότητας, δικτύου ύδρευσης, επισκευής δεξαμενών, και υδροχρωματισμού του Δημοτικού Καταστήματος,³⁶³ για έργα του Δήμου όπως υπόνομοι και οχετοί και για την κατασκευή έργων που θα διευκόλυναν τη γεωργία και την κτηνοτροφία. Το Δ.Σ. εγκρίνει επίσης έξοδα για την προμήθεια διαφόρων εντύπων (διπλότυπα είσπραξης και βεβαίωσης) και ειδών γραφική ύλης για τα φορολογικά γραφεία του Δήμου (η αγορά θα γίνει από τη Θεσσαλονίκη, καθώς δεν υπήρχαν ανάλογα είδη στη Φλώρινα) αναφέροντας πως η αγορά τους θα γίνει άνευ δημοπρασίας.³⁶⁴ Δύο μήνες αργότερα, για τον εξοπλισμό του Δήμου εγκρίνονται δαπάνες, επίσης άνευ δημοπρασίας και με απευθείας ανάθεση από το Δήμαρχο, που αφορούσαν την επισκευή φορτηγού αυτοκινήτου, την αγορά μιας απορροφητικής αντλίας, ενός καταβρεχτήρα με πυροσβεστική αντλία, την πρόσληψη αντίστοιχα οδηγών καθώς και την αγορά υδραντλίας.³⁶⁵

2.2.4 Το κοινωνικό πρόσωπο και οι παροχές στους υπαλλήλους του Δήμου.

Ο Δήμος Φλώρινας, λόγω των δύσκολων οικονομικών συνθηκών που επικρατούσαν όλα τα χρόνια του Εμφυλίου έλαβε αποφάσεις προκειμένου να βοηθήσει τόσο τους αναξιοπαθόντες δημότες του, όσο και συλλόγους ή ιδρύματα. Τέτοια δείγματα αποφάσεων που αφορούσαν δημότες αποτελούσαν: η έγκριση χορήγησης επιδόματος ένδειας σε πολίτη του Δήμου Φλώρινας, σε άπορους πολίτες της πόλης,³⁶⁶ σε οικογένειες, οι οποίες επλήγησαν κατά την περίοδο της Γερμανικής Κατοχής,³⁶⁷ χρηματικού ποσού για την προμήθεια φαρμάκων σε υπάλληλο του Δήμου Φλώρινας,³⁶⁸ δωρεάν νοσηλείας άπορων ασθενών και ταφής άπορων δημοτών με έξοδα του Δήμου,³⁶⁹ συγκεκριμένου ποσού για τη μεταφορά σε νοσοκομείο άπορης κοπέλας και του πατέρα της³⁷⁰ καθώς και για την αγορά ειδών ιματισμού σε συνταξιούχους δημοτικούς υπαλλήλους.³⁷¹ Τέλος εγκρίνεται η χορήγηση αποδοχών

³⁶³ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, αρ. πρ.3, 14/02/1946.

³⁶⁴ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, αρ. πρ.5, 25/04/1946.

³⁶⁵ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ., 26/06/1946.

³⁶⁶ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, αρ. πρ.7, 06/06/1945, αρ. πρ. 4, 29/04/1946, άνευ αρ. πρ., 26/06/1946.

³⁶⁷ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, αρ. πρ.1, 19/10/1945.

³⁶⁸ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, αρ. πρ.3, 14/02/1946.

³⁶⁹ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ., 12/06/1946.

³⁷⁰ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ., 26/06/1946.

³⁷¹ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ., 19/07/1946

σε χήρα δημοτικού φοροτεχνικού υπαλλήλου, ο οποίος εκτελέστηκε από τους Γερμανούς το 1945.³⁷²

Χρηματική στήριξη παρείχε ο Δήμος στον «Φιλεκπαιδευτικό Σύλλογο, ο Αριστοτέλης» και στον σύλλογο «Βορειοηπειρωτών Φλώρινας»,³⁷³ υπέρ της ανέγερσης πτέρυγας στην περιοχή Σανατορίου Ασβεστοχωρίου για την εισαγωγή φυματικών της περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας.³⁷⁴ Το δε αδελφάτο του Νοσοκομείου Φλώρινας, Ε. Δημητρίου, συντηρείται από τον Δήμο. Τα ποσά που χορηγούνται στο νοσοκομείο αφορούσαν λειτουργικά έξοδα, έργα συντήρησης του και αγορά εξοπλισμού.³⁷⁵

Την περίοδο που ήταν Δήμαρχος ο Τ. Σαπουντζής, Ιούνιος 1945-Νοέμβριος 1946, εγκρίθηκαν ορισμένες αυξήσεις και παροχές στους δημοτικούς υπαλλήλους όπως η αύξηση και καταβολή μισθών στους εργαζόμενους στην υπηρεσία καθαριότητας και αναδρομικών σε συνταξιούχους υπαλλήλους του Δήμου,³⁷⁶ η αύξηση ημερομισθίου σε οδοκαθαριστές³⁷⁷ και καταβάλλεται επίδομα Μακεδονίας Θράκης και Ηπείρου (15% επί του βασικού μισθού) στους φοροτεχνικούς υπαλλήλους του Δήμου Φλώρινας για το χρονικό διάστημα από 1^η Δεκεμβρίου 1945 έως τέλος Μαρτίου 1946. Επίσης για το 1946 εγκρίνεται: η οικονομική ενίσχυση στους δημοτικούς και φοροτεχνικούς υπαλλήλους του Δήμου, καθώς και στους οδοκαθαριστές για το έτος 1946,³⁷⁸ αλλά και γενικότερα στους υπαλλήλους του Δήμου Φλώρινας.³⁷⁹

2.2.5 Οι πόροι και τα έσοδα του Δήμου.

Τα έσοδα του Δήμου προέρχονταν από καταβληθέντα μισθώματα καταστημάτων της Δημοτικής αγοράς,³⁸⁰ από δημοτικούς φόρους σε γεωργικά προϊόντα,³⁸¹ από την ενοικίαση καταστημάτων και κατοικιών που ανήκαν στο Δήμο, την ενοικίαση επίσης αυτοκινήτων του δήμου, όπως στην Ένωση Γεωργικών

³⁷² Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ., 29/08/1946.

³⁷³ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, αρ. πρ. 10, 11/07/1945.

³⁷⁴ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ., 29/08/1946.

³⁷⁵ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ., 22/07/1946.

³⁷⁶ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, αρ. πρ. 10, 11/07/1945.

³⁷⁷ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, αρ. πρ. 11, 07/08/1945.

³⁷⁸ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ., 13/08/1946.

³⁷⁹ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ., 12/06/1946.

³⁸⁰ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, αρ. πρ. 11, 07/08/1945 και αρ. πρ. 3, 14/02/1946.

³⁸¹ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, αρ. πρ. 1, 19/10/1945 και αρ. πρ. 3, 14/02/1946.

Συνεταιρισμών Φλώρινας³⁸² καθώς και από ποσά που θα κατέβαλαν μικροπωλητές για δικαίωμα χρήσης παραπηγμάτων επί των οδών της πόλης,³⁸³ από τα σφαγεία³⁸⁴ και από τα τέλη καθαριότητας και φωτισμού. Σε απόφαση του Απριλίου του 1946 αναφερόταν χαρακτηριστικά ότι έπρεπε να υπάρξει αύξηση στους σχετικούς τιμοκαταλόγους, καθώς η τιμή δεν είχε αλλάξει από το 1940 και καθορίστηκαν τιμές ανάλογα με τη χρήση. Συγκεκριμένα καθορίστηκαν τιμές για τις κατοικίες, (ανάλογα με τα δωμάτια που έχουν), τα εστιατόρια, τα ξενοδοχεία και τα ζαχαροπλαστεία (ανάλογα με την κατηγορία στην οποία ανήκουν), τα εργοστάσια, τα εργαστήρια, τους κινηματογράφους (χειμερινούς και θερινούς), τα αρτοποιεία, τους μύλους, τους νερόμυλους, τα πεταλωτήρια, τις τράπεζες και τα ιδιωτικά γραφεία ανάλογα με το αντικείμενό τους (δικηγορικά, συμβολαιογραφικά κλπ).³⁸⁵

2.3 Ανέστης Καντζάς (Οκτώβριος 1946- Ιούλιος 1948).

*«Κατόπιν τηλεγραφικής διαταγής του υπουργείου εσωτερικών απολύεται ο μέχρι τούδε Δήμαρχος Φλωρίνης κ. Τέγος Σαπουντζής και αντ' αυτού διορίζεται ο κ. Καντζάς διατελέσας και άλλοτε τοιούτος».*³⁸⁶ Τη Δευτέρα 30 Σεπτεμβρίου νέος Δήμαρχος στη Φλώρινα ορκίζεται ο Ανέστης Καντζάς, ενώ το Διοικητικό Συμβούλιο παρέμεινε το ίδιο. Μετά την ορκωμοσία του ο δήμαρχος απέστειλε στον Βασιλιά, Γεώργιο Β', συγχαρητήριο τηλεγράφημα για την επάνοδο του, μετά το Δημοψήφισμα της 1^{ης} Σεπτεμβρίου.³⁸⁷ Ενώ ο τέως Δήμαρχος, Τ. Σαπουντζής, αναφέρεται στην εσπευσμένη απόλυση του για κομματικούς λόγους, με αποτέλεσμα για 13 μόνο ημέρες να μη συμπληρώσει το χρόνο που χρειαζόνταν και να στερηθεί έτσι την σύνταξη του.³⁸⁸

Μέλη του Δ.Σ. Φλώρινας κατά την περίοδο αυτή είναι οι: Παναγιώτης Μαργαρίτης, Δημήτριος Τσώγκας, Ρωμύλος Βαλασιάδης, Δημήτριος Πλατής, Ευάγγελος Κηπουρός, Αχιλλέας Έξαρχος, Δημήτριος Παπαϊωακείμ, Θωμάς Τέγος, Πέτρος Ζουρδούμης, Παντελής Δάφκος και Δημήτριος Γκοτζαμάνης, οι οποίοι κατά τη Συνεδρίαση της 13^{ης} Δεκεμβρίου εξέλεξαν, κατόπιν μυστικής ψηφοφορίας, τριμελή Δημορχιακή Επιτροπή αποτελούμενη από τους: Δημήτριο Παπαϊωακείμ, Π.

³⁸² Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ., 13/08/1946.

³⁸³ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, αρ. πρ.2, 16/11/1945 και αρ. πρ.5, 25/04/1946.

³⁸⁴ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, αρ. πρ.5, 25/04/1946.

³⁸⁵ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, αρ. πρ.5, 25/04/1946.

³⁸⁶ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1046, 13/09/1946, σ.2.

³⁸⁷ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1049, 4/10/1946, σ.2.

³⁸⁸ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1050, 11/10/1946, σ.2.

Ζουρδούμη και Παν. Μαργαρίτη.³⁸⁹ Κατά τη συνεδρίαση που ακολούθησε, προεδρεύοντας του Δημάρχου Καντζά, το βασικό θέμα ήταν η τροποποίηση προϋπολογισμού εσόδων – εξόδων του Δήμου.³⁹⁰

Κατά την επόμενη συνεδρίαση, 5 Ιανουαρίου 1947, πραγματοποιήθηκε η εκλογή Προέδρου, Αντιπροέδρου και Γραμματέα του Δημοτικού Συμβουλίου για το έτος 1947 με ξεχωριστή ψηφοφορία για την κάθε θέση.³⁹¹ Στη συνεδρίαση που ακολούθησε αποφασίστηκε η μετονομασία δύο οδών της πόλης, η μία σε οδό Ταγματάρχη Φουλεδάκη, και η δεύτερη σε οδό Ιωάννη Σωτηρίου, οι οποίοι δολοφονήθηκαν από «ληστοσυμμορίες».³⁹² Μετά το πέρας της συνεδρίασης, ο Πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου ζήτησε να συζητηθεί εκτάκτως το θέμα της τιμής του ηλεκτρισμού. Το αίτημα του έγινε αποδεκτό κι άρχισε συζήτηση επ' αυτού, στην οποία καταγράφηκαν λεπτομερώς διαμαρτυρίες για την υψηλή τιμή του ρεύματος, αλλά λόγω έλλειψης απαραίτητων στοιχείων αναβλήθηκε η λήψη απόφασης για άλλη συνεδρίαση.³⁹³

Αξιόλογες αναφορές για έργα και αποφάσεις, που τελέστηκαν την περίοδο του Δημάρχου Αν. Καντζά, ήταν η διεύρυνση της υδροδότησης και του ηλεκτροφωτισμού της Φλώρινας. Έτσι αποφασίστηκε η παροχή πόσιμου ύδατος από τα δημοτικά υδραγωγεία σε οικίες και καταστήματα και καθορίστηκε ταυτόχρονα ο φόρος που θα αναλογούσε στην κάθε χρήση για το οικονομικό έτος 1947-1948.³⁹⁴ Ενώ στην ίδια συνεδρίαση αποφασίστηκε κατά πλειοψηφία η μετονομασία της οδού Θεσσαλονίκης σε οδό Νικολάου Πύρζα,³⁹⁵ η κατασκευή και τοποθέτηση κρηνών σε διάφορα σημεία της πόλης κατόπιν αιτήσεων των κατοίκων³⁹⁶ αλλά και ηλεκτροφωτισμού σε κεντρικά σημεία της πόλης, κατόπιν αιτήματος της Χωροφυλακής.³⁹⁷

Επίσης στη συνεδρίαση της 8^{ης} Μαΐου 1947 αποφασίστηκε ο ορισμός εκτάσεων για την ανέγερση 130 λαϊκών κατοικιών.³⁹⁸ Στις 26 Ιουνίου 1947 και μετά από δυνατή νεροποντή ο ποταμός υπερχειλίσε και οι δημοτικές αρχές λαμβάνουν μέτρα για την καταστροφή. Την επομένη σε τηλεγράφημα του Δημάρχου, Δ. Καντζά, προς

³⁸⁹ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ, 13-12-1946.

³⁹⁰ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ, 13-12-1946.

³⁹¹ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ, 05-01-1947.

³⁹² Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ, 05-01-1947.

³⁹³ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ, 05-01-1947.

³⁹⁴ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ, 18-02-1947, 23-03-1947, 17/10/1947.

³⁹⁵ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ, 18-02-1947.

³⁹⁶ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ, 23-04-1947, 19-06-1947

³⁹⁷ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας άνευ αρ. πρ, 08-05-1947, 02/07/1947, 12-04-1948, 21-06-1948.

³⁹⁸ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας άνευ αρ. πρ, 08-05-1947.

το Υπ. Εσωτερικών ανέφερε τις ζημίες που υπέστη η Φλώρινα μετά τη νεροποντή, οι οποίες υπολογίστηκαν σε 200 εκατομμύρια δρχ. Ζητούσε τη βοήθεια και ενίσχυση του κράτους για την αποκατάσταση των ζημιών της ύδρευσης, της συγκοινωνίας και τον καθαρισμό των δρόμων που έπρεπε να γίνουν σύντομα για να μη δημιουργηθούν μολυσματικές εστίες.³⁹⁹ Μετά τη συνεδρίαση του Δ.Σ. Φλώρινας, προεδρεύοντας του Δημάρχου Αν. Καντζά, αποστέλλεται τηλεγράφημα στο Υπουργείο Εσωτερικών, για χορήγηση οικονομικής βοήθειας σχετικά με την πλημμύρα (της 26ης Ιουνίου), κατά την οποία καταστράφηκαν σπίτια και γέφυρες επί των οδών Σαρανταπόρου, Ηλείου και Σίνη Κοντογούρη. Στην ίδια συνεδρίαση εγκρίθηκε η κατασκευή και συντήρηση αντιπλημμυρικών έργων⁴⁰⁰ και γεφυρών του κεντρικού χείμαρρου της πόλης.⁴⁰¹ Επίσης, ενώ αποφασίστηκε η πληρωμή εξόδων συντήρησης και επισκευής δικτύου ύδρευσης,⁴⁰² συνέχιζαν να υπάρχουν παράπονα, που εκφράστηκαν στον τοπικό Τύπο, πως ο Δήμος δεν αποκαθιστούσε τους κατεστραμμένους δρόμους και γέφυρες της πόλης για λόγους οικονομίας.⁴⁰³ Λίγους μήνες αργότερα, σε επείγουσα συνεδρίαση λόγω της κατάστασης που δημιουργήθηκε, το Δ.Σ. διεξήγαγε συζήτηση για την ανεύρεση χώρου ως ιατρείου προκειμένου να νοσηλευτούν ασθενείς που έχουν προσβληθεί από χολέρα.⁴⁰⁴

Τον Μάιο του 1948, ο βουλευτής Τζώρτζης με επιστολή από τον υπουργό Δημοσίων έργων Σ. Νικολαΐδη έλαβε την έγκριση των 30 εκατομμυρίων δραχμών για έργα εντός της πόλης, και υποσχόταν ότι θα παρακαλούσε τον αρμόδιο της αμερικανικής αποστολής στη Θεσσαλονίκη να επισκεφτεί τη Φλώρινα για να εξετάσει τη δυνατότητα να συμπεριληφθεί η διευθέτηση του πλημμυρούντος χείμαρρου στο πρόγραμμα αμερικανικής βοήθειας.⁴⁰⁵ Τον Ιούλιο του 1948 πραγματοποιήθηκε επίσκεψη του Τζόνσον, αντιπροσώπου της αμερικανικής βοήθειας, ο οποίος συναντήθηκε με τον Νομάρχη για την κατασκευή μεγάλων έργων. Σε αυτά συμπεριλαμβάνονταν η αποξήρανση του έλους Ρούδνικ (κοντά στον οικισμό Αναργύρων) της περιφέρειας Αμυνταίου, η διαρρύθμιση της κοίτης και κατασκευή κρηπιδωμάτων του ποταμού της πόλης και η κατασκευή υδραγωγείου για την ύδρευση της Φλώρινας και του δήμου Αμυνταίου. Τα έργα θεωρήθηκαν υψίστης

³⁹⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1084, 27/06/1947, σ.2.

⁴⁰⁰ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας άνευ αρ. πρ, 27-06-1947.

⁴⁰¹ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας άνευ αρ. πρ, 27-08-1947, 11-11-1947, 17-12-1947.

⁴⁰² Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας άνευ αρ. πρ, 16-07-1947.

⁴⁰³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1093, 29/10/1947, σ.2.

⁴⁰⁴ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας άνευ αρ. πρ, 11-11-1947.

⁴⁰⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1125, 22/05/1948, σ.2.

σημασίας ενώ με την αποξήρανση του έλους θα αποκαλύπτονταν περίπου 30 χιλιάδες στρέμματα τα οποία και θα δίνονταν αμέσως για καλλιέργεια. Την επομένη μέρα συνοδευόμενος από τον Νομάρχη επισκέφτηκε την Παιδόπολη και κατόπιν αναχώρησε αεροπορικώς για την Καστοριά.⁴⁰⁶

Ένα άλλο πρόβλημα που είχε να αντιμετωπίσει ο Δήμος, ήταν η ασφάλεια των δημοτών του από τις συχνές επιδρομές των ανταρτών. Το αποκορύφωμα των επιθέσεων ήταν στις 28 Μαΐου 1947, όταν κατά την εισβολή ανταρτών στην πόλη σκοτώθηκαν και τραυματίστηκαν Φλωρινιώτες πολίτες, λεηλατήθηκαν και κάηκαν οικίες τους. Για τον λόγο αυτό το Δ.Σ. ενέκρινε έκτακτη οικονομική ενίσχυση ως βοήθημα σε άπορους δημότες, οι οποίοι επλήγησαν από τα επεισόδια που προκλήθηκαν από τα «*αναρχικά στοιχεία*».⁴⁰⁷ Επίσης εγκρίθηκε χρηματικό ποσό για την ανάληψη εξόδων και την κατασκευή οχυρωματικών έργων σε οικίες, καταστήματα, δημόσια και δημοτικά κτίρια της πόλης προκειμένου να προστατευθούν από τις επιθέσεις των ανταρτών.⁴⁰⁸ Η έγκριση δαπανών επαναλαμβάνεται και δύο μήνες αργότερα,⁴⁰⁹ ενώ εγκρίσεις οχυρωματικών έργων στην πόλη της Φλώρινας θα ακολουθήσουν και το επόμενο διάστημα οι οποίες θα γίνουν άνευ δημοπρασίας για την ταχύτερη κατασκευή τους.⁴¹⁰

Με σκοπό την προστασία των πολιτών έγινε αποδεκτό και το αίτημα της Ταξιαρχίας Φλώρινας, το οποίο στάλθηκε στη Νομαρχία Φλώρινας και διαβιβάστηκε στον Δήμο, προκειμένου να διατεθούν 25-30 κάτοικοι της πόλης για την κατασκευή έργων διαχείμασης στρατιωτικών φρουρών που θα συντελούσαν στην προστασία της πόλης.⁴¹¹ Την επόμενη χρονιά, σύμφωνα με το «*Έθνος*», άρχισε η ανοικοδόμηση των κατοικιών της πόλης που κάηκαν την 28η Μαΐου από τους «*συμμορίτες*» και «*...έτσι οι άστεγοι θα πάνουν πλέον να ταλαιπωρούνται*».⁴¹² Τον Ιούλιο του 1948 παραδόθηκαν οι κατοικίες των ανταρτόπληκτων και πυροπαθών δημοτών της Φλώρινας με σημαντικές όμως ελλείψεις. Αφού διατέθηκαν 10 εκατομμύρια για κάθε μία, σχολιάζει το «*Έθνος*», παραδόθηκαν χωρίς οροφή λόγω έλλειψης χρημάτων και συνεχίζει γράφοντας «*παρακαλείται το Υπουργείο Ανοικοδομήσεως να αποστείλει το ταχύτερο νέα πίστωση για την συμπλήρωση των ελλείψεων προτού αρχίσει ο δύσκολος*

⁴⁰⁶ Εφημερίδα «*Έθνος*», αρ. φ. 1133, 17/07/1948, σ. 1.

⁴⁰⁷ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ, 02-06-1947.

⁴⁰⁸ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ, 04-06-1947.

⁴⁰⁹ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ, 27-08-1947.

⁴¹⁰ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ, 27-10-1947, 17-03-1948.

⁴¹¹ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας άνευ αρ. πρ, 17-10-1947, 22-10-1947.

⁴¹² Εφημερίδα «*Έθνος*», αρ. φ. 1124, 15/05/1948, σ. 2.

χειμώνας της Φλώρινας». ⁴¹³ Στο επόμενο φύλλο η εφημερίδα συνεχίζει τις καταγγελίες για την κακή κατασκευή των σπιτιών, που παραδόθηκαν από το υπουργείο Ανοικοδομήσεως στους ανταρτόπληκτους και πυροπαθείς δημότες της Φλώρινας, αναφέροντας συγκεκριμένα ότι οι οικίες «εκτός των οροφών που δεν έχουν, οι στέγες τους στάζουν με αποτέλεσμα να πλημμυρίζουν τα δωμάτια». ⁴¹⁴

Ένα άλλο θέμα που προέκυψε την περίοδο αυτή ήταν οι καταστροφές στο οδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο. Η συντομότερη αποκατάσταση της συγκοινωνίας ήταν δια αέρος, ώστε να μην αποκλειστεί η περιοχή της Φλώρινας από την υπόλοιπη Ελλάδα εξαιτίας των πολεμικών συνθηκών. Έτσι το Δ.Σ. Φλώρινας ενέκρινε έργο επισκευής του αεροδρομίου άνευ δημοπρασίας. ⁴¹⁵ Μετά την επισκευή του αεροδρομίου, αποφασίστηκε η διεξαγωγή φανεράς δημοπρασίας για την αποπεράτωση οικίσκου στο αεροδρόμιο, ⁴¹⁶ και η χορήγηση αποζημίωσης στα μέλη της Επιτροπής παραλαβής του έργου. Εγκρίθηκε παράλληλα αποδιδόμενος λογαριασμός για την εκτέλεση των εργασιών κατασκευής φυλακίου εντός του αεροδρομίου. ⁴¹⁷ Ενώ πέντε μήνες αργότερα αποφασίστηκε και έγκριση μελέτης και εκτέλεσης εργασιών προέκτασης του βορειοδυτικού διαδρόμου του αεροδρομίου Φλώρινας. ⁴¹⁸

Ένα επίσης σημαντικό θέμα που καλείται να αντιμετωπίσει ο Δήμος ήταν η παρουσία κρουσμάτων φυματίωσης. Για το λόγο αυτό το Δ.Σ. ενέκρινε πίστωση ανέγερσης αντιφυματικού περιπτέρου με το όνομα «Πανδυτικομακεδονικό» στην περιοχή Σανατορίου Ασβεστοχωρίου Θεσσαλονίκης για την περίθαλψη των φυματικών που κατάγονταν από τη Δυτική Μακεδονία και αποδέχτηκε τα αιτήματα των Φλωρινιωτών φυματικών που νοσηλεύονταν στο Σανατόριο Ασβεστοχωρίου για τη χορήγηση επιδόματος. ⁴¹⁹

Θέματα που αφορούσαν την οργάνωση του Δήμου και συντελούσαν στην εύρυθμη λειτουργία του ήταν η σύνταξη κανονισμών για βεβαιώσεις και εισπράξεις των δικαιωμάτων του Δήμου που αφορούσαν την υπηρεσία καθαριότητας, ⁴²⁰ τους φορολογικούς καταλόγους γεωργικής παραγωγής και καταλόγους ύδρευσης. Κατόπιν εισηγήσεων, τροποποιήθηκε το καταστατικό εσόδων με την προσθήκη νέου άρθρου

⁴¹³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1132, 10/07/1948, σ. 1.

⁴¹⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1136, 07/08/1948, σ.2.

⁴¹⁵ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ, 04-06-1947.

⁴¹⁶ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ,01-12-1947 και 30-12-1947.

⁴¹⁷ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ,16-02-1948.

⁴¹⁸ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ,07-07-1948 και 19-07-1948.

⁴¹⁹ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ,08-01-1948.

⁴²⁰ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ,05-01-1947.

με την ονομασία «τέλη», το οποίο αφορούσε την είσπραξη φόρων που θα χρησιμοποιούνταν για δαπάνες φωτισμού.⁴²¹ Ενέκρινε επίσης νέους φορολογικούς καταλόγους για την επιβολή δικαιωμάτων χρήσης των παραπηγμάτων της δημοτικής αγοράς και χρήσης πόσιμου νερού από το δημοτικό υδραγωγείο.⁴²²

Επί της θητείας του Αν. Καντζά πραγματοποιήθηκαν ενέργειες για την καλύτερη οργάνωση και διοίκηση του Δήμου. Έτσι ορίστηκαν Επιτροπές, οι οποίες απαρτιζόνταν πολλές φορές και από Δημοτικούς Συμβούλους που καθίσταντο υπεύθυνοι σε διαφορετικούς τομείς του Δήμου, όπως του Ταμείου Ύδρευσης και Εξυγίανσης Φλώρινας, του Αδελφάτου του Δημοτικού Νοσοκομείου Φλώρινας,⁴²³ επιτροπή για την ενέργεια δημοπρασίας, εκτελέσεως και παραλαβής έργων,⁴²⁴ επιτροπή αντιπροσώπων του Δημοτικού Συμβουλίου ως διαμεσολαβητών στις διαφωνίες μεταξύ του ενοικιαστή και των φορολογουμένων για την ποσότητα της γεωργικής παραγωγής⁴²⁵ και επιτροπή για τη διενέργεια δημοπρασιών δημοτικών έργων.⁴²⁶ Αποτέλεσμα αυτών των ενεργειών ήταν η καλύτερη απόδοση των οικονομικών του Δήμου. Τα έσοδα του, εκτός των φόρων που εισέπραττε, για την καθαριότητα, την ύδρευση και τον ηλεκτροφωτισμού, όπου υπήρχε, προέρχονταν από μισθώματα ακινήτων του Δήμου,⁴²⁷ από τα δικαιώματα χρήσης βοσκήσιμων γαιών,⁴²⁸ από τη χρήση παραπηγμάτων επί της Δημοτικής Αγοράς,⁴²⁹ από τα δικαιώματα χρήσης σφαγείων,⁴³⁰ από την έκθεση εμπορευμάτων στη Δημοτική αγορά,⁴³¹ και από την επιβολή τέλους επί της εκμετάλλευσης των πεζοδρομίων, των οδών και των πλατειών της πόλης.⁴³²

Έτσι λοιπόν η οργάνωση και τα έσοδα του Δήμου, ήδη από τη θητεία του δημάρχου Γ. Σαπουντζή, είχαν ως αποτέλεσμα τη διευθέτηση των οικονομικών ζητημάτων του και από τις αρχές ακόμα του 1947, την αύξηση κατά 25% των βασικών μισθών του πάσης φύσεως προσωπικού του Δήμου Φλώρινας από 01-01-

⁴²¹ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ,21-01-1947.

⁴²² Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ,08-05-1947.

⁴²³ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ,02-07-1947.

⁴²⁴ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ,12-07-1947.

⁴²⁵ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ,22-09-1947.

⁴²⁶ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ,23-01-1948.

⁴²⁷ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ,21-01-1947, 01-12-1947.

⁴²⁸ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας άνευ αρ. πρ,27-02-1947, Πρακτικά ΔΣ Φλώρινας άνευ αρ. πρ,02-03-1948

⁴²⁹ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ,27-02-1947, 17-03-1948.

⁴³⁰ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ,16-02-1948.

⁴³¹ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ,02-03-1948, 11-06-1948.

⁴³² Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ,05-05-1948, 11-06-1948.

1947.⁴³³ Επίσης επιτράπηκε στον Δήμαρχο η χορήγηση αυξημένου ημερομισθίου στους εργαζόμενους του Δήμου, κατά τις εορτές και τις αργίες, η αναπροσαρμογή συντάξεων των συνταξιούχων δημοτικών υπαλλήλων, η έγκριση καταβολής έκτακτης ενίσχυσης σε όλους τους εργαζόμενους στο Δήμο για τους μήνες Φεβρουάριο έως και Ιούνιο του 1947,⁴³⁴ η έγκριση δαπάνης για αγορά τροφίμων τα οποία θα δίνονταν στο προσωπικό του Δήμου⁴³⁵ και η έγκριση χορήγησης έκτακτης οικονομικής ενίσχυσης στους εργάτες καθαριότητας.⁴³⁶ Λίγους μήνες αργότερα ενέκρινε επίσης τη χορήγηση επιδόματος 15% επί του βασικού μισθού στους υπαλλήλους του Δήμου και έκτακτη χρηματική ενίσχυση στο προσωπικό του για τις εορτές του Πάσχα.⁴³⁷ Τέτοιες έκτακτες χορηγήσεις θα ακολουθήσουν και τους επόμενους μήνες του 1947.⁴³⁸

Η βελτιωμένη οικονομική κατάσταση του Δήμου, φαίνεται από την κατάθεση χρηματικού ποσού στο Υποκατάστημα της Εθνικής Τράπεζας στη Φλώρινα που καταγράφεται στα πρακτικά του Δ.Σ.⁴³⁹ και από το ότι θα του επιτρέψει να βοηθήσει οικονομικά άπορους δημότες.⁴⁴⁰ Συγκεκριμένα θα επιτραπεί η δυνατότητα είτε βοηθώντας άτομα που πάσχουν από φυματίωση και χρήζουν νοσηλείας,⁴⁴¹ είτε προσφέροντας σε άπορους δωρεάν νοσηλεία στο νοσοκομείο Φλώρινας,⁴⁴² Θεσσαλονίκης και Αθήνας,⁴⁴³ είτε βοηθώντας άπορους μαθητές με την πληρωμή των εξόδων εγγραφής και αγοράς βιβλίων τους,⁴⁴⁴ είτε βοηθώντας οικονομικά και απαλλάσσοντας από φόρους τους κατοίκους της πόλης που υπέστησαν ζημιές από επιθέσεις ανταρτών και καταστράφηκαν τα σπίτια τους.⁴⁴⁵

Επίσης ο Δήμος προέβη στην καταβολή χρηματικού ποσού για την αποπεράτωση εργασιών στο κτήριο της Μητρόπολης Φλώρινας, μετά από αποδοχή σχετικού αιτήματος του Σεβασμιότατου Μητροπολίτη,⁴⁴⁶ στην πίστωση ποσού στον Ιερό Ναό Αγίου Δημητρίου Θεσσαλονίκης και στον αυτόνομο Οργανισμό του ίδιου

⁴³³ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ,11-01-1947.

⁴³⁴ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ, 27-02-1947.

⁴³⁵ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ,23-03-1947.

⁴³⁶ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ,08-05-1947.

⁴³⁷ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ,12-06-1947.

⁴³⁸ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ,08-08-1947,22-09-1947,06-11-1947,17-12-1947.

⁴³⁹ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ,06-11-1947.

⁴⁴⁰ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ,21-01-1947, 27-02-1947,23-04-1947, 08-05-1947,16-07-1947, 06-11-1947,17-12-1947, 16-02-1947, 12-04-1948, 05-05-1948, 19-07-1948.

⁴⁴¹ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ,21-01-1947, 02-07-1947, 16-07-1947,08-01-1948.

⁴⁴² Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ,03-04-1947.

⁴⁴³ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ,08-05-1947, 12-07-1947,02-07-1947.

⁴⁴⁴ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ,18-02-1947,16-07-1947.

⁴⁴⁵ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ,02-06-1947, 02-07-1947, 27-08-1947,02-03-1948.

⁴⁴⁶ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ, 23-03-1947.

ναού,⁴⁴⁷ στη χορήγηση συγκεκριμένου χρηματικού ποσού για την αναστήλωση του Ι.Ν. του Αγίου Γεωργίου.⁴⁴⁸ Τέλος κατά τη θητεία του Δημάρχου Αν. Καντζά εγκρίθηκε από το Δ.Σ. η σύσταση Νομικού Προσώπου με τον τίτλο «Φιλαρμονική του Δήμου Φλώρινας, ο Ορφεύς»,⁴⁴⁹ καθώς και η διεξαγωγή εράνων για την ενίσχυση της Φιλαρμονικής και η τροποποίηση του καταστατικού της.⁴⁵⁰

2.4 Περικλής Μηλώσης (Αύγουστος 1948-Δεκέμβριος 1948).

Στις 31 Ιουλίου 1948 δημοσιεύθηκε η παραίτηση του Δημάρχου Καντζά για λόγους υγείας. Ο Δήμαρχος, υπέβαλε την παραίτηση του, η οποία και έγινε δεκτή από τον Νομάρχη Φλώρινας, ενώ αυτός με τη σειρά του ανέθεσε σε έναν από τους Δημοτικούς Συμβούλους τον Πρόεδρο του δημοτικού Συμβουλίου, Μηλώση Περικλή, τα καθήκοντα του Δημάρχου μέχρι διορισμού νέου,⁴⁵¹ τον Ιανουάριο του 1949.⁴⁵² Το Δημοτικό Συμβούλιο τώρα απαρτίζεται από τους Σωκράτη Χατζηπαυλίδη, αντιπρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου και τα Μέλη: Θωμά Τέγο, Χαράλαμπο Αριστείδου, Γεώργιο Δαμιανό, Αχιλλέα Έξαρχο, Αλέξανδρο Χαραβιτσίδα, Δημήτριο Βαραδίνη, Πέτρο Ζουρδούμη, Δημήτριο Γκοτζαμάνη και Μιχαήλ Γρηγοριάδη.⁴⁵³

Κατά την πρώτη συνεδρίαση παρών ήταν και ο μέχρι τότε Δήμαρχος Φλώρινας Ανέστης Καντζάς. Πριν την έναρξη της συζήτησης επί των θεμάτων της ημερήσιας διάταξης, ο Δήμαρχος ανακοίνωσε στα μέλη του συμβουλίου ότι ο ίδιος επισκέφθηκε τον Νομάρχη Φλώρινας, από τον οποίο και πληροφορήθηκε ότι ο κ. Τζόνσον ήρθε στην πόλη ως εξουσιοδοτημένος του Υπουργείου Πρόνοιας για τη Μακεδονία και τη Θράκη, προκειμένου να διαθέσει πίστωση του Υπουργείου για την εκτέλεση εξωραϊστικών έργων. Συγκεκριμένα για τη Φλώρινα, το ποσό αποφασίστηκε να διατεθεί για έργα διαρρύθμισης της κοίτης του κεντρικού χειμάρρου.⁴⁵⁴

Ο νέος Δήμαρχος κατά την περίοδο αυτή είχε να αντιμετωπίσει τις πυκνότερες επιθέσεις των ανταρτών κατά της Φλώρινας. Γι' αυτό από τις πρώτες του ενέργειες

⁴⁴⁷ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ, 12-06-1947.

⁴⁴⁸ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ, 27-08-1947.

⁴⁴⁹ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ, 05-05-1948.

⁴⁵⁰ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ, 19-07-1948.

⁴⁵¹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ, φ. 1135, 31/07/1948, σ. 2.

⁴⁵² Εφημερίδα «Εθνος», αρ, φ. 1135, 07/08/1948, σ. 2.

⁴⁵³ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας άνευ αρ. πρ, 08-08-1948.

⁴⁵⁴ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ, 08-08-1948.

ήταν να στείλει ευχαριστήρια επιστολή προς τον Πρόεδρο, τον Αντιπρόεδρο της Κυβέρνησης, το Υπουργείο Στρατιωτικών και το Γενικό Επιτελείο Στρατού για τον αγώνα που ξεκίνησε για την απελευθέρωση των περιοχών της Πρέσπας, Καϊμακτσαλάν και Βιτσίου. Εξέφραζε τη χαρά και την ευγνωμοσύνη των Φλωρινιωτών προς αυτούς και τους ένδοξους στρατιώτες και νικητές του Γράμμου και της Πίνδου,⁴⁵⁵ ενώ παράλληλα επισκέφτηκε τους νοσηλευόμενους στρατιώτες του νοσοκομείου.⁴⁵⁶

Κατά τη θητεία του έγιναν, από τον ίδιο, αιφνιδιαστικοί έλεγχοι στα γραφεία του Δήμου, το Νοσοκομείο και τα φυλάκια.⁴⁵⁷ Αυτό θα βοηθούσε στην εύρυθμη λειτουργία των υπηρεσιών του Δήμου. Ένα πρώτο θέμα που είχε να ελέγξει και να διευθετήσει ήταν το σκάνδαλο, που είχε ήδη σημειωθεί κατά το τέλος της θητείας Καντζά, με την εταιρεία ηλεκτροφωτισμού Φλώρινας. Ο ανάδοχος, Κοεμτζόπουλος, είχε εκτελέσει έργα αξίας δεκατριών εκατομμυρίων για την ασφάλεια του εργοστασίου. Από το ποσό αυτό εισέπραξε μέχρι τότε δέκα εκατομμύρια από τους καταναλωτές, όπως όριζε ο νόμος. Στο φάκελο του όμως στη Δημαρχία δεν υπήρχαν τα απαραίτητα παραστατικά/δικαιολογητικά για αυτήν τη δαπάνη.⁴⁵⁸ Κατά τη συνεδρίαση του Δ.Σ., που διεξήχθη στις 2 Αυγούστου, έγινε αναλυτική συζήτηση για τα δημοσιεύματα που γράφτηκαν στην τοπική εφημερίδα «Έθνος» σχετικά με τη νομιμότητα της γενομένης δαπάνης, για την περιφρούρηση του εργοστασίου ηλεκτρισμού και την εμπλοκή στο συγκεκριμένο ζήτημα του δημοτικού υπαλλήλου (Ν.Π.). Έτσι αποφασίστηκε η συγκρότηση Τριμελούς Επιτροπής, προκειμένου να εξετάσει το ζήτημα⁴⁵⁹ και εξουσιοδοτήθηκε ο Δήμαρχος προκειμένου να αναθέσει σε δικηγόρο (Ν.Β.) τον φάκελο με το θέμα της σχετικής δαπάνης για την περιφρούρηση του κεντρικού σταθμού ηλεκτροπαραγωγής Φλώρινας.⁴⁶⁰

Κατά τη θητεία του Μηλώση έγιναν επίσης προσπάθειες για να μην αποκοπεί η Φλώρινα από την υπόλοιπη Ελλάδα, εξαιτίας των δολιοφθορών που γίνονταν στο οδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο από τους αντάρτες. Έτσι συντάχθηκε έγγραφο προς το Υπουργείο αεροπορίας με κοινοποίηση στον Πρόεδρο και Αντιπρόεδρο της Κυβέρνησης σχετικά με την αεροπορική σύνδεση της Φλώρινας με την υπόλοιπη

⁴⁵⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ, φ. 1140, 04/09/1948, σ. 1.

⁴⁵⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ, φ. 1140, 04/09/1948, σ. 2.

⁴⁵⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ, φ. 1136, 14/08/1948, σ. 2.

⁴⁵⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ, φ. 1134, 24/07/1948, σ. 2.

⁴⁵⁹ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ, 02-08-1948.

⁴⁶⁰ Πρακτικά Δ.Σ Φλώρινας, άνευ αρ. πρ, 10-09-1948.

Ελλάδα. Με το έγγραφο ζητήθηκε οικονομική στήριξη ώστε το αεροδρόμιο να καταστεί λειτουργικό όλο τον χρόνο.⁴⁶¹

Στη συνέχεια λήφθηκαν αποφάσεις που αφορούσαν εκκρεμότητες της τρέχουσας περιόδου. Εγκρίθηκε πίστωση υπέρ του συλλόγου Δυτικομακεδόνων με έδρα τη Θεσσαλονίκη, για την ανέγερση περιπτέρου στο Σανατόριο Ασβεστοχωρίου.⁴⁶² Εγκρίθηκαν επίσης έργα υποδομής στη Δημοτική αγορά, τον κεντρικό χειμάρρο της πόλης,⁴⁶³ εκτελέστηκαν αντιπλημμυρικά έργα στην πόλη και επί του κεντρικού χειμάρρου της, αλλά και έργα υποδομής και εξωραϊσμού πλατειών.⁴⁶⁴ Τέλος ανακοινώθηκε η απόφαση 367/5-12-1948 του Δήμου Φλώρινας κατά την οποία προτεινόταν η τροποποίηση του σχεδίου πόλεως στην πλατεία Ερμού και μετά Ρούσβελτ για τη δημιουργία οικοδομικού τετραγώνου ώστε εν καιρώ να υλοποιηθεί η ανέγερση Μητροπολιτικού Ναού και καλούνταν όλοι οι ενδιαφερόμενοι ιδιοκτήτες να υποβάλλουν τις τυχόν ενστάσεις τους στο Δημαρχείο.⁴⁶⁵

Σε δημοσίευμα του το «Έθνος» γράφει πως τα οικονομικά του Δήμου από την περίοδο που ανέλαβε δήμαρχος ο Π. Μηλώσης βελτιώθηκαν σημαντικά. Έγιναν, σύμφωνα με το σχόλιο της εφημερίδας, διάφορα δημοτικά έργα τα οποία και θα συνεχίζονταν την άνοιξη.⁴⁶⁶ Πέρα των καθηκόντων του όμως για την υλοποίηση έργων και υποδομών στην πόλη, ο Δήμος, όπως και τα προηγούμενα έτη, δεν εγκατάλειψε την προσφορά του προς τους άπορους δημότες,⁴⁶⁷ τους στρατιώτες,⁴⁶⁸ τα Σωματεία και τις Επιτροπές στήριξης κοινωφελών έργων.⁴⁶⁹

2.5 Ιωάννης Μπούσκος (Ιανουάριος 1949-Μάιος 1949), Π. Μηλώσης και Στ. (Τ.) Σαπουντζής (Μάιος 1949-Δεκέμβριος 1949).

Στις αρχές Ιανουαρίου 1949 ορκίστηκε νέος Δήμαρχος της Φλώρινας ο Ιωάννης Μπούσκος. Αναλαμβάνοντας στη δύσκολη αυτή περίοδο του Εμφυλίου, έκανε έκκληση μαζί με τα Σωματεία Φλώρινας προς τον Βασιλιά για ομόνοια και συνεργασία σχηματισμού ισχυρής Εθνικής Κυβέρνησης, που θα ανακουφίσει τον λαό

⁴⁶¹ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ, 27-09-1948.

⁴⁶² Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ, 01-10-1948.

⁴⁶³ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ, 20-10-1948.

⁴⁶⁴ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ, 01-10-1948.

⁴⁶⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1154, 11/12/1948, σ. 2.

⁴⁶⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1153, 04/12/1948, σ. 1.

⁴⁶⁷ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ, 27-10-1948, και 15-11-1948, 07-12-1948, 02-01-1949.

⁴⁶⁸ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ., 09-10-1948.

⁴⁶⁹ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ., 07-12-1948.

της ακριτικής Φλώρινας.⁴⁷⁰ Μετά τη μάχη της Φλώρινας, 12 Φεβρουαρίου 1949, με ψήφισμα του το Δημοτικό Συμβούλιο Φλώρινας, υπό την προεδρία του Π. Μηλώση, ανακήρυξε τον Στρατηγό Ν. Παπαδόπουλο, «Παππού», Επίτιμο Δημότη του Δήμου Φλώρινας για τη λαμπρή νίκη των Ελληνικών όπλων της ΙΙ Μεραρχίας «*υπό της θαυμαστής του ηγεσίας*». Εξουσιοδοτούσε επίσης τον Δήμαρχο Ι. Μπούσκο και τα μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου για την εγχείριση του οικείου διπλώματος στον τιμώμενο, Στρατηγό Ν. Παπαδόπουλο.⁴⁷¹

Τον ίδιο μήνα ακολούθησε διαμαρτυρία του Δημάρχου Φλώρινας και των προέδρων των «*συμμοριτόπληκτων*» κοινοτήτων που είχαν μεταφερθεί και διέμεναν στη Φλώρινα. Στο άκουσμα ότι τα Κ.Κ. Βουλγαρίας και Ελλάδας, κατόπιν προτροπής της Κομινφόρμ, θα προβούν σύντομα στην ανακήρυξη ανεξάρτητου Μακεδονικού κράτους συμπεριλαμβάνοντος και την Ελληνική Μακεδονία, εξέφραζαν τον αποτροπιασμό τους στους Έλληνες Κομμουνιστές που ξέχασαν την καταγωγή τους και έγιναν όργανα των Βουλγάρων, εχθρών της Ελλάδας.⁴⁷²

Από τον Ιανουάριο 1949 έως και τον Απρίλιο του ίδιου έτους οι συνεδριάσεις του Δ.Σ. Φλώρινας γίνονται παρουσία του νέου Δημάρχου, Ι. Μπούσκου. Στα τέλη Απριλίου 1949, λόγω της απόλυσης του Ιωάννη Μπούσκου, στα πρακτικά του Δήμου συναντώνται ως δημαρχούντες οι Στ. Σαπουντζής και Π. Μηλώσης. Αυτό καταγράφεται και στα πρακτικά του Δήμου, όταν με απόφαση του Δ.Σ. με αριθμό 110, εγκρίθηκαν έξοδα παράστασης στον Δημαρχούντα Στ. Σαπουντζή από τις 28 Απριλίου 1949.⁴⁷³ Μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου Φλώρινας αναγράφονται οι: Γεώργιος Δαμιανός, Θωμάς Τέγος, Μιχαήλ Γρηγοριάδης, Δημήτριος Τσώγκος, Χαράλαμπος Αριστείδου, Δημήτριος Γκοτζαμάνης, Αλέξανδρος Χαραβιτσιδής, Σωκράτης Χατζηπαυλίδης, Αχιλλέας Έξαρχος και Δημήτριος Βαραδίνης.⁴⁷⁴

Τον Μάιο του 1949, με αριθμό απόφασης 83 του Δ.Σ., εγκρίθηκε η μετάβαση του Δημαρχούντος Στεργίου Σαπουντζή στην Αθήνα, για υποθέσεις του Δήμου. Ο ίδιος ανέλυσε τους λόγους της επίσκεψής του, κάνοντας ιδιαίτερη αναφορά στη σπουδαιότητα της ένταξης του Δήμου στο σχέδιο Μάρσαλ.⁴⁷⁵ Ο Δήμαρχος, Σαπουντζής, στο τηλεγράφημα του από την Αθήνα προς τον Δημαρχούντα Π.

⁴⁷⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1158, 22/01/1949, σ.2.

⁴⁷¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1164, 05/03/1949, σ.2.& Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ., 30-05-1949.

⁴⁷² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1166, 19/03/1949, σ. 1.

⁴⁷³ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ, 30-05-1949.

⁴⁷⁴ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ, 30-05-1949.

⁴⁷⁵ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ, 09-05-1949.

Μηλώση πληροφορεί ότι παρέλαβε από το υπουργείο Εφοδιασμού διάφορα είδη τροφίμων, πρώτης ανάγκης για τους δημότες της Φλώρινας.⁴⁷⁶ Το δεύτερο δεκαπενθήμερο του Ιουνίου ο Σαπουντζής επέστρεψε από την Αθήνα αφού κατάφερε να εξασφαλίσει διάφορα τρόφιμα και δάνειο 600 εκατομμυρίων για τον Δήμο. Κατάφερε επίσης να συμπεριληφθεί η ύδρευση και η διαρρύθμιση του ποταμού στο Σχέδιο Μάρσαλ. Επίσης εξασφάλισε την επισκευή της οδού Μ. Αλεξάνδρου - Π. Μελά με δαπάνες του δημοσίου και εξασφάλισε δύο απορριμματοφόρα για την καθαριότητα της πόλης. Ακόμα παρέλαβε από το Υπουργείο Υγιεινής μια μηχανή παραγωγής εκτάκτου ρεύματος (γεννήτρια) για το νοσοκομείο ώστε να έχει ρεύμα και κατά τη διάρκεια της ημέρας. Τελικά έφτασε στη Φλώρινα οδικώς με αυτοκίνητο το οποίο ήταν εφοδιασμένο με χρήσιμο υλικό για το νοσοκομείο.⁴⁷⁷

Τον ίδιο μήνα, Μάιο 1949, εγκρίθηκε κανονισμός λειτουργίας της Φιλαρμονικής του Δήμου. Η σύνταξη του έγινε από Τριμελή Επιτροπή, αποτελούμενη από έναν Δημοτικό Σύμβουλο, έναν δικηγόρο και τον καθηγητή μουσικής. Ο κανονισμός αφορούσε τον τρόπο λειτουργίας της.⁴⁷⁸ Όσο για την οικονομική ενίσχυση της, ψηφίζεται η επιβολής ειδικού πρόσθετου τέλους 10% σε κάθε εισιτήριο δημόσιου θεάματος, με εξαίρεση τις μελοδραματικές παραστάσεις,⁴⁷⁹ ενώ σε συνεδρίαση του Δ.Σ. εγκρίνεται η χορήγηση οικονομικής ενίσχυσης του.⁴⁸⁰ Στον τοπικό Τύπο δημοσιεύθηκαν άρθρα που αφορούσαν την επανίδρυση της Φιλαρμονικής, την έγκριση του εσωτερικού κανονισμού της από τη Νομαρχία,⁴⁸¹ αλλά και παροτρύνσεις για τη συνδρομή των πολιτών προς ενίσχυση της.⁴⁸² Σε σχετικό δημοσίευμα το «Έθνος» έγραφε πως η Φλώρινα λόγω της 10ετούς πολεμικής κατάστασης που επικρατούσε στερήθηκε τη μουσική της Φιλαρμονικής στις γιορτές και στις παρελάσεις. Το Δημοτικό Συμβούλιο όμως με την ψήφιση του εσωτερικού κανονισμού της και την έκκριση του από την Νομαρχία υλοποίησε την ίδρυση Νομικού πρόσωπου στον Δήμο διοικούμενο από Αδελφάτο με πρόεδρο τον εκάστοτε δήμαρχο στον οποίο θα δίνονταν και οι πόροι για τη διατήρηση του. Μεταξύ αυτών των πόρων συμπεριλαμβάνονταν και η μηνιαία συνδρομή των εγγραφόμενων

⁴⁷⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1175, 28/05/1949, σ. 2.

⁴⁷⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1178, 18/06/1949, σ. 2.

⁴⁷⁸ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ, 09-05-1949 και 03-08-1949.

⁴⁷⁹ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ, 20-09-1949.

⁴⁸⁰ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ, 20-10-1949.

⁴⁸¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1193, 08/10/1949, σ. 1.

⁴⁸² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1194, 15/10/1949, σ. 1.

επίτιμων μελών για τη φροντίδα του συλλόγου. Το πρώτο αδελφάτο της Φιλαρμονικής συστάθηκε με πρόεδρο τον τότε Δήμαρχο Γ. Σαπουντζή.⁴⁸³

Τον Αύγουστο του 1949 και με τη λήξη του Εμφυλίου, ο δήμαρχος Σαπουντζής έστειλε τηλεγραφήματα στον Πρόεδρο της Ελληνικής Κυβέρνησης, τον Αρχιστράτηγο Παπάγο, στον Υπουργό Στρατιωτικών, στον Υπουργό Δημοσίας Τάξεως με το εξής περιεχόμενο: *«Εξάλλος χαράς και ευγνωμοσύνης προς ακαταμάχητον ηρωικόν Στρατόν και Βασιλικής Χωροφυλακής πάντοτε πρωτοπόρους εις Εθνικάς αγώνας, ταλαιπωρηθείς λαός Φλωρίνης πανηγυρίζει την απελευθέρωσιν του πιστεύων εις την τελικήν συντριβήν του επαράτου Κομμουνισμού»*. Επίσης με τηλεγράφημα του προς τον «Παππού», Στρατηγό Ν. Παπαδόπουλο, εξέφραζε τα συγχαρητήρια και την ευγνωμοσύνη του λαού της Φλώρινας προς το Στρατό και τους αξιωματικούς για την απελευθέρωση της πόλης και πως ο ίδιος πιστεύει στην ολοκληρωτική συντριβή του Κομμουνισμού.⁴⁸⁴

Στις 20 Σεπτεμβρίου 1949 με απόφαση του το Δ.Σ. Φλώρινας αποδέχθηκε την πρόσκληση του Δημάρχου πόλης του Κάνσας των Η.Π.Α. για γνωριμία με το Δήμο Φλώρινας.⁴⁸⁵ Ο δήμαρχος, Ιωσήφ Μέτμας, της μεγάλης βιομηχανικής πόλης Γκρέατ Μπεντ, της Πολιτείας του Κάνσας των Η.Π.Α., απέστειλε τηλεγραφική επιστολή προς τον Δήμαρχο της Φλώρινας για την *«καλύτερη γνωριμία και κατανόηση των δύο πόλεων και των κοινοτήτων της»* μέσω της Ουνέσκο. Η επιστολή και η πρόταση έγινε δεκτή με ενθουσιασμό από τον δήμαρχο, Στ. Σαπουντζή και το Δημοτικό Συμβούλιο. Ο Δήμαρχος σε απαντητική επιστολή ευχαρίστησε τον αμερικανό δήμαρχο για τα ανθρωπιστικά του αισθήματα και ευχήθηκε για τη μελλοντική τους επαφή.⁴⁸⁶

Το 1949 ο Δήμος της Φλώρινας διέθεσε κονδύλια για τον εκσυγχρονισμό και την αγορά μηχανημάτων που έλειπαν καθ' όλη τη διάρκεια των περασμένων ετών. Φρόντισε για τον ηλεκτροφωτισμό μεγαλύτερου μέρους της πόλης,⁴⁸⁷ την αγορά ενός μεγάλου προβολέα για την άμυνα της⁴⁸⁸ τις αγορές αυτοκινήτων για τις ανάγκες του Δήμου⁴⁸⁹ και εκσυγχρόνισε την πυροσβεστική υπηρεσία.⁴⁹⁰ Συντήρησε πεζοδρόμια

⁴⁸³ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1193, 08/10/1949, σ. 1.

⁴⁸⁴ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1186, 20/08/1949, σ. 3.

⁴⁸⁵ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ, 20-09-1949.

⁴⁸⁶ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1196, 29/10/1949, σ.2.

⁴⁸⁷ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ, 15-04-1949, και 03-08-1949.

⁴⁸⁸ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ, 31-03-1949.

⁴⁸⁹ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ, 25-11-1949.

⁴⁹⁰ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ, 03-08-1949.

οδούς, πλατείες⁴⁹¹ και κατασκεύασε γέφυρες και πεζογέφυρες.⁴⁹² Δεν εγκατέλειψε όμως και το κοινωνικό έργο, παρέχοντας βοήθεια σε ανταρτόπληκτους,⁴⁹³ άπορους δημότες,⁴⁹⁴ άπορους μαθητές⁴⁹⁵ και ασθενείς που δεν είχαν οικονομικές δυνατότητες νοσηλείας.⁴⁹⁶

Τέλος αποφάσισε για την ίδρυση Δημόσιας Μέσης Εμπορικής Σχολής στην πόλη της Φλώρινας,⁴⁹⁷ για τη χορήγηση οικονομικής ενίσχυσης στα Δημοτικά σχολεία της πόλης, στις Σχολές Μέσης Εκπαίδευσης, στην Παιδαγωγική Ακαδημία, στο Δημοτικό Νοσοκομείο, στη Φιλαρμονική του Δήμου, για την αναστήλωση του Ιερού Ναού του Αγίου Γεωργίου και την οικονομική ενίσχυση του Ερυθρού Σταυρού.⁴⁹⁸

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: Η Μητρόπολη Φλωρίνης, Αλμωπίας και Εορδαίας.

Το έργο και οι δράσεις της Μητρόπολης.

Την περίοδο 1945-49 Μητροπολίτης Φλωρίνης, Αλμωπίας και Εορδαίας διετέλεσε ο Βασίλειος Παπαδόπουλος, ο οποίος το '45 εξαιτίας των αναγκών της Ι. Μητροπόλεως προέβη στη πλήρωση κενών εφημεριακών θέσεων.⁴⁹⁹

Σημαντικό γεγονός για την πόλη της Φλώρινας αποτέλεσε ο θάνατος του Αρχιμανδρίτη Παπαθανασίου τον Απρίλιο του 1946. Ο Αρχιμανδρίτης ήταν εφημέριος του Αγ. Παντελεήμονα και ήταν εξέχουσα προσωπικότητα της Φλώρινας επειδή ηγήθηκε της αποστολής η οποία κάλεσε τα ελληνικά στρατεύματα για την απελευθέρωση της Φλώρινας το 1912.⁵⁰⁰

Τον Σεπτέμβριο του 1946 η Ιερά Μητρόπολη γνωστοποίησε μέσω δημοσιεύματος στον τοπικό Τύπο πληροφορίες για την εισαγωγή υποψηφίων στο μονοετές ιερατικό φροντιστήριο στην Κοζάνη.⁵⁰¹

⁴⁹¹ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ, 31-03-1949 και 20-09-1949.

⁴⁹² Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ, 20-10-1949.

⁴⁹³ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ, 18-01-1949.

⁴⁹⁴ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ, 21-01-1949 και 17-03-1949, 09-05-1949, 30-05-1949, 20-07-1949, 20-10-1949, 25-11-1949, 22-12-1949.

⁴⁹⁵ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ, 03-08-1949.

⁴⁹⁶ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ, 17-03-1949 και 15-03-1949, 22-12-1949.

⁴⁹⁷ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ, 13-03-1949.

⁴⁹⁸ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ, 20-10-1949.

⁴⁹⁹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1013, 18/10/1945, σ. 1.

⁵⁰⁰ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1024, 05/04/1946, σ. 2.

⁵⁰¹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1045, 06/09/1946, σ. 2.

Το μεγάλο θέμα που προέκυψε και θα απασχολήσει τη Μητρόπολη τα επόμενα δύο χρόνια ήταν η επισκευή του ιστορικού ναού του Αγ. Γεωργίου. Αν και η επιτροπή του, το 1945, προέβη σε εξωραϊσμό του ναού και επισκευή του αυλόγυρου των νεκροταφείων του⁵⁰² οι απαιτήσεις του κτηρίου ήταν περισσότερες. Τον Μάρτιο του 1947, ο ναός κηρύχθηκε ετοιμόρροπος και όλες οι ιεροπραξίες περιορίζονταν στον μοναδικό ναό του Αγ. Παντελεήμονα, ο οποίος, κατά τα δημοσιεύματα, ήταν και αυτός τελείως ανεπαρκής.⁵⁰³ Επίσης μια άλλη ανάγκη της Μητρόπολης ήταν και οι εργασίες που έπρεπε να γίνουν για τη συντήρηση του Μητροπολιτικού Μεγάρου. Έτσι κατόπιν αιτήματος της Ι. Μ. Φλώρινας προς τον Δήμο, το Δημοτικό Συμβούλιο ενέκρινε χρηματικό ποσό για την αποπεράτωση εργασιών στο κτήριο.⁵⁰⁴

Το επόμενο διάστημα ακολούθησαν πολλές προσπάθειες τόσο από τον Μητροπολίτη Βασίλειο, όσο και από βουλευτές και ιδιώτες για τη συγκέντρωση χρηματικών ποσών προκειμένου να επισκευαστεί ο ναός του Αγ. Γεωργίου. Τον Απρίλιο του 1947, ο Μητροπολίτης κατάρτισε επιτροπή με πρόεδρο τον διευθυντή της Εθνικής Τράπεζας για την πραγματοποίηση εράνου. Η επιτροπή συγκέντρωσε από τα καταστήματα της πόλης αξιόλογο χρηματικό ποσό για την αναστήλωση του Ι. Ναού.⁵⁰⁵ Τον επόμενο μήνα, μετά από πρόταση του Μητροπολίτη εγκρίθηκε από το Τ.Α.Κ.Ε. (Ταμείο Ασφαλίσεως Κλήρου Ελλάδος) Ερανική Επιτροπή προκειμένου να πραγματοποιηθεί έρανος για μεγάλα έργα της Ι.Μ., όπως για την επισκευή του Ι. Ν. του Αγ. Γεωργίου, για την ενίσχυση της Μητρόπολης προς εξόφληση δανείου προς το Τ.Α.Κ.Ε., για την ανέγερση Μητροπολιτικού Ναού και για την ίδρυση Βιβλιοθήκης, Αναγνωστηρίου και αίθουσας Διαλέξεων. Η Ερανική Επιτροπή υποχρεούνταν κατά το νόμο να λογοδοτήσει στο Τ.Α.Κ.Ε. μετά το πέρας του εράνου για το εισπραχθέν ποσό και τον τρόπο διάθεσης του. Παράλληλα η Γενική Διοίκηση Μακεδονίας έδωσε εντολή στο Έφορο Αρχαιοτήτων της Περιφέρειας για τον καταρτισμό μελέτης, σε συνεργασία με τον νομομηχανικό Φλώρινας, προκειμένου να προχωρήσουν στη στερέωση του Αγ. Γεωργίου.⁵⁰⁶

Τον Ιούνιο 1947, ο Μητροπολίτης Βασίλειος ερχόμενος από τη Αθήνα ανακοίνωσε ότι το Υπουργείο Θρησκευμάτων και Εθνικής Παιδείας ενέκρινε την οικονομική ενίσχυση για την αναστήλωση του Ι. Ναού Αγ. Γεωργίου και εξασφάλισε

⁵⁰² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1010, 13/09/1945, σ.2.

⁵⁰³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1070, 07/03/1947, σ. 2.

⁵⁰⁴ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ., 23-03-1947.

⁵⁰⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1074, 04/04/1947, σ. 2.

⁵⁰⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1077, 02/05/1947, σ. 2.

την ενίσχυση των πυροπαθών και προσφύγων Εφημεριών της επαρχίας, προμηθεύοντας τους μεγάλα ποσά ρουχισμού και τροφίμων.⁵⁰⁷

Τον Αύγουστο του 1947, ο έρανος υπέρ της επισκευής του Αγ. Γεωργίου συνεχίστηκε⁵⁰⁸ και το Δ.Σ. Φλώρινας ενέκρινε χρηματικά ποσά για την αναστήλωση του.⁵⁰⁹ Αλλά και σύμφωνα με δημοσίευμα του «Έθνους», στις προσπάθειες αυτές συμμετείχαν και ιδιώτες με μεγάλες δωρεές για την αποκατάσταση του.⁵¹⁰

Τον Σεπτέμβριο του 1948 υπό την προεδρία του Μητροπολίτη Βασίλειου άρχισε ο δεύτερος έρανος στην πόλη ενώ παράλληλα και κατόπιν ενεργειών του Μητροπολίτη και του Υπουργού Ανοικοδομήσεως εγκρίθηκε η δωρεάν χορήγηση οικοδομικών υλικών για την αναστήλωση του.⁵¹¹ Στα τέλη του ίδιου μήνα τελέστηκε πανηγυρική λειτουργία στον Αγ. Γεώργιο με σκοπό τα χρήματα που θα συγκεντρώνονταν να συμπληρώσουν το απαιτούμενο ποσό της αναστήλωσης του.⁵¹² Επίσης στον τοπικό Τύπο δημοσιεύτηκε επιστολή του Υπουργού Ανοικοδομήσεως, Δ. Λόντου προς τον βουλευτή Αριστείδου για την έγκριση δωρεάς επιπρόσθετων υλικών από το υπουργείο προκειμένου να χρησιμοποιηθούν για τον ίδιο σκοπό.⁵¹³ Με τις ενέργειες αυτές τον Οκτώβριο του 1948 αποπερατώθηκαν τα έργα και δημοσιεύθηκε κάλεσμα στην εφημερίδα «Έθνος» προς όλους τους πολίτες για τον καλλωπισμό του πολιούχου της πόλης.⁵¹⁴ Οι χορηγίες όμως για την αποπεράτωση της αναστήλωσης θα συνεχιστούν και το 1949, τόσο από το υπουργείο Ανοικοδομήσεως,⁵¹⁵ όσο και από τον Δήμο.⁵¹⁶

Επόμενος στόχος του Μητροπολίτη ήταν η ανέγερση νέου Μητροπολιτικού Ναού. Με έγγραφο του ζήτησε από το Δήμο Φλώρινας να αναγνωριστεί ο χώρος της πλατείας «Ρούσβελτ» και πρώην πλατείας «Ερμού» ως χώρος ανέγερσης του Μητροπολιτικού Ναού. Ο Δήμος ενέκρινε την πρόταση, όπως δημοσίευσε το «Έθνος», και ενήργησε για τις διατυπώσεις με τις οποίες θα έπαιρνε την έγκριση του

⁵⁰⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1088, 25/06/1947, σ. 2.

⁵⁰⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1092, 22/08/1947, σ. 2.

⁵⁰⁹ Πρακτικά Δ.Σ Φλώρινας, άνευ αρ. πρ., 27-08-1947 και 10-09-1948,

⁵¹⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1142, 18/09/1948, σ. 1.

⁵¹¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1142, 18/09/1948, σ. 1.

⁵¹² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1143, 25/09/1948, σ. 2.

⁵¹³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1145, 09/10/1948, σ. 4.

⁵¹⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1148, 30/10/1948, σ. 1.

⁵¹⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1191, 24/09/1949, σ. 2., αρ. φ. 1199, 19/11/1949 και αρ. φ. 1204, 24/12/1949, σ. 2 και Εφημερίδα «Ακριτική Βόρειος», αρ. φ. 29, 25-12-1949, σ.7.

⁵¹⁶ Πρακτικά ΔΣ Φλώρινας, άνευ αρ πρ., 10-09-1949, και 20-09-1948.

Νομάρχη και του αρμοδίου Υπουργείου για την έκδοση σχετικού διατάγματος. Κατόπιν, ανέφερε το δημοσίευμα, θα ακολουθούσε η μελέτη σχεδίου του.⁵¹⁷

Το έργο της Μητρόπολης συνδέθηκε επίσης, εκτός από τους εράνους, με τη διανομή ιματισμού, χρηματικών ποσών και συσσιτίων καθ' όλη τη διάρκεια του Εμφυλίου. Την περίοδο του Πάσχα του 1947 η Ι. Μητρόπολη προγραμματίσει τη διανομή ιματισμού που παρέλαβε από τη Μητρόπολη Αμερικής.⁵¹⁸ Σύμφωνα με δημοσίευμα του «Έθνους», τα τρόφιμα και ο ιματισμός διανεμήθηκαν σε δύο χιλιάδες άπορες οικογένειες.⁵¹⁹

Σημαντική ήταν και η δράση των κατηχητικών σχολείων της Μητρόπολης. Δημοσίευμα του «Έθνους» πληροφορεί ότι μετά την αιματηρή επίθεση των ανταρτών στη Φλώρινα, την 28^η Μαΐου 1947, τα κατηχητικά έσπευσαν να συνδράμουν τις ανταρτόπληκτες οικογένειες. Τα κορίτσια των κατηχητικών διοργάνωσαν επίσης έρανο και συλλογή ειδών ρουχισμού για να τα διανείμουν στις οικογένειες των ανταρτόπληκτων,⁵²⁰ ενώ ο Μητροπολίτης στεκόταν πάντα κοντά τους και επισκεπτόταν τακτικά τους τραυματίες στο νοσοκομείο Φλώρινας.⁵²¹

Η Μητρόπολη επιτέλεσε εξίσου σπουδαίο έργο για τη στήριξη των στρατιωτών της περιοχής. Στο τέλος Νοεμβρίου 1947 διενεργήθηκε έρανος υπό την αιγίδα του Μητροπολίτη και τη φροντίδα του Δημάρχου και των προέδρων των σωματείων για το μάλλινο του Στρατιώτη. Συγκεντρώθηκε ένα αξιοσέβαστο ποσό με το οποίο αγοράστηκαν μάλλινα είδη, τα οποία διαμοιράστηκαν στους στρατιώτες την 30η Δεκεμβρίου 1947 στην αίθουσα των στρατώνων παρουσία των διοργανωτών του εράνου και των δεσποινίδων της «Μερίμνης». Μέρος του εράνου διανεμήθηκε και σε οπλίτες του Αμυνταίου. Στο ίδιο φύλλο το δημοσίευμα ανέφερε ότι ο Μητροπολίτης μερίμνησε και για τη διανομή υποδημάτων, περικνημίδων και κονσερβών στους άπορους της Φλώρινας.⁵²²

Τον Οκτώβριο του 1948 ιδρύθηκε ο Οργανισμός της Αποστολικής Διακονίας με έδρα την Αθήνα. Ο Οργανισμός αποτελούνταν από το κεντρικό συμβούλιο της Ι. Συνόδου με πρόεδρο τον Αρχιεπίσκοπο Αθηνών, αλλά και τα τοπικά Συμβούλια σε κάθε Μητρόπολη όπου προέδρευε ο Μητροπολίτης. Ο Οργανισμός σκοπό είχε τη

⁵¹⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1154, 11/12/1948, σ. 1.

⁵¹⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1076, 25/04/1947, σ. 2.

⁵¹⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1077, 02/05/1947, σ. 2.

⁵²⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1083, 20/06/1947, σ. 2.

⁵²¹ Εφημερίδες «Έθνος», αρ. φ. 1090, 08/08/1947, σ. 2. και αρ. φ. 1142, 18/09/1948 και εφημερίδα «Μακεδονομάχος», αρ. φ. 7, 09/08/1947, σ. 4.

⁵²² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1110, 01/01/1948, σ. 4.

συστηματική μελέτη και οργάνωση του Θείου Κηρύγματος, τον καταρτισμό ειδικών Πνευματικών Εξομολόγων και την οργάνωση των Κατηχητικών Σχολείων. Ο Μητροπολίτης καλλιεργούσε και υποστήριζε το έργο της Αποστολικής Διακονίας και προέβαινε σε εργασίες για την ίδρυση κατηχητικών σχολείων στη Φλώρινα και κατόπιν στην επαρχία, στα οποία θα δίδασκαν καθηγητές που είχε εγκρίνει η Μητρόπολη.⁵²³ Την οργάνωση τους ανέλαβε ο ιεροκήρυκας Θεσσαλονίκης, Αρχιμανδρίτης Σταματόπουλος.⁵²⁴

Επειδή όμως επιχειρήθηκε και από ιδιώτες να ιδρυσουν και να λειτουργήσουν κατηχητικά σχολεία χωρίς την άδεια της Μητρόπολης, γνωστοποιήθηκε από την Μητρόπολη, μέσω του τοπικού Τύπου, πως αυτό ήταν παράνομο και σύμφωνα με απόφαση της Ιεράς Συνόδου την αρμοδιότητα αυτή είχε μόνο η Αρχιεπισκοπή και οι Μητροπόλεις. Επίσης στο δημοσίευμα γνωστοποιούνταν τα κατηχητικά σχολεία που λειτουργούσαν στην περιοχή και οι διορισμένοι κατηχητές τους. Αυτά, σύμφωνα με την ανακοίνωση χωρίζονταν σε 8 Κατώτερα, 2 Μέσα και 2 Ανώτερα Κατηχητικά. Υπήρχαν ακόμα 2 για εργαζόμενους, ένα ανδρών και ένα γυναικών.⁵²⁵ Με επιστολή της η Αποστολική Διακονία της Εκκλησίας της Ελλάδος συνεχάρη τον Μητροπολίτη Φλωρίνης για τη δράση των κατηχητικών και τον πληροφορούσε για την έγκριση και μισθοδοσία ιεροκήρυκα που θα διέθετε σε αυτά.⁵²⁶ Στα τέλη Μαΐου δημοσίευμα ανέφερε την λήξη των μαθημάτων των κατηχητικών σχολείων για το έτος λειτουργίας τους, 1948-49. Η τελετή πραγματοποιήθηκε στο ναό του Αγ. Παντελεήμονα παρουσία των Αρχών και των γονέων και κηδεμόνων. Οι μαθητές και μαθήτριες των κατηχητικών, σύμφωνα με το δημοσίευμα, ανέρχονταν στους 1.200.⁵²⁷

Τελευταία αναφορά στη Μητρόπολη, για το διάστημα που μελετά η παρούσα εργασία, γίνεται τον Ιούλιο του 1949, όταν η Μητρόπολη Φλωρίνης δέχτηκε τιμητική διάκριση από τον Φιλολογικό Σύλλογο «Παρνασσός». Με σχετικό έγγραφο ανακήρυττε ομόφωνα τον Σεβασμιότατο Μητροπολίτη Βασίλειο «Αντεπιστέλλον Μέλος» εκτιμώντας τις χριστιανικές του αρετές και τις πολύτιμες υπηρεσίες προς την Ορθόδοξο Εκκλησία και τις Εθνικές του ενέργειες. Τον καλούσε να αποδεχτεί αυτή

⁵²³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1144, 02/10/1948, σ. 1.

⁵²⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1147, 23/10/1948, σ. 2.

⁵²⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1160, 29/01/1949, σ. 2.

⁵²⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1162, 19/02/1949, σ. 3.

⁵²⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1175, 21/04/1949, σ. 1.

την τιμητική διάκριση και να συντελέσει και αυτός στην ευόδωση των Εθνωφελών και κοινωφελών σκοπών του Συλλόγου, που επί 80 χρόνια ο Σύλλογος επιτελούσε.⁵²⁸

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο: Εθνικοφροσύνη.

Σύσταση Συλλόγων, Συνδέσμων και οι δράσεις τους.

Το δίπολο εθνικοφρόνων - κομμουνιστών και οι αντιπαραθέσεις τους χαρακτηρίζουν όλες τις εκφάνσεις της ζωής της πόλης. Το θέμα της εθνικοφροσύνης των πολιτών αναδεικνύεται σαφέστατα καθ' όλη τη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου και μέσα από τη δημιουργία συλλόγων, ενώσεων και συνδέσμων οι οποίοι φέρουν ονομασίες και τίτλους που δηλώνουν αυτήν ακριβώς την ιδεολογική τους τοποθέτηση.

Ήδη το διάστημα της Γερμανικής κατοχής και με την πρωτοβουλία λίγων νέων είχε ιδρυθεί στη Φλώρινα Παράρτημα του Εθνικού Δημοκρατικού Ελληνικού Συνδέσμου (Ε.Δ.Ε.Σ.), σκοπός του οποίου ήταν η αφύπνιση του εθνικού αισθήματος και η αντιμετώπιση του κομμουνιστικού κινδύνου. Κατά τη Γερμανική τρομοκρατία, το «Έθνος» ανέφερε ότι ενεργούσε σιωπηρά, ενώ την περίοδο της Εαμοκρατίας τα μέλη του αυξήθηκαν έχοντας παραρτήματα και σε μερικά χωριά της περιοχής. Συνέχιζε το δημοσίευμα γράφοντας πως τον Ιανουάριο του 1945 συνελήφθησαν από την Πολιτοφυλακή της Φλώρινας οι πρωτεργάτες του Ε.Δ.Ε.Σ. οι οποίοι και κακοποιήθηκαν άγρια. «.....Τώρα όμως στέκεται πρωτοπόρος σε κάθε εθνική κίνηση, δείχνει το δρόμο σε κάθε Έλληνα για να αγωνίζεται για τα εθνικά δίκαια και δίνει χτυπήματα κατά των Βουλγάρων και των οπαδών τους».⁵²⁹ Παράλληλα από τα μέσα Μαρτίου του 1945 επαναδραστηριοποιούνταν και οργανώνονταν στη Φλώρινα σύνδεσμοι, σύλλογοι ή παραρτήματα παρατάξεων με στοιχεία εθνικοφροσύνης. Η δράση των Εθνικοφρόνων Νέων την περίοδο αυτή αποτυπώθηκε με το αίτημα τους, το οποίο έγινε αποδεκτό από τον Δήμο, για την έγκριση δαπάνης που αφορούσε την υποδοχή και φιλοξενία των Βρετανικών Στρατευμάτων.⁵³⁰

Στις 17 Μαρτίου ιδρύθηκε στη Φλώρινα η «Μορφωτική Ένωση Εθνικοφρόνων Φοιτητών, Μ.Ε.Ε.Φ.». «Σκοπός της Ένωσης είναι η εξύψωση της ιδέας της Πατρίδας,

⁵²⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1184, 30/06/1949, σ. 1.

⁵²⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 986, 19/03/1945, σ. 1-2.

⁵³⁰ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, αρ. πρ. 1^η, 04-04-1945.

της Δικαιοσύνης, της Ελευθερίας και πάσης πνευματικής κίνησης στην Φλώρινα».⁵³¹ Στη δράση της, δύο μήνες αργότερα, αναφέρεται ο «Εκπαιδευτικός Ακρίτας», την οποία χαρακτήριζε «πολυσχιδή και αξιέπαινη». Ένα χαρακτηριστικό δημοσίευμα του για την προβολή αυτής είναι:

Φοιτητές και απόφοιτοι μαθητές, με πατριωτικό αίσθημα, διακρίθηκαν για τις τελευταίες τους δράσεις. Την ημέρα του Πάσχα αγόρια και κορίτσια επισκέφτηκαν τους ακρίτες των συνόρων και πρόσφεραν γλυκά και τσιγάρα. Παλαιότερα 50 άτομα είχαν επισκεφτεί την Έδεσσα γεμίζοντας τους δρόμους της με πατριωτικά τραγούδια και μετέδωσαν τον παλμό της Φλώρινας. Επίσης ετοιμάζονται να εκδράμουν σε Κοζάνη και Καστοριά με παρόμοιες ευχάριστες εκπλήξεις.⁵³²

Ταυτόχρονα όμως ιδρύθηκαν και δραστηριοποιήθηκαν νέοι Σύνδεσμοι. Στα τέλη Μαρτίου 1945 ανακοινώθηκε η ίδρυση του «Συνδέσμου Εφέδρων Εθνικοφρόνων Αξιωματικών», δημοσιεύοντας στον τοπικό τύπο κάλεσμα για την εγγραφή μελών στον Σύνδεσμο,⁵³³ ενώ ήδη στις αρχές Απριλίου άρχισε την δράση του διοργανώνοντας μνημόσυνο στο γήπεδο της Φλώρινας *«υπέρ των πεσόντων στην Αλβανία και των εκτελεσθέντων υπό των Γερμανό-βουλγάρων»*.⁵³⁴ Θα ήταν παράλειψη να μην αναφερθεί και η ίδρυση του «Εθνικού Συνδέσμου Εθνικοφρόνων Υπαξιωματικών», στις 26 Απριλίου 1945.⁵³⁵

Επίσης στις 2 Μαΐου 1945 οι δάσκαλοι της περιφέρειας Φλώρινας πραγματοποίησαν σύσκεψη με στόχο την ίδρυση σωματείου. Όταν τέθηκε το θέμα ονοματοθεσίας του υπήρξαν διαφωνίες στην πρόταση να ονομάσουν το σωματείο τους «Σύλλογο Εθνικοφρόνων Διδασκάλων» γιατί η λέξη «Εθνικόφρων» θεωρήθηκε περιττή, καθώς όπως διατυπώθηκε *«εις την περιφέρειάν μας εκ των 250 διδ/λων μόνον πέντε είναι αυτονομισταί ή κομμουνισταί, οι οποίοι έδρασαν αντεθνικώς και δεν πρόκειται να ανήκουν εις τον κλάδο μας»*. Όλοι οι υπόλοιποι δάσκαλοι ήταν εθνικόφρονες και έτσι λοιπόν η λέξη ταυτίζεται με τον ίδιο τον σύλλογο, αφού σύλλογος μη εθνικοφρόνων δασκάλων δεν υπήρχε και ούτε θα μπορούσε να

⁵³¹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 986, 19/03/1945, σ. 2.

⁵³² Εφημερίδα «Εκπαιδευτικός Ακρίτας», αρ. φ. 10, 23/06/1945, σ. 2.

⁵³³ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 987, 29/03/1945, σ. 2.

⁵³⁴ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 990, 19/04/1945, σ. 2.

⁵³⁵ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 991, 29/04/1945, σ. 2.

υπάρξει.⁵³⁶ Ένα χρόνο αργότερα, τον Ιούνιο του 1946 και με απόφαση του Πρωτοδικείου εγκρίθηκε, από τις 3-6-1946, το καταστατικό του συλλόγου «Εθnikοφρόνων Δημοδιδασκάλων και Νηπιαγωγών», που σκοπό είχε την εξυπηρέτηση της Εθνικής Εκπαίδευσης και των συμφερόντων των μελών του Συλλόγου.⁵³⁷

Το στίγμα της ύπαρξης του έδωσε και η «Παρατάξις Εθnikοφρόνων "Βασιλεύς Γεώργιος Β'"». Στις 8 Μαΐου του 1945 δημοσιεύτηκε πρόσκληση Γενικής Συνέλευσης προς όλα τα εγγεγραμμένα μέλη του Παραρτήματος και την επομένη έγιναν οι αρχαιρεσίες για τη σύνθεση του διοικητικού Συμβουλίου,⁵³⁸ ενώ κατόπιν η διοικούσα επιτροπή της Παρατάξεως δημοσίευσε ευχετήριο τηλεγράφημα προς τον βασιλιά Γεώργιο για την ονομαστική του εορτή.⁵³⁹ Γενική Συνέλευση επίσης πραγματοποίησε, δηλώνοντας έτσι την παρουσία του, ο «Σύνδεσμος Μοναστηριωτών και πέριξ "Η Ελπίς"», στο Εμπορικό Επιμελητήριο για την εκλογή Δ.Σ. του Συνδέσμου.⁵⁴⁰

Η ύπαρξη των παραπάνω οργανώσεων και η συμμετοχή των πολιτών σε αυτές θα γίνουν τεκμήρια για την απόδειξη της εθnikοφροσύνης τους που θα τους διαχωρίσει από τους «Εαμοκομμουνιστές», τους «αυτονομιστές» και «βουλγαρόφιλους». Σε αυτό το πλαίσιο, την Κυριακή 9 Ιουνίου 1945, πραγματοποιήθηκε στη Φλώρινα παλλαϊκό συλλαλητήριο. Εκεί αναγνώστηκε ψήφισμα από τον δικηγόρο και πολιτευτή της πόλης Τζώρτζη, στο οποίο αποδοκιμάστηκαν οι αντεθνικές και προδοτικές ενέργειες του αρχηγού του Κ.Κ.Ε., Ν. Ζαχαριάδη και εκφράστηκε η αγανάκτηση για την αντεθνική οργάνωση του, «που οδήγησε την Ελλάδα σε εμφύλιο σπαραγμό» και για τον λόγο αυτό ο ομιλητής κάλεσε την Κυβέρνηση να προβεί σε κάθε ενέργεια για την παύση της δράσης του. Τέλος ορίστηκε Επιτροπή από τους προέδρους του Παραρτήματος Εθnikοφρόνων, του Εμπορικού Συλλόγου Φλώρινας, του Εμποροβιομηχανικού Συλλόγου και του Εργατοϋπαλληλικού Κέντρου να επιδώσουν ανάλογο ψήφισμα στον Νομάρχη, στον Διοικητή Φλώρινας της Αγγλικής Μονάδας και στον Αμερικανό Αξιωματικό.⁵⁴¹

⁵³⁶ Εκπαιδευτικός Ακρίτας, αρ. φ. 8, 6/05/1945, σ.2.

⁵³⁷ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1035, 28/06/1946, σ. 2.

⁵³⁸ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 992, 06/05/1945, σ. 2 & αρ. φ. 996, 07/06/1945, σ. 2.

⁵³⁹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 993, 17/05/1945, σ. 2.

⁵⁴⁰ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 996, 07/06/1945, σ. 2.

⁵⁴¹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 998, 15/06/1945 σ. 1.

Μία βδομάδα αργότερα η σύμπνοια και συμπόρευση των Συνδέσμων φάνηκε από το δημοσίευμα στον τοπικό Τύπο Υπομνήματος 27 συλλόγων και σωματείων της Φλώρινας που απευθυνόταν προς τον Αντιβασιλέα την Κυβέρνηση, τους Υπουργούς, την Διοικητική Περιφέρεια Δ. Μακεδονίας και τη διοίκηση της Φλώρινας. Εξέφραζαν τη στήριξη τους προς τις διοικητικές αρχές και το έργο τους και αποδοκίμαζαν τις αποτρόπαιες/εγκληματικές πράξεις που συνέβαιναν το τελευταίο διάστημα στην περιοχή της Φλώρινας με κορυφαία την επίθεση και δολοφονία χωροφυλάκων στην Υδρούσα (την Κυριακή 17 Ιουνίου 1945), τις ληστείες, τις απαγωγές ποιμνίων και τις καταστροφές κατοικιών που συνέβαιναν στην περιοχή. Προς ένδειξη διαμαρτυρίας ο λαός της Φλώρινας διοργάνωσε μεγάλο συλλαλητήριο, το οποίο όμως τελικά δεν πραγματοποιήθηκε για να μη διαταραχθεί η ηρεμία της πόλης. Με το υπόμνημα τους ζητούσαν επίσης την εφαρμογή των διατάξεων του νόμου περί ληστείας.⁵⁴²

Μια άλλη κίνηση συσπείρωσης που καταγράφεται στα μέσα Ιουλίου με δημοσίευμα στο «Εθνος» ήταν το κάλεσμα για την εγγραφή μελών στον «Εθνικό Σύνδεσμο Εφέδρων Πολεμιστών 1940-41». Οι έφεδροι πολεμιστές του αλβανικού μετώπου, καλούνταν για την εγγραφή τους στα μητρώα του Συνδέσμου, προκειμένου να καταρτιστούν ονομαστικές καταστάσεις, οι οποίες θα υποβάλλονταν στις αρμόδιες Αρχές για την διεκδίκηση προνομίων.⁵⁴³ Τη στήριξη στον Σύνδεσμο δήλωσε και ο Δήμος της Φλώρινας με την έγκριση και χορήγηση συνδρομών.⁵⁴⁴ Μια εβδομάδα αργότερα η «Εθνική Οργάνωση "Παύλος Μελάς"» εξέλεξε το νέο Δ.Σ.,⁵⁴⁵ όπως και ο «Σύνδεσμος Φίλων του Στρατού», που πραγματοποίησε αρχαιρεσίες τον Σεπτέμβρη του 1945⁵⁴⁶ και όρισε ως στέγη του την αίθουσα «Σπίτι του Στρατιώτη», πρώην καφενείο «Εθνικό».⁵⁴⁷

Η ίδρυση, η ύπαρξη και η δράση αυτών των οργανώσεων γινόταν αισθητή με εκδηλώσεις, ομιλίες και διαμαρτυρίες που διοργάνωναν. Μια απ' αυτές ήταν και η μεγάλη συγκέντρωση που πραγματοποιήθηκε στη Φλώρινα στις 15 Ιουλίου 1945. Το «πάνδημο» αυτό συλλαλητήριο υλοποιήθηκε με πρωτοβουλία του Βορειοηπειρωτικού Συλλόγου και των Εθνικών Συνδέσμων Εφέδρων Αξιωματικών στο κινηματοθέατρο «Πάνθεον». Ομιλητές ήταν ο Γραμματέας του Συλλόγου Βορειοηπειρωτών Β.

⁵⁴² Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1000, 28/06/1945 σ. 3.

⁵⁴³ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1002, 12/07/1945 σ. 2.

⁵⁴⁴ Πρακτικά ΔΣ Φλώρινας, αρ. πρ. 1, 19/10/1945.

⁵⁴⁵ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1003, 19/07/1945 σ. 3.

⁵⁴⁶ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1010, 13/09/1945, σ. 2.

⁵⁴⁷ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1050, 11/10/1946, σ. 2.

Μπαζόπουλος, ο πρώην Υπουργός Γ. Χ. Μόδης, ο δικηγόρος. Γ. Αναγνωστόπουλος και ο Στ. Τριανταφυλλίδης. Στις ομιλίες τους επικεντρώθηκαν στην ελληνικότητα της Β. Ηπείρου και στην αδικαιολόγητη ανθελληνική στάση της Γιουγκοσλαβίας. Στο τέλος εγκρίθηκαν ψηφίσματα του «Συλλόγου Βορειοηπειρωτών» και του «Εθνικού Συνδέσμου Εφένδρων Αξιωματικών και Πολεμιστών 1940-41», στα οποία εκφραζόταν η αγανάκτηση τους για τις διώξεις των αδερφών τους, διατρανωνόταν η θέση τους για την ενσωμάτωση της Β. Ηπείρου στην Ελλάδα, εκφραζόταν η αγανάκτηση για την συκοφαντική εκστρατεία που γινόταν εναντίον του λαού της Φλώρινας από ορισμένους «πράκτορες της Βουλγαρικής προπαγάνδας», και διατύπωναν την πικρία τους προς την επίσημη κυβέρνηση της Γιουγκοσλαβίας, που έλαβε μέρος στη συκοφαντική εκστρατεία των Βούλγαρων και Αλβανών. Τα ψηφίσματα επιδόθηκαν στον Νομάρχη ως εκπρόσωπο της Ελληνικής Κυβέρνησης, τις Αγγλικές και τις Αμερικανικές Αρχές.⁵⁴⁸

Δεν έλειψαν όμως και οι πρωτοβουλίες γυναικών. Την Δευτέρα στις 20 Αυγούστου διοργανώθηκε συλλαλητήριο γυναικών στο καφενείο «Αίγλη», στο οποίο μίλησαν οι Φιλομένη Κοκκέβη και η Αθηνά Λιάτση, κόρη Δημάρχου. Οι ομιλούσες εξήραν τη συμβολή της Ελλάδας στον πόλεμο και τον ρόλο των Ελληνίδων σε αυτόν. Επέδωσαν ψήφισμα στις Ελληνικές, Αμερικανικές και Βρετανικές Αρχές, στο οποίο μεταξύ άλλων εύχονταν για την διασφάλιση της ειρήνης από τις Μ. Δυνάμεις.⁵⁴⁹

Στο πλαίσιο του αντικομμουνισμού, ομάδες εθνικοφρόνων Φλώρινας στις 28 Αυγούστου 1945 κατέλαβαν την κεντρική πλατεία και τους δρόμους γύρω από το γήπεδο για να διαμαρτυρηθούν για τη συγκέντρωση, που πραγματοποιούσαν οι κομμουνιστές με ομιλίες ηγετών του Ε.Α.Μ. στο στάδιο της πόλης. Η Χωροφυλακή κατά τη μετάβαση της στον χώρο προκειμένου να επιβάλει την τάξη έγινε αντικείμενο θερμών εκδηλώσεων από το πλήθος των κομμουνιστών. Ενώ κατά την έξοδο των κομμουνιστών από τον χώρο του γηπέδου το πλήθος των συγκεντρωμένων προέβη σε αποδοκιμασίες. Ακολούθησε μεγάλη διαδήλωση από εθνικόφρονες πολίτες στο κέντρο της πόλης στους οποίους απευθύνθηκαν διάφοροι ομιλητές καυτηριάζοντας τις «προδοτικές ενέργειες» του Κ.Κ.Ε.⁵⁵⁰

Τον Οκτώβριο του 1945 ιδρύθηκε το Παράρτημα της «Εθνικής Οργάνωσης Δημοκρατικού Αγώνα», Ε.Ο.Δ.Α. και εξέλεξε προσωρινή 15μελή Διοικητική

⁵⁴⁸ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1003, 19/07/1945, σ. 3.

⁵⁴⁹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1008, 23/08/1945, σ. 1-2.

⁵⁵⁰ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1009, 30/08/1945, σ. 2.

Επιτροπή για να γίνει η υποδοχή του προεδρεύοντος Αρχηγού τους, Στρατηγού Ν. Πλαστήρα.⁵⁵¹ Στην ίδια σελίδα το «Εθνος» δημοσίευσε κάλεσμα του Συνδέσμου «Φίλοι του Στρατού» προς τους πολίτες τη Φλώρινας να συμπαρασταθούν υλικά και ψυχολογικά στους στρατιώτες της παραμεθορίου και των φυλακίων της περιοχής.⁵⁵²

Οι συγκεντρώσεις, διαμαρτυρίες και τα συλλαλητήρια θα συνεχιστούν και την επόμενη χρονιά. Στα τέλη Φεβρουαρίου του 1946, η «Ένωση Εθνικοφρόνων Κομμάτων», επ' ευκαιρίας της ένωσης όλων των εθνικοφρόνων πολιτικών κομμάτων, οργάνωσε μεγάλη συγκέντρωση στο κινηματοθέατρο της Φλώρινας. Ομιλητές ήταν οι πολιτευτές και πρόεδροι Συλλόγων της Φλώρινας, Γ. Μόδης, Χ. Σιάκος, Αθ. Αλεξίδης, Στ. Μπινόπουλος και Σ. Τριανταφυλλίδης. Στην ομιλία του ο Μόδης χαιρέτισε τη συνεργασία και συνένωση των εθνικών κομμάτων, αναφέρθηκε μεταξύ άλλων στη δράση του Ε.Α.Μ. – Κ.Κ.Ε., στα θύματα τους στην περιοχή της Φλώρινας και τις φιλοβουλγαρικές, αυτονομιστικές και αντεθνικές τους τοποθετήσεις και δράσεις.⁵⁵³ Επίσης ένα άλλο συλλαλητήριο διοργανώθηκε στις 6 Αυγούστου στην κεντρική πλατεία της πόλης. Αφορμή του συλλαλητηρίου ήταν η συνδιάσκεψη ειρήνης στο Παρίσι το 1946 και σκοπός του να διατρανώσει τις θέσεις του υπέρ των εθνικών διεκδικήσεων. Κατά τη διάρκεια του συλλαλητηρίου όλα τα καταστήματα της πόλης παρέμειναν κλειστά και ο λαός της Φλώρινας απαίτησε απονομή δικαιοσύνης για την Ελλάδα στο θέμα της Β. Ηπείρου. Κεντρικοί ομιλητές ήταν ο Γ. Μόδης, ο Χρ. Σιάκος και ο καθηγητής Παπαθεοδωρίδης, οι οποίοι εξήραν τις θυσίες της Ελλάδας στον Β' Παγκόσμιο πόλεμο και τη συμβολή της στη νίκη. Εναντιώθηκαν επίσης κατά των βουλγαρικών και αλβανικών μετώπων ζητώντας να παραχωρηθεί η Β. Ήπειρος και να καθοριστούν τα σύνορα με τη Βουλγαρία. Κατόπιν ο Θ. Λούστας, Πρόεδρος της Ομοσπονδίας Επαγγελματιών – Βιοτεχνών Φλωρίνης, ανέγνωσε το τηλεγράφημα προς τη Διάσκεψη του Παρισιού, και απευθυνόμενος στους Αντιπροσώπους των Ηνωμένων Εθνών αναφέρθηκε στη φύλαξη των Βόρειων συνόρων της περιοχής.⁵⁵⁴ Ταυτόχρονα δημοσιεύονταν και άλλα άρθρα και τηλεγραφήματα για το θέμα της Β. Ηπείρου. Ανάμεσα τους και το τηλεγράφημα του Βορειοηπειρωτικού Συλλόγου Φλώρινας προς τη διάσκεψη του Παρισιού, στο οποίο εξέφραζε την ελπίδα για απόδοση δικαιοσύνης στην Ελλάδα και ελευθερία της Β.

⁵⁵¹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1012, 11/10/1945, σ. 4.

⁵⁵² Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1012, 11/10/1945, σ. 4.

⁵⁵³ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1019, 01/03/1946, σ. 1.

⁵⁵⁴ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1041, 09/08/1946, σ. 2.

Ηπείρου.⁵⁵⁵ Για το ίδιο θέμα, δύο μήνες αργότερα, ο «Εθνικός Σύνδεσμος Εφεδρών Πολεμιστών του 1940-41», με αφορμή την επέτειο της 28^{ης} Οκτωβρίου, δήλωνε παρών σε καινούργιους αγώνες για την απελευθέρωση της Β. Ηπείρου και ευχόταν πως στο Συνέδριο της Νέας Υόρκης (Νοέμβριος 1946) οι Σύμμαχοι θα κατανοούσαν τα αιτήματα των Ελλήνων.⁵⁵⁶

Τέλος θα ήταν παράλειψη να μην αναφερθούμε στα Εθνικόφρονα Εργατικά Στελέχη της Φλώρινας τα οποία ίδρυσαν παράρτημα του «Εθνικοκοινωνικού Μετώπου Εργαζομένων», Ε.Μ.Ε. και εξέλεξαν τη διοικούσα επιτροπή τους τον Αύγουστο του 1946.⁵⁵⁷ Οι δράσεις, οι αρχαιρεσίες και εκδηλώσεις όλων των οργανώσεων, συλλόγων και συνδέσμων εθνικοφρόνων, όπως αυτές καταγράφονται στον τοπικό Τύπο, θα εξακολουθήσουν καθ' όλη τη διάρκεια του Εμφυλίου.⁵⁵⁸

Οι δράσεις των εθνικοφρόνων ενισχύθηκαν στα τέλη του 1947 με τη δραστηριοποίηση των «Επιτροπών Εθνικής Διαφωτίσεως». Σχετικά με αυτές για την περιοχή της Φλώρινας το «Έθνος» ανέφερε ότι οι *«Επιτροπές Εθνικής Διαφωτίσεως επισκέπτονται τακτικά τα χωριά της περιφέρειας και αναπτύσσουν στους χωρικούς την ιερότητα του αγώνα που σύσσωμο διεξάγει το Έθνος. Στην Φλώρινα όμως δεν παρατηρείται τίποτα παρόμοιο»*.⁵⁵⁹ Το 1949 με απόφαση του Νομάρχη, Δώδου Χ., ανασυγκροτήθηκε η Επιτροπή Εθνικού Συναγερμού και Διαφωτίσεως Φλώρινας από *«κατάλληλα και έμπειρα πρόσωπα»*. Η εφημερίδα χαιρέτιζε την απόφαση αυτή και καλούσε όλους τους επιστήμονες της Φλώρινας να συνδράμουν στο έργο της και να βοηθήσουν την Εθνική δράση *«διότι η ψευδολόγος προπαγάνδα των σλαβόδουλων προδοτών οργιάζει»*.⁵⁶⁰

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο: Η οργάνωση της Φλώρινας.

1. Οι δυσκολίες της συγκοινωνίας.

Μετά τη γερμανική κατοχή και καθ' όλη τη διάρκεια του Εμφυλίου η Φλώρινα, όπως και οι υπόλοιπες ελληνικές πόλεις, είχε να αντιμετωπίσει, χωρίς καμία

⁵⁵⁵Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1041, 09/08/1946, σ. 2.

⁵⁵⁶Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1052, 25/10/1946, σ. 2.

⁵⁵⁷Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1042, 16/08/1946, σ. 2.

⁵⁵⁸Εφημερίδες «Έθνος», αρ. φ. 1085, 04/06/1947, σ. 2, «Μακεδονομάχος», αρ. φ. 5, 09/06/1947, σ. 2, και «Έθνος», αρ. φ. 1131, 03/06/1948, «Έθνος», αρ. φ. 1147, σ. 2 23/10/1948, «Έθνος», αρ. φ. 1151, 22/11/1948, σ. 2, «Έθνος», αρ. φ. 1153, 04/12/1948, σ. 2, «Έθνος», αρ. φ. 1155, 18/12/1948, σ. 1.

⁵⁵⁹Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1113, 30/01/1948, σ. 1.

⁵⁶⁰Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1195, 22/10/1949, σ. 1.

οικονομική ευχέρεια και μέσα σε πολεμικό κλίμα, προβλήματα υποδομών, συγκοινωνίας και άρα επαφής/επικοινωνίας με την υπόλοιπη Ελλάδα.

Τα πρώτα επιτεύγματα αποκατάστασης της συγκοινωνίας, κατά την μετακατοχική περίοδο, σημειώθηκαν τον Απρίλιο του 1945, όταν η σιδηροδρομική συγκοινωνία Φλώρινας-Θεσ/νίκης επανέρχεται, αλλά για μόνο δυο φορές την εβδομάδα.⁵⁶¹ Μετά την παρέλευση ενός μήνα, το δρομολόγιο γίνεται με την αμαξοστοιχία μέχρι τον σιδηροδρομικό σταθμό Άγρα και από εκεί οι επιβάτες παραλαμβάνονται με οχήματα των Σ.Ε.Κ. (Σιδηρόδρομοι Ελληνικού Κράτους). Σύμφωνα με το δημοσίευμα η όλη διαδρομή υπερέβαινε τις 6 ώρες, τα εισιτήρια με επιστροφή εκδίδονταν στη Φλώρινα και η αξία τους οριζόταν στις 700 δρχ.⁵⁶² Τα προβλήματα όμως του συγκοινωνιακού δικτύου δεν είχαν πλήρως αποκατασταθεί. Υπήρχε άμεση ανάγκη αποκατάστασης της Συγκοινωνίας Φλώρινας-Θεσσαλονίκης με την επισκευή της σιδηροδρομικής γέφυρας Αρμενοχωρίου, η οποία καταστράφηκε κατά την οπισθοχώρηση των Γερμανών.⁵⁶³ Ο Νομάρχης, κατόπιν επισκέψεως του στο σημείο, ανακοίνωσε στον τοπικό Τύπο την ταχύτερη αποκατάσταση της,⁵⁶⁴ και παράδοση της γέφυρας σε ένα μήνα.⁵⁶⁵ Τα προβλήματα όμως συνεχίζονταν. Η αυτοδιοίκηση αν και έθεσε σε επαναιετοργία το δρομολόγιο, επιδιορθώνοντας τη γραμμή Αρμενοχωρίου-Άγρα, το τρένο σταμάτησε την εκτέλεσή τους λόγω έλλειψης κάρβουνου.⁵⁶⁶

Η αποκατάσταση των συγκοινωνιών από το κράτος θεωρήθηκε απαραίτητη για τη μεταφορά των τροφίμων της Ούνρα.⁵⁶⁷ Για το λόγο αυτό, βάσει υπουργικής εγκυκλίου, προκηρύχθηκε διαγωνισμός δημοσίων έργων από το νομομηχανικό της Φλώρινας, Μ. Αναστασιάδη, για τις Εθνικές οδούς του Νομού: Φλώρινας-Έδεσσας, της οδού Ιτιάς-Μαρίνας-Νίκης, της οδού Σερβικού Μνημείου - Κοζάνης, Φλωρίνης - Αλβανικών Συνόρων και Τριγώνου-Αγ. Γερμανού και της εθνικής οδού Αμυνταίου-Νταουλίου.⁵⁶⁸ Ακολούθησε επίσης μειοδοτικός διαγωνισμός και για την συντήρηση και ανακαίνιση των επαρχιακών οδών του νομού.⁵⁶⁹

⁵⁶¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 987, 29/03/1945, σ.2.

⁵⁶² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 999, 21/06/1945, σ.2.

⁵⁶³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1010, 13/09/1945, σ.2.

⁵⁶⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1014, 25/10/1945, σ.2.

⁵⁶⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1017, 15/11/1945, σ.2.

⁵⁶⁶ Εφημερίδα «Νίκη», αρ. φ.7, 19/12/1945, σ. 1.

⁵⁶⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1031, 31/05/1946, σ. 1.

⁵⁶⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1037, 12/07/1946, σ. 2.

⁵⁶⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1045, 06/09/1946, σ. 2.

Όσο για το σιδηροδρομικό δίκτυο κατοπινά δημοσιεύματα ανέφεραν πως γενικότερα καρκινοβατούσε και πρωτίστως το δίκτυο Θεσ/νίκη –Αθήνα, παρόλο που είχαν περάσει δύο χρόνια από την απελευθέρωση.⁵⁷⁰ Έτσι ο υπουργός μεταφορών, Δ. Παπαδημητρίου, απάντησε σχετικά με την αποκατάσταση της σιδηροδρομικής γραμμής Θεσ/νίκης-Φλώρινας, πως ο κρατικός προϋπολογισμός αδυνατούσε να αναλάβει την επιδιόρθωση της σιδηροδρομικής γραμμής Φλώρινας. Επομένως οι κυβερνητικές προσπάθειες στρέφονταν προς τη συμμαχική οικονομική βοήθεια ώστε να αποκατασταθούν μεγάλα έργα του Σ.Ε.Κ., όπως η μεγάλη γέφυρα Θεσσαλονίκης - Φλώρινας.⁵⁷¹ Η συγκοινωνία από Θεσσαλονίκη μέχρι τον Άγρα διεξαγόταν με λεωφορεία και από εκεί υπήρχε σιδηροδρομική σύνδεση με τη Φλώρινα. Το πρακτορείο αυτοκινήτων το οποίο αναλάμβανε να μεταφέρει τους πολίτες από Θεσσαλονίκη μέχρι το σιδηροδρομικό σταθμό του Άγρα, διέθετε μόνο ένα λεωφορείο στο οποίο στοιβάζονταν όλοι οι επιβάτες. Πολλοί μάλιστα ήταν αναγκασμένοι να διανυκτερεύουν στον Άγρα ή να μεταβούν πεζή μέχρι την Έδεσσα. Για την κατάσταση αυτή ευθύνονταν ο Σ.Ε.Κ. Θεσσαλονίκης εξαιτίας της αδιαφορίας του, αφού δεν αγόραζε περισσότερα λεωφορεία για την εξυπηρέτηση των επιβατών.⁵⁷² Η κατάσταση όμως παρέμενε ίδια και μετά το πέρας τεσσάρων δύσκολων χειμερινών μηνών του 1946. Παρ' όλες τις διαμαρτυρίες το δίκτυο δεν είχε αποκατασταθεί και ο νομός Φλώρινας έδειχνε πως είχε παραμεληθεί από το Κράτος, ιδιαίτερα στο θέμα της Συγκοινωνίας Φλώρινας-Θεσσαλονίκης.⁵⁷³

Οι δολιοφθορές από τους αντάρτες και η τοποθέτηση ναρκών, το 1948, είχε καταστήσει επικίνδυνη την διεξαγωγή της συγκοινωνίας⁵⁷⁴ και έθετε για μια ακόμα φορά το σιδηροδρομικό δίκτυο εκτός λειτουργίας για μεγάλο χρονικό διάστημα.⁵⁷⁵

Παρά τις υποσχέσεις των φορέων μετά ακριβώς ένα χρόνο η συγκοινωνία δεν είχε αποκατασταθεί ακόμα. Ο μόνος τρόπος σύνδεσης με Θεσσαλονίκη ήταν με τα λεωφορεία, τα οποία χαρακτηρίζονταν *«έρμιαια του καιρού και των συμμοριτών»*. Τονίστηκε, για μια ακόμα φορά μέσω του Τύπου πως ο σιδηρόδρομος ήταν αναγκαίος για την οικονομία της Φλώρινας,⁵⁷⁶ ενώ επαναλαμβάνονταν, για πολλοστή φορά, σχετικά αιτήματα στα υπουργεία Στρατιωτικών, Μεταφορών και στο Γενικό

⁵⁷⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1035, 28/06/1946, σ.2.

⁵⁷¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1047, 20/09/1946, σ.2.

⁵⁷² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1049, 04/10/1946, σ.2.

⁵⁷³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1066, 07/02/1947, σ.2.

⁵⁷⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1104, 14/11/1947, σ. 1.

⁵⁷⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1112, 23/01/1948, σ. 1.

⁵⁷⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1115, 27/02/1948, σ. 1.

Επιτελείο Στρατού.⁵⁷⁷ Το δεύτερο δεκαπενθήμερο του Απριλίου 1948, άρχισε η επιδιόρθωση του δικτύου για να ακουστούν και πάλι τα σφυρίγματα του τρένου μετά από πολλούς μήνες αδράνειας του.⁵⁷⁸

Όσον αφορά το οδικό δίκτυο, λίγους μήνες αργότερα ο υπουργός Δημοσίων έργων σε τηλεγράφημα προς τους βουλευτές Τζώρτζη και Σπυρόπουλο ανέφερε ότι βρισκόταν προς υπογραφή το συμπληρωματικό συμφωνητικό για τη συντήρηση ειδικών εργασιών επί των οδών Νομού Εδέσσης-Φλώρινας και Βεύης-Αμυνταίου-Πτολεμαΐδας, καθώς και οι πιστώσεις για τις επισκευές γεφυρών στρατιωτικού ενδιαφέροντος επί των εθνικών οδών. Ακόμα η οδός Φλωρίνης-Εδέσσης, Φλωρίνης-Καστοριάς, Αμυνταίου - Κοζάνης περιλήφθηκαν στο 2ο έτος Μάρσαλ (Ιούλιος 49-Ιούλιος 50) για ανακατασκευή και ασφαλτόστρωση. Τέλος, έγραφε στο τηλεγράφημα πως ευχαρίστως θα συμπεριελάμβανε τους δρόμους της Φλώρινας στο σχέδιο Τρούμαν και στο 1ο έτος Μάρσαλ, αλλά τα συνεργεία δεν ήταν δυνατό να εργαστούν εξαιτίας της έλλειψης ασφάλειας στην περιοχή.⁵⁷⁹

Η σύνδεση της Φλώρινας το 1949 γίνεται πλέον μόνο οδικώς και μόνο μέσω Κοζάνης για μεγαλύτερη ασφάλεια, ενώ για το σιδηροδρομικό δίκτυο δεν γίνεται κανένας λόγος.⁵⁸⁰ Δημοσιεύματα αναφέρουν πως επιβάλλεται να εκκαθαριστεί η οδός Κέλλης-Εδεσσας και να αποκατασταθεί η σιδηροδρομική συγκοινωνία με τη Θεσσαλονίκη γιατί το δρομολόγιο που γίνεται μέσω Κοζάνης είναι εξαντλητικό.⁵⁸¹

Μόνο από τον Σεπτέμβριο του 1949, η συγκοινωνία άρχισε να αποκαθίσταται. Τα δρομολόγια για Θεσσαλονίκη, γράφει το «Εθνος» πως γίνονταν πλέον μέσω Κέλλης και όχι μέσω Κοζάνης. Οι ταξιδιώτες δεν ήταν υποχρεωμένοι πια να κάνουν τον διπλάσιο δρόμο και να διανυκτερεύουν στην Κοζάνη, ιδίως τον χειμώνα, που είχε αποτέλεσμα να χάνουν χρόνο και χρήμα.⁵⁸² Ενώ σε άρθρο του ο Γ. Μόδης, που δημοσιεύθηκε στο «Εθνος», έγραφε ότι ενώ η ομαλότητα επανερχόταν η άθλια κατάσταση της συγκοινωνίας συνεχίζονταν. *«Η Φλώρινα που προπολεμικά ήταν πρώτη τώρα είναι τελευταία. Ακόμα δεν έχει αρχίσει η επισκευή της γέφυρας Μεσσηνίου για να αποκατασταθεί η σιδηροδρομική συγκοινωνία».*⁵⁸³

⁵⁷⁷ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1119, 03/04/1948, σ. 2.

⁵⁷⁸ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1120, 17/04/1948, σ. 1.

⁵⁷⁹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1148, 30/10/1948, σ. 2.

⁵⁸⁰ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1178, 18/06/1949, σ. 2.

⁵⁸¹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1182, 16/07/1949, σ. 2.

⁵⁸² Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1188, 03/09/1949, σ. 1.

⁵⁸³ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1195, 22/10/1949, σ. 1.

Στις αρχές Νοεμβρίου 1949 δημοσιεύθηκε ο μειοδοτικός διαγωνισμός του Νομομηχανικού Φλώρινας για την εκτέλεση εργασιών ανακαινίσεως/ αποκαταστάσεως σε σημεία της εθνικής οδού Κοζάνης-Βεύης,⁵⁸⁴ ενώ επαναλειτούργησε η σιδηροδρομική γραμμή Φλώρινας-Θεσσαλονίκης. Και έτσι, όπως σχολιάζει ο τοπικός τύπος, ο ευγενής πόλεμος μεταξύ λεωφορείων και τρένου γίνεται προς όφελος των επιβατών.⁵⁸⁵ Άλλη τοπική εφημερίδα ανακοίνωνε πως: «Από της 7ης πρωινής επαναλαμβάνεται η σιδηροδρομική συγκοινωνία Φλώρινας - Άγρα. Αυτή θα εκτελείται καθημερινά».⁵⁸⁶ Τον Οκτώβριο του 1949 η σιδηροδρομική συγκοινωνία αποκαθίστατο και η σύνδεση Φλώρινας-Θεσσαλονίκης επαναλαμβανόταν το πρώτο δεκαήμερο του Οκτωβρίου.⁵⁸⁷ Τέλος το υπουργείο Μεταφορών ανακοίνωνε ότι το τμήμα της Σιδηροδρομικής γραμμής Πλαταμώνα - Κατερίνης θα ολοκληρωνόταν, θα άρχιζε η συγκοινωνία Θεσσαλονίκης-Αθήνας και επομένως η σύνδεση Αθήνας -Φλώρινας.⁵⁸⁸

Ως μόνος γρήγορος αλλά και ασφαλής τρόπος θεωρούνταν η ανάπτυξη αεροπορικού δικτύου στη Φλώρινα. Γι' αυτό τον Δεκέμβριο του 1947 εγκρίθηκε η δημοπρασία και η πίστωση αποπεράτωσης οικίσκου στο αεροδρόμιο της Φλώρινας.⁵⁸⁹ Μετά από προσπάθειες όλων των φορέων τον Ιούλιο του 1947 καθιερώθηκε τελικά, αλλά μόνο για τους καλοκαιρινούς μήνες, η διεξαγωγή της αεροπορικής σύνδεσης Θεσσαλονίκης-Φλώρινας, που μετέφερε εκτός των επιβατών και τις ημερήσιες εφημερίδες, αλλά όχι το Ταχυδρομείο, το οποίο διενεργείται σιδηροδρομικώς και μόνο δύο φορές την εβδομάδα.⁵⁹⁰ Με έγγραφο της Γενικής Διοικήσεως Βορείου Ελλάδος προς τη Νομαρχία Φλώρινας ορίστηκε τελικά το δρομολόγιο της αεροπορικής συγκοινωνίας Φλώρινας-Κοζάνης-Φλώρινας κάθε Τρίτη, Πέμπτη και Κυριακή. Αεροπορικές αφίξεις γίνονται και από Αθήνα όπως αυτές που αναφέρονται στον τύπο του βουλευτή Φλώρινας Γ. Σπυρόπουλου και του καθηγητή της Γυμναστικής, Η. Χαραλαμπίκη.⁵⁹¹

Μεγάλα προβλήματα παρουσιάστηκαν ιδιαίτερα την περίοδο που οι δολιοφθορές των ανταρτών στο δίκτυο πυκνώνουν. Ειδικά τον Αύγουστο του '47

⁵⁸⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1197, 05/11/1949, σ. 2.

⁵⁸⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1200, 26/11/1949, σ. 2.

⁵⁸⁶ Εφημερίδα «Ακρική Βόρειος», αρ. φ. 24, 20/11/1949.

⁵⁸⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1092, 01/10/1949, σ. 2.

⁵⁸⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1202, 10/12/1949, σ. 2.

⁵⁸⁹ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. 30-12-1947.

⁵⁹⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1087, 18/06/1947, σ. 2.

⁵⁹¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1093, 29/08/1947, σ. 2.

διακόπηκε η συγκοινωνία Κέλλης με τη Θεσ/νίκη και κατ' επέκταση με την υπόλοιπη Ελλάδα, με αποτέλεσμα η αλληλογραφία να παραμένει για εβδομάδες στη Θεσσαλονίκη. Και ενώ το αεροπλάνο της γραμμής μετέφερε καθημερινά την αλληλογραφία του στρατού και τις εφημερίδες δεν παραλάμβανε τους σάκους για την αλληλογραφία των πολιτών.⁵⁹² Αργότερα διακόπηκε και η αεροπορική συγκοινωνία, επειδή η πτήση Θεσ/νίκης-Φλώρινας συνέπιπτε με τη γραμμή Θεσσαλονίκης-Βόλου. Γι' αυτό το λόγο ο εκδότης της εφημερίδας «Έθνος» απευθύνεται στον βουλευτή Σπυρόπουλο για την επίλυση του προβλήματος.⁵⁹³

Λίγους μήνες μετά και κατόπιν ενεργειών που είχαν προηγηθεί, η αίτηση του αντιπροσώπου της αεροπορικής εταιρείας Α.Μ.Ε. (Αεροπορικά Μεταφοράι Ελλάδος) για χαλικόστρωση του αεροδρομίου της πόλης, ώστε να καταστεί κατάλληλο για την εκτέλεση δρομολογίων έγινε αποδεκτή από τον Δήμο.⁵⁹⁴ Αρθρογραφώντας στο «Έθνος» ο Γ. Μόδης έγραφε πως *«άρχισε η αεροπορική συγκοινωνία Θεσσαλονίκης-Κοζάνης. Ο αέρας θεωρείται ασφαλέστερη οδός, αλλά η Φλώρινα δυστυχώς δεν έχει ακόμη πλήρες αεροδρόμιο. Το υπάρχον αεροδρόμιο της Φλώρινας μπορεί να θεωρηθεί επαρκές μόνο για το καλοκαίρι. Η αρχή όμως είναι το ήμισυ του παντός»*.⁵⁹⁵ Στη συνέχεια οι βουλευτές Τζώρτζης και Σπυρόπουλος έστειλαν τηλεγράφημα στο υπουργείο με το εξής περιεχόμενο: *«Η εταιρεία Τ.Α.Ε. (Τεχνικά Αεροπορικά Εκμεταλλεύσεις) δέχεται να επεκτείνει την αεροπορική συγκοινωνία μέχρι την Φλώρινα εάν το υπουργείο διαβεβαιώσει ότι το αεροδρόμιο είναι κατάλληλο»*. Το δε υπουργείο υπεδείκνυε ότι έπρεπε να γίνει επέκταση των διαδρόμων, αποψίλωση του χόρτου, ασβέστωμα οροσήμεων του αεροδρομίου με πρωτοβουλία του Δήμου ταχύτατα για να αποφανθεί η Επιτροπή. Έτσι το ζήτημα εξαρτιόταν καθαρά από τη Φλώρινα, αφού το Υπουργείο δε διέθετε πιστώσεις.⁵⁹⁶ Ο Δήμος, λοιπόν, προχώρησε στην έγκριση μελέτης και εργασιών προέκτασης του βορειοδυτικού διαδρόμου του αεροδρομίου Φλώρινας.⁵⁹⁷

Από την άλλη πλευρά το Υπουργείο Αεροπορίας ανακοίνωσε πως τη χρονιά αυτή (το 1948) η συγκοινωνία Θεσσαλονίκης- Φλώρινας δε θα πραγματοποιούνταν

⁵⁹² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1089, 01/08/1947, σ. 2.

⁵⁹³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1090, 08/08/1947, σ. 2.

⁵⁹⁴ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας άνευ αρ., 31-01-1948.

⁵⁹⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1128, 12/06/1948, σ. 2.

⁵⁹⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1131, 03/07/1948, σ. 2.

⁵⁹⁷ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας άνευ αρ. 07-07-1948.

λόγω έλλειψης αεροπλάνων.⁵⁹⁸ Για το λόγο αυτό συντάχθηκε από τον Δήμο έγγραφο προς το Υπουργείο με κοινοποίηση στον Πρόεδρο και Αντιπρόεδρο της Κυβέρνησης σχετικά με την αεροπορική σύνδεση της Φλώρινας με την υπόλοιπη Ελλάδα. Με το έγγραφο ζητήθηκε οικονομική στήριξη ώστε το αεροδρόμιο να είναι λειτουργικό όλο το χρόνο.⁵⁹⁹ Ένα μήνα αργότερα σε επιστολή του πολιτικού γραφείου του Προέδρου της Κυβερνήσεως μέσω του Γραφείου Β. Ελλάδος διαβιβαζόταν συνημμένο έγγραφο του Υπουργείου αεροπορίας προς τους βουλευτές Σπυρόπουλο και Τζώρτζη που τους γνωστοποιούσε ότι η αεροπορική εταιρεία Τ.Α.Ε. δε θα πραγματοποιούσε πτήσεις προς τη Φλώρινα εξαιτίας του μαλακού και ακατάλληλου εδάφους του αεροδρομίου της και επειδή οι εγκαταστάσεις ήταν πολύ δαπανηρές. Πληροφορούσε ακόμη πως οι πτήσεις μπορούσαν να πραγματοποιούνται μόνο το καλοκαίρι, ενώ οι πτήσεις εκείνου του έτους (1948) δε θα πραγματοποιούνταν καθόλου. Η δε αεροπορική εταιρεία "ΕΛΛ.Α.Σ" (Ελληνικά Αεροπορικά Συγκοινωνία) δεν απάντησε, αλλά ήταν σίγουρο ότι εκτός από τους παραπάνω λόγους η εταιρεία αυτή δεν είχε αρκετό στόλο.⁶⁰⁰

Αρχές του 1949 δημοσίευμα στον τοπικό Τύπο δήλωνε ότι είχε πάψει να γίνεται λόγος για την αεροπορική σύνδεση της Φλώρινας.⁶⁰¹ Τον Μάιο του 1949 μετά από δημοσίευση τηλεγραφήματος του Φ. Δραγούμη αναδύονταν ξανά ελπίδες για τη λειτουργία του αεροδρομίου, χωρίς όμως να εκπληρωθούν. Ο Δραγούμης ανέφερε ότι ο υπουργός Δημοσίων Έργων βεβαίωσε πως *«το Υπουργείο ανέλαβε να κατασκευάσει προσεχώς το διάδρομο του αεροδρομίου Φλώρινας»*. Οι βουλευτές Τζώρτζης και Σπυρόπουλος ενημέρωσαν ακόμη πως η κατασκευή του αεροδρομίου περιλαμβανόταν στο πρόγραμμα αμερικανικής βοήθειας και ότι η εταιρεία Τ.Α.Ε. υποσχέθηκε πως θα μελετήσει την προοπτική καθιέρωσης θερινών δρομολογίων.⁶⁰² Έκτοτε αναφορές σχετικές με το θέμα της αεροπορικής σύνδεσης της Φλώρινας δε σημειώνονται στον τοπικό Τύπο μέχρι το τέλος του 1949.

⁵⁹⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1134, 24/07/1948, σ. 2.

⁵⁹⁹ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. 27-09-1948.

⁶⁰⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1147, 02/10/1948, σ.2.

⁶⁰¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1161, 05/02/1949, σ.1.

⁶⁰² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1174, 14/05/1949, σ.2.

2. Θέματα υποδομών της Φλώρινας.

2.1 Η λειτουργία και οι κτιριακές υποδομές των σχολείων.

Από τον Απρίλιο του 1945 καταβάλλονταν μεγάλες προσπάθειες από όλους τους φορείς για την αποκατάσταση των ζημιών στη Φλώρινα, οι οποίες προέρχονταν τόσο από την κατοχική περίοδο, όσο και από τα επιθέσεις των ανταρτών και των καταστροφών που γνώρισε η πόλη.

Από την αρχή έγινε αισθητή η αναγκαιότητα για την επισκευή των σχολικών κτηρίων και τη στελέχωση τους. Δημοσίευμα στον τοπικό Τύπο έλεγε πως « [...]το Κράτος πρέπει να στρέψει την προσοχή του περισσότερο στην Φλώρινα. Η Γερμανική κατοχή και περισσότερο η Βουλγαρική κατάστρεψαν τα πάντα. Τα διδακτήρια έμειναν μόνο τέσσερις τοίχοι, οι οποίοι καταστράφηκαν και αυτοί εκ θεμελίων και τα παιδιά εξαχρειώθηκαν από το εαμικό σύστημα. Υπάρχει ανάγκη διδακτηρίων και κατάλληλου προσωπικού». ⁶⁰³ Επειδή όμως το κράτος δεν ήταν σε θέση να προσφέρει πολλά για τα κατεστραμμένα διδακτήρια, συνέχιζε στα δημοσιεύματά του ο «Εκπαιδευτικός Ακρίτας»:

Πρέπει όλοι υπό την καθοδήγηση του επιθεωρητή να καλέσουμε τις σχολικές εφορείες και τα σχολικά συμβούλια και να συντονίσουμε τις ενέργειες μαζί τους ώστε κατά το διάστημα των διακοπών να γίνουν οι απαραίτητες επιδιορθώσεις. Για τα έξοδα να γίνουν έρανοι στα χωριά για την επισκευή των διδακτηρίων τους ώστε να γίνει μάθημα στους «κακούς» αυτούς χωρικούς ότι δεν μπορούν να διαπράττουν ζημίες σε δημόσια κοινωφελή ιδρύματα χωρίς να τιμωρούνται. ⁶⁰⁴

Οι επισκευές των σχολικών κτηρίων για να αποκτήσει και η ύπαιθρος την προπολεμική της όψη ⁶⁰⁵ εκτελούνταν από το Συνεργείο Επισκευής Διδασκαλείων Φλωρίνης-Αμυνταίου κατόπιν αποφάσεως του Υπουργείου Θρησκευμάτων και Εθνικής Παιδείας. ⁶⁰⁶ Ο βουλευτής Αριστείδου κατά τη διάρκεια της θητείας του ενδιαφέρθηκε για τις ανάγκες των σχολείων της περιφέρειας Φλώρινας και Αμυνταίου. Επίσης κατόπιν ενεργειών του εγκρίθηκαν χρηματικά ποσά από το

⁶⁰³ Εφημερίδα «Εκπαιδευτικός Ακρίτας», αρ. φ. 5, 22/03/1945, σ. 2.

⁶⁰⁴ Εφημερίδα «Εκπαιδευτικός Ακρίτας», αρ. φ. 12, 20/06/1945, σ. 2.

⁶⁰⁵ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1017, 15/11/1945, σ. 2.

⁶⁰⁶ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1051, 18/10/1946, σ. 1.

Υπουργείο Παιδείας για τις επισκευές και τις ανάγκες των τριών δημοτικών σχολείων της πόλης της Φλώρινας, της Πρώτης και του Αμμοχωρίου.⁶⁰⁷ Τέλος μέσα από τις διαμαρτυρίες του Σωματείου Εργοληπτών στον τοπικό Τύπο, για τον τρόπο που γίνονταν οι αναθέσεις επισκευών των σχολικών κτηρίων του νομού, μπορεί κανείς να παρακολουθήσει την πορεία έργου σε αυτόν το τομέα. Τέτοιες διαμαρτυρίες αφορούσαν την επισκευή διδακτηρίων, χωρίς όμως να καταγράφονται λεπτομέρειες παρά μόνο οι χρονολογίες που γίνονται το 1946 και το 1949.⁶⁰⁸

2.2 Δημόσια κτίρια και Υπηρεσίες.

Η πόλη της Φλώρινας μετά την περίοδο της Εαμοκρατίας και καθ' όλη τη διάρκεια του Εμφυλίου είχε να αντιμετωπίσει σοβαρά προβλήματα σε βασικές υποδομές, στους δρόμους, την ύδρευση, τον ηλεκτροφωτισμό και σε κτηριακές εγκαταστάσεις. Το 1945 ανεγέρθησαν ή συντηρήθηκαν κατεστραμμένα δημόσια κτήρια, επιδιορθώθηκαν οι φυλακές Φλώρινας, κατόπιν έγγραφου του Εισαγγελέα προς το Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο για την κάλυψη σχετικής δαπάνης που αφορούσε το ασβέστομα και μικροεπισκευές τους.⁶⁰⁹ Αναζητήθηκε χώρος για τη στέγαση του Τελωνείου Φλώρινας, μέσα μάλιστα από διαδικασίες έξωσης ιδιώτη.⁶¹⁰ Ζητήθηκε, επίσης, η επιδιόρθωση και επαναλειτουργία των δημοσίων λουτρών της πόλης, που έπαψαν να λειτουργούν από τον καιρό της αποχώρησης των Γερμανών και είχαν αφεθεί στη ληστρική μανία κάποιων πολιτών.⁶¹¹ Επίσης έγινε προσπάθεια βελτίωσης του Γυμναστηρίου Φλώρινας, του οποίου η περίφραξη θα υλοποιηθεί τελικά το 1948,⁶¹² και καλούνταν οι πολίτες να την στηρίζουν υλικά και ηθικά.⁶¹³ Και ενώ οι προσπάθειες συνεχίζονται το «Έθνος», στα τέλη του 1945, δημοσιεύει πως «*Η ύπαιθρος αποκτά προπολεμική όψη. Επιδιορθώθηκαν σχολεία, κατασκευάζονται δρόμοι, αποκαταστάθηκε η ταχυδρομική και τηλεφωνική επικοινωνία και ο λαός αισθάνεται ασφάλεια*».⁶¹⁴

⁶⁰⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1146, 16/10/1948, σ. 2.

⁶⁰⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1050, 11/10/1946, σ.2, και στην ίδια αρ. φ. 1051, 18/10/1946, σ.1, αρ. φ. 1185, 06/08/1949, σ.1.

⁶⁰⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 987, 29/03/1945, σ. 2.

⁶¹⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 996, 07/06/1945, σ. 2.

⁶¹¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1002, 12/06/1945, σ.2., αρ. φ. 1074, 04/04/1947, σ. 2.

⁶¹² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1127, 05/06/1945, σ. 2.

⁶¹³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1018, 22/11/1945, σ.2.

⁶¹⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1017, 15/11/1945, σ. 2.

Καταγραφές στον τοπικό Τύπο αναφέρουν πως το 1946 από το νομομηχανικό της Φλώρινας διενεργήθηκε μειοδοτική Δημοπρασία για την επισκευή του πρώτου ορόφου του Δικαστικού Μεγάρου Φλώρινας⁶¹⁵ και του κτηρίου Υποδιοικήσεως Χωροφυλακής Αμυνταίου.⁶¹⁶ Επιπρόσθετα την επόμενη χρονιά το 1948 ο Νομάρχης Φλώρινας διακήρυξε διαγωνισμό για την κατασκευή αρχειοθήκης Τ.Υ.Δ.Κ., (Τεχνική Υπηρεσία Δήμων και Κοινοτήτων)⁶¹⁷ και πραγματοποιήθηκαν τα εγκαίνια του νέου Παιδικού Σταθμού Φλώρινας παρουσία του Μητροπολίτη και των Αρχών της Φλώρινας.⁶¹⁸

2.3 Το οδικό δίκτυο της πόλης.

Ένα σοβαρό θέμα που θα απασχολήσει την περίοδο 1945-49 τόσο τον Δήμο και τους βουλευτές, όσο και τη Νομαρχία της Φλώρινας είναι το οδικό δίκτυο της πόλης. Αυτές που φρόντισαν αρχικά για την επισκευή και αποκατάσταση κεντρικών δρόμων της Φλώρινας ήταν οι δημοτικές αρχές. Επί της δημαρχίας του Τ. Σαπουντζή διεξήχθη μειοδοτικός διαγωνισμός για την επισκευή της οδού Στ. Δραγούμη και Ν. Χάσου.⁶¹⁹ Οι υπόλοιποι κεντρικοί δρόμοι βρίσκονταν σε κακή κατάσταση και αποτελούσαν δυσφήμιση για την τουριστική κίνηση, όπως δημοσιεύει το «Έθνος».⁶²⁰

Εξάλλου διατυπώθηκαν αιτήματα, τα οποία και εισακούσθηκαν, για την επιδιόρθωση γεφυρών τόσο μέσα στην πόλη της Φλώρινας⁶²¹ όσο και στα γύρω χωριά.⁶²² Ιδιαίτερα μεγάλο πρόβλημα στο οδικό δίκτυο προέκυψε στα τέλη Ιουνίου 1947, όταν μετά από ισχυρή νεροποντή σημειώθηκε υπερχειλίση του ποταμού Σακουλέβα και καταστράφηκε εκτός των άλλων υποδομών, που αναφέρθηκαν σε άλλο κεφάλαιο της ανά χειράς εργασίας, το οδόστρωμα της πόλης.

Τα παράπονα για την κατάσταση των δρόμων συνεχίζονταν και την επόμενη χρονιά. Αναφέρονταν στην αδιαφορία του Δήμου για τους κατεστραμμένους δρόμους της πόλης και μάλιστα της κεντρικότερης αρτηρίας της οδού Μ. Αλεξάνδρου. Την ευθύνη, τόνιζαν πως είχαν και οι Υπουργοί, οι βουλευτές και ο Νομάρχης για το

⁶¹⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1051, 18/10/1946, σ.2.

⁶¹⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1068, 21/02/1947, σ.2.

⁶¹⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1145, 09/10/1948, σ.4.

⁶¹⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1171, 23/04/1948, σ.2.

⁶¹⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1043, 23/08/1946, σ.2.

⁶²⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1069, 28/02/1947, σ.2.

⁶²¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1046, 13/09/1946, σ.2 και Πρακτικά ΔΣ Φλώρινας, άνευ αρ., 12-06-1947.

⁶²² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1052, 25/10/1946, σ.2., αρ. φ. 1055, 15/11/1946, σ.2.

«κατάντημα» της πόλης.⁶²³ Έτσι λοιπόν ο Δήμαρχος ανέλαβε την αποκατάσταση της οδού.⁶²⁴ Επειδή όμως ο δρόμος δεν ήταν δημοτικός αλλά δημόσιος, ο βουλευτής Γ. Αριστείδου σε τηλεγράφημα του συνεννοήθηκε στην Κοζάνη με τον Επιθεωρητή Καραμπατάκη και ο Υπουργός Δημοσίων Έργων ενέκρινε στον Νομηχανικό Φλώρινας ποσό για την επισκευή της οδού.⁶²⁵ Έτσι κατόπιν ανακοινώσεως του υπουργείου των Δημοσίων έργων εγκρίθηκαν 30 εκατομμύρια δρχ. για την σκυρόστρωση της οδού Μ. Αλεξάνδρου, που διερχόταν την πόλη της Φλώρινας.⁶²⁶ Εκτός των κεντρικών δρόμων και άλλοι περιφερειακοί μπαίνουν στο πρόγραμμα αποκατάστασης, όπως η οδός Πτολεμαίου για την επισκευή της οποίας διεξήχθη μειοδοτικός διαγωνισμός.⁶²⁷

Για την καλύτερη κυκλοφορία των αυτοκινήτων, που ο αριθμός τους άρχιζε να αυξάνεται λαμβάνονται πρωτοβουλίες. Ο διοικητής Χωροφυλακής για τη ρύθμιση της κυκλοφορίας της πόλης κατασκεύασε δύο ξύλινα κυανόλευκα βάθρα απ' όπου οι τροχονόμοι χωροφύλακες ρύθμιζαν την κίνηση των τροχοφόρων στην οδό Μ. Αλεξάνδρου κατά τις εσπερινές ώρες κατά τις οποίες παρατηρούνταν περισσότερη κίνηση. Ο δήμος διέθεσε κονδύλιο για την κατασκευή αυτών των αναβάθρων, αλλά ο Νομάρχης δεν ενέκρινε τη δαπάνη. Τέτοια ανέχεια έπληττε τον δήμο ώστε να θεωρείται αυτή η μικροδαπάνη ως πολυτέλεια, σχολίαζε το «Έθνος».⁶²⁸ Παράλληλα έγιναν διανοίξεις οδών και πλατειών, όπως για παράδειγμα της κεντρικής πλατείας της Φλώρινας. Η εφημερίδα το «Έθνος» σχετικά με τη διάνοιξη της κεντρικής πλατείας γράφει πως *«Κατά την περίοδο του Ελληνοϊταλικού πολέμου στην πλατεία Ομονοίας κατασκευάστηκε ένα τεράστιο σε όγκο καταφύγιο για τις επιδρομές των ιταλικών αεροσκαφών. Το καταφύγιο αυτό τώρα που δεν χρησιμεύει και εμποδίζει την κυκλοφορία καλό θα είναι να το επισκεφτεί ο Δήμαρχος για να εγκρίνει την κατεδάφιση του, της οποίας τα έξοδα θα καλυφθούν από τα υλικά του και έτσι θα απελευθερωθεί σημαντικός χώρος της πλατείας»*.⁶²⁹

Η εκτέλεση εργασιών στους περιφερικούς άξονες για τη διασύνδεση της πόλης με τα γύρω χωριά πύκνωσαν κατά το έτος 1949. Προκηρύχθηκε μειοδοτικός

⁶²³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1116, 06/03/1948, σ. 1.

⁶²⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1118, 27/03/1948, σ. 1.

⁶²⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1124, 15/05/1948, σ. 2.

⁶²⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1125, 22/05/1948, σ. 1.

⁶²⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1148, 30/10/1948, σ. 2.

⁶²⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1139, 28/08/1948, σ. 2.

⁶²⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1168, 02/04/1949, σ. 2.

διαγωνισμός για τη συντήρηση του τμήματος Βεύης-Φλώρινας⁶³⁰ και αποφασίστηκε, όπως ενημέρωσε ο υπουργός, Κ. Ρέντης τον βουλευτή Φλώρινας Δραγούμη, η κατασκευή των οδών Κοζάνης-Αμυνταίου-Βεύης και Έδεσσας-Βεύης-Φλώρινας για τον Ιανουάριο του 1950, έτσι ώστε να αποκατασταθεί η σύνδεση της πόλης με την Αθήνα και Θεσσαλονίκη.⁶³¹

2.4 Ταχυδρομείο και Τηλεπικοινωνίες.

Ένα άλλο σοβαρό θέμα που αντιμετώπιζαν οι κάτοικοι της Φλώρινας ήταν η ταχυδρομική και αργότερα η τηλεφωνική επικοινωνία με την υπόλοιπη Ελλάδα και το εξωτερικό. Οι δυσκολίες αρχικά παρουσιάστηκαν εξαιτίας έλλειψης υποδομών και υπολειτουργίας της Τ.Τ.Τ., εταιρεία «Ταχυδρομείων, Τηλεγραφημάτων και Τηλεφωνίας», ενώ αργότερα εξαιτίας των καταστροφών λόγω του Εμφυλίου. Παράπονα για την παραπάνω κατάσταση δημοσιεύθηκαν στον τοπικό Τύπο: «*Η ταχυδρομική συγκοινωνία δεν αποκαταστάθηκε. Μια επιστολή για να φθάσει στην Αθήνα απαιτούνται 13-15 ημέρες και για Θεσσαλονίκη 10 περίπου. Η τακτική εξασφάλιση της είναι αναγκαία για μια ακριτική πόλη*».⁶³² Επίσης άλλο δημοσίευμα λίγους μήνες αργότερα ανέφερε: «*για τρεις μέρες αποκλεισμένη η Φλώρινα χωρίς ταχυδρομείο, εφημερίδες κλπ. Αυτό συμβαίνει τακτικά και κανείς δεν ενδιαφέρεται ούτε το Εμπορικό Επιμελητήριο, ούτε ο Εμπορικός Σύλλογος. Αυτό οφείλεται στο συγκοινωνιακό δίκτυο*».⁶³³ Αλλά και η έλλειψη προσωπικού δυσχέραινε τη λειτουργία της υπηρεσίας, «*[...] υπάρχει έλλειψη προσωπικού στο ταχυδρομείο Φλώρινας παρά το αίτημα του διευθυντή του στο υπουργείο*».⁶³⁴

Προς αποκατάσταση των συνθηκών τον Οκτώβριο του 1946 ανακοινώθηκε από το Τ.Τ.Τ. Φλώρινας πως θα υπήρχε αεροπορική Ταχυδρομική Συγκοινωνία από την Θεσσαλονίκη για την Αθήνα, Κρήτη, Νότια Ελλάδα πέντε φορές την εβδομάδα.⁶³⁵ Τον επόμενο χρόνο, 1947, τα προβλήματα όμως επανεμφανίστηκαν για τους ίδιους ακριβώς λόγους και επισημάνθηκαν με τη μορφή παραπόνων στον τοπικό Τύπο, «*η Ταχυδρομική συγκοινωνία παραμελήθηκε. Μια επιστολή από την Αθήνα κάνει 10*

⁶³⁰ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1173, 07/05/1949, σ. 2.

⁶³¹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1174, 14/05/1949, σ. 2.

⁶³² Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1019, 01/02/1946, σ. 3.

⁶³³ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1040, 02/08/1946, σ. 2.

⁶³⁴ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1048, 29/09/1946, σ. 2.

⁶³⁵ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1050, 11/10/1946, σ. 2.

ημέρες, όσο δηλ από Αμερική. Αυτό συμβαίνει γιατί στη Θεσσαλονίκη δεν υπάρχουν συνοδοί για τη μεταφορά των ταχυδρομικών σάκων. Ας επιμεληθεί το Υπ. Μεταφοράς και το Τ.Τ.Τ.». ⁶³⁶ Το καλοκαίρι μάλιστα της ίδιας χρονιάς σημειώθηκε, για ένα χρονικό διάστημα, ο αποκλεισμός της Φλώρινας από την τακτική ταχυδρομική συγκοινωνία, ⁶³⁷ όταν όμως το φθινόπωρο του '47 αποκαταστάθηκε, δεν έλειψαν οι διαμαρτυρίες στον τοπικό Τύπο για την καθυστέρηση της αλληλογραφίας. Το «Έθνος» δημοσίευσε πως «για να φτάσει μια συστημένη επιστολή από Αθήνα χρειάζονται 30ημέρες! Ένα τηλεγράφημα του Βουλευτή Αριστείδη προς την Εφημερίδα χρειάστηκε 5 μέρες! Δεν υπάρχει συγκοινωνία!!!» ⁶³⁸

Τα προβλήματα θα επαναλαμβάνονται καθ' όλη τη διάρκεια του Εμφυλίου και μόνο από τις αρχές του καλοκαιριού του 1949, όταν θα πάψουν οι δολιοφθορές από τους αντάρτες, θα αρχίσουν επισταμένα οι μειοδοτικοί διαγωνισμοί για την εκμίσθωση των ταχυδρομικών γραμμών Φλώρινας και άλλων πόλεων και των χωριών του νομού. Έτσι ο Προϊστάμενος Τ.Τ.Τ. Φλώρινας προκήρυξε μειοδοτικό διαγωνισμό εκμίσθωσης των ταχυδρομικών γραμμών Φλώρινας-Θεσσαλονίκης και Θεσσαλονίκης-Φλώρινας έξι φορές εβδομαδιαίως, Φλώρινας-Αμυνταίου-Πτολεμαΐδας-Κοζάνης επτά φορές την εβδομάδα ⁶³⁹ και Φλώρινας με τα απομακρυσμένα χωριά της Πρέσπας και των συνόρων. ⁶⁴⁰ Τέλος κατόπιν ενεργειών του Τ.Τ.Τ. Φλώρινας αποκαταστάθηκαν η τηλεγραφική και τηλεφωνική σύνδεση Φλώρινας-Θεσσαλονίκης απ' ευθείας, χωρίς την παρεμβολή της Κοζάνης και άρχισαν οι τηλεφωνικές συνδιαλέξεις με τη Θεσσαλονίκη, Κοζάνη και Καστοριά. ⁶⁴¹

Τον Δεκέμβριο του 1949, εκφράστηκε ανησυχία για τον κίνδυνο να κλείσει το Κεντρικό Ταχυδρομείο της πόλης ελλείψει προσωπικού λόγω μεταθέσεων υπαλλήλων του. ⁶⁴² Τον ίδιο μήνα ο Γεν. Επιθεωρητής Τ.Τ.Τ., Κ. Κανάρης κατόπιν της ίδρυσης του νεοσυσταθέντος Οργανισμού Τηλεπικοινωνιών, επισκέφτηκε την Φλώρινα για να καταγράψει τις ανάγκες και ελλείψεις του Κεντρικού Γραφείου Φλώρινας και των γραφείων του νομού. Κατά την επίσκεψη του εξέφρασε τον θαυμασμό του για την κίνηση των τηλεγραφημάτων και τη λειτουργία του Γραφείου της Φλώρινας παρά τα τεχνικά προβλήματα που αντιμετώπιζε. Μετά την επιθεώρηση

⁶³⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1066, 07/02/1947, σ. 2.

⁶³⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1084, 27/05/1947, σ. 2.

⁶³⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1096, 19/09/1947, σ. 1.

⁶³⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1175, 28/05/1949, σ. 2.

⁶⁴⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1191, 24/09/1949, σ. 2.

⁶⁴¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1192, 01/10/1949, σ. 1.

⁶⁴² Εφημερίδα «Ακριτική Βόρειος», αρ. φ. 25, 04/12/1949, σ. 1.

των υπηρεσιών συναντήθηκε με τον Νομάρχη Δώδο για ζητήματα της αρμοδιότητας του και κατόπιν συνέχισε την περιοδεία του στην Πρέσπα και την Καστοριά για τον ίδιο σκοπό.⁶⁴³

2.5 Ο ηλεκτροφωτισμός και υδροδότηση της πόλης.

Μέχρι το τέλος του 1945 εκφράζονταν παράπονα πως ο ηλεκτροφωτισμός της Φλώρινας δεν επαρκούσε. Σύμφωνα με τη σχετική σύμβαση ο ανάδοχος του υποχρεούνταν να παρέχει ρεύμα τάσεως 120 βολτ. Η τάση όμως είχε μειωθεί περίπου στα μισά. Για το λόγο αυτό, ο «Εκπαιδευτικός Ακρίτας» έγραφε πως *«ο Δήμαρχος, ο οποίος είναι υπεύθυνος για τον έλεγχο της εταιρείας, πρέπει να παρέμβει προσωπικά για την περιφρούρηση των νόμιμων δικαιωμάτων και δίκαιων συμφερόντων τόσο του Δήμου όσο και των πολιτών που πληρώνουν ρεύμα 120 Βολτ και ουσιαστικά δεν έχουν φως»*.⁶⁴⁴ Εξαιτίας αυτού αλλά και των αυξανόμενων αναγκών τον Νοέμβρη του 1945, η πόλη απέκτησε και δεύτερη μηχανή για τη λειτουργία του εργοστασίου ηλεκτροφωτισμού.⁶⁴⁵ Έτσι με την αύξηση του αριθμού των καταναλωτών έγιναν για πρώτη φορά αρχαιρεσίες ανάδειξης Συμβουλίου του νεοσυσταθέντος «Συλλόγου Καταναλωτών Ηλεκτρικού ρεύματος» της Φλώρινας. Σκοπός του Συλλόγου ήταν η προστασία των συμφερόντων των καταναλωτών και η φροντίδα βελτίωσης του φωτισμού της πόλης και της πιστής εφαρμογής της σύμβασης μεταξύ Δήμου και αναδόχου συμβάσεως.⁶⁴⁶

Δεν έπαυσαν όμως να υπάρχουν και ατασθαλίες από τη μεριά των καταναλωτών. Η Εταιρεία ηλεκτροφωτισμού πληροφορήθηκε πως καταναλωτές ηλεκτρικού ρεύματος συνδέθηκαν αυθαίρετα. Γι' αυτό το λόγο το Γραφείο Ηλεκτροφωτισμού κάλεσε τους καταναλωτές, που παρανόμησαν, να γνωστοποιήσουν τις παράνομες συνδέσεις γιατί μετά από έλεγχο υποβάλλονταν μηνύσεις και τιμωρίες.⁶⁴⁷

Ο Δήμος ήταν υπεύθυνος να ορίσει επιτροπές, για να εξετάσουν την κατάσταση στην οποία βρισκόταν το δίκτυο ηλεκτροδότησης της πόλης (τιμή, προμήθεια υλικών κλπ) και για να εγκρίνει την εκτέλεση εργασιών για τη συμπλήρωση του φωτισμού

⁶⁴³ Εφημερίδα «Ακριτική Βόρειος», αρ. φ. 28, 18/12/1949, σ. 8.

⁶⁴⁴ Εφημερίδα «Εκπαιδευτικός Ακρίτας», αρ. φ. 18, 28/10/1945, σ.1.

⁶⁴⁵ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1017, 15/11/1945, σ. 2.

⁶⁴⁶ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1050, 11/10/1946, σ. 2.

⁶⁴⁷ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1061, 01/01/1947, σ. 4.

της. Έτσι λοιπόν το 1947 εγκρίθηκε από το Δ.Σ. Φλώρινας η προέκταση ηλεκτροφωτισμού και στο ανατολικό πεδινό διάδρομο της πόλης.⁶⁴⁸ Από τη μεριά της εταιρείας ο ανάδοχος της, Κοεμτζόπουλος, αναγκάστηκε μετά από επιθέσεις ανταρτών να μεριμνήσει για την ασφάλεια του εργοστασίου και να προβεί σε έργα αξίας αρκετών εκατομμυρίων για την περιφρούρηση του.⁶⁴⁹ Στον τοπικό τύπο δημοσιεύθηκαν καταγγελίες για οικονομικές ατασθαλίες στο συγκεκριμένο έργο, εκφράστηκαν παράπονα για διακοπές ρεύματος λόγω έλλειψης προσωπικού, και για το ότι, ενώ ο δήμος είχε προμηθευτεί νέο μηχάνημα, ολόκληροι συνοικισμοί παρέμεναν στο σκοτάδι. Οι καταγγελίες στοχοποιούσαν τον ανάδοχο για το ότι υπερτιμολόγησε την τιμή χωρίς κριτήρια κατανάλωσης ρεύματος, ότι διόριζε σε θέσεις ευθύνης πρόσωπα από την οικογένεια του και ότι έπαιρνε υλικά από την Ούνρα, για την προέκταση και καλύτερη λειτουργία του δικτύου, χωρίς να τα χρησιμοποιήσει.⁶⁵⁰ Παρόλο που είχε εγκριθεί από τον Δήμο η εγκατάσταση λαμπτήρων σε σημεία που υποδείχτηκαν με σχετικό έγγραφο από τη Διεύθυνση Χωροφυλακής Φλώρινας⁶⁵¹ κατατίθενται επιμέρους παράπονα στον Δήμο για την λειτουργία της εταιρείας και την έλλειψη ηλεκτροφωτισμού σε συνοικίες, όπως της Αγ. Παρασκευής.⁶⁵²

Το 1949 το δίκτυο επεκτάθηκε στην πόλη σε τέτοιο βαθμό που πολλοί ιδιοκτήτες συνέδεαν τις οικίες και τα καταστήματα τους παράνομα με αποτέλεσμα το γραφείο ηλεκτροφωτισμού να προβαίνει σε δημοσιεύσεις των αστυνομικών Διατάξεων περί τοποθέτησης φωτισμού, επισημαίνοντας ότι η λαθραία εγκατάσταση λαμπτήρων συνεπάγεται κλοπή ηλεκτρικού ρεύματος και τιμωρείται από το νόμο με αυστηρές ποινές.⁶⁵³ Τέλος όσον αφορά τα χωριά του νομού, το υπουργείο μεταφορών απάντησε εγγράφως ότι έλαβε υπόψη την αίτηση των κοινοτήτων της περιφέρειας Φλώρινας για την ένταξη του ηλεκτροφωτισμού 43 χωριών στο σχέδιο Μάρσαλ.⁶⁵⁴

Εκτός από το δίκτυο ηλεκτροφωτισμού, το δίκτυο υδροδότησης Φλώρινας παρουσίαζε επίσης εξέλιξη κατά τη διάρκεια της περιόδου 1945-49. Αρχικά ο Δήμος τοποθέτησε βρύσες ανά περιοχή της πόλης, σε συνοικισμούς, αλλά και σε οικίες όπου

⁶⁴⁸ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ., 21-06-1948.

⁶⁴⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1134, 24/07/1948, σ. 2.

⁶⁵⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1144, 02/10/1948, σ. 1.

⁶⁵¹ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ., 02-05-1948.

⁶⁵² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1146, 16/10/1948, σ. 1.

⁶⁵³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1170, 16/04/1949, σ. 2.

⁶⁵⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1174, 14/05/1949, σ. 2.

αυτό ήταν εφικτό.⁶⁵⁵ Δεν έλειπαν και καταγγελίες που γίνονταν για το συγκεκριμένο θέμα αναγκάζοντας τον Δήμο να αιτιολογεί το σκεπτικό τοποθέτησης τους. Αυτό φανερώνει άλλωστε η δημοσιευμένη διάψευση του Δήμου κατά την οποία αναγκάζεται να υποστηρίξει «ότι τα Γυμνάσια είχαν και έχουν βρύση».⁶⁵⁶ Επίσης σε δημοσίευμα στον τοπικό Τύπο αιτιολογεί την αφαίρεση κρήνης από κεντρικό σημείο της πόλης: «[...] αυτή που αφαιρέθηκε ήταν από την πλατεία Ρούσβελτ που εξυπηρετούσε τους περίοικους της Λ. Ελευθερίας, με την τοποθέτηση όμως νέων κρηνών στην απέναντι όχθη θεωρήθηκε περιττή και επικίνδυνη λόγω της συχνής κυκλοφορίας επί της Λεωφόρου».⁶⁵⁷ Παρόλες τις προσπάθειες του Δήμου μερικές περιοχές στερούνταν ακόμη αυτού του προνομίου, όπως ο συνοικισμός των Στρατώνων όπου 150 οικογένειες, γράφει το «Έθνος», δεν έχουν νερό.⁶⁵⁸

Δεν έλειπαν και οι μακροχρόνιες διακοπές ύδατος που εγκρίνονταν από το Δ.Σ. Φλώρινας λόγω έλλειψης νερού από τη σπατάλη του. Από τις διακοπές υδροδότησης εξαιρούνταν μόνο τα φιλανθρωπικά ιδρύματα και τα στρατιωτικά καταστήματα.⁶⁵⁹ Επιπρόσθετα για τη διασφάλιση του νερού ο Δήμος αφαιρεί αυτό από δημότες «που με διάφορους τρόπους και έναντι ελάχιστης αποζημίωσης είχαν κατορθώσει να εξασφαλίσουν για τις οικογενειακές τους ανάγκες αλλά και για να ποτίζουν τους κήπους τους, ενώ ολόκληροι συνοικισμοί το στερούνται παντελώς».⁶⁶⁰

Το δίκτυο συνέχιζε να παρουσιάζει μεγάλες ελλείψεις και αδυναμίες κατά τη διάρκεια του 1949. Δημοσίευμα κατηγορεί τους δημοτικούς άρχοντες για το συνεχώς εκκρεμές ζήτημα της ύδρευσης. Επισήμαινε επίσης ότι το θέμα θα μπορούσε να είχε λυθεί προ πολλών ετών και μάλιστα δια της κατ' οίκον παροχής, γιατί η Φλώρινα διέθετε άφθονες και πλούσιες πηγές. Τα προηγούμενα χρόνια, γράφει το δημοσίευμα, τις ευθύνες καταλόγιζαν στον πόλεμο, τώρα το πρόβλημα που προέκυψε λόγω της παγωνιάς, οι αρμόδιοι πάλι δεν μπορούν να το λύσουν οι φορείς του Δήμου επειδή δεν μπορούν να προμηθευτούν υλικά για την αποκατάσταση του.⁶⁶¹ Μέχρι το τέλος του 1949 συνεχίστηκε η τοποθέτηση βρυσών σε δημόσιους χώρους, όπου ακόμα

⁶⁵⁵ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ., 12-06-1947.

⁶⁵⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1117, 13/03/1948, σ. 2.

⁶⁵⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1119, 03/04/1949, σ. 2.

⁶⁵⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1118, 27/03/1949, σ. 2.

⁶⁵⁹ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ., 05-05-1948.

⁶⁶⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1131, 03/06/1948, σ. 1.

⁶⁶¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1169, 09/04/1949, σ. 1.

υπήρχαν ελλείψεις. Έτσι λίγο πριν εκπνεύσει το 1949 εγκρίνεται η χορήγηση πόσιμου ύδατος στο οίκημα του Σιδηροδρομικού Σταθμού Φλώρινας.⁶⁶²

3. Ενέργειες για την ασφάλεια των πολιτών.

Αμέσως μετά την άφιξη των Άγγλων στη Φλώρινα και κατόπιν διαταγής του Διοικητού των Αγγλικών Στρατευμάτων απαγορεύθηκαν τα συλλαλητήρια και οι συγκεντρώσεις σε ανοικτούς και κλειστούς χώρους της πόλης και ορίστηκε η κυκλοφορία των πολιτών μέχρι τις 10μμ.⁶⁶³ Την ίδια χρονική περίοδο στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως δημοσιεύτηκε συντακτική πράξη δια της οποίας θα επιβαλλόταν η ποινή θανάτου σε όσους συλληφθούν να κατέχουν όπλα.⁶⁶⁴ Επίσης σε δημοσίευμα του «Έθνους» αναφέρεται πως «η Εθνοφυλακή από τις πρώτες μέρες της άφιξης της στη Φλώρινα αποκατέστησε πλήρως την τάξη στην πόλη και ενέπνευσε το αίσθημα ασφάλειας στους πολίτες. Οι δικαστικές αρχές βρήκαν πολύτιμο συνεργάτη στο πρόσωπο του Διοικητή του Αστυνομικού τμήματος Ανθυπομοίραρχου Παναγιώτη Γουρνή, ο οποίος συνέλαβε δεκάδες εγκληματίες και τους παρέδωσε στις δικαστικές Αρχές».⁶⁶⁵

Στο ευρύτερο πλαίσιο της τάξης, ορίστηκαν από την Χωροφυλακή ώρες κοινής ησυχίας. Κατά τις ώρες αυτές απαγορεύονταν τα άσματα, οι θόρυβοι, η χρήση μουσικών οργάνων, διαλαλήσεις εμπορευμάτων κλπ.⁶⁶⁶ Τον Ιούνιο του 1945 ανακοινωνόταν η υποχρέωση κατοχής αδειών ταξιδιού/μετακίνησης, τις οποίες έπρεπε να κατέχουν οι πολίτες προκειμένου να μετακινηθούν από τον τόπο κατοικίας τους, αλλιώς θα αποβιβάζονταν από τα οχήματα. Ανακοινώθηκε ακόμη η έκδοση νέων ταυτοτήτων, με τις οποίες πρέπει να εφοδιαστούν όλοι οι πολίτες μέχρι τα τέλη Ιουλίου 1945. Επίσης οι καταστηματάρχες και οι βιοτέχνες υποχρεούνταν να αναρτούν πίνακες στους οποίους θα αναγράφονταν τα ονόματα των εργατών, των υπαλλήλων τους, και το ωράριο εργασίας τους.⁶⁶⁷

Τον ίδιο μήνα στον τοπικό Τύπο δημοσιεύθηκε από το Αρχηγείο της Βασιλικής Χωροφυλακής πρόσκληση για την παράδοση όπλων και πολεμικού υλικού η οποία

⁶⁶² Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ., 25-11-1949.

⁶⁶³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 986, 19/03/1945, σ. 2.

⁶⁶⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 986, 19/03/1945, σ. 2.

⁶⁶⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 990, 19/04/1945, σ. 2.

⁶⁶⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 997, 14/06/1945, σ. 2.

⁶⁶⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 998, 15/06/1945, σ. 2.

έγγραφε: «Έχοντας υπ' όψει τον Αναγ. Νόμον 9/3 Απριλίου 1935 "Περί απαγορεύσεως κατοχής πυροβόλων όπλων, χειροβομβίδων και εκρηκτικών υλών" τεθέντα εν ισχύει διά του από 22-6-1944 Διατάγματος». Σύμφωνα με το Διάταγμα, όλοι οι κάτοικοι που είχαν στη δικαιοδοσία τους όπλα και πολεμικό υλικό ήταν υποχρεωμένοι να το παραδώσουν εντός δεκαπέντε ημερών στην πλησιέστερη Αρχή της Χωροφυλακής. Την πρόσκληση υπέγραφε ο αρχηγός χωροφυλακής Β. Κολοκοτρώνης, Αντ/γος.⁶⁶⁸ Επίσης το «Έθνος» αναδημοσίευσε την είδηση για την ισχύ του νόμου «περί ληστείας», εξηγούσε σημεία του νόμου και επισήμανε ότι η παράβαση του επισείει βαρύτατες ποινές για τους κατόχους όπλων, μέχρι και την ποινή θανάτου των ίδιων, αλλά και των συγγενών τους. Και συμπλήρωνε ότι απαλλάσσονταν από ποινές όσοι παρέδιδαν τα όπλα τους μέχρι το τέλος του Αυγούστου.⁶⁶⁹ Το αποτέλεσμα μετά τη δημοσίευση του νόμου «περί καταδιώξεως της ληστείας», ήταν πολλοί κακοποιοί, που είχαν καταφύγει στα όρη, να προσέλθουν και να καταθέσουν τα όπλα τους στις Αρχές.⁶⁷⁰

Το 1947 εντάθηκαν και πύκνωσαν οι επιθέσεις των ανταρτών στη Φλώρινα, με αποκορύφωμα την τραγωδία της 28^{ης} Μαΐου 1947.⁶⁷¹ Έτσι το Δ.Σ., προκειμένου να υπερασπιστεί την ασφάλεια των πολιτών της Φλώρινας, ενέκρινε έξοδα για την κατασκευή οχυρωματικών έργων σε οικίες, καταστήματα, δημόσια και δημοτικά κτίρια της πόλη,⁶⁷² τα οποία θα αφαιρεθούν με τη λήξη του Εμφυλίου. Για τον ίδιο λόγο, την προστασία δηλαδή των πολιτών, τον Ιανουάριο του 1948 παραδίδεται αίτημα των βουλευτών Τζώρτζη και Σπυρόπουλου στον Πρόεδρο και Αντιπρόεδρο της Κυβέρνησης και προς το Γενικό Επιτελείο, για τη σύσταση Τάγματος Εθνοφρουράς στην Φλώρινα με την επιστράτευση των ανταρτόπληκτων. Το τάγμα, σχολίαζε το «Έθνος», θα συμβάλλει στη δημόσια ασφάλεια έτσι ώστε ο στρατός να επιδοθεί απερίσπαστος στις εκκαθαριστικές επιχειρήσεις.⁶⁷³

Λόγω των δύσκολων συνθηκών και εξαιτίας της έντασης των επιθέσεων των ανταρτών ο Διοικητής Χωροφυλακής, Ν. Παναγόπουλος, ενημέρωνε για την αλλαγή του ωραρίου κυκλοφορίας. Δημοσιεύεται, λοιπόν, στον Τύπο ότι «κατόπιν των διατάξεων του Γ' ψηφίσματος της Δ' αναθεωρητικής βουλής των Ελλήνων,

⁶⁶⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1003, 19/07/1945, σ. 2.

⁶⁶⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1005, 02/08/1945, σ. 2.

⁶⁷⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1006, 09/08/1945, σ.2.

⁶⁷¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1081, 30/06/1947, σ.1-2.

⁶⁷² Πρακτικά ΔΣ Φλώρινας άνευ αρ.,04-07-1947, 27-08-1947, 27-10-1947, 04-06-1949.

⁶⁷³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1113, 30/01/1948, σ. 2.

τροποποιήθηκε η ανακοίνωση της 20ης Ιουνίου '47 και σύμφωνα με την καινούργια επιτρέπονταν η κυκλοφορία των πολιτών στην πόλη της Φλώρινας από την 5^η πρωινής έως την 10^η νυχτερινής ώρας. Το ωράριο ίσχυε από 9 Μαΐου 1948». ⁶⁷⁴ Ο Νομάρχης, παράλληλα τον Ιούλιο του 1948, έδωσε διαταγή στους Δημοσίους υπαλλήλους και τους ανήκοντες στο εργατικό κέντρο να ενταχθούν στις Μ.Α.Υ. (Μονάδες Ασφαλείας Υπαίθρου) και να αναλάβουν τη φρούρηση της πόλης. ⁶⁷⁵

Σε άρθρο της η εφημερίδα «Εθνος» σχετικό με τη συμβολή της Χωροφυλακής στην αποκατάσταση της τάξεως στη Φλώρινα και τις υπηρεσίες της στο νομό, έγραφε ενδεικτικά *«Παρά τις αντίξοες συνθήκες, το μικρό δυναμικό της χωροφυλακής στη Φλώρινα καθ' όλη τη διάρκεια του '48 επέδειξε προσήλωση στο Εθνικό καθήκον. Το αποτέλεσμα είναι να διατηρηθεί η τάξη και η ασφάλεια παρά την έκρυθμη κατάσταση που επικρατεί λόγω της ανταρσίας»*. ⁶⁷⁶

Μετά το τέλος του Εμφυλίου, τα οχυρωματικά έργα του Δήμου και οι ναρκοθετήσεις του στρατού σε σημεία γύρω από την πόλη, που σκοπό είχαν την ασφάλεια της θα αρχίσουν να αφαιρούνται. Σε ανακοίνωση της μάλιστα η Χ Μεραρχία, που δημοσιεύει στον τύπο τον Οκτώβριο του 1949, αναφέρει πως *«Η Φλώρινα επειδή ήταν οργανωμένη αμυντική τοποθεσία περιβάλλεται με συρματοπλέγματα και δαιδαλώδες σύστημα ναρκοπεδίων. Για την ασφάλεια και την πρόληψη ατυχημάτων απαγορεύεται η αφαίρεση τους για οποιονδήποτε λόγο»*. ⁶⁷⁷ Παράλληλα με νέα ανακοίνωση του, το Νοέμβριο του 1949, ο διοικητής της Μεραρχίας έχοντας σκοπό την ασφάλεια των πολιτών, κάλεσε τους ιδιώτες που κατέχουν όπλα, τα οποία δεν τους δόθηκαν από κάποια στρατιωτική Αρχή, να τα παραδώσουν στην πλησιέστερη στρατιωτική Αρχή. Επίσης έπρεπε να δηλωθούν όλα τα κυνηγετικά όπλα στην πλησιέστερη Αρχή της Χωροφυλακής και να λάβουν σημείωμα από αυτήν για την κατοχή τους. Οι παραβάτες, τόνιζε ότι, θα παραπέμπονται στο Στρατοδικείο Φλώρινας. ⁶⁷⁸ Με τις ενέργειες αυτές και τις διαταγές που δημοσιεύτηκαν στον τοπικό Τύπο επιδιωκόταν η αποκατάσταση της τάξης, η αποφυγή συγκρούσεων και η εύρυθμη λειτουργία της περιοχής.

⁶⁷⁴ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1124, 15/05/1948, σ. 2.

⁶⁷⁵ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1131, 03/06/1948, σ. 1.

⁶⁷⁶ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1157, 01/01/1949, σ. 2.

⁶⁷⁷ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1195, 22/10/1949, σ. 2.

⁶⁷⁸ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1200, 26/11/1949, σ. 2.

4. Μέριμνα για την αποκατάσταση των Ανταρτόπληκτων.

Από το καλοκαίρι του 1947, ο Δήμος της Φλώρινας έχει να αντιμετωπίσει ένα εξίσου σοβαρό θέμα, την αποκατάσταση προσφύγων από τα γύρω χωριά λόγω επιδρομών των ανταρτών. Όλες οι προσπάθειες που έγιναν από τον δήμο και τον Δήμαρχο, Αν. Καντζά, για την αποκατάσταση των ανταρτόπληκτων αποδεικνύεται πως δεν ήταν επαρκείς.

Στον τοπικό Τύπο εμφανίστηκαν παράπονα για τις υπηρεσίες που εμπλέκονταν σε αυτό το εγχείρημα. Γράφεται πως η Υπηρεσία Προνοίας δεν κατόρθωσε να στεγάσει τους πρόσφυγες στη Φλώρινα και πως παρέμεναν στοιβαγμένοι στα σχολεία. Αυτό συνέβαινε, σχολιάζει ο αρθρογράφος, επειδή οι υπάλληλοι της Πρόνοιας ήταν νεαρά παιδιά, τα οποία με την πρώτη αντίσταση «*τσορμπατζήδων*» (εύπορων, νοικοκυραίων) να δεχτούν ανταρτόπληκτους τρέπονταν σε φυγή.⁶⁷⁹ Προκειμένου να τους εγκριθούν παροχές, εγγράφονταν σε καταλόγους ανταρτόπληκτων της Νομαρχίας. Σε αυτούς τους καταλόγους ο αριθμός τους, σύμφωνα με τα στοιχεία του «*Έθνους*», ανερχόταν σε 7.000, ενώ στην πραγματικότητα, δεν ξεπερνούσε τους 1.300. Αυτό προκλήθηκε εξαιτίας ψευδών εγγραφών πολιτών.⁶⁸⁰ Το ίδιο φαινόμενο παρατηρήθηκε και στο Αμύνταιο και γι' αυτό το λόγο ο Νομάρχης, Δ. Τουσιάδης, διέταξε ελέγχους.⁶⁸¹ Τον Αύγουστο του 1948, σε ανακοίνωση του το Υπουργείο Ανοικοδομήσεως έδωσε το δικαίωμα υποβολής ενστάσεων στους πολεμοπαθείς που δεν είχαν συμπεριληφθεί στον πίνακα Ε.Σ.Π.Α. (Επιτροπών Στεγάσεων Πολεμοπαθών Αγροτών), ο οποίος πίνακας αφορούσε στην ανέγερση οικισμού στη Φλώρινα.⁶⁸²

Αλλά και μετά τη μάχη της Φλώρινας, 12-02-1949, η Δ' Περιφερειακή Διεύθυνση Ανοικοδομήσεως, που έδρευε στην Κοζάνη, όπου υπαγόταν και η Φλώρινα μεριμνούσε για την ανοικοδόμηση και επιδιόρθωση των πυρποληθέντων και βομβόπληκτων οικημάτων. Τον Απρίλιο του 1947, η Διεύθυνση έδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την πόλη της Φλώρινας αποστέλλοντας υπάλληλο για την καταγραφή των ζημιών ώστε να σταλούν υλικά για την αποκατάσταση τους.⁶⁸³

⁶⁷⁹ Εφημερίδα «*Έθνος*», αρ. φ. 1095, 12/09/1947, σ. 1.

⁶⁸⁰ Εφημερίδα «*Έθνος*», αρ. φ. 1104, 14/11/1947, σ. 1.

⁶⁸¹ Εφημερίδα «*Έθνος*», αρ. φ. 1109, 19/12/1947, σ. 1.

⁶⁸² Εφημερίδα «*Έθνος*», αρ. φ. 1136, 07/08/1948, σ. 2.

⁶⁸³ Εφημερίδα «*Έθνος*», αρ. φ. 1165, 12/03/1949, σ. 2.

Τον Ιούνιο του 1949 επισκέφθηκε την Φλώρινα ο υπουργός ανοικοδομήσεως, Παπαδογιάννης, συνοδευόμενος από τον Στρατηγό Βαν Φλήτ, την Νάντια Κ. Τσαλδάρη, η οποία επισκέφτηκε τα στρατιωτικά νοσοκομεία, και τον βουλευτή της Φλώρινας Αριστείδου. Ο υπουργός μετέβηκε στην Νομαρχία όπου δέχτηκε επιτροπές συμμοριόπληκτων που ζήτησαν την αποκατάσταση των κατεστραμμένων οικημάτων τους. Ο υπουργός άκουσε με προσοχή τα αιτήματά τους και υποσχέθηκε για την ικανοποίησή τους.⁶⁸⁴ Τον επόμενο μήνα, μετά την επίσκεψη του υπουργού, ο βουλευτής Αριστείδου σε τηλεγράφημα του προς την εφημερίδα «Έθνος» ενημέρωνε για την παραλαβή υλικού από το υπουργείο Ανοικοδομήσεως, το οποίο θα διατεθεί για τις ανάγκες της περιφέρειας και τους ανταρτόπληκτους.⁶⁸⁵

Δύο μήνες από το τέλος του Εμφυλίου, ο Γ. Μόδης σε άρθρο του στην εφημερίδα «Έθνος», έγραφε πως:

Οι συμμοριόπληκτοι επέστρεψαν στα χωριά τους, αλλά το κράτος στέλνει με το σταγονόμετρο υλικά για τις επείγουσες ανάγκες προκειμένου να αποκαταστήσουν τις ζημιές των σπιτιών τους. Στο Λέχοβο και στο Φλάμπουρο δεν έχει μείνει κανένα οικόσιτο για να εξυπηρετήσει τις ανάγκες των κατοίκων. Η Πρέσπα και τα Κορέστια έχουν αδειάσει. Οι λίγοι κάτοικοι τους ακόμα δεν έχουν λάβει την βοήθεια του κράτους για την αποκατάστασή τους. Τα άλλα χωριά υποχρεούνται να πηγαίνουν μέχρι την έδρα του οικείου Αστυνομικού Σταθμάρχη για να πάρουν την τοπική άδεια (μετακίνησης) προκειμένου να έρθουν στην Φλώρινα, ενώ κατά τον Α΄ Π. Πόλεμο και την Γαλλική παρουσία στην περιοχή τέτοιες άδειες ταξιδιού εξέδιδαν οι κοινοτάρχες. Αλλά και στα χωριά οι νέοι και νέες αποδεκατίστηκαν από το Κ.Κ.Ε. και το Ν.Ο.Φ. Όλη η περιφέρεια έχει ρημαχτεί εκτός από τα χωριά που ένοπλα αντιμετώπισαν τους συμμορίτες. Η οικονομική κατάσταση της Φλώρινας συνεχώς φθίνει και χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή από το κράτος.⁶⁸⁶

Τον Νοέμβριο του 1949 αφίχθη αεροπορικώς στην Φλώρινα ο Υπουργός Κοινωνικής Πρόνοιας Καραμανλής, συνοδευόμενος από τον Νομάρχη, Δώδο και τον βουλευτή Φλώρινας-Καστοριάς Γ. Αριστείδου. Αμέσως μετά την άφιξη τους και με

⁶⁸⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1177, 11/06/1949, σ. 2.

⁶⁸⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1181, 09/07/1949, σ. 2.

⁶⁸⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1195, 22/10/1949, σ. 1.

την παρουσία του Διευθυντή Πρόνοιας πραγματοποιήθηκε σύσκεψη στο Νομαρχιακό Κατάστημα, όπου συζητήθηκαν ζητήματα που αφορούσαν τους παλιννοστούντες ανταρτόπληκτους, αλλά και άλλα ζητήματα των αρμοδιοτήτων τους.⁶⁸⁷

Τον Δεκέμβριο του 1949, παραδόθηκαν στις Άνω Κλεινές εννέα μόνο σπίτια από τα πολλά που έκαψαν οι συμμορίτες, γράφει ο Γ. Μόδης σε άρθρο του στο «Έθνος». Σχολιάζει πως ανεγέρθηκαν χωρίς παράθυρα, πατώματα και πόρτες. Τα χρήματα που ξοδεύτηκαν για τα σπίτια εκτιμά πως είναι λιγότερα από τα έξοδα που έγιναν για τις πληρωμές των μηχανικών, εργολάβων και των επιθεωρητών. Κάνοντας έναν παραλληλισμό με την εποχή των προσφύγων, θεωρεί πως το αποτέλεσμα θα ήταν καλύτερο αν χτιζόνταν από τους ίδιους τους ανταρτόπληκτους.⁶⁸⁸

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο : Η Οικονομία της Φλώρινας.

1. Η οικονομική κίνηση μέσα από τις διαφημίσεις του τύπου.

Μια άλλη εξίσου ενδιαφέρουσα πτυχή αποτελεί η οικονομική δραστηριότητα της πόλης, ο τρόπος ζωής, το βιοτικό επίπεδο και οι τομείς στους οποίους δραστηριοποιείται η αστική τάξη έτσι όπως αυτή αποκαλύπτεται από τις διαφημίσεις που δημοσιεύθηκαν στον τοπικό Τύπο. Από το 1945 στον τοπικό Τύπο της Φλώρινας εμφανίστηκαν αγγελίες και διαφημίσεις, που μαρτυρούν τις οικονομικές δραστηριότητες στην πόλη. Προδίδουν τα ενδιαφέροντα και τις τάσεις πολιτών για την επαγγελματική και βιοτεχνική τους ανέλιξη και αφορούν στην προβολή επιχειρήσεων και καταστημάτων που δημιουργούν ένα μέρος του οικονομικού της ιστού.

Αρχικά οι διαφημίσεις προέρχονταν από τον χώρο της ένδυσης. Συγκεκριμένα υπήρχαν αγγελίες σύμφωνα με τις οποίες παραδίδονταν μαθήματα κοπτοραπτικής γυναικείων ενδυμάτων, έναντι πληρωμής και με χορήγηση διπλωμάτων για την άσκηση του επαγγέλματος. Ταυτόχρονα πληροφορούσαν για την εγκατάσταση μοδιστρών στη Φλώρινα που προέρχονταν από μεγαλύτερα αστικά κέντρα διαφημίζοντας νέα μοντέλα και δίνοντας έτσι κύρος στην εργασία τους⁶⁸⁹ ενώ παράλληλα άνοιξε στην πόλη κατάσταση γουναρικών,⁶⁹⁰ γεγονός που πρόδιδε την

⁶⁸⁷ Εφημερίδα «Ακρική Βόρειος», αρ. φ. 24, 20/11/1949, σ. 3.

⁶⁸⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1202, 10/12/1949, σ.2.

⁶⁸⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ.989, 12/04/1945, σ.2.

⁶⁹⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ.989, 12/04/1945, σ.2 και αρ. φ.992, 06/05/1945, σ.3.

οικονομική ανομοιογένεια του αστικού ιστού της. Οι διαφημίσεις επεκτείνονταν σε είδη υπόδησης και υποδηματοποιεία,⁶⁹¹ αρωματοποιεία, όπως του γνωστού για τη Φλώρινα «Βιοχίμ». Η διαφήμιση του με την πώληση βαφών και άλλων χημικών προϊόντων, θα δέσποζε σε πολλά φύλλα τοπικής εφημερίδας καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου 1946-48.⁶⁹² Σε ανταγωνισμό αυτού διαφημιζόταν και δεύτερο κατάστημα αρωμάτων και καλλυντικών,⁶⁹³ ενώ δεν έλειπαν διαφημίσεις παραδοσιακών γλυκών⁶⁹⁴ και τσιγάρων από διαφορετικές εταιρείες.⁶⁹⁵ Εντύπωση κάνουν οι διαφημίσεις πώλησης ραδιοφώνων παραγωγής 1946-47 και καταστήματος χρυσοχοείου και ωρολογοποιείου.⁶⁹⁶

Από τον Απρίλιο του 1947 εμφανίζονται διαφημίσεις Γραφείων Ταξιδιών και Μεταναστεύσεως με κοινούς προορισμούς: Αμερική, Καναδά, Αυστραλία, Αφρική,⁶⁹⁷ καθώς και διαφημίσεις Εταιρείας της Αθήνας για εισιτήρια αεροπορικών και ατμοπλοϊκών γραμμών για την Αμερική και τον Καναδά.⁶⁹⁸

Ξεχώριζαν οι διαφημίσεις νέων ταβερνών, όπως ο «Λαβύρινθος»,⁶⁹⁹ ο «Στούκας»⁷⁰⁰ και νέων ζαχαροπλαστείων που συνέβαλλαν στη διασκέδαση της αστικής τάξης.⁷⁰¹ Σε σχόλια του «Εθνους», οι επιχειρήσεις αυτές παρουσιάζονταν ως κερδοφόρες, αφού κατά τους θερινούς μήνες και λόγω της πελατείας τους επεκτείνονταν και εκτός των καταστημάτων, σε κήπους και πεζοδρόμια,⁷⁰² ενώ ξεπρόβαλλαν συνεχώς νέες σε διάφορα σημεία της πόλης.⁷⁰³ Επίσης υπάρχουν διαφημίσεις καταστημάτων τυροκομικών, αλκοολούχων ποτών⁷⁰⁴ και γαλακτοπωλείου το οποίο μάλιστα προσέφερε εμφιαλωμένο γάλα, αφού είχε προμηθευτεί με νέου τύπου ευρωπαϊκά μηχανήματα.⁷⁰⁵ Στη στήλη του «Εθνους»,

⁶⁹¹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ.1006, 09/08/1945, σ.2.

⁶⁹² Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ.1019, 01/03/19/19466, σ.3- αρ. φ. 1026, 19/04/1946, σ. 2- αρ. φ. 1036, 05/06/1946, σ. 2-αρ. φ.1111, 16/01/1948, σ. 2.

⁶⁹³ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ.1037, 12/07/1946, σ. 2 και αρ. φ.1075, 11/04/1947, σ. 2.

⁶⁹⁴ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ.1037, 13/09/1946, σ.2και αρ. φ.1050, 11/10/1946, σ. 1.

⁶⁹⁵ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ.1037, 13/09/1946, σ. 2.

⁶⁹⁶ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ.1056, 22/11/1946, σ. 2.

⁶⁹⁷ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ.1075, 11/04/1947, σ.2 και αρ. φ.1079, 16/05/1947, σ.2-αρ. φ.1140, 04/09/1948, σ.2.

⁶⁹⁸ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ.1093, 29/08/1947, σ.2 και αρ. φ.1094, 05/09/1947, σ. 2.

⁶⁹⁹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ.1075, 11/04/1947, σ. 1.

⁷⁰⁰ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ.1127, 05/06/1948, σ. 2.

⁷⁰¹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ.1092, 22/08/1947, σ. 2.

⁷⁰² Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ.1121, 17/04/1948, σ. 2.

⁷⁰³ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ.1121, 17/04/1948, σ.2 και αρ. φ.1123, 02/05/1948, σ.2-αρ. φ.1127, 05/06/1948, σ. 2.

⁷⁰⁴ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ.1127, 05/06/1948, σ. 2.

⁷⁰⁵ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ.1134, 24/06/1948, σ. 2.

«Φλωρινιώτικες εικόνες», ο ρεπόρτερ «X» σχολίαζε πως η εικόνα της πόλης βελτιωνόταν. Σε αυτό συνετέλεσε, σύμφωνα με τον αρθρογράφο, ο εξωτερικός ευπρεπισμός των καταστημάτων αλλά και το άνοιγμα νέων επιχειρήσεων.⁷⁰⁶

Στα μέσα του 1948 εμφανίστηκαν διαφημίσεις της αεροπορικής εταιρείας TWA, η οποία εκτελούσε δρομολόγια για Αμερική και Καναδά, διαφημίσεις για την πώληση φωτογραφικών φιλμ, από το κατάστημα «Βιοχήμ»,⁷⁰⁷ διαφημίσεις μηχανών ντίτζελ παντός τύπου⁷⁰⁸ και ελβετικά τρακτέρ για παραγγελίες από καταστήματα της Αθήνας.⁷⁰⁹

Το 1949 η εταιρεία των αεροπορικών γραμμών T.A.E. άνοιξε πρακτορείο/αντιπροσωπεία στη Φλώρινα και εξέδωσε εισιτήρια/δελτία προτεραιότητας για δρομολόγια της εταιρείας από Θεσσαλονίκη προς όλους τους προορισμούς που εκτελούσαν τα αεροπλάνα της. Επίσης την ίδια χρονιά τα γραφεία ταξιδιών και μεταναστεύσεως προς Αμερική και Αυστραλία πλήθυναν.⁷¹⁰ Σημαντικές ήταν επίσης οι αγγελίες Εστίας θηλέων στη Θεσσαλονίκη, για κορίτσια που ήθελαν να σπουδάσουν ή να μάθουν κάποιο επάγγελμα στην πόλη της.⁷¹¹ Επίσης μετά από ανακοίνωση, σε φύλλο του «Έθνους», για την εξόρυξη λιγνίτη από τα λιγνιτωρυχεία Αχλάδας⁷¹² υπήρχαν αρκετές διαφημίσεις των λιγνιτωρυχείων.⁷¹³

Αρκετά μεγάλο μέρος των αγγελιών στον τοπικό Τύπο καταλάμβαναν οι ιατροί. Συγκεκριμένα από το 1945 δημοσιεύονται αγγελίες ιδιωτών ιατρών που διατηρούσαν ιατρεία στη Φλώρινα ή έρχονταν περιστασιακά από Θεσσαλονίκη για την παροχή υπηρεσιών, ιδιαίτερα κατά τους καλοκαιρινούς μήνες. Οι Ειδικότητες αυτών ήταν οφθαλμίατροι,⁷¹⁴ ωτορινολαρυγγολόγου,⁷¹⁵ παθολόγου-ακτινολόγου,⁷¹⁶ παθολόγου-φυματιολόγου,⁷¹⁷ μαιευτήρα-χειρουργού γυναικολόγου,⁷¹⁸ χειρουργού οδοντίατρου⁷¹⁹ και νευρολόγου – ψυχίατρου.⁷²⁰

⁷⁰⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ.1128, 10/06/1948, σ. 2.

⁷⁰⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ.1133, 17/07/1948, σ. 2 και αρ. φ.1153, 04/12/1948, σ. 2.

⁷⁰⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1141, 11/09/1948,σ.2 - αρ. φ. 1153, 04/12/1948,σ.2.

⁷⁰⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1146, 16/10/1948,σ.2.

⁷¹⁰ Εφημερίδα «Ακριτική Βόρειος», αρ. φ. 25, 04/12/1949, σ. 5

⁷¹¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ.1188, 03/09/1949, σ. 2.

⁷¹² Εφημερίδα «Ακριτική Βόρειος», αρ. φ. 24, 20/11/1949, σ. 3

⁷¹³ Εφημερίδα «Ακριτική Βόρειος», αρ. φ. 25, 04/12/1949, σ. 4 και αρ. φ. 28, 18/12/1949, σ. 6.

⁷¹⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1002, 12/06/1945, σ. 2. -αρ. φ. 1003, 19/06/1945, σ.4

⁷¹⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1009, 30/08/1945,σ. 2.

⁷¹⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1029, 24/05/1946,σ. 2.

⁷¹⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1049, 11/10/1946, σ. 2. - αρ. φ. 1083, 20/06/1947, σ. 2.

⁷¹⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1083, 20/06/1947, σ.2.

⁷¹⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1117, 13/03/1948, σ. 2.

⁷²⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1153, 04/12/1949, σ.2.

2. Τράπεζες και Δημόσιοι υπάλληλοι.

Τον Απρίλιο του 1945 επαναλειτούργησε η Εθνική Τράπεζα της Φλώρινας, ενώ η Αγροτική,⁷²¹ το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο⁷²² και η Τράπεζα της Ελλάδος, που προκήρυξε και διαγωνισμό για την κάλυψη των κενών θέσεων στη Φλώρινα,⁷²³ συνέχιζαν τις δραστηριότητες τους στην περιοχή. Συγκεκριμένα η Αγροτική Τράπεζα σκόπευε να αναγείρει στην πόλη μεγάλο υποκατάστημα με αποθήκες και ψυγείο. Το εγχείρημα όμως ματαιώθηκε, όπως γράφει σε άρθρο του ο Γ. Μόδης, εξαιτίας του υπερβολικού ποσού που ζητήθηκε για το δημοτικό οικοπέδο όπου θα κτιζόνταν το υποκατάστημα.⁷²⁴ Τέλος αξιοπρόσεκτο γεγονός ήταν η λειτουργία χρηματιστηρίου στη στοά Σπυράκη, στο οποίο, σε σχόλιο της η εφημερίδα ανέφερε πως κατά τη λειτουργία του κάθε Σάββατο οι χωρικοί πέφτουν θύματα κάποιων «επιτήδειων» μικρομεσαίων.⁷²⁵

Λίγο αργότερα τον Ιούνιο του 1945 τελέστηκαν με κάθε επισημότητα τα εγκαίνια της Λέσχης Δημοσίων υπαλλήλων. Τα εγκαίνια τίμησαν ο Μητροπολίτης Φλωρίνης, ο Νομάρχης και οι Αρχές πόλης. Η Λέσχη προσέφερε τις υπηρεσίες της σε χαμηλές τιμές με τη συνοδεία μουσικής.⁷²⁶ Όσο για την οικονομική κατάσταση των δημοσίων υπαλλήλων, η «Νίκη» έγραφε:

Η οικονομική κατάσταση των μισθωτών και ιδιαίτερα των δημοσίων υπαλλήλων φθάνει σε επίπεδα χειρότερα και από αυτά της κατοχής. Οι μισθοί (μισθοί πείνας) μόλις επαρκούν για τις ανάγκες μιας εβδομάδας και με το πλησίασμα του χειμώνα μπαίνει το επισιτιστικό, το πρόβλημα της καύσιμης ύλης και υπόδησης. [...] Ιδιαίτερα οι δημόσιοι υπάλληλοι της πόλης θα πρέπει να έχουν τη συλλογική τους οργάνωση. Και επειδή ο λόγος γίνεται για συλλογική οργάνωση, θα θέλαμε να τονίσουμε πως οι Τραπεζικοί υπάλληλοι της Φλώρινας θα πρέπει να αναζωογονήσουν το Σύνδεσμο τους ακολουθώντας τους συναδέλφους των άλλων πόλεων.⁷²⁷

⁷²¹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 990, 19/04/1945, σ. 2.

⁷²² Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 992, 06/05/1945, σ. 2- αρ. φ. 999, 21/06/1945, σ. 2.

⁷²³ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ.1064, 24/01/1947, σ. 2.

⁷²⁴ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ.1132, 10/06/1948, σ. 1.

⁷²⁵ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ.1068, 21/02/1947, σ. 1.

⁷²⁶ Εφημερίδα «Εκπαιδευτικός Ακρίτας», αρ. φ. 10, 23/06/1945, σ. 1.

⁷²⁷ Εφημερίδα «Νίκη», αρ. φ. 3, 27/10/1945.

Αλλά και οι αμοιβές των Αγροφυλάκων, οι οποίοι μισθοδοτούνταν από το Δήμο, θεωρούνταν ανεπαρκείς και κατώτερες σε σύγκριση με άλλες περιοχές.⁷²⁸ Το ίδιο συνέβαινε και με τους υπαλλήλους του Δήμου στους οποίους παραχωρήθηκε δωρεάν δημοτική έκταση προκειμένου να την καλλιεργήσουν κι έτσι να ενισχυθούν οικονομικά.⁷²⁹ Επίσης καταγράφηκαν έκτακτες παροχές, στους υπαλλήλους,⁷³⁰ ή στους συνταξιούχους του Δήμου,⁷³¹ για την αγορά τροφίμων, είτε για είδη ένδυσης και υπόδησης, εξαιτίας των χαμηλών μισθών τους.

Όσο για τους διορισμούς των κρατικών υπαλλήλων, οι οποίοι τοποθετούνταν στη Φλώρινα και κατάγονταν από άλλες περιοχές της Ελλάδας, το «Έθνος» απορεί για τον υπέρμετρο τοπικισμό της «Φωνής του Λαού», σε σχέση με το θέμα των διορισμών των κρατικών υπαλλήλων και θεωρεί πως ο τοπικισμός που υπερασπίζεται η εφημερίδα είναι ύποπτος.⁷³²

Όσον αφορά το θέμα των διορισμών στις Τράπεζες τον Μάιο του 1946, η Τράπεζα της Ελλάδας προκήρυξε διαγωνισμό για την πρόσληψη δύο Γραμματέων Γ΄ τάξεως. Ο διαγωνισμός έγινε στο κατάστημα της Φλώρινας.⁷³³ Παράλληλα διαπιστώνονταν πολλές ελλείψεις υπαλλήλων ειδικά στο Ταχυδρομείο,⁷³⁴ ενώ η πρόσληψη γυναικών στην Αγροτική Τράπεζα προκάλεσε αντιδράσεις στην κοινωνία της Φλώρινας, όταν μάλιστα, όπως έγραφε το δημοσίευμα, εκκρεμούσαν διορισμοί ανδρών που είχαν θητεύσει ως έφεδροι ανθυπολοχαγοί και οι οποίοι σε μικρό χρονικό διάστημα αποστρατεύονταν και χρειαζόνταν εργασία.⁷³⁵

3. Ελεύθεροι επαγγελματίες, βιοτέχνες και η ίδρυση συλλόγων.

Από τις αρχές Μαρτίου του 1945, τόσο οι επαγγελματίες και οι έμποροι, όσο και οι γιατροί και οι δικηγόροι της Φλώρινας συστήνουν συλλόγους και σωματεία για την διεκδίκηση των δικαιωμάτων και της ασφάλισης τους. Η οργάνωση και οι δράσεις τους αποτυπώνονταν στις δημοσιεύσεις του τοπικού Τύπου και αφορούσαν

⁷²⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1019, 01/03/1946, σ. 3.

⁷²⁹ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, αρ. πρ. 1, 04-04-1945.

⁷³⁰ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, αρ. πρ. 3, 14-02-1946, και στα πρακτικά άνευ αρ. πρ, 13-08-1946, 05-01-1947, 27-02-1947, 08-05-1948, 12-07-1947, 22-09-1947, 02-01-1949, 20-09-1949.

⁷³¹ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας άνευ αρ. πρ. 14-01-1949, και στα πρακτικά άνευ αρ. πρ, 22-09-1947, 06-11-1947, 17-12-1947, 05-05-1947, 24-05-1947.

⁷³² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1036, 05/06/1946, σ. 2.

⁷³³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1029, 17/05/1946, σ. 2.

⁷³⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1048, 29/09/1946, σ. 2.

⁷³⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1184, 30/07/1949, σ. 1.

σε αρχαιρεσίες αλλά και διεκδικήσεις που εξέφραζαν σε συνελεύσεις και σε συγκεντρώσεις διαμαρτυρίας, που διοργάνωναν κατά καιρούς. Τέτοιοι οργανωμένοι σύλλογοι και σωματεία που αναφέρονταν στις τοπικές εφημερίδες είναι: ο Σύλλογος Γαλακτοπωλών,⁷³⁶ τα Εργατικά Σωματεία Φλώρινας,⁷³⁷ το Σωματείο «Συντεχνία Υφασματοπωλών Φλώρινας, Κερδώος Ερμής». Σκοπός του τελευταίου σωματείου, όπως αναφερόταν στον Τύπο, ήταν η ανάπτυξη του υφασματεμπορίου και η προαγωγή των εμπορικών συμφερόντων των μελών του.⁷³⁸ Επίσης καταγράφονταν η Συντεχνία Ψιλικών και Υαλοπωλών,⁷³⁹ ο Σύλλογος Κυνηγών Φλώρινας και Πέριξ,⁷⁴⁰ ο Δικηγορικός και ο Ιατρικός Σύλλογος Φλώρινας,⁷⁴¹ ο Εμπορικός Σύλλογος,⁷⁴² και το σωματείο με την επωνυμία «Σύνδεσμος Ανεγνωρισμένων Πρακτόρων Μεταναστεύσεως και Ταξιδίων». Σκοπό αυτού του Συνδέσμου, σύμφωνα με την ανάρτηση της εφημερίδας, αποτελούσε η προστασία και η προαγωγή των επαγγελματικών συμφερόντων των μελών του, η κατοχύρωση του επαγγέλματος τους και η ίδρυση Ταμείου Ασφαλίσεως τους.⁷⁴³ Τέλος αναφερόταν το Σωματείο Αρτοποιών,⁷⁴⁴ το Σωματείο «Συντεχνία Κηπουρών Φλωρίνης, Αγ. Τρύφων», το Σωματείο Παντοπωλών Φλώρινας, «η Αρτεμης»,⁷⁴⁵ ο Σύνδεσμος Εργοληπτών Ν. Φλώρινας, το Σωματείο Σερβιτόρων⁷⁴⁶ και το Σωματείο Υποδηματοποιών «Αγ. Σπυρίδωνας».⁷⁴⁷

Οι δράσεις που διοργάνωναν οι Σύλλογοι, εκτός από τις αρχαιρεσίες που τελούσαν κατά τακτά διαστήματα, αφορούσαν σε διαμαρτυρίες τόσο για οικονομικά θέματα και θέματα ασφάλισης όσο και για εθνικά θέματα. Ως σημαντικότερες διαμαρτυρίες που καταγράφηκαν στον τοπικό Τύπο θεωρήθηκαν η διαμαρτυρία των Σωματείων και των Οργανώσεων Φλώρινας στο Εμπορικό Επιμελητήριο για την αναγνώριση της Αλβανίας, του Εμβέρ Χότζα, από τους Συμμάχους.⁷⁴⁸ Επίσης οι οργανώσεις της Φλώρινας διαμαρτυρήθηκαν για την επίθεση που έγινε στην

⁷³⁶ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1000, 28/06/1945, σ. 2.

⁷³⁷ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1019, 01/03/1946, σ. 2.

⁷³⁸ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1036, 05/06/1946, σ. 2.

⁷³⁹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1036, 05/06/1946, σ. 2.

⁷⁴⁰ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1038, 19/06/1946, σ. 2.

⁷⁴¹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1040, 02/08/1946, σ. 2.

⁷⁴² Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1056, 02/11/1946, σ. 2.

⁷⁴³ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1075, 11/04/1947, σ. 2.

⁷⁴⁴ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1088, 25/06/1947, σ.2 και αρ. φ.1089, 01/08/1949, σ. 2.

⁷⁴⁵ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1119, 03/04/1948, σ. 2.

⁷⁴⁶ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1125, 22/05/1948, σ. 2.

⁷⁴⁷ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1190, 17/09/1949, σ. 2.

⁷⁴⁸ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1203, 17/12/1949, σ. 2.

⁷⁴⁸ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1017, 15/11/1945, σ. 2.

αμαξοστοιχία Άγρας-Φλώρινας, τον Φεβρουάριο του 1947, την οποία διατύπωσαν και απέστειλαν τηλεγραφικώς στην Θεσσαλονίκη προς: την Επιτροπή Ερεύνης Ο.Η.Ε., τη Γενική Διοίκηση Β. Ελλάδας και τις εφημερίδες «Φως», «Ελληνικός Βορράς», «Μακεδονία», και στην Αθήνα προς: τα Υπουργεία Εξωτερικών και Τύπου και τις αθηναϊκές εφημερίδες «Εμπρός», «Καθημερινή», «Βήμα», «Εθνικός Κήρυξ». ⁷⁴⁹

Αξιόλογη ενέργεια θεωρήθηκε, το Νοέμβριο του 1948, η σύσκεψη των προέδρων όλων των Επαγγελματικών και Βιοτεχνικών Οργανώσεων και η απόφαση τους για επανασύσταση της Ομοσπονδίας Επαγγελματιών και Βιοτεχνών Φλωρίνης. Αυτό έγινε γιατί ήταν ο μόνος Οργανισμός του οποίου η δράση, που διακόπηκε εξαιτίας των πολεμικών γεγονότων, θεωρούνταν αναγκαία για τα Εθνικά και επαγγελματικά ζητήματα. Έτσι λοιπόν προέβησαν στη ανασύσταση Προεδρείου της Ομοσπονδίας. ⁷⁵⁰ Τον ίδιο μήνα συνέταξαν ψήφισμα τους κατά το οποίο τα 500 μέλη του συμπαραστέκονταν στον αγώνα των ενόπλων δυνάμεων εναντίον του Σλαβισμού, που, όπως υποστήριζαν, επιβουλεύεται την ακεραιότητα και ανεξαρτησία της Ελλάδας. Επίσης καταδίκασαν τους εχθρούς της και όσους Έλληνες με ύπουλα μέσα γίνονταν όργανα τους. Μάλιστα για τη συντριβή αυτών τάσσονταν, όπως ανέφεραν, στο πλευρό του Έθνους και δήλωναν πρόθυμοι για κάθε είδους θυσία. ⁷⁵¹

Τον Νοέμβριο του 1949 ο Πρόεδρος της Ομοσπονδίας Επαγγελματιών – Βιοτεχνών Φλωρίνης, Θ. Λούστας, συμμετείχε στο Πανελλήνιο Συνέδριο επαγγελματιών και Βιοτεχνών που έγινε στην Αθήνα. ⁷⁵² Τον ίδιο μήνα πραγματοποιήθηκε Συνέλευση των Επαγγελματιών και Βιοτεχνών Φλώρινας στο Κινηματοθέατρο «Νέα Ελλάς». ⁷⁵³ Κατά την συγκέντρωση εγκρίθηκε ψήφισμα και έστειλαν συγχαρητήριο τηλεγράφημα στον Αρχιστράτηγο Παπάγο για τις λαμπρές νίκες του Ελληνικού Στρατού. Επίσης έστειλαν τηλεγράφημα προς τον Δήμαρχο της πόλης Great Bend Kansas, με την οποία αδελφοποιήθηκε η πόλη της Φλώρινας την ίδια περίοδο. Ακόμη ενέκριναν και έστειλαν Διαμαρτυρία προς τον Ο.Η.Ε., για την αρπαγή παιδιών και βρεφών των χωριών της Φλώρινας και της Πρέσπας από τους «συμμορίτες», τα οποία είχαν διασκορπιστεί στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και

⁷⁴⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1069, 28/02/1947, σ. 2.

⁷⁵⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1150, 13/11/1948, σ. 2.

⁷⁵¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1152, 27/11/1948, σ. 2.

⁷⁵² Εφημερίδα «Ακριτική Βόρειος», αρ. φ. 23, 13/11/1949, σ. 8.

⁷⁵³ Εφημερίδα «Ακριτική Βόρειος», αρ. φ. 23, 13/11/1949, σ. 8.

για την απαγωγή των παιδιών που στάλθηκαν «ως μεσαιωνικοί σκλάβοι» στην Πολωνία.⁷⁵⁴

Έπειτα τον Δεκέμβριο του 1949 ο Υπουργός Εθνικής Οικονομίας, Μαύρος Γ., με επιστολή του στους βουλευτές Τζώρτζη και Σπυρόπουλο γνωστοποίησε ότι ενέκρινε τη χορήγηση δανείου 2 δισεκατομμυρίων για τους επαγγελματίες της Φλώρινας. Ο υπουργός φρόντισε να δοθούν τα δάνεια μέσα στον Δεκέμβριο του 1949, ώστε να βοηθήσουν στην ανάπτυξη της πόλης.⁷⁵⁵

Εξάλλου τον ίδιο μήνα, σε μια προσπάθεια για την ανάπτυξη της οικονομίας της Φλώρινας, πραγματοποιήθηκε συγκέντρωση Εμποροεπαγγελματοβιοτεχνών Φλώρινας υπό την προεδρία του Νομάρχη με θέματα τον παρεμβατισμό ημικρατικών Οργανισμών στο εμπόριο και τη βιοτεχνία, την ανάπτυξη του τόπου και την ανάγκη ίδρυσης σχολής Τεχνών και Επαγγελματών στην πόλη.⁷⁵⁶ Το δημοσίευμα του «Εθνους» αναφέρει χαρακτηριστικά:

Στην αίθουσα του Δ' δημοτικού σχολείου με πρωτοβουλία της Ομοσπονδίας Επαγγελματιών Φλώρινας και υπό την προεδρία του Νομάρχη διεξήχθη σύσκεψη για τα οικονομικά ζητήματα της Φλώρινας. Και την εξεύρεση λύσεων στη σύσκεψη παρέστησαν ο Δημαρχών Π Μηλώσης, ο υποδιοικητής Χωροφυλακής, οι διευθυντές Τραπεζών Εθνικής, Ελλάδος, Αγροτικής, Αθηνών και Εμπορικής, ο Πρόεδρος του Εμπορικού Επιμελητηρίου, ο Πρόεδρος του Εμπορικού Συλλόγου, ο Πρόεδρος της Ομοσπονδίας Επαγγελματιών και Βιοτεχνών, ο Διευθυντής Γεωργικών Συνεταιρισμών, οι Πρόεδροι διαφόρων Οργανώσεων και πολλοί έμποροι. Ο πρόεδρος της Ομοσπονδίας Επαγγελματιών και Βιοτεχνών, Λούστας Θ, για την καταπολέμηση της ανεργίας πρότεινε τη δημιουργία εργοστασίου κονσερβοποιίας και κεραμοποιίας, και την επεξεργασία του εγχώριου καπνού, τη διάδοση του τουρισμού, την ανάπτυξη της ταπητουργίας και υφαντουργίας και άλλων πλουτοπαραγωγικών πηγών του τόπου. Τέλος καταρτίστηκε επιτροπή για την λύση των διαφορών μεταξύ εμπόρων και

⁷⁵⁴ Εφημερίδα «Ακριτική Βόρειος», αρ. φ. 24, 20/11/1949, σ. 6.

⁷⁵⁵ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1203, 17/12/1949, σ. 2.

⁷⁵⁶ Εφημερίδα «Ακριτική Βόρειος», αρ. φ.28, 18/12/1949, σ. 7.

Ενώσεων Γεωργικών Συνεταιρισμών και μια δεύτερη επιτροπή για την οργάνωση και διάδοση του τουρισμού.⁷⁵⁷

Ταυτόχρονα, στα μέσα Δεκεμβρίου του 1949, προκηρύχθηκαν εκλογές του Εμπορικού και Βιοτεχνικού Επιμελητηρίου Φλώρινας.⁷⁵⁸

4. Αγρότες και κτηνοτρόφοι.

Την περίοδο αυτή, 1945-1949, το μεγαλύτερο μέρος της οικονομίας του νομού της Φλώρινας στηριζόταν στη γεωργία και κτηνοτροφία. Αναφορές που έγιναν στον τύπο, σε θέματα καλλιέργειας και γεωργικών συνεταιρισμών, αφορούσαν όχι μόνο στους κατοίκους των οικισμών που βρίσκονταν στη γύρω περιοχή, αλλά και σε κατοίκους της Φλώρινας.

Σύμφωνα με την εφημερίδα «Νίκη», το ενενήντα τοις εκατό του πληθυσμού στο νομό ήταν αγρότες. Σε όλα τα χωριά, ανέφερε: *«επικρατεί η μιζέρια, η αθλιότητα και η αρρώστια.. Υπάρχει μεγάλη έλλειψη γεωργικών εργαλείων και αρρωτριώντων κτηνών, ενώ ο σπόρος σιταριού για καλλιέργεια δίνεται μετά από πολλές διατυπώσεις»*. Συνεχίζοντας το δημοσίευμα διαπίστωνε την ύπαρξη πληθώρας ζητημάτων όπως το στεγαστικό, του σπόρου και το υγειονομικό. Η Αγροτική Τράπεζα, σχολίαζε το δημοσίευμα, δεν μπόρεσε να στηρίξει την αγροτιά στην κρίσιμη αυτή περίοδο. Ένα άλλο σοβαρό πρόβλημα που εντόπιζε η εφημερίδα ήταν το θέμα της υγείας των αγροτών. *«Η αθλιότητα των γεωργών του νομού επιδεινώνεται από τις διάφορες αρρώστιες που μαστίζουν την περιφέρεια. Η φυματίωση σε πολλά χωριά και η ελονοσία στο κάμπο του Αμυνταίου και της Πρέσπας, εξολοθρεύουν εκατοντάδες ανθρώπους κάθε χρόνο»*. Τέλος πρότεινε πως για την οικονομική ανακούφιση των γεωργών θα συντελούσε πολύ η Ένωση Συνεταιρισμών, αφού είχε συσταθεί αποκλειστικά γι' αυτόν τον σκοπό.⁷⁵⁹

Στη θεματολογία του τοπικού Τύπου, σχετικά με τη δραστηριότητα των γεωργών και κτηνοτρόφων της περιοχής, καταγράφονταν δημοσιεύματα που αφορούσαν στο είδος ελεύθερης καλλιέργειας, όπως του καπνού, που επιτρεπόταν

⁷⁵⁷ Εφημερίδες «Εθνος», αρ. φ. 1204, 24/12/1949, σ. 2 και «Ακριτική Βόρειος», αρ. φ. 29, 25/12/1949, σ. 7.

⁷⁵⁸ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1204, 24/12/1949, σ. 1.

⁷⁵⁹ Εφημερίδα «Νίκη», αρ. φ. 3, 27/10/1945, σ. 1.

ανά έτος,⁷⁶⁰ έτσι ώστε να γίνεται ο έλεγχος της παραγωγής, η δημιουργία και λειτουργία των Ενώσεων Γεωργικών Συνεταιρισμών,⁷⁶¹ οι οποίες αναλάμβαναν τη μεταφορά των τροφίμων και εφοδίων του Νομού⁷⁶² και η πώληση των προϊόντων παραγωγής.⁷⁶³ Καταγράφονταν, επίσης, οι σχέσεις των αγροτών με την Αγροτική Τράπεζα, όπως τα δάνεια και οφειλές,⁷⁶⁴ και η δωρεάν διανομές φυτών από το Φυτόριο της Φλώρινας για όσους καλλιεργητές ενδιαφέρονταν να φυτέψουν λαχανικά σε οικείους ή σχολικούς κήπους.⁷⁶⁵

Τον Ιανουάριο του 1947 σε μια προσπάθεια αναβάθμισης της παραγωγής των καλλιεργειών εκδόθηκε ενημερωτικό μηνιαίο περιοδικό με τίτλο «Δελτίο της Αγροτικής Τραπέζης» για την αύξηση και βελτίωση της παραγωγής.⁷⁶⁶ Τον επόμενο μήνα δημοσιεύθηκε διακήρυξη για τη μεταφορά βαλτωδών προϊόντων από τη λίμνη Ρούδνικ, στην περιοχή Αμυνταίου.⁷⁶⁷ Η μεταφορά και αποξήρανση της λίμνης θα βοηθούσε τους κατοίκους να απαλλαγούν από την ελονοσία, αλλά και θα δημιουργούσε καλλιεργήσιμη γη.

Επίσης καθ' όλη τη διάρκεια του 1947 και '48 υπάρχουν συνεχή δημοσιεύματα στον τοπικό Τύπο που αφορούσαν διακηρύξεις σχετικές με πλειοδοτικές δημοπρασίες για την ενοικίασης του φόρου γεωργικής παραγωγής του Δήμου Φλώρινας,⁷⁶⁸ αλλά και των κοινοτήτων των γύρω χωριών.⁷⁶⁹

Τον Αύγουστο του 1947 διεξήχθη μειοδοτικός διαγωνισμός της Πρακτικής Γεωργικής Σχολής Φλώρινας. Η δημοπρασία πραγματοποιήθηκε στο καφενείο «Αίγλη» για σιτηρά για τις ανάγκες των ζώων του Ιδρύματος.⁷⁷⁰ Ο Διευθυντής της Γεωργικής σχολής, Δουδούμης, ανακοίνωσε επίσης και μειοδοτικό διαγωνισμό για αγορά σπόρων για την καλλιέργεια τους στη Σχολή.⁷⁷¹ Σκοπός αυτής της Σχολής ήταν να διαδώσει, να αναπτύξει και να καταστήσει ουσιαστική τη γεωργική

⁷⁶⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 997, 07/06/1945, σ.2 και αρ. φ.1074, 04/04/1947, σ. 2.

⁷⁶¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1074, 04/04/1947, σ.2 και αρ. φ.1156, 25/12/1948, σ. 2.

⁷⁶² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1015, 01/11/1945, σ. 2.

⁷⁶³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1057, 29/11/1946, σ. 2.

⁷⁶⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1020, 08/03/1945, σ. 2.

⁷⁶⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1030, 24/05/1945, σ. 2.

⁷⁶⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1061, 01/01/1947, σ. 2.

⁷⁶⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1069, 28/02/1947, σ. 2.

⁷⁶⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1086, 11/06/1947, σ.2-αρ. φ. 1130, 26/06/1948, σ. 2.

⁷⁶⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1084, 27/06/1947, σ.2- και αρ. φ. 1129, 19/06/1948, σ.2-αρ. φ. 1130, 26/06/1948, σ.2.

⁷⁷⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1088, 03/09/1949, σ. 2.

⁷⁷¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1090, 08/08/1947, σ. 2.

εκμετάλλευση.⁷⁷² Επιπλέον στόχο είχε την πρακτική επαγγελματική εξάσκηση των παιδιών που θα ασχολούνταν με την γεωργία και να υποδείξει στους νέους αγρότες σύγχρονους τρόπους καλλιέργειας για τη αύξηση και βελτίωση της παραγωγής τους.⁷⁷³ Στο καφενείο «Αίγλη» διεξήχθη επίσης και ο μειοδοτικός διαγωνισμός του Ταμείου Γεωργίας Κτηνοτροφίας και Δασών Φλώρινας και αφορούσε στην προμήθεια σιτηρών.⁷⁷⁴

Ένα πρόβλημα που αναδεικνύεται στον τοπικό Τύπο μετά το 1948 ήταν η εξαγωγή/διαρροή, της παραγωγής σιτηρών και κρέατος του νομού προς τα μεγάλα αστικά κέντρα, όπως τη Θεσσαλονίκη. Στα δημοσιεύματα εκφράστηκαν φόβοι για την αύξηση των τιμών αυτών των προϊόντων και καταγράφηκαν παρακλήσεις προς τον Νομάρχη για την απαγόρευση των εξαγωγών.⁷⁷⁵ Τον Μάιο του 1949 παρουσιάστηκε έλλειψη κρέατος στην αγορά της Φλώρινας εξαιτίας της ελεύθερης προώθησης των σφαγίων σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη. Αυτό οφειλόταν, ερμηνεύει το δημοσίευμα, στο γεγονός πως ο Υπουργός Γεν. Διοικητής Β. Ελλάδας εξέδιδε συνεχώς άδειες για την μεταφορά των σφαγίων, χωρίς να γνωρίζει για την κατάσταση που επικρατούσε στον νομό.⁷⁷⁶ Για τη διευθέτηση της κατάστασης η Ομοσπονδία Επαγγελματιών και Βιοτεχνών Φλώρινας έστειλε υπόμνημα προς τις αρμόδιες αρχές ώστε να επιτραπεί στους ζωέμπορους να μεταβαίνουν σε ορισμένα χωριά για την αγορά σφαγίων που θα εξυπηρετούσαν τις ανάγκες της πόλης.⁷⁷⁷

Τέλος αξιοπρόσεκτες είναι και οι αγγελίες/διαφημίσεις που δημοσιεύονταν στον τοπικό Τύπο στα τέλη του 1949 και αφορούσαν πωλήσεις προϊόντων παραγωγής από φυτώρια ιδιωτών της Φλώρινας.⁷⁷⁸ Ήταν και αυτό ένα σημάδι πως η πόλη της Φλώρινας έμπαινε σε τροχιά ομαλότητας, αφού πλέον έπαψε να υφίσταται ο κίνδυνος καλλιέργειας στην ύπαιθρο.

5. Ακρίβεια, διανομές αγαθών και αλληλεγγύη.

Οι οικονομικές δυσκολίες, η φτώχεια και η πείνα που αντιμετώπιζε ο πληθυσμός της Φλώρινα αποδεικνύεται τόσο από τις ανατιμήσεις των προϊόντων, όσο

⁷⁷² Ιασωνίδης, Λ. (1953). *Φλώρινα, η ακριτική εθνική Σκοπιά*. Φλώρινα: έκδ. Εφημερίδα «Εθνος», σ. 122.

⁷⁷³ Ιασωνίδης, Λ. (1953), όπ. π, σ.132

⁷⁷⁴ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1111, 16/01/1948, σ. 2.

⁷⁷⁵ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1110, 01/01/1948, σ. 2.

⁷⁷⁶ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1173, 07/05/1949, σ. 1.

⁷⁷⁷ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1173, 07/05/1949, σ.1.

⁷⁷⁸ Εφημερίδα «Ακριτική Βόρειος», αρ. φ. 23, 13/11/1949, σ. 4.

και από τις λύσεις που προσπαθούσαν να δώσουν οι φορείς και οι σύλλογοι της Φλώρινας. Καθ' όλη την περίοδο υπάρχουν διαμαρτυρίες και γίνεται λόγος, στον τοπικό Τύπο, για την αύξηση των τιμών στο ψωμί και σε άλλα προϊόντα πρώτης ανάγκης,⁷⁷⁹ όπως το γάλα,⁷⁸⁰ τα αυγά και για τις τεχνητές ελλείψεις που προκαλούνταν για να πετύχουν την άνοδο των τιμών τους.⁷⁸¹ Επίσης γίνονταν αναφορές για τις υπερβολικές τιμές των καυσόξυλων⁷⁸² και του φωτιστικού πετρελαίου, για τους μη έχοντες ηλεκτρικό ρεύμα. Αυτό διοχετευόταν στη μαύρη αγορά γιατί δινόταν σε πολύ μικρές ποσότητες, συγκεκριμένα 100 δράμια κατά άτομο.⁷⁸³

Η εφημερίδα «Νίκη, αναφερόμενη στην κατάσταση που επικρατούσε, έγραφε χαρακτηριστικά:

Τις τελευταίες μέρες βρισκόμαστε μπροστά στη φοβερότερη όψη της ζωής. Μπήκαμε στο χειμώνα του '45, σε μια κατάσταση πολύ χειρότερη απ' το '41. Ο χειμώνας σταμάτησε κάθε δουλειά και κίνηση. Η πείνα αγριεύει. Απειλεί όλους μας, πολίτες και χωρικούς. Σε λίγο με τις καταστραμμένες συγκοινωνίες μας, με τα χιόνια, θα αποκλειστούμε από κάθε δυνατή συγκοινωνία με το Κέντρο. Τρόφιμα δεν υπάρχουν. Η μηδαμινή παραγωγή μας εξανεμίστηκε από καιρό, και δε χρειάζεται σοφία να καταλάβουμε για πού τραβάμε. Στην καταστροφή! Ο Λαός απεγνωσμένος τη βλέπει μπροστά του.⁷⁸⁴

Μεγάλη άνοδος σημειώνονταν επίσης στις τιμές των εισιτηρίων των Σ.Ε.Κ. (Σιδηρόδρομοι του Ελληνικού Κράτους), οι οποίες καθίσταντο απαγορευτικές για όσους είναι αναγκαίο για εμπορικούς σκοπούς να ταξιδέψουν στη Θεσσαλονίκη.⁷⁸⁵ Σημαντικότερο όμως ήταν ότι ακόμα και τα τρόφιμα της Ούνρα, όπως έγραφε το «Έθνος», πλησίαζαν τις τιμές της μαύρης αγοράς. Ο λαός αδυνατούσε να αγοράσει και τα απολύτως αναγκαία αγαθά της Ούνρα, αν και

⁷⁷⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 989, 12/04/1945, σ.2-αρ. φ.990, 19/04/1945, σ. 2

⁷⁸⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 994, 24/05/1945, σ. 2

⁷⁸¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1001, 05/06/1945, σ. 2

⁷⁸² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1014, 25/10/1945, σ. 2

⁷⁸³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1015, 01/11/1945, σ. 2

⁷⁸⁴ Εφημερίδα «Νίκη», αρ. φ. 7, 19/12/1945, σ. 1

⁷⁸⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1020, 08/03/1946, σ. 2

πωλούνταν σε πολύ χαμηλότερες τιμές από αυτά του εμπορίου.⁷⁸⁶ Κατά την εκτίμηση της εφημερίδας, η Φλώρινα συγκαταλεγόταν στις πιο ακριβές πόλεις και οι τιμές των προϊόντων ήταν κατά 25-50% ακριβότερες από Θεσ/νίκη, ενώ δεν υπήρχαν εργασίες για τους νέους.⁷⁸⁷ Επέκρινε, επίσης, την ακρίβεια λόγω των μεγάλων φόρων, παρομοιάζοντας ότι το Κράτος λειτουργούσε όπως η μαύρη αγορά και προέτασσε την ίδρυση επιτροπής που θα κατέτασσε τους πολίτες σε κατηγορίες προκειμένου οι αδύνατοι να λαμβάνουν φθηνότερα ή δωρεάν τρόφιμα από την Ούνρα.⁷⁸⁸

Οι αυξημένες τιμές των λαχανικών και των σιτηρών διατηρούνταν και το 1946,⁷⁸⁹ ενώ παρατηρήθηκαν νοθείες στο γάλα, τα αυγά και το βούτυρο, για μεγαλύτερο κέρδος των παραγωγών.⁷⁹⁰ Από την άλλη πλευρά, λόγω των τιμών, μειωνόταν η κατανάλωση ακόμα και στα καυσόξυλα για τον χειμώνα του 1947.⁷⁹¹ Το ίδιο συνέβαινε και στα όσπρια, που ενώ ήταν η τροφή των φτωχών, όπως έγραφε το δημοσίευμα, οι τιμές τους ανταγωνίζονταν τις τιμές των κρεάτων.⁷⁹² Νέες ανατιμήσεις σημειώθηκαν, στα μέσα του 1948, σε όλα τα είδη, όπως στο λάδι, στο σαπούνι και το κρέας. Οι παντοπώλες, ανέφερε το «Έθνος», υποστήριζαν ότι η ανατίμηση των τιμών ήταν γενική, ενώ οι κρεοπώλες απέδιδαν την ακρίβεια στους χωρικούς, που αισχροκερδούσαν.⁷⁹³ Όσο για την αντιμετώπιση του επερχόμενου χειμώνα του 1948, οι κάτοικοι προέβαιναν σε παράνομη υλοτομία.⁷⁹⁴

Για την αντιμετώπιση της κατάστασης, που περιγραφόταν, και για την φτώχεια που επικρατούσε καθ' όλα τα έτη 1945-1949, καταβάλλονταν προσπάθειες για οικονομική βοήθεια τόσο από ιδιώτες και συλλόγους της Φλώρινας, όσο και από το Δήμο, το Κράτος και τις συμμαχικές δυνάμεις. Διοργανώνονταν από όλους έρανοι, συσσίτια και δωρεές ακόμα και από το εξωτερικό. Χαρακτηριστικό ήταν το άρθρο στο «Έθνος» με τίτλο «Διανομές τροφίμων», όπου αποτυπωνόταν η κατάσταση που επικρατούσε το 1945: *«Η Φλώρινα βρίσκεται σε οικτρών επισιτιστική κατάσταση. Όλα τα είδη πρώτης ανάγκης πωλούνται σε τιμές αστρονομικές επειδή δεν γίνονται κανονικές διανομές τροφίμων. Τα είδη τροφίμων που διενεμήθησαν είναι καφές,*

⁷⁸⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1024, 05/04/1946, σ. 2.

⁷⁸⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1026, 19/04/1946, σ. 2.

⁷⁸⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1026, 19/04/1946, σ. 2.

⁷⁸⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1035, 28/06/1946, σ. 2 και αρ. φ.1038, 19/07/1946, σ. 2 -αρ. φ. 1043, 23/08/1946, σ. 2.

⁷⁹⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1056, 22/11/1946, σ.2.

⁷⁹¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1093, 29/08/1947, σ.1.

⁷⁹² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1119, 03//04/1948, σ.2.

⁷⁹³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1126, 29/05/1948, σ.2.

⁷⁹⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1138, 21/08/1948, σ.2.

ζάχαρη, λίπος, κονσέρβες, λουκάνικα, σούπες, όσπρια, αλεύρι τα οποία διανέμονται σε μικρές ποσότητες κατά άτομο». Ενώ, στο ίδιο φύλλο, σε άλλο άρθρο της η εφημερίδα κατήγγειλε τη συνεχή υπερτίμηση των ειδών και πως όλες οι αγοροπωλησίες γίνονταν βάση της χρυσής λίρας και του σιταριού, ενώ για ακόμη μία φορά η δραχμή ετίθετο στο περιθώριο.⁷⁹⁵

Δείγμα της ανεξέλεγκτης οικονομικής κατάστασης που επικρατούσε ήταν τα άρθρα που δημοσιεύονταν στον τοπικό Τύπο και αποτύπωναν την εκμετάλλευση και την κερδοσκοπία. Συγκεκριμένα ο λόγος γινόταν για τα εμβάσματα του εξωτερικού τα οποία εξαργυρώνονταν από την τράπεζα αντί 149 δρχ. το δολάριο των Η.Π.Α., ενώ στην ελεύθερη αγορά έναντι 1.000 δρχ. Αποτέλεσμα, συμπέρανε το δημοσίευμα, ήταν να δημιουργείται κοινωνική αδικία και πολλά εμβάσματα να ξαναστέλνονται πίσω στους αποστολείς χωρίς να εισπραχτούν και έτσι να ζημιώνεται η εθνική οικονομία.⁷⁹⁶ Επίσης στο ίδιο φύλλο της η εφημερίδα περιγράφοντας την κατάσταση στηλίτευε την κερδοσκοπία παρατηρώντας πως όσες φορές ανέβαινε λίγες μονάδες η λίρα, οι έμποροι έσπευδαν να υπερτιμήσουν τα προϊόντα τους, όταν όμως αυτή έπεφτε, οι έμποροι διατηρούσαν τις αυξημένες τιμές τους.⁷⁹⁷ Άλλο ενδεικτικό παράδειγμα για την κυριαρχία της κερδοσκοπίας ήταν η τιμή του γάλατος. Επειδή αυτή είχε οριστεί από την αγορανομία στις 120 δρχ. την οκά, ανέφερε το δημοσίευμα, οι γαλακτοπώλες που το πουλούσαν πριν 160 για να έχουν και πάλι κέρδος το νόθευαν με νερό.⁷⁹⁸

Δεν έλειπαν και οι διαμαρτυρίες και οι καταγγελίες που αφορούσαν τις διανομές αγαθών. Το «Έθνος» σε άρθρο του με τίτλο «Ανασκευή ανακριβειών» προς την εφημερίδα «Φωνή του Λαού» έγραφε πως η Επιτροπή Ε.Δ.Β.Ε. (Επιτροπή Διαχείρισης Βοηθημάτων Εξωτερικού)⁷⁹⁹ Φλώρινας στις 5-6-45 απέστειλε επιστολή προς την Διεύθυνση και τον ιδρυτή της εφημερίδας «Φωνή του Λαού», Κ. Ιωαννίδη, με θέμα ψευδή στοιχεία (εφ. «Φωνή του Λαού», 20 Μαΐου 1945, αρ. φ. 1). Οι κατηγορίες αφορούσαν τη διαρροή ρουχισμού, την πρόχειρη καταχώριση για τη διανομή του, την κακή φύλαξη του και τη δήθεν μη διανομή υφασμάτων προς τους βομβόπληκτους, πράγμα που δεν ίσχυε γιατί τέτοια εντολή δεν είχε φτάσει ποτέ στα

⁷⁹⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 987, 29/03/1945, σ.1 και 2.

⁷⁹⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 995, 31/05/1945, σ. 1.

⁷⁹⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 995, 31/05/1945, σ. 1.

⁷⁹⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 995, 31/05/1945, σ.2.

⁷⁹⁹Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών.(2008). *Εγχειρίδιο Κανονισμού Μερίσματος*, σ. 16. Στην: <http://www.mtpy.gr/documents/>

γραφεία. Στο άρθρο του το «Έθνος» διέψευθε τις παραπάνω κατηγορίες θεωρώντας αυτές δόλιες, αφού είχαν σκοπό να συκοφαντήσουν την Επιτροπή. Επίσης, συνέχιζε το δημοσίευμα, πως εξαιτίας των υπονοιών που έσπειρε η «Φωνή του Λαού» σχετικά με την διάθεση φαρμάκων και μουρουνέλαιου επεσήμαινε ότι η επιτροπή έλεγχε και διένειμε αυτά τα είδη βάσει ονομαστικών καταστάσεων και ιατρικών συνταγών. Επίσης στο δημοσίευμα γίνεται αναφορά και στις απειλές της «Φωνής του Λαού» για καταγγελία προς το κέντρο διανομής στη Θεσ/νίκη και στις κατηγορίες περί δοσιλογισμού, αφού τα προϊόντα διετίθεντο κατά το δοκούν. Αυτές τις απειλές και μομφές της εφημερίδας «ΦτΛ» τις θεωρούσε γελοιότητες, γιατί στις δύσκολες εποχές *«της σκλαβιάς υπήρξαν αμερόληπτοι και δίκαιοι και δέχονταν ελέγχους από κάθε πλευρά»*.⁸⁰⁰

Ο Γ. Μόδης επίσης σε άρθρο του με τίτλο «Πείνα», στο «Έθνος», έγραφε πως *«[...]Το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού θα ήταν καταδικασμένο σε θάνατο αν δεν υπήρχε η βοήθεια της Ούνρα, η βοήθεια δηλαδή των Αμερικάνων, των Άγγλων, των Καναδών και Αυστραλών που στέλνουν δωρεάν άφθονα τρόφιμα»*.⁸⁰¹ Η διανομή από την Ούνρα σε τρόφιμα ήταν: σιτάρι, μπιζέλια, ζάχαρη, ρύζι, καφές, κουτιά με σαρδέλες, λουκάνικα, και σούπες. Κάθε ποσότητα των παραπάνω ειδών οριζόταν έναντι κάποιου χρηματικού ποσού.⁸⁰² Οι τιμές αυτές, από τις οποίες εξαιρούνταν οι άποροι,⁸⁰³ για να μην υπάρχει εκμετάλλευση αναγράφονταν σε καταλόγους και ήταν συγκριτικά χαμηλότερες από αυτές του εμπορίου. Για το λόγο αυτό σε άρθρο του ο Γ. Τζώρτζης έγραφε πως *«χρέος των πολιτών είναι να ευχαριστήσουν τον Ερυθρό Σταυρό και την Ούνρα»*.⁸⁰⁴

Εκτός από την Ούνρα, το υπουργείο Εφοδιασμού άρχισε τον Αύγουστο του 1945 τη διανομή ειδών ιματισμού, που πρότεινε το «Έθνος» έπρεπε να επεκταθεί το ταχύτερο και στην περιφέρεια της Φλώρινας.⁸⁰⁵ Έναν μήνα αργότερα, έφτασε στη Φλώρινα τριμελής επιτροπή Αμερικανίδων της Ούνρα και της Ελληνο- Αμερικανικής Οργάνωσης «Ελληνική Βοήθεια» που είχε αναλάβει να δώσει πρόσθετα τρόφιμα και να ετοιμάσει παιδικά συσσίτια. Το έργο διεξαγόταν με τη βοήθεια του «Πατριωτικού

⁸⁰⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 997, 14/06/1945, σ. 2.

⁸⁰¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1004, 26/07/1945, σ. 1.

⁸⁰² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1005, 02/08/1945, σ. 2.

⁸⁰³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1008, 23/08/1945, σ. 2.

⁸⁰⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1007, 16/08/1945, σ. 1.

⁸⁰⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1006, 09/08/1945, σ. 2.

Ιδρύματος». Στη Φλώρινα θα οργανωθεί, κατά τον Γ. Μόδη, ειδική υπηρεσία που θα μεριμνήσει για τα παιδικά συσσίτια και τη διανομή παιδικών τροφών.⁸⁰⁶

Τον Οκτώβριο του 1945 η Επιτροπή Διανομής Ιματισμού Φλώρινας παρέλαβε δέματα ιματισμού, τα οποία μετά την καταμέτρηση τους διανεμήθηκαν στους άπορους του νομού.⁸⁰⁷ Τον ίδιο μήνα αυξήθηκαν οι καταγγελίες για ατασθαλίες των επιτροπών διανομής. Συγκεκριμένα η εφημερίδα «Νίκη» κατήγγειλε τον νέο πρόεδρο της επιτροπής διανομής τροφίμων γιατί αρνήθηκε να συμμορφωθεί στις διαμαρτυρίες του σωματείου παντοπωλών, οι οποίοι ζήτησαν να δοθούν δελτία μόνο στους πραγματικούς δικαιούχους. Στο ίδιο φύλλο κατήγγειλε επίσης πως η επιτροπή διανομής ενώ πιάστηκε να κλέβει τρόφιμα εξακολούθησε να παραμένει στη θέση της και αρμόδιος για να επιληφθεί του θέματος ήταν ο Νομάρχης, Ξηροτύρης Ζ.⁸⁰⁸ Ο Νομάρχης μέσω του «Έθνους» απάντησε στην εφημερίδα του Ε.Α.Μ. «Νίκη» με αρ. φ. 841/6-10-45, σχετικά με τις απόψεις της για τις διανομές. Ο Νομάρχης τόνιζε ότι:

Κατόπιν διαταγής (του) έπρεπε να κοινοποιούνται οι ποσότητες διανομής τόσο στα γραφεία των Κοινοτήτων όσο και στις εκκλησίες, καθώς και το δικαίωμα καταγγελίας στους πολίτες όταν δεν γίνονται αναρτήσεις. Έτσι λοιπόν οι καταγγελίες της εφημερίδας «Νίκης» πρέπει να γίνονται για συγκεκριμένα συμβάντα, αναλαμβάνοντας τις ευθύνες των καταγγελλομένων, και όχι αόριστα. Σε κάθε αίτηση καταγγελίας θα διατάσσονται ανακρίσεις προς επαλήθευση.⁸⁰⁹

Κατά τη διάρκεια των χειμερινών μηνών του 1945 ελήφθησαν τρόφιμα και είδη ιματισμού, τα οποία διανέμονταν προς βοήθεια και ανάλογα με τις ανάγκες των πολιτών της Φλώρινας.⁸¹⁰ Σύμφωνα με την τοπική εφημερίδα «Εκπαιδευτικός Ακρίτας», από τις διανομές εξαιρούνταν οι δάσκαλοι παρόλο που άλλοι δημόσιοι υπάλληλοι είχαν συμπεριληφθεί στις καταστάσεις των Επιτροπών διανομής.⁸¹¹ Υπήρχαν όμως και καταγγελίες για καθυστερήσεις των διανομών, αλλά και υπερβολικών τιμών των αγαθών που πουλούσε η Ούνρα, κατηγορώντας την

⁸⁰⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1010, 13/09/1945, σ. 2.

⁸⁰⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1012, 11/10/1945, σ. 4.

⁸⁰⁸ Εφημερίδα «Νίκη», αρ. φ. 3, 27/10/1945.

⁸⁰⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1017, 15/11/1945, σ. 2.

⁸¹⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1011, 20/09/1945,σ.2 και αρ. φ. 1012, 11/10/1945,σ.4- αρ. φ. 1015, 01/11/1945,σ.2, αρ. φ. 1022, 29/03/1946.

⁸¹¹ Εφημερίδα «Εκπαιδευτικός Ακρίτας», αρ. φ. 20, 17/02/1946, σ. 2.

κυβέρνηση ως υπεύθυνη για την κατάσταση⁸¹² και ότι εκμεταλλευόταν τα τρόφιμα που διέθετε δωρεάν η Ούνρα.⁸¹³ Το αποτέλεσμα ήταν ότι πολλές φορές δεν παραλαμβάνονταν/αγοράζονταν τα τρόφιμα από τους πολίτες λόγω των υπερβολικών τιμών τους.⁸¹⁴ Επίσης σε καταγγελία του το «Έθνος» προς τον Νομάρχη ανέφερε πως *«στους καταλόγους άπορων οικογενειών, που συντάχτηκαν από τις ενοριακές επιτροπές για την παραλαβή αγαθών, έχουν συμπεριληφθεί και "άποροι" με οικονομική επιφάνεια, αλλά και συνεργαζόμενοι με τον Τίτο και καταδικασθέντες ως Οχρανίτες, ενώ αποκλείστηκαν άτομα που έχουν πραγματικές ανάγκες»*.⁸¹⁵

Τον Ιούλιο του 1946, και μετά από διαταγή του Υπουργείου Επισιτισμού η χορήγηση ειδών ιματισμού επεκτεινόταν σε όλους τους πολίτες. Το δικαίωμα αυτό αφορούσε και τη Φλώρινα.⁸¹⁶ Η διεύθυνση της Ούνρα αποφάσισε να μοιραστεί ο ιματισμός μόνο στους άπορους και όχι στους «ημιαπόρους», παρά τον δριμύ χειμώνα της Φλώρινας. Έτσι το «Έθνος» προέβη σε σύσταση προς την τοπική Επιτροπή για δίκαιη διανομή.⁸¹⁷ Το επόμενο διάστημα ακολουθούσαν πολλές διαμαρτυρίες, οι οποίες δημοσιεύονταν στον τοπικό Τύπο και αφορούσαν τον τρόπο διανομής των προϊόντων και τις εγγραφές στους καταλόγους,⁸¹⁸ τις τιμές τους,⁸¹⁹ την ποιότητα τους⁸²⁰ τις πολύ μεγάλες καθυστερήσεις⁸²¹ και τις ελλείψεις,⁸²² αλλά και για τη μαύρη αγορά στην οποία πωλούνταν αγαθά πρώτης ανάγκης.⁸²³

Μία άλλη πτυχή ήταν η οικονομική βοήθεια που παρεχόταν στις οικογένειες των στρατευμένων. Δημιουργήθηκαν λίστες με ποσά του εράνου που κατέθεταν σύλλογοι, ιδιώτες, σχολεία, σωματεία στην Τράπεζα της Ελλάδος υπέρ των οικογενειών των στρατευμένων.⁸²⁴ Επίσης τον Μάιο του 1947 ο Υπουργός Εσωτερικών, Γ. Παπανδρέου ενημέρωνε τους Νομάρχες και Επάρχους για την χρηματική εισφορά Ελλήνων βιομηχάνων και εφοπλιστών (από 10 δισεκατομμύρια

⁸¹² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1019, 01/03/1946, σ. 3.

⁸¹³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1020, 08/03/1946, σ. 2.

⁸¹⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1029, 17/05/1946, σ. 2.

⁸¹⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1026, 19/04/1946, σ. 2.

⁸¹⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1039, 22/06/1946, σ. 2.

⁸¹⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1046, 13/09/1946, σ. 2. και αρ. φ. 1047, 20/09/1946, σ. 2.

⁸¹⁸ Εφημερίδα «Νίκη» αρ. φ. 32, 27/06/1946, σ. 1. Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1031, 31/05/1946, σ. 1, αρ. φ. 1184, 30/06/1949, σ. 2.

⁸¹⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1059, 13/12/1946, σ. 1.

⁸²⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1060, 20/12/1946, σ. 2 και αρ. φ. 1150, 13/11/1948, σ.1.

⁸²¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1065, 24/01/1947, σ.2, αρ. φ. 1146, 16/10/1948, σ.1, αρ. φ. 1159, 22/01/1949, σ.2, αρ. φ. 1188, 03/09/1949, σ. 3.

⁸²² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1072, 21/03/1947, σ. 2.

⁸²³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1136, 07/08/1948, σ. 2.

⁸²⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1076, 25/04/1947, σ. 4 και αρ. φ. 1078, 25/05/1947, σ. 2.

έκαστος) κατόπιν εράνου για τις οικογένειες των μαχόμενων και προέτρεπε την περιφέρεια για συγκέντρωση χρημάτων. Έτσι ο έρανος συνεχίστηκε στη Φλώρινα με νέα ποσά υπέρ των οικογενειών των στρατευσίμων.⁸²⁵ Εκτός όμως από το κράτος και τα σωματεία της Φλώρινας τις στήριζαν οικονομικά.⁸²⁶ Το Υπουργείο Εσωτερικών γνωστοποίησε στους Νομάρχες ότι η υπηρεσία Περιθάλψεως και Διαφώτισεως χορηγούσε έκτακτο χρηματικό επίδομα στις επιτόκους συζύγους των οπλιτών και την δωρεάν χορήγηση τροφίμων στις οικογένειες των στρατευομένων.⁸²⁷ Στη βοήθεια αυτή συμμετέχει και ο Νομάρχης Φλώρινας, ο οποίος κατέβαλε βοηθήματα και βρεφικό ιματισμό για τις επίτοκους και τεκούσες συζύγους στρατιωτών.⁸²⁸

Ιδιαίτερη ευαισθητοποίηση και αλληλεγγύη σημειώθηκε στα χωριά που καταστρέφονταν από τους αντάρτες. Οργανώθηκαν έρανοι, δωρεές και χορηγίες προς τους ανταρτόπληκτους κατοίκους, οι οποίοι έχασαν τα σπίτια τους και τι περιουσίες τους. Πολλές χορηγίες προέρχονταν από το εξωτερικό. Καθημερινά, έγραψε το «Έθνος», κατέφταναν στο Ταχυδρομείο της Φλώρινας πολυάριθμα δέματα από την Αμερική, τον Καναδά και την Αυστραλία από τους εγκαταστημένους εκεί συμπατριώτες. Τα δέματα περιείχαν είδη ρουχισμού και υπόδησης, των οποίων την αποστολή ανέλαβε η «Ελληνική Πολεμική Περίθαλψη», την μεταφορά τους η Ούντρα και την αποθήκευση τους η Αγροτική Τράπεζα. Ένα μεγάλο μέρος των δεμάτων, που δέχτηκε το Ταχυδρομείο Φλώρινας, προοριζόταν για τους κατοίκους του Ανταρτικού, που είχε ιδιαίτερα πληγεί από τους αντάρτες.⁸²⁹ Επίσης κάτοικοι του εξωτερικού μεμονωμένα⁸³⁰ αλλά και άλλων περιοχών της Ελλάδας⁸³¹ έστελναν είδη ένδυσης και υπόδησης, για να διανεμηθούν στα πληγέντα χωριά από όπου κατάγονταν.⁸³² Ιδιαίτερη όμως ευαισθητοποίηση σημειώθηκε για τα ανταρτόπληκτα χωριά, όπως το Ανταρτικό και το Κρατερό,⁸³³ αλλά και Ν. Καύκασο και Κ. Κλεινές,⁸³⁴ για τα οποία έγιναν δωρεές και έρανοι από συλλόγους, σωματεία⁸³⁵ οργανώσεις⁸³⁶ και από τον

⁸²⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1079, 16/05/1947, σ. 2.

⁸²⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1088, 25/07/1947, σ. 2.

⁸²⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1088, 25/07/1947, σ. 2.

⁸²⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1129, 19/06/1948, σ. 2.

⁸²⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1020, 08/03/1946, σ. 1.

⁸³⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1127, 05/06/1948, σ. 1.

⁸³¹ Εφημερίδα «Μακεδονομάχος», αρ. φ. 6, 24/07/1947, σ. 3. και Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1090, 08/08/1947, σ. 2, αρ. φ. 1093, 29/08/1947, σ. 1, αρ. φ. 1096, 19/09/1947, σ. 1.

⁸³² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1061, 01/01/1947, σ. 3.

⁸³³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1084, 04/07/1947, σ. 2.

⁸³⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1129, 19/07/1948, σ. 2.

⁸³⁵ Εφημερίδα «Μακεδονομάχος», αρ. φ. 6, 24/07/1947, σ. 3.

⁸³⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1087, 18/07/1947, σ. 1.

στρατό.⁸³⁷ Εκτός του Δήμου και της Νομαρχίας,⁸³⁸ πρωταγωνίστησαν ο Ερυθρός Σταυρός,⁸³⁹ «η Φανέλα του Στρατιώτη»,⁸⁴⁰ ενώ υπήρχε και η κρατική μέριμνα δίνοντας τους μηνιαία επιδόματα,⁸⁴¹ που πολλές φορές όμως καθυστερούσαν να επιδοθούν.⁸⁴² Τέλος τους παρασχέθηκε δωρεάν ιατρική περίθαλψη και οι γιατροί επισκέπτονταν δωρεάν τους ασθενείς των ιατρείων των Ε.Ο.Χ.Α. (Εθνικός Οργανισμός Χριστιανικής Αλληλεγγύης),⁸⁴³ Π.Ι.Κ.Π.Α. (Πατριωτικό Ίδρυμα Κοινωνικής Πρόνοιας και Αντιλήψεως).⁸⁴⁴ Τέλος ο Μητροπολίτης Βασίλειος με έγγραφο του ενημέρωνε πως ο Ροταριανός⁸⁴⁵ Όμιλος Αθηνών ανέλαβε υπό την προστασία του το χωριό Κρατερό.⁸⁴⁶

Την κατάσταση επιδείνωσε η αύξηση των φόρων. Τον Μάιο του 1949 υπογράφηκε από τους υπουργούς Οικονομικών και Εσωτερικών η αύξηση των δημοτικών και κοινοτικών φόρων, τελών και δικαιωμάτων στο διακοσιαπλάσιο αυτών που ίσχυαν από το 1941.⁸⁴⁷ Όσο για τη Φλώρινα, η εφημερίδα «Έθνος» με το άρθρο της «Προσέξατε τη Φλώρινα», αποτύπωνε χαρακτηριστικά τόσο την οικονομική κατάσταση της πόλης το 1949, όσο και την αλληλένδετη με αυτήν κατάσταση της συγκοινωνίας, η οποία δεν επέτρεπε την οικονομική ανάπτυξη της περιοχής. Στο άρθρο που δημοσίευε ανέφερε πως:

Η Φλώρινα είναι η περισσότερο γνωστή πόλη εξαιτίας των σκληρών δοκιμασιών που υπέστη από τους συνεχείς βομβαρδισμούς του

⁸³⁷ Εφημερίδα «Μακεδονομάχος», αρ. φ.6, 24/07/1947, σ. 3 και Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ 1090, 08/08/1947, σ. 2.

⁸³⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1129, 19/07/1948, σ. 2

⁸³⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1082, 13/06/1947, σ.3 και αρ. φ 1089, 01/08/1947 σ. 2

⁸⁴⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1084, 27/06/1947, σ. 2 και αρ. φ. 1109, 19/12/1947, σ. 2.

⁸⁴¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1094, 05/09/1947, σ. 1.

⁸⁴² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1093, 29/08/1947, σ. 1 και αρ. φ. 1094, 05/09/1947, σ. 1.- αρ. φ. 1121, 17/04/1948, σ. 1 - αρ. φ. 1150, 13/11/1948, σ. 1.

⁸⁴³ Ε.Ο.Χ.Α.: Το 1941 ο αρχιεπίσκοπος Δαμασκηνός ιδρύει στην Αθήνα την ΕΟΧΑ (Εθνικός Οργανισμός Χριστιανικής Αλληλεγγύης) ως συνέχεια της Πρόνοιας των Στρατευμένων που είχε ιδρύσει ο αρχιεπίσκοπος Χρυσανθος. Σκοπός της ΕΟΧΑ ήταν η παροχή πάσης φύσεως βοήθειας στον ελληνικό λαό. Κύρια βέβαια αποστολή της ήταν η παροχή συσσιτίου στο λαό που λιμοκτονούσε. Πολύ σύντομα ιδρύθηκαν 3.000 παραρτήματά της σ' όλη την Ελλάδα. *Πρίντζιπα Γ.(2005). Εκκλησία και Ελληνισμός από το 1821 έως σήμερα. Αθήνα: Προσκήνιο, σ. 105-110.* Στην: http://www.apostoliki-diakonia.gr/gr_main/catehism/theologia_zoi/themata.asp?cat=afier&NF=1&contents=contents_Katoxi.asp&main=katoxi&file=2.htm (5/4/2019)

⁸⁴⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1090, 08/08/1947, σ. 2.

⁸⁴⁵ Το Διεθνές Ρόταρυ (αγγλικά: Rotary International) είναι παγκόσμιο δίκτυο εθελοντών, παγκόσμια ανθρωπιστική οργάνωση προσφοράς υπηρεσιών. (Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της ιστοσελίδας του Οργανισμού: <https://www.rotary.org/>) (5/4/2019)

⁸⁴⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1203, 17/12/1949, σ. 2.

⁸⁴⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1175, 28/05/1949, σ.2.

σλαβοκομμουνιστικού πυροβολικού. Το αποτέλεσμα είναι οι υλικές καταστροφές και το αίμα των αθώων πολιτών. Τα οικονομικά της πόλης δεν ήταν ανθηρά εξαιτίας του πρότερου στραγγαλισμού της από την κατοχή του 1941-44 και της Εαμοκρατίας. Αλλά και μετά η κατάσταση που επικράτησε στην περιοχή νέκρωσε κάθε δραστηριότητα και συγκοινωνία. Είναι η μόνη πόλη που δεν έχει ούτε οδική, ούτε σιδηροδρομική, ούτε αεροπορική συγκοινωνία. Όλες οι υπόλοιπες με την αμερικανική βοήθεια κατασκεύασαν δρόμους και η συγκοινωνία διεξάγεται ελεύθερα και ομαλά προς όλα τα κέντρα. Η επικοινωνία της Φλώρινας με τις άλλες πόλεις γίνεται πολύ δύσκολα λόγω των καταστροφών Γι αυτό το κράτος πρέπει να μεριμνήσει για το ακριτικό αυτό άκρο της Ελλάδας που βρίσκεται στα σύνορα.⁸⁴⁸

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^ο: Οι εκπαιδευτικές δομές στη Φλώρινα.

1. Τα σχολεία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Μετά την περίοδο της Εαμοκρατίας και ύστερα από την άφιξη των αγγλικών συμμαχικών στρατευμάτων στη Φλώρινα, στις 14 Μαρτίου 1945,⁸⁴⁹ την άφιξη του νέου Νομάρχη Φλώρινας, Μαυρίδη, στις 23 Μαρτίου 1945 και την επαναφορά του Δημάρχου Καντζά στα καθήκοντα του,⁸⁵⁰ η πόλη προσπαθεί να βρει τους ρυθμούς της και να προσαρμοστεί στη νέα κατάσταση που δημιουργήθηκε. Στην έδρα της «Γενικής Διευθύνσεως Δ. Μακεδονίας» ιδρύθηκε η «Γενική Επιθεώρηση Δημ. Εκπαίδευσης», και στη θέση του Γενικού Επιθεωρητή διορίστηκε ο Ζήσης Τσίρος, ο οποίος έφτασε στην Κοζάνη για να αναλάβει υπηρεσία.⁸⁵¹ Ταυτόχρονα το Υπουργείο Παιδείας με διαταγή του ανακοίνωσε πως τα μαθήματα των Δημοτικών Σχολείων θα αρχίσουν την 16η Απριλίου 1945.⁸⁵²

Παράλληλα με την αναφορά σε θέματα που αφορούσαν την Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια εκπαίδευση αξίζει να αναφερθεί παρενθετικά η ίδρυση αγγλικής σχολής για την εκμάθηση της αγγλικής γλώσσας. Η ίδρυση της έγινε μετά από

⁸⁴⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1187, 27/08/1949, σ. 1.

⁸⁴⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 986, 19/03/1945, σ. 2.

⁸⁵⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 987, 29/03/1945, σ. 2.

⁸⁵¹ Εφημερίδα «Εκπαιδευτικός Ακρίτας», αρ. φ. 6, 07/04/1945, σ. 2.

⁸⁵² Εφημερίδα «Εκπαιδευτικός Ακρίτας», αρ. φ. 6, 07/04/1945, σ. 2.

απόφαση του Αναγνώστηριου της Αγγλοελληνικής Υπηρεσίας Πληροφοριών.⁸⁵³ Η σημασία όμως που έδινε το Υπουργείο στην εκμάθηση της Αγγλικής φαινόταν και από την ανακοίνωση του στα τέλη Ιουνίου με την οποία ζητούσε την υποβολή στοιχείων για την πρόσληψη δασκάλων της αγγλικής γλώσσας, η οποία μάλιστα θα εισαγόταν από το προσεχές έτος στα σχολεία ως υποχρεωτικό μάθημα.⁸⁵⁴

Την ίδια περίοδο, στον τοπικό Τύπο, αναδύθηκαν ιδεολογικές συγκρούσεις και αντιπαλότητες στον χώρο της παιδείας, που πήραν τη μορφή καταγγελιών και διαμαρτυριών. Δημοσιεύθηκαν καταγγελίες, οι οποίες απευθύνονταν στο Υπουργείο Παιδείας και αφορούσαν εκπαιδευτικούς της περιοχής όλων των βαθμίδων για τα εθνικά και πολιτικά τους φρονήματα και τη δράση τους σε «Σλαβομακεδονικά» σχολεία κατά την περίοδο της Εαμοκρατίας.⁸⁵⁵ Ένα μήνα αργότερα, η Διεύθυνση Στοιχ. Εκπαίδευσης της Γενικής Διεύθυνσης Δυτικής Μακεδονίας - Κοζάνης απέστειλε εγκύκλιο προς τους διευθυντές των σχολείων της Δυτικής Μακεδονίας στην οποία ο Διευθυντής της *«μεταβιβάζει τον πατριωτισμό του και συνιστά θεραπεία των ατομικών προδιαθέσεων και την εκρίζωση του κομμουνισμού και προτείνει συμφιλίωση αντί διχασμού και συγγνώμη αντί αντιποίνων»*.⁸⁵⁶ Στο ίδιο όμως φύλλο ο «Εκπαιδευτικός Ακρίτας» αναφέρθηκε σε αντιδράσεις ομάδας αριστερών εκπαιδευτικών, οι οποίοι στις 21 Μαΐου με την υπογραφή «Ομάδα δασκάλων Φλωρίνης και Αμυνταίου», έριξαν προκηρύξεις στη Φλώρινα επικρίνοντας τον Σύλλογο Εθνοκοφρώνων και την κατάσταση ανελευθερίας που επικρατούσε γενικότερα.⁸⁵⁷ Επίσης η εφημερίδα «Νίκη», όργανο του πολιτικού συνασπισμού των κομμάτων του Ε.Α.Μ. Φλώρινας, έβαλε εναντίον του επιθεωρητή των Δημοτικών σχολείων κατηγορώντας τον για τους συνεργάτες που επέλεγε, οι οποίοι όπως έγραφε θύμιζαν την εποχή της 4^{ης} Αυγούστου.⁸⁵⁸ Κατηγορίες στον επιθεωρητή των Δημοτικών σχολείων για την αυταρχικότητα του, σύμφωνα με δημοσίευμα του «Έθνους», απηύθυνε και η «Φωνή του Λαού». Σε άρθρο της η εφημερίδα «Έθνος», πήρε το μέρος του επιθεωρητή, γράφοντας ότι εκτελούσε καλά το έργο του, αντίθετα

⁸⁵³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1008, 23/08/1945, σ. 2.

⁸⁵⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1000, 28/07/1945, σ. 4.

⁸⁵⁵ Εφημερίδα «Εκπαιδευτικός Ακρίτας», αρ. φ. 7, 21/04/1945, σ. 1 και σ. 2.

⁸⁵⁶ Εφημερίδα «Εκπαιδευτικός Ακρίτας», αρ. φ. 9, 03/06/1945, σ. 2.

⁸⁵⁷ Εφημερίδα «Εκπαιδευτικός Ακρίτας», αρ. φ. 9, 03/07/1945, σ. 1.

⁸⁵⁸ Εφημερίδα «Νίκη», αρ. φ. 3, 27/10/1945, σ. 1.

από πολλούς κακομαθημένους δασκάλους που διέσυραν το όνομα του προϊσταμένου τους.⁸⁵⁹

Όσον αφορά τις κτιριακές υποδομές των διδακτηρίων υπήρχαν δημοσιεύματα για τις επισκευές που γίνονταν τόσο με προσωπική εργασία και εισφορές των κατοίκων⁸⁶⁰ όσο και με ευθύνη του Δήμου, σε γυμνάσια⁸⁶¹ και δημοτικά. Παράλληλα σε δημοσίευμα του «Εκπαιδευτικού Ακρίτα» γινόταν λόγος πως στην ύπαιθρο σημειώνονταν αξιόλογη εκπαιδευτική κίνηση και πως «σε όλα τα χωριά τοποθετήθηκαν δάσκαλοι που συνεργάζονται με τον επιθεωρητή Μπάλλα και με τα κοινοτικά συμβούλια για την επισκευή των διδακτηρίων. Ο Μπάλλας με διπλωματικούς ελιγμούς τοποθέτησε δασκάλους ακόμα και στα πιο αντιδραστικά χωριά [...] εμψυχώνει τους δασκάλους προσπαθεί να πείσει τους κατοίκους να προβούν στην άμεση επιδιόρθωση των διδακτηρίων». ⁸⁶² Ταυτόχρονα λειτουργούσαν μαθητικά συσσίτια για τους μαθητές ηλικίας 7-16 και για τα μικρά 0-6 ετών.⁸⁶³

Με το ξεκίνημα της νέας χρονιάς επισημάνθηκαν ελλείψεις διδακτικού προσωπικού σε σχολεία της περιφέρειας, τα οποία γι' αυτό το λόγο παρέμεναν κλειστά.⁸⁶⁴ Το Υπουργείο, έναν μήνα αργότερα ενέκρινε τον διορισμό 1.000 δασκάλων και 500 καθηγητών (Διορισμοί εκπαιδευτικών 1946) και η εφημερίδα «Εκπαιδευτικός Ακρίτας» ευελπιστούσε πως οι διορισμοί θα αφορούσαν και την περιφέρεια της Φλώρινας για τη συμπλήρωση των κενών θέσεων που υπάρχουν.⁸⁶⁵ Εκτός όμως των κρατικών/δημοσίων σχολείων, λειτουργούσαν και τα Εκκλησιαστικά σχολεία που τόνιζαν την παρουσία τους με δράσεις και εκδηλώσεις στην πόλη της Φλώρινας.⁸⁶⁶

Τον Απρίλιο του 1946, ο «Εκπαιδευτικός Ακρίτας» δημοσίευσε ότι κατόπιν αποφάσεως της Γενικής Διοίκησης Κεντρικής Μακεδονίας και μετά την τηλεγραφική αίτηση του Επιθεωρητή των Δημοτικών σχολείων Φλώρινας εγκρίθηκαν πιστώσεις 10 εκατομμυρίων δραχμών για την επισκευή των διδακτηρίων της Περιφέρειας και ιδίως της πόλης, στα οποία στεγάζονταν οι Βρετανικές στρατιωτικές Αρχές. Το

⁸⁵⁹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1026, 19/04/1946, σ. 2.

⁸⁶⁰ Εφημερίδα «Εκπαιδευτικός Ακρίτας», αρ. φ. 10, 23/07/1945, σ. 1.

⁸⁶¹ Πρακτικά Δ.Σ Φλώρινας αρ. πρ. 2, 16-11-1945.

⁸⁶² Εφημερίδα «Εκπαιδευτικός Ακρίτας», αρ. φ. 18, 28/11/1945, σ. 2.

⁸⁶³ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1018, 22/11/1945, σ.2.

⁸⁶⁴ Εφημερίδα «Εκπαιδευτικός Ακρίτας» και αρ. φ. 19, 07/01/1945, σ. 1.

⁸⁶⁵ Εφημερίδα «Εκπαιδευτικός Ακρίτας» και αρ. φ. 20, 17/02/1945, σ. 2.

⁸⁶⁶ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1025, 12/04/1945, σ. 2.

υπουργείο διέταξε την κατανομή των χρημάτων στις Σχολικές Εφορείες της Περιφέρειας.⁸⁶⁷

Τον Ιούνιο του 1946 πραγματοποιήθηκαν οι καθιερωμένες γυμναστικές επιδείξεις των μαθητών στο Εθνικό Γυμναστήριο Φλώρινας παρουσία των Αρχών της πόλης. Σε σχόλιο της εφημερίδας αναφέρεται ότι τα σώματα των μαθητών ήταν πολύ αδύνατα και ατροφικά εξαιτίας της ελλιπούς σίτισης των εφήβων.⁸⁶⁸ Στη θεματολογία του τύπου περιλήφθηκε και η δημοσίευση των ονομάτων των αποφοιτησάντων των Γυμνασίων. Έτσι τον Ιούλιο του 1946 ανακοινώθηκαν τα ονόματα των 45 αποφοίτων του Γυμνασίου Αρρένων.⁸⁶⁹

Λόγω των μεγάλων αναγκών στις υποδομές των σχολικών κτιρίων και κατόπιν έγκρισης κονδυλίων για την επισκευή τους, το 1946 δρομολογήθηκαν οι εργασίες προς την αποκατάσταση τους. Ο υπεύθυνος Νομομηχανικός, Ηλιάδης ύστερα από μομφή που δέχθηκε για τον τρόπο διεξαγωγής των εργασιών απάντησε στο «Έθνος» πως οι επισκευές εκτελέστηκαν από το Συνεργείο Επισκευής Διδασκαλείων Φλωρίνης-Αμυνταίου κατόπιν αποφάσεως του Υπουργείου Θρησκευμάτων και Εθνικής Παιδείας. Παρόλα αυτά ανέφερε πως κρίθηκε σκόπιμο να δημοπρατηθούν κάποια έργα για τη συμπλήρωση του τιμολογίου του προϋπολογισμού αποστέλλοντας τις σχετικές διακηρύξεις των δημοπρασιών στα Γραφεία του Νομομηχανικού Φλώρινας και στα γραφεία του Επιθεωρητού Δημοτικών Σχολείων Φλώρινας όπου και τοιχοκολλήθηκαν προς γνώση των ενδιαφερομένων. Στη συνέχεια έγιναν οι δημοπρασίες παρουσία του Προϊσταμένου του Συνεργείου και του Επιθεωρητού των Δημοτικών Σχολείων και μετά την διεξαγωγή ξεκίνησαν οι εργασίες. Πέρα από αυτές τις επισκευές που δρομολογήθηκαν τα προβλήματα των σχολικών κτιρίων παρέμεναν. Με βάση δημοσίευμα το κτίριο του Γυμνασίου δεν επαρκούσε για τη στέγαση των μαθητών λόγω του μεγάλου αριθμού τους. Μόνο η Γ΄ τάξη, γράφει το άρθρο, αριθμούσε 130 μαθητές, το ίδιο συνέβαινε και με τις μικρότερες τάξεις και οι μαθητές παρακολουθούσαν τα μαθήματα όρθιοι. Και ενώ υπήρχαν αυτές οι οικονομικές δυσκολίες η διεύθυνση εξέδωσε διαταγή να εφοδιαστούν όλοι οι μαθητές με πηλίκια νέου τύπου αντί του ποσού των 2.000 δραχμών.⁸⁷⁰ Εκτός αυτών των προβλημάτων παρουσιάστηκαν στο Γυμνάσιο Αρρένων και ελλείψεις καθηγητών,⁸⁷¹

⁸⁶⁷ Εφημερίδα «Εκπαιδευτικός Ακρίτας», αρ. φ. 21, 21/04/1945, σ. 2.

⁸⁶⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1033, 14/07/1946, σ. 2.

⁸⁶⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1036, 05/07/1946, σ. 2.

⁸⁷⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1051, 18/10/1946, σ. 2.

⁸⁷¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1063, 17/01/1947, σ. 2.

οι οποίες συνεχίζονταν για τα δύο Γυμνάσια και την επόμενη χρονιά. Παρ' όλα αυτά, λίγους μήνες αργότερα και κατόπιν εγκυκλίου του Υπ. Παιδείας, τα σχολεία εφοδιάστηκαν με ραδιόφωνα για τον εκσυγχρονισμό τους.⁸⁷²

Εκτός από τα Γυμνάσια της πόλης, τα ίδια ακριβώς προβλήματα παρουσιάστηκαν και στα δημοτικά. Συγκεκριμένα δημοσίευμα ανέφερε πως το 4ο δημοτικό σχολείο λειτουργούσε σε προσωρινή στέγη και με την προοπτική πάντα να βρεθεί νέο κτίριο. Λειτουργούσε επίσης με ελλείψεις προσωπικού και ήταν αναγκαία η κάλυψη των κενών θέσεων.⁸⁷³

Τον Δεκέμβρη του 1947 εκδόθηκε το «Λεύκωμα των εκπαιδευτικών Φλώρινας». Ο παλιός Γυμνασιάρχης στη Φλώρινα, Α. Ατσαβές, με επιστολή του προς τον Επιθεωρητή Δημοτικών σχολείων, Κ. Μπάλλα, εξέφραζε τα συγχαρητήρια του στον Επιθεωρητή και στους συνεργάτες του για την έκδοση του Λευκώματος και υποσχέθηκε βοήθεια για τη διάθεση του.⁸⁷⁴ Επίσης θετική ήταν και η αντίδραση του υπουργού Βορείου Ελλάδος, Μπασιάκου, ο οποίος με επιστολή του στον Μπάλλα, εξέφραζε τον θαυμασμό του για το Λεύκωμα και συνέχαιρε τους δημιουργούς του.⁸⁷⁵

Στις καθιερωμένες δημοσιεύσεις του τοπικού Τύπου ανήκαν και αυτές που αναφέρονταν στους απόφοιτους των γυμνασίων Φλώρινας, το πρόγραμμα των Απολυτηρίων και όλων των εξετάσεων. Για την επανεξέταση των μαθητών, διευκρίνιζε το «Έθνος» σε άρθρο του, πως έπρεπε να υποβληθεί αίτηση με απλό χαρτόσημο και χαρτόσημο εκπαιδευτικών τελών.⁸⁷⁶

Τον Οκτώβριο του 1948 πραγματοποιήθηκε επίσκεψη του Ανώτατου Εκπαιδευτικού Συμβούλου, Γ. Ζομπανάκη, συνοδευόμενου από τον Γενικό Επιθεωρητή Μέσης Εκπαίδευσης της Περιφέρειας Φλώρινας, Σταματέλο, οι οποίοι παρέστησαν στον εορτασμό του ιστορικού «ΟΧΙ» των Γυμνασίων της πόλης και μίλησαν στους μαθητές.⁸⁷⁷ Ακολούθησε η απονομή βραβείων των αριστευσάντων μαθητών που έγινε στην αίθουσα του κινηματοθέατρου «Νέα Ελλάς». Τα χρηματικά βραβεία διέθεσαν οι γονείς των μαθητών για τις ανάγκες του στρατού και την οργάνωση της «Φανέλας του Στρατιώτη».⁸⁷⁸

⁸⁷² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1069, 28/02/1947, σ. 2.

⁸⁷³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1074, 04/03/1947, σ. 2.

⁸⁷⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1109, 19/12/1947, σ. 1.

⁸⁷⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1111, 16/01/1948, σ. 1.

⁸⁷⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1141, 11/09/1948, σ. 2.

⁸⁷⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1149, 06/11/1948, σ. 2.

⁸⁷⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1149, 06/11/1948, σ. 2.

Τον Μάρτιο του 1949 το Δ.Σ Φλώρινας αποφάσισε την ίδρυση Δημόσιας Μέσης Εμπορικής Σχολής στην πόλη της Φλώρινας.⁸⁷⁹ Σύμφωνα με δημοσίευμα του «Έθνους», η Εμπορική Σχολή ιδρύθηκε στην Φλώρινα τον Σεπτέμβριο της ίδιας χρονιάς. Στη σχολή θα φοιτούσαν οι τελειόφοιτοι μαθητές του δημοτικού και οι εισιτήριες εξετάσεις θα διενεργούνταν στο Γυμνάσιο Αρρένων.⁸⁸⁰

Τον Ιούνιο του 1949 ανακοινώθηκε η αναχώρηση του Επιθεωρητή των Δημοτικών σχολείων, Κ. Μπάλλα. Στο δημοσίευμα της η εφημερίδα εξήρε τη δράση του στην περιοχή και ανέφερε πως ο λαός της Φλώρινας τον αποχαιρέτησε με παλλαϊκή προπομπή που του επιφύλαξε.⁸⁸¹

Τον Σεπτέμβριο του 1949, με το τέλος του Εμφυλίου πολέμου η ΙΙ Μεραρχία υπέβαλε πρόταση απονομής Μεταλλίου εξαιρετων πράξεων σε 40 εκπαιδευτικούς: τους Γυμνασιάρχες Αρρένων και θηλέων, και τέσσερις καθηγητές, τον Διευθυντή της Παιδαγωγικής Ακαδημίας, τον Επιθεωρητή δημοτικών σχολείων και τον διευθυντή του 5ου δημοτικού, καθώς και 31 δασκάλους, οι οποίοι πρόσφεραν πολύτιμες υπηρεσίες στον αγώνα της πατρίδας.⁸⁸² Ενώ ο θρυλικός «Παππούς», Στρατηγός Ν. Παπαδόπουλος, λίγες μέρες πριν αποχωρήσει από την Φλώρινα δήλωνε: « [....] οι δάσκαλοι επίσης πρέπει να σπεύσουν στις επάλξεις της πατρίδας και να αναστυλώσουν με το έργο τους τα ερείπια που άφησε πίσω του ο κομμουνισμός με τα αντεθνικά του συνθήματα. Θα ήταν έγκλημα η απουσία των δασκάλων από το μεγάλο προσκλητήριο της Πατρίδας».⁸⁸³

Την ίδια περίοδο, με τη λήξη δηλαδή του Εμφυλίου, έγιναν προτάσεις για την αποκατάσταση της εκπαίδευσης στην περιοχή της Φλώρινας. Συγκεκριμένα τα σχολεία στα οποία στεγάζονταν οικογένειες των ανταρτόπληκτων Κρατεριωτών έπρεπε να εκκενωθούν και να παραδοθούν στην εκπαίδευση. Με την έναρξη της σχολικής χρονιάς έπρεπε να είναι έτοιμα για να λειτουργήσουν και για τις οικογένειες αυτές να ληφθεί ιδιαίτερη μέριμνα ώστε να εγκατασταθούν σε άλλες οικίες.⁸⁸⁴ Επίσης οι δάσκαλοι είχαν χρέος να επανέλθουν στα καθήκοντα τους, που τα τελευταία

⁸⁷⁹ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ., 31-03-1949.

⁸⁸⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1191, 24/09/1949, σ. 2.

⁸⁸¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1178, 18/06/1949, σ. 2.

⁸⁸² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1188, 03/09/1949, σ. 3.

⁸⁸³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1190, 17/09/1949, σ. 1.

⁸⁸⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1190, 17/09/1949, σ. 1.

χρόνια τα εγκατέλειψαν λόγω των γεγονότων και να αναπληρώσουν όλα τα κενά που ερημώθηκαν λόγω του πολέμου.⁸⁸⁵

Λίγο πριν εκπνεύσει το 1949 πραγματοποιήθηκε απεργία διαρκείας και υποβλήθηκαν παραιτήσεις των καθηγητών των Γυμνασίων γιατί δεν ρυθμίστηκε το ζήτημα της διαβάθμισης των καθηγητών της χώρας και της επίλυσης των ζητημάτων του καθηγητικού κλάδου.⁸⁸⁶ Τελικά, σύμφωνα με δημοσιεύματα, μετά από τις απεργίες εργατών και υπαλλήλων, η κυβέρνηση ικανοποίησε όλα τα αιτήματα των καθηγητών και επανήλθαν στις θέσεις τους.⁸⁸⁷

2. Η Παιδαγωγική Ακαδημία.

Στη διάρκεια του 1945 και έως τον Οκτώβριο του 1946 δεν υπάρχουν δημοσιεύματα σχετικά με τη λειτουργία της Παιδαγωγικής Ακαδημίας. Αυτό οδηγεί σε συμπεράσματα περί της μη λειτουργίας της αυτό το διάστημα. Η πρώτη αναφορά που γίνεται σε εφημερίδα για την Παιδαγωγική Σχολή είναι τον Οκτώβριο του 1946. Κατά την έναρξη του νέου σχολικού έτους, τον Οκτώβριο του 1946, εν' όψει της επαναλειτουργίας της Παιδαγωγικής Ακαδημίας Φλώρινας, με υπουργική απόφαση προκηρύχθηκε διαγωνισμός για την εισαγωγή 40 σπουδαστών και των δύο φύλων στην Παιδαγωγική Σχολή.⁸⁸⁸ Όσο για την οικονομική στήριξη της σχολής ο Δήμος Φλώρινας ενέκρινε κονδύλιο για την εκπλήρωση των αναγκών της.⁸⁸⁹

Τον Μάρτιο του 1947 εγκρίθηκε από τον Δήμο επίσης κονδύλιο για την Παιδαγωγική Ακαδημία ύψους ενός εκατομμυρίου μετά από εισήγηση του Νομάρχη Φλώρινας.⁸⁹⁰ Τον Σεπτέμβριο του 1947 ανακοινώθηκε από τον Διευθυντή της Παιδαγωγικής Ακαδημίας Φλώρινας, Η. Χαραλαμπάκη, η έναρξη των μαθημάτων της σχολής, στις 15 Σεπτεμβρίου και η ημερομηνία των εισαγωγικών εξετάσεων που θα διεξάγονταν το πρώτο δεκαήμερο του Οκτωβρίου. Ανάμεσα στα άλλα δικαιολογητικά απαιτούνταν από την Διοίκηση Χωροφυλακής, πιστοποιητικό για τη διαγωγή, το ήθος και την κοινωνική συμπεριφορά του υποψηφίου.⁸⁹¹

⁸⁸⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1192, 01/10/1949, σ. 1.

⁸⁸⁶ Εφημερίδα «Ακρική Βόρειος», αρ. φ. 24, 20/11/1949 και αρ. φ. 25, 04/12/1949, σ. 1.

⁸⁸⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1203, 17/12/1949, σ. 2.

⁸⁸⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1049, 04/10/1946, σ. 2.

⁸⁸⁹ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ., 18-02-1947 και άνευ αρ., 17-11-1947

⁸⁹⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1072, 21/03/1947, σ. 2.

⁸⁹¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1095, 12/09/1947, σ. 2.

Τον Απρίλιο του 1947 το «Έθνος» δημοσίευσε καταγγελία του συλλόγου γονέων και κηδεμόνων της Ακαδημίας Φλώρινας για την στάση της εφημερίδας «Φωνή του Λαού» απέναντι στην ίδρυση και τη λειτουργία της σχολής. Οι γονείς διέψευδαν τα γραφόμενα της «Φωνής του Λαού» ότι δηλαδή οι καθηγητές της Ακαδημίας δίδασκαν σε βάρος των ωρών μαθημάτων που υποχρεούνταν στα δύο Γυμνάσια και προκάλεσαν τον εκδότη της εφημερίδας, Ιωαννίδη, να ενημερωθεί από το Γυμνασιάρχη, καθώς και να πάψει το «*δυσφημιστικό και αντεθνικό τροπάριο*». ⁸⁹²

Τον Ιούλιο του 1948, έγινε η τελετή αποφοίτησης 42 πτυχιούχων της Παιδαγωγικής Ακαδημίας και 17 του τμήματος Νηπιαγωγών. Η τελετή απονομής των διπλωμάτων υλοποιήθηκε στην αίθουσα της Παιδαγωγικής Ακαδημίας με την παρουσία των Αρχών της πόλης. Η τελετή περιελάμβανε ομιλίες, τραγούδια και έκθεση έργων χειροτεχνίας των σπουδαστών, τα οποία αποτελούσαν μέρος των εργασιών τους. ⁸⁹³ Ακολούθησε ευχαριστήρια επιστολή των γονέων και κηδεμόνων των αποφοιτησάντων από την Παιδαγωγική Σχολή τόσο προς το προσωπικό της όσο και προς το Κράτος που μερίμνησε για την ίδρυση της Ακαδημίας, η οποία, όπως έγραφαν, προσέφερε ευκαιρίες σε παιδιά των οποίων οι οικογένειες τους αδυνατούσαν να τα στείλουν για σπουδές σε άλλες πόλεις. ⁸⁹⁴ Ο Δήμος αναγνωρίζοντας την σημασία των δύο σχολών για την κοινωνία της Φλώρινας ενέκρινε, μαζί με τις πιστώσεις για τα Δημοτικά και τα Νηπιαγωγεία, πιστώσεις για τις ανάγκες των σχολών. ⁸⁹⁵

Τον Ιούλιο του 1949 πραγματοποιήθηκε η δεύτερη, από την επαναλειτουργία, τελετή των αποφοίτων σπουδαστών της Παιδαγωγικής Ακαδημίας. Την γιορτή τίμησαν με την παρουσία τους ο Στρατηγός «Παππούς», ο Νομάρχης, ο Δήμαρχος και όλοι οι γονείς και κηδεμόνες των αποφοιτησάντων σπουδαστών. ⁸⁹⁶

3. Το Εθνικό Οικοτροφείο Αρρένων.

Τον Απρίλιο του 1945 και κατόπιν διετούς σχεδόν απουσίας το Εθνικό Οικοτροφείο Αρρένων Φλώρινας επανήλθε από την Έδεσσα, όπου είχε καταφύγει

⁸⁹² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1076, 25/04/1947, σ.1,2.

⁸⁹³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1132, 10/07/1948, σ. 2.

⁸⁹⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1133, 17/07/1948, σ. 2.

⁸⁹⁵ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ., 10-09-1948.

⁸⁹⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1180, 02/07/1949, σ. 2.

εξαιτίας των γερμανικών διώξεων.⁸⁹⁷ Μετά το πέρας σχεδόν ενός εξαμήνου από την επιστροφή του Εθνικού Οικοτροφείου στη Φλώρινα, πραγματοποιήθηκε επίσκεψη του Διευθυντή του Υπουργείου Πρόνοιας και του Τμηματάρχη του ίδιου Υπουργείου. Σκοπός της επίσκεψης τους ήταν ο έλεγχος του Οικοτροφείου, το οποίο βρήκαν σε άριστη κατάσταση. Στη συνέχεια με τον Διευθυντή του Οικοτροφείου, Ιακώβου, συνέταξαν τους προϋπολογισμούς των Νηπιοτροφείων και των Αγροτικών Μεταβατικών Οικοκυρικών σχολών της Περιφέρειας, τα οποία και θα λειτουργούσαν τον αμέσως επόμενο χρόνο υπό την εποπτεία του Διευθυντή του Οικοτροφείου Φλώρινας.⁸⁹⁸

Αξιόλογες ήταν οι δράσεις και η προσφορά του Εθνικού Οικοτροφείου στην κοινωνία της Φλώρινας. Το ίδρυμα ευαισθητοποιημένο από την επίθεση που έγινε στο Κρατερό και την καταστροφή που υπέστη από τους αντάρτες τον Ιούνιο του 1947, οργάνωσε θεατρική παράσταση με σκοπό να διατεθούν οι εισπράξεις της υπέρ του χωριού. Ανέβασε το τρίπρακτο δράμα «Παρασημοφορία Μπολσεβίκου», γραμμένο από τον Διευθυντή του Οικοτροφείου Ιακώβου.⁸⁹⁹ Η εκδήλωση συμπεριελάμβανε επίσης τραγούδια, απαγγελίες και την παράσταση μιας κωμωδίας και ήταν αφιερωμένη στους ανταρτόπληκτους Κρατεριανούς (Ρακοβίτες) τιμώντας επίσης τον Παύλο Ρακοβίτη, ήρωα του Μακεδονικού Αγώνα.⁹⁰⁰

Διοργάνωσε, επίσης, σχολικές γιορτές στο κινηματοθέατρο «Νέα Ελλάδα»,⁹⁰¹ αλλά και συμμετείχε σε όλες τις επίσημες εκδηλώσεις που πραγματοποιήθηκαν στην πόλη,⁹⁰² αφού η φιλαρμονική του Δήμου, που υπήρχε από την εποχή της τουρκοκρατίας είχε διαλυθεί για ένα χρονικό διάστημα, επειδή ο Δήμος δεν μπορούσε να διαθέσει κονδύλιο για τη συντήρησή της. Την έλλειψη αυτή αναπλήρωσε η Διεύθυνση του Οικοτροφείου η οποία, με πρωτοβουλία του διευθυντή, Ιακώβου, κατάρτισε τους οικότροφους για να συμμετέχουν στις τελετές και γιορτές της πόλης.⁹⁰³

Ο Δήμος Φλώρινας στήριζε οικονομικά το Οικοτροφείο της Φλώρινας σε όλες τις ανάγκες του. Χαρακτηριστική είναι η απόφαση του Δ.Σ. σύμφωνα με την οποία ενέκρινε ποσό αποζημίωσης στον αρχιμουσικό (Θ.Β.) της μπάντας του, για την

⁸⁹⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 989, 12/04/1945, σ. 2.

⁸⁹⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1048, 29/09/1946, σ. 2.

⁸⁹⁹ Εφημερίδα «Μακεδονομάχος» αρ. φ. 4, 24/06/1947 σ. 4.

⁹⁰⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1084, 07/06/1947, σ. 1.

⁹⁰¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1132, 10/07/1948, σ. 2.

⁹⁰² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1167, 26/03/1949, σ. 1.

⁹⁰³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1168, 02/04/1949, σ. 1.

προσφορά και το έργο του στο Οικοτροφείο,⁹⁰⁴ ενώ λίγους μήνες αργότερα αποδέχθηκε την αίτηση του για την αύξηση του μισθού του.⁹⁰⁵ Για την οικονομική του ενίσχυση του ιδρύματος και τον εκσυγχρονισμό του, εκτός του Δήμου, φρόντιζαν και οι παλιοί τρόφιμοι του Οικοτροφείου, όπως η δωρεά που λαμβάνει από μετανάστη στην Αυστραλία.⁹⁰⁶

4. Ο Εθνικός Παιδικός Σταθμός Φλώρινας.

Τον Ιούνιο του 1945 ιδρύθηκε και άρχισε η λειτουργία του Παιδικού Σταθμού Φλώρινας, με σκοπό την περίθαλψη και μόρφωση απόρων νηπίων 3-7 ετών. Πρόεδρος του σταθμού ορίστηκε ο Μητροπολίτης Φλωρίνης Αλμωπίας και Εορδαίας, Βασίλειος.⁹⁰⁷ Δημοσίευμα στον τοπικό Τύπο ανέφερε πως ο Παιδικός Σταθμός, το 1946, φιλοξενούσε 30 απορφανισμένα παιδιά παρέχοντας τους τροφή, ψυχαγωγία και δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Το ίδρυμα ενισχύθηκε με 20 εκατομμύρια δραχμές και έτσι θα είχε τη δυνατότητα να φιλοξενήσει ως 100 παιδιά.⁹⁰⁸ Για τα έξοδα του Σταθμού και τη βελτίωση των συσσιτίων του συνέδραμαν και πολίτες της Φλώρινας, προσφέροντας χρηματικά ποσά και δωρεές.⁹⁰⁹

Σε άρθρο του στο «Εθνος», ο αρθρογράφος «Χ» για τον «Εθνικό Παιδικό Σταθμό» μας πληροφορεί πως η λειτουργία του Σταθμού ξεκίνησε το 1945. Διευθύντρια του Σταθμού ήταν η Α. Δημητριάδου. Στον Παιδικό Σταθμό φιλοξενούνταν 70 μικρά εργαζομένων μητέρων, ορφανά και άπορα από όλες τις κοινωνικές τάξεις ενώ κατά τη χειμερινή περίοδο ο αριθμός τους αυξανόταν μέχρι τα 120. Το προσωπικό του Σταθμού ήταν πλήρες και αποτελούνταν από τη Διευθύντρια, την παιδαγωγό, τη νηπιοκόμο και τη μαγειρίσσα. Η ψυχαγωγία όμως των παιδιών ήταν ελλιπής, αφού δεν υπήρχαν παιχνίδια. Οι πόροι του Σταθμού προέρχονταν από το Υπουργείο Κοινωνικής Πρόνοιας αλλά δεν ήταν ικανοποιητικοί. Όσο για την κοινωνία, τους συλλόγους, τα σωματεία, σύμφωνα με το δημοσίευμα, αδιαφορούσαν. Με εξαίρεση κάποιους ιδιώτες κανείς άλλος, συμπεριλαμβανομένου και του Δήμου, δεν ενδιαφερόταν ή δεν προσέφερε κάποια χρηματική βοήθεια ή άλλου είδους αρωγή.

⁹⁰⁴ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ., 23-08-1948.

⁹⁰⁵ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ., 15-11-1948.

⁹⁰⁶ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1165, 12/03/1949, σελ. 2.

⁹⁰⁷ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 998, 15/06/1945, σ.2.

⁹⁰⁸ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1033, 14/06/1946, σ.2.

⁹⁰⁹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1043, 23/08/1946, σ.2.

Ο Ερυθρός Σταυρός και η Διεύθυνση της Παιδικής Στέγης Αμερικανικής Περιθάλψεως πρόσφεραν διάφορα δέματα, όμως οι ανάγκες του Σταθμού είναι μεγάλες.

Το κτήριο που λειτουργούσε ο Σταθμός ήταν τελείως ακατάλληλο, γιατί όπως μας πληροφορεί ο αρθρογράφος, βρισκόταν στον κεντρικό δρόμο μέσα στις σκόνες και η περίφραξη του με τα συρματοπλέγματα θύμιζε στρατόπεδο συγκεντρώσεως. Τέλος έκρινε πως επιβαλλόταν η ανέγερση καινούργιου κτηρίου που θα πληρούσε όλους τους όρους υγιεινής.⁹¹⁰ Μετά από έναν χρόνο ακριβώς ο ίδιος αρθρογράφος, «Χ.Γ.» (Χάρης Γρηγορίου), έγραφε για τον Εθνικό Παιδικό Σταθμό πως ήταν από τα τελειότερα ιδρύματα της πόλης και ότι φιλοξενούσε 100 παιδιά και των δύο φύλων, ορφανά, άπορα, ανταρτόπληκτα και όσα είχαν ανάγκη φροντίδας. Ο Πρόεδρος και κυριότερος συντελεστής του ήταν ο Μητροπολίτης Βασίλειος, ενώ τον πλαισιώναν ο Δήμαρχος Αν. Καντζάς, ο Διευθυντής της Εθνικής Τράπεζας Μπεκόπουλος, ο νομαρχιακός υπάλληλος Καντζάς και ο Διευθυντής του Εθνικού Οικοτροφείου Κ. Ιακώβου, ο οποίος ήταν και επόπτης του Παιδικού Σταθμού. Το ίδιο δημοσίευμα περιγράφει ότι τα παιδιά ήταν ντυμένα με ομοιόμορφες ποδιές και έπαιρναν το πρόγευμα τους με απόλυτη τάξη. Έπειτα έπαιζαν και τραγουδούσαν υπό την επίβλεψη της νηπιοκόμου. Η Διευθύντρια του Σταθμού ήταν η ψυχή του Ιδρύματος και τους συμπεριφέρεται σαν τη μητέρα τους.⁹¹¹

Μετά από τέσσερα χρόνια λειτουργίας του, τον Απρίλιο του 1949, τελέστηκαν τα εγκαίνια του νέου Παιδικού Σταθμού. Στη τελετή παρέστησαν ο Μητροπολίτης, οι πολιτικές και στρατιωτικές Αρχές της πόλης, γονείς και κηδεμόνες των τροφίμων. Για την κατασκευή του έργου, σύμφωνα με δημοσίευμα, συντέλεσαν ο Μητροπολίτης Βασίλειος ως πρόεδρος του ιδρύματος, ο νομομηχανικός Δημητριάδης και ο εργολάβος Χ. Κορτσάρης, ενώ για την φροντίδα των παιδιών Διευθύντρια είναι Λ. Δημητριάδου.⁹¹²

5. Ο Αγροτικός Παιδικός Σταθμός Φλαμπούρου.

Ο αρθρογράφος «Χ» στο «Έθνος» μας πληροφορεί πως ο Αγροτικός Παιδικός Σταθμός Φλαμπούρου στεγαζόταν στο εξοχικό κέντρο «Ακρόπολις» στην Φλώρινα,

⁹¹⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1073, 28/03/1947, σ.1- 2.

⁹¹¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1129, 19/06/1948, σ.1.

⁹¹² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1171, 23/04/1949, σ.2.

εξαιτίας της επικίνδυνης κατάστασης που επικρατούσε στο χωριό τους. Ο Σταθμός στέγαζε 40 παιδιά από το Φλάμπουρο και άλλα τόσα από Κρατερό και Κλεινές. Εκτός της διατροφής, παρεχόταν διαπαιδαγώγηση από τις 3 νηπιοκόμους του ιδρύματος. Το οίκημα δεν ήταν κατάλληλο για τη στέγαση τους εξαιτίας τη υγρασίας και ήταν αναγκαίο να βρεθεί κάποιο άλλο μέσα στην πόλη μέχρι να παταχθεί η ανταρσία και επιστρέψουν τα παιδιά στο Σταθμό στο Φλάμπουρο, όπως στεγάζονταν και παλαιότερα.⁹¹³ Δύο μήνες αργότερα στον τοπικό Τύπο, κάτοικοι του Φλαμπούρου και του Ανταρτικού εξέφραζαν ικανοποίηση για την επανασύσταση του Νηπιτροφείου, το οποίο εξυπηρετούσε σημαντικό αριθμό Νηπίων. Τους επαινούς άξιζε ο Διευθυντής του Οικοτροφείου Φλώρινας, Ιακώβου για τις ενέργειες οργάνωσης του.⁹¹⁴ Ευχαριστήριο προς τον διευθυντή του Εθνικού Οικοτροφείου δημοσιεύεται επίσης από την Επιτροπή του Αγροτικού Νηπιτροφείου Φλαμπούρου, που με την βοήθεια και τις υποδείξεις του μπόρεσαν να εξοπλίσουν το νηπιτροφείο τους με τα απαραίτητα έπιπλα.⁹¹⁵

6. Η Παιδόπολη Φλώρινας, «Αγία Όλγα».

Τον Αύγουστο του 1947 ιδρύθηκε το ίδρυμα «Παιδόπολις» με σκοπό την περίθαλψη της «παιδικής ηλικίας». Για την ίδρυση του ιδρύματος η Εκτελεστική Επιτροπή Εράνου Πρόνοιας Βορείου Ελλάδος έστειλε μεγάλο χρηματικό ποσό.⁹¹⁶ Ένα χρόνο αργότερα, τον Απρίλιο του 1948 πραγματοποιήθηκε αγιασμός στο μέγαρο της Οικοκυρικής Σχολής επί τη ευκαιρία της ενάρξεως της λειτουργίας του ιδρύματος.⁹¹⁷ Το 1948 στο ίδρυμα φιλοξενήθηκαν και νοσηλεύθηκαν τραυματίες οι οποίοι σε επιστολή τους που δημοσιεύθηκε στο «Έθνος» ευχαριστούσαν τα κορίτσια της Παιδόπολης «Αγία Όλγα» για την φροντίδα που τους έδειξαν.⁹¹⁸ Αξιοσημείωτο είναι ότι τα παιδιά της Παιδόπολης λόγω της επικίνδυνης κατάστασης που επικρατούσε στη Φλώρινα το 1949 είχαν σταλεί στη Θεσσαλονίκη. Τον Δεκέμβριο

⁹¹³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1114, 13/02/1948, σ. 2.

⁹¹⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1119, 03/04/1948, σ. 2.

⁹¹⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1140, 04/09/1948, σ. 2.

⁹¹⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1092, 22/08/1947, σ. 2.

⁹¹⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1121, 17/04/1948, σ. 2.

⁹¹⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1155, 18/12/1948, σ. 2.

όμως της ίδιας χρονιάς και αφού είχε λήξει ο Εμφύλιος επιστρέφουν στην πόλη για να σταλούν τελικά πίσω στους γονείς τους.⁹¹⁹

7. Το ίδρυμα Αμερικανικής Περιθάλψεως « Εγγύς Ανατολής».

Τον Μάρτιο του 1946 και σε άρθρο του «Χ» στο «Έθνος» με τίτλο «Μια επίσκεψη στο ίδρυμα Αμερικανικής Περιθάλψεως “Εγγύς Ανατολή”», πληροφορούμαστε πως το ίδρυμα στεγαζόταν στο κτήριο που άλλοτε στεγαζόταν η Οικοκυρική Σχολή. Εμπνευστής ήταν ο σύζυγος της Επιθεωρητού του ιδρύματος Κοσκινίδου, ο οποίος, σύμφωνα με το άρθρο μετεκπαιδεύτηκε στην Αμερική, και Διευθύντρια του ιδρύματος ορίστηκε η Παπαδοπούλου. Το ίδρυμα άρχισε να λειτουργεί από τον Ιούλιο του 1946 και φιλοξένησε 200 παιδιά και των 2 φύλων από 6 έως 13 ετών όπου σε αυτό έβρισκαν τη μητρική φροντίδα. Προτιμούνταν παιδιά πυροπαθών, ορφανά και άπορα παιδιά, στα οποία τους παρέχεται τροφή, μάθηση και παιχνίδι. Επίσης συνεργεία του ιδρύματος από γιατρούς και άλλο προσωπικό περιέτρεχαν τα χωριά για να συγκεντρώσουν παιδιά που είχαν πραγματική ανάγκη. Όσο αφορά το προσωπικό του ιδρύματος, η Διευθύντρια περιστοιχιζόταν από 2 δημοδιδασκάλισσες, μια επισκέπτρια αδερφή, μια νοσοκόμα και 8 ομαδάρχες, ενώ υπήρχε και άλλο βοηθητικό προσωπικό. Η παραμονή των παιδιών ήταν τρίμηνη και η διατροφή τους κατά την περίοδο αυτή εξαιρετική και φροντισμένη έτσι ώστε να μπορέσουν τα παιδιά να επανέλθουν σε φυσιολογικά επίπεδα. Τέλος οι δύο δασκάλες φρόντιζαν τα παιδιά κατά την παραμονή τους παρέχοντας τους τα πρώτα γράμματα, ενώ *«η ιατρική τους περίθαλψη γινόταν χωρίς φειδώ»*.⁹²⁰ Συμπληρωματικά αναφέρεται πως *«τα παιδιά παραλαμβάνονται αδύνατα και καχεκτικά, από πληγείσες περιοχές της περιφέρειας της Φλώρινας, με αυτοκίνητα της NEF και μετά από τρεις μήνες παραμονής στο ίδρυμα «Αμερικανικής Περιθάλψεως, Εγγύς Ανατολής» επιστρέφουν στις οικίες τους τελείως υγιή»*.⁹²¹

⁹¹⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1203, 17/12/1949, σ. 2.

⁹²⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1051, 18/10/1946, σ. 2.

⁹²¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1061, 01/01/1947, σ. 3.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9^ο : Κοινωφελείς Οργανισμοί, Υπηρεσίες και εθελοντικές Οργανώσεις.

1. Ο κοινωφελής Οργανισμός «Η Ελληνική Μέριμνα».

Σε συνέχεια δημοσιευμάτων του «Εθνους» για τα εθνικά ιδρύματα στο άρθρο του ο Χ. Γρηγορίου ανέφερε πως «Η Ελληνική Μέριμνα» ήταν ένας κοινωφελής οργανισμός, ο οποίος αποσκοπούσε όπως και τα άλλα φιλανθρωπικά ιδρύματα στην ανασυγκρότηση της Ελλάδας. Στο παράρτημα της Φλώρινας Πρόεδρος ήταν η Αναγνωστοπούλου, σύζυγος του δικηγόρου Γ. Αναγνωστόπουλου. Οι βάσεις της Ε.Μ. (Ελληνικής Μέριμνας) Φλώρινας, γράφει ο Χ. Γρηγορίου, τέθηκαν από την δ/δα Μεταξά, μέλος του Κεντρικού Συμβουλίου στις αρχές Ιανουαρίου 1947. Αρχικά ξεκίνησε με μόνο 40 κυρίες για να αυξηθούν γύρω στα 400 τακτικά μέλη. Σκοπός της «Μέριμνας», ήταν όχι μόνο η ανακούφιση των πασχόντων γενικά, αλλά «έχει πρόγραμμα για μια πλατειά εκπολιτιστική και εθνική ανάταση». Στο τετράμηνο διάστημα από την ίδρυση της η Μέριμνα πραγματοποίησε έσοδα 3.500.000 δραχμών από συνδρομές των τακτικών της μελών τα οποία διατέθηκαν για διάφορους φιλανθρωπικούς σκοπούς. Είχε 5 τμήματα εφορίας: Την Εφορία Τελετών, Κοινωνικής πρόνοιας και Περίθαλψης, Εξεύρεσης πόρων, Νυχτερινών σχολών και διαλέξεων και τέλος την Εφορία Στρατού.⁹²² Όσον αφορά τη χρηματοδότηση και στήριξη του ιδρύματος του ιδρύματος δεν έλλειπαν οι προσφορές χρηματικών ποσών τόσο από ευαισθητοποιημένους ιδιώτες όσο και από συλλόγους.⁹²³

Η Ελληνική Μέριμνα, με ανακοίνωση της στον Τύπο τον Νοέμβριο του 1947 και λόγω της αναγκαιότητας των καταστάσεων καλούσε όλες τις γυναίκες και τα κορίτσια της πόλης να αναλάβουν το πλέξιμο μάλλινων ειδών για τους μαχόμενους στρατιώτες, με μαλλί που θα τους διανέμονταν. Σύμφωνα με την ανακοίνωση οι δηλώσεις συμμετοχής των ενδιαφερουσών θα γινόταν στο Γραφείο της Ελληνικής Μέριμνας, το οποίο στεγαζόταν προσωρινά στον Παιδικό Σταθμό.⁹²⁴

Δύο μήνες αργότερα, εξαιτίας της προσφοράς της προς τους στρατιώτες, έλαβε ευχαριστήριο από την XV Μεραρχία. Το καλλιτεχνικό της τμήμα σε περιοδεία του στην Κοζάνη και σε φυλάκια της περιοχής έδωσε μια σειρά παραστάσεων με σκοπό την ψυχαγωγία των στρατιωτών. Επιπρόσθετα τα έσοδα των πολιτικών της

⁹²² Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1075, 28/04/1947, σ. 1-2.

⁹²³ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1073, 28/03/1947, σ. 2- και αρ. φ. 1081, 30/05/1947, σ. 2.

⁹²⁴ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1104, 14/11/1947, σ. 2.

παραστάσεων που ανέβασε τα διέθεσε στους στρατιώτες. Τέλος, το δημοσίευμα ανέφερε ότι τα μέλη του οργανισμού διένειμαν δώρα σε τραυματίες και ασθενείς του Στρατιωτικού Νοσοκομείου Φλώρινας.⁹²⁵

Άλλου είδους δράση που καταγράφεται στον τοπικό Τύπο είναι οι επισκέψεις των μελών της και η προσφορά βοήθειας σε ασθενείς και στρατιώτες. Σύμφωνα με το «Έθνος» οι κυρίες της Ελληνικής Μέριμνας επισκέπτονταν κατ' οίκον άπορους ασθενείς δίνοντας τους χρηματικά βοηθήματα, στρατιωτικά φυλάκια της υπαίθρου μοιράζοντας στους στρατιώτες ποτά, τσιγάρα και γλυκίσματα,⁹²⁶ αλλά δεν ξεχνούν και τους μαθητές των δημοτικών στους οποίους διένειμαν απαραίτητα είδη και ματισμό.⁹²⁷

2. Το Κέντρο Κοινωνικής Πρόνοιας.

Εξαιτίας των δύσκολων συνθηκών διαβίωσης τον Μάιο του 1946 το Κέντρο Κοινωνικής Πρόνοιας Φλώρινας ανακοίνωσε την υποβολή αιτήσεων των πολιτών στη ενοριακή επιτροπή προκειμένου να χαρακτηριστούν, όσοι επιθυμούσαν, ως άποροι βάσει των ισχυόντων νόμων.⁹²⁸ Έτσι θα μπορούσε να τους παρασχεθεί η βοήθεια που δικαιούνταν, είτε στη διανομή τροφίμων είτε σε χρηματικά επιδόματα.

Τον Οκτώβριο του 1946, γνωστοποιήθηκε από τον Διευθυντή του Υπ. Πρόνοιας ότι εκτός των Νηπιοτροφείων και των Αγροτικών Μεταβατικών Οικοκυρικών σχολών της Περιφέρειας, θα λειτουργούσαν Αγροτικές Οικοκυρικές σχολές και Νηπιοτροφεία σε χωριά της Περιφέρειας, Εθνικός Παιδικός σταθμός στο Αμύνταιο και Εθνικό Οικοτροφείο Αρρένων, 200 ατόμων, στην Πρέσπα. Επίσης για την απόκτηση ειδικευμένου προσωπικού των Σχολών, μετά από εισήγηση του Υπ. Πρόνοιας και του Υπ. Παιδείας, ιδρύθηκε στη Φλώρινα μονοτάξιο Διδασκαλείο Νηπιαγωγών, ενώ στην Καστοριά μονοτάξιο Διδασκαλείο Οικοκυρικών, στα οποία θα φοιτούσαν απόφοιτοι Γυμνασίου Θηλέων.⁹²⁹

Σε δημοσίευμα του Σεπτεμβρίου του 1947 στην εφημερίδα «Έθνος» αναφέρεται πως η Υπηρεσία Πρόνοιας Φλώρινας μετά τις εκκενώσεις των γύρω χωριών, που πραγματοποιήθηκαν λόγω των αυξημένων επιθέσεων των ανταρτών, δεν

⁹²⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1112, 23/01/1948, σ. 2.

⁹²⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1114, 13/02/1948, σ. 1.

⁹²⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1161, 05-02-1949, σ. 2.

⁹²⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1030, 24/05/1946, σ. 2.

⁹²⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1049, 04/10/1946, σ. 1.

κατόρθωσε να στεγάσει τους πρόσφυγες στη Φλώρινα, με αποτέλεσμα οι ανταρτόπληκτοι να παραμένουν στοιβαγμένοι στα σχολεία της πόλης.⁹³⁰ Αντίθετα σε μετέπειτα δημοσίευμα της, το Δεκέμβριο του 1947 η ίδια εφημερίδα έδινε συγχαρητήρια στην Κοινωνική Πρόνοια για την αποτελεσματικότητα της στο θέμα της στέγασης και ιδιαίτερα στον Διευθυντή της Πέιο και το προσωπικό της.⁹³¹

3. «Η Φανέλα του Στρατιώτη».

«Η Φανέλα του Στρατιώτη» ήταν Πανελλήνιο Ίδρυμα που ιδρύθηκε το 1938, υπό την αιγίδα της Βασίλισσας Φρειδερίκης. Η δράση του την περίοδο του 1945-49 στην Φλώρινα, σύμφωνα με δημοσιεύματα στον τοπικό Τύπο, ήταν η αρωγή του Ίδρύματος στους στρατευμένους και στις άπορες οικογένειες, η ενίσχυση τους με χρηματικά ποσά, είδη και δέματα. Το Δεκέμβριο του 1947 δημοσίευμα του «Έθνους» αναφέρει ότι η «Φανέλα του Στρατιώτη», υπό την επίβλεψη της βασίλισσας, βοήθησε τους στρατιώτες από την περίοδο του αλβανικού πολέμου εφοδιάζοντας τους με μάλλινα πλεκτά. Επίσης αναφέρει ότι διέθεσε τσιγάρα, σοκολάτες, καραμέλες, ματισμό και υπόδηση για τους πυροπαθείς και ανταρτόπληκτους της περιοχής, προερχόμενα είδη από έρανο που είχε διεξαχθεί στην Αίγυπτο. Τη νέα χειμερινή περίοδο θα διανέμονταν επίσης στον στρατό ατομικά δέματα. Για το έργο αυτό, μέσω ανακοίνωσης, καλούσε κάθε Έλληνα πολίτη που ήθελε να βοηθήσει να επικοινωνήσει με τη «Φανέλα του Στρατιώτη» για να συνεργαστεί με τον οργανισμό. Ήδη η πρώτη προσφορά είχε γίνει από τους δασκάλους Αμυνταίου.⁹³²

Τον Ιανουάριο του 1948 ακολούθησε ευχαριστήρια επιστολή του Παραρτήματος Φλώρινας της «Φανέλας του Στρατιώτη» προς όσους συνέδραμαν στον έρανο που διεξήχθη. Ιδιαίτερες ευχαριστίες εξέφρασε όμως στον Νομάρχη για τη διάθεση μαλλιού με το οποίο πλέχθηκαν από εθελόντριες πολλά ζευγάρια κάλτσες και πουλόβερ για τους στρατιώτες.⁹³³ Ευχαριστούσε επίσης και τον σύλλογο Εθνικοφρόνων Αλώνων για την προσφορά του υπέρ του μαχόμενου Στρατιώτη.⁹³⁴

⁹³⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1095, 12/09/1947, σ. 2.

⁹³¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1109, 19/12/1947, σ. 1.

⁹³² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1109, 19/12/1947, σ. 2.

⁹³³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1112, 23/01/1948, σ. 2.

⁹³⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1123, 02/05/1948, σ. 2.

Εν' όψει των ημερών του Πάσχα του 1948, το «Έθνος» κατέγραφε πολλές δωρεές ειδών και χρηματικών ποσών από ιδιώτες υπέρ της «Φανέλας του Στρατιώτη».⁹³⁵

Στις 2 Νοεμβρίου διεξήχθη πανελλαδικός έρανος για το ίδρυμα.⁹³⁶ Η συμμετοχή στη Φλώρινα και το Αμύνταιο ήταν μεγάλη και συγκεντρώθηκαν αξιοπρεπή χρηματικά ποσά και πλήθος μάλλινων ειδών.⁹³⁷ Για τον λόγο αυτό το Παράρτημα «Η Φανέλα του Στρατιώτη» ευχαριστεί όλους όσους συντέλεσαν στη μεγάλη επιτυχία του εράνου. Ιδιαίτερα ευχαρίστησε τους διοργανωτές του, τον Μητροπολίτη, τον Νομάρχη και όλες οι επιτροπές των κυριών που συμμετείχαν στη διενέργεια του.⁹³⁸ Τον επόμενο μήνα, τον Δεκέμβριο και κατά τη εορτή των Χριστουγέννων του 1948, οι αξιωματικοί και οι οπλίτες δέχτηκαν τα δέματα της «Φανέλας του Στρατιώτη». Εκτός όμως της πρακτικής τους χρησιμότητας θέρμαναν το ενδιαφέρον των μετόπισθεν για τους στρατιώτες.⁹³⁹

Τον Αύγουστο του 1949 το Παράρτημα «Η Φανέλα του Στρατιώτη» ευχαριστεί τον Γραμματέα του Ελληνικού Αλληλοβοηθητικού Συλλόγου «Ανταρτικόν» στο Τορόντο του Καναδά για το χρηματικό ποσό που διέθεσε προς τον Σύλλογο. Τέτοιες πράξεις, σχολίαζε το δημοσίευμα, τιμούν τους Έλληνες που δεν ξέχασαν την πατρίδα τους. Η χειρονομία τους αυτή συγκίνησε και τον λαό της Φλώρινας.⁹⁴⁰

Τον Νοέμβριο του 1949 έγινε πανελλήνιος έρανος υπέρ της «Φανέλας του Στρατιώτη», για το μάλλινο του άγρουπνου φρουρού. Η «Ακριτική Βόρειος Ελλάς» παροτρύνει γράφοντας *«Πρέπει ο φωτεινός έρανος να ξεπεράσει αυτούς των προηγούμενων χρόνων. Έτσι θα εκδηλωθεί η μεγαλύτερη αγάπη και αλληλεγγύη στους άνδρες των Εθνικών Δυνάμεων, οι οποίοι πολέμησαν και συνέτριψαν τον άτιμο ληστοσυμμορίτη, το ανδρείκελο των μπολσεβίκων και των Σλάβων. Στον έρανο πρέπει να επιτευχθούν όσο το δυνατό μεγαλύτερα ποσά»*.⁹⁴¹ Ο έρανος τελικά, έγραφε το «Έθνος» πως υπερέβη κάθε προσδοκία. Όλοι οι κάτοικοι και καταστηματάρχες διέθεσαν μεγάλα χρηματικά ποσά αποδεικνύοντας για ακόμα μια φορά τη φήμη της

⁹³⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1124, 15/05/1948, σ. 2.

⁹³⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1148, 30/10/1948, σ. 1.

⁹³⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1149, 06/11/1948, σ. 2

⁹³⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1152, 27/11/1948, σ. 2

⁹³⁹ Εφημερίδα «Μακεδονομάχος» αρ. φ. 31, 25/12/1949, σ. 2.

⁹⁴⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1186, 20/08/1949, σ. 2

⁹⁴¹ Εφημερίδα «Ακριτική Βόρειος Ελλάς», αρ. φ. 23, 13/11/1949, σ. 3

Φλώρινας για τον πατριωτισμό της.⁹⁴² Μεγάλη ήταν και η συμβολή της Νομαρχίας με την συγκρότηση Επιτροπών εράνου στις κοινότητες.⁹⁴³

Τα Χριστούγεννα του 1949 η «Φανέλα του Στρατιώτη» διένειμε δέματα στους φρουρούς των Εθνικών Δυνάμεων σε διάφορα χωριά της Φλώρινας. Η διανομή έγινε από τους Νομάρχη Φλώρινας, Δώδο, την πρόεδρο της «Φανέλας του Στρατού» Φλώρινας, Εξάρχου και την Έφορο της «Φανέλας του Στρατιώτη», Καραβίτσου.⁹⁴⁴

4. «Οι Φίλοι του Στρατού».

Αναφορές στον Σύνδεσμο «Οι Φίλοι του Στρατού» γίνονται μόνο στην εφημερίδα «Έθνος» και είναι πολύ λίγες. Συγκεκριμένα τον Μάιο του 1948 και για τις γιορτές του Πάσχα οι Συνεταιρισμοί των κοινοτήτων Αρμενοχωρίου, Αμμοχωρίου, Τριποτάμου, Κ. Κλεινών και Παπαγιάννη προσέφεραν μέσω του Συνδέσμου των «Φίλων του Στρατού» (κόκκινα) αυγά στους στρατιώτες, ενώ ο συνεταιρισμός Πολυπλατάνου και Αρμενοχωρίου «Αγ. Δημήτριος» χρηματικά ποσά υπέρ του Συνδέσμου. Επίσης οι καπνοβιομηχανίες Παπαστράτος και Κεράνης μέσω του Συνδέσμου «Φίλοι του Στρατού» προσφέρουν στους στρατιώτες κούτες τσιγάρων για τη γιορτή του Πάσχα.⁹⁴⁵

Τον Οκτώβριο του 1948 ο Νομάρχης Φλώρινας, Τουσιάδης Δ., πραγματοποίησε δωρεά προς τον Σύνδεσμο⁹⁴⁶ ενώ μια τελευταία αναφορά γίνεται τον Μάιο του 1949 όταν «Οι Φίλοι του Στρατού» Φλώρινας μοίρασαν τρόφιμα, πασχαλινά αυγά και δώρα στους άνδρες της Χωροφυλακής, του Στρατού, καθώς και στους τραυματίες του Νοσοκομείου.⁹⁴⁷

5. Οι δράσεις των Προσκόπων.

Σε μια δύσκολη περίοδο, όπως αυτή του εμφυλίου πολέμου κατά το διάστημα 1945-49, η οργάνωση και δράση ομάδων εθελοντών ήταν μια εξέχουσα παράμετρος προσφοράς τόσο για τους πολίτες της Φλώρινας, όσο και για τους στρατευμένους που

⁹⁴² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1199, 19/11/1949, σ.1.

⁹⁴³ Εφημερίδα «Ακρτική Βόρειος», αρ. φ. 24, 20/11/1949, σ. 8.

⁹⁴⁴ Εφημερίδες «Έθνος», αρ. φ. 1204, 24/12/1949, σ. 2, «Ακρτική Βόρειος», αρ. φ. 29, 25/12/1949, σ. 2.

⁹⁴⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1124, 15/05/1948, σ. 2.

⁹⁴⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1144, 16/10/1948, σ. 2.

⁹⁴⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1173, 07/05/1949, σ. 1.

υπηρετούσαν στην περιοχή. Η αρωγή τους και οι έρανοι που διοργάνωναν για τους αναξιοπαθούντες ανταρτόπληκτους, η συμπαράσταση τους στους τραυματίες στρατιώτες, οι επισκέψεις τους σε φυλάκια της παραμεθορίου, αλλά και η διοργάνωση εκδηλώσεων για την ψυχαγωγία στρατιωτών και πολιτών αποτέλεσαν μερικές από τις πτυχές της δράσης τους για την ανακούφιση στρατιωτών και πολιτών. Τέτοιες ομάδες εθελοντών που οργανώνονται και δρουν με ξεχωριστό ζήλο σε όλη την Ελλάδα και στην περιοχή της Φλώρινας είναι οι Πρόσκοποι, η Ομάδα Οδηγών Φλώρινας και οι εθελόντριες του Ερυθρού Σταυρού.

Οι αναφορές στον τοπικό Τύπο για τους προσκόπους, την περίοδο που ερευνά η παρούσα εργασία, ξεκινούν τον Απρίλιο του 1945 όταν την Κυριακή 15 Απριλίου διεξήχθη έρανος υπέρ της εθελοντικής κίνησης των Προσκοπικών Ομάδων Φλώρινας.⁹⁴⁸ Τον επόμενο μήνα προσκοπικές ομάδες συμμετείχαν μαζί με τον στρατό και τη χωροφυλακή σε ολονύχτια κατάσβεση της πυρκαγιάς που σημειώθηκε στο νοτιότερο μέρος της πόλης. Επίσης το δημοσίευμα αναφέρει ότι τον ίδιο μήνα πραγματοποίησαν εκδρομή στο Αμύνταιο, όπου μετά τη Θεία λειτουργία συμμετείχαν σε παρέλαση προ των επισήμων και στις εκδηλώσεις που διεξήχθησαν (πιθανόν λόγω του πανηγυρισμού της 21^{ης} Μαΐου κατά την οποία γιορτάζουν οι πολιοίχοι του Αμυνταίου, Μ. Κωνσταντίνος και Αγ. Ελένη). Κατόπιν επισκέφτηκαν το Ξινό Νερό και κατέθεσαν στεφάνια στο Ηρώο του χωριού.⁹⁴⁹

Στο πλαίσιο της συνεργασίας και ενότητας των προσκοπικών σωμάτων, τον Ιούνιο του 1946 οι πρόσκοποι της Φλώρινας υποδέχτηκαν στην είσοδο της πόλης τους προσκόπους Κοζάνης. Εκεί τους περίμενε και ο Περιφερειακός τους Έφορος, Στ. Τριανταφυλλίδης, ο οποίος «τους εξεφώνησε δι' ωραίου και εμπνευσμένου λόγου». Η επίσκεψη τους πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο διοργάνωσης εκδηλώσεων του σώματος προσκόπων Φλώρινας. Οι εκδηλώσεις άρχισαν το βράδυ της ίδιας ημέρας στην πλατεία Ομονοίας, όπου τελέστηκε η «γιορτή της πυράς» και ακολούθησαν πατριωτικά και προσκοπικά άσματα. Την επομένη παρέστησαν στο μνημόσυνο εκπαιδευτικών και κατέθεσαν στεφάνι στο ηρώο πεσόντων. Το απόγευμα στο Γυμναστήριο της Φλώρινας εκτέλεσαν διάφορες ασκήσεις, επιδείξεις Μορς και τραυματιοφορέων και τέλος πριν την αναχώρησή τους για την Κοζάνη πραγματοποίησαν εντυπωσιακή παρέλαση.⁹⁵⁰ Στο τέλος του ίδιου μήνα

⁹⁴⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 989, 12/04/1945, σ.2.

⁹⁴⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 994, 24/05/1945, σ.2.

⁹⁵⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 996, 07/06/1945, σ.2.

καταγράφεται έρανος που διοργανώθηκε στη Φλώρινα για τη στολή του Προσκόπου.⁹⁵¹

Την Κυριακή 19 Αυγούστου 1945 διοργανώθηκαν στο Γυμναστήριο της Φλώρινας μεγαλειώδεις προσκοπικές επιδείξεις. Σε αυτές συμμετείχαν 146 Πρόσκοποι και 117 Λυκόπουλα. Στην εκδήλωση παρέστησαν: ο Μητροπολίτης Βασίλειος, ο Νομάρχης Ξηροτύρης, οι πολιτικές και στρατιωτικές Αρχές της πόλης, ο Άγγλος Φρούραρχος κ.α. Το πρόγραμμα περιελάμβανε σωματικές ασκήσεις και επίδειξη δεξιοτήτων που αφορούσαν περιστατικά εκτάκτων αναγκών. Ο συντάκτης του άρθρου εξέφρασε τα συγχαρητήρια στον Π. Ε. Προσκόπων, Στ. Τριανταφυλλίδη, αλλά και σε όλους τους Προσκόπους για την επιτυχημένη εμφάνιση τους.⁹⁵² Τον Σεπτέμβριο του 1945 το Δ.Σ. Φλώρινας ενέκρινε την χορήγηση οικονομικής συνδρομής υπέρ της Εθνικής Ομάδας Προσκόπων Φλώρινα και υπέρ του Σωματείου Ελλήνων Οδηγών.⁹⁵³

Κατά τη διάρκεια του 1946 δεν υπάρχουν δημοσιεύματα στον τοπικό Τύπο που αναφέρονται στη δράση τους. Ωστόσο οργάνωσαν εκδηλώσεις όπως αυτή που καταγράφεται στη στήλη του «Εθνους», «Φλωρινιώτικες εικόνες», κατά την οποία στις 29 Δεκεμβρίου 1947 δόθηκε καλλιτεχνική παράσταση με τη συμμετοχή της αυτοδημιούργητης χορωδίας τους.⁹⁵⁴

Σε άρθρο του «Εθνους», με τίτλο «Από τη δράση των Προσκόπων» πληροφορούμαστε για τη θεατρική παράσταση που οργάνωσε η Α' Ομάδα Προσκόπων στο θερινό Κινηματοθέατρο «Νέα Ελλάς» προκειμένου να παρέχει ψυχαγωγία στους ανταρτόπληκτους ακρίτες που κατέφυγαν στην πόλη και στους πολίτες της Φλώρινας. Για τον ίδιο σκοπό την Κυριακή 24 Αυγούστου 1947 η Β' Ομάδα Προσκόπων της πόλης ανέβηκε στους καταυλισμούς του 1ου Λόχου 572 Τ.Π. και με την ευκαιρία της επίσκεψης τους πρόσφερε διάφορα δώρα στους μαχητές. Στη συνέχεια ψυχαγώγησε τους φρουρούς με διάφορα τραγούδια και σκετς.⁹⁵⁵ Για την επίσκεψη αυτή ο Θ. Βόσδου, Ενωμοτάρχης 2ης Ομάδας Προσκόπων, με τίτλο «Κοντά στους άγρυπνους φρουρούς μας» γράφει στον «Μακεδονομάχο»:

⁹⁵¹ Εφημερίδα «Εθνους», αρ. φ. 1000, 28/06/1945, σ. 4.

⁹⁵² Εφημερίδα «Εθνους», αρ. φ. 1008, 23/08/1945, σ. 2.

⁹⁵³ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, αρ. πρ. 13, 26-09-1945.

⁹⁵⁴ Εφημερίδα «Εθνους», αρ. φ. 1061, 01/01/1947, σ.2.

⁹⁵⁵ Εφημερίδες «Εθνους», αρ. φ. 1093, 29/08/1947, σ.2. και Εφημερίδα «Μακεδονομάχος» αρ. φ. 9, 09/09/1947, σ. 3.

Στις 24 Αυγούστου 1947 και ώρα 7 πμ. ξεκίνησαν τα προσκοπάκια της 2ης Ομάδας για τα φυλάκια. Μετά από πορεία μισής περίπου ώρας έφτασαν στο πρώτο φυλάκιο, του Αγ. Παντελεήμονα, νοτιοανατολικά της πόλης. Μας υποδέχτηκε ο διοικητής του Λόχου, ο Αξ/κός, Ταγματάρχης Τσάμης Παύλος. Αφού διανείμαμε στους στρατιώτες μας λίγα φρούτα, τσιγάρα και χαρτοφάκελλα, αρχίσαμε τα Εθνικά τραγούδια και τα σκετς για την διασκέδαση τους. Οι στρατιώτες κατενθουσιασμένοι χειροκροτούσαν στα τραγούδια και στα σκετς μας. Από όποιο φυλάκιο και αν περάσαμε και διανείμαμε τα λίγα πράγματα μας τον ίδιο ενθουσιασμό και την ίδια απόφαση είδαμε στα πρόσωπα των άγρυπνων φρουρών μας. Τους αξίζει ένας πολύ μεγάλος έπαινος και εμψύχωση για το ιερό έργο που έχουν αναλάβει και με τόση αυταπάρηση εκτελούν.⁹⁵⁶

Το 1948 οι Πρόσκοποι και οι Οδηγοί Φλώρινας, έγραφε το δημοσίευμα, πρωτοστατούσαν σε κάθε καλλιτεχνική κίνηση. Έτσι μετά το πετυχημένο ανέβασμα της «Δάφνως» από τους Προσκόπους ακολούθησε η παράσταση των Οδηγών με τίτλο «Η Χιονάτη και οι 7 νάνοι».⁹⁵⁷ Τον Μάρτιο του 1948 το Σώμα Ελλήνων Προσκόπων με τηλεγράφημα του διαμαρτυρήθηκε προς τον Ο.Η.Ε. και το Διεθνές Γραφείο Προσκόπων στο Λονδίνο για το Παιδομάζωμα από τους «συμμορίτες». Σε απάντηση που έλαβε από το Διεθνές Γραφείο Προσκόπων δια του Διευθυντού Συνταγματάρχου Ουίλσον ενημερώθηκε ότι το τηλεγράφημα προωθήθηκε στον Διεθνή Ερυθρό Σταυρό, στον Ο.Η.Ε. και την Unesco.⁹⁵⁸

Στο πλαίσιο των παραστάσεων που συνέχιζαν να διοργανώνουν οι Πρόσκοποι και οι Οδηγοί ανέβασαν τη νέα παράσταση του έργου του Φλωρινιώτη συγγραφέα Χ. Γρηγορίου με τίτλο «Κόνιτσα, το κάστρο που δεν έπεσε». Οι εισπράξεις της παράστασης δόθηκαν υπέρ των θυμάτων της χωροφυλακής. Εκτός της καλλιτεχνικής τους δράσης συνέχιζαν το έργο τους προσφέροντας υπηρεσίες και στην πόλη της Φλώρινας, όπως τον καθαρισμό της δεξαμενής, που βρισκόταν στο φυτώριο της πόλης, ώστε να καταστεί λειτουργική και χρήσιμη για την πόλη.⁹⁵⁹ Επίσης επισκέφθηκαν το φυλάκιο Νίκης για να παραδώσουν Ελληνική σημαία την οποία έφτιαζαν μόνοι τους. Η παράδοση της, σύμφωνα με το δημοσίευμα, έγινε σε επίσημη

⁹⁵⁶ «Μακεδονομάχος» αρ. φ. 10, 25/09/1947, σ. 3.

⁹⁵⁷ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1111, 16/01/1948, σ.2.

⁹⁵⁸ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1122, 24/04/1948, σ.2.

⁹⁵⁹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1126, 29/05/1948, σ.2.

τελετή παρισταμένων των πολιτικών και στρατιωτικών Αρχών της πόλης και του Αρχηγού του Εθνικού Ενωτικού Κόμματος, Κανελλόπουλο.⁹⁶⁰

Τον Νοέμβριο του 1948 οι Πρόσκοποι και οι μαθητές των Γυμνασίων από ολόκληρη τη χώρα διοργάνωσαν έρανο για τη συλλογή εντύπων ψυχαγωγίας, όπως παλιά περιοδικά, βιβλία κλπ, για τους στρατιώτες⁹⁶¹ και μια βδομάδα αργότερα για την ανέγερση ανδριάντα του νικητή της Πίνδου, Δαβάκη.⁹⁶² Δεν έπαυσαν να συμμετέχουν σε καλλιτεχνικές εκδηλώσεις και γιορτές. Τον Δεκέμβριο του '48 συμμετείχαν στον εορτασμό του πυροβολικού ανεβάζοντας θεατρική παράσταση για την ψυχαγωγία των στρατιωτών του σώματος.⁹⁶³ Ταυτόχρονα ετοιμάζονταν εντατικά για τη δημιουργία καλλιτεχνικού τμήματος και την τακτική ψυχαγωγία των μαχόμενων.⁹⁶⁴

Κατά τη Μάχη της Φλώρινας, 12 Φεβρουαρίου 1949, ο συντάκτης του άρθρου γράφει για τους προσκόπους:

«[...] Και οι Πρόσκοποι έκαναν το καθήκον προς την πατρίδα. Από την έναρξη της επίθεσης όλες οι προσκοπικές ομάδες με επικεφαλής τον Τοπικό Έφορο ετέθησαν στη διάθεση του στρατού και μετέφεραν πυρομαχικά στους υπερασπιστές της πόλης. Από το πρωί του Σαββάτου πολλοί ανέβηκαν στο ύψωμα 1033 και ενώ η μάχη συνεχίζονταν μετέφεραν τραυματίες στο Νοσοκομείο και έδεναν τα τραύματα τους. Αλλά και στη συνέχεια πρόσφεραν κάθε υπηρεσία στο Στρατιωτικό νοσοκομείο».⁹⁶⁵

Ο Γενικός Έφορος του Σώματος Προσκόπων, Δ. Αλεξάτος, απέστειλε συγχαρητήριο τηλεγράφημα για τον εξαιρετικό ηρωισμό που επέδειξαν κατά τη δολοφονική επίθεση εναντίον της Φλώρινας. Το διοικητικό συμβούλιο απένειμε Σημαία Τοπικής Εφορίας Φλωρίνης, Αριστείο Ανδρείας Β΄ τάξεως, μια πολύ σημαντική διάκριση για το Σώμα της Φλώρινας. Η κίνηση αυτή, συνέχιζε το δημοσίευμα, τιμούσε ιδιαίτερος την πόλη, αφού τέτοιου είδους διακρίσεις είχαν γίνει

⁹⁶⁰ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ.1132, 10/07/1948, σ.2.

⁹⁶¹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ.1149, 06/11/1948, σ.2.

⁹⁶² Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ.1150, 13/11/1948, σ.2.

⁹⁶³ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ.1154, 11/12/1948, σ. 2.

⁹⁶⁴ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ.1161, 05/02/1949, σ. 2.

⁹⁶⁵ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ.1162, 19/02/1949, σ. 1.

μόνο σε δύο ή τρεις πόλεις της Ελλάδας.⁹⁶⁶ Τον ίδιο μήνα το Δ.Σ. Φλώρινας ενέκρινε την αίτηση τους για χορήγηση χρηματικού βοηθήματος.⁹⁶⁷

Τον Απρίλιο του 1949 δημοσιεύθηκε απάντηση του Σ. Ε. Προσκόπων στο συγχαρητήριο τηλεγράφημα του εν Αθήναις Φλωρινιώτη δικηγόρου Αλκιβ. Παπαγεωργίου για την δράση των Προσκόπων της Φλώρινας κατά την μάχη της 11^{ης} -12^{ης} Φεβρουαρίου. Ο Γενικός Έφορος Δ. Αλεξιάτος δημοσίευσε ευχαριστήρια απάντηση τονίζοντας ότι ο Α. Παπαγεωργίου ήταν αξιέπαινος γιατί δεν έπαψε να ενδιαφέρεται για τη δράση των προσκόπων και ότι αυτός ήταν ο εισηγητής και ιδρυτής του προσκοπισμού στην πόλη με την ίδρυση της 1ης ομάδας προσκόπων τον Σεπτέμβριο του 1916.⁹⁶⁸

Σημαντική διάκριση για τον προσκοπισμό της Φλώρινας, σύμφωνα με δημοσίευμα του «Εθνους», έλαβε χώρα τον Απρίλιο του 1949. Κατά το Β΄ Πανελλήνιο Προσκοπικό Συνέδριο, που πραγματοποιήθηκε στη Ρόδο από τις 27 Απριλίου μέχρι τις 2 Μαΐου, έγινε ιδιαίτερη μνεία στους βραβευθέντες Φλωρινιώτες Προσκόπους για τις υπηρεσίες τους κατά την μάχη της Φλώρινας. Ο Γενικός Έφορος κάλεσε τον Έφορο της Περιφέρειας Φλώρινας, Στ. Τριανταφυλλίδη, ο οποίος απηύθυνε θερμό χαιρετισμό εκ μέρους της περιφέρειας. Την 30η Απριλίου το Συνέδριο παρακολούθησαν ο βασιλιάς με τον διάδοχο, την επόμενη μέρα τελέστηκε μνημόσυνο υπέρ των πεσόντων Προσκόπων και έγινε κατάθεση στεφάνου στο βωμό της πατρίδας από τον βασιλιά.⁹⁶⁹

Τον Ιούνιο του 1949 δημοσίευμα ανέφερε πως με πρωτοβουλία των Προσκόπων Φλώρινας εψάλη δέηση στον Ι. Ναό Αγ. Παντελεήμονος για τη διάσωση και επαναπατρισμό των αρπαγέντων παιδιών από τους «συμμορίτες», που βρίσκονταν στις γειτονικές κομμουνιστικές χώρες.⁹⁷⁰ Στο μεταξύ οι παραστάσεις που έδιναν συνεχίζονταν ανεβάζοντας το θεατρικό του Χ. Γρηγορίου «Κόνιτσα» για την ΙΙ Μεραρχία στρατού. Το ίδιο έργο, αναφέρει ο συντάκτης, ανέβηκε από προσκόπους και σε Κιάτο και Κόρινθο, ενώ είχε προγραμματιστεί να ανέβει σε Κόνιτσα και Νιγρίτα. Το δημοσίευμα ανέφερε ακόμα ότι το έργο «Γράμμος, το Βατερλό των Συμμοριτών», του ίδιου συγγραφέα θα ανέβαινε στο Σιδηρόκαστρο από φιλανθρωπικό ίδρυμα, στην Καστοριά, στο Άργος Ορεστικό και στο Νεστόριο. Οι

⁹⁶⁶ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ.1165, 12/03/1949, σ. 2.

⁹⁶⁷ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινα, άνευ αρ. πρ., 17-03-1949.

⁹⁶⁸ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ.1170, 16/04/1949, σ. 2.

⁹⁶⁹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ.1175, 21/05/1949, σ. 2.

⁹⁷⁰ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ.1176, 04/06/1949, σ. 2.

εισπράξεις των παραστάσεων, συμπλήρωνε το άρθρο, θα προσφέρονταν για την εφημερίδα «Νίκη» της II Μεραρχίας που πρόσφατα εκδόθηκε.⁹⁷¹

Ο Αύγουστος του 1949 αποτέλεσε τον μήνα των σφοδρών μαχών μεταξύ του Εθνικού Στρατού και ανταρτών. Η δράση των Προσκόπων κατά τις ημέρες των συγκρούσεων ήταν συνεχής. Με επικεφαλής τον Τοπικό Έφορο Χατζηαλεξίου στάθηκαν όπου θεωρούνταν χρήσιμη η συμβολή τους. Ο συντάκτης ανέφερε ότι από την παραμονή των επιχειρήσεων πλημμύρισαν τα νοσοκομεία για να σταθούν δίπλα στους τραυματίες. Δεν περιορίστηκαν όμως μόνο στα νοσοκομεία. Έφτασαν και ως τα πλέον απομακρυσμένα ορεινά χειρουργεία ως τραυματιοφορείς. Επίσης προώθησαν πυρομαχικά περνώντας μέσα από τον κατακλυσμό της μάχης και από ναρκοθετημένες περιοχές.⁹⁷²

Το επόμενο διάστημα πραγματοποίησαν επισκέψεις σε παραμεθόρια φυλάκια του νομού. Κατά την επίσκεψη τους στο Βροντερό οι Πρόσκοποι δώρισαν τεράστια σημαία στο φυλάκιο, ενώ οι Πρόσκοποι Αμυνταίου έφτασαν στη Φλώρινα και παρέδωσαν σημαία στο φυλάκιο Κρυσταλλοπηγής.⁹⁷³ Την Πέμπτη 8 Σεπτεμβρίου οι Πρόσκοποι και τα Λυκόπουλα της 1ης και 3ης Ομάδας επισκέφτηκαν το συνοριακό φυλάκιο του Πυξού που βρίσκεται στα σύνορα με την Αλβανία. Μετά την υποδοχή τους από τους στρατιώτες οι πρόσκοποι φρόντισαν για την ψυχαγωγία των στρατιωτών με τραγούδια και σκετς.⁹⁷⁴

Γρήγορα κυκλοφόρησε το τοπικό Λεύκωμα των Προσκόπων Φλωρίνης με καθαρά προσκοπική ύλη,⁹⁷⁵ ενώ συνέχιζαν το ανέβασμα της παράστασης «Κόνιτσα», για την ψυχαγωγία των μαθητών. Σύμφωνα με το άρθρο, οι παραστάσεις που ανέβασαν συμπλήρωσαν τις 23 εκ των οποίων οι 12 δόθηκαν για τον Στρατό.⁹⁷⁶ Επίσης έδιναν παραστάσεις για την ψυχαγωγία των ανδρών της II Μεραρχίας με το έργο του Χ. Γρηγορίου «Νικηταί» εμπνευσμένο από τη νίκη της Φλώρινας.⁹⁷⁷ Οι παραστάσεις όμως γίνονταν και εκτός των τειχών. Οι Πρόσκοποι ανέβασαν στις Σέρρες και το Σιδηρόκαστρο την παράσταση «Κόνιτσα». Επίσης για την ψυχαγωγία των Ικάρων έδωσαν την ίδια παράσταση στο θέατρο Λευκού Πύργου, Θεσσαλονίκης.

⁹⁷¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ.1183, 23/07/1949, σ. 2.

⁹⁷² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ.1186, 20/08/1949, σ. 2.

⁹⁷³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ.1188, 03/09/1949, σ. 4.

⁹⁷⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ.1188, 03/09/1949, σ. 4.

⁹⁷⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ.1189, 10/09/1949, σ. 2.

⁹⁷⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ.1191, 24/09/1949, σ. 2.

⁹⁷⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ.1194, 15/10/1949, σ. 2.

Σε όλη την περιοδεία τους έγιναν αντικείμενο θαυμασμού και τίμησαν τη Φλώρινα, σχολιάζει ο συντάκτης του άρθρου.⁹⁷⁸

Το 1949 κλείνει για τους προσκόπους με συγχαρητήρια και βραβεύσεις. Ο Νομάρχης επισκέφτηκε τους βαθμοφόρους Προσκόπους της Φλώρινας, τους συγχάρηκε και τους υποσχέθηκε την στήριξη του.⁹⁷⁹ Ο δε βασιλιάς με διάταγμα απένειμε Μετάλλιο Εξαίρετων Πράξεων στη Σημαία Σώματος Προσκόπων Φλώρινας, για την δράση τους κατά την μάχη της 12^{ης} Φεβρουαρίου 1949. Με το διάταγμα αυτό αναγνωριζόταν ότι οι πρόσκοποι με κίνδυνο της ζωής τους μετάφεραν πυρομαχικά στους στρατιώτες και κατά την επιστροφή τους μετέφεραν τραυματίες, επιδεικνύοντας έτσι την αποστολή τους στις δύσκολες στιγμές. Στις 7 Οκτωβρίου 1949 ο βασιλιάς Παύλος ανέθεσε τη δημοσίευση και επίδοση του Διατάγματος στον υπουργό επί των Στρατιωτικών, Π. Κανελλόπουλο.⁹⁸⁰

6. Οι Ελληνίδες Οδηγοί.

Ο ρόλος των Ελληνίδων Οδηγών Φλώρινας δεν περιοριζόταν στον εθελοντισμό και στην προσφορά τους στην κοινωνία της Φλώρινας, αλλά στόχο είχε και την εμπύχωση και τόνωση του πατριωτικού αισθήματος των πολιτών. Σε δημοσιεύματα του τοπικού Τύπου για την περίοδο 1945-49 συναντούνται αναφορές στη δράση τους με πρώτη τον Νοέμβριο του 1945, όταν διοργάνωσαν καλλιτεχνική γιορτή με πατριωτικό πρόγραμμα, που περιελάμβανε 2 σκετς, εκ των οποίων το ένα ήταν Φλωρινιώτη λογοτέχνη (δεν αναφέρεται το όνομα του), και απαγγελίες νεαρών κοριτσιών που άνηκαν στο Σώμα.⁹⁸¹ Αρκετούς μήνες αργότερα γίνεται αντιληπτή η καλλιτεχνική τους δράση μέσα από ένα ευχαριστήριο προς τον Μ. Έξαρχο για την παραχώρηση του κινηματοθέατρου «Νέα Ελλάς» προκειμένου να πραγματοποιηθεί η εκδήλωση του Σώματος που είχε, σύμφωνα με το δημοσίευμα, «κοινωνικοεθνικιστικό» σκοπό.⁹⁸²

Τον Οκτώβρη του 1946 διοργανώθηκε γιορτή του Συλλόγου της 2ης Ομάδας Οδηγών με δύο θεατρικά μονόπρακτα ντόπιου συγγραφέα και με πλούσιο

⁹⁷⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ.1195, 22/10/1949, σ. 2.

⁹⁷⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1201, 03/12/1949, σ. 2.

⁹⁸⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1202, 10/12/1949, σ. 1.

⁹⁸¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1017, 15/11/1945, σ. 2.

⁹⁸² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1038, 19/07/1946, σ. 2.

καλλιτεχνικό πρόγραμμα,⁹⁸³ ενώ τον επόμενο μήνα η Τοπική Επιτροπή Ομάδων Οδηγών της Φλώρινας ευχαρίστησε τον Νομάρχη Τουσιάδη για τις ενέργειες του ώστε να παρασχεθεί ιματισμός και υπόδηση στις δύο Ομάδες των Οδηγών της πόλης.⁹⁸⁴

Στις δράσεις τους περιλαμβάνονταν και επισκέψεις σε ακριτικά φυλάκια για την εμπύχωση των στρατιωτών. Έτσι την παραμονή της Πρωτοχρονιάς του 1947, Οδηγοί, κορίτσια του Γυμνασίου, εξέδραμαν και μοίρασαν δώρα στους ακρίτες των φυλακίων.⁹⁸⁵ Για τον ίδιο ακριβώς λόγο τον Ιούνιο της ίδιας χρονιάς ομάδα των Οδηγών της Φλώρινας επισκέφτηκε τους ακριτικούς στρατώνες και με ένα πλούσιο πρόγραμμα ψυχαγωγία τους στρατιώτες. Η εφημερίδα «Μακεδονομάχος» ευχαρίστησε τις Οδηγούς για τα εθνικά τους αισθήματα και για την πράξη τους, η οποία απεδείκνυε την κατανόηση τους για την κατάσταση που επικρατούσε.⁹⁸⁶

Πολλές από τις παραστάσεις που οργάνωσαν τις πραγματοποιούσαν με τη συνδρομή του Σώματος Προσκόπων όπως τη θεατρική παράσταση που ανέβασαν τον Αύγουστο του '47 στο θερινό Κινηματοθέατρο «Νέα Ελλάς» για την ψυχαγωγία των ακριτών/στρατιωτών και των πολιτών της Φλώρινας.⁹⁸⁷

Τον Ιανουάριο του 1948 παρουσίασαν το έργο με τίτλο «Η Χιονάτη και οι 7 νάνοι», διασκευασμένο από τον Φλωρινιώτη λογοτέχνη Χάρη Γρηγορίου. Η «Χιονάτη» περιόδευσε σε συνεργασία με το καλλιτεχνικό συγκρότημα της «Ελληνικής Μέρμινας» και έδωσε πετυχημένες παραστάσεις στην Κοζάνη, την Πτολεμαΐδα και το Αμύνταιο. Όλες αυτές οι παραστάσεις καθώς και η παράσταση «Μακεδόνες Νεομάρτυρες», επεσήμαινε το δημοσίευμα, αναδείκνυαν ότι η Φλώρινα ηγείτο στην καλλιτεχνική κίνηση στη Δ. Μακεδονία και διακρινόταν για τον πνευματικό της πλούτο.⁹⁸⁸

Οι Οδηγοί σε συνεργασία με το σώμα Προσκόπων τον Μάιο του 1948 ανέβασαν δύο παραστάσεις του θεατρικού έργου «Κόνιτσα, το κάστρο που δεν έπεσε».⁹⁸⁹ Διοργάνωσαν, επίσης, περιοδεία από κοινού με την ομάδα των Προσκόπων στις γειτονικές πόλεις έχοντας στο ρεπερτόριο τους πατριωτικά έργα του Φλωρινιώτη

⁹⁸³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1051, 18/10/1946, σ. 1.

⁹⁸⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1053, 01/11/1946, σ. 2.

⁹⁸⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1061, 01/01/1947, σ.2.

⁹⁸⁶ Εφημερίδα «Μακεδονομάχος», αρ. φ. 4, 24/06/1947, σ. 4.

⁹⁸⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1093, 29/08/1947, σ. 2.

⁹⁸⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1111, 16/01/1948, σ.2.

⁹⁸⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1126, 29/05/1948, σ. 2.

Χ. Γρηγορίου.⁹⁹⁰ Δύο μήνες αργότερα το Δ.Σ. Φλώρινας στήριξε τις προσπάθειες τους χορηγώντας τους, μετά από αίτηση του Σωματείου Ελληνίδων Οδηγών, οικονομική ενίσχυση.⁹⁹¹ Για την οικονομική βοήθεια του Δημάρχου, αλλά και τα χρηματικά ποσά που πρόσφερε ο Νομάρχης, για τις στολές τους, δημοσίευσαν ευχαριστήριο στο «Έθνος».⁹⁹²

Κατά τις εκκαθαριστικές επιχειρήσεις του Αυγούστου του 1949 που διεξάγονταν στην περιοχή της Φλώρινας, σημαντική ήταν η προσφορά των Ελληνίδων Οδηγών. Εκτός των Προσκόπων την ίδια δράση είχαν να επιδείξουν και οι 35 Οδηγοί της Φλώρινας. Σύμφωνα με δημοσίευμα, έραψαν και γέμισαν στρώματα και μαξιλάρια, φρόντισαν για την καθαριότητα του νοσοκομείου και δεν έλειψαν ούτε λεπτό από το πλευρό των «ηρώων του Βιτσιού».⁹⁹³ Μετά τις μάχες που έδωσε ο Εθνικός στρατός με τους αντάρτες και την επίσημη λήξη του Εμφυλίου, τα χωριά της περιφέρειας της Φλώρινας άρχισαν να μπαίνουν στους ρυθμούς της ελεύθερης Ελλάδας. Οι Οδηγοί όμως συνέχιζαν τη δράση τους και μάλιστα στο Ξινό Νερό ιδρύθηκε νέα Ομάδα Ελληνίδων Οδηγών την οποία οργάνωσε η Τοπική Έφορος Οδηγών Αμυνταίου. Αμέσως μετά την ίδρυση αντιπροσωπεία τους καθώς και άνδρες των Μ.Ε.Α. (Μονάδες Ειδικών Αποστολών) του ίδιου χωριού επισκέφτηκαν τους νοσηλευόμενους στρατιώτες μοιράζοντας 400 δέματα.⁹⁹⁴

7. Ο Ερυθρός Σταυρός.

Με ανακοίνωση στο «Έθνος» γνωστοποιήθηκε ότι από τον Σεπτέμβριο του 1945 θα λειτουργούσε στη Φλώρινα Σχολή Εθελοντών Βοηθών του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού. Η διάρκεια της θεωρητικής εκπαίδευσης θα ήταν πεντάμηνη και της πρακτικής εξάσκησης τετράμηνη. Πληροφορίες και αιτήσεις εγγραφών θα γίνονταν στο Σώμα των Ελλήνων Βοηθών Ε.Ε.Σ., Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού.⁹⁹⁵ Τον Μάιο του 1946, δημοσιεύθηκε χαιρετισμός προς τον Ελληνικό λαό από

⁹⁹⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1142, 18/09/1948, σ. 2.

⁹⁹¹ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ. , 07-12-1948.

⁹⁹² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1157, 01/01/1949, σ. 2.

⁹⁹³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1186, 20/08/1949, σ. 2.

⁹⁹⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1193, 08/09/1949, σ. 2.

⁹⁹⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1008, 23/08/1945, σ. 2.

αξιωματούχους του αποχωρούντος από την Ελλάδα Αυστραλιανού Ερυθρού Σταυρού, ο οποίος και συνεργάστηκε στενά με την Ούνρα.⁹⁹⁶

Στα πρακτικά του Δήμου Φλώρινας, τον Ιούνιο του 1946, καταγράφηκε η παραλαβή ασθενοφόρου του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού. Σύμφωνα με την απόφαση του Δ.Σ. το όχημα θα χρησιμοποιούνταν από το Δήμο ως μεταφορικό μέσο, αποκλειστικά για τη μεταφορά ασθενών. Ο Ερυθρός Σταυρός όμως θα διατηρούσε την κυριότητα του αυτοκινήτου και συνεπώς θα συνέχιζε να φέρει το σήμα του φορέα του και κατά διαστήματα οι υπάλληλοι του παραρτήματος του Ερυθρού Σταυρού θα ήταν υποχρεωμένοι να διενεργούν ελέγχους για την καλή λειτουργία του συγκεκριμένου οχήματος.⁹⁹⁷

Με τίτλο «Η δράση των Ομάδων του Ε.Ε.Σ.Ν., Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού Νεότητας», δημοσιεύθηκε στον τοπικό Τύπο πως μαθητές του 2ου δημοτικού Φλώρινας επισκέφθηκαν τους τραυματίες στρατιώτες και χωροφύλακες της μάχης της Βίγλας του Πισοδερίου, Μάιος του 1947, και πρόσφεραν τσιγάρα και γλυκίσματα. Το δημοσίευμα αναφέρει πως τακτικά επισκέπτονταν άπορες οικογένειες, στρατιωτικά φυλάκια, νοσοκομεία, για να προσφέρουν εφημερίδες, κάλτσες, περιοδικά, τσιγάρα, πίτες και γλυκίσματα στους στρατιώτες.⁹⁹⁸

Επίσης κατόπιν ενεργειών του Γ. Μόδη αποστέλλονταν στην Φλώρινα από τον Σουηδικό Ερυθρό Σταυρό για τους ανταρτόπληκτους 200 κουβέρτες και είδη ρουχισμού,⁹⁹⁹ τον οποίο και ευχαριστούν σε επόμενο φύλλο της εφημερίδας.¹⁰⁰⁰

Τον Απρίλιο του 1948, δημοσίευμα αναφέρει πως οι ερυθροσταυρίτες μαθητές της Ε΄ Δημοτικού Φλώρινας επισκέφθηκαν τους τραυματίες και πρόσφεραν φρούτα, τσιγάρα, από το φτωχικό βαλάντιο των μαθητών της Ε΄ και ΣΤ΄ Δημοτικού.¹⁰⁰¹ Τον Οκτώβριο του 1948, λόγω της οξυμμένης κατάστασης και των αυξημένων αναγκών έγινε κάλεσμα προς τον λαό της Φλώρινας για τη συμμετοχή του στην αιμοδοσία υπέρ των τραυματιών.¹⁰⁰² Κατόπιν της ανταπόκρισης των πολιτών απονεμήθηκαν διπλώματα στους εθελοντές αιμοδότες από τον Μέραρχο, στην αίθουσα του

⁹⁹⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1029, 17/05/1946, σ. 1.

⁹⁹⁷ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. 26-06-1946.

⁹⁹⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1079, 16/05/1947, σ. 2.

⁹⁹⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1086, 11/07/1947, σ. 2.

¹⁰⁰⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1089, 01/08/1947, σ. 2.

¹⁰⁰¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1121, 17/04/1948, σ. 2.

¹⁰⁰² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1147, 23/10/1948, σ. 1.

κινηματοθέατρου «Νέα Ελλάς». Η προσφορά των αιμοδοτών έγινε για τις ανάγκες των τραυματιών του Στρατιωτικού Νοσοκομείου Φλώρινας.¹⁰⁰³

Τον Ιανουάριο του 1949 ο δήμος Φλώρινας αποδέχτηκε αίτημα του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού για χορήγηση οικονομικού βοηθήματος, το οποίο θα χρησιμοποιούνταν για τις ανάγκες φαρμάκων.¹⁰⁰⁴ Τον επόμενο μήνα, τον Φεβρουάριο του 1949, το 428 Στρατιωτικό Νοσοκομείο εξέφρασε δημόσιες ευχαριστίες προς το διοικητικό και νοσηλευτικό προσωπικό και στις εθελόντριες αδερφές του Ε.Ε.Σ. για τις υπηρεσίες που κατέβαλαν στην περίθαλψη των τραυματιών της μάχης της Φλώρινας.¹⁰⁰⁵ Εντωμεταξύ λόγω των προωθήσεων πληθυσμών προς τις ανατολικές χώρες, ο πρόεδρος του τμήματος του Ερυθρού Σταυρού Φλώρινας, Γ. Αργυρόπουλος, ανακοίνωσε ότι όσοι επιθυμούσαν να πληροφορηθούν για πρόσωπα που διέμεναν στην Γιουγκοσλαβία να απευθύνονταν στα γραφεία του Ε.Σ..¹⁰⁰⁶

Τον Αύγουστο του 1949, την περίοδο διεξαγωγής των εκκαθαριστικών επιχειρήσεων που πραγματοποιούνταν στην γύρω περιοχή, ο Ερυθρός Σταυρός έκανε έκκληση για αιμοδοσία λόγω των αυξημένων αναγκών του νοσοκομείου Φλώρινας απέναντι στους τραυματίες. Ακολούθησε ευχαριστήριο του προέδρου του Ε.Σ. προς τους ιδιώτες, τις Οργανώσεις και τον Δήμο Φλώρινας για την ανταπόκριση τους στο κάλεσμα αιμοδοσίας,¹⁰⁰⁷ καθώς και του προέδρου, Γ. Αργυρόπουλου, προς το προσωπικό του Στρατιωτικού νοσοκομείου, στους νοσηλευθέντες στρατιώτες για τις θυσίες τους, στους προσκόπους και Οδηγούς για το έργο τους, στους ιδιώτες, συλλόγους και επαγγελματίες για την προσφορά τους, στις γύρω κοινότητες για την συμπαράσταση τους, αλλά και σε όλους τους αιμοδότες για την προσφορά τους.¹⁰⁰⁸

Τον Οκτώβριο του 1949 ο Ερυθρός Σταυρός με πρόσκληση του απευθύνθηκε σε κυρίες που ενδιαφέρονταν να εκπαιδευτούν ως εθελόντριες προκειμένου να προσφέρουν τη βοήθεια τους στον Οργανισμό¹⁰⁰⁹ και λίγες μέρες μετά εγκρίθηκε από τον Δήμο Φλώρινας οικονομική βοήθεια προς ενίσχυση του έργου του.¹⁰¹⁰ Τον Δεκέμβριο του 1949 το Δ.Σ. Φλώρινας επικύρωσε απόφαση του Αδελφάτου του Δημοτικού Νοσοκομείου για την αποδοχή δωρεάς υλικού από τον Ελληνικό Ερυθρό

¹⁰⁰³ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1155, 18/12/1948, σ. 2.

¹⁰⁰⁴ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ. πρ., 31-01-1949.

¹⁰⁰⁵ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ.1163, 26/02/1949, σ. 2.

¹⁰⁰⁶ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ.1178, 18/06/1949, σ. 2.

¹⁰⁰⁷ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ.1185, 06/08/1949, σ. 2.

¹⁰⁰⁸ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ.1187, 27/08/1949, σ. 2.

¹⁰⁰⁹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ.1194, 15/10/1949, σ. 2.

¹⁰¹⁰ Πρακτικά ΔΣ Φλώρινας, αρ. απόφ. 220, 20-10-1947.

Σταυρό.¹⁰¹¹ Τέλος ο πρόεδρος και το Δ.Σ. του Τμήματος του Ε.Ε.Σ. δημοσίευσε ευχαριστήριο προς τους πολίτες της Φλώρινας για τη μεγάλη ανταπόκριση τους στον έρανο που διεξήγαγε έτσι ώστε να συγκεντρωθεί ένα αρκετά αξιόλογο χρηματικό ποσό.¹⁰¹²

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10^ο : Πνευματική κίνηση, Πολιτισμός και Αθλητισμός.

1. Ο πολιτιστικός Σύλλογος Φ.Σ.Φ. «Αριστοτέλης».

Ο Φιλεκπαιδευτικός Σύλλογος Φλώρινας ο «Αριστοτέλης», που ιδρύθηκε στις 30 Ιουλίου 1941, είχε τη μερίδα του λέοντος στα πολιτισμικά τεκταινόμενα της πόλης καθ' όλη την περίοδο του Εμφυλίου. Η ύπαρξη του που είχε στόχο την τόνωση του εθνικοπατριωτικού φρονήματος από την κατοχική περίοδο συνεχίστηκε και τα επόμενα χρόνια με προσανατολισμό όμως σε ένα ευρύτερο πλαίσιο με καλλιτεχνικούς, μορφωτικούς και αθλητικούς στόχους. Έτσι λοιπόν τρία ήταν τα μεγάλα τμήματα του Συλλόγου του, όπως καταγράφονταν στον τοπικό Τύπο: Το Μουσικό, το Μορφωτικό και το Αθλητικό.

Τον Απρίλιο του 1945 πραγματοποιήθηκαν αρχαιρεσίες για την ανάδειξη του νέου Διοικητικού Συμβουλίου του Συλλόγου,¹⁰¹³ ενώ παράλληλα αυξήθηκε το χορηγούμενο κονδύλιο που λάμβανε από τον Δήμο.¹⁰¹⁴ Τον Αύγουστο, ο Σύλλογος πραγματοποίησε Συναυλία-Μνημόσυνο για τον μαέστρο, Θ. Θωμαΐδη, ο οποίος απαγχονίστηκε στην Κλαδοράχη από τους Γερμανούς. Η συναυλία υλοποιήθηκε με τη δωρεάν παραχώρηση της αίθουσας του κινηματοθέατρου «Πάνθεον».¹⁰¹⁵ Δύο μήνες αργότερα το Δ.Σ. του Φ.Σ.Φ. «Αριστοτέλης», με δημοσίευμα στην εφημερίδα «Έθνος», απάντησε σε σχόλια της «Ελληνικής Φωνής» με τον τίτλο «Απαράδεκτο» και τα οποία αναφέρονταν σε δημοτικό τραγούδι σχετικό με το Παλαμήδι του Ναυπλίου, που ανέδειξε ο «Αριστοτέλης» κατά τη διάρκεια εκδήλωσης του. Η εφημερίδα εξαιτίας του περιεχομένου του εν λόγω τραγουδιού κατηγορούσε τον Σύλλογο για σχέσεις με ανθρώπους «των καταγωγίων και χασισοπότες». Στην

¹⁰¹¹ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, αρ. απόφ. 263, 22-12-1947.

¹⁰¹² Εφημερίδα «Ακριτική Βόρειος» αρ. φ. 29, 25-12-1949, σ. 8.

¹⁰¹³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 989, 12/04/1945, σ. 2.

¹⁰¹⁴ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, αρ. πρ.10, 11-06-1945.

¹⁰¹⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1008, 23/08/1945, σ. 2.

απάντηση του το Δ.Σ του «Αριστοτέλης» έδραττε της ευκαιρίας να τονίσει τον εθνικό χαρακτήρα του τραγουδιού και τους αγώνες του Συλλόγου.¹⁰¹⁶

Τον Ιούνιο του 1946 ο Φ.Σ.Φ. «Αριστοτέλης» ανακοίνωσε την ανασυγκρότηση του αθλητικού τμήματος¹⁰¹⁷ και δέχτηκε τα συγχαρητήρια της εφημερίδας «Φωνή της Καστοριάς» για την παιδική χορωδία κοριτσιών, η οποία έδωσε συναυλία στην πόλη της Καστοριάς.¹⁰¹⁸ Τον Νοέμβριο του 1946 εξέδωσε ημερολόγιο και άρχισε προετοιμασίες για την παράσταση θεατρικού έργου γνωστού Φλωρινιώτη συγγραφέα (δεν αναφέρεται το όνομα του).¹⁰¹⁹ Τον επόμενο μήνα άρχισε η λειτουργία του αναγνωστηρίου και της βιβλιοθήκης του, που σύμφωνα με το «Έθνος», ήταν η μόνη στη Φλώρινα.¹⁰²⁰ Στα τέλη Δεκεμβρίου του 1946 σε συνεργασία με το Ωδείο και τη χορωδία προετοίμασε την καλλιτεχνική γιορτή της Πρωτοχρονιάς, έκθεση ζωγραφικής με έργα νέων και παλιών καλλιτεχνών της Φλώρινας και παρουσίαση κωμωδίας ντόπιου συγγραφέα.¹⁰²¹

Τη νέα χρονιά, το 1947, και μετά τις αρχαιρεσίες που πραγματοποιήθηκαν στον Σύλλογο,¹⁰²² ο Χαρ. Γρηγορίου, στέλεχος του Συλλόγου, συνεργάτης της εφημερίδας «Έθνος» και θεατρικός συγγραφέας, σε άρθρο του, σχολιάζοντας τον Σύλλογο και δίνοντας συμβουλές στο νέο Δ.Σ. παρείχε αξιόλογες πληροφορίες για τη δομή και τη δράση του. Συγκεκριμένα έγραφε πως:

Ο πνευματικός μαρασμός στην πόλη της Φλώρινας οφείλεται στην αδράνεια των φιλεκπαιδευτικών ιδρυμάτων, των συλλόγων και του κοινωνικού συνόλου. Ο Φ.Σ.Φ. «Αριστοτέλης», που τον τελευταίο καιρό έχει αδρανήσει, ζει μόνο με την παλιά ιστορία. Το νέκρωμα αυτό μερικώς αποδίδεται και στην έλλειψη μαέστρου από την εποχή του αείμνηστου Θωμαΐδη. Αλλά ο σύλλογος δεν είναι μόνο η χορωδία του. Έχει να επιδείξει και άλλα τμήματα, το «Μορφωτικό Τμήμα», το «Καλλιτεχνικό», το «Ορειβατικό», το «Αθλητικό» το οποίο τελευταία έκανε λαμπρή εμφάνιση στους Πανδυτικομακεδονικούς αγώνες. Τονίζω ιδιαίτερα το «Μορφωτικό» με τα διάφορα παρακλάδια του: Θεατρικό, Τμήμα Μελέτης και Ερεύνης το

¹⁰¹⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1013, 18/10/1945, σ. 2.

¹⁰¹⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1034, 21/06/1946, σ. 2.

¹⁰¹⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1042, 16/08/1946, σ. 2.

¹⁰¹⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1057, 29/11/1946, σ. 1.

¹⁰²⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1058, 06/12/1946, σ. 1.

¹⁰²¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1060, 20/12/1946, σ. 1.

¹⁰²² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1065, 31/01/1947, σ. 2.

Ηθογραφικό, Λογοτεχνίας, και το Καλλιτεχνικό. Το Καλλιτεχνικό συνεχίζει να εργάζεται δυναμικά όπως τώρα που ετοιμάζει νέα έκθεση ζωγραφικής. Το Θεατρικό τμήμα θα μπορούσε να δίνει συνεχείς και διαφορετικές παραστάσεις αφού υπάρχουν αρκετές προϋποθέσεις όπως σκηνοθέτες, σκηνογράφοι και ηθοποιοί. Και τέλος το τμήμα Έρευνας θα μπορούσε να διοργανώσει διαλέξεις.¹⁰²³

Τον Ιούλιο του 1947, ο Σύλλογος του «Αριστοτέλη» ετοίμασε τη διοργάνωση καλλιτεχνικής γιορτής, με μουσικοφιλολογικό περιεχόμενο, την οποία και θα πραγματοποιήσει το Δεκαπενταύγουστο, στην αίθουσα του κινηματοθέατρου «Νέα Ελλάς». Η εκδήλωση συμπεριελάμβανε τρίπρακτο πατριωτικό δράμα, απαγγελίες, σκετς, συμμετοχή της χορωδίας του «Αριστοτέλη», έκθεση ζωγραφικής και γλυπτικής, του καλλιτεχνικού του τμήματος.¹⁰²⁴ Τον Αύγουστο επίσης του 1947 διοργάνωσε συναυλία για τον στρατό στον χώρο του Οικοτροφείου,¹⁰²⁵ ενώ τον Σεπτέμβριο διαγωνισμό για τη συγγραφή θεατρικού έργου και ποιημάτων με θέμα το αλβανικό έπος, για την γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου, και διαγωνισμό για το καλύτερο ταμπλό βιβάν ή σκετς βιβάν.¹⁰²⁶ Επίσης προετοίμασε έκθεση ζωγραφικής και πηλού στην αίθουσα της Εργατικής Εστίας, επί της οδού Ταγματάρχου Φουλεδάκη, προς τιμήν του Ταγματάρχη, που σκοτώθηκε σε μάχη με τους αντάρτες στην περιοχή του Βιτσιού.¹⁰²⁷ Η εφημερίδα «Μακεδονομάχος» σε άρθρο της με την υπογραφή του Τ.ζ. έγραψε:

Δεν είναι τόσο εύκολο κάτω από αυτές τις συνθήκες να διοργανώνεται μια έκθεση Ζωγραφικής και Γλυπτικής. Στις προτομές του Παλαμά και Μελά, ξεχωρίζει ο Κουτουράτσας, ο Κούλης με την «Ικεσία» και ο μικρός Καλαμάρας με το «τελευταίο χαμόγελο». Επίσης ξεχωρίζουν για τους πίνακες τους ο Καλαμάρας και Μπούτζιος. Άξιοι συγχαρητηρίων είναι ο Τυρπένου, ο Γκέρκας, ο Κούλης και ο Μπούτζιος που προΐστανται του καλλιτεχνικού τμήματος.¹⁰²⁸

¹⁰²³ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1068, 21/02/1947, σ. 2.

¹⁰²⁴ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1088, 25/06/1947, σ. 1.

¹⁰²⁵ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1090, 08/08/1947, σ. 1.

¹⁰²⁶ Εφημερίδα «Μακεδονομάχος» αρ. φ. 4, 09/09/1947, σ. 4.

¹⁰²⁷ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1095, 12/09/1947, σ. 2.

¹⁰²⁸ Εφημερίδα «Μακεδονομάχος» αρ. φ. 10, 25/09/1947, σ. 2.

Τον Οκτώβριο του 1948, ο Γ. Μόδης σε διάλεξη του, η οποία αναδημοσιεύθηκε στο «Έθνος», αναφέρεται στην ίδρυση και δράση του Φ.Σ.Φ. «Αριστοτέλης» κατά τα προηγούμενα χρόνια. Χαρακτηριστικά γράφει πως:

Ο Φ.Σ.Φ. «Αριστοτέλης» ιδρύθηκε κατά τα χρόνια της γερμανικής Κατοχής για να εξελιχθεί σε πατριωτικό σύλλογο. Σχημάτισε την χορωδία και την χορωδία των μικρών παιδιών, την ορχήστρα, την φιλαρμονική, το αθλητικό, το ορειβατικό και μορφωτικό τμήμα, το φροντιστήριο, παράρτημα του Ωδείου κλπ. Όταν το 1942 ο Τσολάκογλου επισκέφτηκε την Φλώρινα συγκινήθηκε για την πατριωτική του δράση, η οποία δεν περιορίστηκε στην Φλώρινα. Η χορωδία του έδινε παραστάσεις και σε άλλες πόλεις. Σημαντικά μέλη του δολοφονήθηκαν από τους Γερμανούς με αποκορύφωμα το μαέστρο του Θεοδ. Θωμαΐδη. Ακόμα και το οίκημα του, δωρεά για την στέγαση του από τον Ι. Γούναρη, καταλείφθηκε. Είχε κηρυχθεί διωγμός για τη διάλυση του και πέντε μέλη του επίσης δολοφονήθηκαν στον Αγ. Γερμανό Πρέσπας, όπου εστάλησαν από το Κ.Κ. και το Ε.Α.Μ. για να γίνουν λεία των Βουλγάρων.¹⁰²⁹

Τον Μάιο του 1949, ο Φ.Σ.Φ. «Αριστοτέλης» διοργάνωσε συναυλία στο κινηματοθέατρο «Ν. Ελλάς», για την ψυχαγωγία του στρατού παρουσία και των Αρχών της πόλης. Τον Ιούλιο του ίδιου έτους, ίδρυσε σχολή θεάτρου. Τα μαθήματα παραδίνονταν από τον υπηρετούντα τότε στη Φλώρινα δεκανέα Κ. Λειβαδέα απόφοιτο κρατικής σχολής και ηθοποιό του Βασιλικού Θεάτρου.¹⁰³⁰ Τον Σεπτέμβριο και με την άφιξη του νέου μαέστρου του Συλλόγου, Παπά, άρχισαν οι πρόβες της χορωδίας,¹⁰³¹ ενώ επιτυχίες σημείωνε το Αθλητικό τμήμα του, το οποίο κατόρθωσε να αποσπάσει για δεύτερη φορά κατά σειρά τον τίτλο του νικητή κατά τους ετήσιους Παμφλωρίνιους αγώνες τα «Ηράκλεια».¹⁰³²

Στα τέλη του 1949, η «Ακριτική Βόρειος Ελλάς» αναφερόμενη στους «προοδευτικούς, φιλεκπαιδευτικούς, φιλεπιστημονικούς» σκοπούς του Συλλόγου, αναφέρει πως:

¹⁰²⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1145, 09/10/1948, σ. 2.

¹⁰³⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1182, 16/07/1949, σ. 1.

¹⁰³¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1188, 03/09/1949, σ. 4.

¹⁰³² Εφημερίδα «Ακριτική Βόρειος Ελλάς», αρ. φ. 23, 13/11/1949, σ. 7.

Οι επιτροπές του «Αριστοτέλη» ανέλαβαν την έρευνα διαφόρων τομέων, με σκοπό να συγκεντρώσουν στοιχεία για τα ήθη και έθιμα του νομού, για την ιστορία του τόπου, για τις διάφορες τοπωνομασίες, και την ανασυγκρότηση και επαναλειτουργία της βιβλιοθήκης. Για να γίνουν όμως αυτά εκτός των άλλων χρειάζεται χώρος, η ύπαρξη του οποίου εξαρτάται από τις αρχές οι οποίες πρέπει να εκκενώσουν το κτίριο του Φ.Σ.Φ. «Αριστοτέλης» από τους συμμοριόπληκτους, που πρέπει να γυρίσουν στα χωριά τους. Έτσι θα συντελέσουν στην εκπλήρωση του σκοπού του Συλλόγου.¹⁰³³

2. Εκδηλώσεις και ψυχαγωγία των πολιτών.

Μέρος της θεματολογίας των τοπικών εφημερίδων αποτελούσαν οι εκδηλώσεις μνήμης και ενίσχυσης του εθνικού φρονήματος, οι οποίες διοργανώνονταν όχι μόνο από πολιτιστικούς συλλόγους, όπως ο Φ.Σ.Φ. «Αριστοτέλης», αλλά και από τις Αρχές της Φλώρινας, από επαγγελματικούς συλλόγους, από Λέσχες, σχολεία, από την Παιδαγωγική Ακαδημία, από ιδρύματα όπως το Εθνικό Οικοτροφείο και Οργανώσεις, όπως η Προσκοπική και των Ελλήνων Οδηγών. Τέτοιες εκδηλώσεις ήταν Μνημόσυνα υπέρ πεσόντων,¹⁰³⁴ απόδοση τιμών για ηρωικές πράξεις,¹⁰³⁵ ομιλίες/διαλέξεις με ενημερωτικό χαρακτήρα,¹⁰³⁶ παρελάσεις κατά τις εθνικές επετείους,¹⁰³⁷ καταθέσεις στεφάνων,¹⁰³⁸ λαμπαδηφορίες,¹⁰³⁹ γυμναστικές επιδείξεις¹⁰⁴⁰ και εκδηλώσεις σχολείων,¹⁰⁴¹ συμβολικές ενέργειες εθνικής κυριαρχίας,

¹⁰³³ Εφημερίδα «Ακριτική Βόρειος Ελλάς», αρ. φ. 24, 20/11/1949, σ. 4.

¹⁰³⁴ Εφημερίδες «Εκπαιδευτικός Ακρίτας», αρ. φ. 6, 07/04/1945, σ.2 και «Εθνος» αρ. φ. 990, 19/04/1945, σ. 2- αρ. φ. 994, 24/05/1945, σ. 1- αρ. φ. 996, 07/06/1945,σ.2 - αρ. φ. 1009, 30/08/1945, σ. 2 - «Εκπαιδευτικός Ακρίτας», αρ. φ. 18, 28/10/1945, σ. 1 - «Εθνος» αρ. φ. 1021, 15/03/1946, σ. 2 - «Μακεδονομάχος» αρ. φ. 2, 23/05/1947,- αρ. φ. 8, 24/08/1947, σ.2 - «Εθνος» αρ. φ. 1092, 22/08/1947, σ.2,- αρ. φ. 1112, 23/01/1948, σ. 2-αρ. φ. 1119, 03/04/1948, σ.2 -αρ. φ. 1188, 03/09/1949, σ. 4.

¹⁰³⁵ Εφημερίδα «Εκπαιδευτικός Ακρίτας», αρ. φ. 9, 03/06/1945, σ.1 - Εφημερίδα «Εθνος» αρ. φ. 1164, 05/03/1949, σ. 1.

¹⁰³⁶ Εφημερίδα «Εκπαιδευτικός Ακρίτας», αρ. φ. 7, 21/04/1945, σ.2, «Εθνος» αρ. φ. 1032, 07/06/1946, σ. 2- αρ. φ.1069, 29/03/1945, σ. 2-αρ. φ. 1077, 02/05/1947, σ.2- αρ. φ.1086, 11/06/1947, σ.2-αρ. φ. 1122, 24/04/1948, σ.2,-αρ. φ. 1145, 09/10/1947, σ.2,-αρ. φ. 1146, 16/10/1948, σ.2,-αρ. φ. 1187, 27/08/1949, σ. 2, «Ακριτική Βόρειος Ελλάς», αρ. φ. 23, 13/11/1949, σ. 8.

¹⁰³⁷ Εφημερίδα «Εθνος» αρ. φ. 994, 24/05/1945, σ. 2.

¹⁰³⁸ Εφημερίδα «Εθνος» αρ. φ. 996, 07/06/1945, σ. 2- αρ. φ. 1032, 17/05/1945, σ. 1.

¹⁰³⁹ Εφημερίδα «Εθνος» αρ. φ. 1196, 29/10/1949, σ.2, «Ακριτική Βόρειος Ελλάς», αρ. φ. 21, 30/10/1949, σ.3.

¹⁰⁴⁰ Εφημερίδα «Εθνος» αρ. φ. 1009, 23/08/1945, σ. 2-αρ. φ. 1033, 14/06/1946, σ.2-αρ. φ. 1085, 04/06/1947, σ. 2-αρ. φ. 1125, 22/05/1948, σ. 2-αρ. φ. 1126, 29/05/1948, σ. 2-αρ. φ. 1127, 05/06/1948, σ. 2.

όπως έπαρση της σημαίας σε ελληνικά παραμεθόρια φυλάκια, εορτασμός του ΟΧΙ¹⁰⁴² και της 25^{ης} Μαρτίου¹⁰⁴³ και ιστορικών επετείων.¹⁰⁴⁴

Επίσης στον τοπικό Τύπο αναφέρονταν εκδηλώσεις που πραγματοποιούνταν, από τους παραπάνω φορείς, έχοντας εορταστικό χαρακτήρα κατά τις ημέρες των μεγάλων θρησκευτικών εορτών,¹⁰⁴⁵ εκθέσεις/εκδηλώσεις καλλιτεχνικού περιεχομένου,¹⁰⁴⁶ εκδηλώσεις που αποσκοπούσαν στην ψυχαγωγία των πολιτών¹⁰⁴⁷ ή εκδηλώσεις για εράνους και οικονομική στήριξη οργανώσεων/συλλόγων,¹⁰⁴⁸ ιδρυμάτων,¹⁰⁴⁹ στρατιωτών και χωροφυλάκων¹⁰⁵⁰ και ανταρτόπληκτων.¹⁰⁵¹

Σύμφωνα με δημοσιεύματα στον Τύπο, οι δυνατότητες ψυχαγωγίας της αστικής τάξης του 1945-'49 στη Φλώρινα ήταν οι διοργανώσεις χοροεσπερίδων από συλλόγους και ενώσεις,¹⁰⁵² θεατρικές παραστάσεις γνωστών ηθοποιών που επισκέπτονταν περιστασιακά την πόλη,¹⁰⁵³ όπως της Τ. Δράκου,¹⁰⁵⁴ της Σ. Βέμπο¹⁰⁵⁵

¹⁰⁴¹ Εφημερίδα «Έθνος» αρ. φ.1001, 05/07/1945, σ. 2- αρ. φ. 1132, 10/07/1948, σ. 2.

¹⁰⁴² Εφημερίδες «Έθνος» αρ. φ.1015, 01/11/1945, σ. 2 -αρ. φ. 1053, 01/11/1946, σ. 2-αρ. φ.1148, 30/10/1948, σ. 2 και «Ακριτική Βόρειος Ελλάς», αρ. φ. 21, 30/10/1949, σ. 3-αρ. φ. 28, 18/12/1949, σ. 4

¹⁰⁴³ Εφημερίδες «Εκπαιδευτικός Ακρίτας», αρ. φ. 5, 22/03/1945, σ. 2- «Έθνος» αρ. φ. 987, 19/03/1945, σ. 2, -αρ. φ. 1023, 29/03/1946, σ. 2 - αρ. φ. 1025, 12/04/1946, σ. 2 - αρ. φ. 1118, 27/03/1948, σ. 2, -αρ. φ. 1169, 02/04/1948, σ. 1.

¹⁰⁴⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1198, 12/11/1949, σ. 2 και «Ακριτική Βόρειος Ελλάς», αρ. φ. 23, 13/11/1949, σ. 3.

¹⁰⁴⁵ Εφημερίδα «Έθνος» αρ. φ. 1061, 01/01/1947, σ. 2.

¹⁰⁴⁶ Εφημερίδα «Έθνος» αρ. φ. 1042, 12/06/1945, σ. 1 - αρ. φ. 1042, 16/08/1946, σ. 2-αρ. φ. 1072, 21/03/1947, σ. 1 - αρ. φ. 1073, 28/03/1947, σ. 1-αρ. φ. 1074, 04/04/1947, σ. 1-αρ. φ. 1150, 13/11/1948, σ. 2-αρ. φ. 1183, 13/07/1949, σ.2 - αρ. φ. 1203, 17/12/1949, σ. 2.

¹⁰⁴⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 992, 06/05/1945,σ.2 -αρ. φ. 1009, 30/08/1945, σ. 2 -αρ. φ. 1019, 01/03/1946, σ. 1 -αρ. φ. 1051, 18/10/1946, σ. 1 - αρ. φ. 1062, 10/01/1947, σ. 2 - «Μακεδονομάχος», αρ. φ. 24/06/1947, σ. 4. -αρ. φ. 1120, 10/04/1948, σ. 2 -αρ. φ. 1136, 07/08/1948, σ. 2 -αρ. φ. 1137, 14/08/1948, σ. 2-αρ. φ. 1052, 27/11/1948, σ. 2 - αρ. φ.1168, 02/04/1949, σ. 2 -αρ. φ. 1190, 17/09/1949, σ. 2-αρ. φ. 1194, 15/10/1949, σ. 2 -αρ. φ. 1198, 12/11/1949, σ. 2 - «Ακριτική Βόρειος Ελλάς», αρ. φ. 24, 20/11/1949, σ. 8.

¹⁰⁴⁸ Εφημερίδες «Έθνος», αρ. φ. 992, 06/05/1945, σ. 2 -αρ. φ. 999, 21/06/1945,σ. 2 -αρ. φ. 1017, 15/11/1945, σ. 2 -αρ. φ. 1021, 15/03/1946, σ. 2 -αρ. φ.1038, 19/06/1946, σ. 2 -αρ. φ. 1048, 29/09/1946, σ. 1 -αρ. φ. 1124, 15/05/1948, σ. 2.

¹⁰⁴⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1144, 02/10/1948, σ. 2 - αρ. φ. 1148, 30/10/1948, σ. 2.

¹⁰⁵⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1011, 20/09/1945, σ. 2-αρ. φ. 1059, 13/12/1946, σ. 1-αρ. φ. 1078, 09/05/1947, σ. 2-αρ. φ. 1118, 27/03/1948, σ. 2-αρ. φ. 1119, 03/04/1948, σ. 2-αρ. φ. 1121, 17/04/1948, σ. 2 -αρ. φ. 1126, 29/05/1949, σ. 2 -αρ. φ. 1131, 03/07/1948, σ. 2.

¹⁰⁵¹ Εφημερίδες «Έθνος», αρ. φ., 1061, 01/01/1947, σ. 2- αρ. φ. 1065, 31/01/1947, σ. 2- αρ. φ. 1084, 27/06/1947, σ. 2 - «Ακριτική Βόρειος Ελλάς», αρ. φ. 29, 25/12/1949, σ. 2 και σ. 8.

¹⁰⁵² Εφημερίδες «Εκπαιδευτικός Ακρίτας», αρ. φ. 6, 07/04/1945, σ. 2- «Έθνος» αρ. φ. 989, 12/04/1945, σ. 2 - αρ. φ. 1021, 15/03/1946, σ. 2- «Εκπαιδευτικός Ακρίτας», αρ. φ. 24, 20/11/1949, σ.8 και «Έθνος» αρ. φ. 1201, 03/12/1949, σ. 2.

¹⁰⁵³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1192, 01/10/1949, σ.2 -Έθνος» αρ. φ.1193, 08/10/1949, σ. 2.

¹⁰⁵⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1002, 12/07/1945, σ. 1 - αρ. φ. 1019, 01/03/1946, σ. 1 -αρ. φ. 1059, 13/12/1946, σ. 2 - αρ. φ. 1062, 11/01/1947, σ. 2.

¹⁰⁵⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1079, 25/06/1949, σ. 2.

ή θεατρικά έργα που ανέβαζαν οι πρόσκοποι και το σώμα Οδηγών Φλώρινας,¹⁰⁵⁶ ο πολιτιστικός σύλλογος Φ.Σ.Φ. «Αριστοτέλης»¹⁰⁵⁷ ή θεατρικές ομάδες του στρατού¹⁰⁵⁸ στις αίθουσες «Πάνθεον» και «Νέα Ελλάς».

Στις ίδιες αίθουσες προβάλλονταν ελληνικές¹⁰⁵⁹ και ξένες ταινίες¹⁰⁶⁰ ή ακόμα και στον θερινό κινηματογράφο,¹⁰⁶¹ που δημιουργήθηκε το Φεβρουάριο του 1949.¹⁰⁶² Η ποικιλία προβολών ήταν αρκετά πλούσια, αφού για μεγάλα χρονικά διαστήματα καθημερινά προβάλλονταν σύγχρονες για την εποχή ταινίες¹⁰⁶³ οι οποίες ανανεώνονταν δύο και τρεις φορές την εβδομάδα.¹⁰⁶⁴

Άλλες διέξοδοι ψυχαγωγίας ήταν η παρακολούθηση ρεσιτάλ χορού και τραγουδιού¹⁰⁶⁵, μουσικών εκδηλώσεων και συναυλιών.¹⁰⁶⁶ Άξια λόγου, για τη συμβολή της στην ψυχαγωγία των πολιτών, ήταν η φιλαρμονική του Δήμου που τα κυριακάτικα απογεύματα έπαιζε στην κεντρική πλατεία της Φλώρινας.¹⁰⁶⁷ Δεν έλειπαν όμως από τον τοπικό Τύπο και οι διαφημίσεις για τη λειτουργία εξοχικών κέντρων¹⁰⁶⁸ και ταβερνών που συνεχώς ανανεώνονταν, ιδιαίτερα από το 1946 και έπειτα, όταν άνοιξαν νέες επιχειρήσεις,¹⁰⁶⁹ συμβάλλοντας με τη σειρά τους στη διασκέδαση της αστικής κοινωνίας της Φλώρινας.

¹⁰⁵⁶ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1017, 15/11/1945, σ. 2 –αρ. φ. 1093, 29/08/1947, σ.2 –αρ. φ. 1112, 23/01/1948, σ. 1-αρ. φ. 1124, 15/05/1948, σ. 2-αρ. φ. 1130, 26/06/1948, σ. 2–αρ. φ. 1142, 18/09/1948, σ. 2 -αρ. φ. 1168, 02/04/1949, σ. 2– αρ. φ. 1183, 13/07/1949, σ. 2. -αρ. φ. 1190, 17/09/1949, σ. 2.

¹⁰⁵⁷ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1089, 01/08/1947, σ. 1.

¹⁰⁵⁸ Εφημερίδες «Μακεδονομάχος», αρ. φ. 6, 24/07/1947, σ. 4 - «Εθνος», αρ. φ. 1088, 125/07/1947, σ. 2 - αρ. φ. 1112, 23/01/1948, σ. 1 -αρ .φ. 1126, 29/05/1948, σ. 2 -αρ. φ. 1131, 03/06/1948, σ. 2 –αρ. φ. 1136, 07/08/1948, σ. 2 –αρ. φ. 1144, 02/10/1948, σ. 2-αρ. φ. 1148, 30/10/1948, σ. 2 -αρ. φ. 1168, 02/04/1949, σ. 2 –αρ. φ. 1170, 09/04/1949, σ. 2 -αρ. φ. 1183, 13/07/1949, σ. 2. -αρ. φ. 1188, 03/09/1949, σ. 4.

¹⁰⁵⁹ Εφημερίδες «Εθνος», αρ. φ. 1028, 10/05/1946, σ. 2 –αρ. φ. 1070, 07/03/1947, σ. 1 -αρ .φ. 1150, 13/11/1948, σ. 2 και «Ακριτική Βόρειος», αρ. φ. 28, 18/12/1949, σ. 8.

¹⁰⁶⁰ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1030, 24/05/1946, σ. 2 – αρ. φ. 1031, 31/05/1946, σ. 2 –αρ. φ. 1064, 24/01/1947, σ. 2 –αρ. φ. 1112, 23/01/1948, σ. 2 –αρ. φ. 1124, 15/05/1948, σ. 2 –αρ. φ. 1148, 06/11/1948, σ. 2.

¹⁰⁶¹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1078, 09/05/1947, σ. 2 –αρ. φ. 1127, 05/06/1948, σ. 2 –αρ. φ. 1137, 14/08/1948, σ. 2.

¹⁰⁶² Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1161, 05/02/1949, σ. 2 -αρ. φ. 1162, 19/02/1949, σ. 2.

¹⁰⁶³ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ., 1053, 01/11/1946, σ. 1 - αρ. φ. 1054, 08/11/1946, σ. 1 -αρ. φ. 1056, 22/11/1946, σ. 1. - αρ. φ. 1069, 28/02/1947, σ. 1 – αρ. φ. 1072, 21/03/1947, σ. 1.

¹⁰⁶⁴ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1057, 29/11/1946, σ. 1 - αρ. φ. 1058, 06/12/1946, σ. 2 -αρ. φ. 1062, 11/01/1947, σ. 2 - αρ. φ. 1078, 09/05/1947, σ. 2.

¹⁰⁶⁵ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1009, 30/08/1945, σ. 2 -αρ. φ. 1042, 16/08/1946, σ. 2.

¹⁰⁶⁶ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1011, 20/09/1945, σ. 2 -αρ. φ. 1042, 16/08/1946, σ. 2 -αρ. φ. 1078, 09/05/1947, σ. 2 -αρ. φ. 1150, 13/11/1948, σ. 2 -αρ. φ. 1152, 27/11/1948, σ. 2.

¹⁰⁶⁷ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1086, 11/07/1947, σ. 2 και αρ .φ. 1198, 12/11/1949, σ. 2.

¹⁰⁶⁸ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1076, 25/03/1947, σ. 2-αρ. φ. 1080, 23/05/1947, σ. 1.

¹⁰⁶⁹ Εφημερίδες «Εθνος», αρ. φ. 1 047, 20/09/1946, σ. 2 -αρ. φ. 1056, 22/11/1946, σ. 1 –αρ. φ. 1059, 13/12/1946, σ. 1-αρ. φ. 1080, 23/05/1947, σ. 1 -αρ. φ. 1089, 01/08/1947, σ. 1 -αρ .φ. 1092, 22/08/1947,

3. Εκδόσεις.

Από τον Μάρτιο του 1945 εκδόθηκαν και προστέθηκαν στην κυκλοφορία της πόλης της Φλώρινας νέες εφημερίδες. Στις 4 Μαρτίου 1945, κυκλοφόρησε «ο Εκπαιδευτικός Ακρίτας». Ήταν δεκαπενθήμερη εφημερίδα και εκδιδόταν από μια ομάδα «προοδευτικών» δημοδιδασκάλων στη Φλώρινα.¹⁰⁷⁰ Ενώ είχε τυπωθεί αρκετές μέρες νωρίτερα κυκλοφόρησε αυτή την ημερομηνία, γράφει η ίδια η εφημερίδα, εξαιτίας του φόβου ανακαλύψεως της από την πολιτοφυλακή.¹⁰⁷¹

Παράλληλα άρχισε η κυκλοφορία των φύλλων της «Εφημερίδος των Ελλήνων Εξωτερικού» με ποικίλη ύλη και μεταναστευτικές ειδήσεις.¹⁰⁷² Στο πρακτορείο του Αθηναϊκού Τύπου Φλώρινας κυκλοφόρησε το περιοδικό «Εφημερίς Ελληνικής και Αλλοδαπής Νομολογίας» ή «Εφημερίς Μπαλάνου» υπό το νέο ιδιοκτήτη της, Π. Βάλληνα, τακτικό καθηγητής του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου του πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και του δικηγόρου Ν. Δελούκα.¹⁰⁷³

Το 1946 κυκλοφόρησε το περιοδικό «Αγορανομική Ηχώ», που εκδιδόταν στην Αθήνα από το Υπουργείο Εφοδιασμού και απευθυνόταν σε εμπόρους, καταστηματάρχες επαγγελματίες, παραγωγούς κλπ.¹⁰⁷⁴ Την επόμενη χρονιά, τον Ιανουάριο του 1947, προστέθηκε στην κυκλοφορία το μηνιαίο περιοδικό «Δελτίο της Αγροτικής Τραπέζης», με περιεχόμενο την ενημέρωση των αγροτών για την αύξηση της παραγωγής τους και τη βελτίωση της αγροτικής τάξης.¹⁰⁷⁵ Ένα μήνα αργότερα κυκλοφόρησε στη Φλώρινα το περιοδικό «Οικονομική Επιθεώρηση της Ελλάδος». Είναι η νέα μηνιαία οικονομική επιθεώρηση, εμπορίου, βιομηχανίας, γεωργίας και μεταφορών με άρθρα που αφορούσαν όλη την οικονομική κίνηση της Ελλάδας και του Εξωτερικού.¹⁰⁷⁶ Κυκλοφορεί επίσης το περιοδικό «Καλλιτέχνης» το οποίο εκδίδεται στη Θεσσαλονίκη και τα τεύχη του πωλούνταν στο Μορφωτικό τμήμα του Φ.Σ.Φ. «Αριστοτέλης».¹⁰⁷⁷

Εκμεταλλεζόμενοι τη συνεχή κυκλοφορία νέων εφημερίδων και περιοδικών, που πουλούσαν στο πρακτορείο της Φλώρινας, απατεώνες που περιέτρεχαν τις πόλεις

σ. 2 και «Μακεδονομάχος», αρ. φ 8, 24/08/1947, σ. 2 -αρ .φ. 1127, 05/06/1948, σ.2. -αρ. φ. 1130, 26/06/1948, σ. 2 -αρ. φ. 1168, 02/04/1949, σ. 2- αρ .φ. 1175, 28/05/1949, σ. 2.

¹⁰⁷⁰ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 986, 19/03/1945, σ. 2.

¹⁰⁷¹ Εφημερίδα «Εκπαιδευτικός Ακρίτας», αρ. φ. 5, 22/03/1945, σ. 1.

¹⁰⁷² Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1015, 01/11/1945, σ. 2.

¹⁰⁷³ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1018, 22/11/1945, σ. 2.

¹⁰⁷⁴ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1033, 14/07/1945, σ. 2.

¹⁰⁷⁵ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1061, 01/01/1947, σ. 2.

¹⁰⁷⁶ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1067, 14/02/1947, σ. 2.

¹⁰⁷⁷ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1068, 21/02/1947, σ. 2.

και τα χωριά της Δ. Μακεδονίας με το πρόσχημα της έκδοσης νέων βιβλίων, περιοδικών και εφημερίδων λυμαίνονταν τα κοινοτικά και εκκλησιαστικά ταμεία.¹⁰⁷⁸

Τον Δεκέμβρη του 1947 εκδόθηκε το «Λεύκωμα των εκπαιδευτικών Φλώρινας» από τον Επιθεωρητή Δημοτικών σχολείων, Κ. Μπάλλα,¹⁰⁷⁹ για το οποίο έγινε αναφορά σε προηγούμενο κεφάλαιο, και το 1948 το βιβλίο του Γ.Χ. Μόδη «Πόλεμος και Κατοχή». Το βιβλίο ήταν γραμμένο στη δημοτική και στις 234 σελίδες του αναφερόταν στη ζωή της περιφέρειας της Φλώρινας από την επιστράτευση του '40 μέχρι τις ημέρες κυβέρνησης του Ε.Α.Μ.¹⁰⁸⁰ Επίσης κυκλοφόρησαν «Η Εθνική Φωνή των Αγροτών», επίσημο εβδομαδιαίο όργανο της Πανελληνίας Συνομοσπονδίας Ενώσεων Γεωργικών Συνεταιρισμών,¹⁰⁸¹ το δεκαπενθήμερο περιοδικό «Το βιβλίο μου», με ποικίλη ύλη και βιογραφίες αστέρων του κινηματογράφου που απευθυνόταν στους φίλους του κινηματογράφου.¹⁰⁸²

Ο Δήμος της Φλώρινας δεν έμενε ξένος σε όλη αυτή την δραστηριότητα εκδόσεων και κυκλοφορίας συγγραμμάτων και περιοδικών. Ενέκρινε την απόδοση λογαριασμού για την αγορά και βιβλιοδεσία επιστημονικών συγγραμμάτων¹⁰⁸³ και αποδέχθηκε την αίτηση του ιδιοκτήτη της τοπικής εφημερίδας «Εθνος», Σ. Κωνσταντινίδη για έγκριση πίστωσης προκειμένου να τυπωθεί σε 100 αντίτυπα η διάλεξη του τέως υπουργού και πολιτευτή του νομού Φλώρινας Γεωργίου Μόδη, για την εθνική δράση του Φ.Σ.Φ. «Αριστοτέλης» και για την δράση του Κ.Κ.Ε, κυρίως στη Θεσσαλονίκη. Η διάλεξη είχε πραγματοποιηθεί στο κινηματοθέατρο «Νέα Ελλάς» της Φλώρινας.¹⁰⁸⁴ Επίσης ενέκρινε έξοδα για την προμήθεια 18 βιβλίων από την Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών,¹⁰⁸⁵ και άλλων επιστημονικών βιβλίων για τον εμπλουτισμό της βιβλιοθήκης του Δήμου.¹⁰⁸⁶

Στο υπόλοιπο του 1948, εκδόθηκε και κυκλοφόρησε στη Φλώρινα το μηνιαίο περιοδικό «Ελληνική Πνοή», όργανο του Εθνικού Ενωτικού Κόμματος του Π. Κανελλόπουλου.¹⁰⁸⁷ Ενώ ταυτόχρονα στο Πρακτορείο εφημερίδων πωλούνταν και

¹⁰⁷⁸ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1096, 19/09/1947, σ. 2.

¹⁰⁷⁹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1109, 19/12/1947, σ. 1.

¹⁰⁸⁰ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1110, 01/01/1948, σ. 2.

¹⁰⁸¹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1116, 06/03/1948, σ. 2.

¹⁰⁸² Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1118, 27/03/1948, σ. 2.

¹⁰⁸³ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ., 17-03-1948.

¹⁰⁸⁴ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ., 28-08-1948.

¹⁰⁸⁵ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ., 27-10-1948.

¹⁰⁸⁶ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ., 15-11-1948.

¹⁰⁸⁷ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1147, 23/10/1948, σ. 2.

βιβλία με μυθιστορηματικό περιεχόμενο, όπως για παράδειγμα η μυθιστορηματική βιογραφία του Αλ. Παπαδιαμάντη, «Ο Κοσμοκαλόγερος», του Μιχ. Παρθένη.¹⁰⁸⁸

Το 1949, από το Αρχηγείο της Ελληνικής Βασιλικής Χωροφυλακής εκδόθηκε το πρώτο τεύχος της σειράς «Σελίδες από την ηρωική δράση της χωροφυλακής», με τίτλο «Το Ολοκαύτωμα του Νυμφαίου». Η συγγραφή του έγινε από τον δημοσιογράφο και συγγραφέα Ανδ. Σκανδάμη, ο οποίος διηύθυνε το Γραφείο Τύπου της Χωροφυλακής. Το τεύχος κυκλοφόρησε από το Αθηναϊκό πρακτορείο τύπου στη Φλώρινα και αναφερόταν στη μάχη των ανδρών της Χωροφυλακής με τους αντάρτες στο Νυμφαίο.¹⁰⁸⁹

Ο Δήμος Φλώρινας συνεχίζοντας τη συνδρομή του σε εφημερίδες και περιοδικά για το έτος 1949, επικύρωσε και την προμήθεια βιβλίων για τον εμπλουτισμό της δημοτικής βιβλιοθήκης. Συγκεκριμένα ενέκρινε τρία αντίτυπα του Κώδικα δημοτικών, κοινοτικών Υπαλλήλων και δέκα αντίτυπα του βιβλίου «Αυτοί είναι οι Σλάβοι» του Λεωνίδα Κοτσυφάκου, 70 αντιτύπων του εμβατηρίου «Ύμνος», του μουσικού Μιχ. Παπασταθόπουλου, καθηγητή της Παιδαγωγικής Ακαδημίας Τριπόλεως, για τη διανομή του στα εκπαιδευτικά ιδρύματα της Φλώρινας¹⁰⁹⁰ και χορήγησε, επίσης, οικονομική ενίσχυση στην εφημερίδα «Αθηνά» από τις εκδόσεις της ΙΙ Μεραρχίας. Τον Αύγουστο του '49 με απόφαση του εμπλούτισε τη δημοτική βιβλιοθήκη με την αγορά βιβλίων από την Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών,¹⁰⁹¹ αλλά και άλλων συγγραμμάτων.¹⁰⁹²

Ταυτόχρονα εκδόθηκαν: 1. Το βιβλίο του Φ. Δραγούμη με τίτλο «Προσοχή στη Β. Ελλάδα», το οποίο περιείχε δημοσιεύματα και δράσεις του βουλευτή Φλωρίνης και Καστοριάς στο θέμα των Εθνικών διεκδικήσεων και των προβλημάτων της Μακεδονίας.¹⁰⁹³ 2. Το βιβλίο του Φλωρινιώτη Παν. Ιωαννίδη, βοηθού Νομομηχανικού στην Θεσσαλονίκη με τίτλο «Μ. Αλέξανδρος».¹⁰⁹⁴ Τυπώθηκε επίσης το μονόπρακτο του Φλωρινιώτη, Χάρη Γρηγορίου, με τίτλο «Νικηταί», αφιερωμένο στον θρυλικό «Παππού», Ν. Παπαδόπουλο. Το εξώφυλλο του βιβλίου φιλοτέχνησε ο στρατιώτης, τότε, και γνωστός ζωγράφος από την Αθήνα Ιάσων Μολφέσης.¹⁰⁹⁵ Το

¹⁰⁸⁸ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1154, 11/12/1948, σ. 2.

¹⁰⁸⁹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1157, 01/01/1949, σ. 2.

¹⁰⁹⁰ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ., 30-05-1949.

¹⁰⁹¹ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ., 03-08-1949.

¹⁰⁹² Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ., 08-10-1949.

¹⁰⁹³ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1178, 18/06/1949, σ. 2.

¹⁰⁹⁴ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1183, 23/07/1949, σ. 2.

¹⁰⁹⁵ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1189, 10/09/1949, σ. 2.

βιβλίο αγοράστηκε σε 10 αντίτυπα από το Δήμο για τον εμπλουτισμό της βιβλιοθήκης του.¹⁰⁹⁶ Γρήγορα κυκλοφόρησε επίσης το τοπικό Λεύκωμα των Προσκόπων Φλώρινης με καθαρά προσκοπική ύλη.¹⁰⁹⁷ Ενώ εκδόθηκε και κυκλοφόρησε στο πρακτορείο της Φλώρινας το περιοδικό «Εκλογή»,¹⁰⁹⁸ και το τεύχος της «Κομμουνιστικής Συνωμοσίας», του Ανδρέα Παπαδαντωνάκη, που πολύ σύντομα κυκλοφόρησε στη Φλώρινα.¹⁰⁹⁹

4. Αθλητικές δράσεις και διοργανώσεις.

Από τα δημοσιεύματα του τοπικού Τύπου πληροφορούμαστε για την ύπαρξη και δράση των αθλητικών συλλόγων, που υπήρχαν στη Φλώρινα κατά τη διάρκεια του Εμφυλίου πολέμου. Οι σύλλογοι οι οποίοι αναφέρονταν στις εφημερίδες και στα πρακτικά του Δ.Σ. Φλώρινας είναι: ο Αθλητικός Σύλλογος «Ελλάς», η Αθλητική Ένωση «Προποντίς», ο Αθλητικός Σύλλογος «Μέγας Αλέξανδρος» και το Αθλητικό Τμήμα του «Αριστοτέλη». Οι παραπάνω σύλλογοι είχαν τμήματα κλασικού αθλητισμού αλλά και ποδοσφαιρικές ομάδες. Στους ποδοσφαιρικούς αγώνες δεν καταγράφεται η συμμετοχή του Φ.Σ.Φ. «Αριστοτέλης». Επίσης στη Φλώρινα είχε δημιουργηθεί ο Ελληνικός Ορειβατικός Σύλλογος, Ε.Ο.Σ. και ο Όμιλος Χιονοδρόμων που ανήκε στον Ορειβατικό Σύλλογο.

Από το καλοκαίρι του 1945 κυρίως, παρατηρούνται ποδοσφαιρικές αναμετρήσεις των ομάδων της Φλώρινας με ομάδες γειτονικών πόλεων όπως της Έδεσσας,¹¹⁰⁰ της Θεσσαλονίκης,¹¹⁰¹ αλλά και με την αγγλική ομάδα Essex,¹¹⁰² που δημιούργησαν οι Άγγλοι σύμμαχοι κατά την παραμονή τους στην περιοχή. Κατά τους αγώνες που διεξάγονταν δεν έλλειπαν και οι μετακινήσεις των φιλάθλων για την υποστήριξη των ομάδων τους, όταν έπαιζαν εκτός έδρας.¹¹⁰³

Εκτός από τους ποδοσφαιρικούς αγώνες, που διεξάγονταν πολύ συχνά μέχρι το 1947, διοργανώνονταν και Παλαιστικοί αγώνες,¹¹⁰⁴ εξορμήσεις του Ε.Ο.Σ. Φλώρινας

¹⁰⁹⁶ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αρ., 22-12-1949.

¹⁰⁹⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1189, 10/09/1949, σ. 2.

¹⁰⁹⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1193, 08/010/1949, σ. 2.

¹⁰⁹⁹ Εφημερίδα «Ακριτική Βόρειος», αρ. φ. 29, 25/12/1949.

¹¹⁰⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ.996, 07/06/1945, σ.2.

¹¹⁰¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1011, 20/09/1945, σ.2.

¹¹⁰² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ.1000, 28/06/1945, σ.2.

¹¹⁰³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ.1000, 28/06/1945, σ.2.

¹¹⁰⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1033, 14/06/1946, σ.2.

στα γύρω βουνά,¹¹⁰⁵ ενώ παράλληλα ο Ε.Ο.Σ. προωθούσε το νέο για την εποχή άθλημα, το πινγκ-πονγκ.¹¹⁰⁶ Για τη συνολική δράση του Ελληνικού Ορειβατικού Συνδέσμου το «Έθνος» ανέφερε πως «ο ΕΟΣ με τα 70 μέλη που αριθμεί, αφήνει πολλές προσδοκίες για το μέλλον, αφού διοργανώνει πολλές χιονοδρομικές και ορειβατικές αναβάσεις τόσο εντός όσο και εκτός νομού».¹¹⁰⁷

Τον Σεπτέμβριο του 1946, οι αθλητικοί σύλλογοι της Φλώρινας, τόσο με τις ποδοσφαιρικές τους ομάδες όσο και με άλλους αθλητές του κλασικού αθλητισμού, έλαβαν μέρος στους ετήσιους καθιερωμένους Πανδυτικομακεδονικούς αγώνες, που οργάνωσε η Γ.Δ.Δ. Μακεδονίας στην Καστοριά, στη μνήμη του Παύλου Μελά.¹¹⁰⁸ Στους αγώνες αυτούς συνέδραμε οικονομικά και ο Δήμος της Φλώρινας.¹¹⁰⁹ Οι αγώνες ήταν διήμεροι και πολύ σπουδαίοι για την εποχή τους, αφού για να τους παρακολουθήσουν ταξίδευαν από τη Φλώρινα όχι μόνο οι Αρχές της πόλης, αλλά και πολλοί δημότες της.¹¹¹⁰ Το υψηλό επίπεδο που διατηρούσε η Φλώρινα στον αθλητισμό φαίνεται από τα αποτελέσματα των αγώνων. Συγκεκριμένα στους αγώνες του 1946, οι Φλωρινιώτες αθλητές διακρίθηκαν στις πρώτες θέσεις στα αγωνίσματα της Δισκοβολίας, της Λιθοβολίας, στο Άλμα, στο Δρόμο των 400μ. και στον Ακοντισμό. Οι γυναίκες κατέλαβαν τις πρώτες θέσεις στα 100μ. και στο Άλμα. Τέλος στα ομαδικά αγωνίσματα διακρίθηκαν στη Σκυταλοδρομία 4 επί 100, ενώ το κύπελλο των ποδοσφαιρικών αγώνων κέρδισε η ομάδα της Φλώρινας «Ελλάς». Στην τελική βαθμολογία κατάταξης των 11 πόλεων που συμμετείχαν, η Φλώρινα κατέκτησε την 2η θέση με πρώτη την Βέροια και τρίτη την Καστοριά. Όσο για την επόμενη χρονιά, κατόπιν κληρώσεως, οι αγώνες θα διεξάγονταν στην Έδεσσα.¹¹¹¹

Την επόμενη χρονική περίοδο από τον Ιανουάριο του 1947 μέχρι το καλοκαίρι του 1948, δεν συναντώνται δημοσιεύματα που αφορούν αθλητικούς αγώνες, παρά μόνο αρχαιρεσίες συλλόγων,¹¹¹² λόγω προφανώς της ανώμαλης κατάστασης που επικρατούσε στην περιοχή. Επίσης εκφράστηκαν παράπονα για την μειωμένη αθλητική κίνηση στην πόλη, παρόλο που διέθετε, όπως γράφει το «Έθνος», ένα από

¹¹⁰⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1034, 21/06/1946, σ.2.

¹¹⁰⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1056, 22/11/1946, σ.2.

¹¹⁰⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1061, 01/01/1947, σ.2.

¹¹⁰⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1042, 16/08/1946, σ.2.

¹¹⁰⁹ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αριθμού, 29-08-1946.

¹¹¹⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1046, 13/09/1946, σ.2.

¹¹¹¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1047, 20/09/1946, σ. 1. και αρ. φ. 1061, 01/01/1947, σ.2.

¹¹¹² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1111, 16/01/1948, σ. 8.

τα αρτιότερα αθλητικά στάδια.¹¹¹³ Για την άρτια κατάσταση του Εθνικού Γυμναστηρίου Φλώρινας συνέβαλε ο Δήμος εγκρίνοντας πιστώσεις για εργασίες εκσυγχρονισμού και συντήρησης.¹¹¹⁴

Τον Αύγουστο του 1948, από άρθρο του συνεργάτη του «Εθνους», Τ. Παπαθεοδωρίδη, πληροφορούμαστε ότι η Εφορεία του Γυμναστηρίου Φλώρινας διοργάνωσε και τέλεσε τους περιφερειακούς αγώνες Φλώρινας.¹¹¹⁵ Οι αγώνες έλαβαν χώρα, τον Σεπτέμβριο του 1948, στο Γυμναστήριο της πόλης και ήταν οι πρώτοι Παμφλωρίνιοι Αθλητικοί Αγώνες, «Τα Ηράκλεια», με τη συμμετοχή του Αθλητικού τμήματος του Φ.Σ.Φ. «Αριστοτέλης»¹¹¹⁶ και όλων των Αθλητικών Σωματείων της πόλης, «Προποντίς» και «Μ. Αλέξανδρος». Οι αγώνες, αναφέρει το δημοσίευμα πως ονομάστηκαν «Ηράκλεια» από την αρχαία πόλη που βρίσκεται κοντά στη Φλώρινα, στην οποία τις ανασκαφές έκανε ο αρχαιολόγος Αντ. Κεραμόπουλος. Κατά την τέλεση των αγώνων παρευρέθηκαν ο Μητροπολίτης και οι Αρχές της πόλης, ενώ βαθμολογικά πρώτευσε ο «Αριστοτέλης», ακολούθησε ο «Μ. Αλέξανδρος» και την τρίτη θέση κατέλαβε η «Προποντίς».¹¹¹⁷

Το 1948 δημοσιεύματα αναφέρθηκαν στη διεξαγωγή ποδοσφαιρικών αγώνων των ομάδων της Φλώρινας με την παρακολούθηση τους από μεγάλο πλήθος πολιτών, οι οποίοι λόγω της οικονομικής κατάστασης της εποχής δεν διέθεταν το αντίτιμο του εισιτηρίου και παρακολουθούσαν τους αγώνες λαθραία.¹¹¹⁸ Έτσι λοιπόν ο Δήμος Φλώρινας πρόσφερε οικονομικές χορηγήσεις για τη συντήρηση των αθλητικών Συλλόγων.¹¹¹⁹

Από το Σεπτέμβριο του 1949, μετά την επίσημη λήξη του Εμφυλίου, παρατηρείται, μέσα από τα δημοσιεύματα του τοπικού Τύπου, αύξηση της συχνότητας διεξαγωγής ποδοσφαιρικών αγώνων. Τους επόμενους μήνες οι αγώνες γίνονταν κάθε Σάββατο και όχι μόνο μεταξύ των ποδοσφαιρικών συλλόγων άλλων πόλεων, αλλά και με ομάδες του στρατού και της Ταξιαρχίας της Φλώρινας.¹¹²⁰ Στα τέλη Οκτωβρίου του 1949 πραγματοποιήθηκαν οι δεύτεροι «Παμφλωρίνιοι αγώνες», στους οποίους συμμετείχαν τα τρία αθλητικά Σωματεία της πόλης, ο Φ.Σ.Φ.

¹¹¹³ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1117, 13/03/1948, σ.2.

¹¹¹⁴ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αριθμού, 24-05-1948.

¹¹¹⁵ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1138, 21/08/1948, σ. 1-2.

¹¹¹⁶ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1142, 18/09/1948, σ.2.

¹¹¹⁷ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ.1143, 25/09/1948, σ.2.

¹¹¹⁸ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ.1148, 30/10/1948, σ.2 και αρ. φ.1151, 20/11/1948, σ. 2

¹¹¹⁹ Πρακτικά Δ.Σ. Φλώρινας, άνευ αριθμού, 31-01-1949.

¹¹²⁰ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1188, 03/09/1949, σ. 4. - αρ. φ.1190, 17/09/1949, σ.2-αρ. φ.1191, 24/09/1949, σ. 2 - αρ. φ.1192, 01/09/1949, σ. 2 - αρ. φ.1193, 08/10/1949, σ. 2.

«Αριστοτέλης», η «Προποντίς» και ο «Μ. Αλέξανδρος».¹¹²¹ Στους αγώνες πολυνίκης αναδείχτηκε ο Φ.Σ.Φ. «Αριστοτέλης» ακολούθησε ο «Μ. Αλέξανδρος» και την τρίτη θέση κατέλαβε η «Προποντίς».¹¹²²

Τον Νοέμβριο του 1949 στη Γενική συνέλευση του Συλλόγου «Προποντίς» μεταξύ των θεμάτων που συζητήθηκαν ήταν και η μετονομασία της ομάδας σε «Ελλάδα».¹¹²³ Έτσι σύμφωνα με το δημοσίευμα ανασυστάθηκε ο αθλητικός Σύλλογος Φλώρινας «Ελλάς», ως αναγνωρισμένο Σωματείο από την Ελληνική Ποδοσφαιρική Ομοσπονδία (Ε.Π.Ο.), και θα αρχίσει τους ποδοσφαιρικούς αγώνες του εκτός των συνόρων της Φλώρινας.¹¹²⁴

Τέλος το Δεκέμβρη του 1949, διοργανώνονται χιονοδρομικοί αγώνες στο Πισοδέρι,¹¹²⁵ και ανάβαση του Ε.Ο.Σ. Φλώρινας στην ίδια περιοχή.¹¹²⁶

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11^ο: Όψεις του Εμφυλίου στη Φλώρινα.

1. Λευκή Τρομοκρατία, Συλλήψεις και δίκες.

Η περίοδος της «λευκής τρομοκρατίας», άρχισε από τη Συμφωνία της Βάρκιζας, Φλεβάρη του 1945, και μέχρι τις εκλογές του Μαρτίου 1946. Ως κύριο χαρακτηριστικό της είχε το κλίμα των συστηματικών διώξεων των φιλικά προσκείμενων στο Ε.Α.Μ. και Κ.Κ.Ε. Τούτη η κρατική πολιτική είχε ως στόχο την αποδυνάμωση όλων των αριστερών οργανώσεων αλλά κυρίως του Ε.Α.Μ. και των κοινωνικών ερεισμάτων του. Για να επιτευχθεί αυτό έπρεπε αρχικά να συγκροτηθεί ένας νομιμόφρων κρατικός μηχανισμός, που θα αναλάμβανε την απομάκρυνση των φιλοεαμικών στοιχείων και τη στρατολόγηση αντικομμουνιστών. Σε αυτόν εντάχθηκαν δεξιές και ακροδεξιές ένοπλες παρακρατικές ομάδες (π.χ. πρώην Ταγματασφαλίτες), η Χωροφυλακή και η Εθνοφυλακή. Μέθοδοι που ακολουθήθηκαν για την απομάκρυνση των αριστερών από θέσεις εξουσίας που είχαν καταλάβει μετά την απελευθέρωση, την περίοδο της Εαμοκρατίας, ήταν εκφοβισμοί, συλλήψεις και δίκες.

¹¹²¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ.1195, 22/10/1949, σ.2.

¹¹²² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ.1196, 29/10/1949, σ.2.

¹¹²³ Εφημερίδα «Ακριτική Βόρειος» αρ. φ. 23, 12/11/1949, σ. 4.

¹¹²⁴ Εφημερίδες «Έθνος», αρ. φ.1199, 19/11/1949, σ.2 - «Ακριτική Βόρειος» αρ. φ.24, 20/11/1949, σ. 5 - «Έθνος», αρ. φ. 1200, 26/11/1949, σ. 2-αρ. φ.1201, 03/12/1949, σ.2.-αρ. φ.1202, 10/12/1949, σ.2.

¹¹²⁵ Εφημερίδα «Ακριτική Βόρειος» αρ. φ. 25, 04/12/1949, σ. 8.

¹¹²⁶ Εφημερίδα «Ακριτική Βόρειος» αρ. φ. 29, 25/12/1949, σ. 8.

Η εφημερίδα «Λαϊκή Φωνή», όργανο του Ε.Α.Μ., σε φύλλο της τον Φεβρουάριο του 1945 γράφει:

Παρά τις υποσχέσεις, ότι δεν πρόκειται να διεξαχθούν δίκες ενώ συνεχίζονται οι συζητήσεις, η κυβέρνηση Πλαστήρα, για να εκβιάσει την αντιπροσωπεία μας, ξανάρχισε τις σκηνοθετημένες δίκες ενάντια σε ηρωικά παιδιά του λαού. Προσπαθεί μάλιστα, αδικήματα καθαρώς πολιτικά να σκηνοθετήσει σαν κοινά ποινικά αδικήματα. Οι δίκες αυτές διεξάγονται χωρίς μαρτυρικές καταθέσεις, χωρίς στοιχεία, με συκοφαντικές και αστήριχτες κατηγορίες και απαγγέλουν θανατικές ποινές. Και ενώ δικάζει Ελασίτες, κανένα Κουϊσλιγκ¹¹²⁷ δεν κάθισε ακόμα στο скаμνί. Μάλιστα άφησε ελεύθερο και τον Πάγκαλο, τον οποίο ανάγγειλε ότι θα δικάσει γιατί δεν υπήρχαν στοιχεία ενοχής! Υπόσχεται να δικάσει τον Τσολάκογλου και κηδεύει με δημόσια δαπάνη και τιμές αντιστράτηγου τον προδότη υπουργό των στρατιωτικών Μπάκο, έναν από τους μεγαλύτερους εθνοπροδότες.¹¹²⁸

Στον κρατικό μηχανισμό της Φλώρινας, γράφει ο Κέντρος (2011), εισχώρησαν οι εθνικόφρονες εκείνοι που οι περισσότεροι τους ήταν συνεργάτες των Γερμανών, όπως ο Νομάρχης Φλώρινας στην κατοχή Κωνσταντίνος Μπόνης, ο ανθυπομοίραρχος Παναγιώτης Γουρλής, ο Μπαχταλιάς, ο Κωνσταντίνος Μπαμπούρης, ο Κούσουλας και ο μοίραρχος Στογιάννης.¹¹²⁹

Από τον Απρίλη κιόλας, σύμφωνα με τον Κέντρο (2011), στην πόλη της Φλώρινας οι Αρχές άρχισαν να δημιουργούν κρατητήρια σε διάφορους χώρους για να στεγάσουν τους δημοκρατικούς πολίτες που συνελάμβαναν κατά δεκάδες. Τέτοια ήταν: τα κεντρικά κρατητήρια της Χωροφυλακής (ολόκληρο το κτίριο, ισόγεια και υπόγεια) των Δημόσιων Δικαστηρίων, οι ποινικές Φυλακές και Φυλακές Ρετζί, το ειδικό τμήμα της Χωροφυλακής και η Γεωργική Σχολή.¹¹³⁰

¹¹²⁷ Κουϊσλιγκ: κατηγορία δοσιλόγων, με συμπεριφορές κατά το «πρότυπο» του αρχηγού του νορβηγικού φασιστικού κόμματος, Βίντκουν Κουίςλινγκ (Vidkun Quisling). Πηγή: Χασιώτης Β.: *Σαν σήμερα Πριν 77 Χρόνια : Η Σύμπτωση της Πρωτομαγιάς του 1941 ως Πρώτης Μέρας της Μακράς Θητείας των Δοσιλόγων της Κατοχής – Τι Είναι ο Δοσιλογισμός*; Στην: <https://olympia.gr/2018/05/01/>

¹¹²⁸ Εφημερίδα «Λαϊκή Φωνή», άνευ αρ. φ. Βέροια 09/02/1945, σ. 2.

¹¹²⁹ Κέντρος, Ν. (2011). *Ο Εμφύλιος στη Φλώρινα*. Αθήνα: Βιβλιόραμα, σ. 33.

¹¹³⁰ Κέντρος, Ν. (2011). όπ π., σ. 35.

Τον Μάρτιο του 1945 εκδόθηκε ένταλμα σύλληψης εναντίον του υποδιοικητή της Πολιτοφυλακής Φλώρινας, Σγουρομάλλη, ως ενεχόμενου στον φόνο του καθηγητή του Γυμνασίου Φλώρινας, Σπύρου Βαρβαρρήγου αλλά και για άλλες εγκληματικές πράξεις. Μετά τη σύλληψη του, όπως έγραφε το δημοσίευμα, κρατείτο στις φυλακές της Έδεσσας,¹¹³¹ ενώ η ανάκριση του προγραμματιζόταν για τον επόμενο μήνα.¹¹³² Η εφημερίδα «Νίκη» αντέδρασε γράφοντας σε άρθρο της «...Απαίτηση επίσης του λαού είναι να αφεθεί ελεύθερος ο Σγουρομάλλης, που ανέλαβε τους δήμιους και να δοθεί αμνηστία σε όλους τους αγωνιστές».¹¹³³

Αντίθετα το δικαστήριο της Έδεσσας απάλλαξε από κάθε κατηγορία είκοσι επτά κρατούμενους που είχαν συλληφθεί την περίοδο της Εαμοκρατίας. Ανάμεσα τους ο Διοικητής Χωροφυλακής Φλώρινας, Σωτηρίου και ο Διοικητής Ασφαλείας, Μπακογιαννάκης. Ο Σωτηρίου, γράφει το «Έθνος», όταν έφτασε στη Φλώρινα έγινε αντικείμενο ενθουσιωδών εκδηλώσεων εκ μέρους του λαού της πόλης.¹¹³⁴ Από την άλλη πλευρά και μια εβδομάδα αργότερα η εισαγγελία της Φλώρινας ανακοίνωσε στον τοπικό Τύπο σχετική διευκρίνιση για την απόλυση δοσιλόγων που είχε προηγηθεί στην Έδεσσα. Διευκρίνιζε όμως ότι η απόλυση τους δε σήμαινε και απαλλαγή από τις κατηγορίες τους και ότι όσοι από τους προσωρινά απολυθέντες δοσίλογους βαρύνονταν με στοιχεία θα καλούνταν σύντομα να δικαστούν ενώπιον του αρμοδίου Δικαστηρίου.¹¹³⁵

Στις 10 Απριλίου άρχισαν οι ομαδικές συλλήψεις στην πόλη και στην ύπαιθρο οι οποίες συνεχίστηκαν όλο το καλοκαίρι και μέχρι το φθινόπωρο όταν σχηματίστηκε η κυβέρνηση του Σοφούλη (22 Νοεμβρίου 1945- 4 Απριλίου 1946), η οποία έδωσε μερική αμνηστία.¹¹³⁶ Στις 12 Απριλίου 1945 δημοσίευμα ανέφερε ότι καθημερινά υποβάλλονταν στην Εισαγγελία και στην Εθνοφυλακή πολλές μηνύσεις κατά εγκληματιών και Εαμοκομμουνιστών,¹¹³⁷ ενώ η ανάκριση των πολιτοφυλάκων εκείνη την περίοδο στη Φλώρινα ασχολούνταν με την άγρια εκτέλεση των ενωμοταρχών Α. Αρχοντίτη και Γ. Τσομπάνογλου, που έγινε στην Πολιτοφυλακή της περιφέρειας τον Δεκέμβριο του '44. Ο ανακριτής εξέδωσε ένταλμα σύλληψης κατά των διοικούντων την Πολιτοφυλακή εκείνη την περίοδο, Σγουρομάλλη και Μητούση, όπως και κατά

¹¹³¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 986, 19/03/1945, σ. 2.

¹¹³² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 989, 12/04/1945, σ. 2.

¹¹³³ Εφημερίδα Νίκη», αρ. φ. 4, 08/11/1945, σ. 1.

¹¹³⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 986, 19/03/1945, σ. 2.

¹¹³⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 987, 29/03/1945, σ. 1.

¹¹³⁶ Κέντρος, Ν. (2011). όπ. π., σ. 35.

¹¹³⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 989, 12/04/1945, σ. 2.

άλλων οργάνων της, οι οποίοι είχαν ήδη συλληφθεί. Ανακρίσεις όμως διεξάγονταν και για τη δολοφονία του δικηγόρου Ν. Σταμπουλίδη, ο οποίος εκτελέστηκε στη Μελίτη τον Αύγουστο του '44 και εκδόθηκαν εντάλματα κατά πολλών Εαμοκομμουνιστών.¹¹³⁸ Βασικός κατηγορούμενος για τον φόνο του, γράφει το δημοσίευμα, ήταν ο Ζ. Λ., ο οποίος ήταν υπεύθυνος ως λαϊκός δικαστής για την εκτέλεση διακοσίων είκοσι ατόμων της περιφέρειας Μελίτης – Αχλάδας και είχε καταδικάσει σε θάνατο τον Η. Σ., που φονεύτηκε με λιθοβολισμό στην περιφέρεια της Ιεροπηγής.¹¹³⁹

Στα τέλη Απριλίου έγιναν ομαδικές συλλήψεις. Τέσσερα άτομα, εκ των οποίων οι τρεις ήταν «υπεύθυνοι» του Κ.Κ.Ε και Ε.Α.Μ., συνελήφθησαν με την κατηγορία αυτονομιστικής δράσης και άλλα δεκατέσσερα επειδή ενεργούσαν για την προσάρτηση της Μακεδονίας στη Βουλγαρία. Επίσης συνελήφθησαν δώδεκα άτομα κατηγορούμενοι για φόνους που διαπράχθηκαν στην περιοχή της Φλώρινας, αλλά και για άλλα αδικήματα όπως καταστροφή των αρχείων του Τμήματος Ασφαλείας Φλώρινας, για εμπρησμό της Οικονομικής Εφορίας Φλώρινας, αλλά και για κλοπές από την ΜΛ (Συμμαχική Υπηρεσία Αρωγής, γνωστή ως Military Liaison Greece).¹¹⁴⁰

Τον Μάιο του 1945 συνελήφθησαν ο Κ. Μ. επί ηθική αυτουργία κατά τη δολοφονία ατόμων από τους αντάρτες και για αντεθνικές ενέργειες κατά της ανεξαρτησίας της Ελλάδας και επίσης τέσσερα άτομα για αυτονομιστικές και αντεθνικές ενέργειες, ως μέλη της Οχράνα, και για ενέργειες υπέρ του βουλγαρικού Κομιτάτου. Επιπρόσθετα συνελήφθησαν με την κατηγορία της ηθικής αυτουργίας στο φόνο του Ν. Γούναρη δύο άντρες (Δ.Ν., Δ.Μ.) και μία γυναίκα (Α.Σ.) από τη Φλώρινα. Επίσης κατηγορούνται πέντε κάτοικοι της Βεύης για τη δολοφονία του Γραμματέα της Κοινότητας και συνελήφθη ένας ακόμα με την ιδιότητα του οδηγού. Στο ίδιο φύλλο το «Έθνος» δημοσίευσε άρθρο με τίτλο «Έκκληση για τη διευκόλυνση της δικαιοσύνης σε ανακρίσεις Οχρανιτών». Σύμφωνα με το δημοσίευμα ο προεδρεύων του Πρωτοδικείου, Φιράκης, μιλώντας προς τον συντάκτη τόνιζε την ανάγκη προσέλευσης των πολιτών για καταθέσεις όσον αφορά τη δράση του Βουλγαρικού Κομιτάτου και των Οχρανιτών και επισήμαινε ότι οι πολίτες παρουσιάζονταν διστακτικοί στις καταθέσεις τους και προσέρχονταν μόνο μετά από

¹¹³⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 989, 12/04/1945, σ. 2.

¹¹³⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 991, 26/04/1945, σ. 2.

¹¹⁴⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 991, 26/04/1945, σ. 2.

την έκκληση τους.¹¹⁴¹ Επίσης στην ίδια σελίδα του «Εθνους» δημοσιεύθηκε αίτημα εθνικοφρόνων πολιτών προς τη χωροφυλακή για τη σύλληψη Δοσιλόγων. Συγκεκριμένα γράφει:

Αναφορικά με τη λίστα συλλήψεων της 26-4-45 για αυτονομιστικές κινήσεις, οι υπογράφωντες το αίτημα, Εθνικόφρονες Πολίτες, παροτρύνουν για τις συλλήψεις και άλλων Δοσιλόγων. Αναφέρουν ότι πολλοί από αυτούς έδρασαν προς ίδιον όφελος, κυκλοφορούν ακόμα ελεύθεροι και συνδιασκεδάζουν με εθνικόφρονες πολίτες και όργανα της Πολιτείας. Μερικοί από αυτούς παρουσιάζονται μάλιστα και ως θύματα της Εαμοκρατίας και λαμβάνουν ακόμα και επιδόματα. (Το δημοσίευμα υπογράφουν: οι Εθνικόφρονες Πολίτες).¹¹⁴²

Τον ίδιο μήνα εξαφανίστηκαν κατά μυστηριώδη τρόπο δικογραφίες που είχαν σχηματιστεί από την Πολιτοφυλακή και αφορούσαν στη δράση της βουλγαρικής Οχράνα. Από αυτές μόνο οι είκοσι επτά παραδόθηκαν στον Ανακριτή, αλλά και από αυτές έλλειπαν έγγραφα και καταθέσεις σχετικές με τη δράση της Οργάνωσης.¹¹⁴³ Ταυτόχρονα το «Εθνος» πληροφορούσε για την άφιξη του νέου Εισαγγελέα, Β. Παπαναστασίου.¹¹⁴⁴

Τον Ιούνιο του 1945, συνελήφθη στην Τριανταφυλλιά ο «κομισάριος» της «Λαϊκής Εκπαίδευσης» και μετέπειτα Τύπου και διαφώτισης Φλώρινας σύντροφος και δάσκαλος Α. Χ., από τη Κατράνιτσα (Πύργοι) Πτολεμαΐδας. Το δημοσίευμα του Εκπαιδευτικού Ακρίτα συνεχίζει γράφοντας:

Φέρεται υπεύθυνος της καταστροφής του αποτεφρωθέντος Μεσοβούνου και του τουφεκισμού των 150 κατοίκων του τον Νοέμβριο του 1941. Λέγεται ότι πρώτα οργάνωσε τους κατοίκους του χωριού και ύστερα πήγε στο Φρουραρχείο Καϊλαρίων (Πτολεμαΐδας) και πρόδωσε όλη την οργάνωση με σκοπό να εξαναγκάσει τους κατοίκους να βγουν αντάρτες. Μετά κατατάχτηκε στο Βουλγαρικό στρατό της Αν. Μακεδονίας και Θράκης. Το 1943 εμφανίστηκε στη Φλώρινα ως υπεύθυνος του Σ.Ν.Ο.Φ. της πόλης. Για

¹¹⁴¹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 992, 06/05/1945, σ. 4.

¹¹⁴² Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 992, 06/05/1945, σ. 4.

¹¹⁴³ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 993, 17/05/1945, σ. 1.

¹¹⁴⁴ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 993, 17/05/1945, σ. 2.

το εξαιρετικό του ενδιαφέρον στο Σλαβομακεδονικό ζήτημα, το Ε.Α.Μ. τον τοποθέτησε ως κομισάριο στην «Λαϊκή Εκπαίδευση» με τον Κ. Έπειτα έγινε διευθυντής της Βουλγαρικής Ακαδημίας στην Καστοριά για την προκοπή του Βουλγαρικού σχολείου. Από διευθυντής κατόπιν διορίζεται από το Κ.Κ.Ε. υπεύθυνος Τύπου και Διαφώτισης σε αντικατάσταση του Μ. Μπάλκου.¹¹⁴⁵

Στα τέλη Ιουνίου 1945 ο «Εκπαιδευτικός Ακρίτας» έκανε λόγο για τη σύλληψη στη Θεσσαλονίκη του Θάνου (Γ. Φουρκιώτη), γραμματέα της Περιφερειακής Επιτροπής Φλώρινας του Κ.Κ.Ε.,¹¹⁴⁶ τον οποίο αποκαλεί «κόκκινο δικτάτωρ του κράτους της Τριανταφυλλιάς Φλώρινας». Έγραφε ακόμα πως «Στα θυλάκια του βρέθηκε σημείωμα από τον γνωστό συναγωνιστή Σγουρομάλλη στο οποίο "ο δ/ντης της Πολιτοφυλακής" έγραφε στον πάτρωνα του "Είμαι στις φυλακές, δεν έπαυα όμως να δουλεύω. Πολύ γρήγορα θα 'ρθει ο καιρός που θα ανταποδώσουμε όσα τραβούμε"».¹¹⁴⁷

Τον Ιούλιο του 1945, μετά από συντονισμένο έλεγχο της Χωροφυλακής βρέθηκαν κρυμμένα πυρομαχικά στο χωριό Αγ. Βαρθολομαίο στον αχυρώνα του Κ. Α., υπεύθυνου του Κ.Κ.Ε., ο οποίος και συνελήφθη.¹¹⁴⁸ Στα τέλη Αυγούστου η Χωροφυλακή Αγ. Γερμανού και η Εθνοφυλακή Λαιμού στη θέση «Γκόννιμος» συνέλαβε «συμμορία» Οχρανιτών, τριών ατόμων, άπαντες απο το Αγ. Γερμανό ενώ η Ασφάλεια συνέλαβε τον Π. Κ., στέλεχος της Π.Ε Φλώρινας του Κ.Κ.Ε.,¹¹⁴⁹ κατηγορούμενο για διάφορες εγκληματικές πράξεις.¹¹⁵⁰

Τον Σεπτέμβριο του 1945 η εφημερίδα «Έθνος» δημοσίευσε πως σύμφωνα με την ανακοίνωση του υπουργού Δικαιοσύνης οι κρατούμενοι των φυλακών σε όλη την επικράτεια μέχρι τον Σεπτέμβρη του '45 ήταν 16.800, από αυτούς κατάδικοι 2.648 και υπόδικοι 14.252. Από τους κατάδικους: Δοσίλογοι 231, Στασιαστές 131 και του κοινού ποινικού δικαίου 2.076. Από τους υπόδικους: Δοσίλογοι 2.665, Στασιαστές 5896 και του κοινού ποινικού δικαίου 5.961.¹¹⁵¹

Στις 2 Οκτωβρίου του 1945 διεξήχθη στη Θεσσαλονίκη η δίκη εξήντα δύο «Οχρανιτών» από τη Φλώρινα, οι οποίοι, σύμφωνα με το δημοσίευμα,

¹¹⁴⁵ Εφημερίδα «Εκπαιδευτικός Ακρίτας», αρ. φ. 9, 03/06/1945, σ. 2.

¹¹⁴⁶ Κέντρος, Ν. (2011). όπ. π., σ 39.

¹¹⁴⁷ Εφημερίδα «Εκπαιδευτικός Ακρίτας», αρ. φ. 10, 23/06/1945, σ. 2.

¹¹⁴⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1003, 19/06/1945, σ. 4.

¹¹⁴⁹ Κέντρος, Ν. (2011), σ. 40.

¹¹⁵⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1003, 30/08/1945, σ. 2.

¹¹⁵¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1011, 20/09/1945, σ. 2.

κατηγορούνταν για κατάλυση των Ελληνικών Αρχών, συνεργασία με τους κατακτητές και για αυτονομιστικές πράξεις. Η δίκη, επειδή οι κατηγορούμενοι και οι συνήγοροι τους ήταν πολλοί, διήρκησε δύο μερόνυχτα. Προέδρευσε ο Αντιπρόεδρος Εφετών Γρηγορίου. Το «Έθνος» έγραφε πως «250 άτομα ταξίδεψαν από την Φλώρινα για να παραστούν στη δίκη, είτε ως μάρτυρες είτε ως ενδιαφερόμενοι για την τύχη των συγγενών τους. Οι μάρτυρες κατηγορίας ταξίδεψαν με δικά τους έξοδα αφού το Δημόσιο τους χορήγησε μόνο 200 δρχ. Από τους κατηγορουμένους οι 27 καταδικάστηκαν σε θάνατο, 6 σε ισόβια δεσμά, 15 αθώωθηκαν και οι υπόλοιποι σε φυλάκιση».¹¹⁵² Τον ίδιο μήνα, κατόπιν έκδοσης εντάλματος σύλληψης οι αστυνομικές αρχές της Φλώρινας συνέλαβαν πέντε άτομα από τα χωριά Δροσοπηγή, Αμμοχώρι και Κ. Κλεινές, για δολοφονίες εθνικοφρόνων.¹¹⁵³

Τον Οκτώβριο του 1945 δημοσιεύθηκαν επίσης και οι πρώτες επιδόσεις Αποδεικτικών Κλήσεων από τον Πρόεδρο Πρωτοδικών Φλώρινας προς στον Εισαγγελέα Πρωτοδικών μέσω του δικαστικού κλητήρα Φλώρινας Μ. Μπέγου. Οι κλίσεις αφορούσαν την εμφάνιση ατόμων που αγνοούνταν ο τόπος διαμονής τους¹¹⁵⁴ (επειδή ενδεχομένως προσχώρησαν σε ανταρτικά Σώματα). Οι επιδόσεις του δικαστικού κλητήρα συνεχίζονταν καθ' όλη τη διάρκεια του Εμφυλίου και γίνονταν κατόπιν αιτήσεων ατόμων από το πολύ στενό οικογενειακό περιβάλλον των αγνοουμένων,¹¹⁵⁵ για να δείξουν πως δεν έχουν καμία ανάμειξη και επαφή με τα πρόσωπα που αναζητούνταν. Στα τέλη του ίδιου μήνα ανακοινώθηκαν στον τοπικό Τύπο τα ονόματα των δεκαέξι ατόμων που εκλέχτηκαν ως Λαϊκοί Δικαστές, του «Λαϊκού Δικαστηρίου Δοσιλόγων Φλώρινας», για τον Νοέμβριο 1945.¹¹⁵⁶ Η εκλογή γινόταν σε τακτά χρονικά διαστήματα, κάθε μήνα, μέχρι την ίδρυση των έκτακτων Στρατοδικείων με βάση το Γ΄ Ψήφισμα, τον Ιούνιο του 1946.

Σε πολλά χωριά ασκήθηκε έλεγχος των πολιτών (με τη μορφή τρομοκρατίας) από άτομα που δεν είχαν τέτοιου είδους αρμοδιότητες. Η εφημερίδα «Νίκη» αναφέρθηκε στην τρομοκρατική δράση του σταθμάρχη Ξινού Νερού, που παρ' όλες τις καταγγελίες και διαμαρτυρίες του λαού στις ελληνικές και συμμαχικές, αγγλικές

¹¹⁵² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1012, 11/10/1945, σ. 2.

¹¹⁵³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1012, 11/10/1945, σ. 3.

¹¹⁵⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1013, 18/10/1945, σ. 2.

¹¹⁵⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1066, 07/02/1947, σ. 2 - αρ. φ. 1072, 21/03/1947, σ. 2 - αρ. φ. 1177, 13/03/1948, σ. 2 - αρ. φ. 1126, 29/05/1948, σ. 2 - αρ. φ. 1137, 14/08/1948, σ. 2 - αρ. φ. 1145, 09/10/1948, σ. 2 - αρ. φ. 1171, 23/04/1949, σ. 2 - αρ. φ. 1182, 16/07/1949, σ. 2 - αρ. φ. 1195, 22/10/1949, σ. 2

¹¹⁵⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1014, 25/10/1945, σ. 2.

Αρχές, εξακολουθούσε να αυθαιρετεί και να τρομοκρατεί τη γύρω περιοχή. Επέβαλε ακόμα, όπως ανέφερε το δημοσίευμα, στους δημοκρατικούς πολίτες να του ζητούν άδεια αν ήθελαν να φύγουν έξω από το χωριό για το παζάρι, για εργασία ή κάπου αλλού και σχεδόν πάντοτε αρνούσαν την άδεια προφασιζόμενος ότι θα παρευρεθούν σε κομμουνιστική συγκέντρωση.¹¹⁵⁷

Τον Νοέμβριο πλήθυναν οι αναφορές και καταγγελίες των αριστερών εντύπων για τις τρομοκρατικές δράσεις που σημειώθηκαν στην περιοχή και για τη συμπεριφορά των χωροφυλάκων προς τους πολιτικά αριστερούς. Η «Νίκη» έγραφε πως δεχόταν καταγγελίες ότι στην περιοχή Αμυνταίου «*χαφιέδες και χωροφύλακες οπλισμένοι κυκλοφορούν και απειλούν τους χωρικούς να τους συνδέσουν με τις οργανώσεις τους διότι τάχα είναι αντάρτες*». ¹¹⁵⁸ Επίσης σε άλλο δημοσίευμα της κατήγγειλε τις συνθήκες των φυλακών Φλώρινας. Χαρακτηριστικά έγραφε:

Εκατό και παραπάνω κρατούμενοι αργοπεθαίνουν μέσα στα μπουντρούμια των φυλακών της πόλης μας. Οι Ταγματασφαλίτες, οι χωροφύλακες με την υπόδειξη του κυρίου Εισαγγελέα ξεσπούν πάνω στους αγωνιστές που δεν λυγούν. Με διαταγή του Εισαγγελέα απαγορεύεται αυστηρά να διαβάζεται ο αριστερός τύπος και να τραγουδάν οι κρατούμενοι τα τραγούδια της αντίστασης του έθνους. Το συσσίτιο τους είναι ελεεινό, τα παράθυρα δεν έχουν τζάμια και ο αέρας περνάει τα κόκκαλα των αγωνιστών. Η τρομοκρατία, όσο πάει και ανεβαίνει. Οι κρατούμενοι δεν έχουν ούτε την ελευθερία λόγου μεταξύ τους. Την κατάσταση αυτή την καταγγέλλουμε στην Κυβέρνηση του κ. Σοφούλη και στους αντιπροσώπους των Συμμάχων, και απαιτούμε ο κύριος Εισαγγελέας να βάλει τέρμα στο Φασιστικό καθεστώς και την τρομοκρατία γιατί η ευθύνη πέφτει προσωπικά σ' αυτόν. Να ενισχυθούν οι κρατούμενοι με τρόφιμα, να τους δοθούν φάρμακα, ρούχα, κουβέρτες, θέρμανση.¹¹⁵⁹

Μία άλλη παράμετρος, πέρα των πολιτικών/ιδεολογικών συγκρούσεων, που αναδείχθηκε μέσα από δημοσίευμα του «Εκπαιδευτικού Ακρίτα» ήταν και η φυλετική αντιπαλότητα που υπήρχε στην τοπική κοινωνία. Το δημοσίευμα ανέφερε πως στο

¹¹⁵⁷ Εφημερίδα «Νίκη», αρ. φ. 3, 27/10/1945, σ. 1.

¹¹⁵⁸ Εφημερίδα «Νίκη», αρ. φ. 4, 08/11/1945, σ. 1.

¹¹⁵⁹ Εφημερίδα «Νίκη», αρ. φ. 6, 18/11/1945, σ. 1.

δικαστήριο Δοσιλόγων της Φλώρινας στις 16 Φεβρουαρίου εκδόθηκαν οι αποφάσεις των υποθέσεων Οχρανιτών δοσίλογων Τριποτάμου και πως μεταξύ των ντόπιων καταδικασθέντων ήταν και τρεις πρόσφυγες κάτοικοι του ίδιου χωριού. Από την αποδεικτική διαδικασία, έγραφε η εφημερίδα, προέκυψε ότι οι πρόσφυγες Έλληνες συνεργάστηκαν με Βούλγαρους Οχρανίτες και αυτονομιστές και πως ο αγώνας τους γινόταν για την προσάρτηση της Μακεδονίας στην Βουλγαρία. Πρότεινε, λοιπόν, η εφημερίδα πως «*Η τιμωρία των προσφύγων θα έπρεπε να είναι αυστηρότερη από αυτή των ντόπιων γιατί με τις πράξεις τους στάθηκαν ανάξιοι των φροντίδων και της περίθαλψης της πατρίδας*».¹¹⁶⁰

Τον Μάρτιο του 1946 το «Έθνος» ανέφερε πως το Δικαστήριο δοσίλογων Φλώρινας από την έναρξη του είχε εκδώσει 238 καταδικαστικές αποφάσεις κατηγορουμένων από τη Φλώρινα και την περιφέρεια της,¹¹⁶¹ ενώ μόνο στα τέλη Φεβρουαρίου αποδόθηκαν ποινές σε τριάντα έξι Οχρανίτες της περιοχής.¹¹⁶² Τον ίδιο μήνα σύμφωνα με τα δημοσιεύματα ο αριθμός απόδοσης καταγγελιών αυξήθηκε. Συγκεκριμένα δημοσίευμα της 8^{ης} Μαρτίου, κατέγραφε την εκδίκαση υποθέσεων άλλων ογδόντα οκτώ Οχρανιτών της περιφέρειας αναφέροντας πως κατά τη δίκη από τους πενήντα ένα κατοίκους Αμυνταίου, οι είκοσι επτά αθωώθηκαν ενώ στους υπόλοιπους αποδόθηκαν ανάλογες ποινές. Το ίδιο συνέβη και με τους είκοσι ένα κατηγορούμενους από το χωριό Παπαγιάννη, τους δεκαέξι από την Ιτιά, επτά από το Νεοχωράκι και ένδεκα από τις Πέτρες Αμυνταίου.¹¹⁶³ Τον ίδιο μήνα συλλαμβάνονται ο βουλευτής Καστοριάς του Κ.Κ.Ε. και αντιπρόσωπος του Ε.Α.Μ., Α. Τζίμας¹¹⁶⁴ και ο υπεύθυνος του Κ.Κ.Ε. στην Κ. Υδρούσα (Κ. Ν.) στου οποίου την κατοχή βρέθηκαν ένα όπλο Μάνλιχερ, φυσίγγια και χειροβομβίδες.¹¹⁶⁵ Τέλος από το Εφετείο Θεσσαλονίκης ανακοινώθηκαν τα ονόματα των κληρωθέντων Λαϊκών Δικαστών Φλώρινας για το μήνα Απρίλιο.¹¹⁶⁶

Στις αρχές Απριλίου του 1946 το «Έθνος» ανέφερε πως «*τον προηγούμενο μήνα στο Δικαστήριο δοσίλογων Φλώρινας εκδικάστηκαν οι εξής υποθέσεις: 60 κατοίκων Βεύης, από τους οποίους οι 11 καταδικάστηκαν σε θάνατο και οι υπόλοιποι σε φυλάκιση, 30 κατοίκων Μεσοχωρίου εκ των οποίων στους 6 επιβλήθηκε η θανατική*

¹¹⁶⁰ Εφημερίδα «Εκπαιδευτικός Ακρίτας», αρ. φ.20, 17/02/1946, σ. 1.

¹¹⁶¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1019, 01/03/1946, σ. 3.

¹¹⁶² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1019, 01/03/1946, σ. 4.

¹¹⁶³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1020, 08/03/1946, σ. 2.

¹¹⁶⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1019, 01/03/1946, σ. 3.

¹¹⁶⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1021, 15/03/1946, σ. 2.

¹¹⁶⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1022, 22/03/1946, σ. 2.

*ποινή και στους υπόλοιπους φυλάκιση από 2-20ετών και 12 κατοίκων Κάτω Υδρούσας που καταδικάστηκαν σε φυλάκιση από 3-20 έτη».*¹¹⁶⁷

Η «Νίκη» σε άρθρο της ανέφερε πως στις 10 Απριλίου 1946 έγινε η δίκη των στελεχών των Κομμάτων Ε.Α.Μ. Φλώρινας με την κατηγορία ότι «τόλμησαν να βγουν στα χωριά προεκλογικά και να μιλήσουν για την αποχή» Η εφημερίδα υποστήριζε ότι, οι ίδιοι «από τη μια μεριά έδωσαν άδειες στα στελέχη από την άλλη παρέπεμψαν αυτά σε δίκη για να τα κλείσουν στη φυλακή και να αποκεφαλίσουν το λαό του Νομού». Αρχικά τους απαγγέλθηκαν ποινές φυλάκισης, μετά όμως από συνεχείς δίκες οι κατηγορούμενοι αθώωθηκαν.¹¹⁶⁸ Την επόμενη μέρα, στις 11 Απριλίου, παραπέμφθηκαν και δικάστηκαν πάνω από σαράντα χωρικοί του Πολυποτάμου, ως Οχρανίτες και αυτονομιστές. Κοντά σε ένα ή δυο Οχρανίτες, σύμφωνα με την εφημερίδα, παραπέμφθηκαν και μέλη του Ε.Α.Μ. και Ελασίτες, ενώ οι περισσότεροι μάρτυρες κατηγορίας στήριξαν τις κατηγορίες τους σε απλές πληροφορίες. Το δημοσίευμα πρόσθετε, χρησιμοποιώντας τη χαρακτηριστική φράση «τους έφαγε η αποχή», ότι τους αποδόθηκαν βαρύτερες ποινές οι οποίες προξένησαν κατάπληξη στο δικηγορικό κόσμο και στο ακροατήριο.¹¹⁶⁹ Στο ίδιο φύλλο η «Νίκη» σε άρθρο με τίτλο «Ο κίνδυνος είναι μεγάλος» αναφέρθηκε στην τρομοκρατία και τη βία που επικρατούσε στην περιοχή γράφοντας:

[...] Και δω στην Περιφέρειά μας άρχισαν. [...] Σκότωσαν τον δημοκρατικό χωρικό Γ. Δ. από τους Αναργύρους και έσπασαν τα πλευρά του Κ., στελέχους του Κ.Κ.Ε.. Σκότωσαν το στέλεχος της Ε.Α. (Εθνικής Αντίστασης) Κ. Κ. ενώ κλάδευε το αμπέλι του. Καίνε, ξυλοκοπούν, τρομοκρατούν, διώκουν. Ο κόσμος των χωριών πήρε τα βουνά. Οι μπράβοι τον κτυπούν. Πού οδηγούμαστε; Ποιος μπορεί να αποκλείσει το δικαίωμα της αυτοάμυνας; Ποιος δεν καταλαβαίνει που οδηγούμαστε κατ' αυτόν τον τρόπο; Έχουν σκοπό να καταλάβουν οι αρχές ότι σπρώχνουν προς τον εμφύλιο πόλεμο;¹¹⁷⁰

Τον Μάιο του 1946 συνελήφθη ο Φ. Σ., πρώην προϊστάμενος της εξωτερικής υπηρεσίας Ενώσεως Γεωργικών Συνεταιρισμών και ηγετικό μέλος του Κ.Κ.Ε., ο

¹¹⁶⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1024, 05/04/1946, σ. 1.

¹¹⁶⁸ Εφημερίδα «Νίκη», αρ. φ. 20, 13/04/1946, σ. 1.

¹¹⁶⁹ Εφημερίδα «Νίκη», αρ. φ. 20, 13/04/1946, σ. 1.

¹¹⁷⁰ Εφημερίδα «Νίκη», αρ. φ. 20, 13/04/1946, σ. 1.

οποίος κατηγορήθηκε για εγκληματικές πράξεις την περίοδο της Εαμοκρατίας.¹¹⁷¹ Επίσης συνελήφθησαν δύο κάτοικοι από το Κλειδί, από τους οποίους κατασχέθηκε ένα ρωσικό αυτόματο και ένα όπλο Μάνλιγερ και στις 11 Μαΐου συνελήφθη, έξω από τη Βεύη ο «συμμορίτης» Λ. Π., κάτοικος του χωριού, ο οποίος κατείχε όπλο που βρέθηκε κρυμμένο σε καλύβα.¹¹⁷² Οι συλλήψεις όμως πολλών κατοίκων της Βεύης και του Ξινού Νερού συνεχίζονταν, επειδή μετά από ανακρίσεις αποδείχθηκε, γράφει το «Εθνος», ότι ήταν μέλη «συμμοριών» ή τροφοδότες τους. Στη Βεύη μάλιστα ένας από τους συλληφθέντες υπέδειξε αποθήκη πυρομαχικών η οποία βρισκόταν στο λιγνιτωρυχείο του χωριού και ήταν, όπως σχολιάζει το δημοσίευμα, η μεγαλύτερη από όσες ανακαλύφθηκαν στη Δυτική Μακεδονία. Η έρευνα στο λιγνιτωρυχείο συνεχίστηκε καθώς υπήρχαν πληροφορίες και για άλλες μεγάλες ποσότητες κρυμμένου οπλισμού. Επίσης, έγιναν έρευνες στα σπίτια των Α. Χ., Ι. Σ. (ή καπετάν Βορηά) και Π. (ή Παπαδάφου), στα οποία βρέθηκε κρυμμένος οπλισμός και χειροβομβίδες.¹¹⁷³

Τον Μάιο του 1946 στο Δικαστήριο Δοσίλογων Φλώρινας εκδικάζονταν υποθέσεις ατόμων που κατηγορούνταν ως Οχρανίτες και καταδικάστηκαν είκοσι κάτοικοι Μεσοχωριού, σαράντα οκτώ κάτοικοι Βεύης, είκοσι εννέα από τον Πολυπόταμο, είκοσι από το Κλειδί, οκτώ από τη Μελίτη, οκτώ από τον Τριπόταμο, οκτώ από το Εθνικό, εννέα από τη Σιταριάς, και είκοσι τρεις από τον Αγ. Παντελεήμονα.¹¹⁷⁴

Εκδικάστηκαν επίσης οι παρακάτω πολυπληθείς υποθέσεις: είκοσι πέντε κατοίκων Μπουφίου, είκοσι τριών Οξιιάς και Μικρολίμνης, είκοσι εννέα Αετού, δέκα τριών από τις Καρυές, έξι από το Πλατύ Πρεσπών, δεκατεσσάρων από τον Αγ. Γερμανό, οκτώ από την Παλαίστρα, δέκα κατοίκων Λεπτοκαρυάς και άλλων χωρικών από τη Νίκη χωρίς να αναφέρεται ο αριθμός τους. Τους επιβλήθηκαν θανατικές ποινές και ποινές φυλάκισης ανάλογα με τις κατηγορίες.¹¹⁷⁵ Επίσης σε επόμενη δίκη που διεξήχθη τον ίδιο μήνα καταδικάστηκαν δέκα κάτοικοι Νεοχωρακίου, ένδεκα κάτοικοι Σκοπού, επτά άτομα από τη Φλώρινα και δύο από το Αμύνταιο.¹¹⁷⁶

¹¹⁷¹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1028, 10/05/1946, σ. 2.

¹¹⁷² Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1029, 17/05/1946, σ. 2.

¹¹⁷³ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1031, 31/05/1946, σ. 2.

¹¹⁷⁴ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1028, 10/05/1946, σ. 1.

¹¹⁷⁵ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1030, 24/05/1946, σ. 1.

¹¹⁷⁶ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1031, 31/05/1946, σ. 2.

Αντίθετα το δικαστήριο Καστοριάς αθώωσε τον Σ. Μ., από το Φλάμπουρο για τον φόνο του Γ. Μ. επίσης από το Φλάμπουρο, ο οποίος θεωρούνταν υπαίτιος του φόνου της μητρός και του πατρός του δράστη αλλά και «υπεύθυνος» του χωριού κατά την Ελασοκρατία και παλιό στέλεχος του κομμουνιστικού κόμματος. Το Δικαστήριο των ενόρκων απάλλαξε παμψηφεί τον κατηγορούμενο.¹¹⁷⁷

Παράλληλα συνεχίστηκαν οι δολοφονίες και οι «τραμπουκισμοί» στην περιοχή τους οποίους καταγράφει η «Νίκη». Σε φύλλο της η εφημερίδα αναφέρθηκε σε επεισόδιο προηγούμενου μήνα κατά το οποίο στέλεχος της Εθνικής Αντίστασης Αμυνταίου, ο Κ.Κ., από το Σκλήθρο, δέχτηκε δολοφονική ριπή αυτομάτου όπλου κατάστηθα.¹¹⁷⁸ Άλλο περιστατικό εκφοβισμού/«τραμπουκισμού» σημειώθηκε στο Πανηγύρι της Αγίας Τριάδας στο Πισοδέρι. Η εφημερίδα ανέφερε σε αυτό γράφοντας:

Ο γνωστός τραμπούκος φαντάρος Λ. πυροβολούσε άσκοπα και για κέφι. Με τους πυροβολισμούς του τραυμάτισε έναν Πισοδερίτη που τον μετέφεραν στο Νοσοκομείο. Οι χωρικοί ξεσηκώθηκαν και διαμαρτύρονταν και καλούσαν τον Λ. να πάψει να πυροβολεί καταγαναχτισμένοι για τον τραυματισμό του συγχωριανού τους. Ο Λ. όμως μπροστά στα μάτια -κατά πληροφορίες- και ανωτέρων του, έβρισε τους Πισοδερίτες και τους ζητούσε αυτός το λόγο γιατί «λέει» δεν φτάνει που ερχόμαστε και σας φυλάγουμε από τους ληστές αλλά ζητάτε και ρέστα που κατά λάθος τραυμάτισα έναν.¹¹⁷⁹

Στις 7 Ιουνίου κατατέθηκε στη Βουλή το Γ΄ Ψήφισμα «περί εκτάτων μέτρων τάξεως» από τον Κ. Τσαλδάρη, το οποίο και ψηφίστηκε στις 17 Ιουνίου. Σύμφωνα με το μέτρο καταργούνταν πολλές δημοκρατικές ελευθερίες και αντικαθιστούνταν τα τακτικά δικαστήρια με έκτακτα στρατοδικεία. Το «Έθνος» αναφέρεται στη σύσταση του Στρατοδικείου Φλώρινας με τον τίτλο «Έκτακτον Στρατοδικείον» γράφοντας ότι σύμφωνα με το άρθρο 11 του Γ΄ Ψηφίσματος της Αναθεωρητικής Βουλής, «Περί εκτάτων μέτρων αφορώντων την Δημόσιαν τάξιν και ασφάλειαν», συστάθηκε στο νομό Φλώρινας Έκτακτο τοπικό Στρατοδικείο, το οποίο θα εκδίκασε αδικήματα που στρέφονταν κατά της ασφάλειας του κράτους. Πρόεδρος ορίστηκε ο

¹¹⁷⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1030, 24/05/1946, σ. 2.

¹¹⁷⁸ Εφημερίδα «Νίκη», αρ. φ. 27, 15/06/1946, σ. 1.

¹¹⁷⁹ Εφημερίδα «Νίκη», αρ. φ. 27, 15/06/1946, σ. 1.

αντισυνταγματάρχης Μ. Χρυσάνθου, Βασιλικός Επίτροπος ο Έφεδρος Στρατιωτικός Δικαστικός Σύμβουλος Δ΄ τάξεως, Σ. Γρηγορίου και τόπος λειτουργίας η αίθουσα του Πρωτοδικείου.¹¹⁸⁰ Το Στρατοδικείο Φλώρινας, όπως ανέφερε ο Ν. Κέντρος, ήταν από τα πρώτα ένδεκα που ιδρύθηκαν στην Ελλάδα και μάλιστα δύο μέρες μετά το Ψήφισμα.¹¹⁸¹

Με το Γ΄ Ψήφισμα άρχισαν νέες μαζικές συλλήψεις. Η Εφημερίδα «Νίκη» δημοσίευσε τότε ανοικτή επιστολή του Θ. Ευθυμιάδη προς τον Νομάρχη, τον Εισαγγελέα, τον Δ/ντη Χωροφυλακής και τον Δ/ντη Ασφαλείας Φλώρινας με θέμα τις αθρόες συλλήψεις των στελεχών του Ε.Α.Μ., Κ.Κ.Ε., Ε.Π.Ο.Ν. Φλώρινας διερωτώμενος γιατί γίνονται αυτές οι ομαδικές συλλήψεις. Μεταξύ άλλων γράφει:

[...] Μέσα στη Φλώρινα συλλαμβάνονται 40 έγκριτοι πολίτες χωρίς ένταλμα συλλήψεως, στοιβάζονται σαν κοινοί εγκληματίες μέσα στα συρματοπλέγματα και όλα αυτά εν αγνοία των Αρμοδίων αρχών. Μήπως όλα αυτά εξαρτώνται απ' την καλή θέληση του κάθε χωροφύλακα, χίτη, βενίτη κλπ; [...] Καμιά από όλες τις κατηγορίες δεν στέκεται, δεν στηρίζεται πουθενά. Όλες είναι σαθρές συκοφαντίες και απαράδεχτες από μας. Εμείς η οργάνωση του Ε.Α.Μ. τα κόμματά μας Κ.Κ.Ε., Α.Κ.Ε. και οι άλλες οργανώσεις [...], Ε.Π.Ο.Ν. μόνο εθνική δράση έχουμε στο ενεργητικό μας μόνο πατριώτες και τίμιους αγωνιστές συμπυκνώνουν τις γραμμές μας [...] Καταδικάσαμε και καταδικάζουμε κάθε αυτονομιστική κίνηση αδιάλεχτοι, ανεπιφύλαχτα κατηγορηματικοί γιατί η αυτονομιστική κίνηση στη Μακεδονία και κάθε αυτονομιστική κίνηση είναι πολύ αντίθετη με την πολιτική του Κ.Κ.Ε.. [...] Οι αντίπαλοί μας και τις περισσότερες φορές οι τοπικές αρχές εφάρμοζαν την πολιτική του αλληλοσπαραγμού του εμφυλίου πολέμου. Έχουμε 12 σκοτωμένους, 30 και πλέον επιθέσεις στα γραφεία μας που έγιναν γυαλιά καρφιά, ανατίναξη των τυπογραφείων που έβγαине η εφημερίδα μας, ξυλοδαρμοί στελεχών μας [...] Υπαίτιοι και υπεύθυνοι είναι η αχαλίνωτη τρομοκρατία και οι οπλισμένοι Μοναρχοφασίστες της υπαίθρου που με την τρομοκρατία τους αναγκάζουν τον κόσμο να πάρει τα βουνά [...] Και σαν απάντηση όλων των ενεργειών μας είναι οι ομαδικές συλλήψεις το πογκρόμ των δημοκρατικών οργανώσεων των εθνικών αγωνιστών, και

¹¹⁸⁰ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1068, 21/02/1947, σ. 2.

¹¹⁸¹ Κέντρος, Ν. (2011).όπ. π., σ 104.

ρωτάμε τώρα τις αρχές του τόπου που ζούμε μπορεί να ησυχάσει ο τόπος με αυτήν την κατάσταση πραγμάτων; Όταν δεκάδες και εκατοντάδες τίμιοι, ευγενικοί και φιλήσυχοι πολίτες αρπάζονται από τις δουλειές τους και κλείνονται στα συρματοπλέγματα με αστήριχτες κατηγορίες και καταθέσεις ορισμένων γνωστών υποκειμένων [...]»¹¹⁸²

Στις 12 Ιουλίου ο συντάκτης του «Έθνους» ανέφερε ότι στις 17 Ιουνίου στον δρόμο μεταξύ των χωριών Σκοπιάς και Τροπαιούχου δολοφονήθηκαν δυο χωροφύλακες του αστυνομικού σταθμού Κ. Υδρούσας. Από τους δράστες συνελήφθη μόνο ο Β. Μ. και καταδικάστηκε από το κακουργιοδικείο σε θάνατο. Μάρτυρες υπερασπίσεως του ήταν ο πρόεδρος και ο ιερέας της κοινότητας Τροπαιούχου, για τους οποίους και για τη στάση τους η εφημερίδα πρότεινε παραδειγματική τιμωρία.¹¹⁸³ Στις 23 Ιουλίου συνελήφθη η τετραμελής βουλγαρική «συμμορία» από το Μπούφι. Συνελήφθησαν από στρατιωτικό απόσπασμα έξω από την Φλώρινα πάνω από τα Καλύβια Μοντεσνίτσης (Πρώτης). Η δίκη έγινε ενώπιον του έκτακτου στρατοδικείου Φλώρινας. Από την ομολογία τους αποδείχθηκε ότι ήταν μέλη της Οχράνας και συμμετείχαν σε ανταρτική νοφική «συμμορία». Στην κατοχή του Γ. (δεν αναφέρεται άλλο στοιχείο του) βρέθηκε μια απειλητική επιστολή προς τον πρόεδρο της Κλαδοράχης και καταδικάστηκε σε θάνατο ενώ οι υπόλοιποι σε φυλάκιση. Η εκτέλεση του έγινε εντός του περιβόλου της εκκλησίας του Αγ. Νικολάου Φλώρινας.¹¹⁸⁴

Επίσης τον Αύγουστο του 1946 δημοσίευμα στο «Έθνος» αναφερόταν σε δίκη τριών υποθέσεων που διεξήχθη στο Έκτακτο Στρατοδικείο. Οι υποθέσεις αφορούσαν την παράνομη κατοχή όπλου, την κατηγορία αυτονομιστικών ενεργειών και τη συνέντευξη με ένοπλο ληστή.¹¹⁸⁵ Τέλος στο ίδιο φύλλο έγραφε για τη σύλληψη του «συμμορίτη» Θ. Τ. από τις Πέτρες Αμυνταίου. Η διοίκηση χωροφυλακής Βεύης που τον συνέλαβε βρήκε πάνω του τέσσερις χειροβομβίδες.¹¹⁸⁶ Αναφερόμενη η εφημερίδα στην ίδια υπόθεση συμπλήρωνε σε επόμενο φύλλο πως η δίκη του θα διεξαγόταν από το Έκτακτο στρατοδικείο της Φλώρινας στα τέλη Αυγούστου. Σε αυτόν βρέθηκαν επίσης έγγραφα μεγάλης σπουδαιότητας, και τρεις χειροβομβίδες.

¹¹⁸² Εφημερίδα «Νίκη», αρ. φ. 28, 28/06/1946, σ. 1.

¹¹⁸³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1037, 12/07/1946, σ. 2.

¹¹⁸⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1042, 16/08/1946, σ. 2.

¹¹⁸⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1040, 02/08/1946, σ. 2.

¹¹⁸⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1040, 02/08/1946, σ. 2.

Στην οικία του δε στις Πέτρες ανακαλύφθηκε, πολεμικό όπλο, ποσότητα δυναμίτη, βουλγάρικα βιβλία και μια φωτογραφία του Βασιλιά της Βουλγαρίας Βόρι. Από την ομολογία του ίδιου και άλλων μαρτύρων αποδείχθηκε ότι ήταν μέλος τριακονταμελούς «βουλγάρικης συμμορίας» που ερχόταν συχνά στο ελληνικό έδαφος με σκοπό τη δολοφονία οργάνων της ασφαλείας και εθνικοφρόνων πολιτών και ως βασικό στόχο είχε την προσάρτηση της Ελληνικής Μακεδονίας στη Βουλγαρία. Επίσης ο κατηγορούμενος ομολόγησε ότι υπο την αρχηγία του Κόκκινου (Χ. Κ.) συνεπλάκη στο Βίτσι με απόσπασμα του στρατού και της χωροφυλακής και ότι κατά τη συμπλοκή δολοφονήθηκε ο ταγματάρχης Φουλεδάκης. Σε ερώτηση του Βασιλικού Επιτρόπου του Στρατοδικείου, για τον σκοπό μετάβασης του στη Βεύη ανέφερε ότι μετέφερε με διαταγή μια επιστολή του Ε. Ι., καπετάνιου του Ε.Λ.Α.Σ, ο οποίος έμεινε στο Μοναστήρι, προς τον αδερφό του Τ. Ι. Αυτός όμως αρνήθηκε να την παραλάβει γιατί δεν τον αναγνώριζε ως αδερφό του. Στο περιεχόμενο της επιστολής ο Ε. Ι. ζητούσε από τον αδερφό του να μεταβεί στην Κοζάνη για να κατασκοπεύσει τις δυνάμεις του Ελληνικού Στρατού, τον αριθμό της Ταξιαρχίας, το πυροβολικό, τα μηχανοκίνητα, τον αριθμό των μονάδων κλπ. Για την διευκόλυνση στο έργο του, έγραφε στην επιστολή, του πρότεινε να προσεταιριστεί ομόφρονες στρατιώτες. Κατά τη διάρκεια της δίκης αναγνώστηκε και επισήμως η άδεια που κατείχε και είχε εκδοθεί από το Σέρβικο Στρατιωτικό τομέα του Μοναστηρίου. Με αυτήν του επιτρεπόταν η διέλευση των ελληνοσερβικών συνόρων φέροντας οπλισμό. Με παρόμοια άδεια ήταν εφοδιασμένοι και όλοι οι «συμμορίτες», οι οποίοι ελέγχονταν κατά τη διέλευση τους από τον Σέρβο λοχαγό, διοικητή των συνοριακών Φυλακίων. Τέλος ομολόγησε ότι όλες οι «συμμορίες» οπλίζονταν φανερά στο σέρβικο χωριό Δράγος. Το Στρατοδικείο επέδωσε στο κατηγορούμενο ποινή θανάτου και η εκτέλεση του έγινε στην περιοχή πριν από το αεροδρόμιο.¹¹⁸⁷

Στις 10 Αυγούστου η «Νίκη» κατέγραψε νέο περιστατικό τρομοκρατίας, σύμφωνα με το οποίο την νύχτα της 6^{ης} Αυγούστου χωροφύλακες πήγαν στο σπίτι της Ρ. Δ., στις Κάτω Κλεινές και αφού έβγαλαν τις γυναίκες έξω πολυβόλησαν σε ολόκληρη την σκεπή για να σκοτώσουν δήθεν οπλισμένους που κρύβονταν εκεί. Φυσικά δεν ήταν κανένας και από το θυμό τους χτύπησαν την κόρη της και έσχισαν τα φορέματα της. Στις φωνές του κοριτσιού έτρεξε η γριά Ρ. αλλά την ξάπλωσαν

¹¹⁸⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1042, 23/08/1946, σ. 2.

κάτω και με το κοντάκι της μαύρισαν το κορμί.¹¹⁸⁸ Επίσης στο Λιμνοχώρι, έγραφε σε άλλο δημοσίευμα, πήγε ο «γνωστός τρομοκράτης» Μ., Δ/της Χωροφυλακής Αμυνταίου και πρότεινε στους χωρικούς να εξοπλιστούν. Δε δέχτηκε όμως κανένας, ούτε οι λεγόμενοι εθνικόφρονες. Οι κάτοικοι του χωριού «όλοι μαζί του είπαν δεν έχουμε ανάγκη να εξοπλιστούμε θέλουμε να κοιτάζουμε τις δουλειές μας. Ο θρασύδειλος Μ. τους έβρισε και έφυγε άπρακτος».¹¹⁸⁹ Με αφορμή τέτοιου είδους γεγονότα και κάτω από τίτλους όπως «Συμφιλίωσις» και «Οι απόψεις μας», η εφημερίδα «Νίκη» παρότρυνε τους αναγνώστες για εθνική συμφιλίωση. Ήδη σε ένα άρθρο της τον Ιούλιο του 1946, με αφορμή, όπως έγραφε «την επανίδρυση των Ταγμάτων Πολιτοφυλακής» ενδεικτικά ανέφερε: «Η Συμφιλίωση που αποτελεί τη βάση αληθινής Δημοκρατίας θα δια φωτίσει τους παραπλανημένους βασιλόφρονες και θα σαρώσει τον φθοροποιό για την πατρίδα φασισμό και τα σιχαμερά αποβράσματά του».¹¹⁹⁰ Σε επόμενο της φύλλο για το ίδιο ζήτημα έγραφε:

Η Συμφιλίωση στην ύπαιθρο εκπληρώνεται κάθε μέρα και πιο ελπιδοφόρα. Ύστερα από το Φλάμπουρο που έδιωξε τους κήρυκες του εμφύλιου σπαραγμού μια σειρά από χωριά όπως η Αγραπηδιά, οι Άνω Κλεινές και ο Καύκασος, πραγματοποιούν την ενότητα και την συμφιλίωση. [...] Χωρικοί συμφιλιωθείτε και διώξτε από τα χωριά σας αυτούς που έρχονται να σας βάλουν να αλληλοσφαχτείτε. Πραγματοποιείστε την ενότητα και σεβαστείτε τις πολιτικές πεποιθήσεις σας.¹¹⁹¹

Στις 20 Σεπτεμβρίου του 1946 ανακοινώθηκε η επανάληψη των εργασιών του στρατοδικείου, μετά από τη διακοπή για το δημοψήφισμα,¹¹⁹² στο οποίο καταδικάστηκε ο «συμμορίτης» Γ. Γ.,¹¹⁹³ ενώ σε δίκη δολοφόνων δύο χωροφυλάκων, τον Ιούλιο του '46, ο πρόεδρος της κοινότητας Τροπαιούχου Α. Κ. κατέθεσε ψευδώς υπέρ των κατηγορουμένων. Για την πράξη αυτή, έγραφε το «Έθνος», «όχι μόνο δεν τιμωρήθηκε από την προϊσταμένη αρχή του, αλλά παραμένει ακόμα πρόεδρος παρά τη διαμαρτυρία των κατοίκων».¹¹⁹⁴

¹¹⁸⁸ Εφημερίδα «Νίκη», αρ. φ. 34, 10/08/1946, σ. 1.

¹¹⁸⁹ Εφημερίδα «Νίκη», αρ. φ. 34, 10/08/1946, σ. 1.

¹¹⁹⁰ Εφημερίδα «Νίκη», αρ. φ. 32, 27/07/1946, σ. 1.

¹¹⁹¹ Εφημερίδα «Νίκη», αρ. φ. 34, 10/08/1946, σ. 1.

¹¹⁹² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1047, 20/09/1946, σ. 2.

¹¹⁹³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1054, 08/11/1946, σ. 2.

¹¹⁹⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1055, 15/11/1946, σ. 2.

Τον Ιανουάριο του 1947 το Έκτακτο Στρατοδικείο της Φλώρινας εκδίκασε υπόθεση εννέα Φλωρινιωτών κατηγορούμενων για προδοσία, παράνομη κατοχή οπλισμού, ενός ασυρμάτου και τροφοδοσία ανταρτών. Ένας από αυτούς καταδικάστηκε σε θάνατο και οι υπόλοιποι σε φυλάκιση.¹¹⁹⁵ Στο Στρατοδικείο της Φλώρινας δικάστηκαν επίσης τρία άτομα ως ηθικοί αυτουργοί για το φόνο του δασοφύλακα της Σκοπιάς. Το δικαστήριο επέβαλε ποινές στους Γ. Σ. και στον Λ., ενώ ο τρίτος αθώωθηκε.¹¹⁹⁶

Τον Μάρτιο του 1947 συνελήφθη ο «*συμμορίτης*» Κ., από το Λέχοβο. Η σύλληψη του έγινε από άντρες του στρατού σε ύψωμα μεταξύ της Τριανταφυλλιάς και Ατραπού.¹¹⁹⁷ Στο δημοσίευμα αναφερόταν πως αν και γόνος Μακεδονομάχου ήταν έμπιστο στέλεχος των «*συμμοριτών*» και σύνδεσμος τους. Για τον λόγο αυτό το Έκτακτο Στρατοδικείο τον καταδίκασε σε θάνατο, τον Ιανουάριο του 1948.¹¹⁹⁸ Στο ίδιο φύλλο αναφερόταν και ότι νέος πρόεδρος Πρωτοδικών αναλάμβανε ο Γ. Χαρίτου.

Στις 15 Απριλίου του 1947 με Προκήρυξη του το Γενικό Επιτελείο Στρατού ανακοίνωνε πως οι «*Συμμορίτες*» που παραδίνονταν θα κρίνονταν με επιείκεια. Και πως τα μέλη «*συμμοριών*» που συλλαμβάνονταν ένοπλα ή άοπλα θα παραπέμπονταν σε στρατοδικείο. Την προκήρυξη υπέγραφε ο Στρατηγός Μέραρχος Χρ. Μαντάς.¹¹⁹⁹

Από τον Μάιο του 1947 και μετά από τη καταδικαστική απόφαση του Στρατοδικείου επιβλήθηκε και εκτελέστηκε η θανατική ποινή στον «*συμμορίτη*» Ρ. ή Μάρκωφ από την Αχλάδα.¹²⁰⁰ Τον ίδιο μήνα οι δυο συνωμοσίες της Φλώρινας και της Πρέσπας απασχόλησαν το στρατοδικείο Φλώρινας για τρεις μέρες. Το «*Εθνος*» με τίτλο «*Εαμοσλαβική Συνωμοσία*» αποκαλύπτει πως αν η Κουμμουνιστική συνωμοσία, όπως έγραφε, πραγματοποιούνταν πριν ένα μήνα θα κατακρεουργούνταν πολλοί αθώοι πολίτες της Φλώρινας. Για τη συνωμοσία δεν γράφτηκε νωρίτερα τίποτα για να μην παρακωλυθεί το έργο της ανακρίσεως. Στη συνωμοσία, αποκάλυπτε πως ανήκαν νέοι που είχαν αναλάβει την ανατίναξη του Οικοτροφείου, όπου στεγάζονταν τα νεαρά κατά την ομολογία τους «*φασιστάκια*». Είχαν επίσης σκοπό, έγραφε η εφημερίδα, να ανατινάξουν το εργοστάσιο ηλεκτροφωτισμού, την

¹¹⁹⁵ Εφημερίδα «*Εθνος*», αρ. φ. 1063, 17/01/1947, σ. 2.

¹¹⁹⁶ Εφημερίδα «*Εθνος*», αρ. φ. 1065, 31/01/1947, σ. 2.

¹¹⁹⁷ Εφημερίδα «*Εθνος*», αρ. φ. 1070, 07/03/1947, σ. 2.

¹¹⁹⁸ Εφημερίδα «*Εθνος*», αρ. φ. 1113, 30/01/1948, σ. 2.

¹¹⁹⁹ Εφημερίδα «*Εθνος*», αρ. φ. 1076, 25/04/1948, σ. 2.

¹²⁰⁰ Εφημερίδα «*Εθνος*», αρ. φ. 1079, 16/05/1947, σ. 2.

αμαξοστοιχία, πολλά δημόσια κτίρια και να διευκολύνουν αντάρτικες ομάδες να εισέλθουν στην πόλη και να «σφάζουν τους εθνικόφρονες πολίτες». Οι περισσότεροι των κατηγορουμένων ομολόγησαν τις πράξεις τους. Ο γιατρός Ε. Ι. ομολόγησε ότι συναντήθηκε με τον Καπετάν Λευτέρη στην οικία του Μ. και ότι έστειλε στον ευρισκόμενο στα βουνά υπεύθυνο του Κ.Κ.Ε., Ε. το ποσό των 100 χιλ. δρχ. που ήταν προϊόν εράνου. Η Β. Μ. ομολόγησε ότι παρέδωσε στον γιατρό Ι. δύο σημειώματα που έλαβε από τον υπεύθυνο του Κ.Κ.Ε. και ότι ανέλαβε την αποστολή των χρημάτων. Η Α. Κ. ομολόγησε ότι στην οικία της γίνονταν κομμουνιστικές συγκεντρώσεις. Ο Μ. ομολόγησε ότι θα ανατίναζε το εργοστάσιο ηλεκτροφωτισμού και άλλοι το Οικοτροφείο και άλλα δημόσια καταστήματα. Ο Μ. ομολόγησε επίσης ότι στην οικία του έγινε η συνάντηση των Καπετάν Λευτέρη και (Ε.) Ι.

Η δεύτερη συνομωσία αποκαλύφθηκε στον λόχο της Πύλης Πρεσπών. Στρατιώτες του λόχου θα σκότωναν τους αξιωματικούς τους και θα προσχωρούσαν στις αντάρτικες ομάδες. Σύμφωνα με απόφαση του Στρατοδικείου ένοχοι κρίθηκαν ένδεκα στρατιώτες και δεκαεπτά πολίτες που τους αποδόθηκαν ανάλογες ποινές.¹²⁰¹ Έτσι για τις συνομωσίες στην Πύλη Πρεσπών και Φλώρινας το δικαστήριο επέβαλε τις εξής ποινές: α) την ποινή του θανάτου σε έξι στρατιώτες, β) ισόβια δεσμά σε δύο στρατιώτες και γ) ποινή φυλάκισης σε δύο στρατιώτες, δ) ποινή θανάτου σε οκτώ πολίτες, ε) ισόβια δεσμά σε πέντε πολίτες και ε) ποινές φυλακίσεις σε τέσσερις πολίτες. Οι συνήγοροι των θανατοποινιτών, γράφει η εφημερίδα, υπέβαλαν παράκληση προς το υπουργείο για την μετατροπή της ποινής τους σε ισόβια δεσμά.¹²⁰²

Τα παραπάνω στοιχεία του δημοσιεύματος διασταυρώνονται και από τον «Μακεδονομάχο», ο οποίος για την ίδια υπόθεση έγγραφε:

Στις 11 Μαΐου το στρατοδικείο δίκασε την πολύκροτη υπόθεση συνομωσίας στρατιωτών και πολιτών κομμουνιστών. Οι κατηγορούμενοι ανέρχονταν σε 38, από αυτούς 17 στρατιώτες και 21 πολίτες. Η διαδικασία διήρκεσε 4 ημέρες. Και αποδείχτηκε ότι: 1. Οι κατηγορούμενοι συνέλεξαν με εράνους χρηματικά ποσά που τα έστειλαν στους συμμορίτες. Αυτό το ομολόγησε η κατηγορουμένη Β. Μ. και ότι έλαβε χρηματικό ποσό 100 χιλ από τον γιατρό Ε. Ι. το οποίο και έστειλε στο αρχηγείο των συμμοριτών στη Δροσοπηγή. 2.

¹²⁰¹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1080, 23/05/1947, σ. 2.

¹²⁰² Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1080, 23/05/1947, σ. 2.

Δέχονταν στις οικίες τους στη Φλώρινα συμμορίτες και συσκέπτονταν για την συμμοριτική δράση της οργάνωσης των "αχτίδων" της πόλης. Αυτό ομολόγησε ο γιατρός Ι. και ότι συναντήθηκε με τον Καπετάν Λευτέρη στην οικία του Μ. 3. Κυκλοφορούσαν παράνομες εφημερίδες και έντυπα εξαιρώντας το έργο των συμμοριτών, καθοδηγώντας τους κομμουνιστές και έβριζαν τις νόμιμες αρχές. Αυτό κατάθεσαν οι Μ., Κ., και Ι. 4. Ήταν έτοιμοι να βοηθήσουν τους συμμορίτες όταν θα δίνονταν το σύνθημα και θα προσέβαλαν την πόλη χρησιμοποιώντας όπλα, τσεκούρια κλπ, θα προσέβαλαν τα στρατιωτικά οικήματα, θα έσφαζαν τους εθνικόφρονες πολίτες και θα ανατίναζαν το Εθνικό οικοτροφείο. Αυτό ομολόγησαν οι Χ., Κ. και Λ. (δεν αναφέρονται άλλα στοιχεία τους) 5. Προπαγάνδιζαν υπέρ των συμμοριτών και παρέσυραν άνδρες των ενόπλων δυνάμεων. Καταδικάστηκαν σε θάνατο 6 στρατιώτες και 7 πολίτες (εκ των οποίων 2 γυναίκες). Από τους υπόλοιπους καταδικάστηκαν οι 15 σε διάφορες ποινές και οι 10 αφέθηκαν ελεύθεροι. Οι καταδικασθέντες σε θάνατο εκτελέστηκαν το πρωί της 1/6/47, εκτός από τις γυναίκες. Η ανακάλυψη της συνωμοσίας αυτής κατά της πόλης αποδεικνύει ότι οι συμμορίτες βοηθούνται από άτομα που κυκλοφορούν ελεύθερα υπεράνω υποψίας.¹²⁰³

Τον Ιούνιο του 1947 καταδικάστηκαν επίσης με την ποινή του θανάτου και τέσσερις κάτοικοι από το χωριό Παπαγιάννης οι οποίοι εκτελέστηκαν την αμέσως επόμενη εβδομάδα της καταδίκης τους.¹²⁰⁴ Στους υπόλοιπους τέσσερις, από το ίδιο χωριό, που δικάστηκαν στην ίδια δίκη επιβλήθηκε η ποινή των ισόβιων δεσμών ενώ υπήρξαν και κάποιοι που αθωώθηκαν.¹²⁰⁵ Τα τελευταία λόγια των μελλοθάνατων από τον Παπαγιάννη ήταν πως «για την εκτέλεση τους δεν φταίει ούτε η Ελλάδα, ούτε το Στρατοδικείο. Φταίνε αυτοί που τους παρέσυραν, εννοώντας αυτούς που βρίσκονται και έξω της Ελλάδας και ο λαός να μη δίνει προσοχή στα αντεθνικά κηρύγματα των κομμουνιστών».¹²⁰⁶

Στα τέλη Αυγούστου εκτελέστηκαν δύο ακόμα «συμμορίτες» στους οποίους είχε αποδοθεί η θανατική ποινή από το Στρατοδικείο της πόλης.¹²⁰⁷ Τον Σεπτέμβριο του

¹²⁰³ Εφημερίδα «Μακεδονομάχος», αρ. φ. 9, 31/05/1947, σ. 4.

¹²⁰⁴ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1083, 20/07/1947, σ. 2.

¹²⁰⁵ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1082, 13/07/1947, σ. 2.

¹²⁰⁶ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1084, 27/07/1947, σ. 2.

¹²⁰⁷ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1093, 29/08/1947, σ. 2.

1947 το υπουργικό Συμβούλιο αποφάσισε την αναστολή των θανατικών εκτελέσεων και την απελευθέρωση γυναικόπαιδων και γερόντων.¹²⁰⁸

Στις 23 Φεβρουαρίου του 1948 στο Στρατοδικείο της Φλώρινας εκδικάστηκε υπόθεση των τριάντα συλληφθέντων «*συμμοριτών*». Το δημοσίευμα του «*Εθνους*» ανέφερε πως ο πρώτος μάρτυρας κατηγορίας, Γ., Δ/ντης του τμήματος ασφαλείας, αναφέρθηκε στην ίδρυση της πρώτης Νοφικής ομάδας υπό του «*αρχισυμμορίτου*» Γ. Π. στο δάσος Δουδούμη και στη δράση τους. Κατέθεσε ότι τα εννέα μέλη της ομάδας ασχολήθηκαν με τη συγκέντρωση στρατιωτικών πληροφοριών, τη στρατολόγηση «*συμμοριτών*», και τη διενέργεια εράνων. Το κέντρο συγκεντρώσεων τους ήταν η οικία του Π. Τ. και κέντρο σύνδεσης, «*Γιάφκα*», ο μύλος του Θ. Σ.. Επίσης ο μάρτυρας αναφέρθηκε στην είσοδο των «*συμμοριτών*» στη Φλώρινα και τη φιλοξενία τους σε διάφορες κατοικίες κομμουνιστών και νοφικών με σκοπό να οργανώσουν ομάδες αυτοάμυνας. Ανέφερε επίσης τις κατοικίες στις οποίες συγκεντρώνονταν και τους ιδιοκτήτες των κατοικιών, τα ονόματα τους και τη θέση που κατείχε ο καθένας. Αυτοί ήταν ο Π. Γ. «*αρχινοφίτης*», φονεύθηκε σε μάχη με τον εθνικό στρατό, ο Κ. Ε., μέλος Π.Ε.Ε.Κ Φλώρινας, τότε κομισάριος των «*συμμοριτών*» του Βιτσίου από χωριό των Τρικάλων και ο «*Μήτσος*» (ψευδώνυμο), γραμματέας της Ε.Π.Ο.Ν. Φλώρινας κατά την περίοδο της Εαμοκρατίας από το χωριό Ανάργυροι. Ο μάρτυρας απασχόλησε το δικαστήριο για δύο ημέρες δίνοντας την πλήρη εικόνα για την δράση όλων των «*συμμοριτών*». Κατά την απολογία τους οι κατηγορούμενοι ομολόγησαν τις πράξεις τους και καταδίκασαν τη Ν.Ο.Φ και το Κ.Κ.Ε. για την προδοτική του δράση. Οι περισσότεροι από τους κατηγορούμενους μετανιωμένοι ζήτησαν να τους δοθούν όπλα για να πολεμήσουν υπέρ της Ελλάδας.¹²⁰⁹

Τον Μάρτιο του 1948 συνελήφθη ο «*συμμορίτης*» Ν. από την Ευρυτανία. Η σύλληψη του, γράφει το δημοσίευμα, έγινε από άνδρες της χωροφυλακής Σιταριάς στο χωριό Αγ. Βαρθολομαίος. Ο Ν. είχε επιστρατευτεί βιαίως το 1947 και ανήκε στο συγκρότημα του Πολυνίκη στην περιοχή Τριανταφυλλιάς. Αυτός είχε τοποθετήσει νάρκες στο χωριό Κ. Βεύη, στις οποίες προσέκρουσε διερχόμενο κάρο και κατασχέθηκε αγγλικό όπλο επ' αυτού.¹²¹⁰ Τον Απρίλιο του 1948 συλλαμβάνονται δύο «*σαμποτέρ*», όπως τους ονομάζει δημοσίευμα του «*Εθνους*», κατόπιν ενέδρας και

¹²⁰⁸ Εφημερίδα «*Εθνος*», αρ. φ. 1095, 12/10/1947, σ. 2.

¹²⁰⁹ Εφημερίδα «*Εθνος*», αρ. φ. 1115, 27/02/1948, σ. 2.

¹²¹⁰ Εφημερίδα «*Εθνος*», αρ. φ. 1118, 27/03/1948, σ. 2.

κατά την ανάκριση τους ομολόγησαν ότι ήταν δολιοφθορείς και ότι επρόκειτο να τοποθετήσουν νάρκες στην οδό Φλώρινας-Αμυνταίου.¹²¹¹

Τον Μάιο του 1948, τμήματα της Ταξιαρχίας σε εξόρμηση τους συνέλαβαν στη θέση Δερβένι, κοντά στο Τρίβουνο, εννέα «συμμορίτες» και παραδόθηκαν άλλοι τέσσερις. Στα χέρια του Στρατού παραδόθηκε άφθονος οπλισμός.¹²¹² Επιτυχία όμως σημείωνε τον ίδιο μήνα και το Τμήμα της Ασφάλειας Φλώρινας. Το δημοσίευμα ανέφερε πως κατόρθωσε να ανακαλύψει και να συλλάβει πολλά άτομα μιας νέας «συμμορίας», από τα οποία κατέσχεσε όπλα και πληροφοριακό υλικό.¹²¹³

Στο Στρατοδικείο Φλώρινας τον Ιούνιο του 1948 δικάστηκε ομάδα αυτοάμυνας και συνδέσμων αυτής με «συμμορίτες». Η ομάδα των «συμμοριτών» αποτελούνταν από εννέα μέλη. Κατά την δικαιοπραξία, έγραφε η εφημερίδα, αποκαλύφθηκε η δράση τους και ο ρόλος που είχαν στη σύνδεση του Κ.Κ. με το Καϊμακτσαλάν. Καταδικάστηκαν τρεις σε θάνατο, δύο σε ισόβια δεσμά, τρεις σε ποινή φυλάκισης και ένας κρίθηκε αθώος.¹²¹⁴

Το «Έθνος» σε φύλλα του Ιουλίου του 1948 κατέγραψε και τη δίκη τριάντα τεσσάρων Νοφιτών από τη Σκοπιά, οι οποίοι «διέπραξαν κατά διαφόρους περιόδους εγκλήματα και συμμετείχαν σε ανθελληνικές οργανώσεις. Κοινός σκοπός όλων ήταν η αυτονόμηση της Μακεδονίας. Αυτοί ενέχονται επίσης στο φόνο των χωροφυλάκων Πολυζώη και Λαμπράκη που δολοφονήθηκαν μεταξύ Σκοπιάς και Τροπαιούχου, στην ληστεία και εμπρησμό των οικιών των Ε. Β., δημοδιδάσκου, Χ. Π. και Δ. Π. και σε άλλες εγκληματικές δράσεις για τις οποίες ομολόγησαν».¹²¹⁵ Η δίκη συνεχίστηκε και σε επόμενο της φύλλο η εφημερίδα αναφερόταν στον μάρτυρα κατηγορίας που ήταν και δάσκαλος τους και όπως είπε «λυπάται γιατί τα πατριωτικά του κηρύγματα δεν έπιασαν τόπο». Στην κατάθεση του ανέφερε ότι από το 1941 ήταν όλοι τους μέλη της Οχράνα, ότι το 1943 εντάχθηκαν στα Σ.Ν.Ο.Φ. και το 1945 στα Ν.Ο.Φ. και ότι επεδίωκαν την απόσπαση της Μακεδονίας από την Ελλάδα. Κατόπιν, έγραφε το δημοσίευμα, ακολούθησε από τους κατηγορούμενους η παραδοχή των πράξεων τους.¹²¹⁶

Τον Αύγουστο του 1948 το Στρατοδικείο Φλώρινας καταδίκασε για εσχάτη προδοσία έξι άτομα από τις Άνω Κλεινές, δύο σε θάνατο, δύο σε ισόβια δεσμά και δύο σε φυλάκιση. Επίσης καταδικάστηκαν δύο άτομα από το Μπούφι (Ακρίτα) σε

¹²¹¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1121, 17/04/1948, σ. 2.

¹²¹² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1123, 02/05/1948, σ. 2.

¹²¹³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1126, 29/05/1948, σ. 2.

¹²¹⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1128, 12/06/1948, σ. 2.

¹²¹⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1133, 17/07/1948, σ. 1.

¹²¹⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1134, 24/07/1948, σ. 2.

θάνατο για την παράβαση του Γ΄ Ψηφίσματος «περί εκτάκτων μέτρων κατά των επιβουλευομένων την δημοσίαν τάξιν και την ακεραιότητα του κράτους».¹²¹⁷

Οι συλλήψεις Νοφιδών στην περιοχή της Φλώρινας συνεχίστηκαν. Τον Αύγουστο του 1948 με τη συνεργασία και συντονισμένες ενέργειες της Χωροφυλακής Βεύης και της Φλώρινας έγινε η σύλληψη ομάδας Νοφιδών στη Μελίτη.¹²¹⁸ Η πενταμελής ομάδα που συνελήφθη αποτελούνταν από άντρες και γυναίκες, οι οποίοι ομολόγησαν ότι η δράση τους ξεκίνησε το 1946. Το δημοσίευμα έγραφε επίσης ότι κατόπιν υποδείξεων τους συνελήφθησαν και δύο βοσκοί. Αυτοί λειτουργούσαν ως σύνδεσμοι και διενεργούσαν εράνους υπέρ των «συμμοριτών» και της Ν.Ο.Φ.. Οι έρανοι που διεξήγαγαν γίνονταν βάσει κουπονιών ώστε να νομίζουν όλοι πως εισέπρατταν την αποζημίωση ως βοσκοί για να μην γίνονται αντιληπτοί. Κατά αυτόν τον τρόπο συγκέντρωσαν μεγάλο χρηματικό ποσό και διάφορες ποσότητες ειδών διατροφής, τα οποία παρέδωσαν στους «συμμορίτες». Η δράση τους όμως εκτεινόταν τόσο στη συλλογή στρατιωτικών πληροφοριών όσο και στη στρατολόγηση ατόμων. Όταν ο αριθμός των ατόμων που στρατολογούσαν ήταν μεγάλος, τότε σκηνοθετούσαν κάποια επιδρομή από τους «συμμορίτες» για να θεωρηθεί η στρατολόγηση τους ως βίαια και να μην τους υποψιαστούν. Όλοι οι συλληφθέντες παραπεμφθήκαν στους αρμόδιους για να λογοδοτήσουν.¹²¹⁹

Το επόμενο διάστημα από τον Σεπτέμβριο μέχρι το τέλος του 1948 εκτελέστηκαν πολλές δικαστικές αποφάσεις. Συγκεκριμένα το πρωί της Κυριακής της 5^{ης} Σεπτεμβρίου εκτελέστηκαν επτά άτομα από την Σκοπιά που είχαν καταδικαστεί από το Στρατοδικείο. Ο Γ. Α. υπέβαλε στον Βασιλικό Επίτροπο μήνυση κατ' αγνώστων, οι οποίοι με ψευδείς δηλώσεις προσπάθησαν να ματαιώσουν την απόφαση του Στρατοδικείου.¹²²⁰ Τον Οκτώβριο εκτελέστηκε η καταδικαστική απόφαση των τριών καταδικασθέντων σε θάνατο από την Αχλάδα, δύο από το Μπούφι και ενός από το Ανταρτικό. Ενώ παράλληλα το Στρατοδικείο Φλώρινας αποφάνθηκε για εξήντα κατηγορούμενους από τον Αγ. Γερμανό για έσχατη προδοσία. Οι είκοσι από αυτούς καταδικάστηκαν σε θάνατο.¹²²¹ Λίγες μέρες αργότερα υλοποιήθηκε η

¹²¹⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1137, 14/08/1948, σ. 2.

¹²¹⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1139, 28/08/1948, σ. 2.

¹²¹⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1140, 04/09/1948, σ. 2.

¹²²⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1141, 11/09/1948, σ. 2.

¹²²¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1147, 23/10/1948, σ. 2.

απόφαση για τους ένδεκα από τους είκοσι καταδικασθέντες κάτοικους του Αγ. Γερμανού.¹²²²

Τον Δεκέμβριο του 1948 πραγματοποιήθηκαν και άλλες εκτελέσεις. Ανάμεσα σε αυτές ήταν και δέκα καταδικασθέντες από το Ξ. Νερό, μεταξύ των οποίων τρεις γυναίκες, επίσης μία γυναίκα από το Φλάμπουρο και μία από την Αχλάδα.¹²²³ Ενώ την επόμενη εβδομάδα καταδικάστηκε σε θάνατο ο δικηγόρος Αμυνταίου Β Χ. για συνεργασία με συμμορίτες.¹²²⁴

Τον Μάρτιο του 1949 ο Βασιλικός Επίτροπος του Στρατοδικείου Κοζάνης, κατόπιν διαταγής της ΧΥ Μεραρχίας «περί εισαγωγής σε δίκη», κάλεσε δύο κατοίκους από το Λέχοβο, αγνώστου διαμονής, τον Κ. Γ και Ζ. Χ. που κατηγορούνταν για «ληστοτροφοδοσία», για ενημέρωση των «συμμοριτών», σχετική με τα καταδιωκτικά μέτρα των Αρχών, και τους κάλεσε να εμφανιστούν στο Στρατοδικείο, διαφορετικά η δίκη θα γινόταν ερήμην τους. Επειδή όμως ο τόπος διαμονής των κατηγορουμένων ήταν άγνωστος το κλητήριο θα επιδίδονταν σε οικεία πρόσωπα.¹²²⁵

Τον Ιούνιο του '49 το Στρατοδικείο εκδίκασε υπόθεση δεκατεσσάρων κατοίκων από το Νεοχωράκι, που κατηγορούνταν για τοποθέτηση ναρκών σε οδικούς άξονες με αποτέλεσμα να προκληθούν πολλά δυστυχήματα. Από τη δίκη οι τέσσερις καταδικάστηκαν σε θάνατο, τρεις κρίθηκαν αθώοι και οι υπόλοιποι σε ποινή φυλάκισης.¹²²⁶

Στα τέλη Ιουλίου του 1949 στο Στρατοδικείο της Φλώρινας εκδικάστηκε η υπόθεση της οργάνωσης Ν.Ο.Φ. Κλειδίου και των γύρω χωριών, της οποίας αρχηγός ήταν ο πρόεδρος της κοινότητας Κλειδίου Ρ.. Κύριος σκοπός της οργάνωσης ήταν η ναρκοθέτηση της δημόσιας οδού και της σιδηροδρομικής γραμμής Φλώρινας-Αμυνταίου, η παροχή πληροφοριών προς τους αντάρτες και η οικονομική ενίσχυση των «συμμοριτών». Οι κατηγορούμενοι, έγραφε το δημοσίευμα, ανέρχονταν στους εξήντα, εκ των οποίων σαράντα άνδρες και είκοσι γυναίκες. Στη συνέχεια παρέθετε το ιστορικό της οργάνωσης γράφοντας πως από το 1947 ναρκοθετούσαν τη δημόσια οδό και ανατινάζονταν έτσι διερχόμενα στρατιωτικά και πολιτικά αυτοκίνητα. Οι αρχές δεν υποψιάζονταν τον πρόεδρο της κοινότητας Κλειδίου, γιατί είχε αποκτήσει

¹²²² Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1148, 30/10/1948, σ. 2.

¹²²³ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1155, 18/12/1948, σ. 2.

¹²²⁴ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1156, 25/12/1948, σ. 2.

¹²²⁵ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1164, 05/03/1949, σ. 2.

¹²²⁶ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1176, 07/06/1949, σ. 2.

την εμπιστοσύνη τους καθώς οι «συμμορίτες» είχαν πυρπολήσει την οικία του, είχαν σκοτώσει την γυναίκα του και έναν από τους δύο γιούς του. Η κατάσταση αυτή διήρκεσε μέχρι την 18η Μαΐου, όταν ανατινάχτηκε από νάρκη ένας στρατιωτικός ναρκοσυλλέκτης. Ως ύποπτος συνελήφθη ο νεκροφύλακας Κλειδίου, Κ. Κ., ο οποίος ομολόγησε ότι τη νάρκη τοποθέτησε ο αγροφύλακας Κλειδίου Β. Σ., ένας από τους έμπιστους του προέδρου. Κατόπιν ο Β. Σ. συνελήφθη και προφυλακίστηκε στη Βεύη. Στο κρατητήριο όμως αυτοκτόνησε αφήνοντας ένα σημείωμα, πως αρχηγός της οργάνωσης ήταν ο πρόεδρος της Κοινότητας Δ. Ρ. και ότι αυτός εκτελούσε μόνο διαταγές. Μετά από ανάκριση ο Δ. Ρ. ομολόγησε ότι ήταν ο αρχηγός της οργάνωσης Κλειδίου- Βεύης- Ξινού Νερού και κατέδωσε τα μέλη της «συμμορίας». Έτσι τα μέλη συνελήφθησαν και τα δυστυχήματα από νάρκες στην οδό Φλώρινας - Αμυνταίου σταμάτησαν. Εκ των κατηγορουμένων, το στρατοδικείο καταδίκασε επτά με θανατική ποινή, μεταξύ των οποίων και μια γυναίκα. Δεκατέσσερις καταδικάστηκαν σε ισόβια μεταξύ των οποίων και ο πρόεδρος της Κοινότητας, Δ. Ρ., σε πέντε κατηγορούμενους αποδόθηκαν μικρές ποινές φυλάκισης, ενώ οι υπόλοιποι αφέθηκαν ελεύθεροι.¹²²⁷

Τον Οκτώβριο του 1949 και αφού είχε και επισήμως λήξει ο Εμφύλιος, το «Έθνος» δημοσίευσε πως ο πρωθυπουργός, Διομήδης, ανακοίνωσε στους δημοσιογράφους, ότι καμία καταδικαστική σε θάνατο απόφαση των στρατοδικείων δεν θα εκτελούνταν προτού αποφανθεί το Συμβούλιο Χάριτος. Η κυβέρνηση αποφάσισε επίσης για τη σύσταση ειδικού τμήματος στο Συμβούλιο Χάριτος στο οποίο θα παραπέμπονταν όλες οι καταδικαστικές σε θάνατο αποφάσεις των Έκτακτων Στρατοδικείων. Το ειδικό αυτό τμήμα υποχρεούταν να αποφαίνεται εντός δεκαπέντε ημερών για το αν θα αποδοθεί χάρη στους καταδικασθέντες σε θάνατο. Έτσι λοιπόν σε αναμονή του σχετικού νόμου, οι στρατιωτικοί θα ανέστειλαν την εκτέλεση των ήδη εκδοθεισών αποφάσεων σε θάνατο. Ως προς την άρση του Στρατιωτικού νόμου η Κυβέρνηση αρχικά θα άρει αυτόν από την Κρήτη, Χίο, Κυκλάδες, Επτάνησα και αργότερα από τα άλλα νησιά. Ήδη μελετούσε και την άρση του από την Πελοπόννησο.¹²²⁸

Έκτοτε και μέχρι το τέλος του 1949 δεν εκτελέστηκε στη Φλώρινα καμία θανατική ποινή, όπως τουλάχιστον προκύπτει μέσα από τον τοπικό Τύπο. Άλλωστε

¹²²⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1183, 23/07/1949, σ. 1.

¹²²⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1192, 01/10/1949, σ. 2.

στις πηγές έρευνας δεν καταγράφονται άλλες συλλήψεις τουλάχιστον μέχρι την περίοδο που εξετάζει η παρούσα μελέτη.

2. Τα προβλήματα με τις γειτονικές χώρες και η επίσκεψη του κλιμακίου του Ο.Η.Ε. στη Φλώρινα (11-12 Μαρτίου 1947).

Τα προβλήματα που είχαν δημιουργηθεί στα σύνορα με τους βόρειους γείτονες συνεχώς εντεινόταν και εντέλει ενεργοποίησαν στις αρχές του Δεκεμβρίου του 1946 την Ελληνική διπλωματία προς την αναζήτηση Διεθνούς βοήθειας στο πλαίσιο του Διεθνούς δικαίου, με την πάγια και μόνιμη συμβολή των Η.Π.Α.. Η κατάθεση προσφυγής στο Συμβούλιο Ασφαλείας του Ο.Η.Ε., από την Ελληνική Κυβέρνηση στηρίχτηκε στα άρθρα 34 και 35 του Καταστατικού Χάρτη του Οργανισμού δηλώνοντας πως οι προς Βορρά γείτονες χώρες εκπαίδευαν, εξόπλισαν και παρείχαν προστασία σε αντάρτες που μάχονταν εναντίον της Ελλάδας. Έθεταν, επομένως, σε κίνδυνο την ειρήνη και την ασφάλεια όχι μόνο της Ελλάδας αλλά και της ευρύτερης περιοχής της νότιας βαλκανικής και έχρηζαν περαιτέρω έρευνα οι αιτίες που τις συντηρούσαν. Πράγματι ο Ο.Η.Ε. ανταποκρινόμενος στην Ελληνική προσφυγή αποφάσισε στις 19 Δεκεμβρίου 1946 τη σύσταση της Διερευνητικής Επιτροπής Επεισοδίων (Δ.Ε.Ε) στα Ελληνικά Σύνορα. Αποκλειστική της αρμοδιότητα η έρευνα στα σύνορα των τεσσάρων εμπλεκόμενων βαλκανικών κρατών και υποχρέωση της η σύνταξη σχετικής έκθεσης, με τη λήξη των εργασιών καθώς και η υποβολή των πορισμάτων στο Συμβούλιο Ασφαλείας. Η εγκατάσταση της στην Ελλάδα πραγματοποιήθηκε τον Ιανουάριο του 1947.¹²²⁹

Όσον αφορά το κλιμάκιο διενέργειας ερευνών στην ελληνοαλβανική μεθόριο, που συστάθηκε σύμφωνα με το υπόμνημα Αλέξη Κύρου, στην κεκλεισμένων των θυρών συνεδρίαση της 8ης Μαρτίου υπό την προεδρία του αυστραλού J. D. L. Hood, αυτό ασχολήθηκε με διαδικαστικά θέματα διεξαγωγής των εργασιών του. Η δε προγραμματισμένη μετάβαση του για τις 10 Μαρτίου στα Ιωάννινα με ειδικό αεροπλάνο ματαιώθηκε εξαιτίας της κακοκαιρίας. Αντ' αυτού πραγματοποιήθηκε η μετακίνηση του οδικώς προς τη Φλώρινα, με σκοπό μέσω της Αλβανίας να φτάσει

¹²²⁹ Παλαιόπουλος Γ. (2014). Πτυχές του ελληνικού Εμφυλίου στη Δυτική Μακεδονία μέσα από τις εκθέσεις της Διερευνητικής Επιτροπής των Επεισοδίων στα Ελληνικά Σύνορα και της Βαλκανικής Επιτροπής του ΟΗΕ. Στο: Φωτιάδης Κ., Ηλιάδου-Τάχου Σ. & Βλασίδης Β.(Επιμ.), *Η Δυτική Μακεδονία: Από την ενσωμάτωση στο ελληνικό κράτος έως σήμερα*. (σελ.518-531). Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο, σ. 521-522.

στα Ιωάννινα. Την αποστολή υποδέχθηκαν στη Φλώρινα το απόγευμα της ίδιας ημέρας ο Μητροπολίτης Φλωρίνης Βασίλειος, ο δήμαρχος Αν. Καντζάς, προεδρία συλλόγων Σωματείων και πλήθος κατοίκων της πόλης. Μαζί με τα μέλη αφίχθησαν οι βουλευτές Θεσσαλονίκης Φίλιππος Δραγούμης και Καστοριάς Αναστάσιος Νταλίπης. Ήδη το σώμα της Δ.Ε.Ε στην έδρα του είχε γίνει αποδέκτης τηλεγραφικής διαμαρτυρίας συλλόγων και φορέων της Φλώρινας μέσω της οποίας κατήγγειλαν τη δράση αριστερών Ενόπλων Δυνάμεων και ομάδων. Η πρώτη συνεδρίαση, κεκλεισμένων των θυρών, πραγματοποιήθηκε το ίδιο βράδυ στις 21:30 στη λέσχη Δημοσίων υπαλλήλων, «Μητρόπολις», έχοντας μοναδικό θέμα τον προγραμματισμό των εργασιών.¹²³⁰

Η εφημερίδα «Έθνος» (αρ. φ. 1071) στις 14 Μαρτίου 1947 και κατόπιν της αποχώρησης του Κλιμακίου από τη Φλώρινα, δημοσίευσε τις καταθέσεις των ατόμων που εξετάστηκαν. Με τίτλο «Το Κλιμάκιον του Ο.Η.Ε. εις την πόλιν μας. Η εξέταση των μαρτύρων. Συντριπτικά στοιχεία ενοχής των γειτόνων» το δημοσίευμα πληροφορούσε πως οι συνεδριάσεις του Κλιμακίου έγιναν δημοσίως στην αίθουσα της Λέσχης Δημοσίων υπαλλήλων υπό την προεδρία του Αυστραλού αντιπροσώπου, J. D. L. Hood. Η πρώτη συνεδρίαση άρχισε την Τρίτη 11 Μαρτίου και ώρα 9:30 πμ και οι καταθέσεις των εξετασθέντων μαρτύρων υπήρξαν αποκαλυπτικές και συντριπτικές για τους «εσωτερικούς και εξωτερικούς εχθρούς της πατρίδας». Ακολουθούσαν οι καταθέσεις των μαρτύρων. Αρχικά όμως αξίζει να διευκρινιστεί ότι το κλιμάκιο αποτελούνταν από τον Αυστραλό Πρόεδρο και από Επιτροπές άλλων χωρών, που ανήκαν στον Ο.Η.Ε.. Ερωτήσεις μπορούσαν να θέσουν και οι θιγόμενες από τις μαρτυρίες χώρες, όπως η Γιουγκοσλαβία, Αλβανία κλπ τέτοιες ώστε να αντικρούονται οι κατηγορίες ή υπόνοιες εναντίον των χωρών τους.

Πρώτος μάρτυρας κατέθεσε ο Π. Π. από την Φλώρινα, εντόπιος και μέλος του Ν.Ο.Φ. και αντάρτης. Κατέθεσε για τον τρόπο με τον οποίο οργανώθηκε το Ν.Ο.Φ., τα ονόματα των αρχηγών της, την είσοδο των μελών της στο Γιουγκοσλαβικό έδαφος, όπου έτυχαν πολιτικής και στρατιωτικής εκπαίδευσης, τις συγκεντρώσεις στο Μοναστήρι της Γιουγκοσλαβίας και την είσοδο τους στην Ελλάδα ως ένοπλης ομάδας. Εν συνεχεία ο μάρτυρας κατέθεσε ότι κέντρο της Ν.Ο.Φ. ήταν τα Σκόπια και σκοπός της οργάνωσης ήταν η ενσωμάτωση της Ελληνικής Μακεδονίας στην

¹²³⁰ Παλαιόπουλος Γ. (2013). Ο ελληνικός Εμφύλιος Πόλεμος. Μέσα από την έρευνα της Διερευνητικής Επιτροπής των Επεισοδίων στα Βόρεια Ελληνικά Σύνορα του ΟΗΕ και στο τύπο της εποχής (1946-1947). Θεσσαλονίκη: andy's publishers σ.117-118.

Γιουγκοσλαβία. Παράρτημα της οργάνωσης ομολόγησε ότι υπήρχε στο Μοναστήρι, όπου νέοι ηλικίας 18-25 ετών εκπαιδευόνταν πολιτικώς και στρατιωτικώς και ακολούθως συγκεντρώνονταν στο παρά τη μεθόριο χωριό Δράγος και κατόπιν από εκεί αποστέλλονταν στην Ελλάδα. Με αυτόν τον τρόπο εισέρχονταν στην Ελλάδα πολλοί «*συμμορίτες*» τους οποίους κατέγραφε αυτός ως γραμματέας.

Ως δεύτερος μάρτυρας προσήχθη ο Β. Φ. από τα Άλωνα Φλώρινας, ντόπιος στην καταγωγή, ο οποίος υπηρέτησε στα Αυτονομιστικά Τάγματα και παραδόθηκε στις Ελληνικές Αρχές στις 4 Οκτωβρίου 1944 καταθέτοντας ένα όπλο Στεν. Σε ερώτηση που του έθεσε ο Γιουγκοσλάβος εκπρόσωπος απάντησε πως οργανώθηκε στη Ν.Ο.Φ., επειδή πιέστηκε από τους αντάρτες, οι οποίοι μάλιστα τον απειλούσαν με θάνατο. Κατόπιν, σύμφωνα με την κατάθεση του έφυγε στη Γιουγκοσλαβία επειδή η οργάνωση της Ν.Ο.Φ. στην Ελλάδα ήταν παράνομη και καταδιώκονταν. Την περίοδο εκείνη ζούσε στη Φλώρινα χωρίς κανέναν φόβο πια από τους αντάρτες. Κατέθεσε μάλιστα ότι αν παρέμενε στο χωριό του θα τον είχαν σκοτώσει επειδή παραδόθηκε στις αρχές. Σε ερώτηση του Προέδρου σχετικά με την εθνικότητα του απάντησε πως είναι Έλληνας Μακεδόνας και όσο για τον τρόπο που επέστρεψε στην Ελλάδα κατάθεσε πως προσποιήθηκε ότι θα πάει στα ελληνικά βουνά και θα πολεμήσει για την απελευθέρωση της Μακεδονίας από τον ελληνικό ζυγό. Έτσι του δόθηκε το Στεν από τον «*οργανωτή*» τους Λάζαρο, από την Αγ. Παρασκευή, ο οποίος τον συμβούλευσε να πάει στο Βίτσι. Ο μάρτυρας όμως ήρθε στα Άλωνα όπου βρέθηκε με τη γυναίκα και το θείο του, που ήταν πρόεδρος του χωριού και παραδόθηκε. Μετά την αποπεράτωση της απολογίας του μάρτυρα διακόπηκε η συνεδρίαση για το απόγευμα της ίδιας μέρας.

Το απόγευμα προσήλθε ο μάρτυρας Τ. Ι. από τον Άγιο Γερμανό Πρεσπών-Φλώρινας. Δήλωσε ότι εισήλθε στη Γιουγκοσλαβία με την ομάδα του Γκότσε (Ηλία Δημάκη). Εκεί του δόθηκε «*πολιτική εκπαίδευση*», που θα ισχυροποιούσε τον αγώνα για την ένωση της Μακεδονίας με τη Γιουγκοσλαβία. Κατάθεσε ότι στα γραφεία της Μακεδονίας του Αιγαίου στο Μοναστήρι πραγματοποιούνταν συγκεντρώσεις με πολιτικό περιεχόμενο. Απο τη Γιουγκοσλαβία κατόπιν μεταφέρθηκε με στρατιωτικά αυτοκίνητα στα Αλβανικά σύνορα μαζί με άλλους 104 αντάρτες όπου παρέμειναν για τέσσερις ημέρες. Έπειτα εισήλθαν χωρίς έλεγχο στην Αλβανία, έφτασαν στη Βίγλιστα και από εκεί στο Βερνίκι όπου υπήρχε αλβανικός στρατός και αστυνομία. Στην Αλβανία εξοπλίστηκαν με όπλα και πυρομαχικά για να τα χρησιμοποιήσουν στον αγώνα τους για την απελευθέρωση της Μακεδονίας. Απο τους 104 λίγοι ήταν

Έλληνες, οι περισσότεροι ήταν Αλβανοί και Γιουγκοσλάβοι. Στο ελληνικό έδαφος εισήλθαν μέσω της Βίγλιστας. Στο σημείο αυτό της κατάθεσης σε ερώτηση του Αλβανού αντιπροσώπου σχετικά με το κυκλικό δρομολόγιο που ακολούθησαν για να περάσουν τα ελληνικά σύνορα, απάντησε πως αυτό έγινε για να μην αναγνωριστούν από τους κατοίκους των Πρεσπών, αφού πολλοί από αυτούς είχαν καταγωγή από τον Αγ. Γερμανό και επίσης γιατί ο οπλισμός που παρέλαβαν βρίσκονταν στο Αλβανικό χωριό Βερνίκι. Τέλος σε σχετική ερώτηση που του υπεβλήθηκε κατάθεσε πως κατά την σύγκρουση με απόσπασμα που είχαν στη Σφήκα οι τραυματισμένοι περιθάλφθηκαν στην Αλβανία.

Ακολούθησε η κατάθεση του Θ. Β. από την Άρνισσα της Έδεσσας, πρώην καπετάνιου του Ε.Λ.Α.Σ. και Έλληνα. Κατέθεσε ότι βγήκε στο βουνό ως Έλληνας αντάρτης το 1943 και υπηρέτησε στο 16^ο Σύνταγμα. Το 1944 το σύνταγμα του Γκότσε αποσκίρτησε από τον Ε.Λ.Α.Σ. και έτσι εισήλθε στην Γιουγκοσλαβία. Στο Αρχηγείο τους, ανέφερε, ερχόταν συχνά ένας Γιουγκοσλάβος αξιωματικός ονόματι Ράτσκος για συνεδριάσεις. Το αρχηγείο τούς είχε διατάξει μετά τα Δεκεμβριανά την είσοδο στη Γιουγκοσλαβία μέσω του Πάικου και Τζένας. Εκεί τους ενημέρωσε ο Γκότσε ότι στο μέρος που θα πήγαιναν θα εφοδιάζονταν με πολεμικό υλικό, καινούργια πυροβόλα, αυτόματα, όλμους και θα αγωνίζονταν για τη Μακεδονία, η οποία, όπως τους έλεγε, με την απελευθέρωση της και την ένωση της με την Γιουγκοσλαβία θα έφερε πλέον κόκκινο αστέρι. Σε σχετική ερώτηση του Αμερικανού αντιπροσώπου απάντησε πως πήραν εντολή από την Κεντρική Επιτροπή της Ν.Ο.Φ. των Σκοπίων για την επίθεση τους κατά της Ελλάδας στις 9 Μαρτίου, αλλά και γενικότερα τους διέταξε να εκτελούν και να χτυπούν κάθε όργανο του Ελληνικού κράτους. Επίσης κατέθεσε πως η διέλευση τους στην Ελλάδα γινόταν από την περιοχή της Γρασδένης-Καϊμακτσαλάν-Σαροβίνας-Καράτζοβας. Σε ερώτηση που δέχτηκε από Ρώσο αντιπρόσωπο της Επιτροπής απάντησε πως σκοπός της Ν.Ο.Φ. ήταν η ενσωμάτωση της Μακεδονίας στη Γιουγκοσλαβία και το αυτόματο που κατείχε δεν ήταν ούτε Αγγλικό, ούτε Γερμανικό.

Η διαδικασία συνεχίστηκε με την κατάθεση του Δ. Σ., από τον Πολυπόταμο, ο οποίος δήλωσε πως στρατολογήθηκε βιαίως και απεστάλη στη Γιουγκοσλαβία. Εκεί στρατεύτηκε στον τακτικό στρατό και ύστερα στην Πολιτοφυλακή Μοναστηρίου.

Κατόπιν μεταφέρθηκε με στρατιωτικά αυτοκίνητα στη Αλβανία. Στην Ελλάδα εισήλθε από τα ηπειρωτικά σύνορα και όταν έφτασε στο χωριό του παραδόθηκε.¹²³¹

Ακολούθησε η κατάθεση του ιατρού Β. Γ., που στη διάρκεια της Εαμοκρατίας ήταν γραμματέας του Ε.Λ.Α.Σ. Φλώρινας. Αυτός εξιστόρησε τη δράση του στον Ε.Λ.Α.Σ. και την ευεργετική του δράση ως Δημάρχου της Φλώρινας. Κατάθεσε ότι φυλακίστηκε γιατί φορολόγησε τους πλούσιους πολίτες της πόλης για να σώσει τους φτωχούς και πως δεν έκανε διακρίσεις στις διανομές μεταξύ δεξιών και αριστερών. Συνεχίζοντας την κατάθεση του έριξε όλες τις ευθύνες για την κακοδαιμονία της περιφέρειας της Φλώρινας, στον Άγγλο λοχαγό Έβανς και τον Άγγλο Υποπρόξενο στη Φλώρινα Χιλ, οι οποίοι δήλωσε πως περιόδευαν στα χωριά και προπαγάνδιζαν υπέρ αυτονομίσεως της Μακεδονίας. Σε σχετική ερώτηση του Γιουγκοσλαβικού Συνδέσμου αν υπήρχαν τρομοκράτες Τσέτνικ (Γιουγκοσλάβοι εθνικιστές και Αποσπάσματα του γιουγκοσλαβικού στρατού) και Μπαλίστες (Αλβανοί εθνικιστές), απάντησε ότι είδε με τα μάτια του 104 τέτοιους, οι οποίοι περιέρχονταν οπλισμένοι τα διάφορα χωριά και τρομοκρατούσαν τους δημοκρατικούς πολίτες. Επίσης βεβαίωσε πως στην περιφέρεια της Φλώρινας δεν υπήρχε οργάνωση Ν.Ο.Φ. και ότι ο πληθυσμός της Φλώρινας αποτελούνταν από 65% Έλληνες και 35% Σλαβομακεδόνες

Κατόπιν η συνεδρίαση διακόπηκε την 12^η νυχτερινή. Τη δεύτερη μέρα, Τετάρτη 12 Μαρτίου, το κλιμάκιο μετέβη στην Αγία Παρασκευή με αντικειμενικό σκοπό να εισέλθει στο γιουγκοσλαβικό έδαφος και να επισκεφτεί διάφορα σημεία και συγκεκριμένα το χωριό Δράγος που ήταν το ορμητήριο των ανταρτών. Ο επικεφαλής Γιουγκοσλάβος αξιωματικός δήλωσε στον Πρόεδρο του Κλιμακίου πως απαγορευόταν η επίσκεψη σε χωριά του Γιουγκοσλαβικού εδάφους, εκτός αν κατευθυνόταν το Κλιμάκιο μόνο προς το Μοναστήρι. Μετά από αυτή τη δήλωση το Κλιμάκιο επέστρεψε στη Φλώρινα για να συνεχιστεί η ακρόαση μαρτύρων στις 4μμ.

Αρχικά κατέθεσε ο ιατρός Ε. Ι. από το Καρς της Ρωσίας, ο οποίος αγωνίστηκε με το Ε.Λ.Α.Σ. Αφού εξιστόρησε γεγονότα από τη δράση του με τον Ε.Λ.Α.Σ., αναφέρθηκε στην πολιτική κατάσταση της Ελλάδας που οδήγησε στην εμφύλια σύγκρουση. Αναφέρθηκε στην ημέρα των εκλογών και δήλωσε πως κακοποιήθηκαν κάτοικοι κατά την άσκηση των πολιτικών τους δικαιωμάτων. Υποστήριξε πως ακολούθησαν δύο άσχημες εξελίξεις, τα στρατοδικεία και η άφιξη του λοχαγού Έβανς και του Άγγλου Υποπρόξενου Χιλ στη Φλώρινα, οι οποίοι οργάνωσαν το

¹²³¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1071, 14-03-1947, σ. 1.

αυτονομιστικό κίνημα στη Δ. Μακεδονία. Στην ερώτηση του Γιουγκοσλαβικού συνδέσμου ποιός οργάνωσε το αυτονομιστικό κίνημα απάντησε πως αρχικά το οργάνωσε ο Κάλτσεφ (Βούλγαρος στρατιωτικός, ιδρυτής της Οχράνας) και κατόπιν το συνέχισε ο Γκότσε (Η. Δημάκης). Επίσης κατάθεσε πως και αυτός συνάντησε 104 Τσέτνικ και Μπαλίστες, που τους αναγνώρισε από τη γλώσσα που μιλούσαν, και πως είχαν κατανεμηθεί στα χωριά και κακοποιούσαν τους χωρικούς. Επίσης βεβαίωσε πως στην περιφέρεια της Φλώρινας δεν υπήρχαν Ν.Ο.Φ., πως ο Γκότσε ήταν Ταγματάρχης στο Γιουγκοσλαβικό στρατό και ότι ο ίδιος ανήκει στο Κομμουνιστικό Κόμμα.

Ακολούθησε η κατάθεση του Διοικητή του τμήματος Αλλοδαπών, μοίραρχου Δημόπουλου. Κατέθεσε πως όλοι όσοι εισέρχονταν στην Ελλάδα καταγράφονταν σε ειδικό βιβλίο του Τμήματος Αλλοδαπών και πως κατόπιν αφοπλίζονταν.

Κατόπιν προσήλθε ο Γ. Φ. ή Θάνος από τη Σιάτιστα. Αρχικά εξιστόρησε τη δράση του με τον Ε.Λ.Α.Σ. την περίοδο της Κατοχής και τους διάφορους αγώνες και μάχες που έδωσε εκείνη την περίοδο για να καταλήξει πως οι Έλληνες και Σλαβομακεδόνες καταδιώκονταν ως οχρανίτες και δοσίλογοι. Κατόπιν κατάθεσε για τη στάση του λοχαγού Έβανς και τον Άγγλου Υποπρόξενου στη Φλώρινα. Χιλ και υποστήριξε πως αυτοί οργάνωσαν το αυτονομιστικό κίνημα στη Δ. Μακεδονία. Είπε ότι δεν έχουν σχέση οι Αυτονομιστές με τους Γιουγκοσλάβους, τους Αλβανούς και τους Βούλγαρους και πως η τρομοκρατία οδήγησε τους κατοίκους να καταφύγουν στα όπλα. Τέλος δήλωσε ότι η Ν.Ο.Φ. ήταν μια οργάνωση που επεδίωκε τους ίδιους σκοπούς με το Ε.Α.Μ. και πως ο Γκότσε(φ) ήταν κρατούμενος στην Γιουγκοσλαβία.

Ακολούθησε η κατάθεση της Α. Β., η οποία δήλωσε ότι είναι δημοκράτισσα από το Βογατσικό και κατάθεσε πως δεν γνωρίζει την ύπαρξη Τσέτνικ και Μπαλίστες.

Μετά από αυτή εξετάστηκε ο Μ. Β. από την Αγία Παρασκευή, ο οποίος και δήλωσε πως μιλούσε μόνο τη Μακεδονική διάλεκτο, όπως και οι άλλοι κάτοικοι του χωριού, και πως χρειαζόταν διερμηνέα ακόμα και στα δικαστήρια, όταν επρόκειτο να καταθέσει. Όσο για την ύπαρξη αυτονομιστικής κίνησης κατάθεσε ότι δε γνώριζε τίποτα σχετικό.

Τέλος κατάθεσε ο προφυλακισμένος Σ. Κ. από τον Άγιο Παντελεήμονα. Κατάθεσε ότι τον συνέλαβαν για κατοχή 43 όπλων από την εποχή του Ε.Λ.Α.Σ. και ότι κατά την σύλληψη του οι χωροφύλακες του φέρθηκαν ευγενικά. Επίσης δήλωσε πως, όταν του προτάθηκε, δε δέχτηκε να πάρει μέρος στη Ν.Ο.Φ.. Σε ερώτηση του

Γιουγκοσλάβου αντιπροσώπου για την σύνθεση του χωριού του δήλωσε πως όλοι οι κάτοικοι του Αγ. Παντελεήμονα ήταν Σλαβομακεδόνες και πως από αυτούς 35 με 40 περίπου άτομα βρίσκονταν στη φυλακή όπου όμως τους επιτρεπόταν να μιλούν τη μακεδονική διάλεκτο.

Την επόμενη μέρα, 13 Μαρτίου, αναχώρησε το Κλιμάκιο για Καστοριά και Αλβανία με τελικό προορισμό τα Ιωάννινα ¹²³²

Το απόγευμα της Τρίτης η δημοτική αρχή της πόλης παρέθεσε γεύμα, στο εστιατόριο «Μητρόπολις», στα μέλη του κλιμακίου, στο οποίο παρακάθισαν ο Μητροπολίτης, Βασίλειος, οι Βουλευτές, ο Νομάρχης και δημοσιογράφοι. ¹²³³ Αυτό προκύπτει και από τα Πρακτικά του Δήμου, σύμφωνα με τα οποία εγκρίθηκε σχετική απόφαση. ¹²³⁴

Όπως αναφέρει ο Παλαιόπουλος Γ. (2014), στις 21 Οκτωβρίου 1947, στο ίδιο πλαίσιο έρευνας, ο Ο.Η.Ε ενέκρινε τη συγκρότηση Ειδικής Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για τα Βαλκάνια (UNSCOB). Για την περιοχή της Φλώρινας-Κοζάνης ορίστηκε το 2^ο Κλιμάκιο με όρια έρευνας του το χώρο που εκτείνεται μεταξύ Γράμμου-Πίνδου και Καϊμακτσαλάν-Βερμίου. ¹²³⁵ Στον τοπικό Τύπο και στο υλικό που εξετάστηκε δεν υπήρχαν σχετικές καταγραφές για την έρευνα που διεξήχθη. Το κλιμάκιο συνέλεξε πληροφορίες κυρίως από καταθέσεις που έλαβε από τους βιαίως επιστρατευθέντες αντάρτες από την περιοχή της Πρέσπας και αφορούσαν ειδικότερα το θέμα του παιδομαζώματος στην ορεινή περιοχή Φλώρινας και Καστοριάς. Το μόνο που αναφέρεται σε δημοσίευμα του «Έθνος» με τίτλο «Το Ελληνικό Πρόβλημα» ήταν ότι κατά τη συνέλευση του Ο.Η.Ε., ψηφίστηκε η πρόταση των τεσσάρων Δυτικών (Αμερικής-Αγγλίας-Κίνας-Γαλλίας) με την οποία υιοθετούνταν τα πορίσματα της Βαλκανικής Επιτροπής, καταδικάζονταν οι επεμβαίνοντες στην Ελλάδα, βόρειοι γείτονες και ανανεωνόταν η θητεία της Βαλκανικής Επιτροπής. Επίσης η Πολιτική Επιτροπή του Ο.Η.Ε ψήφισε την πρόταση του Υπουργού Εξωτερικών της Αυστραλίας με βάση την οποία οι αντιπρόσωποι των 4 Βαλκανικών

¹²³² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1071, 14/03/1947, σ. 2.

¹²³³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1071, 14/03/1947, σ. 2.

¹²³⁴ Πρακτικά ΔΣ Φλώρινας άνευ αρ., 23-03-1947.

¹²³⁵ Παλαιόπουλος Γ. (2014). Πτυχές του ελληνικού Εμφυλίου στη Δυτική Μακεδονία μέσα από τις εκθέσεις της Διερευνητικής Επιτροπής των Επεισοδίων στα Ελληνικά Σύνορα και της Βαλκανικής Επιτροπής του ΟΗΕ. Στο: Φωτιάδης Κ., Ηλιάδου-Τάχου Σ. & Βλασίδης Β.(Επιμ.), *Η Δυτική Μακεδονία: Από την ενσωμάτωση στο ελληνικό κράτος έως σήμερα*. (σ.518-531). Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο, σ. 528.

χωρών έπρεπε να μεταβούν στο Παρίσι για να συζητήσουν τη λύση των διαφορών που υπήρχαν και έτσι να αποκτήσουν ομαλές διπλωματικές σχέσεις.¹²³⁶

Τελικά οι διαπραγματεύσεις μεταξύ Ελλάδας και των γειτονικών κρατών ναυάγησαν, όπως χαρακτηριστικά έγραφε το δημοσίευμα στον τοπικό Τύπο. Συγκεκριμένα ανέφερε πως οι διαπραγματεύσεις/συνομιλίες δεν τελεσφόρησαν μετά από δημοσίευση τηλεγραφήματος του υπουργού Εξωτερικών της Βουλγαρίας προς τον γραμματέα του Ο.Η.Ε., Τρήκβε Λη, στο οποίο κατήγγειλε ότι οι Ελλάδα είχε υπερβολικές αξιώσεις και απέδιδε σε αυτήν τις ευθύνες για τη διακοπή των διαπραγματεύσεων.¹²³⁷ Τη Βουλγαρία ακολούθησε με παρόμοιο τηλεγράφημα και ο υπουργός Εξωτερικών της Γιουγκοσλαβίας, επιρρίπτοντας ευθύνες στην Ελλάδα για τις αξιώσεις της επί της Β. Ηπείρου.¹²³⁸

3. Παραδόσεις ανταρτών.

Στο δεύτερο μισό 1945 άρχισαν οι πρώτες παραδόσεις ανταρτών στις αστυνομικές αρχές της Φλώρινας και της περιφέρειας της. Αυτές δημοσιεύθηκαν στον τοπικό Τύπο της Φλώρινας μαζί με ανακοινώσεις που παρότρυναν σε αυτού του είδους πράξεις. Τον Οκτώβριο του '45 παραδόθηκε ο υπαρχηγός της «συμμορίας Τ.», ο αδερφός του Τ., στην αστυνομική αρχή του Ξινού Νερού. Μαζί του έφερε ένα ραδιόφωνο το οποίο και παρέδωσε στην Κοινότητα του χωριού.¹²³⁹ Στο επόμενο φύλλο του το «Έθνος» δημοσίευσε ότι παρουσιάστηκε στις αρχές ο Τ. Δ., από τη Μαρίνα, ο οποίος ανήκε στο Τάγμα του Γκότσε¹²⁴⁰ (Ηλία Δημάκη). Ο Η. Δημάκης ήταν πολιτικός επίτροπος στο σλαβόφωνο 2/28^ο Σύνταγμα του Ε.Λ.Α.Σ.,¹²⁴¹ ο οποίος αναγκάστηκε να καταφύγει στη Γιουγκοσλαβία, όταν λόγω της θέσης του για αυτονομία της Μακεδονίας διατάχτηκε η διάλυση του Τάγματος του από το Γενικό Στρατηγείο του Ε.Λ.Α.Σ.¹²⁴²

Τον Απρίλιο του 1946 σε δημοσιεύματα του «Έθνους» και του «Εκπαιδευτικού Ακρίτα», καταγράφηκε η επιστροφή εβδομήντα Ελασιτών. Το «Έθνος» ανέφερε πως

¹²³⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1150, 13/11/1948, σ. 2.

¹²³⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1154, 11/12/1948, σ. 1.

¹²³⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1154, 11/12/1948, σ. 2.

¹²³⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1012, 11/10/1945, σελ.4.

¹²⁴⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1014, 25/10/1945, σελ.2.

¹²⁴¹ Χατζής, Θ, (1983).«Η Νικηφόρα Επανάσταση που χάθηκε». Αθήνα: Δωρικός, Γ' τόμος, σ. 437.

¹²⁴² Τζώρτζη, Ν. (2014). «Η Αντίσταση και ο Εμφύλιος στη Μακεδονία: Τα πρόσωπα και οι Ιστορίες τους» (Νομός Φλώρινας). Πανεπιστήμιο Δ. Μακεδονίας. Μεταπτυχιακή εργασία. σ.22.

όλοι τους παρουσιάστηκαν στα φυλάκια και παραδόθηκαν στις Ελληνικές Στρατιωτικές Αρχές. Κατά ομολογίες τους, έγραφε η εφημερίδα, ότι όλοι οι 5-6 χιλιάδες Ελασίτες που είχαν καταφύγει στην Γιουγκοσλαβία επέστρεφαν στην Ελλάδα, χωρίς να είναι γνωστοί οι λόγοι επιστροφής τους. Ειρωνευόμενη η εφημερίδα έγραφε: *«Το βέβαιο είναι, ότι η Κυβέρνηση του Τίτο τους βαρέθηκε. Οι περισσότεροι από αυτούς φαίνονται πως μετάνιωσαν και περιγράφουν με τα μελανότερα χρώματα τον Γιουγκοσλαβικό παράδεισο. Όλοι τους βαρύνονται για εγκληματικές πράξεις. Ένας στρατιώτης που υπηρετεί εδώ αναγνώρισε τον φονιά του αδερφού του»*.¹²⁴³

Στο ίδιο ύφος κινήθηκε και ο «Εκπαιδευτικός Ακρίτας» συμπληρώνοντας πως *«Ρακένδυτοι, ανυπόδητοι, απελπισμένοι εγκατέλειψαν ή μάλλον εκδιώχτηκαν από τον Γιουγκοσλαβικό Παράδεισο. Ο δυναμιστής της τάξης Ζαχαριάδης κατά την διέλευση του στη Γιουγκοσλαβία εφρόντισε για τον επαναπατρισμό των θυμάτων του άθλιου κόμματος του. Σε συντάκτη της εφημερίδας που τους επισκέφτηκε δήλωσαν ότι θεωρήθηκαν ως αντιδραστικοί από τους αδερφούς τους Γιουγκοσλάβους»*. Στην ίδια σελίδα, σε άλλη στήλη δημοσίευσε το ευχαριστήριο των Ελασιτών προς τις αρχές της Φλώρινας για τη φιλοξενία τους: *«Εκ μέρους των 74 Ελασιτών οι Τ. δικηγόρος Κατερίνης, Κ., ανακριτές του ΕΛΑΣ και Ρ., καπετάνιος εκδήλωσαν την επιθυμία να εκφράσουν δημόσια τις θερμότερες ευχαριστίες τους στην Χωροφυλακή, Εθνοφυλακή και λοιπές αρχές της Φλώρινας, τόσο για την εξασφάλιση σε αυτούς άνετου ύπνου και εξαιρετικής διατροφής όσο και για την ευγενική συμπεριφορά απέναντι τους, την οποία δεν φαντάζονταν»*.¹²⁴⁴

Εξάλλου τον Ιούλιο του 1945 τέθηκε ξανά σε ισχύ ο νόμος του 1871 (Νόμος ΤΟΔ'1871 «περί καταδίωξης της ληστείας»).¹²⁴⁵ Το «Έθνος» ανέφερε ότι μετά την ψήφιση του νέου νόμου για την καταδίωξη των «συμμοριών», με το οποίο ξεκίνησαν μαζικές διώξεις εναντίον αριστερών, προσήλθαν αυθόρμητα δύο χωρικοί της Σκοπιάς και παραδόθηκαν στις Αρχές και μετά από σύντομη ανάκριση αφέθηκαν ελεύθεροι.¹²⁴⁶

Αργότερα τον Νοέμβριο του 1946, προσήλθαν επίσης και παραδόθηκαν στις Αρχές 4 «συμμορίτες», ο Ο. Χ. από το Μπούφι, ο Β. Χ. από τον Αγ. Γερμανό, ο Σ. Φ.

¹²⁴³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1026, 19/04/46, σ. 2.

¹²⁴⁴ Εφημερίδα «Εκπαιδευτικός Ακρίτας», αρ. φ. 21, 21/04/1945, σ. 2.

¹²⁴⁵ Εφημερίς της Κυβερνήσεως, ΦΕΚ 5Α-10/01/1879.

¹²⁴⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1033, 14/06/1945, σ. 2.

από την Κλαδοράχη και ο Β. Λ. από την Άνω Υδρούσα. Μετά από ανάκριση αφέθηκαν ελεύθεροι και επέστρεψαν στις οικογένειες τους.¹²⁴⁷

Τον Δεκέμβριο του 1946 με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Κ. Καλκάνη αναστάλθηκε η δίωξη των ένοπλων ομάδων εάν παρουσιάζονταν μέχρι τις 20 Δεκεμβρίου 1946. Συγκεκριμένα σύμφωνα με την εφημερίδα εάν οι αρχηγοί ομάδων και τα μέλη τους, αποτελούμενων από δεκαπέντε τουλάχιστον μελών, παρουσιάζονταν στις Αρχές και παρέδιδαν τον οπλισμό τους, τα πυρομαχικά, τις χειροβομβίδες κλπ στην προθεσμία που οριζόταν με βάση τον νόμο, τότε θα αναστελλόταν η δίωξη τους.¹²⁴⁸ Έτσι στο επόμενο φύλλο του «Εθνους» αναφέρεται: «Από της δημοσιεύσεως του νόμου περί αμνηστίας προσήλθαν και παρεδόθησαν δύο συμμορίες με τον οπλισμόν τους και αφέθηκαν ελεύθεροι. Αυτοί είναι ο Ι. Τ. από την Καλλιθέα Πρεσπών και ένας ακόμα από την Φλώρινα».¹²⁴⁹ Ενώ με τίτλο της «Διαλύονται αι Συμμορίες» ανέφερε ότι οι στρατιωτικές αρχές παρατηρούσαν αύξηση της παράδοσης των «συμμοριτών». Κατά τις αναφορές του Δεκεμβρίου, σύμφωνα με το δημοσίευμα, άνω των 600 ενόπλων συμμοριτών παρουσιάστηκαν και παραδόθηκαν με τον οπλισμό τους.¹²⁵⁰

Τον Μάρτιο του 1947 δημοσιεύθηκε στο «Εθνους», με τίτλο «Η αμνήστευσις των Συμμοριτών», τηλεγράφημα του Υπουργού Ζέρβα προς τη Διοίκηση Χωροφυλακής Φλώρινας. Συγκεκριμένα έγραφε πως με το Νομοθετικό Διάταγμα της 25ης Φεβρουαρίου που δημοσιεύθηκε στο υπ' αριθμό 29 Φύλλο της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως, οι μέχρι της δημοσιεύσεως μετέχοντες σε «συμμορίες», σε εκτέλεση πράξεων εσχάτης προδοσίας, διατάραξη της κοινής ειρήνης και των άρθρων 1-3 του Γ' Ψηφίσματος περί εκτάκτων μέτρων αφορώντων την δημόσια ασφάλεια και τάξη, αμνηστεύονται εφόσον αυτοί αποχωρήσουν από τις «συμμορίες» και παρουσιαστούν στις Αρχές μέχρι της 15ης Μαρτίου 1947. Από την αμνηστία εξαιρούνταν τα κοινά εγκλήματα που διαπράχτηκαν. Η αμνηστία, διευκρίνιζε ότι ισχύει και γι αυτούς που αποχώρησαν από «συμμορίες» και παραδόθηκαν στις Αρχές και έχουν προφυλακιστεί. Οι εισαγγελείς Πλημμελειοδικών της περιφέρειας και οι Αστυνομικές ή Στρατιωτικές Αρχές όφειλαν να λάβουν κάθε μέτρο προστασίας της ζωής, της περιουσίας και προσωπικής ελευθερίας των αμνηστευμένων.¹²⁵¹

¹²⁴⁷ Εφημερίδα «Εθνους», αρ. φ. 1056, 22/11/1946, σ. 2.

¹²⁴⁸ Εφημερίδα «Εθνους», αρ. φ. 1058, 06/12/1946, σ. 1.

¹²⁴⁹ Εφημερίδα «Εθνους», αρ. φ. 1059, 13/12/46, σ. 2.

¹²⁵⁰ Εφημερίδα «Εθνους», αρ. φ. 1060, 20/12/1946, σ. 2.

¹²⁵¹ Εφημερίδα «Εθνους», αρ. φ. 1070, 07/03/1946, σ. 1.

Τους επόμενους μήνες παραδόθηκαν: ο Κ Γ. από τη Σιταριά με τον οπλισμό του στο Αμύνταιο,¹²⁵² και ο Γεν. αρχηγός της ΝΟΦ της Δυτικής Μακεδονίας καπετάν Νικήτας, ο οποίος προέβη σε αποκαλύψεις στις αρχές.¹²⁵³ Για την ταυτότητα του καπετάνιου ο «Μακεδονομάχος» στο ίδιο φύλλο γράφει:

Ο καπετάν Νικήτας παραδόθηκε στις αρχές αυτοβούλως. Κατάγεται από τον Αγ. Παντελεήμονα και το πραγματικό του όνομα είναι Β. Ν.. Τα παιδιά που παρασύρθηκαν από τα ψεύτικα κηρύγματα των πουλημένων πρακτόρων των Βουλγάρων του Γεοργήφ και των Σέρβων του Τίτο ας ακούσουν τη φωνή του ανθρώπου που γνώρισε από κοντά τον «Κόκκινο Παράδεισο» και μετανόησε και ξαναγύρισε στην αγκαλιά της πατρίδας.¹²⁵⁴

Επίσης ο «Μακεδονομάχος» στο ίδιο φύλλο δημοσίευσε επιστολή του καπετάν Νικήτα στην οποία εξηγούσε τους λόγους παράδοσης του και προέτρεπε και άλλους να πράξουν το ίδιο γράφοντας:

Θα σας φανεί παράξενο που βρίσκομαι εδώ. Θυμάστε που βγήκαμε στο βουνό για την λευτεριά, το μόνο που καταφέραμε είναι να αλληλοσκοτωνόμαστε και να καταστρέφουμε τα σπίτια μας. Αυτοί καβάλα στα άλογα καλοντυμένοι, χορτάτοι και εμείς νηστικοί και ξυπόλυτοι. Γυρίζαμε τα βουνά Πάικο, Βέρμιο, Πιέρια όταν ο αρχηγός Πάνος σκότωσε έναν συναγωνιστή όταν τον ρώτησε τι θα φάμε. Θυμάστε όταν στη μάχη με το λόχο Βέροιας στον Αλιάκμονα που οι αρχηγοί Πάνος και Στάθης έφυγαν και μας άφησαν να σκοτωθούμε. Ο σκοπός τους είναι να καταστρέψουν την Ελλάδα και να την πουλήσουν στους ξένους. Δεν μπορεί να μιλήσει κανένας γιατί ξέρει τι τύχη τον περιμένει. Αυτά και άλλα πολλά με οδήγησαν να παρουσιαστώ στο στρατό στα Γρεβενά και τώρα είμαι ελεύθερος. Στρατός και χωροφυλακή με περιποιήθηκαν μου έδωσαν φαγητό. Εδώ δεν είναι Μοναρχοφασίστες όπως λένε. Ελάτε να παρουσιαστείτε στο στρατό. Δεν θα πάθετε τίποτα, ούτε σκοτώνουν, ούτε δέρνουν. Ελάτε όσοι παρουσιάζονται μόνοι τους είναι ελεύθεροι να πάνε στα

¹²⁵² Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1070, 07/03/1947, σ. 2.

¹²⁵³ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1076, 25/04/1947, σ. 4.

¹²⁵⁴ Εφημερίδα «Μακεδονομάχος», αρ. φ. 2, 23/05/1947, σ. 8.

σπίτια τους. Με αδερφικούς χαιρετισμούς Β. Ν. , καπετάν Νικήτας, Λάρισα 1-5-47.¹²⁵⁵

Πολλές από τις παραδόσεις, έτσι όπως παρουσιάστηκαν στον τοπικό τύπο, συνοδεύονταν από μαρτυρίες ανταρτών για τις δύσκολες συνθήκες στο βουνό, την κατάσταση που επικρατούσε σε σχέση με τους ανωτέρους/καπεταναίους τους, τη μετάνοια τους για την πρότερη στάση τους και την παρότρυνση τους προς τους άλλους να πράξουν με τον ίδιο τόπο και να παραδοθούν.

Τον Ιούλιο του 1947 στο σταθμό χωροφυλακής Ξινού Νερού παραδόθηκε άοπλος ο συμμορίτης Θ. Α. από τον Φανό Αμυνταίου. Επίσης παρουσιάστηκαν πέντε κάτοικοι Λεπτοκαρυάς που είχαν απαχθεί και κατάφεραν να διαφύγουν από τους συμμορίτες,¹²⁵⁶ ενώ στις στρατιωτικές αρχές παρουσιάστηκαν οι βιαίως στρατολογηθέντες «*συμμορίτες*» από το Πισοδέρι Α. Χ., Β. Δ, Γ, και Ν (μόνο επίθετο).¹²⁵⁷ Το «*Εθνος*» δημοσίευσε άρθρο, με την υπογραφή του «*W*» στο οποίο ο αρθρογράφος αναφέρεται στην ταυτότητα τους και τους λόγους παράδοσης τους:

Τέσσερις νεαροί συμμορίτες από το Πισοδέρι παραδόθηκαν στις αρχές της πόλης. Είναι πρώην Ελασίτες, μέλη του Δημοκρατικού Στρατού και ανήκαν στο τάγμα Βιτσιίου υπό την αρχηγία του Καπετάν Βασίλκου άλλοτε κομισάριου του 2/28^{ου} Τάγματος του Ε.Λ.Α.Σ.. Στη συνέντευξη τους στην εφημερίδα διηγούνται τη δράση τους στα χωριά Πετρανά και Βαθύλακο Κοζάνης και την επίθεση τους στην Καστοριά και πως ενώ προπορεύονταν το Τάγμα τους για Γρεβενά διέφυγαν και παραδόθηκαν. Ο λόγος ήταν ότι δεν μπορούσαν άλλο να ανεχτούν την καλοπέραση των αρχηγών τους ενώ αυτοί ήταν νηστικοί. Επίσης μαρτυρούν πως όλες τις αρχηγικές θέσεις κατέχουν οι Βούλγαροι. Ανέφεραν ότι δύο φορές πέρασαν ολομέλεια και κόντεψαν να χάσουν το κεφάλι τους επειδή τραγουδούσαν ελληνικά τραγούδια. Όσον αφορά για τα αποτελέσματα των εκκαθαρίσεων είπαν ότι έχουν σκορπίσει το πανικό και το 80% θέλει να παραδοθεί.(του w).¹²⁵⁸

¹²⁵⁵ Εφημερίδα «*Μακεδονομάχος*», αρ. φ. 2, 23/05/1947, σ. 8.

¹²⁵⁶ Εφημερίδα «*Μακεδονομάχος*», αρ. φ. 6, 24/05/1947, σ. 4.

¹²⁵⁷ Εφημερίδα «*Εθνος*», αρ. φ. 1088, 25/07/1947, σ. 2.

¹²⁵⁸ Εφημερίδα «*Εθνος*», αρ. φ. 1089, 01/08/1947, σ. 2.

Ακολούθως τον Αύγουστο του 1947 παραδόθηκαν στις Αρχές 19 «*συμμορίτες*» από την περιοχή της Φλώρινας. Σύμφωνα με το δημοσίευμα κατέθεσαν ότι η ζωή στο βουνό κατάντησε αφόρητη είτε από την πείνα, είτε από την αγριότητα των καπεταναίων. Εκδήλωσαν μετάνοια και ότι επανέρχονταν στους κόλπους της πατρίδας την οποία θέλουν οι αρχηγοί τους να πουλήσουν στους Σλάβους.¹²⁵⁹ Στη στήλη του «*Σημειώματα*» το «*Έθνος*» δήλωσε πως είχε πληροφορίες ανταρτών που παραδόθηκαν τελευταία και ότι το 90% από τους «*συμμορίτες*» αποτελούνταν από Βουλγάρους και σχολίαζε πως «*Ο αγώνας ουσιαστικά μετατράπηκε σε κομιτατζίδικο*».¹²⁶⁰

Το διάστημα από τον Ιούλιο μέχρι τον Σεπτέμβριο του 1947 οι παραδόσεις πληθαίνουν. Ο «*Μακεδονομάχος*» έγραφε με την ίδια ακριβώς διατύπωση πως από τις 14 Ιουλίου μέχρι τις 4 Αυγούστου παρουσιάστηκαν στις Αρχές της πόλης δεκαεννέα «*συμμορίτες*» από τη Φλώρινα και την περιφέρεια, οι οποίοι κατέθεσαν ότι η ζωή στο βουνό είχε καταντήσει αφόρητη. Εκδήλωσαν τη χαρά τους γιατί κατόρθωσαν να απαλλαγούν από τους αρχηγούς τους, μετανόησαν για το παρελθόν και επανήλθαν στους κόλπους της πατρίδας, την οποία οι καπεταναίοι τους ήθελαν να πουλήσουν στους Σλάβους.¹²⁶¹ Σε επόμενο δημοσίευμα κατέγραφε την παράδοση στις αρχές άλλων επτά «*συμμοριτών*», ένας από τον Αετό, ένας από τον Ατραπό, ένας από τα Άλωνα, ένας από την Αγραπηδιά, και δύο από το Ανταρτικό.¹²⁶² Επίσης η ίδια εφημερίδα δύο βδομάδες αργότερα ανέφερε την παράδοση τριών ανταρτών από το Μπούφι, τριών από το Ανταρτικό, οκτώ από το Τρίβουνο, οκτώ από τα Άλωνα, δύο από τον Τροπαιούχο, δύο από τους Ψαράδες, ένας από τις Κ. Κλεινές και ένας από την Παλιά Πέλλα.¹²⁶³ Τις παραδόσεις αυτές επιβεβαιώνει και το «*Έθνος*».¹²⁶⁴

Στο μεταξύ τον Σεπτέμβρη του 1947 ανέλαβε την εξουσία η κυβέρνηση Σοφούλη, η οποία κατέθεσε νέο νομοσχέδιο σύμφωνα με το οποίο έδινε αμνηστία προς τους «*συμμορίτες*» και γενικώς προς τους «*παραπλανηθέντες*» για όλα τα αδικήματα εναντίον της πατρίδας, με προθεσμία ενός μήνα, αν απαλλάσσονταν από τον κομμουνισμό και την προδοσία.¹²⁶⁵ Στο ίδιο φύλλο δημοσιεύθηκε το κάλεσμα του πρωθυπουργού προς τους αντάρτες να μετανοήσουν, να παραδώσουν τα όπλα και να

¹²⁵⁹ Εφημερίδα «*Έθνος*», αρ. φ. 1090, 08/08/1947, σ. 1.

¹²⁶⁰ Εφημερίδα «*Έθνος*», αρ. φ. 1090, 08/08/1947, σ. 2.

¹²⁶¹ Εφημερίδα «*Μακεδονομάχος*», αρ. φ. 7, 09/08/1947, σ. 4.

¹²⁶² Εφημερίδα «*Μακεδονομάχος*», αρ. φ. 8, 24/08/1947, σ. 4.

¹²⁶³ Εφημερίδα «*Μακεδονομάχος*», αρ. φ. 9, 09/09/1947, σ. 4.

¹²⁶⁴ Εφημερίδα «*Έθνος*», αρ. φ. 1095, 12/09/1947, σ. 2.

¹²⁶⁵ Εφημερίδα «*Έθνος*», αρ. φ. 1096, 19/09/1947, σ. 1.

συμβάλλουν στην ανοικοδόμηση της πατρίδας. «Εάν δεν βρει απήχηση η έκκληση και συνεχιστεί η αντεθνική δράση, θα κηρύξει συναγεμιά της φυλής για να πατάξει τους προδότες και να αποκαταστήσει την ενότητα και γαλήνη της Ελλάδας. Όλοι οι Έλληνες προσέλθετε! Ο Πρωθυπουργός: Θ. Σοφούλης»¹²⁶⁶ Επίσης η εφημερίδα δημοσίευσε αναλυτικά τα άρθρα του Ψηφίσματος:

«Ψήφισμα περί αμνηστίας», 1ο άρθρο: όσοι κομμουνιστές, οι οποίοι οπλοφορούν, παρουσιασθούν μέσα σε ένα μήνα σε δικαστική ή αστυνομική αρχή ή στην πλησιέστερη πολιτική, δημόσια ή δημοτική αρχή και παραδώσουν τα όπλα τους, θα τους χορηγηθεί αμνηστία για τα αδικήματα. Θα λάβουν επίσης βεβαίωση στην οποία θα αναγράφεται ο τόπος κατοικίας τους και θα αφήνονται ελεύθεροι. Οι Αρχές θα συντάσσουν σχετική έκθεση και θα την υποβάλουν στον Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών. 2ο άρθρο: όσοι έχουν μετάσχει σε ανταρσία, και αυτοβούλως δώσουν πληροφορίες, ή έγγραφα κ.τ.λ. που βοηθούν στην καταστολή της ανταρσίας θα τους δοθεί επίσης αμνηστία αν παρουσιασθούν στις αρχές. 3ο άρθρο: όσα πολιτικά, διοικητικά, στρατιωτικά, αστυνομικά όργανα ενεργήσουν εναντίον του ψηφίσματος, τιμωρούνται ποινικά αλλά και απολύονται. 4ο άρθρο: Κυρώνονται οι μέχρι τώρα απολύσεις των παραδοθέντων ανταρτών και θεωρούνται αμνηστευμένοι. 5ο άρθρο: οι προθεσμίες των 1 και 2 άρθρων πρέπει να νομιμοποιηθούν με βασιλικό διάταγμα. 6ο άρθρο: η ισχύς του παρόντος ξεκινάει από τη δημοσίευση στην εφημερίδα της κυβερνήσεως.¹²⁶⁷

Με αφορμή το Ψήφισμα και την όλη κινητικότητα παραδόσεων ανταρτών στις Αρχές το «Έθνος» με τίτλο «Αντίδραση ανταρτών στην έκκληση» έγραφε ότι κατόπιν των εξαγγελιών της κυβέρνησης οι περισσότερες «συμμοριτικές» ομάδες εξεδήλωσαν την επιθυμία να καταθέσουν τα όπλα και ότι ήδη απέστειλαν στις Αρχές συνδέσμους τους προς συνεννόηση. Το βέβαιο, συμπεραίνει, η εφημερίδα ότι «άρχισε η διάλυση των συμμοριών και το τέλος της ανταρσίας».¹²⁶⁸ Επίσης ο «Μακεδονομάχος» καταγράφει την παράδοση εξήντα τριών ένοπλων «συμμοριτών», που παρουσιάστηκαν στις Στρατιωτικές και Αστυνομικές Αρχές της περιφέρειας

¹²⁶⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1096, 19/09/1947, σ. 2.

¹²⁶⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1096, 19/09/1947, σ. 1-2.

¹²⁶⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1096, 19/09/1947, σ. 2.

Φλώρινας, από τις 12 έως τις 25 Σεπτεμβρίου του '47.¹²⁶⁹ Τρεις μήνες αργότερα, τον Δεκέμβριο της ίδιας χρονιάς, εννέα «συμμορίτες» παραδόθηκαν επίσης στις Αρχές της περιφέρειας. Αναλυτικά αυτοί ήταν πέντε από το Παρόρι, δύο από την Αχλάδα, ένας από το Εθνικό, και ένας από την Παλαίστρα.¹²⁷⁰

Οι παραδόσεις ανταρτών συνεχίζονται και το επόμενο έτος. Τον Μάρτιο του 1948 παραδόθηκε στην Αστυνομία Κλεινών με τον οπλισμό του ο «συμμορίτης» Λ. Ν. από τον Αγ. Γεώργιο Καρδίτσας, ανθυπολοχαγός και διοικητής διμοιρίας ανταρτών και στον λόχο Κλαδοράχης ο Τ. Δ. από το Μπούφι (Ακρίτας).¹²⁷¹ Επίσης τον ίδιο μήνα σε δημοσιεύματα του «Εθνους» καταγράφηκαν επιπρόσθετες παραδόσεις ανταρτών. Συγκεκριμένα στις Στρατιωτικές Αρχές Φλώρινας παραδόθηκαν δύο συμμορίτες, ένας από τη Βεύη και ένας από το Βρίστομο Λάρισας, οι οποίοι και παρέδωσαν τον οπλισμό τους. Επιπρόσθετα στις 20 Μαρτίου παραδόθηκε μαζί με τον οπλισμό του στον αστυνομικό σταθμό Κλεινών, ένας ακόμη «συμμορίτης» (Π. Τ) από το Παρόρι, ο οποίος είχε στρατολογηθεί το 1947 και ανήκε στην ομάδα του λησταρχείου Πρεσπών. Την επόμενη μέρα, 21 Μαρτίου, παραδόθηκε στις στρατιωτικές Αρχές ο Τ. Ι., που ανήκε στο συγκρότημα του Αλευρά και παρέδωσε ένα πιστόλι που κατείχε.¹²⁷²

Ο Ιούνιος του 1948 είναι ο καταληκτικός μήνας αυτών των δημοσιευμάτων. Από τις 28 Απριλίου μέχρι 15 Μαΐου του '48 δημοσίευμα του «Εθνους» κατέγραφε πως παραδόθηκαν στην Ταξιαρχία με τον οπλισμό τους και αφέθηκαν ελεύθεροι συνολικά 21 «συμμορίτες» καταγόμενοι από τα χωριά της Φλώρινας.¹²⁷³

4. Εκτοπίσεις, Δηλώσεις Αποδοκιμασίας και Μετανοίας, Ανανήψεις.

Μετά την απελευθέρωση της χώρας η ποινή της «διοικητικής εκτόπισης», όπως επίσημα ονομαζόταν η εξορία, αρχίζει να εφαρμόζεται ξανά ήδη από το καλοκαίρι του 1945. Στις αρχές του 1946 οι εκτοπίσεις πληθαίνουν και από τον Ιούνιο του 1946 γενικεύονται και γίνονται πλέον με συστηματικό τρόπο. Τον Ιούλιο του 1945 τίθεται ξανά σε ισχύ ο νόμος του 1871 «περί καταδιώξεως της ληστείας»¹²⁷⁴ και τον Μάιο

¹²⁶⁹ Εφημερίδα «Μακεδονομάχος», αρ. φ. 10, 25/09/1947, σ. 4.

¹²⁷⁰ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1109, 19/12/1947, σ. 2.

¹²⁷¹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1117, 13/03/1948, σ. 2.

¹²⁷² Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1118, 27/03/1948, σ. 2.

¹²⁷³ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1122, 22/05/1948, σ. 2.

¹²⁷⁴ Εφημερίς της Κυβερνήσεως, ΦΕΚ 5Α - 10/01/1879

του 1946, λίγο μετά τις εκλογές, η κυβέρνηση του Κωνσταντίνου Τσαλδάρη επανεργοποίησε τον νόμο του 1926 που προέβλεπε τη διοικητική εκτόπιση ατόμων που θεωρούνταν ύποπτα για πράξεις ή που προετοιμάζονταν να διαπράξουν αδικήματα που έθεταν σε κίνδυνο «την Δημοσίαν τάξιν, ησυχίαν και ασφάλειαν της Χώρας». Αρμόδια όργανα για την επιβολή της ποινής, όπως και στον Μεσοπόλεμο, ήταν οι τριμελείς Επιτροπές Δημοσίας Ασφαλείας, στις οποίες μετείχαν εκπρόσωποι των τοπικών αρχών, της χωροφυλακής (ή αστυνομίας) και της δικαιοσύνης. Η διάρκεια της ποινής εκτόπισης που μπορούσαν να επιβάλουν διαρκώς αυξανόταν με αλληπάλληλες νομοθετικές ρυθμίσεις: από ένα χρόνο αυξήθηκε σε δύο, για να καταλήξει να γίνει αορίστου χρόνου μέσα από τη δυνατότητα που δόθηκε στις Επιτροπές Δημοσίας Ασφαλείας να παρατείνουν την εκτόπιση εάν έκριναν ότι οι εκτοπισμένοι συνέχιζαν να είναι «επικίνδυνοι». Και πράγματι, εκατοντάδες άνδρες και γυναίκες έμειναν στην εξορία για πέντε, δέκα ή και περισσότερα χρόνια.¹²⁷⁵

Στον τοπικό τύπο το πρώτο δημοσίευμα που αφορούσε σε εκτοπίσεις ατόμων από την περιοχή της Φλώρινας ήταν τον Ιούλιο του 1946. Σύμφωνα με αυτό η επιτροπή ασφαλείας αποφάσισε τον εκτοπισμό δεκαεπτά ανδρών και δύο γυναικών στη Φολέγανδρο, Ανάφη και το Καρπενήσι με την κατηγορία ότι αποτελούσαν κίνδυνο για την ασφάλεια της χώρας. Οι εκτοπίσεις τους έχουν διάρκεια από τρεις μήνες έως ένα χρόνο. Επίσης, ανέφερε ότι οι εκτοπισμένοι άσκησαν έφεση στην δευτεροβάθμια επιτροπή της Θεσσαλονίκης.¹²⁷⁶

Στο γεγονός αυτό η «Νίκη», όργανο του Ε.Α.Μ, αφιέρωσε επιστολή αποχαιρετισμού των εξόριστων της Φλώρινας με τίτλο «Φεύγοντας για τα νησιά του θανάτου». Στην ανοικτή επιστολή έγραφε:

Δημοκρατικέ λαέ του Νομού,
φεύγοντας για τα ξερονήσια του θανάτου σας στέλνουμε τον πιο βαθύ εγκάρδιο, δημοκρατικό αποχαιρετισμό. Ο Μοναρχοφασισμός μας αποχωρίζει από Σας τώρα που η Δημοκρατία περνά κρίσιμες στιγμές. Μας εξορίζει γιατί ξέρει την πίστη και την αφοσίωσή μας προς την Δημοκρατία. Εμείς δεν φοβούμαστε καμιά θυσία. Λυπούμαστε μόνο επειδή στη μάχη της δημοκρατίας της 1ης του Σεπτεμβρη δεν θα βρισκόμαστε πλάι σας.

¹²⁷⁵ Βόγλης, Π. (2012). «Εξόριστοι στα χρόνια του Εμφυλίου». Άρθρο 26/02/2012 στην: <http://ellinikosemfiliios.blogspot.com/2012/02/e.html> (16-03-2019)

¹²⁷⁶ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1038, 19/07/1946, σ. 1.

Να ξέρετε όμως, ότι ο νους, η καρδιά, η πίστη μας θα είναι σε σας, στη δημοκρατία. Είμαστε βέβαιοι ότι όλοι σας θα φανείτε οι καλύτεροι υπερασπιστές της, και έχουμε την πεποίθηση ότι θα νικήσουμε γιατί η Ελλάδα χρειάζεται την Δημοκρατία για να ζήσει. Κι αν ο μοναρχοφασισμός ξεπουλάει τη χώρα στους Άγγλους και θέλει την αναρχία για να ψαρεύει στα θολά, ο αδούλωτος Λαός της Ελλάδας θέλει την ανεξαρτησία του, την ησυχία, τη συμφιλίωση, τις δημοκρατικές του ελευθερίες, για να προκόψει για αυτό θα νικήσουμε και ξαναβρεθούμε σύντομα κοντά σας.

Ζήτω η Δημοκρατία

Γεια χαρά. Οι εξόριστοι Φλώρινας». ¹²⁷⁷

Άλλα δημοσιεύματα εκτοπίσεων, που αφορούσαν στην περιοχή της Φλώρινας κατά την περίοδο που εξετάζεται, δεν συναντούνται στον τοπικό Τύπο. Υπάρχει όμως αναφορά στο «Έθνος» για συλλήψεις ατόμων στην Αθήνα, τα οποία ήταν οργανωμένα στο Κ.Κ.Ε. και Ε.Α.Μ.. Γράφει σχετικά το δημοσίευμα: «Από τους 571 συλληφθέντες, στους οποίους περιλαμβάνονταν και ηγετικά στελέχη, οι 556 εκτοπίζονται και από αυτά τα 300 άτομα επιβιβάστηκαν σε τρία πλοία που απέπλευσαν με προορισμό την Ικαρία». ¹²⁷⁸

Στο πλαίσιο των εκτοπίσεων, έλαβαν χώρα και μεταθέσεις φυλάκων από τις φυλακές της Φλώρινας στους τόπους εξορίας, όπως αυτή που αναφέρει το «Έθνος» για την απόσπαση στη Γιούρα (Γυάρο) ενός φύλακα που ξεχώρισε κατά την επίθεση ανταρτών στην πόλη. ¹²⁷⁹

Τον Σεπτέμβριο του 1947, και στο πλαίσιο της κυβέρνησης Σοφούλη που είχε ως βασικό στόχο της την ειρήνευση και τον κατευνασμό των εντάσεων με τους αντάρτες, ο Υπουργός Δημοσίας Τάξεως, Κ. Ρέντης, υπέγραψε την απελευθέρωση 157 εκτοπισθέντων στον Άγιο Ευστράτιο και αλλού. ¹²⁸⁰

Για την ηττημένη Αριστερά τα συναισθηματικά τραύματα ήταν τόσο διάσπαρτα όσο και τα σωματικά. Παράλληλα με εκείνον στο πεδίο της μάχης, διεξαγόταν και ένας ηθικός και συναισθηματικός πόλεμος. Όλοι οι κρατούμενοι στις φυλακές ή στα μέρη εξορίας πιέζονταν να υπογράψουν δηλώσεις μετανοίας, με τις οποίες αποκήρυσσαν τις πολιτικές τους ιδέες και το ίδιο το Κομμουνιστικό Κόμμα. Αυτή η

¹²⁷⁷ Εφημερίδα «Νίκη», αρ. φ. 36, 07/09/1946, σ. 1.

¹²⁷⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1070, 07/03/1947, σ. 2.

¹²⁷⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1092, 22/08/1947, σ. 2.

¹²⁸⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1095, 12/09/1947, σ. 2.

μέθοδος υπονόμησης του ηθικού κατά τη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου εξελίχθηκε σε βιομηχανία αποκήρυξης. Σε αρκετές χιλιάδες περιπτώσεις αυτές οι δηλώσεις υπογράφονταν μετά από μακρά και επίπονη διαδικασία φυσικού και ψυχολογικού βασανισμού. Επιπλέον, δημοσιοποιούνταν ευρέως στον τοπικό και εθνικό Τύπο καθώς και στις μικρές κοινωνίες των χωριών και των αστικών κέντρων της επαρχίας. Όσοι υπέγραφαν υποχρεώνονταν να δείξουν πραγματική μεταμέλεια δίνοντας πληροφορίες για τους συντρόφους τους, στέλνοντας δημόσιες επιστολές που αποκήρυτταν τον κομμουνισμό, εντασσόμενοι συχνά στη στρατιωτική αστυνομία, συλλαμβάνοντας και βασανίζοντας πρώην συντρόφους και φίλους τους. Μέσα από αυτόν τον μηχανισμό «αναμορφώνονταν» σε εθνικόφρονες πολίτες και αρνούσαν την παλιά τους ταυτότητα.¹²⁸¹ Ορισμένοι, μην αντέχοντας αυτόν τον εξευτελισμό, αυτοκτονούσαν. Επίσης, μια ιδιαίτερα σκληρή διασταυρούμενη συναισθηματική πίεση ασκούνταν σε όλους όσοι υπέγραφαν μεν πλην όμως δεν άλλαζαν τα πιστεύω τους στην κομμουνιστική υπόθεση, καθώς στιγματίζονταν τόσο από τις αρχές όσο και από το ίδιο το κόμμα.¹²⁸²

Από τον Ιανουάριο του 1948 δημοσιεύονταν συχνά στον τοπικό Τύπο επιστολές/δηλώσεις μετανοίας εκτοπισθέντων και ανανηψάντων στρατιωτών και πολιτών που σκοπό είχαν τη δημοσιοποίηση της αλλαγής των πεποιθήσεών τους, την μετάνοια για τις προηγούμενες δράσεις και την αποκήρυξη του Κ.Κ.Ε. και όλων των (*παραφυάδων*) αριστερών οργανώσεων, στις οποίες τόνιζαν όλοι τους ότι οι ιδέες τους ήταν καταστρεπτικές για το έθνος και την πατρίδα και ότι ήταν κατευθυνόμενες από τους σλάβους. Οι δηλώσεις αυτές είχαν χαρακτήρα προπαγανδιστικό και με στερεοτυπικό τρόπο επαναλάμβαναν τη θέση της κυβέρνησης σχετικά με την Αριστερά, το Κ.Κ.Ε. και τον Εμφύλιο. Μέσα από αυτές παρουσιαζόταν το Κ.Κ.Ε. ως προδοτικό κόμμα που παραπλανούσε τους ανυποψίαστους πολίτες και συνεργαζόταν με Αριστερές δυνάμεις των Βαλκανίων, οι οποίες στόχο είχαν τον διαμελισμό της Ελλάδας και την αυτονομία ή προσεταιρισμό της Μακεδονίας στη Βουλγαρία.¹²⁸³

¹²⁸¹ Voglis, P. (2000). 'Between Negation and Self-Negation: Political Prisoners in Greece, 1945-1950', στο M. Mazower (επιμ.) *After the War was Over. Reconstructing the Family, Nation, and State in Greece, 1943-1960*. Princeton: Princeton University Press.(pp.76-77)

¹²⁸² Λαμπροπούλου, Δ. (1999). «Γράφοντας από τη φυλακή. Όψεις της υποκειμενικότητας των πολιτικών κρατουμένων 1947-1960». Αθήνα: εκδ. Νεφέλη. σ. 54-59.

¹²⁸³ Ενδεικτική βιβλιογραφία:

Βόγλης Π., 2004, *Η εμπειρία της φυλακής και της εξορίας. Οι πολιτικοί κρατούμενοι στον εμφύλιο πόλεμο*, Αθήνα: Αλεξάνδρεια, σ. 112-135.

Ραφτόπουλος Λ., *Το μήκος της νύχτας. Μακρόνησος '48- '50*, Αθήνα. Εκδ. Καστανιώτη, 1995.

Οι επιστολές που δημοσιεύθηκαν είχαν χαρακτήρα ατομικό, όπου αναφερόταν το όνομα του ανανήψαντα και το στρατόπεδο στο οποίο υπηρετούσε. Σε πολλά όμως δημοσιεύματα καταγράφηκε μόνο ο αριθμός των ανανηψάντων και το στρατόπεδο από όπου προέρχονταν ενώ παραλείπονταν τα ονόματα τους. Οι δημοσιευμένες επιστολές προέρχονταν, κατά φθίνουσα σειρά σε αριθμό, από το Γ΄ το Β΄ και το Α΄ Τάγμα Σκαπανέων-Μακρονήσου. Είχαν ως παραλήπτες εκτός από τον τοπικό και τον πανελλαδικής εμβέλειας Τύπο, τον Δήμο, τους διοικητές και υποδιοικητές της Χωροφυλακής και της Ασφάλειας Φλώρινας αλλά και της περιφέρειας της. Λιγότερο συχνά απευθύνονταν σε δημόσια πρόσωπα της πόλης και σε συγγενικά τους άτομα. Χαρακτηριστικό επίσης των επιστολών είναι ότι όλες τόνιζαν το «ευεργετικό και παιδαγωγικό» έργο των Αναμορφωτικών Σχολείων της Μακρονήσου, όπου τους παρεχόταν διαφώτιση/καθοδήγηση με την οποία κατόρθωσαν να ανακαλύψουν το σωστό δρόμο. Το «μοτίβο»/ «φόρμα» που ακολουθούσαν κατέληγε σε συνθήματα όπως «Όλοι και όλα για την Ελλάδα!», «Ζήτω η Ελλάς!», «Ζήτω ο Βασιλεύς!», «Ζήτω ο Ελληνικός Στρατός!»

Οι πρώτες επιστολές ανανηψάντων δημοσιεύονται στον τοπικό Τύπο την 1^η Ιανουαρίου του 1948. Δημοσιεύθηκαν στο «Εθνος» και συγκεκριμένα ήταν τρεις ονομαστικές επιστολές στις οποίες γινόταν αναφορά για άλλους οκτώ στρατιώτες του Γ΄ Τάγματος Σκαπανέων που αποκήρυτταν τις κομμουνιστικές Αρχές και Οργανώσεις.¹²⁸⁴ Τον Μάρτιο του 1948 ακολούθησαν δημοσιεύματα άλλων πέντε ανανηψάντων στρατιωτών από το Γ΄ Τάγμα Σκαπανέων.¹²⁸⁵ Τον Απρίλιο,¹²⁸⁶ τον Μάιο¹²⁸⁷ και τον Ιούνιο του 1948 συνεχίζονται οι δημοσιεύσεις τέτοιου είδους επιστολών. Σε μια από αυτές μαζί με το όνομα ενός ανανήψαντα από τη Φλώρινα γίνεται λόγος για άλλες οκτώ ατόμων από την πόλη και δεκατεσσάρων από τη γύρω περιοχή.¹²⁸⁸ Τον Αύγουστο εικοσιοκτώ άτομα επίσης από την περιοχή της Φλώρινας, ο καθένας χωριστά, έγραφε το δημοσίευμα, με επιστολή τους απευθύνονταν προς τον Δήμο για να δηλώσουν ότι είναι έτοιμοι να αγωνιστούν για την πατρίδα.¹²⁸⁹

Τον Σεπτέμβριο του '48 στο φως της δημοσιότητας έρχεται επιστολή ανάνηψης του δικηγόρου Φλώρινας Ν. Π. που υπηρετεί στη Μακρόνησο προς τον

¹²⁸⁴ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1109, 01/01/1948, σ. 3.

¹²⁸⁵ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1116, 06/03/1948, σ.2. και αρ. φ. 1118, 27/03/1948, σ. 2.

¹²⁸⁶ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1121, 17/04/1948, σ.3.

¹²⁸⁷ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1126, 29/05/1948, σ. 2.

¹²⁸⁸ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1130, 26/06/1948, σ. 2.

¹²⁸⁹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1136, 07/08/1948, σ. 2.

φαρμακοποιό Γ. Αργυρόπουλο.¹²⁹⁰ Το περιεχόμενο της είναι όμοιο με τις υπόλοιπες επιστολές. Τον Οκτώβριο τριάντα οκτώ ανανήψαντες από τη Φλώρινα δήλωναν και αυτοί ότι καταδίκασαν τον κομμουνισμό και ήταν έτοιμοι να αγωνιστούν για την πατρίδα, καλώντας όλους τους παραπλανηθέντες να πράξουν το ίδιο.¹²⁹¹ Τον επόμενο μήνα δημοσιεύθηκε στην «Καθημερινή» επιστολή του ανανήψαντος στρατιώτη Ι. (αναγράφεται μόνο το επίθετο), από την περιφέρεια της Φλώρινας που υπηρετούσε στο Β΄ Τάγμα Σκαπανέων.¹²⁹² Τον Δεκέμβριο του 1948, δεκατρείς στρατιώτες επίσης από την Φλώρινα απέστειλαν επιστολή στον Διοικητή του Τμήματος Ασφαλείας, ενώ ένας ακόμα κάτοικος της πόλης, ο Ε. Π., κλάσεως του 1933 που υπηρετούσε στο Β΄ Τάγμα Σκαπανέων, 6^ο Λόχο, δήλωνε ότι αποκήρυσσε τον Σλαβοκομμουνισμό γιατί ήταν εχθρός της πατρίδας και όταν εξέλθει εξαγνισμένος από το Τάγμα θα πολεμήσει ενάντια αυτών μέχρι τελευταίας ρανίδας του αίματος του.¹²⁹³

Τον Φεβρουάριο του 1949, τριάντα ένας στρατιώτες από τη Φλώρινα δήλωσαν υπεύθυνα στο Αστυνομικό Τμήμα της πόλης ότι στο μέλλον θα διάγουν ησύχως τον βίο τους και θα εργαστούν με όλες τους τις δυνάμεις υπέρ της Ελλάδας.¹²⁹⁴ Τον Απρίλιο στρατιώτης που υπηρετεί στο Α΄ Τάγμα Σκαπανέων με υπεύθυνη δήλωση αποκήρυξε όλες τις αντεθνικές οργανώσεις και τάχθηκε στο πλευρό της πατρίδας.¹²⁹⁵ Τον Μάιο έξι ανανήψαντες στρατιώτες από την πόλη και την περιοχή της Φλώρινας, υπηρετούντες στο Β΄ και Γ΄ Τάγμα Σκαπανέων με επιστολές τους προς τον Διοικητή τμήματος Ασφαλείας και τον διευθυντή της εφημερίδας δήλωσαν ότι αποκήρυξαν τον κομμουνισμό και τις οργανώσεις του ως όργανα των εχθρών.¹²⁹⁶

Τον Ιούλιο του 1949, πενήντα εννέα συλληφθέντες στις 10 Μαΐου του '49 ως μη εμπνέοντες εμπιστοσύνη στις Εθνικές δυνάμεις για τον διεξαγόμενο αγώνα εναντίον των συμμοριτών με επιστολή τους προς τον διευθυντή της εφημερίδας αισθάνθηκαν την ανάγκη να γνωστοποιήσουν ότι αφού βρέθηκαν στο αναμορφωτικό σχολείο της Μακρονήσου αντιλήφθηκαν τους προδοτικούς σκοπούς των Σλαυκοκομμουνιστών και τους αποκήρυσσαν με όλη τη δύναμη της ψυχής τους.¹²⁹⁷ Τον Αύγουστο δύο ακόμη συλληφθέντες από την αστυνομία ως μη

¹²⁹⁰ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1140, 04/09/1948, σ. 1.

¹²⁹¹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1145, 09/10/1948, σ. 4.

¹²⁹² Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1149, 06/11/1948, σ. 1.

¹²⁹³ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1153, 04/12/1948, σ. 1.

¹²⁹⁴ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1161, 05/02/1949, σ. 2.

¹²⁹⁵ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1168, 02/04/1949, σ. 2.

¹²⁹⁶ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1173, 07/05/1949, σ. 2.

¹²⁹⁷ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1180, 02/07/1949, σ. 2.

εμπνέοντες εμπιστοσύνη και εξόριστοι στη Μακρόνησο, ο Α. Σ. από Αχλάδα και Ν. Χ. από την Σκοπιά, με επιστολές τους προς την εφημερίδα δήλωναν ότι καταδίκασαν το Κ.Κ.Ε. και τις παραφυάδες του, ότι μετανοούσαν ειλικρινώς και ότι στο μέλλον θα ακλουθούσαν τον ορθό δρόμο.¹²⁹⁸ Το ίδιο δήλωναν και άλλοι είκοσι εννέα συλληφθέντες από την περιφέρεια της Φλώρινας και του Αμυνταίου.¹²⁹⁹

Τον Σεπτέμβριο με επιστολή τους προς τον διευθυντή της εφημερίδας τριάντα συλληφθέντες, επίσης από την περιφέρεια της Φλώρινας και Αμυνταίου, δήλωσαν ότι ήταν έτοιμοι να αποδείξουν εμπράκτως ότι διαπνέονται από εθνικά αισθήματα και μισούν τους Σλάβους που σκόρπισαν τόσες συμφορές στην πατρίδα.¹³⁰⁰

Τον Οκτώβριο δημοσιεύθηκε ανοικτή επιστολή του στρατιώτη Μ. Ι. που υπηρετούσε στο Γ' Ε.Τ.Ο. (Γ' Ειδικό Τάγμα Οπλιτών) Μακρονήσου προς τον διευθυντή της εφημερίδας και εξέφραζε τα αγνά και πατριωτικά του αισθήματα.¹³⁰¹ Επίσης έξι συλληφθέντες, από την περιφέρεια της Φλώρινας δήλωσαν ότι αφού βρέθηκαν στο αναμορφωτικό σχολείο της Μακρονήσου αντιλήφθηκαν τους προδοτικούς σκοπούς των Σλαυοκομμουνιστών και τον αποκηρύσσουν με όλη τη δύναμη της ψυχής τους.¹³⁰²

Επίσης τον Νοέμβριο του 1949 καταγράφονται επτά υπεύθυνες δηλώσεις από την Μακρόνησο προς την εφημερίδα «Εθνος». Με επιστολές τους οι επτά καταγόμενοι από χωριά της Φλώρινας δήλωναν ότι αποκήρυτταν τον κομμουνισμό και τις παραφυάδες του.¹³⁰³ Τέλος στην «Ακριτική Βόρειος Ελλάς» δημοσιεύθηκε υπεύθυνη δήλωση του Μ. Ι. προς τον Πρόεδρο της κοινότητας Βεύης ο οποίος συνελήφθη από την χωροφυλακή Βεύης στις 27-2-48 ως επικίνδυνος για την δημόσια τάξη και ασφάλεια. Από τότε και μετά την εκτόπιση του υπηρετούσε στο Γ.Χ. Μακρονήσου και εκδήλωνε την επιθυμία να δηλώσει ότι κατά την κατοχή αναμίχθηκε στην αντεθνική οργάνωση της Ε.Π.Ο.Ν. Αντιλήφθηκε όμως το ξεπούλημα της πατρίδας στους Σλάβους και αποκήρυξε το Κ.Κ.Ε. και τις συναφείς οργανώσεις Ε.Α.Μ., Ε.Λ.Α.Σ, Ε.Π.Ο.Ν.. Επίσης αποδοκιμάζει τις ενέργειες του πατέρα του Ν. και των αδερφών του Π. και Ε., που βρίσκονταν στις «συμμορίες» καθώς και την απόφαση της 5ης ολομέλειας, το παιδομάζωμα και την

¹²⁹⁸ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1184, 30/07/1949, σ. 2.

¹²⁹⁹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1187, 27/08/1949, σ. 2.

¹³⁰⁰ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1189, 03/09/1949, σ. 2. και αρ. φ. 1190, 17/09/1949, σ. 2.

¹³⁰¹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1192, 01/10/1949, σ.2.

¹³⁰² Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1194, 15/10/1949, σ. 2.

¹³⁰³ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1198, 12/11/1949, σ. 2.

ψευδοκυβέρνηση του βουνού. Κατά την παραμονή του στη Μακρόνησο αντιλήφθηκε ότι «ο σωστός δρόμος που πρέπει να ακολουθήσει κάθε Έλληνας και αυτός είναι ένας "Όλοι και όλα για την Ελλάδα", "Ζήτω η Ελλάς, Ζήτω ο Βασιλεύς", "Ζήτω ο Ελληνικός Στρατός!"». ¹³⁰⁴

Τον Σεπτέμβριο του 1949 κατόπιν πρότασης επιτροπής των ανώτερων αξιωματικών του στρατού και των σωμάτων ασφαλείας και της απόφασης του Υπουργού Ρέντη απολύονταν από την Μακρόνησο 2.250 προληπτικώς συλληφθέντες και ανανήψαντες. ¹³⁰⁵ Ο βουλευτής Φλώρινας, Τζώρτζης με τηλεγράφημα του στο «Έθνος» πληροφορούσε τους πολίτες ότι 600 εξόριστοι της περιφέρειας επέστρεψαν στις οικίες τους πριν τις γιορτές και ότι μετά από λίγες μέρες θα παλιννοστήσουν όλοι οι εξόριστοι της περιοχής. ¹³⁰⁶

Οι δημοσιεύσεις δηλώσεων μετανοίας συνεχίζονταν και από άτομα που είχαν αποφυλακιστεί από τα στρατόπεδα εξορίας. Τέτοιου είδους δηλώσεις καταγράφονται στον τοπικό Τύπο. Τον Ιούνιο του 1948 ο Δ. Κ. κάτοικος Περάσματος, αποφυλακισθείς από τις φυλακές της Γιούρας όπου εξέτισε την ποινή διетуός φυλάκισης υπεύθυνα αποκήρυττε τις Νοφικές και όλες τις κομμουνιστικές οργανώσεις και καταδίκασε τον «συμμοριτικό» αγώνα που εξυπηρετούσε τα σλαβικά συμφέροντα και κατέλυε τη Θρησκεία και την Οικογένεια. Δήλωνε επίσης ότι ουδέποτε θα αναμιχθεί σε αυτές τις οργανώσεις που έθιγαν τα κρατικά συμφέροντα. ¹³⁰⁷

Άτομα που κατά τη διάρκεια της αντίστασης είχαν συνδεθεί σε αριστερές οργανώσεις ή ήταν μέλη του Κ.Κ.Ε. αναγκάστηκαν να δημοσιεύσουν, αυτού του είδους υπεύθυνες δηλώσεις αποκήρυξης της Αριστεράς. Εμφανίζονται πυκνά από τον Μάρτιο του 1947. Στις 7 Μαρτίου '47, καταγράφηκε η πρώτη Δήλωση Μετανοίας του Κ. Π. από το Αμάραντο της Ηπείρου ο οποίος κατά την περίοδο Κατοχής διέμενε στον Τροπαιούχο Φλώρινας και είχε ενταχτεί στο Ε.Λ.Α.Σ. όπου υπηρέτησε, ως απλός Πολιτοφύλακας. Κατά την είσοδο της Εθνοφυλακής αναχώρησε για το χωριό του και από τότε δεν είχε καμία συμμετοχή σε κομμουνιστική οργάνωση. Στο δημοσίευμα δήλωνε υπεύθυνα ότι δεν είχε καμία σχέση με τον κομμουνισμό, τον οποίο και αποκήρυττε ως όργανο των ξένων δυνάμεων και καταστροφικό για την Ελλάδα. ¹³⁰⁸

¹³⁰⁴ Εφημερίδα «Ακριτική Βόρειος Ελλάς» αρ. φ. 23, 13/11/1949, σ. 7.

¹³⁰⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ.1191, 24/09/1949, σ. 1.

¹³⁰⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ.1203, 17/12/1949, σ. 2.

¹³⁰⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ.1129, 19/06/1948, σ. 2.

¹³⁰⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ.1070, 07/03/1947, σ. 2.

Τον Ιούλιο του 1947, επτά δηλώσεις μετανοίας, καταγράφει το «Έθνος», ατόμων που όπως δηλώνουν παρασύρθηκαν από το Κ.Κ.Ε. και τις οργανώσεις του και αφού αντιλήφθηκαν ότι εξυπηρετούν ξένα συμφέροντα αποκήρυτταν και καταδίκασαν τις ενέργειες τους, για το δήθεν απελευθερωτικό αγώνα των «συμμοριτών», του λεγόμενου Δημοκρατικού Στρατού. Δήλωναν επίσης ότι στο μέλλον θα διάγουν ησύχως τα επαγγέλματά τους και δεν θα αναμιχθούν ξανά σε κινήσεις εναντίον της πατρίδας, αλλά θα παρείχαν υπηρεσίες υπεράσπισης της.¹³⁰⁹

Δηλώσεις Μετανοίας υπογράφουν και γυναίκες, όπως η δήλωση της Ε. Η. στο «Έθνος», με την οποία δήλωνε ότι κατά την Κατοχή και Εαμοκρατία διετέλεσε μέλος της Ε.Π.Ο.Ν.. Την άνοιξη του '45 συνελήφθη και φυλακίστηκε ως δοσίλογος. Το 1947 κατηγορήθηκε ότι συνεργαζόταν με αναρχικές οργανώσεις και προφυλακίστηκε. Κατά τη δίκη αθωώθηκε αφού ποτέ δεν συνεργάστηκε με συμμορίες. Αποκήρυξε την οργάνωση της Ε.Π.Ο.Ν και τις υπόλοιπες αντεθνικές οργανώσεις που ανήκαν στο Κ.Κ.Ε και Ν.Ο.Φ. και τις καταδίκασε ως αντεθνικές καθώς κατευθύνονταν από τους Σλάβους. Επίσης αποκηρύσσει τον αδερφό της Η. Η. που τους είχε εγκαταλείψει, είχε καταφύγει σε Γιουγκοσλαβικό έδαφος και εργαζόταν κατά της Ελλάδας. Τέλος δήλωνε ότι δεν θα συμμετείχε σε οποιαδήποτε οργάνωση αναρχικών και συμμοριτών που βλάπτει τα κρατικά συμφέροντα.¹³¹⁰

Μια άλλη περίπτωση που παρουσιάζει ενδιαφέρον είναι η περίπτωση του Ι. Σ. από την Φλώρινα. Δήλωνε ότι προπολεμικά δεν είχε σχέση με το Κ.Κ.Ε και τις οργανώσεις του. Δυστυχώς, παραπλανήθηκε την περίοδο που καταδιώχτηκε από τους Γερμανούς και εργάστηκε έτσι για την απελευθέρωση της πατρίδας, όπως ψευδώς του είχαν πει. Μετά την Κατοχή εξακολούθησε να ανήκει στο Κ.Κ.Ε. και οι κομμουνιστές τον ενέπλεξαν στην αυτοάμυνα και γι' αυτό τον εξόπλισαν. Ποτέ όμως δεν έκανε χρήση των όπλων εναντίον Εθνικοφρόνων. Κράτησε τα όπλα επειδή τον απειλούσε ο Ν. Κ.. Τέλος δηλώνει ότι και αυτός αποκηρύσσει τον Κομμουνισμό. Επίσης ενδιαφέρουσα είναι και η δήλωση της Δ. Α. που διέμενε στην Αθήνα και είχε καταγωγή από τον Τριπόταμο. Στη δήλωση της αναφέρει ότι όταν διέμενε κατά την Εαμοκρατία στον Τριπόταμο πιάστηκε από το Ε.Α.Μ. για να προσφέρει υπηρεσίες ως δακτυλογράφος από τον Σεπτέμβριο του '44 μέχρι τον Οκτώβριο του '44. Μετά το '46 εγκαταστάθηκε στην Αθήνα για βιοποριστικούς λόγους και δεν είχε καμία σχέση με τον κομμουνισμό. Ως γνήσια Ελληνίδα κατέκρινε το Κ.Κ.Ε. ως καταστρεπτικό για

¹³⁰⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ.1086, 11/07/1947, σ. 2.

¹³¹⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ.1137, 14/08/1948, σ. 2.

την Ελλάδα και τη φυλή της εξαιτίας του Παιδομάζωμα και της ψευδοκυβέρνησης του. Αναφέρει πως κάθε άλλη αντίθετη πληροφορία αποτελούσε συκοφαντία γι' αυτήν. Επίσης στο ίδιο φύλλο η Β. Μ. δήλωνε ότι κατόπιν πίεσεως του πατέρα της γράφτηκε στην «*αναρχική*» οργάνωση της Ε.Π.Ο.Ν. και ότι μετά τον θάνατο του αποσύρθηκε.¹³¹¹

Τον Οκτώβριο του 1948 καταγράφονται ακόμα μία δήλωση κατοίκου της Φλώρινας, τριών ατόμων από το Φλάμπουρο και δύο ακόμα γυναικών από τη Φλώρινα, οι οποίοι κατά το παρελθόν ήταν μέλη του Κ.Κ.Ε. και της Αριστεράς και τώρα όπως δηλώνουν, αποκηρύσσουν όλες τις αριστερές οργανώσεις.¹³¹² Τον Νοέμβριο κάτοικοι Φλώρινας δήλωναν ότι το 1943 παρασύρθηκαν από το Κ.Κ.Ε. ενώ τότε κατάλαβαν ότι εξυπηρετούσε ξένα συμφέροντα σε βάρος της Ελλάδας. Ένας από αυτούς κατά την αποκήρυξη του δηλώνει ότι επί κατοχής είχε προσχωρήσει στο Ε.Α.Μ. και χρησιμοποιήθηκε ως Σύνδεσμος μεταξύ Πενταλόφου - Τριανταφυλλιάς. Κατά την περίοδο της Εαμοκρατίας εντάχθηκε στην Ε.Π.Ο.Ν. και χρησιμοποιήθηκε από τον Θάνο για την πώληση της εφημερίδας «*Λαϊκή Φωνή*».¹³¹³

Την επόμενη χρονιά συνεχίστηκαν οι αποκηρύξεις του Κ.Κ.Ε.. Αυτό γινόταν μέσα από τις υπεύθυνες δηλώσεις του Τ. Ν. από τη Φλώρινα,¹³¹⁴ του Η. Τ. επίσης κάτοικου Φλώρινας,¹³¹⁵ του Ρ. Δ. κατοίκου Κ. Καλλινίκης, του Μ. Γ. από τον Πολυπόταμο,¹³¹⁶ και άλλων δεκατεσσάρων από την περιφέρεια Φλώρινας, χωρίς να καταγράφονται περιοχές, οι οποίοι αποκήρυτταν τον κομμουνισμό και τις παραφυάδες του και ήταν πρόθυμοι να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στην πατρίδα.¹³¹⁷

Την περίοδο αυτή, ιδιαίτερα από τα μέσα του 1947, γίνονται και δηλώσεις πολιτών ότι ποτέ δεν υπήρξαν μέλη του Κ.Κ.Ε. και των οργανώσεων του και ότι καταδικάζουν τις ενέργειες αυτών οι οποίες στρέφονται κατά της Ελλάδας. Τέτοιου είδους δηλώσεις τον Ιούλιο του 1947 η εφημερίδα «*Έθνος*» καταγράφει 36 στον αριθμό.¹³¹⁸

¹³¹¹ Εφημερίδα «*Έθνος*», αρ. φ.1143, 25/09/1948, σ. 2.

¹³¹² Εφημερίδα «*Έθνος*», αρ. φ.1144, 02/10/1948, σ. 2.

¹³¹³ Εφημερίδα «*Έθνος*», αρ. φ.1151, 20/11/1948, σ. 2.

¹³¹⁴ Εφημερίδα «*Έθνος*», αρ. φ.1161, 05/02/1949, σ. 2.

¹³¹⁵ Εφημερίδα «*Έθνος*», αρ. φ.1173, 07/05/1949, σ. 2.

¹³¹⁶ Εφημερίδα «*Έθνος*», αρ. φ.1193, 08/10/1949, σ. 2.

¹³¹⁷ Εφημερίδα «*Έθνος*», αρ. φ.1200, 26/11/1949, σ. 2.

¹³¹⁸ Εφημερίδα «*Έθνος*», αρ. φ.1086, 11/07/1947, σ. 2.

Την επόμενη χρονιά εμφανίζονται δηλώσεις «περί αναμείξεως με τους συμμορίτες»,¹³¹⁹ αλλά και ατόμων που κατόπιν μομφής που τους αποδόθηκε για συμμετοχή στο Κ.Κ.Ε. αναγκάστηκαν να τη διαψεύσουν και να δηλώσουν τα πατριωτικά τους αισθήματα. Ο Ο. Β. αποκηρύσσει τα δύο αδέρφια του τα οποία από το 1945 προσχώρησαν στους σλαβοκομμουνιστές και συνεργάζονταν κατά της Ελλάδας.¹³²⁰ Τέτοιου είδους δηλώσεις υπάρχουν και σε επόμενα δημοσιεύματα.¹³²¹

Ενδιαφέρουσα περίπτωση είναι η δήλωση του Κ. Μ. ο οποίος δήλωνε ότι όχι μόνο δεν υπήρξε κομμουνιστής αλλά και ότι ανήκει στο κόμμα των Φιλελευθέρων, το οποίο ψήφισε κατά τις τελευταίες εκλογές. Το γεγονός της συμμετοχής του στις εκλογές ήταν γνωστό και είχε βεβαιωθεί στη δίκη του που έγινε στο Έκτακτο Στρατοδικείο Φλώρινας, όπου και απαλλάχτηκε από τις συκοφαντίες που του είχαν προσάψει.¹³²²

Δηλώσεις που αναφέρουν ότι δεν αναμείχτηκαν με την αριστερά είναι του Τ. Α. κατοίκου Φλώρινας ο οποίος κατά το έτος 1945 εργάστηκε στην πολιτοφυλακή με την ιδιότητα του ιδιωτικού υπάλληλου, χωρίς όμως, όπως δηλώνει, να έχει άλλη ανάμιξη στα πολιτικά κόμματα,¹³²³ της Π. Τ από τη Φλώρινα,¹³²⁴ του Π. Η. από τον Τροπαιούχο, ο οποίος παρασυρθείς από τα Εαμοκομμουνιστικά ψεύδη κατά την περίοδο της κατοχής οργανώθηκε στο Ε.Α.Μ. για να υπερασπιστεί την Ελλάδα και όχι τον Κομμουνισμό. Παρέμεινε γι' αυτόν του λόγο μέχρι την αποχώρηση των Γερμανών τον Οκτώβριο του 1944. Αποχώρησε όμως όταν αντιλήφθηκε την αντεθνική τους δράση.¹³²⁵ Ακολούθησαν οι δηλώσεις του Π. Α. κατοίκου Φλώρινας,¹³²⁶ και δύο ακόμα αδερφών, Κ. και Δ. Κ., από τη Φλώρινα.¹³²⁷

Το 1949 δημοσιεύθηκαν επίσης υπεύθυνες δηλώσεις με το ίδιο θέμα, «περί μη συμμετοχής σε αριστερές οργανώσεις», όπως του Π. Σ. κατοίκου Φλώρινας, του Α. Γ. επίσης από τη Φλώρινα, του Κ. Κ. από το Πισοδέρι ο οποίος δηλώνει ότι κατά τους τελευταίους μήνες της κατοχής αναγκάστηκε κατόπιν πιέσεων και φόβων για τη ζωή του να ενταχθεί σε κομμουνιστικές οργανώσεις. Μετά όμως την αποχώρηση των Γερμανών και επειδή κατάλαβε τους σκοτεινούς σκοπούς τους αποχώρησε από

¹³¹⁹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ.1112, 23/01/1948, σ. 2.

¹³²⁰ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1135, 31/07/1948, σ. 2.

¹³²¹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1139, 28/08/1948, σ. 2.

¹³²² Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1138, 21/08/1948, σ. 2.

¹³²³ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1143, 25/09/1948, σ. 2.

¹³²⁴ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1146, 16/10/1948, σ. 2.

¹³²⁵ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1148, 30/10/1948, σ. 2.

¹³²⁶ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1150, 13/11/1948, σ. 2.

¹³²⁷ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1160, 29/01/1949, σ. 2.

αυτές.¹³²⁸ Επίσης ο Β. Β., κάτοικος Φλώρινας δηλώνει ότι πότε δεν υπήρξε μέλος του Κ.Κ.Ε., ότι παραπλανήθηκε από τα κηρύγματα της Ε.Α. όπου και διατέλεσε ως μέλος χωρίς όμως καμία δράση και μόνο για μικρό χρονικό διάστημα. Μετά αποχώρησε και αφοσιώθηκε στα εργασιακά και οικογενειακά του καθήκοντα. Έκανε εντελώς αυθόρμητα αυτή τη δήλωση για να αποκηρύξει και τυπικά τον κομμουνισμό και τις παραφυάδες του.¹³²⁹

«*Εντελώς αυθόρμητα*» δηλώσαν ότι ποτέ δεν υπήρξαν κομμουνιστές οι Β. Χ κάτοικος Φλώρινας με καταγωγή από τον Ατραπό,¹³³⁰ ο Γ. Σ. από το Φλάμπουρο,¹³³¹ οι Κ. Η. και Μ. Α. κάτοικοι της Κ. Υδρούσας,¹³³² ο Δ. Π. από το Μπούφι και Β. Β. από τις Άνω Κλεινές οι οποίοι απηύθηναν τη δήλωση τους όχι μόνο προς τον πρόεδρο της κοινότητας, όπως κάνουν άλλοι, αλλά και προς τον ιερέα του χωριού.¹³³³ Ενδιαφέρον επίσης παρουσιάζει και η υπεύθυνη δήλωση του Δ. Κ. από τον Τροπαιούχο, φοιτητή Φιλολογίας στη Θεσσαλονίκη, που δήλωνε ότι ποτέ δεν υπήρξε κομμουνιστής. Κατά την Κατοχή παρασυρόμενος από συνθήματα του Ε.Α.Μ., Ε.Π.Ο.Ν., υπηρέτησε στον Ε.Λ.Α.Σ. (από 20-5-44 έως αρχές Φεβρουαρίου 1945). Έκτοτε συνέχισε τις σπουδές του στο Γυμνάσιο Φλώρινας χωρίς να αναμιχθεί σε καμία αντεθνική οργάνωση. Προς άρση κάθε παρεξηγήσεως περί των εθνικών του φρονημάτων καταδίκασε το Κ.Κ.Ε. και τις παραφυάδες του.¹³³⁴ Ενδιαφέρουσα είναι και η δήλωση του Γ.Γ. από το Νεοχωράκι, απόφοιτου Γυμνασίου, στην οποία έγραφε ότι ουδέποτε υπήρξε κομμουνιστής και μέλος αντάρτικων και αντεθνικών οργανώσεων Κ.Κ.Ε., Ε.Π.Ο.Ν, Ε.Α.Μ.. Εξάλλου δήλωνε ότι κατά το έτος 1944 συνελήφθη για 15 ημέρες από τους Βούλγαρους με την κατηγορία σπουδαστής των ελληνικών γραμμάτων και ξυλοκοπήθηκε. Στις 15-6-47 εν συνεχεία συνελήφθη από τους «*συμμορίτες*» στο χωριό του, δραπέτευσε όμως την ίδια ώρα της συλλήψεως και στις 16-6-47 ξαναγύρισε στη Φλώρινα για να γλιτώσει τυχόν σύλληψη του ξανά. Προς αποφυγή παρεξηγήσεων δήλωνε ότι πότε δεν υπήρξε μέλος του Κ.Κ.Ε..¹³³⁵

Τον Αύγουστο του 1949 δηλώσεις για τη μη συμμετοχή τους στην αριστερά και το Κ.Κ.Ε. καταγράφηκαν: ενός κάτοικου Φλώρινας (Μ.Σ.) και του δασκάλου από τα

¹³²⁸ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1171, 23/04/1949, σ. 2.

¹³²⁹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1175, 21/05/1949, σ. 2.

¹³³⁰ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1176, 04/06/1949, σ. 2.

¹³³¹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1179, 25/06/1949, σ. 2.

¹³³² Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1181, 09/07/1949, σ. 2.

¹³³³ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1182, 16/07/1949, σ. 2.

¹³³⁴ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1182, 16/07/1949, σ. 2.

¹³³⁵ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1182, 16/07/1949, σ. 2.

Ασπρόγεια Αμυνταίου (Π.Ι.).¹³³⁶ Τον Σεπτέμβριο η δήλωση του Β. Α από τον Ατραπό, ανέφερε πως δεν είχε αναμιχθεί ποτέ με τον κομμουνισμό και αισθανόταν την ανάγκη να γνωστοποιήσει ότι αφότου βρέθηκε στο αναμορφωτικό σχολείο της Μακρονήσου αντιλήφθηκε τους προδοτικούς σκοπούς των Σλαυκοκομμουνιστών.¹³³⁷ Τον Νοέμβριο δημοσιεύθηκαν οι δηλώσεις αποκήρυξης του κομμουνισμού δύο κατοίκων της Φλώρινας του Κ.Μ.¹³³⁸ και της Δ.Π., απόφοιτης Γυμνασίου, η οποία δήλωνε ότι τότε δεν υπήρξε κομμουνίστρια και μέλος του Κ.Κ.Ε., Ε.Λ.Α.Σ, Ε.Π.Ο.Ν. Μόνο το 1945 φιλοξένησε στην οικία της, μετά από πιέσεις, τον «*συμμορίτη*» Ε. Κ. για έναν περίπου μήνα.¹³³⁹

Τέλος ενδιαφέρουσα είναι η δήλωση του Κ. Ε. από το Νεοχωράκι, ο οποίος δήλωνε πως κατά την κατοχή δεν αναμείχθηκε σε καμία αντεθνική οργάνωση Υπηρέτησε στον Εθνικό Στρατό από 22-9-45 μέχρι 5-11-46. Αλλά όταν εισέβαλλε το Κ.Κ.Ε. στο χωριό του στις 18-4-47 τον επιστράτευσε βίαια και αναγκάστηκε να το ακολουθήσει. Με την πρώτη ευκαιρία όμως δραπέτευσε και παραδόθηκε στον Εθνικό στρατό και μεταφέρθηκε στην Κοζάνη και από εκεί στο χωριό του. Κατά την παραμονή του με τους «*συμμορίτες*» γνώρισε την αντεθνική τους δράση και τους αποκηρύσσει για τις προδοτικές του ενέργειες, το παιδομάζωμα και το ξεπούλημα της Μακεδονίας στους Σλάβους.¹³⁴⁰

Θα ήταν παράλειψη να μην αναφερθεί η ύπαρξη δηλώσεων αποδοκιμασίας που γίνονταν από άτομα προς συγγενικά τους πρόσωπα τα οποία επιστρατεύτηκαν σε ανταρτικά σώματα και κατέφυγαν σε άλλα κομμουνιστικά κράτη. Τέτοιες δηλώσεις ενσωματώνονται και στις δηλώσεις αποκήρυξης του Κ.Κ.Ε. και των αριστερών οργανώσεων, αλλά και καταγράφονται ως ανεξάρτητες μέσα στα δημοσιεύματα του τοπικού Τύπου έχοντας καταγγελτικό περιεχόμενο για την εποχή τους και την εποχή της Κατοχής. Τον Αύγουστο του 1945 δημοσιεύεται δήλωση αποδοκιμασίας και καταγγελία του Ν.Μ. κάτοικου του Λαιμού κατά του πατέρα του Γ.Μ. ότι επέδειξε ανθελληνική συμπεριφορά κατά τα χρόνια της Κατοχής και ότι η οικογένεια του δεν είχε καμία σχέση με αυτόν.¹³⁴¹ Επίσης δημοσιεύθηκε δήλωση αποκήρυξης της συζύγου προς τον άντρα της επειδή προσχώρησε με το μέρος των εχθρών και δηλώνει

¹³³⁶ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1185, 06/08/1949, σ. 2.

¹³³⁷ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1188, 03/09/1949, σ. 2.

¹³³⁸ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1197, 05/11/1949, σ. 2.

¹³³⁹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1198, 12/11/1949, σ. 2.

¹³⁴⁰ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1203, 10/12/1949, σ. 2.

¹³⁴¹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1009, 30/08/1945, σ. 2.

στο εξής ότι δεν έχει καμία σχέση με αυτόν.¹³⁴² Ακόμα δήλωση αποκήρυξης καταθέτει και ο Α.Μ. από το χωριό Κωστάκη του δήμου Φιλιατρών, που διέμενε μόνιμα στο Σκλήθρο, αποκηρύττοντας τον υιό του Μ.Λ., 28 χρόνων, έγγαμο, επειδή επιστρατεύτηκε με τους «συμμορίτες» το 1947 και ότι παρά την αμνηστία που του έδωσε η πατρίδα δεν επανήλθε. Τον αποκήρυττε επειδή εξυπηρετούσε συμφέροντα των Σλάβων και εργαζόταν για την προσάρτηση της Μακεδονίας στους Βούλγαρους και Σέρβους.¹³⁴³

Τέλος ενδιαφέρον παρουσιάζει η υπεύθυνη δήλωση της Φ. Ν. σύμφωνα με την οποία αυτή και η οικογένεια της δεν υπήρξαν ποτέ μέλη κομμουνιστικής οργάνωσης. Αποκήρυττε τις πράξεις των γιών της οι οποίοι διωχθέντες από τους Γερμανούς το '43 και αφού συμπαρασύρθηκαν από τον κομμουνισμό έγιναν η αιτία καταστροφής της οικογένειάς της και ιδίως του συζύγου της που ποτέ δεν ήταν κομμουνιστής. Η δήλωση δημοσιεύθηκε για την αποκατάσταση του ονόματός της.¹³⁴⁴

5. Δράσεις Ανταρτών: Δολοφονίες, απαγωγές, ληστρικές επιδρομές, συγκρούσεις και μάχες.

Μετά την εγκατάσταση των αγγλικών και εθνικών αρχών στη Φλώρινα, στα τέλη Μαρτίου 1945 καθώς και σε όλη τη διάρκεια του Εμφυλίου, η κατάσταση που επικρατούσε στην περιφέρεια της περιγράφεται από τις πηγές ζοφερή. Ως κύρια χαρακτηριστικά είχε τις επιδρομές των ανταρτών στους γύρω οικισμούς, τις επιθέσεις τους σε φυλάκια και σταθμούς του στρατού και της χωροφυλακής, απαγωγές και δολοφονίες πολιτών, ληστείες, και καταστροφές περιουσιών, δολιοφθορές με στόχο την απομόνωση περιοχών καταστρέφοντας το συγκοινωνιακό δίκτυο και τοποθετώντας νάρκες σπέρνοντας τον τρόπο στην περιοχή.

Ιδιαίτερη δράση των ανταρτών καταγράφεται στα πιο απομακρυσμένα χωριά της Φλώρινας, όπου η φύλαξη ήταν περιορισμένη λόγω της απόστασης από την κεντρική διοίκηση του στρατού και της χωροφυλακής. Μια από τις περιοχές αυτές που παρουσιάζει αυξημένη εγκληματικότητα ήταν η περιοχή των Πρεσπών. Στις 8 Ιουνίου 1945 δημοσίευμα στον τοπικό Τύπο ανέφερε την εύρεση του πτώματος του Α. Α. από τη Μικρολίμνη, ο οποίος είχε απαχθεί από Ελασίτες. Η σύλληψη του είχε

¹³⁴² Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1086, 11/07/1947, σ. 2.

¹³⁴³ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1120, 10/04/1948, σ. 2.

¹³⁴⁴ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1143, 25/09/1948, σ. 2.

γίνει στον αυχένα Πρεβαλίου Πρέσπας για να οδηγηθεί αργότερα, σε απόσταση 300 μέτρων, εντός μίας χαράδρας και να υποστεί μαρτυρικότατο θάνατο. Αφού τον ξεγύμνωσαν, γράφει η εφημερίδα, έθραυσαν με πέλεκυ τον θώρακα, τα πλευρά και τα άκρα και ακολούθως τον αποκεφάλισαν. Στη χαράδρα βρέθηκε το κρανίο και το σώμα του που έφερε τραύματα από βουκέντρα. Παρόμοιο περιστατικό σημειώθηκε τέσσερις μέρες αργότερα, στις 12 Ιουνίου, όταν άγνωστοι με καλυμμένα τα πρόσωπα τους με μαντήλια πυροβόλησαν και σκότωσαν τον Γ. Γ. κάτοικο Λευκώνα Πρέσπας έξω από την οικία του.¹³⁴⁵

Στις 18 Ιουνίου, το «Έθνος» σε έκτακτη έκδοση δημοσίευσε: *«Προκλητικότατο κρούσμα αναρχίας έλαβε χώραν δύο χιλιόμετρα έξωθεν της πόλεως Φλώρινας δια του φόνου δύο οργάνων της χωροφυλακής, οδευόντων προς εκτέλεσιν υπηρεσίας χθες περί ώραν 7μ.μ.»*¹³⁴⁶ Τρεις μέρες αργότερα, κατά την τακτική έκδοση του, και με τίτλο «Αποτρόπαιο έγκλημα» αναφερόταν στη δολοφονία των δύο χωροφυλάκων (Γ. Πολυζώη & Λ. Λαμπράκη του Σταθμού Χωροφυλακής Κ. Υδρούσας), που πυροβολήθηκαν από αγνώστους στο δημόσιο δρόμο Σκοπιάς - Τροπαιούχου. Από τις ανακρίσεις που έγιναν για το έγκλημα προέκυψε ότι οι δολοφόνοι ήταν τέσσερα άτομα οπλισμένα με αυτόματα όπλα οι οποίοι, αφού εκτέλεσαν τα θύματα τους τα απογύμνωσαν. Η νεκρώσιμη ακολουθία πραγματοποιήθηκε την επόμενη μέρα στον Ι. Ν. Αγ. Γεωργίου, όπου παρέστησαν ο Μητροπολίτης, οι Πολιτικές, Στρατιωτικές και Διοικητικές Αρχές της πόλης, πρόεδροι Συλλόγων και πλήθος κόσμου.¹³⁴⁷ Το Δ.Σ. Φλώρινας αποφάσισε την επίδοση ψηφίσματος διαμαρτυρίας προς τις Ελληνικές, Αγγλικές και Αμερικανικές Αρχές της πόλης, για την «άνανδρη» δολοφονία και εξέφρασε τα βαθύτατα συλλυπητήρια στις οικογένειες των θυμάτων. Αποφάσισε επίσης τη συμμετοχή του Δ.Σ. στην κηδεία, μέσω αντιπροσώπου του και τη δημοσίευση του συμβάντος στον τοπικό Τύπο και σε εφημερίδα της Θεσσαλονίκης.¹³⁴⁸

Τον Ιούλιο του 1945, αγγλικό στρατιωτικό αυτοκίνητο που μετέβαινε στη Θεσσαλονίκη για να παραλάβει τρόφιμα, δέχτηκε επίθεση από «βουλγαρική συμμορία» λίγα χιλιόμετρα μετά την Κέλλη. Αποτέλεσμα της επίθεσης ήταν ο φόνος ενός Άγγλου στρατιώτη, μιας γυναίκας (Μ. Σ.) που μετέβαινε στην Έδεσσα καθώς

¹³⁴⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 998, 15/06/1945, σ. 2.

¹³⁴⁶ Εφημερίδα «Έθνος», έκτακτη έκδοση, 18/06/1945, σ. 1.

¹³⁴⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 999, 21/06/1945, σ. 1 και 2

¹³⁴⁸ Πρακτικά ΔΣ Φλώρινας αρ. πρ. 9 και εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 999, 21/06/1945, σ. 2.

και ο τραυματισμός άλλων τριών ατόμων.¹³⁴⁹ Τον ίδιο μήνα δημοσιεύθηκε η δολοφονία του 42χρονου διευθυντή του λιγνιτωρυχείου, Ε. Π., και της 17χρονης ανιψιάς του Α. Γ., ενώ μετέβαιναν στο λιγνιτωρυχείο, από ομάδα Οχρανιτών. Η κηδεία τους έγινε στη Θεσσαλονίκη από την Πατριωτική Ένωση.¹³⁵⁰ Στο ίδιο φύλλο ο Γ. Μόδης, αναφερόμενος στη δολοφονία του διευθυντή του λιγνιτωρυχείου πρόσθεσε τις δολοφονίες 6-7 κατοίκων της Ολυμπιάδος, μεταξύ των οποίων και του ιερέα του χωριού, την εξαφάνιση ενός αγροφύλακα στο χωριό Ροδόνα και ενός πρόσφυγα την ώρα που πήγαινε για εργασία στο λιγνιτωρυχείο Βεύης.¹³⁵¹

Τον Αύγουστο σημειώθηκε συμπλοκή της Χωροφυλακής με ομάδα «συμμοριτών» στη θέση Καλύβια - Φλώρινας. Η «συμμορία» κατόρθωσε να διαφύγει στο δάσος της περιοχής εγκαταλείποντας μέρος του οπλισμού της.¹³⁵² Αργότερα τον Οκτώβριο του 1945 περίπολος της χωροφυλακής του φυλακίου Σφήκας συνεπλάκη με «συμμορία» ακαθόριστου αριθμού μελών, η οποία ήταν οπλισμένη με αυτόματα όπλα. Η «συμμορία» και σε αυτή την περίπτωση κατόρθωσε να διαφύγει. Στο ίδιο φύλλο το «Έθνος» ανέφερε ότι σε χωριά των ορεινών περιοχών της Φλώρινας σημειώθηκαν λεηλασίες στις καλλιέργειες χωραφιών που ήταν σπαρμένα με γεώμηλα.¹³⁵³ Επίσης τον ίδιο μήνα καταγράφηκε η δολοφονία του Σταθμάρχη Χωροφυλακής Μπουφίου, Ανθυπασπιστή Γ. Παναγιωτακόπουλου που έγινε κατά τη συμπλοκή του με «βουλγαρικά αναρχικά στοιχεία». Η κηδεία του έγινε με τιμές στη Φλώρινα, όπου παρέστησαν οι Ελληνικές και Αγγλικές Αρχές της πόλης.¹³⁵⁴ Τελευταίο δημοσίευμα του «Έθνους» για το 1945 δίνει στοιχεία, χωρίς να αναφέρει την πηγή του, πως ο αριθμός των κομμουνιστικών «συμμοριών» πανελλαδικά ανέρχονταν σε 64 και η συνολική δύναμη τους σε 1.079 μέλη.¹³⁵⁵

Ο «Εκπαιδευτικός Ακρίτας», αποδίδει επίσης το κλίμα που επικρατούσε, τον Ιανουάριο του 1946 σε άρθρο του με τίτλο «Συνεχίζεται η προδοσία». Σε αυτό δημοσίευε το περιεχόμενο μιας αυτονομιστικής προκήρυξης, γραμμένης στη σλαβική γλώσσα που βρέθηκε σε έναν «σύντροφο» και περιείχε τα εξής συνθήματα: «*Θάνατος στους Έλληνες. Ζήτω οι αδερφοί μας Βούλγαροι και Γιουγκοσλάβοι. Ζήτω το αυτόνομο Μακεδονικό κράτος, [...] τακτική σύνδεση με τους ένοπλους συντρόφους και ορχανίτες*

¹³⁴⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1003, 19/07/1945, σ. 4

¹³⁵⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1004, 26/07/1945, σ. 2

¹³⁵¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1004, 26/07/1945, σ.1

¹³⁵² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1006, 09/08/1945, σ. 2

¹³⁵³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1012, 11/10/1945, σ. 4

¹³⁵⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1013, 18/10/1945, σ. 1

¹³⁵⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1015, 01/11/1945, σ. 2

με το γενικό σύνθημα "Όλοι στις θέσεις μας για να μπορέσουμε να κερδίσουμε το σκοπό μας"». ¹³⁵⁶

Τον Μάρτιο του 1946 καταγράφηκε η δολοφονία του Προέδρου Ατραπού Χ. Ρίμπα από Οχρανίτες, με πιθανή συνεργασία κομμουνιστών. ¹³⁵⁷ Τον ίδιο μήνα ο Γ.Α. γράφει στο «Έθνος» για την εξάρθρωση ληστρικής «συμμορίας» Οχρανιτών, η οποία δρούσε στο λεκανοπέδιο της Φλώρινας. Η «συμμορία» αποτελούνταν από δέκα Βούλγαρους Οχρανίτες οι οποίοι είχαν διαπράξει πολλές ληστείες, ζωοκλοπές και εκβιασμούς. Κατά τη ληστεία τους μάλιστα στην οικία της Ε. Σ. στο Αμμοχώρι με την απειλή πολεμικών όπλων και κατόπιν κακοποιήσεως της, οι ληστές αφαίρεσαν είδη ρουχισμού και χρήματα. Τελικά ο διοικητής της υποδιοικήσεως Χωροφυλακής Ταγματάρχης Φουλεδάκης Μιχ., κατόπιν υποδείξεων του Σταθμάρχη Μεσονησίου ενωμοτάρχη Κ. Δ., κατόρθωσε να συλλάβει τους δράστες, στους οποίους βρέθηκαν τα κλοπιμαία και ο οπλισμός που χρησιμοποίησαν. Εκ παραλλήλου, γράφει η εφημερίδα πως διαλευκάνθηκαν κλοπές που είχαν γίνει και στο παρελθόν. ¹³⁵⁸

Τη νύχτα της 28ης Μαρτίου 1946, γράφει το «Έθνος» πως ακούστηκαν δύο πυροβολισμοί σε βάθος 400 μέτρων από τη μεθόριο, εντός ελληνικού εδάφους και κοντά στο χωριό Νέο Καύκασο. Νεκρός έπεσε ο Χ. Τ. κάτοικος Σκοπού. Το δημοσίευμα πληροφορούσε πως τον πυροβόλησε Βούλγαρος «κομιτατζής» που δεν ονομαζόταν πλέον «κομιτατζής» αλλά φορούσε κόκκινο σκούφο με σφυροδρέπανο και νόμιζε ότι με το νέο μασκάρωμα εξυπηρετούσε καλύτερα την πατρίδα του τη Βουλγαρία. ¹³⁵⁹ Επίσης στη στήλη «Σημειώματα» έκανε λόγο για την εμφάνιση Οχρανιτών στην ύπαιθρο με καταγωγή από τα γύρω χωριά. Για να ησυχάσει ο τόπος, πρότεινε η εφημερίδα να εφαρμοστεί ο νόμος «περί ληστείας». Ταυτόχρονα ανέφερε ότι στις 9 Απριλίου 1946, δύναμη μεταβατικού αποσπάσματος Φλώρινας και του Σταθμού Χωροφυλακής Κάτω Υδρούσας συνεπλάκη με 11μελή βουλγαρική «συμμορία» σε περιοχή κοντά στο χωριό Τριανταφυλλιά. Κατά τη συμπλοκή από τους «συμμορίτες» σκοτώθηκε ο Θ. Σ. από τον Ατραπό και τραυματίστηκαν άλλοι δύο. Οι υπόλοιποι «συμμορίτες» κατευθύνθηκαν προς την Καστοριά και προς Κ. Υδρούσα, Λεπτοκαρυά και Κολχική. ¹³⁶⁰

¹³⁵⁶ Εφημερίδα «Εκπαιδευτικός Ακρίτας», αρ. φ. 19, 07/01/1946, σελ. 2

¹³⁵⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1019, 01/03/1946, σ. 3.

¹³⁵⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1020, 20/03/1946, σ. 2.

¹³⁵⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1026, 19/04/1946, σ. 2.

¹³⁶⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1025, 12/04/1946, σ. 2.

Την Κυριακή στις 28 Απριλίου 1946 συμμορία Οχρανοκομμουνιστών της περιοχής μεταξύ Φανού και Ξινού Νερού, συνεπλάκη με τον Σταθμάρχη του Ξινού Νερού, Ν. και έναν χωροφύλακα. Χάρη του ανθυπασπιστή η «συμμορία» τράπηκε σε φυγή. Στο σημείο συμπλοκής κατέφτασε ο Υπασπιστής Χωροφυλακής Αμυνταίου, Μπαμπούρης και ακολούθησε η καταδίωξη τους στο δάσος του «Ράδοσι», μεταξύ Ξ. Νερού-Νυμφαίου-Φλαμπούρου. Μετά από δύο μέρες και ενώ συνεχίζονταν οι εκκαθαρίσεις στην περιοχή, ξέσπασε νέα συμπλοκή μεταξύ των «συμμοριτών» και του αποσπάσματος. Κατά τη σύγκρουση ο χωρ/κας Γ. Παπαφιλόπουλος και ο Εθνοφύλακας Μιχάλης Ελευθέριος με καταγωγή και οι δύο από την Πελοπόννησο, και ανήκοντες στο Αστυνομικό Τμήμα Ξ. Νερού, έπεσαν σε ενέδρα τους. Στον τόπο της συμπλοκής βρέθηκε νεκρός ο χωροφύλακας Παπαφιλόπουλος έχοντας δεμένα τα χέρια του με καλώδιο. Ο δε Μιχάλης, ανέφερε το δημοσίευμα είχε εξαφανιστεί. Ο νεκρός μεταφέρθηκε αμέσως στο Ξ. Νερό όπου και κατέφτασε ο Ανώτερος Διοικητής Δ. Μακεδονίας. Στον τόπο της συμπλοκής βρέθηκε πολεμικό υλικό βουλγαρικής και ρωσικής ταυτότητας, γιουγκοσλαβικά κομμουνιστικά έντυπα, έγγραφα του Κ.Κ..Ε και Κ.Κ.Μ. κ.α. Το απόγευμα της επόμενης μέρας ο Υπ/στη Μπαμπούρης, σε περιπολία που εκτελούσε με άλλους τέσσερις χωροφύλακες στη θέση «Πηγή του Γιάννη» και βρισκόμενος σε μια χαράδρα, δέχθηκε ριπές μυδραλίων. Κατά τη συμπλοκή μπόρεσε να καταμετρήσει τη συμμορία που αποτελούνταν από 24 άντρες και μια γυναίκα. Επίσης έγραφε η εφημερίδα ότι βρέθηκε καταματωμένη η περισκελίδα του Εθνοφύλακα Μιχάλη χωρίς όμως να βρεθεί το σώμα του. Από τα στοιχεία αυτά εικάζεται ότι αυτός κατακρεουργήθηκε. Την επόμενη μέρα στο Ξ. Νερό έγινε η κηδεία του χωροφύλακα Παπαφιλόπουλου παρουσία του Νομάρχη Καντζά, των Στρατιωτικών αρχών και των Αρχών της Χωροφυλακής Αμυνταίου, οι οποίοι κατέθεσαν στεφάνια αποδίδοντας τιμές στον πεσόντα.¹³⁶¹ Μετά μια βδομάδα βρέθηκε το σώμα ενός νεκρού Οχρανίτη που συμμετείχε στη συμπλοκή.¹³⁶²

Τον Μάιο σημειώθηκε επίσης βουλγαρική επίθεση στο φυλάκιο Μικρολίμνης. Έγινε όμως γρήγορα αντιληπτή και μετά τους πρώτους πυροβολισμούς οι επιτιθέμενοι τράπηκαν σε φυγή χωρίς να υπάρξουν θύματα. Τον ίδιο μήνα καταγράφηκε στον Τύπο η σφαγή του προέδρου και του αγροφύλακα του χωριού Τυρνόβου από βουλγαρική «συμμορία» καθώς και η απαγωγή δύο ακόμη κατοίκων του χωριού. Αλλά και στο Αρμενοχώρι αγνοείται η τύχη του Ι. Θ. μετά την απαγωγή

¹³⁶¹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1027, 03/05/1946, σ. 1.

¹³⁶² Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1028, 10/05/1946, σ. 2.

του από μέλη της Οχράνα. Μετά μια εβδομάδα το «Έθνος» γράφει πως βρέθηκε ένα χιλιόμετρο έξω από το Αρμενοχώρι, το κατακρεουργημένο σώμα του Δ. Θ., που και αυτός είχε απαχθεί από Εαμοκομμουνιστές. Στην κηδεία του παρέστησαν οι Αρχές της Φλώρινας.¹³⁶³ Επίσης το τελευταίο δεκαήμερο του Μαΐου «συμμορία» ενόπλων εισέβαλε στο χωριό Παλαίστρα και συνέλαβε τον Κ. Μ.. Την επομένη βρέθηκε νεκρός έξω από το χωριό του. Ακόμα τη νύχτα της 18ης Μαΐου πολυμελής «συμμορία» επέδραμε εναντίον του στρατιωτικού φυλακίου Αγ. Γερμανού. Έγινε όμως αμέσως αντιληπτή από τους άντρες του φυλακίου και ετράπη σε φυγή με τους πρώτους πυροβολισμούς. Επιπλέον στον Πολυπόταμο, κατά την διάρκεια περιπολίας τους, άντρες του σταθμού χωροφυλακής έπεσαν σε ενέδρα «συμμοριτών» και από τους πυροβολισμούς τραυματίστηκαν δύο χωροφύλακες. Τέλος βουλγαρική συμμορία επιτέθηκε εναντίον του φυλακίου της σιδηροδρομικής γέφυρας Ξ. Νερού. Η «συμμορία» τράπηκε επίσης σε φυγή μετά από λίγους πυροβολισμούς.¹³⁶⁴ Στη στήλη «Σημειώματα» του «Έθνους» αναφέρεται πως σε καταφύγια «συμμοριτών» βρέθηκαν τρόφιμα και υλικό, ρουχισμός και υπόδηση από την Ούνρα που διανεμήθηκαν στην ύπαιθρο. Οι κατά τόπους επιτροπές, έγραφε η εφημερίδα, όφειλαν να παρακολουθούν όλους εκείνους οι οποίοι θα τολμούσαν στο εξής να ενισχύσουν τους εγκληματίες της υπαίθρου με τα είδη της Ούνρας.¹³⁶⁵

Στη συνέχεια στις αρχές Ιουνίου του 1946 καταγράφεται συμπλοκή ανάμεσα σε απόσπασμα της Χωροφυλακής με πενταμελή βουλγαρική «συμμορία» έξω από το Αρμενοχώρι. Αποτέλεσμα της σύγκρουσης, που διήρκησε 2 ώρες, ήταν η εξόντωση όλης της «συμμορίας», η οποία αποτελούνταν από τους Ε. Κ. από την Βεύη, τον Σ. Κ. από την Σκοπιά, τον Τ. Σ. από τον Παπαγιάννη και Π. Μ. από το Αρμενοχώρι. Το πέμπτο μέλος της «συμμορίας» η Σ. Ζ. από τη Βεύη συνελήφθη και τα πτώματα των φονευθέντων μεταφέρθηκαν στη Φλώρινα. Την ίδια μέρα σημειώθηκε συμπλοκή κοντά στον Πολυπόταμο με αποτέλεσμα να σκοτωθεί ο αρχηγός της «συμμορίας» Π. Μ. από τον Πολυπόταμο. Επίσης στη θέση Πιπερίτσα της Άρνισας μικτό απόσπασμα 16 ανδρών συνεπλάκη με «συμμορία» νοφιτών αποτελούμενη από 32 μέλη. Η «συμμορία» εισήλθε από τη Γιουγκοσλαβία. Κατά τη συμπλοκή σκοτώθηκαν τέσσερις «συμμορίτες» και άλλοι δύο τραυματίστηκαν, ενώ από το απόσπασμα των ανδρών κανένας δεν έπαθε τίποτα. Στη θέση που κατείχαν οι «συμμορίτες»

¹³⁶³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1029, 17/05/1946, σ. 2.

¹³⁶⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1030, 24/05/1946, σ. 2.

¹³⁶⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1031, 31/05/1946, σ. 2.

συνελήφθηκαν δύο τραυματίες και βρέθηκε οπλισμός και πυρομαχικά. Αμέσως κινητοποιήθηκαν αποσπάσματα προς την περιοχή όπου κατέφυγε η «*συμμορία*» με την ελπίδα να την εξοντώσουν ολοκληρωτικά.¹³⁶⁶ Επίσης στον Αετό Αμυνταίου «*συμμορίτες*» απήγαγαν τον Πρόεδρο του χωριού Γ. Μαύρο και το αγροφύλακα Σ. Σ.. Οι αντάρτες αφαίρεσαν από το σχολείο είδη του μαθητικού συσσιτίου. Μετά από λίγο κατέφτασε μεταβατικό απόσπασμα για την καταδίωξη τους και συνεπλάκη μαζί τους. Λόγω όμως του σκότους η «*συμμορία*» κατόρθωσε να διαφύγει παίρνοντας μαζί της τους δύο απαχθέντες των οποίων η τύχη αγνοούνται.¹³⁶⁷ Ακόμη στις 17 Ιουνίου στο χωριό Οξυά- και Μικρολίμνη Πρεσπών ένοπλοι έλαβαν δια της βίας τρόφιμα. Στην ίδια σελίδα το «*Εθνος*» σε άρθρο του τόνιζε τότε την ανάμιξη του Κ.Κ.Ε. και της Γιουγκοσλαβίας στη δράση των «*συμμοριών*». Τόνιζε πως αυτή είναι που διοργάνωνε, όπλιζε και έδινε άσυλο στους «*εγκληματίες*».¹³⁶⁸

Στις 22 Ιουλίου πραγματοποιήθηκαν δύο επιδρομές βουλγαρικών «*συμμοριών*» από γιουγκοσλαβικό έδαφος. Μια από το Μοναστήρι με κατεύθυνση προς την Κλαδοράχη και η άλλη από τον Αγ. Γερμανό με αρχηγό τον Χ. Σ.. Η πρώτη επιτέθηκε εναντίον του σταθμού χωροφυλακής των Κ. Κλειών και Αγ. Παρασκευής. Αποκρούστηκε όμως και κατέφυγε σε γιουγκοσλαβικό έδαφος. Οι Σέρβοι νομίζοντας ότι είναι Έλληνες πυροβόλησαν και φόνευσαν αρκετούς. Άλλη δμελής «*συμμορία*» προσπάθησε να εισέλθει από το Κρατερό καταδιώχτηκε όμως από τους κατοίκους. Το μόνο που κατάφερε η «*συμμορία*» του Χ. Σ. ήταν να σταματήσει το αυτοκίνητο που εκτελούσε την συγκοινωνία Φλώρινας –Αγ. Γερμανού και να απαγάγει τον κλητήρα Μπέγο τον οποίο και εκτέλεσε. Το πτώμα του παρ' όλες τις έρευνες δε βρέθηκε. Η «*συμμορία*» καταδιωκόμενη από τα αποσπάσματα συνεπλάκη με αυτά στην τοποθεσία Σφήκα προς την Βέρμπα. Το αποτέλεσμα ήταν ο τραυματισμός πέντε «*συμμοριτών*», ένας από αυτούς συνελήφθη, υπέκυψε όμως αργότερα στα τραύματα του, ενώ οι άλλοι τέσσερις διέφυγαν σε αλβανικό έδαφος. Τέλος στις 23 Ιουλίου οι κάτοικοι της Φλώρινας, έγραφε η εφημερίδα, ξυπνούν με πυκνούς πυροβολισμούς που σημειώθηκαν λίγα χιλιόμετρα έξω της πόλης στη θέση Μοντεσνίτσης (Πρώτης). Στρατιωτικό απόσπασμα συνεπλάκη με τετραμελή βουλγαρική «*συμμορία*» αποτελούμενη από Τ. Γ., Α. Γ., Α. Τ. από το Τρίβουνο και Γ. Γ. από το Μπούφι. Οι

¹³⁶⁶ Εφημερίδα «*Εθνος*», αρ. φ. 1032, 07/06/1946, σ. 2.

¹³⁶⁷ Εφημερίδα «*Εθνος*», αρ. φ. 1032, 07/06/1946, σ. 2.

¹³⁶⁸ Εφημερίδα «*Εθνος*», αρ. φ. 1034, 21/06/1946, σ. 2.

«συμμορίτες» κατάφεραν να εξαφανίσουν τον οπλισμό τους και τα μόνα που βρέθηκαν ήταν κάποια έγγραφα μεγάλης σπουδαιότητας.¹³⁶⁹

Στο τέλος του μήνα, στα πρακτικά του Δήμου καταγράφηκε η διατύπωση συλλυπητηρίου ψηφίσματος για το θάνατο του Ταγματάρχη Χωροφυλακής Μιχαήλ Φουλεδάκη. Σύμφωνα με αυτό εξαιρείται το ήθος του εκλιπόντος και αναφέρεται ότι σκοτώθηκε από εχθρούς της πατρίδας, σε μάχη στο Βίτσι. Σύμφωνα με το ψήφισμα αποφασίστηκε: α) η κηδεία να γίνει δημοσία δαπάνη, β) να παρασταθεί σ' αυτήν σύσσωμο το Δημοτικό Συμβούλιο και να καταθέσει στεφάνι, γ) να συνοδεύσει την κηδεία η Φιλαρμονική του Δήμου και δ) να εκφραστούν συλλυπητήρια στην οικογένειά του.¹³⁷⁰

Σύμφωνα με δημοσιεύματα το ίδιο γεγονός περιγράφεται ως εξής: τον Ιούλιο και τον Αύγουστο του 1946, η καταδίωξη των «συμμοριών» συνεχιζόταν σε όλη την επικράτεια, αλλά και στην περιφέρεια της Φλώρινας. Στις 26 Ιουλίου στους πρόποδες του Βιτσιού διαδραματίστηκε σκληρή συμπλοκή μεταξύ ενός αποσπάσματος στρατού και χωροφυλακής με οχρανοκομμουνιστική «συμμορία». Το τοπικό απόσπασμα κατάφερε να εκτοπίσει τους «συμμορίτες» σε φυγή. Υπήρξαν αρκετοί τραυματίες και από τις δύο πλευρές μεταξύ των οποίων ο Ν. και ο γιατρός Ν.. Στη μάχη που διεξήχθη σκοτώθηκε ο διοικητικής υποδιοικήσεως Χωροφυλακής Φλώρινας Μιχαήλ Φουλεδάκης και ένας ακόμη στρατιώτης. Οι «συμμορίτες» καταδιωκόμενοι συνεπλάκησαν με απόσπασμα και στην Καστοριά όπου, αφού απώλεσαν μέρος των δυνάμεων τους διασκορπίστηκαν στη γύρω περιοχή. Το ίδιο συνέβη και στην Κλεισούρα, όπου και εκεί τράπηκαν σε φυγή εγκαταλείποντας στο πεδίο της μάχης αρκετούς νεκρούς και τραυματίες.¹³⁷¹ Το «Έθνος» σε άλλη στήλη του έγραφε για τον διοικητή της Χωροφυλακής: *«Ο ταγματάρχης Φουλεδάκης, με καταγωγή από το Κατωχώρι Λασιθίου Κρήτης, ανέλαβε υπηρεσία ως Διοικητής της Υποδιοικήσεως Φλώρινας πριν έξι μήνες. Σε αυτό το βραχύ διάστημα έλαβε μέρος σε πολλές επιχειρήσεις σαν απλός στρατιώτης. Σκοτώθηκε σε επιχείρηση στο Βίτσι στις 26 Ιουλίου όπου και εμάχετο στην πρώτη γραμμή. Μία σφαίρα από χέρι προδότη τον βρήκε στο κεφάλι και έπεσε νεκρός»*. Η κηδεία του έγινε με δημόσια δαπάνη από τον Δήμο Φλώρινας όπου παρέστησαν οι πολιτικές και στρατιωτικές Αρχές της Ελλάδας και της Αγγλίας και πολιτικά πρόσωπα. Εκφωνήθηκαν επικήδειοι λόγοι προς τιμή του

¹³⁶⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1039, 22/06/1946, σ. 2.

¹³⁷⁰ Πρακτικά Δ.Σ Φλώρινας, άνευ αριθμού, 28-07-1946.

¹³⁷¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1040, 02/08/1946, σ. 2.

και κατατέθηκαν στεφάνια από τις Αρχές και τους συλλόγους της πόλης. Τον νεκρό οι επίσημοι και ο λαός συνόδευσαν μέχρι την τελευταία του κατοικία όπου του αποδόθηκαν οι τελευταίες τιμές.¹³⁷² Σε συνεδρίαση του Δ.Σ. Φλώρινας αποφασίστηκε η ανέγερση μνημείου του ταγματάρχη Μιχαήλ Φουλεδάκη, με δαπάνες του Δήμου Φλώρινας.¹³⁷³ Ο θάνατος του έδωσε αφορμή να ξεσπάσουν συγκρούσεις στον τοπικό Τύπο. Η εφημερίδα Νίκη μιλά για εκμετάλλευση του γεγονότος τόσο από τον Δεξιό Τύπο όσο και από πολιτευτές, όπως ο Γ. Μόδης, με τη δημοσίευση λόγου του στο «Έθνος» (αρ. φ. 1040, 02-08-1946). Συγκεκριμένα η Νίκη έγραφε:

Οι Λαοπρόβλητοι, οι δοσίλογοι και όλο τους το σινάφι θέλησαν να εκμεταλλευτούν πολιτικά τον φόνο του Υποδ/τη Χωρ/κής Ταγματάρχη Φουλεδάκη που έπεσε στο Βίτσι σε συμπλοκή με καταδιωκομένους. Έτσι λοιπόν άδραξαν την ευκαιρία και ρίχτηκαν λυσσασμένα πάνω στο ΕΑΜ και το ΚΚΕ. [...] Σ' απάντηση των εμπρηστών του εμφυλίου σπαραγμού το ΕΑΜ καλεί όλον τον κόσμο δεξιούς του κέντρου και αριστερούς αξιωματικούς και χωροφύλακες να δουν τα αποτελέσματα της ταχτικής του διχασμού που καλλιεργούν οι «λαοπρόβλητοι», ο Μόδης και η παρέα του. [...] Και για να σταματήσει το κακό ένας δρόμος υπάρχει και ο δρόμος αυτός είναι της Συμφιλίωσης.¹³⁷⁴

Ενώ δύο εβδομάδες αργότερα στο «Έθνος» δημοσιεύθηκε επιστολή της χήρας Φουλεδάκη με την οποία διέψευδε τη φήμη ότι σε τηλεγράφημα της έγραψε ότι ο σύζυγος της σκοτώθηκε άδικα μαχόμενος προς υποστήριξη εδάφους που ανήκει στη Βουλγαρία. Για τη διάψευση της φήμης αυτής η Χωροφυλακή δημοσίευσε το τηλεγράφημα στο οποίο η χήρα Φουλεδάκη έγραφε ότι λυπόταν γιατί δεν είχε και γιο για να τον στείλει να υπερασπιστεί την Μακεδονία.¹³⁷⁵

Σε επόμενο φύλλο του, το «Έθνος» πληροφορούσε τους αναγνώστες για τη συνέχιση των καταδιώξεων των «συμμοριών», η οποία συνεχιζόταν με ικανοποιητικά αποτελέσματα. Οι «συμμορίες», έγραφε, συμπύσσονται προς τον Βορρά και

¹³⁷² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1040, 02/08/1946, σ. 1.

¹³⁷³ Πρακτικά Δ.Σ Φλώρινας, άνευ αρ., 13-08-1945.

¹³⁷⁴ Εφημερίδα «Νίκη», αρ. φ. 33, 03/08/1946, σ. 1.

¹³⁷⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1043, 23/08/1946, σ. 2.

καταφεύγουν σε αλβανικό και γιουγκοσλαβικό έδαφος.¹³⁷⁶ Παρ' όλα αυτά στις αρχές του μήνα, βουλγαρική «*συμμορία*» επιχείρησε να εισβάλλει στο ελληνικό έδαφος από το 55^ο φυλάκιο. Έγινε όμως αντιληπτή από τους άντρες του φυλακίου και έπειτα από δίωρη μάχη που δόθηκε έφυγε αφήνοντας πίσω της νεκρούς και τραυματίες.¹³⁷⁷ Το ίδιο συνέβη και στο Σταθμό Χωροφυλακής Μεσοχωρίου και εκεί οι «*συμμορίτες*» καταδιωκόμενοι, από τους άντρες της χωροφυλακής, εισήλθαν σε γιουγκοσλαβικό έδαφος.¹³⁷⁸ Δεν έλειψαν όμως και οι απαγωγές κατοίκων κατά τη διάρκεια του Αυγούστου. Στο 6^ο χιλιόμετρο (προς Πρέσπα) άγνωστοι απήγαγαν τον Θ. Α. ο οποίος, όπως σχολίαζε το «*Έθνος*», τύχαινε να ήταν πατέρας χωροφύλακα και βρισκόταν στο δάσος της περιοχής για ξύλευση.¹³⁷⁹ Το ίδιο έγινε και στο Μπούφι, όταν δύο άγνωστοι ένοπλοι απήγαγαν τον αγροφύλακα του χωριού Χ. Θ. και έκτοτε η τύχη του αγνοούνταν.¹³⁸⁰

Τον Σεπτέμβριο του 1946 και συγκεκριμένα το πρωί της Κυριακής (1/9/1946), σημειώθηκε επίθεση από Εαμβουλγαρική «*συμμορία*» 150 ανδρών εναντίον του σταθμού χωροφυλακής Τριανταφυλλιάς, με σκοπό την κατάληψη του σταθμού και την αιχμαλωσία των δώδεκα χωροφυλάκων που βρίσκονταν υπό τη διοίκηση του ενωμοτάρχη Σ. Σταυρόπουλου. Η μάχη διήρκησε 7 ώρες. Οι «*συμμορίτες*» χρησιμοποίησαν βαρύ οπλισμό, πολυβόλα ξένης προέλευσης και εμπρηστικές βόμβες. Αποτέλεσμα της συμπλοκής ήταν ο τραυματισμός του ενωμοτάρχη, δύο χωροφυλάκων και δύο πολιτών. Οι απώλειες των «*συμμοριτών*» ήταν 3-4 νεκροί και ισάριθμοι τραυματίες. Αποτεφρώθηκαν επίσης 2 κατοικίες του χωριού, ο σταθμός και 3-4 αχυρώνες.¹³⁸¹ Τον ίδιο μήνα καταγράφηκε ο θάνατος από «*αναρχοκομμουνιστές*» του άλλοτε διοικητή χωροφυλακής Φλώρινας ταγματάρχου Ι. Σωτηρίου και δεκατριών χωροφυλάκων, καθώς και η επίθεση πολυμελούς «*συμμορίας*» στην καλύβα Καλογερίτσας έξω από την πόλη της Φλώρινας, για την αφαίρεση προβάτων.¹³⁸²

Τον Οκτώβριο του 1945 στο «*Έθνος*» δημοσιεύθηκε η συνεργασία των χωρικών με την Χωροφυλακή για την αντιμετώπιση των «*συμμοριών*». Ως παράδειγμα ανέφερε το Παρόρι που κατόρθωσε έτσι τη σύλληψη πολυμελούς

¹³⁷⁶ Εφημερίδα «*Έθνος*», αρ. φ. 1041, 23/08/1946, σ. 2.

¹³⁷⁷ Εφημερίδα «*Έθνος*», αρ. φ. 1041, 09/08/1946, σ. 2.

¹³⁷⁸ Εφημερίδα «*Έθνος*», αρ. φ. 1042, 16/08/1946, σ. 2.

¹³⁷⁹ Εφημερίδα «*Έθνος*», αρ. φ. 1041, 09/08/1946, σ. 2.

¹³⁸⁰ Εφημερίδα «*Έθνος*», αρ. φ. 1042, 16/08/1946, σ. 2.

¹³⁸¹ Εφημερίδα «*Έθνος*», αρ. φ. 1045, 06/09/1946, σ. 2.

¹³⁸² Εφημερίδα «*Έθνος*», αρ. φ. 1047, 20/09/1946, σ. 2.

«συμμορίας».¹³⁸³ Ενώ, σε επόμενο άρθρο της η εφημερίδα έγραφε πως η Κυβέρνηση κατάληξε στην απόφαση να αναθέσει την εξόντωση των «συμμοριών» στους εθνικόφρονες πολίτες σε συνεργασία με όργανα της Ασφάλειας και κατάρτιζε νόμο «περί τοπικής επιστρατεύσεως νομιμοφρόνων πολιτών».

Παράλληλα τον ίδιο μήνα σημειώθηκε απαγωγή της Ι., συζύγου του Σ. Ν. και κατοίκου Ατραπού, από Νοφική «συμμορία».¹³⁸⁴ Εξαιτίας τέτοιων απαγωγών, των επιθέσεων ανταρτών και γενικότερα της επικίνδυνης κατάστασης που επικρατούσε στο χωριό οι κάτοικοι του κατέφυγαν στη Φλώρινα. Εκεί με επιστολή τους στο «Έθνος» διέψευδαν δημοσίευμα της «Φωνής του Λαού» κατά το οποίο «ο Νομάρχης Φλώρινας έδειξε αδράνεια και τους έδωξε όταν του ζήτησαν βοήθεια». «Αυτά είναι κακόβουλα δημοσιεύματα και δεν ανταποκρίνονται στην αλήθεια», γράφουν στο «Έθνος». Ο Νομάρχης Τουσιάδης στάθηκε δίπλα τους δίνοντας τρόφιμα, στέγαση και κλινοσκεπάσματα. Την ίδια φροντίδα δέχτηκαν και από τις στρατιωτικές και αστυνομικές Αρχές. Τέλος δήλωναν, μέσω του δημοσιεύματος, πως κανένας από τον Ατραπό δεν ανέφερε στην «Φωνή του Λαού» οτιδήποτε εναντίον του Νομάρχη Φλώρινας.¹³⁸⁵

Τον Οκτώβριο του 1946 σκοτώθηκε ο Καπετάν Κεραυνός, Χρ. Αποστολίδης. Ο δασοφύλακας της κοινότητας της Σκοπιάς Σ. Γ., ενώ βρισκόταν στους μύλους του χωριού λόγω της υπηρεσίας του, βρέθηκε αντιμέτωπος με «συμμορίτες» υπό τον Καπετάν Κεραυνό, ο οποίος προσπάθησε να τον συλλάβει. Ο δασοφύλακας πυροβόλησε με το περίστροφο του εναντίον του Κεραυνού τον οποίο και σκότωσε. Στη συνέχεια οι υπόλοιποι «συμμορίτες» δολοφόνησαν τον δασοφύλακα ενώ το πτώμα του Κεραυνού μεταφέρθηκε στη Φλώρινα όπου και τέθηκε σε κοινή θέα,¹³⁸⁶ στο προαύλιο του Αστυνομικού τμήματος Φλώρινας.¹³⁸⁷

Αξίζει, επίσης, να αναφερθεί το δημοσίευμα του «Έθνους», στο οποίο καταγράφεται ληστεία που σημειώθηκε στην Ελασσόνα και αφορά εμπόρους της Φλώρινας. Συγκεκριμένα στη θέση Βουβάλα της Ελασσόνας, γράφει το δημοσίευμα, αναρχικοί λήστεψαν εννέα αυτοκίνητα που προέρχονταν από την Αθήνα. Ένα από αυτά είχε προορισμό τον Μ. στη Φλώρινα. Μεταξύ των θυμάτων των

¹³⁸³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1049, 04/10/1946, σ. 2.

¹³⁸⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1050, 11/10/1946, σ. 2.

¹³⁸⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1052, 25/10/1946, σ. 2.

¹³⁸⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1051, 18/10/1946, σ. 2.

¹³⁸⁷ http://kokkinosfakelos.blogspot.com/2012/05/blog-post_02.html. Ιστορικό, πολιτικό Blog για την ιστορία της διεθνούς και ελληνικής αριστεράς. (21/3/2019).

«αναρχοκομμουνιστών» συγκαταλέγεται ο έμπορος της πόλης Ι. Μ., από τον οποίο αφαίρεσαν εμπορεύματα μεγάλης χρηματικής αξίας, ενώ μικρότερης αξίας αφαιρέθηκαν από τον ωρολογοποιό Λ.¹³⁸⁸

Με αφορμή το περιστατικό και εξαιτίας της όλης κατάστασης που επικρατούσε στη γύρω περιοχή το άρθρο του τοπικού Τύπου ανέφερε ότι οι «συμμορίες» μετατράπηκαν σε «ληστρικές». Συνέχιζε γράφοντας ότι οι «βουλγαροκομμουνιστικές συμμορίες» καταδιωκόμενες από τα αποσπάσματα είχαν περιέλθει σε δεινή επισιτιστική θέση και ότι για να εξοικονομήσουν τρόφιμα κατέφευγαν σε συστηματικές ληστείες εκβιάζοντας τους κατοίκους της υπαίθρου και τους ανύποπτους ταξιδιώτες. Ανέφερε εξάλλου πως «συμμορία» σταμάτησε το αυτοκίνητο που εκτελούσε δρομολόγιο Φλώρινας – Αγ. Γερμανό Πρεσπών στο 16ο χιλιόμετρο. Οι «συμμορίτες» αφού έλεγξαν τις ταυτότητες των επιβατών, αφαίρεσαν απ' αυτούς χρήματα και τρόφιμα. Κακοποίησαν και απογύμνωσαν τον ανθυπίατρο Α. και συνέλαβαν πρόσφυγα Χ. Α. από τον Αγ. Γερμανό τον οποίο και εκτέλεσαν. Παρόμοιο περιστατικό συνέβη και στην Έδεσσα, όταν πολυμελής «συμμορία» έστησε ενέδρα στη στάση Μωχαρέμ του Άγρα και λήστεψαν έξι αυτοκίνητα με εμπορεύματα. Δύο από αυτά μετέφεραν εμπορεύματα με προορισμό τη Φλώρινα και αλάτι για το Μονοπώλιο της πόλης.¹³⁸⁹

Τον Νοέμβριο του 1946 σκοτώθηκε ο Καπετάν Αυγερινός, Γιάννης Παπαδόπουλος.¹³⁹⁰ Το δημοσίευμα του «Εθνους» ανέφερε πως :

Τη νύχτα της Τρίτης 12 Νοεμβρίου 1946, ο αρχισυμμορίτης Αυγερινός εισήλθε στο χωριό Αγ. Βαρθολομαίος με συμμορία 40 ατόμων για να προμηθευτεί τρόφιμα. Έγινε όμως αντιληπτός από τους κατοίκους και

¹³⁸⁸ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1052, 25/10/1946, σ. 2.

¹³⁸⁹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1053, 01/11/1946, σ. 2.

¹³⁹⁰ Ο αγωνιστής Γιάννης Παπαδόπουλος (Αυγερινός) από το Αμμοχώρι Φλώρινας, στον πόλεμο του 1940, αν και είχε πέντε παιδιά, πήγε εθελοντής στο Μέτωπο. ΕΛΑΣίτης, στην Κατοχή, ήταν επικεφαλής του λόχου που συγκροτήθηκε από Ρώσους αιχμαλώτους των Γερμανών, οι οποίοι κατόρθωσαν να δραπετεύσουν και να καταφύγουν στον ΕΛΑΣ. Ο λόχος αυτός ανέπτυξε σημαντική δράση ενάντια στους κατακτητές στην περιοχή της Φλώρινας.

Στον Εμφύλιο, πολύ νωρίς ο Γιάννης Παπαδόπουλος κατέφυγε στο ΔΣΕ. Στις 13 Νοέμβρη 1946 κατέβηκε με την ομάδα του στο χωριό Άγιος Βαρθολομαίος Φλώρινας, για να συγκεντρώσουν τρόφιμα και άλλα εφόδια. Προδόθηκαν, η ομάδα του έφυγε, αλλά τον Γιάννη Παπαδόπουλο τον δολοφόνησαν χωροφύλακες την ώρα που έβγαινε από το σπίτι του προέδρου του χωριού, όπου είχε περάσει τη νύχτα. Μετέφεραν το πτώμα του στην πλατεία της Φλώρινας, με το σημείωμα: "Ο εξοντωθείς εις το χωριό Άγιος Βαρθολομαίος Φλωρίνης, ληστοσυμμορίτης καπετάν Αυγερινός "Παπαδόπουλος". Διετέλεσε επί σειράν μηνών αρχηγός μεγάλης Εαμοκομμουνιστικής συμμορίας και ανέπτυξε εξαιρετικήν τρομοκρατικήν δράσιν εις την περιοχήν Φλωρίνης". (Ριζοσπάστης, 19/09/1998, «Στη μνήμη των αγωνιστών», σελ 29). Στην: <https://www.rizospastis.gr/story.do?id=3741045> (21/3/2019).

ακολούθησε μάχη που διήρκησε αρκετές ώρες. Εντωμεταξύ κατέφτασε το μεταβατικό απόσπασμα και τον σκότωσε στην οικία του Προέδρου της κοινότητας. Το πτώμα του Αυγερινού μεταφέρθηκε στη Φλώρινα και τέθηκε σε κοινή θέα στον περίβολο του αστυνομικού τμήματος.¹³⁹¹

Αναφερόμενο το «Εθνος» στη δράση των ανταρτών έγγραφε πως ήταν εξαιρετική σε όλους τους τομείς. Συγκεκριμένα στο 10^ο χιλιόμετρο Φλώρινας – Πισοδερίου τριακονταμελής «*συμμορία*» έβαλε εναντίον αγγλικού αυτοκινήτου και τραυμάτισε σοβαρά μια γυναίκα. Στη συνέχεια απήγαγε τον οδηγό Λ. Τ. τον οποίο μετά από ώρες άφησε ελεύθερο. Επίσης η ίδια «*συμμορία*» συνέλαβε τον πρόεδρο της κοινότητας των Αλώνων μαζί με δύο συγχωριανούς του, τους οποίους αργότερα άφησαν ελεύθερους. Ο πρόεδρος όμως έκτοτε δεν έδωσε σημεία ζωής. Ακόμα στο 31^ο χιλιόμετρο της οδού Αμυνταίου - Καστοριάς δεκαπενταμελής «*συμμορία*» υπό τον Μ. και στην οποία συμμετείχε και μια γυναίκα συνέλαβε ένα αυτοκίνητο της Υ.Ε.Κ.Α., Υπηρεσία Εκμεταλλεύσεως Κρατικών Αυτοκινήτων, χωρίς όμως να κακοποιήσει τους επιβάτες από τους οποίους αφαίρεσε μόνο τα υποδήματα.¹³⁹²

Στο τέλος του ίδιου μήνα αναφέρει ότι μεγάλη «*συμμορία*», αποτελούμενη από 300 μέλη, υπό την αρχηγία των Γ. και Κ. ή Σλομπόντα, εισέβαλαν στο Νυμφαίο με σκοπό να λεηλατήσουν χωριό και να απαγάγουν τους δεκαέξι άνδρες της δύναμης του σταθμού. Όταν όμως επιτέθηκαν εναντίον τους βρήκαν ισχυρή αντίσταση, ενώ ταυτόχρονα κατέφθασαν ενισχύσεις από τη Φλώρινα και το Αμύνταιο και έτσι οι «*συμμορίτες*» αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν το χωριό παίρνοντας μαζί τους τα τρόφιμα του Νηπιοτροφείου. Οι «*συμμορίτες*» εξαιτίας της μανίας τους ξέσκισαν και ποδοπάτησαν την ελληνική σημαία του δημοτικού σχολείου. Κατά την συμπλοκή σκοτώθηκαν 5-6 «*συμμορίτες*». Στην ίδια στήλη καταγράφηκε και η καταστροφή της γέφυρας που βρίσκεται μεταξύ Αγίου Παντελεήμονος και Άρνισσας, με αποτέλεσμα να διακοπεί η συγκοινωνία και να παραμείνει η αμαξοστοιχία που εκτελούσε το δρομολόγιο στο Αμύνταιο.¹³⁹³

Για τις επιθέσεις που σημειώθηκαν στην περιοχή και ιδιαίτερα για τον Νοέμβριο του 1946, ο διπλωματικός συνεργάτης του Ρόιτερ από το Λονδίνο δήλωνε ότι ο φάκελος της ελληνικής κυβέρνησης, που είχε αποδεικτικά στοιχεία της ξένης

¹³⁹¹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1055, 15/11/1946, σ. 2.

¹³⁹² Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1055, 15/11/1946, σ. 1.

¹³⁹³ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1057, 29/11/1946, σ. 2.

ανάμιξης στην αναρχική δράση της Β. Ελλάδας, ενεχυριάστηκε στους πρεσβευτές των Η.Π.Α. και Μ. Βρετανίας από τον πρωθυπουργό Τσαλδάρη. Η ελληνική καταγγελία αφορούσε εννέα περιπτώσεις στις οποίες οι δράστες επεισοδίων αποσύρθηκαν σε αλβανικό έδαφος και τρεις στις οποίες διαπιστώθηκε η συμμετοχή Αλβανών υπηκόων. Όσον αφορά την Γιουγκοσλαβία, σε πάνω από είκοσι επεισόδια οι «*συμμορίτες*» κατέφυγαν σε γιουγκοσλαβικό έδαφος. Σε ένα από αυτά μάλιστα συμμετείχαν και Γιουγκοσλάβοι πολίτες. Σε δύο άλλα γεγονότα η υποχώρηση των Ελλήνων καλύφθηκε από τις γιουγκοσλαβικές αρχές της μεθορίου. Στα έγγραφα που αφορούσαν στη Γιουγκοσλαβία υπήρχαν λεπτομέρειες της μεγάλης επίθεσης κατά της ελληνικής φρουράς που έγινε τη νύχτα μεταξύ της 12ης και 13ης Νοεμβρίου.¹³⁹⁴

Τον Δεκέμβριο οι επιθέσεις συνεχίζονταν με τον ίδιο ρυθμό. Στις αρχές του μήνα και ενώ το αυτοκίνητο του πρατηρίου των Δημοσίων Υπαλλήλων μετέβαινε στο Πισοδέρι, έπεσε σε ενέδρα μεγάλης «*κομμουνιστικής συμμορίας*». Από αυτό αφαίρεσαν το κάλυμμα και άλλα εργαλεία. Την ίδια ώρα μικρή δύναμη στρατιωτών των Αλώνων που περιπολούσε στην περιοχή αντιλήφθηκε το γεγονός και άρχισε να βάλει κατά της «*συμμορίας*». Ακολούθησε συμπλοκή κατά την οποία σκοτώθηκε ο αρχηγός Σ. Σ. ή Καπετάν Μαύρος από τον Πολυπλάτανο, πάνω στον οποίο βρέθηκαν διάφορα επίσημα έγγραφα και ένας ακόμα άντρας, γράφει το δημοσίευμα, που έφερε ξένη στολή με τρία αστέρια. Από τους στρατιώτες σκοτώθηκε ο Ν. Λ.. Όταν πληροφορήθηκαν το συμβάν οι στρατιωτικές Αρχές έστειλαν ισχυρή στρατιωτική δύναμη στο σημείο και ακολούθησε μάχη μέχρι την επόμενη μέρα κατά την οποία οι «*συμμορίτες*» είχαν πολλές απώλειες. Σκοτώθηκαν είκοσι μέλη τους, ενώ οι υπόλοιποι διέφυγαν λόγω της πυκνής ομίχλης. Ανάμεσα στους νεκρούς υπήρξε και ένα στέλεχος του Κ.Κ.Ε., ο Ρ. Λ., από τη Βεύη. Κατά τη δεύτερη συμπλοκή σκοτώθηκε, επίσης, ο στρατιώτης Κ. Ε. Από τα στοιχεία που προέκυψαν υπολογίστηκε ότι η «*συμμορία*» αποτελούνταν από τριακόσια μέλη που εισήλθαν από την Σερβία κατά τις τελευταίες ημέρες. Η παρουσία της στην περιοχή, έγραφε το «*Έθνος*», αποσκοπούσε στο να αποσπάσει την προσοχή των στρατιωτικών Αρχών από το σημείο της Τζένας και εν καιρώ να δημιουργήσει τα ίδια στην περιφέρεια της Φλώρινας. Τέλος γράφει το δημοσίευμα, η κηδεία των δύο στρατιωτών έγινε με τιμές

¹³⁹⁴ Εφημερίδα «*Έθνος*», αρ. φ. 1056, 22/11/1946, σ. 2.

και κατάθεση στεφανιών στη Φλώρινα όπου και παρέστησαν οι πολιτικές και στρατιωτικές αρχές.¹³⁹⁵

Στο ίδιο φύλλο το «Έθνος» αναφέρει ότι μεγάλες «συμμορίες» εισέβαλαν στα χωριά της περιφέρειας. Συγκεκριμένα εκατό ένοπλοι επιτέθηκαν στο χωριό Τύρναβο και «συμμορία» αποτελούμενη από διακόσια μέλη στο χωριό Τρίγωνο για να κλέψει τρόφιμα. Εξακριβώθηκε ότι από τους είκοσι Καπεταναίους οι δεκαοκτώ ήταν δάσκαλοι «τους οποίους το Κράτος σπούδασε και άφησε στα χέρια των κομμουνιστών τα παιδιά του». Παράλληλα η εφημερίδα αναφέρεται στην απόφαση του Υπουργού Καλκάνη με την οποία αναστελλόταν η δίωξη των ένοπλων ομάδων. Συγκεκριμένα μέχρι τις 20 Δεκεμβρίου 1946 οι αρχηγοί ομάδων αποτελούμενων από δεκαπέντε τουλάχιστον μελών, έπρεπε να παρουσιαστούν στις Αρχές καθώς και τα μέλη τους και να παραδώσουν τον οπλισμό, τα πυρομαχικά, χειροβομβίδες κλπ.¹³⁹⁶ Τέλος κατέγραφε τη ληστεία φορτηγού αυτοκινήτου που σημειώθηκε στο δρόμο Αμυνταίου – Καστοριάς¹³⁹⁷ και την απαγωγή τριών στρατεύσιμων νέων, της κλάσεως 1936, από 20μελή «συμμορία» στο χωριό Τριανταφυλλιά.¹³⁹⁸

Τον Ιανουάριο του 1947 η δράση και οι επιδρομές των ανταρτών αυξήθηκαν ιδιαίτερα στις περιοχές Πρέσπας και Αμυνταίου. Από τις αρχές του μήνα δημοσιεύματα αναφέρουν ότι στα χωριά Φανός και Αγραπηδιές εισέβαλαν εκατό περίπου «συμμορίτες» που άρπαζαν ρούχα και τρόφιμα,¹³⁹⁹ ενώ επιδρομές εκδηλώθηκαν και στα χωριά Καρυές Πρεσπών και Νεοχωράκι όπου οι «συμμορίτες» αφαίρεσαν αρκετές ποσότητες τροφίμων. Ακόμα στον Αγ. Παντελεήμονα την 7η Ιανουαρίου, 6-7 «συμμορίτες» έφτασαν στο χωριό για τις ημέρες των εορτών. Έγιναν όμως αντιληπτοί από την αστυνομική δύναμη του χωριού και περικυκλώθηκαν στην εκεί κατοικία από την οποία και αμύνθηκαν. Το αποτέλεσμα ήταν η αποτέφρωση της οικίας, όπου και βρέθηκαν τα δύο πτώματα των «συμμοριτών», δύο όπλα και ένα Στεν, ενώ ένας ακόμα «συμμορίτης» συνελήφθη.¹⁴⁰⁰

Στη στήλη «Η Συμμοριακή Δράσις» του «Έθνους» αναφέρεται πως τις πρωινές ώρες της παρελθούσης Τρίτης κοντά στην Οξυά Πρεσπών χωροφύλακες έπεσαν σε ενέδρα «συμμοριτών». Σκοτώθηκαν ο υπενωμοτάρχης Λογογιάννης Ε. και οι

¹³⁹⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1058, 06/12/1946, σ. 2.

¹³⁹⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1058, 06/12/1946, σ. 2.

¹³⁹⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1059, 13/12/1946, σ. 2.

¹³⁹⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1060, 20/12/1946, σ. 2.

¹³⁹⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1061, 01/01/1947, σ. 3.

¹⁴⁰⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1062, 10/01/1947, σ. 2.

χωροφύλακες Ζαμπετάκης Ι. και Θεοδοσίου Δ.. Επίσης την ίδια μέρα στα Ασπρόγεια Αμυνταίου έλαβε χώρα σφοδρή συμπλοκή μεταξύ των δυνάμεων χωροφυλακής και στρατού και πολυμελούς «συμμορίας». Κατά τη μάχη που ακολούθησε σκοτώθηκαν επτά «συμμορίτες» και τραυματίστηκαν άλλοι δώδεκα, τους οποίους κατόρθωσαν να πάρουν μαζί τους. Από τις εθνικές δυνάμεις τραυματίστηκε ο χωροφύλακας, Μπαχαρίδης Χρ., από τη Λακκιά Αμυνταίου.

Τον ίδιο μήνα σε δημοσίευμα του το «Έθνος» καταγράφει την άφιξη Αμερικανού δημοσιογράφου στη Φλώρινα, ο οποίος δεν εμφανίστηκε στις Αρχές ως όφειλε αλλά ήρθε σε «παράνομη επαφή» στη Δροσοπηγή με τους εκεί παραχειμάζοντες αντάρτες-κομμουνιστές. Ακολούθως επισκέφτηκε νοφίτες από την Περικοπή Φλώρινας και κατέληξε στην Έδεσσα.¹⁴⁰¹

Η αναφορά στη δράση των ανταρτών τον πρώτο μήνα του 1947 τελειώνει με την δολοφονία δύο χωροφυλάκων του αστυνομικού σταθμού Πολυποτάμου, του Στεφανίδη Π. από την Α. Υδρούσα και Πασκάρη Α. από Κρατερό. Αυτοί καθώς πήγαιναν στη Φλώρινα, στη γέφυρα Τριανταφυλλιάς, έπεσαν σε ενέδρα «συμμοριτών». Ο πρώτος σκοτώθηκε αμέσως, ο δεύτερος μπόρεσε να αντισταθεί μέχρι που συνελήφθη. Στη συνέχεια δολοφονήθηκε και κατακρεουργήθηκε με φρικτό τρόπο. Ακολούθως οι «συμμορίτες» απογύμνωσαν τα θύματα τους και πήραν τον οπλισμό τους. Οι νεκροί μεταφέρθηκαν στη Φλώρινα όπου έγινε η κηδεία του Π. Στεφανίδη και παρευρέθηκαν οι Αρχές της πόλης, ενώ ο Πασκάρης τάφηκε στο Κρατερό.¹⁴⁰²

Τον Φεβρουάριο του 1947 τίτλοι στον τοπικό Τύπο ανήγγειλαν τις «Μεγάλες εκκαθαριστικές επιχειρήσεις» που σημειώνονταν στο Βίτσι. Με την συμμετοχή του στρατού, της χωροφυλακής και αεροπορία άρχισαν από τις 6 Φεβρουαρίου 1947 ευρείας κλίμακας εκκαθαριστικές επιχειρήσεις στην περιοχή του Βιτσίου. Σε αυτές εκτός των στρατιωτικών μονάδων της Φλώρινας μετείχαν και τα Τάγματα Αμυνταίου και Καστοριάς. Στις 6 Φεβρουαρίου (ημέρα Πέμπτη) έγινε μεγάλη μάχη στο χωριό Άνω Υδρούσα, όπου ήταν οχυρωμένοι κάποιοι «συμμορίτες». Η μάχη συνεχίστηκε στις γύρω χαράδρες με συνεχείς πολυβολισμούς εναντίον τους και «σφυροκόπημα» των θέσεων τους από την αεροπορία. Επίσης έγινε γνωστό ότι οι «συμμορίτες» περικυκλώθηκαν και απέμενε η ολοκληρωτική εκρίζωση τους από την

¹⁴⁰¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1063, 17/01/1947, σ. 2.

¹⁴⁰² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1065, 31/01/1947, σ. 2.

περιοχή της Φλώρινας και των περιχώρων.¹⁴⁰³ Στο επόμενο φύλλο το «Έθνος» δημοσίευσε ότι οι εκκαθαριστικές επιχειρήσεις του Βιτσιού έληξαν και ο Εθνικός Στρατός είχε ήδη εγκατασταθεί στα γύρω χωριά όπου πρωτύτερα ήταν τα «καπετανάτα» και ορμητήρια των «συμμοριτών». Οι απώλειες των ανταρτών ήταν ανεξακρίβωτες, ενώ σε όλα τα καταληφθέντα χωριά βρέθηκαν μεγάλες ποσότητες τροφίμων, άφθονο πολεμικό υλικό και ογκωδέστατο αρχείο. Η μεγάλη «συμμορία» του Αμύντα, Κ. Σ. από το Λέχοβο, στο Βίτσι, έγραφε το «Έθνος» διαιρέθηκε και μετέβη σε διάφορες περιοχές των γύρω βουνών. Μια ομάδα μάλιστα ανταρτών μετέβη στο Λέχοβο, όπου στρατολόγησε επτά άτομα και απήγαγε άλλους τρεις εθνικόφρονες πολίτες, ενώ μία άλλη μετέβη στο χωριό Φανός Αμυνταίου, όπου παρέλαβε τρόφιμα.¹⁴⁰⁴ Αλλά και στη Δροσοπηγή επί τέσσερις ημέρες διεξήχθησαν εκκαθαριστικές επιχειρήσεις. Μετά την λήξη των επιχειρήσεων η Ταξιαρχία έπρεπε, γράφει η εφημερίδα, να εκδώσει ανακοινωθέν για να διαφωτιστεί η κοινή γνώμη και να μην κυκλοφορούν ανυπόστατες φήμες.¹⁴⁰⁵

Η δράση όμως των ανταρτών συνεχιζόταν. Έτσι στα τέλη Φεβρουαρίου δύναμη «συμμοριτών» επιχειρώντας να εισέλθει στο Φλάμπουρο έπεσε σε ενέδρα της Χωροφυλακής. Ακολούθησε συμπλοκή κατά την οποία σκοτώθηκε ο «συμμορίτης» Ζ. Ε. από το Φλάμπουρο, στον οποίο βρέθηκαν ένα αγγλικό όπλο, ένα στρατιωτικό σακίδιο και μια σάλπιγγα.¹⁴⁰⁶ Η προσπάθεια τους όμως συνεχίστηκε και δύο μέρες αργότερα όταν πολυμελής «συμμορία» επιτέθηκε ξανά στο χωριό. Οι «συμμορίτες» αφού απασχόλησαν με καταγιστικά πυρά το σταθμό χωροφυλακής κατόρθωσαν να καταλάβουν το χωριό. Απήγαγαν τον δάσκαλο Γίτση και τον χωροφύλακα Παναγιωτίδη που βρίσκονταν σε άδεια, τους οποίους και εκτέλεσαν με φρικτό τρόπο στην πλατεία του χωριού. Δύναμη μεταβατικού αποσπάσματος κινήθηκε αμέσως από τον Αγ. Βαρθολομαίο προς ενίσχυση. Έπεσαν όμως σε ενέδρα και αναγκάστηκαν εκεί να δώσουν μάχη. Δύο από τους Χωροφύλακες τραυματίστηκαν. Όσο για την επίθεση τους στο Φλάμπουρο οι «συμμορίτες» είχαν πολλές απώλειες. Συγκεκριμένα τρία πολυβολεία τους γύρω από τον σταθμό αχρηστεύτηκαν και στη γύρω περιοχή άφθονοι επίδεσμοι βρέθηκαν με πολύ αίμα. Την επόμενη μέρα οι «συμμορίτες» έκαναν επιδρομή στο Κλειδί με σκοπό να εκτελέσουν τον Πρόεδρο του χωριού και τον μακεδονομάχο Πέτρο Σουγκαράκη. Αυτοί όμως το αντιλήφθηκαν εγκαίρως και

¹⁴⁰³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1066, 07/02/1947, σ. 2.

¹⁴⁰⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1067, 14/02/1947, σ. 2.

¹⁴⁰⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1067, 14/02/1947, σ. 2.

¹⁴⁰⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1068, 21/02/1947, σ. 2.

κατόρθωσαν να διαφύγουν. Κατόπιν αυτού έκαψαν τις οικίες τους και φεύγοντας φόνευσαν τον κλητήρα της κοινότητας. Τελειώνοντας το δημοσίευμα καταγράφει την επίθεση τους σε αμαξοστοιχία στο Μουχαρέμ Χάνι, κοντά στην Έδεσσα. Η αμαξοστοιχία Άγρα – Φλώρινας, καθώς διερχόταν από το Μουχαρέμ Χάνι, δέχτηκε επίθεση από 200μελή συμμορία η οποία έβαλε με βαρύ οπλισμό. Η επίθεση εξελίχθηκε σε συμπλοκή μεταξύ συμμοριτών και των Αρχών της Έδεσσας ενώ έκαναν την εμφάνιση τους αεροπλάνα από την Θεσσαλονίκη. Κατά την επίθεση σκοτώθηκαν ένας χωροφύλακας και ένας στρατιώτης, ενώ οι απώλειες των «*συμμοριτών*» από την συμπλοκή σε νεκρούς, συλληφθέντες και σε αυτούς που αυτομόλησαν ήταν τεράστιες. Η αμαξοστοιχία τελικά έφτασε με καθυστέρηση στη Φλώρινα.¹⁴⁰⁷

Στις αρχές Μαρτίου του 1947 η εφημερίδα «Έθνος» στη στήλη της «Η δράσις των Συμμοριών» καταγράφει πως 30μελής ομάδα ανταρτών έβαλε με αυτόματα όπλα από τα γύρω υψώματα εναντίον της Φλώρινας, ενώ λίγες μέρες μετά διεξήχθη επίθεση κατά της Πρώτης, στην οποία όμως οι χωρικοί αντιστάθηκαν με πυρά και έτσι αναγκάστηκαν να αποχωρήσουν. Από τα δημοσιεύματα της εφημερίδας δε λείπουν και οι ευρέσεις πτωμάτων ανθρώπων που είχαν εξαφανιστεί από τα χωριά τους. Έτσι σε χαράδρα της Κέλλης αναφέρεται πως βρέθηκε παραμορφωμένο πτώμα χωρικού ο οποίος είχε απαχθεί από «*συμμορίτες*».¹⁴⁰⁸

Το δεύτερο δεκαπενθήμερο του Μαρτίου καταγράφηκαν ο φόνος του ανθυπασπιστού Βασιλείου Γεωργάκη στο χωριό Κρυσταλλοπηγή, οι απαγωγές τεσσάρων χωρικών στη Αχλάδα τους οποίους «*συμμορία*» που εισήλθε στο χωριό τους στρατολόγησε βίαια, ενώ πέντε κάτοικοι ακολούθησαν τους αντάρτες οικειοθελώς. Το ίδιο συνέβη και στην Κολχική. «*Συμμορία*» απήγαγε τους Κ. Κ., Α. Γ. και Θ. Σ. λεηλατώντας τις οικίες τους, ενώ στα υψώματα της Κρυσταλλοπηγής βρέθηκε το πτώμα ενός άγνωστου «*συμμορίτη*» και δίπλα του βρέθηκε και ένα βρετανικό όπλο τύπου Στεν.¹⁴⁰⁹

Στο τέλος του ίδιου μήνα έγινε αντιληπτή η τοποθέτηση ναρκών στη σιδηροδρομική γραμμή κοντά στο Κλειδί με σκοπό τον εκτροχιασμό της αμαξοστοιχίας. Έτσι το τρένο αναγκάστηκε να σταθμεύσει στη Βεύη. Το συνεργείο που εστάλη για την εκκαθάριση της σιδηροδρομικής γραμμής δέχτηκε ομαδικά πυρά

¹⁴⁰⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1069, 28/02/1947, σ. 2.

¹⁴⁰⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1070, 07/03/1947, σ. 2.

¹⁴⁰⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1072, 21/03/1947, σ. 2.

από αντάρτες με αποτέλεσμα να σκοτωθούν δύο στρατιώτες και να τραυματιστούν άλλοι πέντε. Αμέσως έσπευσε το Τάγμα του Αμύνταιου το οποίο και συνεπλάκη μαζί τους. Η συντριβή τους και οι απώλειες των «συμμοριτών», κατά το δημοσίευμα ήταν μεγάλες. Σκοτώθηκαν τρεις «συμμορίτες» ανάμεσά τους και ο καπετάνιος με το ψευδώνυμο Πέτρος που ήταν «υπεύθυνος» στην περιοχή του Βιτσίου. Πάνω του βρέθηκαν ένας στρατιωτικός κανονισμός γιουγκοσλαβικής έκδοσης του 1945 και αλβανικά χαρτονομίσματα, ενώ συνελήφθη ένας «συμμορίτης». ¹⁴¹⁰ Μια άλλη καταγραφή δράσης ανταρτών που γίνεται από το «Έθνος» αφορά την επίθεση πολυμελούς «συμμορίας» κατά της Σκοπιάς. Οι «συμμορίτες», αφού δε βρήκαν αντίσταση, κατέλαβαν το χωριό και άρχισαν τις αρπαγές και λεηλασίες. Αποχώρησαν τις πρώτες πρωινές ώρες παίρνοντας μαζί τους ζώα και τρόφιμα.. Κατά την παραμονή τους στο χωριό έκαψαν την οικία του δάσκαλου Β.. Η επιδρομή τους επαναλήφθηκε και στις 28 Μαρτίου. Αντίθετα στην επίθεση κατά του Βατοχωρίου, ακολούθησε σύγκρουση με δυνάμεις του Στρατού και της Χωροφυλακής που τους ανάγκασε να υποχωρήσουν χωρίς να αναφερθούν απώλειες από μέρους των κρατικών δυνάμεων. ¹⁴¹¹

Στα τέλη Απριλίου του 1947 η εφημερίδα «Έθνος» ανακοίνωσε ότι ο δόκιμος ανθ/γος του πεζικού Αργ. Λάζος από τη Φλώρινα σκοτώθηκε σε εκκαθαριστικές επιχειρήσεις εναντίον των ανταρτών. Ως δόκιμος ανθυπολοχαγός τοποθετήθηκε στο 56^ο Τάγμα Πεζικού και υπηρετούσε στη διλοχία Νιγρίτης Σερρών. Έπεσε ηρωικά κατά τις επιχειρήσεις της 4ης Απριλίου. ¹⁴¹²

Την Τετάρτη 1η Μαΐου του 1947 ισχυρή δύναμη 700 περίπου ανταρτών υπό την αρχηγία των Αμύντα, Γ., Κ. και Β. επιτέθηκαν με βαρύ οπλισμό στην αποτελούμενη από σαράντα άνδρες δύναμη στρατού και χωροφυλακής Νυμφαίου. Το φυλάκιο υπέκυψε στην επίθεση τους λόγω εξάντλησης των πυρομαχικών και οι δώδεκα άντρες του, επτά χωροφύλακες και πέντε στρατιωτικοί, οχυρώθηκαν στην εκκλησία του χωριού. Οι αντάρτες στη συνέχεια πυρπόλησαν την εκκλησία και το κωδωνοστάσιο κατακαίοντάς τους. Η υπόλοιπη δύναμη με αρχηγό τον ανθ/στή Πατριαρχέα τους αντιμετώπισαν μέχρι να φτάσουν ενισχύσεις του στρατού και της χωροφυλακής από το Αμύνταιο. Κατά τη διαδρομή τους όμως και στο δρόμο κοντά στο Σκλήθρο δέχτηκαν επίθεση. Ακολούθησε συμπλοκή κατά την οποία σκοτώθηκε

¹⁴¹⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1072, 28/03/1947, σ. 2.

¹⁴¹¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1072, 28/03/1947, σ. 2.

¹⁴¹² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1076, 25/03/1947, σ. 2.

ένας στρατιώτης και τραυματίστηκαν άλλοι δύο. Όταν έφτασαν στο Νυμφαίο κατόρθωσαν να διώξουν τους αντάρτες. Οι απώλειες των ανταρτών αξιολογήθηκαν ως σοβαρές τόσο σε νεκρούς όσο και σε τραυματίες τους οποίους όμως παρέλαβαν φεύγοντας για Περικοπή και Δροσοπηγή ενώ η καταδίωξη τους συνεχίστηκε.¹⁴¹³ Για την επίθεση στο Νυμφαίο ο «Μακεδονομάχος» έγραφε:

40 Στρατιώτες και Χωροφύλακες κράτησαν 36 ολόκληρες ώρες αντίσταση στην επίθεση των Εαμβούλγαρων. Οι χωροφύλακες που είχαν καταφύγει στη εκκλησία έγιναν παρανάλωμα του πυρός από τους συμμορίτες. Ο χωροφύλακας Κ. Π. από Τριανταφυλλιά τελευταίος και φλεγόμενος βγήκε στον εξώστη του φλεγόμενου καμπαναριού και φώναξε: Ζήτω το Έθνος! Ζήτω ο Βασιλείας Παύλος! και γυρίζοντας το περίστροφο στον κρόταφο αυτοκτόνησε. Ο χωροφύλακας Κ. Α. από την Ολυμπία προτίμησε να καεί παρά να παραδοθεί.¹⁴¹⁴

Μια βδομάδα αργότερα το «Έθνος» αποτύπωσε την επιδρομή ανταρτών στην Μικρολίμνη. Το χωριό υπερασπίστηκαν είκοσι χωροφύλακες και η επίθεση εκδηλώθηκε με καταγιστικά πυρά. Σε βοήθεια της χωροφυλακής έφτασε αμέσως στρατιωτική βοήθεια από τον Λευκόνα υπό τον Λοχαγό Τσάμμη. Αυτοί αφού εξουδετέρωσαν πολλές ενέδρες ενώθηκαν με τους υπερασπιστές του φυλακίου Μικρολίμνης. Η μάχη συνεχίστηκε και γι αυτό στάλθηκαν ενισχύσεις και από τη Φλώρινα. Ένα ακόμη περιστατικό καταγράφεται στο ίδιο φύλλο της εφημερίδας. Σύμφωνα με αυτό ένα αυτοκίνητο της στρατιωτικής αποστολής προσέκρουσε σε νάρκη στο 8^ο χιλιόμετρο για Πισοδέρι χωρίς ευτυχώς θύματα. Η προπορευόμενη αυτοκινητοπομπή μόλις έφτασε κοντά στο Πισοδέρι έπεσε σε ενέδρα πολυμελών ανταρτών που έβαλε εναντίον της με βαρύ οπλισμό και όλμους. Έτσι ορισμένα αυτοκίνητα κάρηκαν και ακολούθησε μάχη. Συγχρόνως κατέφτασε η αεροπορία που διασκόρπισε τους συμμορίτες. Αυτοί παραλαμβάνοντας τους νεκρούς και τραυματίες τους αποχώρησαν προς τις δασώδεις εκτάσεις της γύρω περιοχής. Στη συνέχεια και αφού κατέφτασαν και άλλες ενισχύσεις η φάλαγγα συνέχισε για την περιοχή της Μικρολίμνης.¹⁴¹⁵

¹⁴¹³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1077, 02/05/1947, σ. 2.

¹⁴¹⁴ Εφημερίδα «Μακεδονομάχος», αρ. φ. 2, 23/05/1947, σ. 8

¹⁴¹⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1078, 09/05/1947, σ. 2.

Τη μάχη της Βίγλας περιέγραφε σε φύλλο της 23ης Μαΐου η εφημερίδα «Μακεδονομάχος» γράφοντας:

Στις 8 Μαΐου στρατιωτική ομάδα υπό τας διαταγάς του Ταγματάρχου Σακαλή αναχώρησε από την Φλώρινα προς ενίσχυση των δυνάμεων που βρίσκονταν στην περιοχή της Πρέσπας και οι οποίες είχαν δεχτεί επίθεση από συμμορίτες που εισήλθαν από Γιουγκοσλαβικό έδαφος. Οι 500 συμμορίτες είχαν στήσει ενέδρα στο 15^ο χιλ Φλώρινας- Πισοδερίου, έχοντας τοποθετήσει στο δρόμο νάρκες. Ακολούθησε μάχη. Οι ληστές επιτέθηκαν από ασφαλείς θέσεις ρίχνοντας χειροβομβίδες, όλμους, και με ταχυβόλα πυροβολούσαν φωνάζοντας ταυτόχρονα στους στρατιώτες να εγκαταλείψουν τους αξιωματικούς τους. Οι στρατιώτες απάντησαν με την φωνή των όπλων. Ο Αγγελίδης του 2ου Λόχου Τ. Π. με το πολυβόλο το όρθιος πάνω από το αυτοκίνητο τους θέριζε. Οι κακούργοι μανιασμένοι βάζουν φωτιά στο αυτοκίνητο και ο ήρωας καίγεται με το όπλο στην αγκαλιά του. Ο δεκανέας Κολέτσος και οι στρατιώτες Γιαλαμάς και Φωτεινογιαννόπουλος που ανήκαν στις Μ.Α.Δ. (Μονάδες Αποσπασμάτων Δίωξης) του 572^ο Τ. Π. τραυματισμένοι εξακολουθούσαν να πυροβολούν τον εχθρό μέχρι τελευταίας σφαίρας. Οι ληστές καταπατώντας τους νόμους του πολέμου αν και τραυματισμένοι, τους σκότωσαν. Η λύσσα τους ήταν τόσο μεγάλη που έκοψαν τα γεννητικά όργανα του Φ. και τα τοποθέτησαν στο στόμα του. Η μάχη συνεχίστηκε υπακούοντας τις διαταγές των αξιωματικών τους. Ο λοχίας Ανδρούτσος με τον στρατιώτη Βαγενά παίρνουν στα χέρα τους τον υπολοχαγό Κ. Θώμο και ανάμεσα στα πυρά τον πάνε στο Πισοδέρι. Ο λοχίας Θεοδωρακόπουλος, οι 4 στρατιώτες Θεοδωρίδης, Παρασκευόπουλος, Μαρκόπουλος, Ταμβακίδης από το 2^ο Λόχο του 572^ο Τ.Π. και ο δεκανέας Ματσάγγας Κ, και Αμοιρίδης Δ. του Γ' Μ.Α.Δ. 572^ο ΤΠ τραυματίστηκαν θανάσιμα. Οι απώλειες δε των συμμοριτών υπολογίζονται στους 50 άντρες. Η αεροπορία εντοπίζοντας τους σε ανοικτό σημείο σκότωσε με τα πολυβόλα 20 συμμορίτες. Η μάχη της Βίγλας edίδαξε πως πρέπει να πολεμούν και όχι να παραδίνονται.¹⁴¹⁶

¹⁴¹⁶ Εφημερίδα «Μακεδονομάχος», αρ. φ. 2, 23/05/1947, σ. 8.

Στη στήλη της «Οι νεκροί μας», η ίδια εφημερίδα αφιερώνοντας άρθρο σχετικό με τον θάνατο και την κηδεία του υπολοχαγού Κ. Θώμου έγραφε πως στη Βίγλα του Πισοδεριού, στις 12 Μαΐου σκοτώθηκε ο υπολοχαγός Κ. Θώμος στο πεδίο της μάχης αγωνιζόμενος εναντίον των Εαμοσλάβων. Ήταν ένας γενναίος αξιωματικός που παρασημοφορήθηκε στον πόλεμο του '40 και για όλους θα αποτελεί πηγή άντλησης θάρρους και αυτοθυσίας Όλη η πόλη παρακολούθησε την κηδεία του στο μητροπολιτικό ναό της πόλης. Παρέστησαν οι Στρατιωτικές και Πολιτικές Αρχές, τα σχολεία, το Οικοτροφείο κ.α..¹⁴¹⁷

Μετά τα ανησυχητικά γεγονότα που συνέβησαν στο Νυμφαίο, τη Μικρολίμνη και τη Βίγλα Πισοδεριού και τη συνεχή σύμπτυξη των Σταθμών Χωροφυλακής, τα Σωματεία της πόλης εκφράζοντας την κοινή γνώμη συνήλθαν υπό την προεδρία του Δημάρχου και με διάβημα τους προς τον Νομάρχη και με σχετικό τηλεγράφημα προς τον Πρόεδρο της Κυβέρνησης, τον Υπουργό των Στρατιωτικών, τους αρχηγούς των κομμάτων που βρίσκονταν στην κυβέρνηση (Τσαλδάρη, Βενιζέλο, Ζέρβα, Παπανδρέου, Κανελλόπουλο) και τους βουλευτές Φλώρινας (Δραγούμη, Νταλίπη, Αριστείδου, Μπινόπουλο, Ηλιάδη, Τζώρτζη, Σπυρόπουλο) ζητούσαν να σταλούν στρατιωτικές δυνάμεις για την αντιμετώπιση του «*συμμοριτισμού*» και να συνεχιστούν οι εκκαθαριστικές επιχειρήσεις.¹⁴¹⁸

Τον Μάιο του 1947 στη στήλη του «Έθνος», «Σημειώματα» αναφέρονταν αφίξεις καταδιωκόμενων ανταρτών από όλη την επικράτεια σε Καστοριά και Φλώρινα για να εισέλθουν, όπως έγραφε το δημοσίευμα, στο φιλόξενο γιουγκοσλαβικό έδαφος.¹⁴¹⁹ Την Τετάρτη της 14^{ης} Μαΐου σημειώθηκαν επιθέσεις ανταρτών εναντίον των χωριών Σκοπού, Κλειδιού και Αγίου Βαρθολομαίου. Στα δύο πρώτα χωριά οι συμμορίτες αποκρούστηκαν από τους άνδρες των Σταθμών και του πυροβολικού. Στον Άγιο Βαρθολομαίο όμως δεν υπήρχε δύναμη και έτσι κατέλαβαν το χωριό, λεηλάτησαν και κατέκαψαν δεκατρία σπίτια. Όταν έφτασε το πυροβολικό διαλύθηκαν εσπευσμένα. Το απόγευμα της επόμενης μέρας αυτοκίνητο της Ένωσης Γεωργικών Συνεταιρισμών προσέκρουσε σε νάρκη κοντά στο χωριό Κλειδί. Το αυτοκίνητο ανατινάχτηκε και ένας από τους επιβαίνοντες, ο υπάλληλος της Ένωσης Α. Μ. τραυματίστηκε σοβαρά.¹⁴²⁰

¹⁴¹⁷ Εφημερίδα «Μακεδονομάχος», αρ. φ. 2, 23/05/1947, σ. 2.

¹⁴¹⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1079, 16/05/1947, σ. 1-2.

¹⁴¹⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1078, 09/05/1947, σ. 2.

¹⁴²⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1079, 16/05/1947, σ. 2.

Ακολούθησε η επίθεση 300μελούς «*συμμορίας*» κατά του Αγ. Παντελεήμονα, η οποία λεηλάτησε και έκαψε οκτώ σπίτια και εκτέλεσε τον ιερέα Ευάγγελο Δεληγιάννη στην πλατεία του χωριού. Εντωμεταξύ κατέφτασε ενίσχυση από το Αμύνταιο που τους ανάγκασε να τραπούν σε φυγή. Την επομένη μέρα αναγνωριστικά αεροπλάνα εντόπισαν τη «*συμμορία*» καθώς όδευε στα υψώματα του Αγ. Αθανασίου, οπότε τους επιτέθηκε και κατάφερε την διάλυση και εξόντωση των «*συμμοριτών*».¹⁴²¹ Για την επίθεση αυτή ο «*Μακεδονομάχος*» γράφει:

Στις 19 Μαΐου οι Σλαβοκίνητοι ληστές καθώς μπήκαν στο χωριό του Αγ. Παντελεήμονα (Πάτελι), συνέλαβαν τον αρχιμανδρίτη Ευ. Δεληγιάννη, από την Σμύρνη και αφού τον εγύρισαν στους δρόμους του χωριού σέρνοντας τον από το πιγούνι του πολτοποίησαν το κεφάλι του. Οι συμμορίτες εισήλθαν στο χωριό στις 9μ.μ. και επιτέθηκαν στο σταθμό της Χωροφυλακής. Αφού περικύκλωσαν το σταθμό καλούσαν τους χωροφύλακες να παραδοθούν. Αυτοί τους απάντησαν πυροβολώντας τους. Μια άλλη ομάδα συμμοριτών κατά την διάρκεια της επίθεσης εληλάτησε τελείως τις οικίες των χωροφυλάκων Κρητικού, Σαρδή και μερικών άλλων κατοίκων. Η αεροπορία κατόρθωσε να εντοπίσει όλη την ομάδα των συμμοριτών μεταξύ Κέλλης και Αγ. Αθανασίου τους οποίους και εξολόθρευσε.¹⁴²²

Το βράδυ στις 11:30 της 28ης Μαΐου η πόλη της Φλώρινας δέχτηκε επίθεση. Οι «*συμμορίτες*» εισήλθαν στη Φλώρινα από τον συνοικισμό των Καυκασίων και από ανυπεράσπιστα σημεία της πόλης. Την πρώτη τους εμφάνιση έκαναν στην οικία του διευθυντή της εφημερίδας του «*Εθνους*», Σ. Κωνσταντινίδη, με σκοπό να σκοτώσουν τα μέλη της οικογένειάς του. Έγιναν όμως αντιληπτοί και η οικογένεια διέφυγε από την πίσω πόρτα. Το σπίτι λεηλατήθηκε και παραδόθηκε στη φωτιά. Ακολούθησαν εκτεταμένοι εμπρησμοί μέχρι το άκρο του συνοικισμού του Αγ. Γεωργίου. Κατά την επίθεση τους, σύμφωνα με το δημοσίευμα του «*Εθνους*», κατακρεουργήθηκαν δεκαπέντε πολίτες, και κάηκαν δώδεκα οικίες. Πολλοί τραυματίες μεταφέρθηκαν στο Νοσοκομείο της πόλης. Ανάμεσα στα θύματα της επίθεσης ήταν οι: Α. Α., ο Χ. και η Μ. Δ., ο Α. Μ., η Σ. Μ., η Β. Κ., ο Φ. Α., η Π. Α. και η Α. Σ.. Το επόμενο βράδυ σε νέα επίθεση τμήματα των «*συμμοριτών*» επιχείρησαν ξανά κατά της πόλης

¹⁴²¹Εφημερίδα «*Εθνος*», αρ. φ. 1080, 23/05/1947, σ. 2.

¹⁴²²Εφημερίδα «*Μακεδονομάχος*», αρ. φ. 2, 23/05/1947, σ. 4.

για να ολοκληρώσουν το έργο τους. Δεν το κατόρθωσαν όμως εξαιτίας των μέτρων που είχαν ληφθεί και μετά από 3 ώρες προσπάθειας αποχώρησαν.¹⁴²³ Σε άρθρο του το «Έθνος» περιγράφει τη νύχτα της επίθεσης της 28ης Μαΐου:

Το φως της 29ης Μαΐου διέλυσε τα σκότη [...] Οι επιδρομείς συναποκομίζοντας δεκάδες τραυματίες και νεκρούς έσπευσαν να απομακρυνθούν στα παρακείμενα δάση. Το δημοσιογραφικό μας καθήκον μας οδηγεί στον τόπο της σφαγής. Επισκεπτόμεθα με δάκρυα στους οφθαλμούς τον συνοικισμό όπου γράφτηκε το φοβερότερο δράμα από το ματωμένο χέρι του σλαβόβουλου επιδρομέα.. Εννέα κατοικίες τελείως αποτεφρωμένες και πολλές άλλες λεηλατημένες. Στην πρώτη εσφάγη μια ολόκληρη οικογένεια από τρία άτομα. Κάθε σπίτι έχει και τα θύματα του. Στο πεζούλι μιας αποτεφρωμένης οικίας κείται μια γυναίκα σφαγμένη. Πιο πέρα δύο πτώματα αποτεφρωμένα. Μιας κοπέλας απέκοψαν τον μαστόν με μαχαίρι και τώρα νοσηλεύεται εις το νοσοκομείον. Σαδισμός χωρίς περιγραφή. Το κλάμα γύρω μου θυμίζει περιγραφές μυθιστορημάτων του μεσαίωνα. Τα τραγικά πτώματα συλλέγονται για να μεταφερθούν στο Νοσοκομείον. Είναι όλοι άνθρωποι του λαού, βιοπαλαισταί και μερικοί γνωστοί για τις αριστερές τους αρχές. Ο θλιβερός απολογισμός τελιώνει εις το κάτω άκρον της συνοικίας του Αγίου Γεωργίου, όπου εκάει η οικία του Ι. Δ. και εσφάγησαν δύο γυναίκες.¹⁴²⁴

Η επίθεση αυτή θα απασχολήσει τον τοπικό Τύπο και τις επόμενες εβδομάδες. Συμπληρωματικές περιγραφές και στοιχεία αναφέρονται στο δημοσίευμα του «Μακεδονομάχου»:

Στις 28 Μαΐου και ώρα 11:30μ.μ. όλες οι συμμαορίες της περιοχής, ενισχυμένες και από νεοαφιχθέντες δυνάμεις από τη Σερβία και Αλβανία επιτέθηκαν στην πόλη χρησιμοποιώντας μυδράλια, όλμους κλπ. Πρώτα προσβλήθηκε η Γεωργική Σχολή με σκοπό να ακινητοποιηθούν τα τμήματα της. Μια άλλη δύναμη της συμμαορίας εισήλθε στον δυτικό συνοικισμό και

¹⁴²³Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1081, 30/05/1947, σ. 1-2.

¹⁴²⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1081, 30/05/1947, σ. 2.

αφού πυρπόλησε 10 οικίες κατέσφαξε κατά τον αγριότερο τρόπο 4 άντρες και 3 γυναίκες. Ταυτόχρονα επιτέθηκαν άλλα τμήματα συμμοριών από την ανατολική πλευρά της πόλης, όπου και πυρπόλησαν μια οικία και σκότωσαν 2 ιερόδουλες στην οδό Αφροδίτης. Η κύρια δύναμη τους επιτέθηκε κατά του εργοστασίου ηλεκτροφωτισμού και των φυλάκων με σκοπό την ανατίναξη του και την απελευθέρωση των κρατουμένων στις φυλακές και ιδιαίτερα των καταδικασθέντων σε θάνατο για τη συνωμοσία κατά της Φλώρινας (Μάιος 1947). Όμως στην κατάλληλη θέση στο σιδηροδρομικό σταθμό υπήρχε ενέδρα του λοχία Ανδρούτσου ο οποίος και σκοτώθηκε. Η ενέδρα αυτή ήταν αποτελεσματική γιατί δεν μπόρεσαν ούτε το εργοστάσιο να ανατινάξουν, ούτε τις φυλακές να πλησιάσουν. Ο Υπίλαρχος Στ. Οικονόμου όρθιος πάνω στο άρμα θερίζει με το πυροβόλο όπλο τις εχθρικές θέσεις, δέχτηκε όμως θανατηφόρο βόλι στο κεφάλι. Η Διμοιρία του 3ου Λόχου του 573 Τ Π. υπό τον επιλοχία του λόχου Ν. Βασιλακάκο διέσχισε την πόλη και έβαλλε εύστοχα κατά των συμμοριτών. Η μάχη συνεχίστηκε μέχρι τις πρωινές ώρες. Τις απώλειες των συμμοριτών μαρτυρούν τα πτώματα που θάφτηκαν μερικά χιλιόμετρα έξω από την πόλη, όπως και εκείνα που έθαψαν στο χωριό Τρίβουνο. Την επόμενη μέρα στις 29 Μαΐου και ώρα 12:30μ.μ. η επίθεση επαναλήφθηκε, αλλά αυτήν τη φορά οι συμμορίτες υπέστηκαν πανωλεθρία. Η αεροπορία κατά τις πρωινές ώρες εντόπισε τους αποχωρούντες συμμορίτες και τους επέφερε τρομερά πλήγματα. Κατά την έρευνα, στις θέσεις των συμμοριτών βρέθηκαν προκηρύξεις γραμμένες σε γραφομηχανή με τις οποίες καλούσαν τον στρατό να προσχωρήσει προς τους συμμορίτες. Βρέθηκε επίσης και μια φωτογραφία του Τίτο.¹⁴²⁵

Επίσης η ίδια εφημερίδα αναφέρθηκε στα θύματα της επίθεσης, τον Σταμάτιο Οικονόμου από την Κύμη και τον Αριστείδη Ανδρούτσο από το Βαρθολομιά Ηλείας, που έπεσαν στις 28 Μαΐου κατά την επίθεση των «*συμμοριτών*» εναντίον της Φλώρινας. Η κηδεία τους έγινε στη μητρόπολη και παρέστησαν όλες οι αρχές και όλος ο εθνικόφρων λαός της Φλώρινας.¹⁴²⁶ Το «*Έθνος*» έγραφε ακόμα πως πολλοί «*συμμορίτες*» κατά την εισβολή στην πόλη είχαν καλυμμένο το πρόσωπό τους πράγμα το οποίο έδειχνε πως κατάγονταν από τη Φλώρινα και φοβούνταν μήπως

¹⁴²⁵ Εφημερίδα «*Μακεδονομάχος*», αρ. φ. 3, 09/06/1947, σ. 4.

¹⁴²⁶ Εφημερίδα «*Μακεδονομάχος*», αρ. φ. 3, 09/06/1947, σ. 1.

αναγνωριστούν. Στόχος τους ήταν να καταλάβουν το εργοστάσιο ηλεκτροφωτισμού.¹⁴²⁷ Το πρωί της 29^{ης} Μαΐου λίγο μετά την επίθεση των «συμμοριτών» αφίχθη αεροπορικώς ο Μέραρχος, Υποστράτηγος Μαντάς Χρ., ο οποίος εξέφρασε τα συγχαρητήρια του στους οπλίτες και τους Αξιωματικούς για το θάρρος και την ανδρεία τους κατά τη μάχη, ενώ την 1^η Ιουνίου αφίχθη και ο Υπουργός Β. Ελλάδας συνοδευόμενος από τον Μέραρχο, Μαντά, οι οποίοι επισκέφτηκαν τις καταστραμμένες οικίες και τις οικογένειες των θυμάτων.¹⁴²⁸

Επίσης δημοσιεύματα στον τοπικό Τύπο μετά από δύο βδομάδες από την επίθεση γράφουν πως κατέφθασαν στην πόλη στρατιωτικά σώματα για την εκκαθάριση της περιοχής.¹⁴²⁹ Συγκεκριμένα στις 13 Ιουνίου εγκαταστάθηκε στη Φλώρινα το 506 τάγμα πεζικού. Κατά την άφιξή του πλήθος κόσμου περίμενε για να το επευφημήσει για τις θριαμβευτικές του μάχες στην Κοζάνη και για την έλευση του προς ενίσχυση των συνόρων. *«Η στρατιωτική μουσική παιάνιζε διάφορα εμβατήρια, ενώ οι μαθητές και ο λαός τους έραινε με άνθη καθώς διέρχονταν στην πόλη».*¹⁴³⁰

Στις 18 Ιουνίου έφτασε στην πόλη αεροπορικώς από την Αθήνα ο υπουργός Στρατιωτικών, Γ. Στράτος, συνοδευόμενος από τον Μέραρχο, Μαντά, τον Ταξίαρχο-Ταβουλάρη, τον Υπασπιστή του Τάγματος Παπαδόπουλο, τον βουλευτή Αριστείδου κ.α. Η υποδοχή έγινε στο αεροδρόμιο από της Αρχές της πόλης. Ο Υπουργός επισκέφτηκε το φυλάκιο της Αγ. Παρασκευής όπου και εξέφρασε τον θαυμασμό και τα συγχαρητήρια του στους άνδρες του φυλακίου. *«Κατά την επιστροφή του στην Φλώρινα οι κάτοικοι των Άνω και Κάτω Κλεινών καθώς και οι κάτοικοι του προ ολίγων μερών λεηλατημένου Κρατερού συγκεντρώθηκαν εκατέρωθεν της οδού και τον επευφήμησαν με ενθουσιασμό».* Ο υπουργός αφού τους συνεχάρη για την εθνική τους στάση, τους συνέστησε υπομονή και δήλωσε ότι το κράτος είναι αποφασισμένο να επιβάλει το νόμο. Έπειτα επισκέφτηκε τους στρατώνες και μίλησε συγχαίροντας και εμπυχώνοντας τους στρατιώτες. Την επομένη αναχώρησε αεροπορικώς για την Αθήνα.¹⁴³¹

Οι επιθέσεις συνεχίστηκαν και στις 31 Μαΐου και ώρα 9:00μ.μ. «συμμορίτες» επιτέθηκαν κατά του χωριού Ανταρτικού. Έπεσαν σε ενέδρα των εθνικών δυνάμεων και υπέστησαν αρκετές απώλειες και αναγκάστηκαν να αποσυρθούν. Στις 2 Ιουνίου

¹⁴²⁷ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1082, 13/06/1947, σ. 2.

¹⁴²⁸ Εφημερίδα «Μακεδονομάχος», αρ. φ. 3, 09/06/1947, σ. 3.

¹⁴²⁹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1083, 20/06/1947, σ. 1.

¹⁴³⁰ Εφημερίδα «Μακεδονομάχος», αρ. φ. 4, 24/06/1947, σ. 4.

¹⁴³¹ Εφημερίδα «Μακεδονομάχος», αρ. φ. 4, 24/06/1947, σ. 1.

και ώρα 10μ.μ. Εαμοσλαβική «*συμμορία*» επιτέθηκε στο φυλάκιο της Βίγλας Πισοδερίου, το οποίο αριθμούσε είκοσι άνδρες υπό του Ανθυπολοχαγού Αλησμόνη Παναγιώτη. Μετά την ανταλλαγή πυρών και αφού δεν μπόρεσαν να καταλάβουν το φυλάκιο, αποσύρθηκαν στα Σερβικά σύνορα.¹⁴³²

Τον Ιούνιο του 1947 και ύστερα από εκκένωση του Κρατερού, για στρατιωτικούς λόγους, μπήκαν οι αντάρτες στο χωριό και το έκαψαν όπως είχε συμβεί και το 1907 όταν δέχτηκε επίθεση από το βουλγαρικό κομιτάτο τότε που ακόμα λεγόταν Ράκοβο. Ο λόγος των καταστροφών κοινός, αναφέρει το «*Εθνος*», γιατί το Ράκοβο, μολονότι οι κάτοικοι δεν γνώριζαν ελληνικά και μιλούσαν μόνο το σλαβομακεδονικό ιδίωμα, ήταν πέρα για πέρα ελληνικό με ελληνικό εθνικό φρόνημα. Όπως και τότε έτσι και τώρα φημολογείται πως αυτοί που έκαψαν το χωριό οι περισσότεροι ήταν χωρικοί από το Μπούφι (Ακρίτα).¹⁴³³

Σε δημοσίευμα του το «*Εθνος*» με τίτλο «*Σαμποταρισμοί*» αναφερόταν στη διακοπή της σιδηροδρομικής συγκοινωνίας και της τηλεφωνικής επικοινωνίας που αποτέλεσμα είχε την απομόνωση της Φλώρινας από τον υπόλοιπο κόσμο. Το σαμποτάρισμα έγινε, γράφει η εφημερίδα, από κατοίκους των χωριών που βρίσκονταν κοντά στη σιδηροδρομική γραμμή.¹⁴³⁴

Στις 21 Ιουνίου «*συμμορίτες*» επιτέθηκαν στο χωριό Παναγίτσα της Άρνισας με σκοπό την πυρπόληση του. Ο στρατός, η χωροφυλακή και οι Μ.Α.Υ. του χωριού τους έτρεψαν σε άτακτη φυγή. Τμήματα της Ταξιαρχίας κατόρθωσαν να εξοντώσουν ολοσχερώς τη «*συμμορία*» συλλαμβάνοντας πέντε βαριά τραυματισμένους και φονεύοντας τριάντα, των οποίων τα πτώματα μεταφέρθηκαν στη Φλώρινα και εκτέθηκαν σε κοινή θέα.¹⁴³⁵ Το δημοσίευμα του «*Εθνος*» συμπλήρωνε πως οι αντάρτες προέρχονταν από συγκρότημα του Καϊμακτσαλάν και πως οι απώλειες των «*συμμοριτών*» υπερέβαιναν τους 150 νεκρούς. Από τις κρατικές δυνάμεις σκοτώθηκε ένας στρατιώτης και τραυματίστηκαν δύο. Επίσης από τους άντρες των Μ.Α.Υ. σκοτώθηκαν δύο άντρες. Τη Δευτέρα μεταφέρθηκαν στην πόλη είκοσι έξι κεφάλια «*συμμοριτών*» προς κοινή θέα.¹⁴³⁶ Στο ίδιο φύλλο ανέφερε τρομοκρατικό συμβάν μέσα στην πόλη της Φλώρινας. Κατέγραψε τη ρίψη χειροβομβίδας σε πάροδο της Λεωφόρου Ελευθερίας από άγνωστο ο οποίος όμως κατάφερε να διαφύγει. Το

¹⁴³² Εφημερίδα «*Μακεδονομάχος*», αρ. φ. 3, 09/06/1947, σ. 4.

¹⁴³³ Εφημερίδα «*Εθνος*», αρ. φ. 1082, 13/06/1947, σ. 1.

¹⁴³⁴ Εφημερίδα «*Εθνος*», αρ. φ. 1082, 13/06/1947, σ. 2.

¹⁴³⁵ Εφημερίδα «*Μακεδονομάχος*», αρ. φ. 4, 24/06/1947, σ. 4.

¹⁴³⁶ Εφημερίδα «*Εθνος*», αρ. φ. 1084, 27/06/1947, σ. 2.

συμβάν σημειώθηκε την Κυριακή 22 Ιουνίου και από την έκρηξη τραυματίστηκαν πέντε γυναίκες εκ των οποίων μία σοβαρά.¹⁴³⁷

Δύο εβδομάδες μετά την επίθεση στην Παναγίτσα Άρνισσας, ο «Μακεδονομάχος» ανέφερε πως στις 24 Ιουνίου τμήμα του 571^{ου} Τάγματος της Ταξιαρχίας στην περιοχή Παναγίτσα βρήκε εγκαταλειμμένο τον τραυματία «συμμορίτη» Ν. Θ. από την Ασβεστόπετρα Πτολεμαΐδας τον οποίο και περισυνέλεξαν. Αυτός τραυματίστηκε την 22^η Ιουνίου κατά την επίθεση τους και μεταφερόμενος επί ημιόνου από τους συντρόφους του εγκαταλείφθηκε καθ' οδόν ύστερα από διαταγή νοφίτη αρχηγού για να μεταφερθεί επί του ημιόνου νοφίτης τραυματίας. Επίσης σύμφωνα με μαρτυρία του εγκαταλείφθηκαν εξήντα επτά νεκροί και συνελήφθησαν πέντε, ενώ οι αντάρτες πήραν μαζί τους εκατόν πενήντα νεκρούς και ανυπολόγιστο αριθμό τραυματιών. Το γεγονός αυτό δείχνει το πνεύμα των νοφιτών, γράφει η εφημερίδα, απέναντι στους Έλληνες συνεργάτες τους.¹⁴³⁸

Την Τρίτη 1^η Ιουλίου και ενώ η αμαξοστοιχία Άγρα – Φλώρινας επέστρεφε στην πόλη προσέκρουσε σε νάρκη που είχαν τοποθετήσει οι ενεδρευόντες «συμμορίτες» στη λίμνη Οστρόβου κοντά στο χωριό του Αγ. Παντελεήμονα με αποτέλεσμα να εκτροχιαστεί η αμαξοστοιχία. Η φρουρά της έλαβε αμέσως θέση μάχης και ταυτόχρονα ειδοποιήθηκε η αεροπορική βάση της Θεσσαλονίκης. Τα αεροπλάνα κατέφθασαν άμεσα στον τόπο της σύγκρουσης. Από την συμπλοκή σκοτώθηκε ένας στρατιώτης και ένας πολίτης και τραυματίστηκαν πολλοί άλλοι.¹⁴³⁹ Ηρωικά μαχόμενος έπεσε ο δεκανέας Παπαμήτσος Κ. από την Περιστερά Βοΐου, η κηδεία του οποίου έγινε παρουσία Στρατιωτικών και πολιτικών αρχών.¹⁴⁴⁰ Την ίδια ώρα αυτοκίνητα που επέστρεφαν από την Έδεσσα έπεσαν σε ενέδρα. Οι «συμμορίτες» αφού τα πυρπόλησαν απήγαγαν τους οδηγούς Δ. Α., Σ. Α., τον βοηθό Ν. Λ. και τους επιβάτες Δ. Κ., Γ. Χ. και Γ. Κ..¹⁴⁴¹

Τον Ιούλιο του 1947 το «Έθνος» δημοσίευσε πως σύμφωνα με επίσημες πληροφορίες οι απώλειες των ανταρτών από την 1^η Μαΐου έως την 20^η Ιουνίου ανέρχονταν σε 7.500 άντρες και αυτό οφείλεται στις δραστικές ενέργειες της αεροπορίας. Επίσης έγραφε πως το Β' Σώμα Στρατού ανακοίνωσε ότι οι επιχειρήσεις στην περιοχή του Γράμμου εξελίσσονταν κανονικά. Οι Εθνικές Δυνάμεις κατέλαβαν

¹⁴³⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1084, 27/06/1947, σ. 2.

¹⁴³⁸ Εφημερίδα «Μακεδονομάχος», αρ. φ. 5, 09/07/1947, σ. 4.

¹⁴³⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1085, 04/07/1947, σ. 2.

¹⁴⁴⁰ Εφημερίδα «Μακεδονομάχος», αρ. φ. 5, 09/07/1947, σ. 4.

¹⁴⁴¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1085, 04/07/1947, σ. 2.

πολλά χωριά, η εξόντωση των «*συμμοριτών*» έπρεπε να θεωρείται βέβαιη και οι «*συμμορίτες*» προσπαθούσαν να διασπάσουν τις γραμμές του στρατού και να διεισδύσουν προς τα νότια και νοτιανατολικά. Σκοπός τους ήταν η διευκόλυνση της εισόδου τους από την Αλβανία όπου βρισκόταν η διεθνής Ταξιαρχία της οποίας η δύναμη συνερχόταν σε 10 χιλιάδες άνδρες.¹⁴⁴²

Αναφορά στη μάχη της Κόνιτσας, μια από τις σπουδαιότερες μάχες της Β. Ελλάδος, γίνεται στο «*Εθνος*». Στις 13 Ιουλίου 1947, 2.500 «*συμμορίτες*» από την Αλβανία και με βαρύ οπλισμό επιτίθενται εναντίον της Κόνιτσας-Ηπείρου, την οποία υποστήριζαν ελάχιστοι άνδρες. Δεν μπόρεσαν όμως να την καταλάβουν και στράφηκαν εναντίον της Ηπείρου, 22 χιλιόμετρα έξω από τα Ιωάννινα. Την κρίσιμη εκείνη στιγμή κατέφθασε από την Αθήνα ο στρατηγός Ζέρβας και «*ετέθει επί κεφαλής της μικρής φρουράς*». Συγχρόνως κατέφτασαν δύο Ταξιαρχίες: η 43η και η 41η. Το βαρύ πυροβολικό και τα βαρέα μηχανοκίνητα έβαλλαν εναντίον των θέσεων των «*συμμοριτών*», ενώ οι πεζοπόρες δυνάμεις κινούνταν για να τους εκπορθήσουν από τις θέσεις τους. Οι συνεχείς εξορμήσεις της αεροπορίας κατάφεραν ισχυρά χτυπήματα εναντίον τους. Οι «*συμμορίτες*» αφήνοντας λίγους άντρες προκειμένου να τους καλύψουν κατά την αποχώρηση τους διαλύθηκαν προς διάφορες κατευθύνσεις. Τη μόνη μάχη που δεν μπόρεσαν να αποφύγουν ήταν στην περιφέρεια μεταξύ των χωριών Ελατοχωρίου και Ασπράγγελου όπου 330 «*συμμορίτες*» γνώρισαν πανωλεθρία αφήνοντας στο πεδίο της μάχης πολλούς νεκρούς.¹⁴⁴³

Την Τρίτη, 15 Ιουλίου 1947, σημειώθηκε επίθεση ανταρτών στο χωριό Ιτιά. Η «*συμμορία*» αναχαιτίστηκε από τις Μ.Α.Υ.. Παρόλα αυτά όμως προκάλεσαν ζημιές στο χωριό, έκαψαν την οικία του προέδρου της Κοινότητας, Πετρόπουλου, το αλωνιστικό συγκρότημα της Ένωσης και τις θημωνιές που υπήρχαν. Με την επέμβαση όμως του πυροβολικού διαλύθηκαν και τράπηκαν σε φυγή.¹⁴⁴⁴ Ο «*Μακεδονομάχος*» δίνοντας συμπληρωματικές πληροφορίες για την επίθεση αυτή γράφει πως η «*συμμορία*» αποτελούνταν από εκατό μέλη υπό τον Γ.. Παράλληλα αναφέρθηκε στην επίθεση μίας άλλης «*συμμορίας*» στο Μεσοχώρι κατά την οποία οι αντάρτες χρησιμοποίησαν όλμο και άλλα βαρέα όπλα και έκαψαν εννέα κατοικίες.

¹⁴⁴² Εφημερίδα «*Εθνος*», αρ. φ. 1086, 11/07/1947, σ. 2.

¹⁴⁴³ Εφημερίδα «*Εθνος*», αρ. φ. 1087, 18/07/1947, σ. 2.

¹⁴⁴⁴ Εφημερίδα «*Εθνος*», αρ. φ. 1087, 18/07/1947, σ. 2.

Και στις δύο επιθέσεις, συμπλήρωνε το δημοσίευμα, ότι το πυροβολικό τους προξένησε μεγάλες απώλειες.¹⁴⁴⁵

Στα τέλη Ιουλίου πολυμελής «*συμμορία*» εισερχόμενη από γιουγκοσλαβικό έδαφος επιτέθηκε με βαρύ οπλισμό στα δύο παραμεθόρια χωριά Μεσόκαμπο και Μεσοχώρι. Παρά τη σθεναρή αντίσταση των λίγων ανδρών της Χωροφυλακής και των χωρικών οι «*συμμορίτες*» κατόρθωσαν να εισέλθουν στο Μεσόκαμπο και να λεηλατήσουν κατοικίες. Αφού παρέλαβαν δεκαπέντε οικογένειες «*συμμοριτών*» αποχώρησαν το πρωί για τη Γιουγκοσλαβία. Ένα άλλο περιστατικό που σημειώθηκε την ίδια περίοδο είναι η επίθεση στο χωριό Μαρίνα. Οι υπερασπιστές του χωριού κατόρθωσαν να εξουδετερώσουν τις επιθέσεις. Σε ενίσχυση τους επενέβησαν άνδρες των τοπικών Μ.Α.Υ. με επικεφαλής τον ανθ/γό Παναγιωτίδη. Από τη συμπλοκή βρέθηκε νεκρός ο συμμορίτης Α. (μόνο το επίθετο) από την Καστοριά. Από το χωριό σφαγιάστηκε ένας γέροντας και κήκαν τέσσερα σπίτια.¹⁴⁴⁶

Σε δημοσίευμα του «*Εθνους*», της 1^{ης} Αυγούστου του 1947, αναφέρει πως την Παρασκευή 25 Ιουλίου, «*συμμοριτικές*» ομάδες του Αμύντα, Τ. και Τ. επιτέθηκαν στο Αμύνταιο και συγχρόνως για αντιπερισπασμό στα φυλάκια, Ξινού Νερού, Λόφων και Κλειδίου. Παρά την αντίσταση των ανδρών της Χωροφυλακής και των τοπικών Μ.Α.Υ., κατόρθωσαν να εισδύσουν στα ακραία σημεία της κομόπολης και να επιδοθούν σε λεηλατήσεις και εμπρησμούς. Τα θύματα τους ανήλθαν σε δεκατέσσερα άτομα εκ των οποίων τα περισσότερα γυναικόπαιδα ενώ κατέκαψαν και επτά κατοικίες. Τις πρωινές ώρες και ενώ οι «*συμμορίες*» αποσύρονταν κατέφτασε η αεροπορία, η οποία κυριολεκτικά τους κονιορτοποίησε. Κατά την άτακτη φυγή τους εγκατέλειψαν περίπου 65 με 80 υποζύγια. Στη συμπλοκή που σημειώθηκε στο Ξινό Νερό σκοτώθηκε ο ανθυπασπιστής Νικολόπουλος Νικόλαος. Τη μεθεπόμενη μέρα ξαναεπιτέθηκαν χωρίς όμως αυτή τη φορά να καταφέρουν τίποτα, παρά μόνο να βάλουν φωτιά σε θημωνιές έξω από το Αμύνταιο και αποχώρησαν άπρακτοι συναποκομίζοντας νεκρούς και τραυματίες.¹⁴⁴⁷

Την 26^η Ιουλίου, την επομένη της επίθεσης των «*συμμοριτών*» στο Αμύνταιο, ο Ταξίαρχος Γ. Παπαγεωργίου συνοδευόμενος από τον Νομάρχη Τουσιάδη και τον Διοικητή της Χωροφυλακής επισκέφτηκε το Αμύνταιο, όπου συνάντησε και συγχάρηκε τους άντρες του 571^{ου} Τ.Π. της Χωροφυλακής και των Μ.Α.Υ. για την

¹⁴⁴⁵ Εφημερίδα «*Μακεδονομάχος*», αρ. φ. 6, 24/07/1947, σ. 4.

¹⁴⁴⁶ Εφημερίδα «*Εθνος*», αρ. φ. 1088, 25/07/1947, σ. 2.

¹⁴⁴⁷ Εφημερίδες «*Εθνος*», αρ. φ. 1089, 01/08/1947, σ. 2 και «*Μακεδονομάχος*», αρ. φ. 7, 09/08/1947, σ. 4.

σθεναρή αντίσταση κατά την επίθεση των «συμμοριτών». Επίσης επέβλεψε τη διακομιδή των τραυματιών στο νοσοκομείο Φλώρινας και ταυτόχρονα διέταξε τη λήψη μέτρων περίθαλψης και στέγασης των πυροπαθών.¹⁴⁴⁸

Επίσης την νύχτα της Τετάρτης, στις 30 Ιουλίου, μια άλλη συμπλοκή σημειώθηκε στη Μελίτη κατά την οποία οι «συμμορίτες» επιτέθηκαν με βαρύ οπλισμό. Το χωριό υπερασπίστηκαν λίγοι άντρες του στρατού, της χωροφυλακής και των Μ.Α.Υ. Οι αντάρτες εισέδυσαν σε ακραία σημεία του χωριού και έκαψαν δύο οικίες και τέσσερις στάβλους. Επίθεση δέχτηκε επίσης και ο σταθμός του Αμμοχωρίου χωρίς όμως να κατορθώσουν οι «συμμορίτες» να πλησιάσουν το χωριό.¹⁴⁴⁹ Την επομένη της επίθεσης των ανταρτών κατά της φρουράς της Μελίτης ο Ταξίαρχος μετέβηκε για να συγχαρεί τους άντρες του 3^{ου} Λόχου του 371^{ου} Τάγματος στρατού, τους άντρες της Χωροφυλακής και των Μ.Α.Υ.¹⁴⁵⁰ Ο «Μακεδονομάχος» γράφοντας για την επίθεση στη Μελίτη συμπληρώνει πως την ίδια περίοδο επιθέσεις εκτός των παραπάνω χωριών δέχτηκαν και το Κλειδί, το Αρμενοχώρι, οι Λόφοι, το Νεοχωράκι και οι Πύργοι όπου προξενήθηκαν περιουσιακές ζημιές.¹⁴⁵¹

Στις 25 Ιουλίου και κατά τη μετάβαση του Υγειονομικού αυτοκινήτου του 224^{ου} Στρατιωτικού Νοσοκομείου Φλώρινας προς το Αμύνταιο για τη μεταφορά τραυματιών, αυτοκίνητο της συνοδείας προσέκρουσε σε νάρκη κοντά στο χωριό Βεύη. Από την έκρηξη τραυματίστηκαν εννέα στρατιώτες από τους οποίους ένας υπέκυψε στα τραύματα. Το ίδιο συνέβη σε φάλαγγα που κινούνταν προς Μεσονήσι. Τη νύχτα της 1^{ης} Αυγούστου, αυτοκίνητο της συνοδείας προσέκρουσε επίσης σε νάρκη κοντά στο Αρμενοχώρι. Από την έκρηξη τραυματίστηκαν ελαφρά τέσσερις στρατιώτες.¹⁴⁵²

Αργότερα στις 8 Αυγούστου δημοσίευμα του «Έθνους» αναφερόταν για δεύτερη φορά σε επίθεση στη Μελίτη όπου πολυμελής «συμμορία» ορμώμενη από το Καϊμακτσαλάν κύκλωσε το χωριό και άρχισε να βάλλει με βαρύ οπλισμό εναντίον των φυλακίων του στρατού, της χωροφυλακής και των Μ.Α.Υ. Οι αντάρτες λεηλάτησαν το χωριό, έκαψαν δέκα σπίτια και απήγαγαν τον Α., του οποίου η τύχη αγνοούνταν. Επίσης σύμφωνα με το ίδιο δημοσίευμα πολυμελής «συμμορία» επετέθη

¹⁴⁴⁸ Εφημερίδα «Μακεδονομάχος», αρ. φ. 7, 09/08/1947, σ. 4.

¹⁴⁴⁹ Εφημερίδες «Έθνος», αρ. φ. 1089, 01/08/1947, σ. 2

¹⁴⁵⁰ Εφημερίδα «Μακεδονομάχος», αρ. φ. 7, 09/08/1947, σ. 4.

¹⁴⁵¹ Εφημερίδα «Μακεδονομάχος», αρ. φ. 7, 09/08/1947, σ. 4.

¹⁴⁵² Εφημερίδα «Μακεδονομάχος», αρ. φ. 7, 09/08/1947, σ. 4.

στις Κ. Κλεινές και έβαλλε κατά του Αστυνομικού Σταθμού. Οι άντρες όμως του Σταθμού αντιστάθηκαν και τελικά απώθησαν τους αντάρτες.¹⁴⁵³

Τον ίδιο μήνα πύκνωσαν και άλλο οι επιθέσεις των ανταρτών, Ο «Μακεδονομάχος» κατέγραφε: Στις 9-8-47 πραγματοποιήθηκε επίθεση «*συμμοριτών*» στην Κέλλη, οι οποίοι αποκρούστηκαν από τις ένοπλες δυνάμεις και εγκατέλειψαν έναν νεκρό ενώ πολλούς άλλους παρέλαβαν κατά τη φυγή τους, στις 14-8-47 επιτέθηκαν κατά των Α. και Κ. Κλεινών, στις 15-8-47 κατά του Μεσοχωρίου, στις 16-8-47 κατά των Κ. Κλεινών και της διμοιρίας της Αγ. Παρασκευής. Στις 17-8-47 «*συμμορίτες*» του Λόχου Τ. πυρπόλησαν και λεηλάτησαν κατοικίες στο χωριό Μεσόκαμπο, στις 21-8-47 επιτέθηκαν κατά της γέφυρας Σιταριάς,¹⁴⁵⁴ και στις 25-8-1947 στο Αμμοχώρι Φλώρινας, ενώ τους απέκρουσαν δυνάμεις Μ.Α.Υ.¹⁴⁵⁵ Στις επιχειρήσεις κατά των ανταρτών σύμφωνα με τον «Μακεδονομάχο», έλαβαν μέρος και τα τεθωρακισμένα και συγκεκριμένα η 2^η ίλη τεθωρακισμένων του 2^{ου} Συντάγματος Αναγνωρίσεως.¹⁴⁵⁶

Οι επιθέσεις κατά του Αμμοχωρίου συνεχίστηκαν και το επόμενο διάστημα. Το Σάββατο (30/8/1947) μεγάλη «*συμμορία αναρχικών*» εισέβαλε στο Αμμοχώρι με κάθε τύπου βαρύ οπλισμό. Αρχικά οι κάτοικοι του χωριού τους απέκρουσαν, αλλά τελικά οι αντάρτες κατόρθωσαν να διεισδύσουν από ένα αψύλακτο σημείο του χωριού. Έκαψαν επτά οικίες και κατάσφαξαν με αγριότατο τρόπο τους Σ. Μ., Χ. Φ. και Λ. Ν.. Κατά τις πρωινές ώρες και μην μπορώντας να κάμψουν τη φρουρά του χωριού αποχώρησαν αφού πρώτα φόρτωσαν τους νεκρούς τους σε δύο τετράτροχα κάρα. Την ίδια νύχτα «*συμμορίτες*» επέδραμαν και στη Σιταριά. Αποκρούστηκαν όμως από την φρουρά του χωριού και αναγκάστηκαν να αποχωρήσουν κατά τις πρωινές ώρες. Από τους υπερασπιστές του χωριού έπεσε ο οπλίτης των Μ.Α.Υ., Λ. Β. από την Παλαίστρα. Τη Δευτέρα (1/9/1947) το Αμμοχώρι δέχτηκε νέα επιδρομή από τους «*αναρχικούς*». Η απόκρουση έγινε από τη φρουρά του χωριού που με τη βοήθεια του πυροβολικού τους προκάλεσαν μεγάλες απώλειες.¹⁴⁵⁷

Το ίδιο χρονικό διάστημα και κατά τις επιχειρήσεις που πραγματοποιούνταν στη Βίγλα Πισοδερίου, σημειώθηκε ο θάνατος του Ανθυπολοχαγού του Πεζικού Τρουλάκη Σταύρου από το Βιάννο Ηρακλείου Κρήτης. Ο Ανθυπολοχαγός

¹⁴⁵³ Εφημερίδες «Έθνος», αρ. φ. 1090, 08/08/1947, σ. 2.

¹⁴⁵⁴ Εφημερίδα «Μακεδονομάχος», αρ. φ. 8, 24/08/1947, σ. 4.

¹⁴⁵⁵ Εφημερίδες «Έθνος», αρ. φ. 1093, 29/08/1947, σ. 2.

¹⁴⁵⁶ Εφημερίδα «Μακεδονομάχος», αρ. φ. 8, 24/08/1947, σ. 4.

¹⁴⁵⁷ Εφημερίδες «Έθνος», αρ. φ. 1094, 05/09/1947, σ. 2.

τραυματίστηκε θανάσιμα κατά την ώρα του καθήκοντος όταν δέχτηκε στο μέτωπο εχθρική σφαίρα. Μεταφέρθηκε αμέσως στη Φλώρινα, αλλά μετά από μερικές ώρες εξέπνευσε. Στην κηδεία του παρέστησαν όλες οι πολιτικές, οι στρατιωτικές και αστυνομικές Αρχές, το Οικοτροφείο με την μπάντα του ιδρύματος, οι πρόσκοποι και πλήθος κόσμου. Ο «Μακεδονομάχος» συμπληρώνει, στο δημοσίευμα του, ότι στην ίδια περιοχή σκοτώθηκε επίσης ο στρατιώτης του 4^{ου} Λόχου του 573^{ου} Τ.Π Δεληπέτρος Αντ. από την Εύβοια και την 7η Σεπτεμβρίου κατά την επίθεση των ανταρτών σκοτώθηκε επίσης ο στρατιώτης Παρλιάρας Ευ. από την Αθήνα.¹⁴⁵⁸ Το «Έθνος», αλλά και ο «Μακεδονομάχος», κατέγραψαν την αναχώρηση υπερχιλίων στρατευσίμων των κλάσεων 1943 και 1944 του νομού Φλώρινας για την κατάταξη τους στο Κέντρο Βασικής Εκπαίδευσης Θεσσαλονίκης. Η αναχώρηση, γράφουν τα δημοσιεύματα έγινε σε κλίμα ενθουσιασμού και υπό τους χαιρετισμούς των επισήμων και τις επευφημίες του συγκεντρωμένου πλήθους.¹⁴⁵⁹

Οι επιθέσεις των ανταρτών τον Σεπτέμβριο του 1947 ήταν καθημερινές. Στον τοπικό Τύπο καταγράφηκαν οι εξής δράσεις: Την 1η Σεπτεμβρίου πραγματοποιήθηκε επίθεση «*συμμοριτών*» με πυρά εναντίον της διμοιρίας Αγ. Παρασκευής και του Σταθμού της Χωροφυλακής Κάτω Κλεινών. Στις 2 του μήνα πυρπόλησαν δέκα κατοικίες και τρεις αχυρώνες στον Πολυπλάτανο. Τη νύχτα της 3ης Σεπτεμβρίου στην περιοχή Πισοδερίου σημειώθηκε συμπλοκή με τον στρατό. Οι «*συμμορίτες*» υπέστησαν βαριές απώλειες από το πυροβολικό και κατά την αποχώρησή τους εγκατέλειψαν δύο τυφέκια και έξι γεμιστήρες οπλοπολυβόλου. Στις 6 Σεπτεμβρίου επιτέθηκαν στην Κλαδοράχη, στο Αρμενοχώρι και το Αμμοχώρι όπου και αποκρούστηκαν με βαριές απώλειες. Σε αυτές τις επιθέσεις κατόρθωσαν και πυρπόλησαν δύο οικίες στην Κλαδοράχη, μία στο Αμμοχώρι και δύο στο Αρμενοχώρι. Στο Αρμενοχώρι εκτέλεσαν τον πατέρα και τη νύφη του «*αρχισυμμορίτη*» Ο., ο οποίος έφερε το ψευδώνυμο Οδυσσέας Ανδρούτσος.¹⁴⁶⁰

Στις 11 Σεπτεμβρίου άρχισε η εξόρμηση του εθνικού στρατού στο Βίτσι. Ο «Μακεδονομάχος» περιγράφει τις μάχες που διεξήχθησαν στην περιοχή:

Στις 12 Σεπτεμβρίου, ο 1^{ος} Λόχος υπό τον Ταγματάρχη Καλλιμόπουλο, εξορμά ενώ σε λίγη ώρα κάθε αντίσταση του εχθρού καταβάλλεται και το

¹⁴⁵⁸ Εφημερίδα «Μακεδονομάχος» αρ. φ. 9, 09/09/1947, σ. 4.

¹⁴⁵⁹ Εφημερίδες «Έθνος», αρ. φ. 1094, 05/09/1947, σ. 2 και «Μακεδονομάχος» αρ. φ. 9, 09/09/1947, σ. 2.

¹⁴⁶⁰ Εφημερίδα «Μακεδονομάχος» αρ. φ. 9, 09/09/1947, σ. 4.

ύψωμα καταλαμβάνεται. [...] Ο δε 4^{ος} Λόχος, του Λοχαγού Αντωνόπουλου, παρόλη την κούραση των ανδρών από τις σκληρές μάχες φτάνει στην κορυφή του Βιτσιού με αποτέλεσμα οι Εθνικές δυνάμεις κατέλαβαν την κορυφή του. Από τις 16 Σεπτεμβρίου εμπλέκεται στη μάχη του Βιτσιού και ο Λόχος του Τσάμη.[...] Στις 19 Σεπτεμβρίου οι αντάρτες επιτέθηκαν από τρεις κατευθύνσεις κατά του Λόχου. Τα πρώτα πυρά δέχεται η Διμοιρία του ανθ/γού Βουτσιαδή. Σε λίγη ώρα η επίθεση είχε αποκρουστεί, ούτε ο καπετάν Αργύρης, ούτε οι υποκαπεταναίοι Τζαβέλας, Σούλιος, Πέτσος κατόρθωσαν να επιτύχουν τίποτα. Στις 25 Σεπτεμβρίου ο Λόχος τους πετυχαίνει στο ύψωμα και η μάχη γίνεται στα 30μ. Ο τόπος γέμισε αίματα και πτώματα συμμοριτών. Η αεροπορία τους πετσοκόβει. Ένας συμμορίτης παραδόθηκε και ομολόγησε 13 νεκρούς. Στις 26 Σεπτεμβρίου η μάχη άναψε. Ο Ταγματάρχης Τσάμης μάχεται στην πρώτη γραμμή. Στο απόρθητο Βαψώρι (Ποιμενικό) μπήκε ο 1ος Λόχος με αποτέλεσμα να σκορπιστούν οι συμμορίτες.¹⁴⁶¹

Οι εκκαθαρίσεις όμως λαμβάνουν χώρα και στα γύρω υψώματα της Φλώρινας. Σε ξεχωριστό άρθρο με τίτλο «Από τη δράση της μονάδας» ο Σπ. Χρυσουγής περιγράφει την πορεία μιας διμοιρίας του 2^{ου} Λόχου:

Την Κυριακή 14 Σεπτεμβρίου μετά από τηλεφωνική διαταγή η 1η Διμοιρία του 2^{ου} Λόχου ετοιμάστηκε και στις 11πμ βρισκόταν επάνω από τη Γεωργική Σχολή. Όλα ήταν έτοιμα και η διμοιρία ξεκίνησε για μια νέα αποστολή αφήνοντας το ύψωμα 1033. Η Δίλοχία του 572^{ου} ΤΠ ήταν έτοιμη για τις επιχειρήσεις. Στις 2:30μ.μ. ανηφορίζουν τον δρόμο που οδηγεί στα αριστερά υψώματα της Φλώρινας. Στις 6μμ καταλήφθηκε ο πρώτος τους στόχος. Οι διμοιρίες κατέλαβαν τους τομείς τους. Έφτιαξαν πρόχειρα πολυβολεία και διανυκτέρευσαν στο σημείο. Την επόμενη μέρα την ανάβαση στο επόμενο ύψωμα, το οποίο κατείχαν οι εχθροί, συνόδευσαν οι πυροβολισμοί και οι όλμοι. Την στιγμή που η μάχη εξελίσσονταν κατέφτασε η αεροπορία που σφυροκόπησε από παντού τους κατσαπλιάδες. Σε 10 λεπτά το ύψωμα καταλήφθηκε και οι Εαμοκομμουνιστές εγκαταλείπουν στο πεδίο έναν νεκρό

¹⁴⁶¹ Εφημερίδα «Μακεδονομάχος» αρ. φ. 11, 09/10/1947, σ. 1.

και έναν αιχμάλωτο. Την 16η Σεπτεμβρίου η διμοιρία λαμβάνει ως αντικειμενικό σκοπό την κατάληψη του υψώματος. Ανεβαίνοντας σε αυτό, στόχος ήταν η κατάληψη της κορυφής του. Βλέποντας την ανάβαση της διμοιρίας οι κατσαπλιάδες διασκορπίζονται στο απέναντι ύψωμα. Τότε πέφτουν και οι πρώτες ριπές χωρίς όμως να τολμήσουν να δώσουν μάχη. Άρχισε το κυνηγητό και οι κατσαπλιάδες φεύγουν σαν λαγοί. Συλλαμβάνεται ένας κατσαπλιάς με το ντουφέκι του και 150 σφαίρες και παραδίδεται στον λοχαγό με μισή κουρελού που ήταν το στρώμα του.¹⁴⁶²

Αξίζει να σημειωθεί ότι τους τρεις επόμενους μήνες, τον Οκτώβριο έως τον Δεκέμβριο του 1947, σταμάτησαν οι επιθέσεις των ανταρτών στη γύρω περιοχή. Το διάστημα αυτό και για την άμυνα της πόλης το Δ.Σ. Φλώρινας τον Οκτώβριο αποδέχτηκε το αίτημα της Ταξιαρχίας Φλώρινας, το οποίο στάλθηκε αρχικά στη Νομαρχία και κατόπιν διαβιβάστηκε στο Δήμο, προκειμένου να διατεθούν 25-30 κάτοικοι της πόλης για την κατασκευή έργων διαχείμασης στρατιωτικών φρουρών της πόλης.¹⁴⁶³

Οι εκκαθαριστικές επιχειρήσεις στη Φλώρινα όμως συνεχίστηκαν. Τον Νοέμβριο σημειώνεται επίθεση του εθνικού στρατού εναντίον του Μπουφίου (Κρατερού), που αποτελούσε στο κέντρο «*συμμορίας*», και κάνει συλλήψεις «*σλαυκομμουνιστών*», οι οποίοι δρούσαν εναντίον φιλήσυχων πολιτών. Το Μπούφι είχε μεταβληθεί σε εστία κάθε «*σλαυκομμουνιστικής*» κίνησης και επισιτιστικό τους κέντρο. Συγκεκριμένα στις 12 Νοεμβρίου τμήμα του 572^ο και 573^ο Τ.Π, υπό το γενικό πρόσταγμα του αντισυνταγματάρχη Κ. Παναγιωτόπουλο, Διοικητή του 572^ο Τ.Π., κινήθηκε εναντίον του Μπουφίου. Το τμήμα περικύκλωσε το χωριό και τα γύρω υψώματα. Στη συνέχεια ο στρατός εισήλθε στο χωριό και συνέλαβε ομάδα «*συμμοριτών*» με επικεφαλής τους τον καπετάν Φουρτούνα. Ένας που προσπάθησε να διαφύγει σκοτώθηκε. Οι συλληφθέντες μεταφέρθηκαν στη Φλώρινα και αποκάλυψαν ολόκληρη την οργάνωση της περιφέρειας και τα σχέδια τους. Συνελήφθησαν οι υπεύθυνοι του «Φρουραρχείου» τους, οι καθοδηγητές και διαφωτιστές και ολόκληρη η τοπική σλαβοκομμουνιστική οργάνωση και μεταφέρθηκαν στη Φλώρινα.¹⁴⁶⁴ Επίσης το «Έθνος» κατέγραψε πως το βράδυ της

¹⁴⁶² Εφημερίδα «Μακεδονομάχος», αρ. φ. 11, 09/10/1947, σ. 3.

¹⁴⁶³ Πρακτικά ΔΣ Φλώρινας, άνευ αριθμού, 29-10-1947.

¹⁴⁶⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1104, 14/11/1947, σ. 1

29ης Δεκεμβρίου 1947 100μελής «συμμορία» του έφιππου συγκροτήματος, Καπετάν Λάζου, ενέπεσε σε ενέδρα του 572^ο Τάγματος. Το αποτέλεσμα ήταν να σκοτωθούν έξι «συμμορίτες» οι οποίοι διακομίστηκαν στη Φλώρινα.¹⁴⁶⁵

Τον Ιανουάριο του 1948 αντάρτες επιτέθηκαν με βαρύ οπλισμό στα στρατιωτικά φυλάκια στα υψώματα Δερβένι και Βίγλα. Μετά τη συμπλοκή που διήρκησε μέχρι τις απογευματινές ώρες, βρέθηκαν τέσσερις «συμμορίτες» νεκροί, ένας όλμος και πολλά τυφέκια. Από την Εθνική δύναμη σκοτώθηκε ένας στρατιώτης. Να σημειωθεί, έγραφε το δημοσίευμα, ότι οι απώλειες των «συμμοριτών» ήταν πολύ μεγαλύτερες καθότι στη μάχη επενέβη το πυροβολικό της πόλης και η αεροπορία, η οποία σκόρπισε τον όλεθρο στις τάξεις των ανταρτών.¹⁴⁶⁶ Στις 20 Ιανουαρίου και κοντά στο χωριό Φιλώτα Αμυνταίου δύο φορτηγά αυτοκίνητα προσέκρουσαν σε νάρκες και ανατινάχτηκαν. Από την πρόσκρουση, σκοτώθηκαν τρία άτομα και τραυματίστηκαν εννέα.¹⁴⁶⁷

Στα τέλη Ιανουαρίου ενισχύθηκαν οι δυνάμεις του στρατού στην περιοχή. Το «Έθνος» σε δημοσίευμα του στις 30 Ιανουαρίου 1948 έγραφε για την άφιξη νέων τμημάτων του Εθνικού Στρατού στη Φλώρινα. Έγινε επίσημη υποδοχή από τον Μητροπολίτη, Βασίλειο και τις Αρχές της πόλης. Η είσοδος τους στην πόλη έγινε με τον ενθουσιασμό του λαού και κωδωνοκρουσίες. Ο ελληνικός στρατός ενισχύθηκε με πυροβόλα όπλα από την Αμερική και έτσι με την απόφαση αυτή εκπληρώθηκαν οι υποσχέσεις του Γρίσγουολντ¹⁴⁶⁸ στις αρχές Ιανουαρίου. για την κάλυψη των αναγκών του ορεινού πυροβολικού.¹⁴⁶⁹

Στη στήλη «Σημειώματα» του Μαρτίου το «Έθνος» κατέγραφε τη δράση των ανταρτών. Στις 20 Φεβρουαρίου του 1948, δύο κάτοικοι του Αγ. Γερμανού, αποπειράθηκαν να καταφύγουν σε ανταρτοκρατούμενη περιοχή. Έπεσαν όμως σε στρατιωτική ενέδρα και φονεύτηκαν. Επίσης «συμμορίτες» εισέβαλαν στο Παρόρι και αφού λήστεψαν τρόφιμα αποχώρησαν σε Σερβικό έδαφος. Το ίδιο συνέβη και στο Νεοχωράκι όπου λήστεψαν τρόφιμα και δημητριακά από τους κατοίκους. Ακόμη στο 2^ο χιλ. Κοζάνης-Αμυνταίου σημειώθηκε πρόσκρουση αυτοκινήτου σε νάρκη με

¹⁴⁶⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1110, 01/01/1948, σ. 4

¹⁴⁶⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1111, 16/01/1948, σ. 2.

¹⁴⁶⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1112, 23/01/1948, σ. 2.

¹⁴⁶⁸ Γουάιτ Γρίσγουολντ, πρώην κυβερνήτης της Νεμπράσκα, τον Ιούνιο του 1947 διορίστηκε αρχηγός της αμερικανικής πολιτικής στην Ελλάδα. Μπορουντζάκης. Ξ. «Η αμερικανική εδραίωση στην Ελλάδα». Δημοσιεύτηκε στο «Ποντίκι» τεύχος 1814, 29/05/2014.

(πηγή: <https://crockorozistas.wordpress.com/2014/06/page/8/>) (23/03/2019)

¹⁴⁶⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1113, 30/01/1948, σ. 2.

αποτέλεσμα να τραυματιστούν τέσσερις ιδιώτες και τέλος ένας ακόμη στρατιώτης σκοτώθηκε όταν έπεσε σε ναρκοπέδιο στη περιοχή Αμυνταίου.¹⁴⁷⁰ Τον ίδιο μήνα δημοσιεύθηκαν πληροφορίες ότι «στο Πισοδέρι οι Έλληνες Δημοκρατικοί άρπαξαν παιδιά και τα οδηγούν σε Σλαβικά κράτη». Στις 4 Μαρτίου «συμμορία» επέδραμε στο χωριό Παρόρι και αφού «άρπαξε» διάφορα τρόφιμα αναχώρησε για το χωριό Εθνικό. Την ίδια μέρα και ώρα «συμμορία» εισήλθε στο Λέχοβο Αμυνταίου και αφού λεηλάτησε την οικία του 60χρονου Τ. Θ. και απήγαγε αυτόν μαζί με την 50χρονη γυναίκα του. Επίσης 50μελής συμμορία λεηλάτησε τα Άλωνα, ενώ για δεύτερη φορά το Νεοχωράκι δέχτηκε την επίθεση του «πειναλέου» Μάρκου. Συγκεκριμένα η 80μελής «συμμορία» προερχόμενη από τη Γιουγκοσλαβία εισήλθε στο χωριό στις 4 το πρωί και για 8 ώρες προέβη σε αρπαγές. Οι συμμορίτες φορούσαν καινούργιες χλαίνες χρώματος φαιού, καινούργιες αρβύλες και καινούργιο οπλισμό τα περισσότερα από αυτά ήταν αυτόματα. Αφού αφαίρεσαν σιτάρι και διάφορα τρόφιμα επέστρεψαν στον Τίτο.¹⁴⁷¹

Εκτός από το Πισοδέρι, στις 18 Μαρτίου σημειώθηκε βίαιη επιστράτευση τριάντα πέντε ατόμων από το Μπούφι. Μεταξύ των απαχθέντων συγκαταλέγονται και παιδιά άνω των 14 ετών. Επίσης στις 20 Μαρτίου πολυμελής «συμμορία» απήγαγε και πάλι από το Μπούφι τους 50χρονους Ο. Δ. και Α. Αν. Ακόμη ο «συμμορίτης» Τ. άρπαξε 38 πρόβατα από την περιοχή της Μελίτης-Αχλάδας. Για την αρπαγή αυτή θεωρήθηκε υπεύθυνος και συνελήφθη ο ιδιώτης Γ. Χ. από τη Μελίτη. Τέλος έξω από τον συνοικισμό της Κ. Βεύης κάρο προσέκρουσε σε νάρκη με αποτέλεσμα τον τραυματισμό μιας γυναίκας, ενώ στο ίδιο σημείο περισυνελέγη ακόμη μια νάρκη. Στο ίδιο φύλλο και σελίδα το «Έθνος» πληροφορεί τους αναγνώστες ότι την 22α προς την 23η Μαρτίου στην περιοχή του Φλαμπόρου διεξήχθη μάχη μεταξύ των τμημάτων του Στρατού και «συμμοριτών». Ο Εθνικός στρατός με την αεροπορία διέλυσε τους «συμμορίτες» στην περιοχή. Στο πεδίο της μάχης μετρήθηκαν ενενήντα νεκροί, εκτός αυτών που μπόρεσαν να πάρουν μαζί τους οι «συμμορίτες». Από τις εθνικές δυνάμεις έπεσαν ηρωικώς τρεις οπλίτες.¹⁴⁷²

Το «Έθνος» παραθέτει ότι στον Αγ. Βαρθολομαίο τη νύχτα της 31ης Μαρτίου εισήλθε «συμμορία» και από τους «συμμορίτες» ο Κ. Τ. παρέλαβε τη γυναίκα του και τα δύο παιδιά του, ενώ δύο κάτοικοι της Κέλλης, ο Κ. Π. και ο Ρ. Ε. που είχαν

¹⁴⁷⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1114, 06/03/1948, σ. 2.

¹⁴⁷¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1117, 13/03/1948, σ. 1.

¹⁴⁷² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1118, 27/03/1948, σ. 2.

απαχθεί από «συμμορίτες», όταν με τα υποζύγια τους είχαν πάει προς ξύλευση, αφέθηκαν ελεύθεροι και επέστρεψαν στα σπίτια τους. Επίσης στις 3 Απριλίου η Β. Θ. κάτοικος του Αετού διερχόμενη της οδού Αετού - Αμυνταίου με τον ημίονο της πάτησε νάρκη και τραυματίστηκε χάνοντας το δεξί της πόδι. Η εφημερίδα ενημέρωνε τους αναγνώστες της ότι στο δρόμο Φλώρινας- Αγ. Παρασκευής τοποθετήθηκαν νάρκες, οι οποίες όμως ανευρέθηκαν από στρατιώτες. Στις 5 Απριλίου, στον Αετό ομάδα «συμμοριτών» με αρχηγό τον Μ. Μ. από το Ξ. Νερό προσπάθησε να λεηλατήσει την κατοικία του Δ. Χ., ο οποίος προβάλλοντας αντίσταση τραυματίστηκε και μεταφέρθηκε στο νοσοκομείο του Αμυνταίου. Την επόμενη μέρα, στις 6 Απριλίου, πολυμελής «συμμορία» επιτέθηκε κατά των Εθνικών Δυνάμεων Μελίτης και έκλεψε τρόφιμα και ζώα από τους κατοίκους. Ένας από τους «συμμορίτες» συνελήφθη. Κατά την διάρκεια της επιθέσεως σκοτώθηκε από όλμο ο ιδιώτης Π. Ι. ετών 65 και τραυματίστηκε η Ε. Π. ετών 9. Την ίδια μέρα στα Άλωνα τραυματίστηκε σοβαρά από «συμμοριτική» νάρκη, ο ιδιώτης Τ. Ν. και διαμελίστηκε το άλογο του.¹⁴⁷³ Τον Απρίλιο του 1948 οι «συμμορίτες» ανατίναξαν σε τρία σημεία τη δημόσια οδό Φλώρινας-Αμυνταίου. Οι ζημιές επισκευάστηκαν εν μέρει και η διερχόμενη φάλαγγα μπόρεσε να συνεχίσει την πορεία της χωρίς εμπόδια. Τέλος κατόπιν πληροφοριών από το Ξ. Νερό, συνελήφθηκαν, μετά από ενέδρα που είχε στηθεί, δύο ένοπλοι αντάρτες, οι οποίοι και ομολόγησαν ότι ήταν σαμποτέρ και είχαν πρόθεση να ναρκοθετήσουν τμήμα της οδού Φλώρινας-Αμυνταίου.¹⁴⁷⁴

Οι ναρκοθετήσεις και οι δολιοφθορές ιδιαίτερα στο σιδηροδρομικό δίκτυο θα απασχολήσουν τη θεματολογία των επόμενων φύλλων του τοπικού τύπου. Με αυτές τις ενέργειές τους οι αντάρτες στόχο είχαν την αποκοπή της περιοχής της Φλώρινας από την υπόλοιπη Ελλάδα έτσι ώστε να καταστεί αδύναμη στρατιωτικά και οικονομικά. Την 1η Μαΐου, δημοσίευμα αναφέρει ότι η επιβατική αμαξοστοιχία δεν ολοκλήρωσε το δρομολόγιο εξαιτίας πρόσκρουσης της σε νάρκη. Έτσι αναγκάστηκε να γυρίσει πίσω. Εκτός από τον εκτροχιασμό των βαγονιών ασφαλείας δεν υπήρξαν ζημιές και θύματα.¹⁴⁷⁵ Επίσης άλλο δημοσίευμα στις αρχές Ιουνίου του 1948 έγραφε πως οι «συμμορίτες» κατά την έλευση αμαξοστοιχίας τοποθέτησαν νάρκες κοντά στο Ξ. Νερό. Ο φύλακας της γραμμής τις αντιλήφθηκε εγκαίρως και τις αχρήστευσε. Η αμαξοστοιχία τελικά κατόρθωσε και πραγματοποίησε το δρομολόγιο της με λίγη

¹⁴⁷³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1120, 10/04/1948, σ. 2.

¹⁴⁷⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1121, 17/04/1948, σ. 2.

¹⁴⁷⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1123, 02/05/1948, σ. 1.

καθυστερήση.¹⁴⁷⁶ Η περισυλλογή και τα ατυχήματα ναρκών γίνονταν και στο επαρχιακό οδικό δίκτυο του νομού. Χαρακτηριστικά αναφέρθηκε η περισυλλογή 7 ναρκών που είχαν τοποθετηθεί σε δρόμο κοντά στη Μελίτη και η πρόσκρουση στρατιωτικού αυτοκινήτου στο δρόμο μεταξύ Τριποτάμου και Σιταριάς. Κατά την έκρηξη που προκλήθηκε σκοτώθηκε ένας στρατιώτης και τραυματίστηκε ελαφρά άλλος ένας.¹⁴⁷⁷

Τόσο οι εκκαθαρίσεις του εθνικού στρατού στην περιοχή της Φλώρινας, όσο και οι επιθέσεις των ανταρτών στους γύρω οικισμούς της θα συνεχιστούν και το υπόλοιπο του 1948. Τμήματα της Ταξιαρχίας σε εξόρμηση τους στην περιοχή συνέλαβαν στη θέση Δερβένι κοντά στο Τρίβουνο εννέα «*συμμορίτες*» και παραδόθηκαν άλλοι τέσσερις. Στα χέρια του Στρατού παραδόθηκε και άφθονος οπλισμός.¹⁴⁷⁸ Από την άλλη πλευρά αυτή τη χρονική περίοδο πύκνωσαν οι επιθέσεις ανταρτών στα χωριά, που απώτερο σκοπό είχαν καθώς φαίνεται από τα δημοσιεύματα την στρατολόγηση κατοίκων τους. Έτσι την Πέμπτη στις 13 Μαΐου «*συμμορία*» επετέθη στον Ν. Καύκασο. Οι «*συμμορίτες*» χρησιμοποίησαν βαρύ οπλισμό και έβαλλαν από σερβικό έδαφος. Παρά την αντίσταση των λίγων ανδρών της Χωροφυλακής και των Μ.Α.Υ., κατάφεραν να εισέλθουν στο χωριό και να ανατινάξουν τον αστυνομικό σταθμό. Κατά την είσοδο τους στο χωριό προέβησαν σε γενική λεηλασία και αποχωρώντας απήγαγαν είκοσι πέντε άτομα που τα περισσότερα ήταν ομοϊδεάτες τους. Κατά τη συμπλοκή τραυματίστηκαν ο ενωμοτάρχης και δύο οπλίτες των Μ.Α.Υ. Το ίδιο συνέβη μια μέρα νωρίτερα όταν «*συμμορία*» με βαρύ οπλισμό επιτέθηκε εναντίον του οικισμού του Αγ. Παντελεήμονα και αφού κατόρθωσε να μπει στο χωριό, άρπαξε τρόφιμα και ζώα και φεύγοντας απήγαγε τριάντα τέσσερις ομοϊδεάτες τους.¹⁴⁷⁹ Επίσης σε κοντινά χωριά της Φλώρινας ενεδρεύοντες «*συμμορίτες*» συνέλαβαν είκοσι δύο κατοίκους από την Ιτιά, δώδεκα από το Νεοχωράκι και τρεις από τον Παπαγιάννη. Όλοι οι απαχθέντες χωρικοί οδηγήθηκαν στην Γιουγκοσλαβία.¹⁴⁸⁰

Στα τέλη Μαΐου η επίθεση εναντίον του Ν. Καυκάσου επαναλαμβάνεται. Το δημοσίευμα κατέγραψε πως βράδυ της Δευτέρας 24 Μαΐου πολυμελής «*συμμορία*» επιτεθεί από Γιουγκοσλαβικό έδαφος στον Ν. Καύκασο χρησιμοποιώντας βαρύ

¹⁴⁷⁶ Εφημερίδα «*Εθνος*», αρ. φ. 1127, 05/06/1948, σ. 2.

¹⁴⁷⁷ Εφημερίδα «*Εθνος*», αρ. φ. 1126, 29/05/1948, σ. 2.

¹⁴⁷⁸ Εφημερίδα «*Εθνος*», αρ. φ. 1123, 02/05/1948, σ. 1.

¹⁴⁷⁹ Εφημερίδα «*Εθνος*», αρ. φ. 1124, 15/05/1948, σ. 2.

¹⁴⁸⁰ Εφημερίδα «*Εθνος*», αρ. φ. 1125, 22/05/1948, σ. 2.

οπλισμό. Παρά τη μάχη που ακολούθησε με τους άνδρες της Χωροφυλακής και των Μ.Α.Υ., κατάφεραν να εισέλθουν στο χωριό και να το λεηλατήσουν. Απήγαγαν άλλα τριάντα πέντε άτομα ομόφρονες τους. Μόλις εκδηλώθηκε η επίθεση, δύναμη της χωροφυλακής Μεσοχωρίου προσέτρεξε για βοήθεια και τους ανάγκασε να φύγουν εσπευσμένα. Κατά την μάχη σκοτώθηκαν τέσσερις συμμορίτες και τραυματίστηκαν εννέα άνδρες των Μ.Α.Υ. Απο τους χωροφύλακες τραυματίστηκαν δύο άνδρες.¹⁴⁸¹ Στις 31 Μαΐου αναφέρει το «Έθνος» πως και πάλι πολυμελής «συμμορία» επιτέθη αυτή τη φορά εναντίον της διμοιρίας του φυλακίου Αγ. Παρασκευής. Οι άνδρες της Χωροφυλακής αν και λίγοι κατόρθωσαν να τους αποκρούσουν και έτσι τους ανάγκασαν να αποχωρίσουν. Από τη συμπλοκή σκοτώθηκαν δύο «συμμορίτες» και δύο οπλίτες του στρατού. Τραυματίστηκαν δύο χωροφύλακες συμπεριλαμβανομένου και του διμοιρίτη ανθ/γού Δ. Βέγλη. Την Παρασκευή 4 Ιουνίου και νέα επίθεση επαναλήφθηκε στην Αγ. Παρασκευή. Οι «συμμορίτες» δεν μπόρεσαν να καταφέρουν τίποτα και αποχώρησαν σε εδάφη της Γιουγκοσλαβίας με σοβαρές απώλειες.¹⁴⁸²

Το βράδυ της Παρασκευής, 11 Ιουνίου, πολυμελής «συμμορία» επιτέθηκε στις Κ. Κλεινές χρησιμοποιώντας βαρύ οπλισμό. Παρά τη μάχη που ακολούθησε με τους άνδρες της Χωροφυλακής και Μ.Α.Υ., κατάφερε να εισέλθει στο χωριό, να κάψει το σχολείο και να λεηλατήσει οικίες. Σκοτώθηκαν δύο χωροφύλακες και τρεις οπλίτες των Μ.Α.Υ. Από τους χωροφύλακες τραυματίστηκαν ο ανθυπομοίραρχος, τρεις χωροφύλακες και πέντε άνδρες των Μ.Α.Υ. Οι «συμμορίτες» κατά την αποχώρηση τους περισυνέλεξαν τους νεκρούς τους. Επίσης κατά την επίθεση που πραγματοποίησαν στο Αρμενοχώρι την Κυριακή 6 Ιουνίου αφαίρεσαν από τους κατοίκους του χωριού 80 μικρά και μεγάλα ζώα.¹⁴⁸³ Μετά την επίθεση αυτή δημοσίευμα του «Έθνους» ανέφερε πως όλη την προηγούμενη βδομάδα και μέχρι το τέλος Ιουνίου η δράση των «συμμοριτών» είχε περιοριστεί στην κλοπή αφύλακτων ζώων που διοχέτευσαν στη Γιουγκοσλαβία.¹⁴⁸⁴

Ένα ασυνήθιστο γεγονός συνέβη στις αρχές Ιουλίου όταν στα φυλάκια της Βίγλας παραδόθηκαν δώδεκα ένοπλοι Σέρβοι. Αυτοί όπως κατάθεσαν μπήκαν στο ελληνικό έδαφος κατόπιν μαχών με τους «συμμορίτες», στους οποίους σύμφωνα με τις μαρτυρίες προξένησαν σοβαρές απώλειες.¹⁴⁸⁵ Την ίδια χρονική περίοδο

¹⁴⁸¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1125, 29/05/1948, σ. 2

¹⁴⁸² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1127, 05/06/1948, σ. 2

¹⁴⁸³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1128, 12/06/1948, σ. 2

¹⁴⁸⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1129, 19/06/1948, σ. 2.

¹⁴⁸⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1131, 03/07/1948, σ. 2.

αξιοσημείωτη είναι η απόφαση του Δ.Σ. Φλώρινας, που λόγω των πολλών απωλειών ανδρών κατά τις μάχες και επιθέσεις οι οποίες διενεργούνταν στην περιοχή της Φλώρινας, επέλεξε κατάλληλο οικόπεδο για την ίδρυση Στρατιωτικού Νεκροταφείου, επί της επαρχιακής οδού Νίκης – Φλώρινας.¹⁴⁸⁶ Τελικά η έγκριση της υπέρ του Δήμου αναγκαστικής απαλλοτρίωσης κτήματος, για τη δημιουργία του στρατιωτικού νεκροταφείου θα ληφθεί στις αρχές του προσεχούς Αυγούστου.¹⁴⁸⁷

Στα μέσα Ιουλίου του 1948 καταγράφηκαν στον τοπικό Τύπο τα εξής περιστατικά και επιθέσεις. Στις 11 Ιουλίου, και καθώς μικρή «*συμμορία*» διερχόταν μέσω Αρμενοχωρίου με κατεύθυνση προς το Βίτσι προκλήθηκε έκρηξη νάρκης από κάποιον «*συμμορίτη*» και έτσι τα γύρω πολυβολεία τους αντιλήφθηκαν και άρχισαν να βάλουν εναντίον τους. Οι αντάρτες τράπηκαν σε φυγή εγκαταλείποντας πέντε υποζύγια με φορτίο καλωδίων, βομβών και ναρκών.¹⁴⁸⁸ Επίσης «*συμμορίτες*» κατά την επίθεση τους στο Μεσονήσι και στην Καλλίνικη προξένησαν υλικές ζημιές καίγοντας θημωνιές σιταριού και στα δύο χωριά. Στο ίδιο φύλλο και στην ίδια σελίδα το «*Έθνος*» ανέφερε ότι την Τρίτη 18 Ιουλίου, Τμήματα της 45^{ης} Ταξιαρχίας διενήργησαν επιθετική αναγνώριση στην Πρέσπα και έφτασαν μέχρι τον Αγ. Γερμανό. Παρά την ισχυρή αντίσταση των «*συμμοριτών*» οι στρατιώτες κατόρθωσαν να τους τρέψουν σε υποχώρηση και να τους δημιουργήσουν μεγάλες απώλειες σε νεκρούς και τραυματίες. Στους τόπους των συγκρούσεων βρέθηκε πολεμικό υλικό και συνελήφθησαν 3 «*συμμορίτες*»: ο Λ. Ε. από το Βροντερό, ο Α. Σ. από Δροσοπηγή και ο Ι. Δ. από τη Φλώρινα. Έτσι, σχολιάζει η εφημερίδα πως ο μύθος για το απαραβίαστο των Πρεσπών διαλύθηκε από την ορμητικότητα του στρατού.¹⁴⁸⁹

Οι λεηλασίες, οι καταστροφές και οι απαγωγές των ανταρτών, οι οποίες επεκτάθηκαν και στο γυναικείο πληθυσμό, συνεχίστηκαν. Δημοσιεύματα στον Αυγουστιάτικο Τύπο του 1948 αναφέρονταν στις καταστροφές υδραγωγείων σε διάφορες πόλεις και χωριά: στην Κοζάνης, στην Καστοριάς, στην Κέλλης, το Αμυνταίου και στην Τρίπολη.¹⁴⁹⁰

Δημοσιεύθηκαν επίσης ανακοινώσεις, οι οποίες απευθύνονταν στους αναγνώστες της Φλώρινας και προσκαλούσαν πολίτες για εθελοντική κατάταξη

¹⁴⁸⁶ Πρακτικά ΔΣ Φλώρινας, άνευ αριθμού, 04-07-1948.

¹⁴⁸⁷ Πρακτικά ΔΣ Φλώρινας, άνευ αριθμού, 02-08-1948.

¹⁴⁸⁸ Εφημερίδα «*Έθνος*», αρ. φ. 1133, 17/07/1948, σ. 2.

¹⁴⁸⁹ Εφημερίδα «*Έθνος*», αρ. φ. 1134, 24/07/1948, σ. 2.

¹⁴⁹⁰ Εφημερίδα «*Έθνος*», αρ. φ. 1137, 14/08/ 1948, σ. 1

ιδιωτών στην χωροφυλακή.¹⁴⁹¹ Εντύπωση προξενεί αλλά και καταγράφει το κλίμα σύγχυσης, που επικρατούσε την συγκεκριμένη χρονική περίοδο, η ανακοίνωση της Χωροφυλακής για τη διάδοση ψευδών ειδήσεων περί δήθεν εξαφάνισης αξιωματικών και οπλιτών του στρατού στο πεδίο των επιχειρήσεων της περιοχής του Γράμμου. Η χωροφυλακή ανακοίνωσε ότι αυτές οι ειδήσεις προέρχονταν από την κομμουνιστική προπαγάνδα και απέβλεπαν στη μείωση του αισθήματος ικανοποίησης για τις νίκες του Εθνικού στρατού. Προειδοποιούσε ταυτόχρονα πως όποιος διέδιδε τέτοιου είδους ανυπόστατες φήμες θα δικαζόταν από το Στρατοδικείο.¹⁴⁹² Τέλος ανακοίνωση της Στρατιωτικής Αρχής ανέφερε ότι όποιος υποδειξεί στις στρατιωτικές Αρχές ή στην Χωροφυλακή τον τόπο που έχουν τοποθετηθεί νάρκες θα πληρώνονταν ανάλογα με τον αριθμό των υποδεικνυομένων ναρκών.¹⁴⁹³

Ο Γ. Μόδης σε άρθρο του με τίτλο «Νέα αρπαγή Σαβίνων» που δημοσιεύθηκε στο «Εθνος» αναφέρεται στην απαγωγή γυναικών και τη γενικότερη κατάσταση στην περιοχή της Φλώρινας:

Οι συμμορίτες απήγαγαν 80 νεαρά κορίτσια και παντρεμένες γυναίκες, που δεν είχαν θηλάζοντα παιδιά, από τον Πολυπόταμο. Το ίδιο έγινε και στα χωριά Άνω και Κάτω Υδρούσα, Φλάμπουρο και Μπούφι, από όπου απήγαγαν άλλα 30 κορίτσια για να τα επιστρατεύσουν στις ομάδες τους. Αλλά και στα μονίμως κατεχόμενα χωριά της Πρέσπας σαρώθηκαν και οι τελευταίες γυναίκες. Την επιστράτευση αυτή διενεργεί ο «Ταξίαρχος Μπαρμπαλιάς», ο πρώην δασικός υπάλληλος Κ., γνωστός στα χωριά από τη δασική υπηρεσία. Οι αρπαγές γίνονται για να αναπληρωθούν τα κενά της διαλυθείσας Ταξιαρχίας του στο Γράμμο και είναι σύμφωνες με την τελευταία απόφαση της Ολομέλειας της Κεντρικής Επιτροπής του Κ.Κ.Ε.. Εκτός των αρπαγών οι ζημίες που προκαλούν οι συμμορίτες στα χωριά είναι τεράστιες. Όλα τα χωριά του κάμπου κοντεύουν να αφήσουν τα χωράφια τους αθέριστα. Δεν υπάρχουν άλογα αφού και αυτά τα έχουν οδηγήσει στο Γράμμο. Τελευταία μάλιστα αρπάζουν ακόμα και τα γαϊδούρια. Τον προηγούμενο χρόνο κατέκαψαν την αλωνιστική μηχανή του Γεωργικού Συνεταιρισμού και οι υπόλοιπες που υπάρχουν δεν επαρκούν. Οι συμμορίτες

¹⁴⁹¹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1136, 07/08/1948, σ. 2

¹⁴⁹² Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1138, 21/08/1948, σ. 2

¹⁴⁹³ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1138, 21/08/1948, σ. 2

χωρίς να έχουν χωράφια έχουν μετατραπεί δια της κλοπής σε τσιφλικάδες. Πήραν τα παιδιά των χωρικών και τώρα ήρθε η σειρά να πάρουν και τις γυναίκες τους. Μια είναι η λύση. Ο γενικός εξοπλισμός και η κινητοποίηση των αγροτών και όσοι λιποψυχούν υπάρχουν και τα Στρατοδικεία, άλλωστε είναι αποφασισμένοι όλοι οι κάτοικοι των χωριών μετά από αυτά που έχουν πάθει. Οι αγρότες της Μακεδονίας είναι ώριμοι να επωμιστούν την προστασία των σπιτιών τους αρκεί να τους δοθούν όπλα από τους κυβερνώντες.¹⁴⁹⁴

Τον Σεπτέμβριο του 1948 σύμφωνα με το «Έθνος» οι στρατιωτικές επιχειρήσεις στην περιοχή της Φλώρινας εξελίσσονταν θετικά. Στο Βίτσι παραδόθηκαν 100 «συμμορίτες» και μεταφέρθηκαν στην Κοζάνη. Την 1η Σεπτεμβρίου «συμμορίτες» με δυνάμεις ολόκληρης Ταξιαρχίας εξαπέλυσαν επίθεση στη θέση Δερβένι. Η επίθεση συντρίφτηκε κυριολεκτικά από το πυροβολικό και την αεροπορία και σκοτώθηκαν 100 περίπου αντάρτες. Την ίδια τύχη είχε και η επίθεση στην περιφέρεια του Κρατερού την αμέσως επόμενη μέρα. Οι απώλειες και εδώ από την αεροπορία και το πυροβολικό ήταν μεγάλες. Κατά την ομολογία «συμμορίτη» που παραδόθηκε οι νεκροί, κατά την συμπλοκή αυτή, υπερέβαιναν τους 100 μεταξύ των οποίων είναι καπεταναίοι και αξιωματικοί. Και κατέληγε πως εκτός από τους παραδοθέντες στο Βίτσι υπολογιζόταν πως άλλοι 150 είχαν παραδοθεί στην περιφέρεια από την έναρξη των επιχειρήσεων.¹⁴⁹⁵

Τον Οκτώβριο του 1948 εμφανίστηκαν και τα πρώτα δημοσιεύματα για τους κανονιοβολισμούς των ανταρτών εναντίον της Φλώρινας από τις τοποθεσίες Δερβένι και Βίγλα Πισοδερίου. Συγκεκριμένα την Κυριακή στις 3 Οκτωβρίου το βράδυ «συμμοριτικό» πυροβολικό έριξε 60 βλήματα στους συνοικισμούς της Αγ. Παρασκευής και Τσιφλικιού Φλώρινας. Από τα βλήματα σκοτώθηκαν τέσσερα άτομα και τραυματίστηκαν άλλα έξι, ενώ μικρές ζημιές υπέστησαν ορισμένες κατοικίες. Το πυροβολικό της πόλης απάντησε με καταιγιστικά πυρά και κατόπιν οι «συμμορίτες» έπαψαν. Το ίδιο συνέβη και την Παρασκευή 8 Οκτωβρίου όπου το «συμμοριτικό» πυροβόλο έβαλε εναντίον της πόλης. Ρίφθηκαν 30 περίπου βλήματα αλλά όλα μακριά από την πόλη. Θύματα και ζημιές δεν υπήρξαν.¹⁴⁹⁶ Επόμενο δημοσίευμα στο

¹⁴⁹⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1138, 21/08/1948, σ. 1.

¹⁴⁹⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1140, 04/09/1948, σ. 2.

¹⁴⁹⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1145, 09/10/1948, σ. 4.

«Έθνος» κατέγραφε πως την Τετάρτη 26 Οκτωβρίου και ώρα 5μμ το «*συμμοριτικό*» πυροβολικό εγκατεστημένο στα υψώματα Βίγλας και Δερβένι έβαλλε εναντίον της πόλης και ιδιαίτερα στην περιοχή της οδού Χρυσοστόμου Σμύρνης. Από τα βλήματα σκοτώθηκαν ένας 28χρονος, δύο 12χρονες, ένας 10χρονος και τραυματίστηκαν σοβαρά ένδεκα άτομα. Την επομένη και κατά την ίδια περίπου ώρα επαναλήφθηκε ο βομβαρδισμός χωρίς θύματα.¹⁴⁹⁷ Οι βολές εναντίον της πόλης συνεχίστηκαν και τους επόμενους μήνες. Τον Δεκέμβρη μάλιστα το «*συμμοριτικό*» πυροβολικό έρριψε εναντίον της πόλης και επί 2 συνεχείς νύκτες 100 βολές. Τραυματίστηκαν, έγραφε το δημοσίευμα, οκτώ άτομα ελαφρώς και σημειώθηκαν αρκετές υλικές ζημιές.¹⁴⁹⁸

Λόγω της κατάστασης που επικρατούσε και για λόγους ασφαλείας η Χωροφυλακή ανακοίνωσε το ωράριο κυκλοφορίας των πολιτών που ήταν από τις 6:30π.μ.-8:30μ.μ.¹⁴⁹⁹ Επίσης δημοσιεύθηκε στον τοπικό τύπο η προκήρυξη στρατιωτικού νόμου:

Βάση του νόμου «περί καταστάσεως Πολιορκίας» καθιερώνεται η απαγόρευση συναθροίσεων πολιτών άνευ στρατιωτικής άδειας σε οποιονδήποτε τόπο και χρόνο. Απαγόρευση διάδοσης πληροφοριών, δημοσίευση ειδήσεων και ανακοινώσεις που αφορούν τη στρατιωτική κατάσταση ή προκαλούν ανησυχία στους πολίτες και κλονίζουν την εμπιστοσύνη του λαού στις ένοπλες δυνάμεις. Απαγόρευση της λειτουργίας οποιουδήποτε καταστήματος (καφενείου, ταβέρνα, Ζαχαροπλαστείου κτλ) πέρα της 20:30μ.μ. Απαγόρευση της κυκλοφορίας των πολιτών από 21:00μ.μ. μέχρι της 6:30π.μ., όταν δεν υπάρχει έγγραφο ειδικής άδειας από τις Στρατιωτικές ή Αστυνομικές Αρχές. Τα όρια ωρών κυκλοφορίας που ορίστηκαν για στα χωριά της Φλώρινας είναι μικρότερα. Επίσης δεν επιτρέπεται σε κανέναν να κατέχει ή να φέρει στρατιωτική στολή ή ενδυμασία των χρωμάτων των στρατιωτικών σωμάτων. Τέλος διατηρούν την ισχύ τους οι διατάξεις «περί υποχρεώσεων κατοίκων προς φρούρηση οδικού και σιδηροδρομικού δικτύου», «περί λήψεως μέτρων κινήσεων τροχοφόρων εν γένει και των πολιτών» και «περί μεταφοράς τροφίμων άνευ αδειάς» ισχύουν ως έχουν. Οι παραβάτες των παραπάνω απαγορεύσεων θα

¹⁴⁹⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1148, 30/10/1948, σ. 2.

¹⁴⁹⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1156, 25/12/1948, σ. 1.

¹⁴⁹⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1149, 06/11/1948, σ. 2.

παραπέμπονται απευθείας στο Έκτακτο Στρατοδικείο Φλώρινας. (Ο Στρατιωτικός Διοικητής Φλώρινας Βλάχος Κ, Συνταγματάρχης).¹⁵⁰⁰

Στα τέλη Νοεμβρίου δημοσίευμα έφερε πληροφορίες πως οι κάτοικοι της Πρέσπας και του Ανταρτικού εξαναγκάζονταν από τους «*συμμορίτες του Μάρκου*» να εργάζονται σκληρά στις εκτελούμενες οχυρώσεις , ώστε οι πιο γέροι να πεθαίνουν από την εξάντληση. Επίσης οι «*αληστοσυμμορίτες*» στην ίδια περιοχή κατέστρεψαν μνημεία Βυζαντινής τέχνης, εκκλησίες, μοναστήρια, τοιχογραφίες. Στο χωριό Αγ. Γεώργιος εξαφανίστηκε το σκήνωμα του αγίου και όλα τα ασκηταρεία ανατινάχτηκαν από τους «*σλαβοκομμουνιστές*». ¹⁵⁰¹

Δημοσίευμα του «*Μακεδονομάχου*» επανέφερε το θέμα του παιδομαζώματος γράφοντας πως στα μέσα Δεκεμβρίου 1948 και «*σύμφωνα με εξακριβωμένες πληροφορίες*» διακόσια περίπου Ελληνόπουλα, προερχόμενα από παιδομάζωμα μεταφέρθηκαν από το στρατόπεδο του Μπούλκες στην Ελληνο-γιουγκοσλαβική μεθόριο, προωθήθηκαν στην Ελλάδα από τον τομέα του συνοριακού φυλακίου Αγ. Παρασκευής και έφτασαν με τον έλεγχο των «*συμμοριτών*» στο Μπούφι Φλώρινας. Από εκεί, γράφει το δημοσίευμα, μεταφέρθηκαν στον Αγ. Γερμανό Πρέσπας. Οι πληροφορίες πρόσθεταν πως τα παιδιά είχαν ηλικία από 14 έως 17 ετών και βρίσκονταν σε άθλια κατάσταση. Κατά τις ίδιες πληροφορίες η «*συμμοριακή*» ηγεσία σε συνεννόηση με τις «*Λαϊκές Δημοκρατίες*» αποφάσισε την επαναφορά όσο μεγαλύτερου αριθμού απαχθέντων Ελληνόπουλων ώστε κατά τον έλεγχο που θα διενεργήσει ο Ο.Η.Ε. να βρεθεί μόνο ένας μικρός αριθμός (απαχθέντων) παιδιών. ¹⁵⁰²

Το Σάββατο 15 Ιανουαρίου 1948, στις 11μ.μ., αντάρτες επιχείρησαν επίθεση εναντίον του Β.Δ. τμήματος της Φλώρινα. Αμέσως κινήθηκαν οι αμυντικές δυνάμεις της πόλης, οι οποίες τους καθήλωσαν με καταιγισμό πυρών. Μια μικρή ομάδα όμως κατόρθωσε να πλησιάσει ακραίο σημείο της πόλης και να κάψει την οικία Πανταζή. Τελικά αναγκάστηκαν να αποσυρθούν. Επί τόπου καταμετρήθηκαν επτά νεκροί ενώ ένας παραδόθηκε. Εικάζεται, αναφέρει το δημοσίευμα, πως οι απώλειες τους ήταν μεγαλύτερες, γιατί κατάφεραν να πάρουν μαζί τους και άλλους νεκρούς και τραυματίες. Στον τόπο της συμπλοκής και λόγω της άτακτης φυγής τους εγκατέλειψαν άφθονο οπλισμό. Ταυτόχρονα σε αντιπερισπασμό σημειώθηκε επίθεση

¹⁵⁰⁰ Εφημερίδα «*Έθνος*», αρ. φ. 1150, 13/11/1948, σ. 1.

¹⁵⁰¹ Εφημερίδα «*Έθνος*», αρ. φ. 1152, 27/11/1948, σ. 1.

¹⁵⁰² Εφημερίδα «*Μακεδονομάχος*», αρ. φ. 31, 25/12/1948, σ. 4.

και στα ανατολικά φυλάκια της Φλώρινας. Μετά από βραχεία ανταλλαγή πυρών, οι συμμορίτες αποσύρθηκαν και από εκεί εγκαταλείποντας επίσης μέρος του οπλισμού τους.¹⁵⁰³

Ο επόμενος μήνας, ο Φεβρουάριος του 1948, ήταν τόσο για την πόλη της Φλώρινας όσο και για την έκβαση του εμφυλίου πολέμου καθοριστικός. Κορυφαίο γεγονός ήταν η Μάχη της Φλώρινας. Το «Έθνος» σε άρθρο, που δημοσίευσε μία εβδομάδα μετά τη διεξαγωγή της μάχης, έγραφε ότι στις 11 προς 12 Φεβρουαρίου «*συμμοριακές*» δυνάμεις δύο Μεραρχιών ανερχόμενες σε 4 χιλιάδες περίπου, υποστηριζόμενες από πυροβολικό, υπό την ηγεσία του Ζαχαριάδη επετέθησαν εναντίον της Φλώρινας. Η επίθεση εκδηλώθηκε στις 11 το βράδυ με χτύπημα όλων των φυλακίων του αμυντικού συστήματος. Αμέσως η πόλη τέθηκε σε συναγερμό. Ο στρατός, η χωροφυλακή, τα Τ.Ε.Α. (Τάγματα Εθνικής Αμύνης) έλαβαν θέσεις. Στην αρχή οι «*συμμορίτες*» διείσδυσαν σε ορισμένους αμυντικούς χώρους. Με την αντεπίθεση όμως του στρατού εξοντώθηκαν. Η σφοδρή μάχη με αλλεπάλληλες επιθέσεις «*συμμοριτών*» συνεχίστηκε μέχρι το Σάββατο, 12 Φεβρουαρίου. Τότε φάνηκε η ήττα τους και τράπηκαν σε «*αλλόφρονα*» φυγή. Ο στρατός, η χωροφυλακή και Μονάδες Αμύνης της πόλης ξεχύθηκαν προς όλες τις κατευθύνσεις και καταδίωξαν τον πανικόβλητο εχθρό κυριολεκτικά θερίζοντας τον. Να σημειωθεί ότι από τις πρωινές ώρες του Σαββάτου και καθ' όλη την ημέρα επενέβη η αεροπορία, η οποία σφυροκοπούσε ακατάπαυστα με βόμβες, ρουκέτες και πολυβολισμούς τις θέσεις των «*συμμοριτών*». Η καταδίωξη συνεχίστηκε και όλη την ημέρα της Κυριακής με αποτέλεσμα να καταληφθούν όλες οι βάσεις εξορμήσεως τους. Η επιχείρησή τους, την οποία πομπωδώς είχε προαναγγείλει ο «*αρχισυμμορίτης*» Ζαχαριάδης, είχε τρομακτικές απώλειες, όπως αναφέρει το ανακοινωθέν του Γ.Ε.Σ. οι νεκροί ανέρχονται σε 783 και οι συλληφθέντες σε 350. Μεταξύ των νεκρών συγκαταλέγεται ο «*Ταξίαρχος της Λευτεριάς*» και πολλοί καπεταναίοι. Συνελήφθηκαν ο «*αρχισυμμορίτης*» Κίμων και 40 αξιωματικοί τους από τον βαθμό του ανθυπολοχαγού μέχρι του ταγματάρχη. Επίσης κυριεύτηκε άφθονος και κάθε είδους οπλισμός. Κατά τη διάρκεια της μάχης η πόλη σειόταν από τις εκρήξεις των οβίδων που έπεφταν βροχηδόν και χωρίς διάκριση. Εντός της πόλης έπεσαν εκατοντάδες βλήματα, αλλά ευτυχώς δεν υπήρχαν θύματα και εξαιρετικές ζημιές. Την ίδια ώρα προσβάλλονταν ισχυρώς και τα χωριά Σκοπιά και Πρώτη. Και εκεί όμως οι

¹⁵⁰³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1159, 22/01/1949, σ. 2.

«συμμορίτες» αποκρούστηκαν και αναγκάστηκαν να τραπούν σε φυγή και να εγκαταλείψουν πολλούς νεκρούς, τραυματίες, αιχμαλώτους και άφθονο πολεμικό υλικό. Κατά την διάρκεια της μάχης το Μέγαρο της Ι. Μητρόπολης χτυπήθηκε 2 φορές από το εχθρικό πυροβολικό, ευτυχώς χωρίς θύματα και σημαντικές ζημιές. Την Κυριακή μετά την Θεία Λειτουργία ο Σεβασμιότατος επισκέφτηκε τους τραυματίες και το απόγευμα της Κυριακής εψάλη δοξολογία χοροστατούντος του Μητροπολίτη και παρισταμένων των Στρατιωτικών και Τοπικών Αρχών.¹⁵⁰⁴ Στο επόμενο φύλλο του «Έθνους»¹⁵⁰⁵ δημοσιεύεται η Έκθεση του Γενικού Επιτελείου. (παρατίθεται στο παράρτημα).

Σύμφωνα με την ίδια εφημερίδα, στη στήλη «Σημειώματα», οι διαταγές του αρχηγείου των «ληστανταρτών» για την πόλη της Φλώρινας ήταν να καταληφθεί την Παρασκευή και την επομένη, το Σάββατο 12 Φεβρουαρίου να γίνει παρέλαση του «Δημοκρατικού συρφετού». Οι «συμμορίτες» έφεραν μαζί τους αμφίστομα μαχαίρια, φιάλες βενζίνης, μπουζούκια κλπ. Εύκολα μαντεύει κανείς τι θα ακολουθούσε. Οι κάτοικοι της Πρώτης πρώτοι πολέμησαν στο πλευρό των στρατιωτών. Αν όλα τα χωριά ακολουθούσαν το παράδειγμα της Πρώτης, του Κρατερού, του Αμμοχωρίου, του Μεσοχωρίου και της Μελίτης θα ήταν διαφορετική η κατάσταση. Γι' αυτό πρόταση της εφημερίδας προς το υπουργείο των Στρατιωτικών ήταν να τιμηθούν τα παραπάνω 5 χωριά με τον Πολεμικό Σταυρό για τις μεγάλες υπηρεσίες τους προς την πατρίδα. Αλλά και οι Πρόσκοποι έκαναν το καθήκον προς την πατρίδα. Από την έναρξη της επίθεσης όλες οι προσκοπικές ομάδες με επικεφαλής τον Τοπικό Έφορο τέθηκαν στη διάθεση του στρατού και μετέφεραν πυρομαχικά στους υπερασπιστές της πόλης. Από το πρωί του Σαββάτου πολλοί ανέβηκαν στο ύψωμα 1033 και ενώ η μάχη συνεχιζόταν έδεναν τα τραύματά τους, μετέφεραν τραυματίες στο Νοσοκομείο και στη συνέχεια πρόσφεραν κάθε είδους υπηρεσία στο Στρατιωτικό νοσοκομείο.¹⁵⁰⁶

Το «Έθνος» στο ίδιο φύλλο με τίτλο «Το σχέδιο... Επιχειρήσεως» έγραφε πως στο αρχείο του δολοφονηθέντος «συμμορίτη», Λευτεριά, βρέθηκε και δημοσιεύθηκε το Σχέδιο της Επιχείρησης των «συμμοριτών» για την κατάληψη της Φλώρινας. Σύμφωνα με αυτό:

¹⁵⁰⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1162, 19/02/1949, σ. 4.

¹⁵⁰⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1163, 26/02/1949, σ. 1.

¹⁵⁰⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1162, 19/02/1949, σ. 3.

Σκοπός της επιχείρησης: η Κατάληψη της Φλώρινας για στρατολογία και επιμελητειακή εκμετάλλευση και η συντριβή των δυνάμεων της II «μοναρχοφασιστικής» Μεραρχίας.

Δυνάμεις της Επιχείρησης: Στο αρχείο καταγράφονται αναλυτικά η Δύναμη της X Μεραρχίας με τις 14 και 103 ταξιαρχίες της, μια διλοχία σαμποτέρ, λόχων κυνηγών αρμάτων, έναν αντιαεροπορικό ουλαμό και μια αντιαρματική πυροβολαρχία. Επίσης η XI Μεραρχίας με τις 18 και 107 ταξιαρχίες, μια διλοχία σαμποτέρ, λόχο κυνηγών αρμάτων, έναν αντιαεροπορικό ουλαμό και μια αντιαεροπορική πυροβολαρχία. Ένα τάγμα του αρχηγείου Καϊμακτσαλάν- δύο ίλες ιππικού- σχολή αξιωματικών γενικού αρχηγείου. Δύο τάγματα της 108 ταξιαρχίας της IX Μεραρχίας, τρεισήμισι ορειβατικές πυροβολαρχίες. Ένα τάγμα τραυματιοφορέων, ένα τάγμα μεταφορών και έναν όρχο αυτοκινήτων.

Επιστράτευση: Επικεφαλής της επιστράτευσης ορίζεται ο συναγωνιστής Σπάρτακος. Αυτός θα οργανώσει τα απαραίτητα συνεργεία και θα εξασφαλίσει τη μεταφορά των νεοεπιστρευμένων και θα μπει στην Φλώρινα με τις 14 και 18 ταξιαρχίες.

Σύλληψη Προδοτών: Επικεφαλής της επιχείρησης για τη σύλληψη των προδοτών και τη σίγουρη μεταφορά τους έξω από την πόλη ορίζεται ο συναγωνιστής Κέντρος, με τη δύναμη του υποχρεούται να αναλάβει και καθήκοντα στρατονομίας στην πόλη για την αποφυγή "αντιλαϊκών ενεργειών".¹⁵⁰⁷

Οι κανονιοβολισμοί κατά της Φλώρινας θα συνεχιστούν όλους τους επόμενους μήνες από τη Μάχη της Φλώρινας μέχρι τη λήξη του εμφυλίου. Την Πέμπτη 24 Φεβρουαρίου, καταγράφει το «Έθνος» ότι το αντάρτικο πυροβόλο έβαλε εναντίον της πόλης. Από τα βλήματα του προξενήθηκαν μικρές ζημιές σε υαλοπίνακες και κεραμίδια σπιτιών χωρίς να υπάρξουν θύματα.¹⁵⁰⁸

Ένα μήνα μετά την επίθεση των ανταρτών στη Φλώρινα, το Σάββατο στις 16 Απριλίου 1949 η «συμμοριακή» Ταξιαρχία υπό του Αχιλλέα επιτέθηκε κατά του Αμυνταίου και τμήματα αυτής υπό τον Μαύρο απασχόλησαν τις φρουρές της Βεύης και Μελίτης. Σκοπός τους ήταν η βίαιη στρατολόγηση πολιτών. Η επίθεση έγινε από

¹⁵⁰⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1164, 05/03/1949, σ. 2.

¹⁵⁰⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1163, 26/02/1949, σ. 2.

όλες τις πλευρές με καταγιστικές βολές. Οι αλληπάλληλες εξορμήσεις τους όμως εμποδίζονταν από την άμυνα των στρατιωτών, της χωροφυλακής και Τ.Ε.Α.. Όταν πλησίασαν το ανατολικό σημείο του Αμυνταίου και προσπάθησαν να κόψουν τα συρματοπλέγματα, μπροστά τους παρατάχτηκαν άρματα μάχης με αποτέλεσμα τον εκμηδενισμό τους. Όσοι απέμειναν τράπηκαν σε φυγή τους οποίους όμως κατεδίωξαν οι χωροφύλακες και ο στρατός. Εντωμεταξύ έφτασε και η αεροπορία η οποία σκόρπισε τον όλεθρο στις τάξεις τους. Επίσης άλλες δυνάμεις έφραξαν τις πιθανές οδούς διαφυγής των «συμμοριτών» προς το Βίτσι. Στην περιοχή Ράδοσι Φλαμπούρου μπλέχθηκαν σε νέα συμπλοκή με αποτέλεσμα να εκμηδενιστεί η άλλοτε 103^η Ταξιαρχία. Οι νεκροί των «συμμοριτών», γράφει το «Έθνος», ήταν 350 και οι συλληφθέντες 250 ενώ ο οπλισμός τους παραδόθηκε στον στρατό.¹⁵⁰⁹ Στη μάχη εναντίον των ανταρτών έπεσε ηρωικά ο Έφεδρος Ανθ/γός Πεζικού Χαρίσης Ευάγγελος από τη Δροσοπηγή.¹⁵¹⁰

Στις 13 Μαΐου, ισχυρή δύναμη «συμμοριτών» επιτέθηκε με το πυροβολικό τους εναντίον των φυλακίων Δερβενίου, Κουκλουθούριο, το ύψωμα 1605, και του Ανώνυμου. Οι «συμμοριτές» λόγω της αριθμητικής τους υπεροχής κατόρθωσαν αρχικά να κατακτήσουν το Ανώνυμο, αλλά μετά από επίθεση του στρατού υποχώρησαν. Η μάχη συνεχίστηκε όλη την ημέρα. Αργότερα επενέβη και η αεροπορία με βόμβες, ρουκέτες και πολυβόλα. Το αποτέλεσμα της συντονισμένης προσπάθειας του στρατού, του πυροβολικού και της αεροπορίας ήταν οι μεγάλες απώλειες των ανταρτών. Κατά την διάρκεια των επιχειρήσεων «συμμοριακό» πυροβολικό έρριψε βλήματα εναντίον της πόλης. Από αυτά προξενήθηκαν μικρές ζημιές σε κτίσματα και τραυματίστηκαν ελαφρά τέσσερα άτομα. Επίσης κατά τη διάρκεια που βάλлонταν τα φυλάκια εκδηλώθηκαν αντιπερισπαστικές ενέργειες των «συμμοριτών» στη Βεύη, Κλειδί και Κέλλη χωρίς να κατορθώσουν κάτι σημαντικό αφήνοντας πίσω τους πολλούς νεκρούς συντρόφους τους. Για τις επιχειρήσεις αυτές το Γ.Ε.Σ. εξέδωσε σχετικό ανακοινωθέν για τα γεγονότα.:

Ισχυραί κομμονιστοσυμμοριακαί δυνάμεις, μεταξύ των οποίων και η 105 κομμουνιστοσυμμοριακή ταξιαρχία, κατόπιν ισχυράς προπαρασκευής πυροβολικού και όλμων επετέθησαν από της 6^{ης} πρωινής ώρας σήμερον κατά των ημετέρων θέσεων επί Βίτσι, Κουκλουθούρια, Δερβένι, ύψωμα 1605 και

¹⁵⁰⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1171, 23/04/1949, σ. 1.

¹⁵¹⁰ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1163, 26/02/1949, σ. 2.

Ανώνυμον. Οι κομμουνιστοσυμμοριτάι κατόρθωσαν προς στιγμήν να θέσουν πόδα επί Ανωνύμου υψώματος, εκδιωχθέντες κατόπιν αντεπιθέσεως των ημετέρων. Αι επιθέσεις των κομμουνιστοσυμμοριτών επαναληφθείσαι απεκρούσθησαν με σοβαράς απωλείας δι' αυτούς.¹⁵¹¹

Τα «Έθνος» μετέφερε δημοσίευμα της εφημερίδας «Αθηνά», η οποία με τίτλο «Ο κανονιοβολισμός της πόλης», έγραφε χαρακτηριστικά ότι ταυτόχρονα με την επίθεση των συμμοριτών στο ύψωμα Βέρνο άρχισε σφοδρότατος βομβαρδισμός της Φλώρινας, ο οποίος συνεχίστηκε μέχρι το απόγευμα της 13ης Μαΐου. Πάνω από 500 βλήματα του εχθρικού πυροβολικού ρίφθηκαν στην πόλη, τραυματίστηκαν ελαφρά 4 άτομα και ορισμένα κτίρια υπέστησαν μικρές ζημιές. Κατά την ώρα του κανονιοβολισμού, επεσήμαινε ότι ο πληθυσμός έδειξε εξαιρετική ψυχραιμία και σθένος. Ενώ το «Έθνος» ανέφερε πως εξαιρετική ψυχραιμία παραμένοντας στην θέση τους και συνεχίζοντας την εργασία τους έδειξαν οι υπάλληλοι της Τ.Τ.Τ. (εταιρεία «Ταχυδρομείων, Τηλεγραφημάτων και Τηλεφωνίας»)¹⁵¹² Στις 27 Μαΐου οι κανονιοβολισμοί επαναλαμβάνονταν και το απόγευμα στις 5:30μ.μ. την ώρα που τελούνταν στο Γυμναστήριο γυμναστικές ασκήσεις (εν' όψη των καθιερωμένων γυμναστικών επιδείξεων των δύο γυμνασίων) το συμμοριτικό πυροβολικό έρριψε δύο βλήματα. Το πρώτο δεν εξεράγη. Το δεύτερο έσκασε μπροστά στην είσοδο του Γυμναστηρίου με αποτέλεσμα να σκοτωθούν τέσσερα άτομα και να τραυματιστούν οκτώ.¹⁵¹³ Συνακόλουθο του γεγονότος ήταν η αναβολή των επιδείξεων επ' αόριστον. Παράλληλα στο άρθρο της η εφημερίδα έγραφε πως επιβάλλεται να κλείσουν τα σχολεία νωρίτερα, για να αποφευχθεί ο κίνδυνος κατά τις συγκεντρώσεις των μαθητών.¹⁵¹⁴

Οι εκκαθαριστικές επιχειρήσεις του εθνικού στρατού στα χωριά γύρω από τη Φλώρινα συνεχίζονταν. Μία από τις μεγάλες επιχειρήσεις που καταγράφεται στον τοπικό τύπο είναι στην περιοχή του Φλαμπούρου, όπου μεγάλη κομμουνιστική «συμμορία» έπεσε σε ενέδρα του στρατού. Σύμφωνα με το δημοσίευμα, από τους «συμμορίτες» σκοτώθηκαν 80, τραυματίστηκαν 100 και παραδόθηκαν 20. Ο οπλισμός

¹⁵¹¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1174, 14/05/1949, σ. 2.

¹⁵¹² Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1175, 21/05/1949, σ. 2.

¹⁵¹³ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1175, 28/05/1949, σ.2.(η εφημερίδα εκδίδεται , εκ παραδρομής, με τον ίδιο αριθμό της προηγούμενης εβδομάδας).

¹⁵¹⁴ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1176, 04/06/1949, σ. 1.

τα πυρομαχικά και τα υποζύγια τους παραδόθηκαν στον στρατό και μεγάλο αριθμό του οπλισμού τους εγκατέλειψαν στις γύρω χαράδρες.¹⁵¹⁵

Τον Ιούλιο του 1949, ένα μήνα πριν τη λήξη του Εμφυλίου, οι κανονιοβολισμοί πύκνωσαν. Την Πέμπτη, 30 Ιουνίου, το πυροβόλο των ανταρτών, γράφει το «Εθνος», έρριψε βλήματα εναντίον της πόλης με αποτέλεσμα να σκοτωθεί η Μ. Α. και ένας χωρικός από την Μελίτη. Τραυματίστηκαν ελαφρά τρία άτομα, ενώ η οικία του Ε. Πέτση υπέστη σοβαρές ζημιές.¹⁵¹⁶ Το ίδιο συνέβη και στις 28 Ιουλίου, όταν στις 10μ.μ. από τα βλήματα που έπεσαν στην πόλη σημαντικές ζημιές υπέστη το κατάστημα του Σπ. Ασίκη και τραυματίστηκαν ελαφρά δυο άτομα.¹⁵¹⁷ Τον Αύγουστο του 1949 τα σχετικά με τους βομβαρδισμούς των ανταρτών δημοσιεύματα έγραφαν ότι η Φλώρινα βλήθηκε πολλές φορές από εχθρικό πυροβολικό το οποίο είχε εγκατασταθεί κοντά στο Πισοδέρι. Πολλά από τα βλήματα του έπεσαν γύρω από το Μητροπολιτικό Μέγαρο. Ένα μάλιστα έπεσε και στην στέγη της εκκλησίας του Αγ. Παντελεήμονα. Αποδείχτηκε σοφή και λογική η πρόνοια του Μητροπολίτη να διατάξει τον περιορισμό των ωρών της λειτουργίας για την πρόληψη δυστυχημάτων.¹⁵¹⁸ Από τον τελευταίο δε βομβαρδισμό προξενήθηκαν μεγάλες ζημιές. Συγκεκριμένα το κατάστημα του Τζακ Καλδερόν καταστράφηκε ολοκληρωτικά. Αυτός ήταν και ο τελευταίος φόρος της πόλης για την λευτεριά, γράφει ο Ρεπόρτερ Χ στις Φλωρινιώτικες εικόνες.¹⁵¹⁹

Ο τοπικός Τύπος αφιέρωσε δημοσιεύματα για την έκβαση των τελευταίων εκκαθαριστικών επιχειρήσεων που πραγματοποιήθηκαν στον Γράμμο και στο Βίτσι. Το «Εθνος» στις 6 Αυγούστου έγραψε ότι ο Εθνικός Στρατός σημείωσε μεγάλη επιτυχία κατά της «*συμμοριτικής*» Ταξιαρχίας του αρχισυμμορίτη Μπαντέκου. Τα ελληνικά σώματα διέλυσαν την 192^η «*συμμοριακή*» Ταξιαρχία. Καταμετρήθηκαν 18 νεκροί και συνελήφθηκαν 44 «*συμμορίτες*», ενώ η υπόλοιπη δύναμη τους διασκορπίστηκε. Μεταξύ των συλληφθέντων ήταν και ο ταξίαρχος των «*συμμοριτών*» Μπαντέκος, ενώ μεταξύ των νεκρών είναι ο άλλος «*αρχισυμμορίτης ταξίαρχος*», Αθανασούλιας.¹⁵²⁰ Από την άλλη πλευρά στο ίδιο φύλλο δημοσιεύθηκαν και οι απώλειες της Βασιλικής Χωροφυλακής. Σύμφωνα με το δημοσίευμα οι νεκροί της

¹⁵¹⁵ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1177, 11/06/1949, σ. 2.

¹⁵¹⁶ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1180, 02/07/1949, σ. 2.

¹⁵¹⁷ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1184, 30/07/1949, σ. 2.

¹⁵¹⁸ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1186, 20/08/1949, σ. 3.

¹⁵¹⁹ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1187, 27/08/1949, σ. 2.

¹⁵²⁰ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1185, 06/08/1949, σ. 2.

στο διάστημα 1940-49 ανέρχονται σε 2.500 άντρες, χωρίς τον υπολογισμό τραυματιών και ανάπηρων.¹⁵²¹

Στις 20 Αυγούστου το «Έθνος» στο άρθρο του με τίτλο «*Το προγεφύρωμα του Βιτσιού δεν υπάρχει -πλήρη κατάρρευση του συμμαρσιακού μετώπου*», αναφερόταν στην διάσταση του μετώπου των ανταρτών και στις τελευταίες μάχες στην ευρύτερη περιοχή. Συγκεκριμένα πληροφορούσε τους αναγνώστες του ότι για να κατανοήσει κανείς τη νίκη του στρατού στην επιχείρηση αυτή ήταν να γνωρίσει την έκταση του κατεχόμενου χώρου που καταλάμβανε στα γιουγκοσλαβικά και αλβανικά σύνορα σε ακτίνα 800 περίπου τετραγωνικών χιλιομέτρων. Ο κύκλος άρχιζε από το Κρατερό – Εθνικό προχωρούσε προς τη Βίγλα – Πισοδέρι – Τσούκα – Λέσιτς – Κολκουθούρια – Δερβένι – Μπρία Ρότο – Μπίκοβικ – Δενδροχώρι μέχρι την Ιεροπηγή. Όλος αυτός ο χώρος υποστηριζόταν από δύο επίλεκτες «*συμμαρσιακές*» Μεραρχίες την 10^η και 11^η με συνολική δύναμη 7-8 χιλιάδων ανδρών και γενικό «*αρχιστράτηγο*» τον Γούσιαν και μεράρχους, της μεν 10^{ης} τον Σκωτίδα και της δε 11^{ης} τον Βαγενά. Οι δυνάμεις μαζί με την σχολή «*αξιωματικών*» και ένα Τάγμα Βουλγάρων είχαν την εξής διάταξη: Η 14^η Μεραρχία με 5 πρόσθετους λόχους κυνηγών, άρματα μάχης και τμήματα της Ε.Π.Ο.Ν υποστήριζε όλη τη γραμμή από το Πισοδέρι μέχρι των γιουγκοσλαβικών συνόρων. Η 108^η μαζί με επίλεκτα τάγματα θέσεων ήταν παρατεταγμένα από τη δημόσια οδό Φλωρίνης-Πισοδερίου μέχρι του Αλιάκμονα. Η «*επίλεκτη*» Ταξιαρχία κρατούσε τον τομέα Γιάματα- Μπάρο. Όλες οι δυνάμεις αποτελούσαν την πρώτη γραμμή. Στην δεύτερη γραμμή ήταν παρατεταγμένες οι 102^η και 105^η Ταξιαρχία από την Βίγλα –Τσούκα- Λέσιτς μέχρι τα αλβανικά σύνορα και το Μάλι Μάδι. Ο οπλισμός τους ήταν καταπληκτικός. Διέθεταν 52 πυροβόλα πεδινά και ορεινά των 75 και 105, 25 αντιαρματικά των 37, 25 αντιαρματικά των 20, 4 βαρέα αντιαεροπορικά των 75, μια μοίρα από βαρείς όλμους ρωσικούς και σωρεία άλλη με βαρύ και ελαφρύ οπλισμό. Να σημειωθεί, συνέχιζε το δημοσίευμα, ότι στο σύνολο των 800 ανδρών της Ταξιαρχίας οι μισοί από αυτούς είχαν αυτόματα όπλα διαφόρων τύπων. Ο ορεινός όγκος που κατείχαν οι «*συμμαρσίτες*», από τη φύση του ήταν απροσπέλαστος και αν προσθέσει κανείς και την τεχνική οχύρωση (για κάθε ύψωμα διέθεταν 40-60 πολυβολεία) και αν επίσης λάβει κανείς υπόψη ότι ολόκληρη η έκταση των 800τ.χλμ. ήταν ναρκοθετημένη, δικαίως ο Ζαχαριάδης έλεγε ότι «*στο Βίτσι θα σπάσουμε τα φτερά του Παπάγου*». Δεν υπολόγισε όμως το φρόνημα του Στρατού.

¹⁵²¹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1185, 06/08/1949, σ. 3.

Στις 10 Αυγούστου το πρωί ο αγώνας άρχισε από το Κουλκουθούρια και το Μπίκοβικ με κατεύθυνση την Τσούκα Λέσιτς και μέχρι το πρωί της επομένης είχαν καταληφτεί όλα τα οχυρά και τα υψώματα. Τη νύχτα της ίδιας μέρας με νυχτερινό αιφνιδιασμό δόθηκε και το τελευταίο χτύπημα. Τα Κορέστια την ίδια νύχτα εκκαθαρίζονταν και από το «δημοκρατικό στρατό» δεν απέμειναν παρά λίγοι αντάρτες οι οποίοι έσπευδαν να σωθούν μέσω της Πρέσπας στο «φιλόξενο γκανγκστερικό κρατίδιο του Χότζα». Την 13η ο στρατός προέλαυνε προς τον Λαιμό και επιτύχαινε την κατάληψη του και την αποκοπή των «συμμοριτών» προς την Αλβανία. Την 14η έληξαν σχεδόν οι επιχειρήσεις με την πλήρη συντριβή των «επίλεκτων» του Γούσια. «Οι ημίθεοι της II Μεραρχίας, τα διαλεχτά παιδιά του θρυλικού Παππού και νέου Βουλγαροκτόνου έκαναν για μια άλλη φορά μαζί με τα παιδιά της Ελλάδας το καθήκον τους». Στο ίδιο δημοσίευμα θέλοντας να δώσει το κλίμα της Φλώρινας και την απελευθέρωση της περιοχής των Πρεσπών που ήταν υπό την κατοχή των ανταρτών γράφει: «Την 12η Αυγούστου ένα αυτοκίνητο διασχίζει με ταχύτητα τον κεντρικό δρόμο της Φλώρινας. Μια ταμπέλα μπροστά έγραφε Φλώρινα – Πρέσπα. (Η Πρέσπα πλέον ήταν ελεύθερη). Την 14η ένας στρατιώτης σε σημείωμα του γράφει : “έπλυνα τα πόδια μου στα νερά της Πρέσπας”». ¹⁵²²

Ο πόλεμος όμως για τη Φλώρινα δεν τέλειωσε. Το Σάββατο 14 Αυγούστου η Φλώρινα δέχτηκε και πάλι τον θάνατο από «συμμοριτικά» πυροβόλα. Τα 60 και παραπάνω βλήματα που έσπασαν τα τζάμια των σπιτιών ήταν ο αποχαιρετισμός των συμμοριτών. Πράγματι τα μεσάνυχτα της 14ης Αυγούστου ο πόλεμος για τη Φλώρινα έληξε οριστικά με την κατάληψη των «συμμοριτικών» θέσεων της Βίγλας και την κυρίευση όλων των πυροβόλων.¹⁵²³ Το τελειωτικό χτύπημα οι «συμμορίτες» δέχτηκαν στη Μελίτη. Την τελευταία βδομάδα του Αυγούστου του 1949 ο Εθνικός Στρατός, αφού κατέλαβε όλα τα οχυρά των ανταρτών στην παλιά οχυρωματική γραμμή Μεταξά, τους έδιωξαν πέρα από τα σύνορα. Οι «συμμορίτες» είχαν τεράστιες απώλειες και την 1η Σεπτεμβρίου με την ανοχή των βουλγαρικών στρατιωτικών αρχών εισήλθαν στο βουλγαρικό έδαφος. «Ο συμμοριτισμός δεν υπάρχει πλέον. Το Βίτσι, ο Γράμμος και το Μπέλλες έθεσαν την επιτύμβια πλάκα επί του τάφου του». ¹⁵²⁴

¹⁵²² Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1186, 20/08/1949, σ. 4.

¹⁵²³ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1186, 20/08/1949, σ. 4.

¹⁵²⁴ Εφημερίδα «Εθνος», αρ. φ. 1188, 03/09/1949, σ. 4.

Όσο για τα δύο εχθρικά πυροβόλα, που τόσος λόγος έγινε στον τύπο για τις καταστροφές που προξένησαν στην πόλη, ο Βασιλιάς τα δώρισε στην πόλη της Φλώρινας.¹⁵²⁵

Το πρώτο δεκαπενθήμερο του Σεπτεμβρίου του 1949 έγινε η αναχώρηση του Διοικητή της II Μεραρχίας, του θρυλικού Παππού, Ν. Παπαδόπουλου. Πριν την αναχώρηση του, σύμφωνα με δημοσίευμα, επισκέφτηκε και άναψε μια μεγάλη λαμπάδα στα νεκροταφεία όπου αναπαύονταν οι ήρωες του Βιτσίου και υπερασπιστές της Φλώρινας. Έπειτα εκκλησιάστηκε στο ναό (του Αγ. Γεωργίου) και πρόσφερε χρηματικό ποσό για την αποπεράτωση του. Για να αποφύγει το πλήθος επιβιβάστηκε στο αυτοκίνητο πριν την καθορισμένη ώρα και κατευθύνθηκε στο αεροδρόμιο. Εκεί κατέφτασαν αργότερα ο Δήμαρχος, πρόεδροι των σωματείων, το Οικοτροφείο και οι Πρόσκοποι. Αναχώρησε για την Αθήνα με το αεροπλάνο του Στρατηγού Βαν Φλιτ.¹⁵²⁶

Τον επόμενο μήνα, Οκτώβριο του 1949, ανακοινώθηκε από το Γ.Ε.Σ. ότι μετά τις μάχες στο Βίτσι, Γράμμου, Καϊμακτσαλάν, Μπέλες δεν υπήρχε καμία οργανωμένη «συμμοριτική» ομάδα εντός του ελληνικού εδάφους και ότι σύντομα όλες οι εναπομένουσες θα είχαν διαφύγει σε γειτονικά κράτη. Οι «συμμορίτες» της υπόλοιπης Ελλάδας ανέρχονταν στους 1800. Αυτοί ήταν χωρισμένοι σε ομάδες των 15 ατόμων με ελάχιστα πυρομαχικά και τρόφιμα, κρυμμένοι σε δασώδεις περιοχές. Απέφευγαν κάθε επαφή τους με στρατιωτικές δυνάμεις και προέβαιναν μόνο σε αρπαγές τροφίμων για να επιβιώσουν. Η ημερήσια εξουδετέρωση τους ανερχόταν σε 30 περίπου άτομα και έτσι πολύ σύντομα θα εξουδετερώνονταν όλοι τους.¹⁵²⁷

Τέλος τον Δεκέμβριο του 1949 πραγματοποιήθηκε η τελετή απολύσεως ανδρών του 569^{ου} Τάγματος Σταυραετών παρουσία του Μητροπολίτη Βασιλείου και των Αρχών της πόλης. Την ίδια μέρα το απόγευμα έγινε επίσης και η τελετή απολύσεως των ανδρών της X Μεραρχίας, που συντέλεσαν στη μεγάλη νίκη του Βιτσίου εναντίον του κομμουνισμού. Στην ομιλία του ο Μέραρχος έγραφε το δημοσίευμα πως αποκάλεσε την Φλώρινα «Μεσολόγγι» της Μακεδονίας.¹⁵²⁸

¹⁵²⁵ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1190, 10/09/1949, σ. 1.

¹⁵²⁶ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1190, 17/09/1949, σ. 2.

¹⁵²⁷ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1194, 15/10/1949, σ. 1.

¹⁵²⁸ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1201, 03/12/1949, σ. 2.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Σκοπός της παρούσας εργασίας υπήρξε η διερεύνηση της πολιτικής, κοινωνικής και πολιτισμικής κατάστασης στην περιοχή της Φλώρινας, την περίοδο του Εμφυλίου, μέσα από τη μελέτη του τοπικού Τύπου και των πρακτικών του Δημοτικού Συμβουλίου Φλώρινας. Ένας από τους βασικούς περιορισμούς της εργασίας ήταν η υπερίσχυση του Τύπου της Δεξιάς καθώς τα έντυπα του απαγορευμένου Τύπου ήταν λιγότερα και αποσπασματικά. Η προσπάθεια για την ανασύνθεση της εποχής σε κοινωνικό-πολιτικό και πολιτισμικό επίπεδο θα μπορούσε να λεχθεί ότι χαρακτηρίζεται από μονομέρεια αφού ο τοπικός Τύπος που εξετάστηκε στο μεγαλύτερο ποσοστό ήταν διαμεσολαβημένος από τους φιλελεύθερους και τα πρακτικά του Δήμου εξέφραζαν την κυρίαρχη ιδεολογία της εποχής. Σε μια τέτοια βάση, επομένως, δεν μπορούν να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα παρά μόνο να γίνει μια απόπειρα ώστε να συναχθούν περισσότερο κάποιες παρατηρήσεις και σχόλια παρά αποτελέσματα/συμπεράσματα μέσα από την μελέτη των παραπάνω πηγών. Τέτοιες, λοιπόν, παρατηρήσεις, με βάση το υλικό της έρευνας, είναι ότι:

Η πολεμική στροφή της ελληνικής κοινωνίας πίσω από τις ιδεολογίες έκρυβε προσωπικά και πολιτικά συμφέροντα. Έκρυβε πάθη του παρελθόντος, ανταγωνισμούς σε ένα αναδυόμενο κράτος και μια κοινωνία που είχαν καταρρεύσει από την γερμανική Κατοχή. Έκρυβε επίσης ένα πολιτικό σύστημα που για να ορθοποδήσει στηρίζονταν σε συμμαχικές δυνάμεις των δύο αντίθετων πλευρών Ανατολής-Δύσης και Κομμουνισμού-Αντικομμουνισμού αντίστοιχα. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο και θέλοντας να αποδείξουν και οι δύο πλευρές το «δίκιο» και το «ωφέλιμο» για το κράτος, την πατρίδα, αλλά και για την κοινωνία έδειξαν έναν υπερβάλλοντα ζήλο «Πατριωτισμού», που πολλές φορές τον ορισμό του τον έδιναν οι «άλλοι».

Αυτό το γενικό κλίμα αποτυπώνεται και στην τοπική κοινωνία της Φλώρινας. Με την άφιξη των Βρετανικών συμμαχικών δυνάμεων στην πόλη, την εγκατάσταση του Εθνικού στρατού και την δημιουργία φυλακίων τόσο του στρατού όσο και της χωροφυλακής, την τοποθέτηση διοικητικών Αρχών με τον διορισμό Νομαρχών και Δημάρχων, αρχίζει να στήνεται ο κρατικός μηχανισμός στην πόλη της Φλώρινας. Κύριο μέλημα του εκτός από τη διοίκηση και την ασφάλεια των πολιτών ήταν η πολιτική ιδεολογία που ήθελε να προτάξει και να περάσει στους πολίτες. Αυτή δεν ήταν διαφορετική από αυτή που του υπαγόρευαν οι συμμαχικές βρετανικές και αμερικανικές δυνάμεις. Η δημιουργία άλλωστε του βρετανικού υποπροξενείου στην

πόλη της Φλώρινας είχε αυτό το σκοπό, να ελέγχει την περιοχή από τον κομμουνιστικό κίνδυνο που υπήρχε στην περιφέρεια της Φλώρινας λόγω της γειννίας της με τα κράτη της βαλκανικής τα οποία είχαν προσχωρήσει σε κομμουνιστικά καθεστώτα.

Κύριο χαρακτηριστικό του κρατικού μηχανισμού, ο οποίος στηνόταν στην περιοχή, ήταν η εθνοφοροσύνη που προβαλλόταν σε όλες τις δομές της τοπικής κοινωνίας. Ήδη από τον Μάρτιο του 1945 οργανώνονται σύνδεσμοι, σύλλογοι ή παραρτήματα παρατάξεων με στοιχεία εθνοφοροσύνης. Η ίδρυση τους αφορά τόσο τον πολιτικό/ιδεολογικό χώρο (όπως η ίδρυση του Παραρτήματος του Εθνικού Δημοκρατικού Ελληνικού Συνδέσμου, Ε.Δ.Ε.Σ., σκοπός του οποίου ήταν η αφύπνιση του εθνικού αισθήματος και η αντιμετώπιση του κομμουνιστικού κινδύνου ή η «Παράταξις Εθνοφορώνων "Βασιλεύς Γεώργιος Β'"»), την παιδεία (όπως η Μορφωτική Ένωσις Εθνοφορώνων Φοιτητών, Μ.Ε.Ε.Φ., σκοπός της οποίας είναι η εξύψωση της ιδέας της Πατρίδας, της Δικαιοσύνης, της Ελευθερίας και πάσης πνευματικής κίνησης στη Φλώρινα ή ο σύλλογος «Εθνοφορώνων Δημοδιδασκάλων και Νηπιαγωγών», που σκοπό είχε την εξυπηρέτηση της Εθνικής Εκπαίδευσης), όσο και τους οικονομικούς παράγοντες της πόλης (όπως τα Εθνικόφρονα Εργατικά Στελέχη της Φλώρινας τα οποία ίδρυσαν παράρτημα του «Εθνοκοινωνικού Μετώπου Εργαζομένων», Ε.Μ.Ε). Οι δράσεις των εθνοφορώνων ενισχύθηκαν στα τέλη του 1947 με τη δραστηριοποίηση των «Επιτροπών Εθνικής Διαφώτισεως» ιδιαίτερα στα χωριά της περιοχής της Φλώρινας όπου ο κίνδυνος εξαιτίας του «σλαβοκομμουνισμού» θεωρούνταν μεγαλύτερος.

Κάτω από αυτές τις συνθήκες η κοινωνία εκφραζόταν μέσα από έναν αξιακό κώδικα που επηρέαζε το δίπολο της Δεξιάς-Αριστεράς. Έφτανε μάλιστα στο σημείο οι δύο αυτοί πόλοι να αλληλοκατηγορούνται ως προδότες της πατρίδας και να χρησιμοποιούν στον δημόσιο λόγο όρους όπως «συμμορίτες», «σλαβόδουλοι», ή από την άλλη πλευρά «δοσίλογοι», «μοναρχοφασίστες», «τραμπούκοι» κ.α.. Το δίπολο αυτό μετατρέπεται σε μια πάλη Κομμουνισμού-Αντικομμουνισμού. Κατηγορούνται οι κομμουνιστές ότι στρέφονται εναντίον του έθνους, ότι είναι οπαδοί των βουλγαρικών και γιουγκοσλαβικών συμφερόντων και ότι ανήκουν σε αυτονομιστικές οργανώσεις των ΝΟΦ και ΣΝΟΦ για την απόσχιση της Μακεδονίας. Αντίθετα εκθειάζονται οι δεξιές/εθνοφόρονες οργανώσεις ότι είναι οι μόνες που εργάζονται για το καλό του έθνους και της πατρίδας. Τη στήριξη τους στη Δεξιά εκφράζουν επίσης και ενισχύουν εμπράκτως οι συμμαχικές, βρετανικές και αμερικανικές,

δυνάμεις που έχουν εγκατασταθεί στην περιοχή. Αυτό γίνεται είτε με την βοήθεια που παρέχουν σε στρατιωτικές επιχειρήσεις είτε με την παροχή αγαθών στις διανομές που γίνονται από την ΟΥΝΡΑ. Το τελευταίο έχει ιδιαίτερο αντίκτυπο στην κοινωνία της Φλώρινας όπου οι ανάγκες επιβίωσης είχαν κορυφωθεί.

Επίσης έμφαση δίνονταν στους δεσμούς, τη σύνδεση και τη συνέχεια των νεοελλήνων της εποχής με την αρχαιότητα. Αυτό γινόταν για να τονωθεί η εθνική συνοχή και η ενότητα των πολιτών απέναντι στην απειλή του σλάβο-κομμουνιστικού κίνδυνου. Για τη στήριξη αυτών των δεσμών με την αρχαιότητα ως εργαλείο επιλέγεται η ονοματοθεσία. Δίνονται αρχαιοελληνικά ονόματα σε πολιτιστικούς και αθλητικούς συλλόγους, σε παραρτήματα οργανώσεων ακόμα και σε αθλητικούς αγώνες που διεξάγονται στην πόλη της Φλώρινας. Επίσης για τον ίδιο λόγο δίνονται και ονόματα αγίων σε διάφορους επαγγελματικούς συλλόγους για να τονιστεί η αντίθεση και η απόσταση τους από τον άθεο κομμουνισμό.

Σε αυτό το κλίμα και πάντα με το ίδιο σκεπτικό τον Μάρτιο του 1947 δημοσιεύεται η πρώτη από τις πολλές που θα ακολουθήσουν αποκήρυξη του κομμουνισμού και των οργανώσεων του. Τέτοιου είδους δηλώσεις πληθαίνουν κατά τα επόμενα έτη και μάλιστα δεν αποκηρύσσονταν μόνο η κομμουνιστική ιδεολογία αλλά και συγγενικά πρόσωπα που πρόσκεινταν σε αυτή και είχαν αριστερές πεποιθήσεις. Η κατάσταση αυτή θα εμπλέξει όλη σχεδόν την κοινωνία της Φλώρινας αφού οι αποκηρύξεις ήταν επώνυμες και δημοσιεύονταν κατά δεκάδες στον τοπικό Τύπο.

Αξίζει επίσης να αναφερθεί ότι ακόμα και τα θέματα εκδηλώσεων είχαν χαρακτήρα τόνωσης της εθνικής συνείδησης. Έτσι γράφτηκαν θεατρικά έργα από Φλωρινιώτες συγγραφείς που αφορούσαν ηρωικά κατορθώματα του Εθνικού στρατού, ανεβαίνουν θεατρικές παραστάσεις στην πόλη με το ίδιο θεματολόγιο και οι θίασοι τους περιφέρονταν τόσο στην γύρω περιοχή όσο και σε γειτονικές πόλεις της Μακεδονίας. Επίσης αξιομνημόνευτη είναι η έμφαση που δίνεται από τον τοπικό Τύπο για τις εθνικές επετείους, τις επικήδειες τελετές και τις τελετές μνημόσυνων που γίνονται για άτομα που σκοτώθηκαν πολεμώντας εναντίον των ανταρτών και του Δημοκρατικού Στρατού, τις συμβολικές ενέργειες εθνικής κυριαρχίας, όπως έπαρση σημαίων, θέλοντας με αυτόν τον τρόπο να τονίσουν τον πατριωτισμό και την εθνικοφροσύνη.

Άξια λόγου είναι η ίδρυση και η δράση των ιδρυμάτων που δημιουργήθηκαν στη Φλώρινα, όπως το Εθνικό Οικοτροφείο Αρρένων, οι παιδικοί Σταθμοί, η

Παιδόπολη «Αγία Όλγα», το ίδρυμα Αμερικανικής Περιθάλψεως «Εγγύς Ανατολή», τα οποία πέρα από το κοινωφελές έργο που επιτέλεσαν είχαν και προπαγανδιστικό χαρακτήρα. Αν ληφθεί μάλιστα υπόψη ότι ένα πολύ μεγάλο ποσοστό των παιδιών που φιλοξενήθηκαν προέρχονταν από σλαβόφωνους πληθυσμούς της γύρω περιοχής προσέφεραν στις επίσημες κρατικές αρχές τη δυνατότητα να αναθρέψουν παιδιά σύμφωνα με τις δικές τους ιδεολογίες και πολιτικές πεποιθήσεις. Κάτι όμως αντίστοιχο συνέβαινε και με το «παιδομάζωμα», άλλη μια λέξη που χρησιμοποιήθηκε από τη δεξιά για να τονίσει συνειρμικά τον αποτροπιαστικό χαρακτήρα του, που γινόταν από τον Δημοκρατικό στρατό προκειμένου να αυξήσει την επιρροή του στους ντόπιους πληθυσμούς της περιοχής της Φλώρινας.

Σύμφωνα πάντα με τις διαθέσιμες πληροφορίες που αντλούνται από τις συγκεκριμένες πηγές, οι οποίες όπως αναφέρθηκε υπόκεινται σε ιδεολογικούς περιορισμούς, η στήριξη της περιοχής της Φλώρινας από το επίσημο κράτος διαμέσου των εκλεγμένων τοπικών αντιπροσώπων της περιοχής ήταν σημαντική ιδιαίτερα κατά τα τελευταία τρία έτη του Εμφυλίου. Αυτό φαίνεται από τις επισκέψεις του βασιλιά Παύλου το 1947 και '49, τις ενέργειες για την αποκατάσταση του συγκοινωνιακού δικτύου της περιοχής, τα χρηματικά κονδύλια που δίνονται για βασικές υποδομές της πόλης της Φλώρινας και τις εκκαθαριστικές επιχειρήσεις που γίνονται στη περιοχή όταν οι επιθέσεις των ανταρτών είχαν πληθαίνει.

Ανακεφαλαιώνοντας, μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι σύμφωνα πάντα με τις πηγές που ανήκαν στη δεξιά ιδεολογία, ο εμφύλιος πόλεμος δε διεξαγόταν για πολιτικούς αλλά για εθνικούς λόγους και ότι ο εχθρός στρεφόταν εναντίον του έθνους και όχι εναντίον του κυρίαρχου καθεστώτος. Από την άλλη πλευρά ο Τύπος της Αριστεράς, που ήταν συγκριτικά πολύ περιορισμένος, τονίζει την αντίθεση του στην κυρίαρχη ιδεολογία και πολιτική την οποία στήριζαν οι Βρετανοί και Αμερικανοί σύμμαχοι. Εν κατακλείδι διαφαίνεται ο τρόπος που δημιουργούνταν οι «εχθροί» και οι «φίλοι» της κοινωνίας από όποια πολιτική πλευρά και αν βρίσκονταν ο κατασκευαστής τους.

Θα πρέπει να τονιστεί ότι τα συμπεράσματα που προκύπτουν δεν έχουν χαρακτήρα πάντα μόνιμο. Εξάγονται για να συζητηθούν, να προβληματίσουν, να συμπληρωθούν και γιατί όχι και να αμφισβητηθούν. Τα δεδομένα που υπάρχουν είναι αυτά που τα διαμορφώνουν, με απαρέγκλιτο όμως κανόνα την αντικειμενικότητα και τον λεπτό τους χειρισμό.

Κλείνοντας το επιλογικό μέρος, μπορεί να λεχθεί ότι η παρούσα εργασία αποτελεί μια πρώτη προσέγγιση, μια μελέτη στη διάθεση κάποιου μελλοντικού ερευνητή, ο οποίος επανεξετάζοντας την ίδια ιστορική περίοδο με ευρύτερες διαθεσιμότητες, θα συνέβαλε στον εμπλουτισμό έτσι ώστε να κατανοηθεί και να διαλευκανθεί η δύσκολη περίοδος του Εμφυλίου. Τέλος η συνεισφορά της παρούσας εργασίας στον επιστημονικό διάλογο είναι ότι καλύπτει κατά ένα μέρος το κενό που υπάρχει στην επιστημονική έρευνα για την πόλη της Φλώρινας για την εποχή του Εμφυλίου. Οποσδήποτε και άλλες προσεγγίσεις στο θέμα θα έχουν ενδιαφέρον είτε με τη συμπλήρωση και εξέταση επιπρόσθετου αρχειακού υλικού, είτε με την διαφωνία και ίσως την αναίρεση που μπορεί να προκύψει αν υπάρξουν διαφορετικά δεδομένα και διαθεσιμότητες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Braudel, F. (2001). *The Mediterranean in the Ancient World*. London: Penguin UK.
- Carr, E.H. (1964). *What is History*; Harmondsworth: Penguin UK.
- Clarke, V., Braun, V. & Hayfield, N. (2015), «*Thematic analysis. In J. Smith (Ed.). Qualitative psychology: A practical guide to research methods*» (3rd ed.) London: Sage.
- Close, D. (2000). Εισαγωγή. Στο: Close David H.(Επιμ.), *Ο ελληνικός εμφύλιος πόλεμος 1943-1950*, (15-52),μετ. Σπανδωνής Γ. Αθήνα: Φιλίστωρ.
- Evans, R. (2007). Τι είναι Ιστορία σήμερα. Στο Cannadine D. (Επιμ.) *Τι είναι Ιστορία σήμερα*,(23-53). Αθήνα: νήσος.
- Ginsburg, C., (1994). *Το τυρί και τα σκουλήκια. Ο κόσμος ενός μυλωνά του 16^{ου} αιώνα*, Αθήνα: Αλεξάνδρεια.
- Mazower, M. (1994). *Ελλάδα του Χίτλερ. Η εμπειρία της Κατοχής*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια.
- Richter, H. (1997). *Η επέμβαση των Άγγλων στην Ελλάδα. Από την Βάρκιζα στον εμφύλιο πόλεμο, Φεβρουάριος 1945 - Αύγουστος 1946*, Αθήνα: Βιβλιοπωλείο της Εστίας.
- Ole, Smith. (2000). Ο Πρώτος Γύρος, Εμφύλιος Πόλεμος κατά την Κατοχή. Στο: D. Close (Επιμ.), *Ο ελληνικός εμφύλιος πόλεμος 1943-1950*. (85-100), μετ. Σπανδωνής Γ. Αθήνα: Φιλίστωρ.
- Voglis, P. (2000). Between Negation and Self-Negation: Political Prisoners in Greece, 1945- 1950. In M. Mazower (Επιμ.), *After the War was Over. Reconstructing the Family, Nation, and State in Greece, 1943-1960* (pp.70-98) Princeton: Princeton University Press.
- Young, J. (2004). *Η Ευρώπη του ψυχρού πολέμου 1945-1991: Πολιτική ιστορία*. μτφ. Δεμερτζίδης Γ. Αθήνα: Πατάκη.
- Whitney, W. D. (1889). *The Century dictionary; an encyclopedic lexicon of the English language*, New York: The Century Co.
- Αλβανός, Ρ. (2014). Κράτος και απονομή δικαιοσύνης την περίοδο του εμφυλίου πολέμου. Τα έκτακτα στρατοδικεία ως μηχανισμός πολιτικής καταστολής. Στο: Φωτιάδης Κ., Ηλιάδου-Τάχου Σ. & Βλασίδης Β. (Επιμ.), *Η Δυτική Μακεδονία: Από την ενσωμάτωση στο ελληνικό κράτος έως σήμερα* (σελ.327-340). Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.
- Αλιβιζάτος, Ν. (1995). *Οι πολιτικοί θεσμοί σε κρίση 1922-1974: Όψεις της ελληνικής εμπειρίας*. Αθήνα: Θεμέλιο.
- Ανδρέου, Α., Ηλιάδου-Τάχου, Σ. και Μανάνη Δ. (2014). Η εικόνα της αρχαιότητας στη Φλώρινα και τν ευρύτερη περιοχή της Μακεδονίας, όπως αυτή παρουσιάζεται μέσα από τα τεύχη του περιοδικού «Αριστοτέλης». Στο: Φωτιάδης Κ., Ηλιάδου-Τάχου Σ. & Βλασίδης Β. (Επιμ.), *Η Δυτική Μακεδονία: Από την ενσωμάτωση στο ελληνικό κράτος έως σήμερα*. (σελ.711-722). Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.
- Ασωνίτης, Σπ. και Παππάς, Θ. (2006). *Η Τοπική Ιστορία ως πεδίο σπουδής στα πλαίσια της σχολικής παιδείας*. Αθήνα : Ο.Ε.Δ.Β.

- Βόγλης, Π. (2004). *Η εμπειρία της φυλακής και της εξορίας. Οι πολιτικοί κρατούμενοι στον εμφύλιο πόλεμο*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια.
- Γασπαρινάτος, Σπ. (1998). *Απελευθέρωση, Δεκεμβριανά, Βάρκιζα*, τ. Α'. Αθήνα: Ι. Σιδέρη.
- Γιαννόπουλου, Γ., Οικονομοπούλου Ξ. και Κατσουλάκου Θ. (1986). *Εισαγωγή στις ιστορικές σπουδές*, Αθήνα: ΟΕΔΒ.
- Δεμερτζίδης, Ν. (2013). Ο ελληνικός εμφύλιος ως πολιτιστικό τραύμα. Νίκος Δεμερτζής, Ελένη Πασχαλούδη, Γιώργος Αντωνίου επιμέλεια *Εμφύλιος: Πολιτισμικό τραύμα*. (81-109). Αθήνα: Αλεξάνδρεια.
- Ιατρίδης, Γ. (1984α). Κατοχή, Αντίσταση και Βρετανοί. Στο: Ιατρίδης Γ. (Επιμ.), *Η Ελλάδα τη δεκαετία 1940-1950, ένα έθνος σε κρίση*. (σελ.41-53) Αθήνα: Θεμέλιο.
- Ιατρίδης, Γ. (1984β). Απελευθέρωση, Εμφύλιος και Αμερικανοί. Στο: Ιατρίδης Γ. (Επιμ.), *Η Ελλάδα τη δεκαετία 1940-1950, ένα έθνος σε κρίση*. (247-284). Αθήνα: Θεμέλιο.
- Ιωσηφίδης, Θ. (2008). *Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες*. 2η έκδ. Αθήνα: Κριτική, σελ.11.
- Κέντρος, Ν. (2011). *Ο Εμφύλιος στη Φλώρινα*. Αθήνα: Βιβλιόραμα.
- Κλόουζ, Ντ. (2003). *Οι ρίζες του Εμφυλίου πολέμου στην Ελλάδα*. Αθήνα: Φιλίστωρ. [1^η Αγγλική έκδοση 1995].
- Κολλιόπουλος, Ι. (1994). *Ληλασία φρονημάτων. Το Μακεδονικό Ζήτημα στην κατεχόμενη Δυτική Μακεδονία. 1941-1945*. Θεσσαλονίκη: Βάνιας.
- Κολιόπουλος Ι, (1995). *Ληλασία φρονημάτων* τόμ. Β', Θεσσαλονίκη: Βάνιας.
- Κωστής, Κ. (2013). *Τα κακομαθημένα παιδιά της Ιστορίας, η διαμόρφωση του ελληνικού κράτους, 18^{ος}-21^{ος}αι..* Αθήνα: Πόλις.
- Κωφός, Ε. (2000). *Σύγχρονος Ελληνισμός από το 1941 έως το τέλος του αιώνα*, Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών.
- Λυμπεράτος, Μ. (2011). Η κοινωνική φυσιογνωμία του ΕΑΜ. Στο: "Ε" – Ιστορικά (Επιμ.), *ΕΑΜ: 70 Χρόνια από την ίδρυσή του* (σελ.109-149). Αθήνα: εφημερίδα Ελευθεροτυπία.
- Λαμπροπούλου, Δ. (1999). «Γράφοντας από τη φυλακή. Όψεις της υποκειμενικότητας των πολιτικών κρατουμένων 1947-1960». Αθήνα: Νεφέλη.
- Λυμπεράτος, Μ. (2006). *Στα πρόθυρα του εμφυλίου πολέμου. Από τα Δεκεμβριανά στις εκλογές του 1946*. Αθήνα: Βιβλιόραμα.
- Μαραντζίδης, Ν. και Πασχαλούδη Ε. (2015). *Η εικόνα του ελληνικού Εμφυλίου στον διεθνή Τύπο*. Θεσσαλονίκη : Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.
- Μαραντζίδης, Ν. (2007). Οι ένοπλοι εθνικιστές αρχηγοί της Κατοχής στη Βόρεια Ελλάδα. Στο Ν. Μαραντζίδης (Επιμ.), *Οι άλλοι Καπετάνιοι. Αντικομμουνιστές ένοπλοι στα χρόνια της κατοχής και του εμφυλίου* (σελ.32-35), 4^η έκδοση, Αθήνα: βιβλ. Εστία.
- Μαργαρίτης, Γ. (2005). *Ιστορία του Εμφυλίου Πολέμου 1946-1949*. Τόμος Α'. Αθήνα: Βιβλιόραμα.
- Μαρκεζίνης, Σ. (1994). *Σύγχρονη Πολιτική Ιστορία της Ελλάδος (1936-1975), τόμος Δεύτερος (1944-1951)*. Αθήνα: Εκδοτικός Οργανισμός Πάπυρος.

- Μαυρογορδάτος, Γ. (1984). Εκλογές και δημοψήφισμα του 1946. Στο: Ιατρίδης Γ. (Επιμ.) *Η Ελλάδα τη δεκαετία 1940-1950, ένα έθνος σε κρίση* (σελ.307-340). Αθήνα: Θεμέλιο.
- Μοσχονάς, Μ. (2006), *Η Ελλάδα στη δεκαετία 1940-1950, ένα έθνος σε κρίση*. Αθήνα: Θεμέλιο.
- Παλαιόπουλος Γ. (2013). *Ο ελληνικός Εμφύλιος Πόλεμος. Μέσα από την έρευνα της Διερευνητικής Επιτροπής των Επεισοδίων στα Βόρεια Ελληνικά Σύνορα του ΟΗΕ και στο τύπο της εποχής (1946-1947)*. Θεσσαλονίκη: andy's publishers.
- Παλαιόπουλος, Γ. (2014). Πτυχές του ελληνικού Εμφυλίου στη Δυτική Μακεδονία μέσα από τις εκθέσεις της Διερευνητικής Επιτροπής των Επεισοδίων στα Ελληνικά Σύνορα και της Βαλκανικής Επιτροπής του ΟΗΕ. Στο: Φωτιάδης Κ., Ηλιάδου-Τάχου Σ. & Βλασίδης Β.(Επιμ.), *Η Δυτική Μακεδονία: Από την ενσωμάτωση στο ελληνικό κράτος έως σήμερα*. (σελ.518-531). Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.
- Παπανδρέου, Γ. (1945). *Η απελευθέρωση της Ελλάδος*. 2^η έκδοση. Αθήνα: Άλφα.
- Ροδάκης, Π. και Γραμμένος Μ. (Επιμ.) (1987). *Έτσι άρχισε ο εμφύλιος. Ολόκληρη η έκθεση του Δημοκρατικού Στρατού στον ΟΗΕ τον Μάρτιο του 1947. Η τρομοκρατία μετά τη Βάρκιζα 1945-1947*. Αθήνα: Γλάρος.
- Σαράντης, Θ. (1987). *Η συνωμοσία κατά της Μακεδονίας*. Αθήνα: Ιδίου.
- Σφήκας, Θ. Δ. (1997). *Οι Άγγλοι Εργατικοί και ο εμφύλιος Πόλεμος στην Ελλάδα. Ο Ιμπεριαλισμός της ‘Μη-Επέμβασης’*. Αθήνα: Φιλίστωρ.
- Φλάισερ, Χ. (1988). *Στέμμα και σβάστικα*. Τόμος Α΄. Αθήνα: Παπαζήση.
- Φραγκούλης, Ι. και Φραντζή, Φ. (2010). *Σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις της τοπικής ιστορίας στο πλαίσιο της εκπαίδευσης ενηλίκων*. Πάτρα: Εκδ. Γ. Πικραμένος.
- Χατζηβασιλείου, Ε. (2001). *Εισαγωγή στην ιστορία του μεταπολεμικού κόσμου*. Αθήνα: Πατάκη.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- Αθανασιάδης, Α. (2017). Όψεις πολιτικής και κοινωνικής συγκρότησης στην πόλη της Φλώρινας την περίοδο της «Εαμοκρατίας», Νοέμβριος 1944-Μάρτιος 1945. Μεταπτυχιακή εργασία. Φλώρινα: Πανεπιστήμιο Δυτ. Μακεδονίας.
- Καπετάνογλου, Ε. (2017), Όψεις του Εμφυλίου στη Φλώρινα (1944-1949). Πτυχιακή εργασία. Φλώρινα: Πανεπιστήμιο Δυτ.. Μακεδονίας
- Σακκά-Νικολοπούλου, Ν. (1988). Οι υπηρεσιακές κυβερνήσεις στην Ελλάδα. Από την πολιτική πρακτική στην Συνταγματική θεσμοποίηση-Διδακτορική διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα.
- Σελεμίδου, Σ. (2017). Ο θεσμός του επιθεωρητή δημοτικής εκπαίδευσης ως μηχανισμός εκπαιδευτικής αξιολόγησης και κοινωνικού ελέγχου: Η περίπτωση του επιθεωρητή Κ. Μπεντά (1950-1951). Μεταπτυχιακή εργασία. Φλώρινα: Πανεπιστήμιο Δ. Μακεδονίας.

- Τζώρτζη. Ν. (2014) «Η Αντίσταση και ο Εμφύλιος στη Μακεδονία: Τα πρόσωπα και οι Ιστορίες τους» (Νομός Φλώρινας). Μεταπτυχιακή εργασία Πανεπιστήμιο Δυτ. Μακεδονίας..
- Χαρίτος Γ. (2016). «Ο εξωτερικός παράγοντας και ο ελληνικός εμφύλιος, 1946-1949» Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών σπουδών, Ρόδος: Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

- Ακριτική Βόρειος Ελλάς [Φλώρινα 1949]
Έθνος [Φλώρινα, 1945, 1946, 1947, 1948, 1949]
Εκπαιδευτικός Ακρίτας [Φλώρινα, 1945, 1946]
Ελευθερία [Αθήνα, 1949].
Λαϊκή Φωνή [Βέροια, 1945]
Μακεδονομάχος [Στρατιωτική εφημερίδα, 45η Ταξιαρχία Σ.Τ.Γ 917, 1947, 1948]
Νίκη, όργανο της Ν.Ε. Ε.Α.Μ. [Φλώρινα, 1945, 1946].
Εφημερίς της Κυβερνήσεως, ΦΕΚ Α΄ 205/ 30-06-1946, άρθρο 1, «Περί προκηρύξεως δημοψηφίσματος περί ανόδου της Α.Μ. του Βασιλέως Γεωργίου Β΄»,
Εφημερίς της Κυβερνήσεως, Β.Δ. Αρ. Φ. 234/05-08-1946, Τεύχος Α΄, Άρθρο 4, Παράγρ. 12,

ΑΡΧΕΙΑ

- Γενικά Αρχεία Κράτους - Αρχεία Νομού Φλώρινας (ΓΑΚ- Αρχ. Φλώρινας),
Πρακτικά Δημοτικού Συμβουλίου Φλώρινας: Μάρτιος 1945 έως Δεκέμβριο 1949

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

- Δεμερτζής, Ν. Ο ελληνικός Εμφύλιος ως πολιτισμικό τραύμα. Περιοδικό Επιστήμη και κοινωνία. Τεύχος 28, 2011-2012.
- Ηλιάδου – Τάχου, Σ. Το σύνδρομο του Κρόνου στη θεώρηση Γενικής και Τοπικής Ιστορίας, Σύγχρονη Εκπαίδευση, Τεύχος 146, Ιούλιος-Σεπτέμβριος 2006.
- Ηλιάδου – Τάχου, Σ. Η Ίδρυση του Φιλολογικού Συλλόγου Φλώρινας «Αριστοτέλης» στη Φλώρινα την περίοδο της Κατοχής. Μακεδονικά, 36, 2011.
- Λέκκας, Π. Ο Υπερταξικός χαρακτήρας του εθνικιστικού λόγου. Μνήμων, τεύχος 16, 1994.

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

- Βαϊνά, Μ. (1997). *Θεωρητικό πλαίσιο διδακτικής της τοπικής Ιστορίας για τον 21^ο αι.*, Αθήνα : Gutenberg. σ.73-75. Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <http://users.sch.gr/gkelesidis/images/PDF/Yliko/BAINA%20ΤΟΠΙΚΗ%20ΙΣΤΟΡΙΑ.pdf> (05/04/2019).

- Braun, V., Clarke, V. (2006). *Εξι στάδια της θεματικής ανάλυσης*, σ.117-118, στην: https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/5822/3/02_chapter_05.pdf (25/2/2019)
- Βόγλη, Ε. (2015) *Τι πρέπει να γνωρίζει ο ιστορικός για την επιστήμη και το επάγγελμα του* Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και βοηθήματα. σ. 14 https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/3821/2/15176_Vogli_Elpida.pdf
- Βόγλης, Π. (2012). «*Εξόριστοι στα χρόνια του Εμφυλίου*». Άρθρο 26/02/2012 στο <http://ellinikosemfilios.blogspot.com/2012/02/e.html> (16-03-2019)
- Γρηγοριάδης, Σ. *Τα φοβερά ντοκουμέντα, ο Εμφύλιος 1946-1949*. τόμος Α', ΤΟ ΒΗΜΑ βιβλιοθήκη, σ.110, στην: <http://users.sch.gr/symfo/sholio/istoria/kimena/1946.grigoriadis3.htm> (31/03/2019)
- Δημητρόπουλος, Α. (χωρίς χρονολόγηση). *Η ιστορική μέθοδος ερμηνείας*. Στην: <https://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php> (22/4/2019)
- Ηλιάδου-Τάχου, Σ. (2011). *Η Ίδρυση του Φιλολογικού Συλλόγου Φλώρινας «Αριστοτέλης» στη Φλώρινα την περίοδο της Κατοχής*. Μακεδονικά, 36. σ.207-224. Στην : <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/makedonika/article/view/5594/5338>
- Κλάψης, Α. (2011). *Οι εκλογές της 31ης Μαρτίου 1946*, Στην: <http://www.kathimerini.gr/437703/article/epikairothta/ellada/oi-ekloges-ths-31hs-martioy-1946> (20-4-2019)
- Κωστόπουλου, Τ. (χωρίς χρονολόγηση). *Τα “Αθηναϊκά Νέα” αναγγέλλουν την συμφωνία της Βάρκιζας (12/2/1945), βρίσκεται στο συλλογικό έργο Ιστορία των Νέων Ελλήνων, τόμος 17, σ. 76-116, εκδόσεις Δομή. Στην :* <https://praxisreview.gr/> (20-4-2019)
- Ιωσηφίδης, Θ. (2003). *Εισαγωγή στην ανάλυση δεδομένων ποιοτικής κοινωνικής έρευνας* (Σημειώσεις, Μυτιλήνη 2003) Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <https://benincasaclassresources1.files.wordpress.com/2014/.../iosifidis-simiosis-analisi...> (01/04/2019)
- Μπρουντζάκης, Ξ. «*Η αμερικανική εδραίωση στην Ελλάδα*». Δημοσιεύτηκε στο «Ποντίκι», στο τεύχος 1814, στις 29/05/2014. Στην: <https://crokorozistas.wordpress.com/2014/06/page/8/> (23/03/2019)
- Μπώκος, Γ. (2001). *Πηγές πληροφόρησης: Πρωτογενείς, Δευτερογενείς Τριτογενείς*. Βιβλιοθήκη Πανεπιστημίου Πειραιώς. Στην: http://www.lib.unipi.gr/files/Pliroforiakes_Piges/2_(25/4/2019).
- Φραγκούλης, Ι. *Τοπική Ιστορία*. Εκπαιδευτικό υλικό για τα κέντρα δια βίου μάθησης. Στην: kdvm.gr/Media/Default/Pdf%20enotites/6.10.pdf (01/4/2019).
- Χατζηβασιλείου, Ε. Ο Ψυχρός Πόλεμος ως κρίση εκσυγχρονισμού: υπέρβαση κρίσεων και ελληνική εμπειρία, 1932-1959, Επιμέλεια Μπότσιου Κ. και Σακκάς Γ. (2015) *Η Ελλάδα, η Δύση και η Μεσόγειος 1945-62, Νέες ερευνητικές προσεγγίσεις* Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας (17-34). Στην : https://repository.edulll.gr/edulll/retrieve/11265/3470_2.5.2.pdf (20/4/2019)
- Χασιώτης, Β. : *Σαν σήμερα Πριν 77 Χρόνια : Η Σύμπτωση της Πρωτομαγιάς του 1941 ως Πρώτης Μέρας της Μακράς Θητείας των Δωσιλόγων της Κατοχής – Τι είναι ο Δωσιλογισμός;* Στην: [https://olympia.gr/2018/05/01/\(01/04/2019\)](https://olympia.gr/2018/05/01/(01/04/2019))
- Χουρχούλης, Δ. Πριν την ένταξη στο ΝΑΤΟ: Η ελληνική αναζήτηση ασφάλειας και οι προσπάθειες για την προώθηση της δημιουργίας ενός Μεσογειακού

- συμφώνου, 1947-1950 Επιμέλεια Μπότσιου Κ. και Σακκάς Γ. (2015) *Η Ελλάδα, η Δύση και η Μεσόγειος 1945-62, Νέες ερευνητικές προσεγγίσεις* Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας (51-68). Στην : https://repository.edulll.gr/edulll/retrieve/11265/3470_2.5.2.pdf (20/4/2019)
- Πρίντζιπα, Γ. (2005). *Εκκλησία και Ελληνισμός από το 1821 έως σήμερα*, Αθήνα: Προσκήνιο, σ. 105-110. Στην: http://www.apostoliki-diakonia.gr/gr_main/catehism/theologia_zoi/themata.asp?cat=afier&NF=1&contents=contents_Katoxi.asp&main=katoxi&file=2.htm (7/4/2019)
- Ραφτόπουλος, Λ. (1995). *Το μήκος της νύχτας. Μακρόνησος '48-'50*, Αθήνα: Καστανιώτη.
- Χωρίς συγγραφέα, άρθρο, (2016). *Οι Χίτες και η δράση τους. Η ιστορία μιας ακροδεξιάς οργάνωσης*. Στην: <https://lefterianews.wordpress.com/2016/09/01/> (6/4/2019)
- Χωρίς συγγραφέα, άρθρο, Μέθοδοι έρευνας της παιδαγωγικής επιστήμης. Στην : <https://student.cc.uoc.gr/uploadFiles/192> (22/4/2019)
- Χωρίς συγγραφέα, *Τοπική ιστορία*, Κέντρα εκπαίδευσης Ενηλίκων - Υπ. Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων Στην: <https://repository.edulll.gr/edulll/retrieve/3931/1169.pdf> (22/4/2019)
- Γ.Α.Κ., Ιδρυτικός Νόμος Ν.380/1914 στην <http://www.gak.gr/org/legi/legi-00.html>
Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών.(2008). *Εγχειρίδιο Κανονισμού Μερίσματος*,
Στην: <http://www.mtpy.gr/documents/> (7/4/2019)
- Rotary International, στην: <https://www.rotary.org/> (5/4/2019)
- Καπετάν Αυγερινός: Παπαδόπουλος Γ. Στην: <https://www.rizospastis.gr/story.do?id=3741045> (21/3/2019)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Έκθεση του Γενικού Επιτελείου Στρατού για την Μάχη της Φλωρίνας.

Εκ του γραφείου τύπου του Γενικού Επιτελείου Στρατού εδόθη προς δημοσίευσιν η ακόλουθος έκθεσις περί της εξελίξεως της μάχης της Φλωρίνης από της 12^{ης} μέχρι της 15^{ης} τρέχοντος.

«Η μάχη της Φλωρίνης, η οποία ήρχισε την 3^{ην} πρωϊνήν της 12/2/49, με μίαν επίθεσιν των κομμουνιστών κατά της πόλεως και έληξε την εσπέραν της 15/2/49 με την κατατρόπωσιν αυτών και την καταδίωξιν των υπό του στρατού, πρέπει να καταταχθεί μεταξύ των περιφανών νικών του στρατού μας κατά του κομμουνισμού.

»Αι συμμαριακαί δυνάμεις επιθέσεως εκινήθησαν από της νυκτός της 10^{ης} προς την 11/2/49 και έφθασαν μέχρι της πρωϊας της 11/2/49 όπισθεν της κυρίας κορυφογραμμής του Βίτσι, όπου διημέρευσαν. Κατά την ίδιαν νύκτα άλλαι δυνάμεις επετέθησαν κατά ημετέρων τμημάτων εις την στενωπόν Κιρλί Δερβέν, δια να γίνουν κύριοι αυτής. Αύται απέτυχον μεν εις τούτο, αλλά κατέστρεψαν την οδόν Κέλλης – Εδέσσης και εναρκοθέτησαν την οδόν Βεύης – Αμυνταίου.

»Περί την 3^{ην} ώραν της 12/2/49 αι δυνάμεις αύται προσέβαλον όλα τα αμυντικά στηρίγματα της πόλεως. Η επίθεσις εξεδηλώθη δια σφοδρώ πυρών όλων των όπλων και ιδίως αντιαρματικών εκτοξευτών. Κατ' αρχάς τα κύματα της επιθέσεως έπεσαν εις τα ναρκοπέδια των στηριγμάτων, ενώ αι μικραί φρουραί των τελευταίων εφήρμοσαν το προπαρασκευασμένον σχέδιον αμύνης των.

»Η μάχη διεξήχθη με πείσμα. Οι συμμαριται δεν εφείσθησαν απωλειών και το πρώτον κύμα, διεδέχθη το δεύτερον κλπ. Οι στρατιώται ηγωνίσθησαν με αυτοπεποίθησιν και επιμονήν. Ο αγών έλαβε δραματικήν μορφήν από της 4^{ης} μέχρις της 6^{ης} ώρας, ότε εξειλίχθη εις σώμα προς σώμα. Το πυροβολικόν των συμμαριτών έβαλλε και κατά της πόλεως συνεχώς Τρία σημεία στηρίγματος από βορρά και δύο από νότου εκάμφθησαν μέχρι της 7^{ης} ώρας.

»Συγχρόνως άλλαι συμμαριακαί δυνάμεις εξεχύθησαν μεταξύ των χώρων σταθμεύσεως των εκτός της Φλωρίνης ημετέρων δυνάμεων, τας οποίας διά σφοδρών πυρών και αλλαγού δι' επιθέσεων προσεπάθησαν ν' απασχολήσουν επιφέρουσαι σύγχυσιν. Η 108^η συμμαριακή ταξιαρχία ίδια από νότου διεισέδησε των ημετέρων έξω της Φλωρίνης δυνάμεων και αφού κατέλαβε δεσπόζοντα σημεία επεχείρησε να τας προσβάλη.

»Ούτω μέχρι της 7^{ης} ώρας η πρωτοβουλία ανήκεν εις τους συμμαριτας και μέχρι της 8^{ης} επέτυχον ούτοι την μεγαλυτέραν προσέγγισιν προς τα εξωτερικά φυλάκια της πόλεως. Το εγγύτερον σημείον προς την πόλιν, εις το οποίον έφθασαν αι συμμαριται απείχε περί τα 1000 μ. εξ αυτής.

»Εντός ελαχίστου χρόνου από της εκδηλώσεως της συμμαριακής επιθέσεως, αι διοικήσεις του στρατού εξετίμησαν την κατάστασιν και έλαβον τα μέτρα των. Πρωταρχικόν μέλημά των υπήρξεν η απόκρουσις της επιθέσεως. Από της νυκτός εκινήθησαν ημέτερα τμήματα δια την ενίσχυσιν των αμυνομένων, ενώ προς βορράν ήρχισαν αντεπίθεσιν δια την ανακοπήν της επιθέσεως. Ούτω περί την 7^{ην} ώραν επετεύχθη ισορροπία. Από εκείνης της στιγμής η διοίκησις του στρατού της Φλωρίνης ανέλαβε την κυρίως αντεπίθεσιν. Δυνάμεις στρατού ετέθησαν εις κίνησιν εξ όλων των χώρων σταθμεύσεώς των και κατέλαβον εν τάχει τας καθοριζόμενας βάσεις εξορμήσεώς των, παρά τα παρενοχλητικά πυρά πυροβολικού των συμμαριτών. Από της 8^{ης} ώρας ήρξατο η εξόρμησις των ημετέρων τμημάτων συγχρόνως εις όλα τα σημεία.

»Εντός των πρωϊνών ωρών εξεκαθαρίσθησαν τα νοτίως της πόλεως Φλωρίνης και Σκοπιάς διεισδύσαντα τμήματα της 108 συμμαριακής ταξιαρχίας. Ο αριθμός των συλλαμβανομένων ηύξανε συνεχώς.

»Προς βορράν διεξήχθησαν σκληροί αγώνες κατά των 14^{ης} 18^{ης} και 103^{ης} ταξιαρχιών και δια συνεχών προσπαθειών κατελήφθη μέχρι της εσπέρας η σειρά των αντερεισμάτων της Μπασδροβίτσας.

»Η αεροπορία από της αυγής μέχρι της νυκτός έδρασεν άνευ διακοπής. Οι πολυβολισμοί, οι ρουκετοβολισμοί και οι βομβαρδισμοί ήσαν συνεχείς.

»Ούτω έληξεν η πρώτη ημέρα. Ο κίνδυνος δια την Φλώριναν απεμακρύνθη, αλλά το πυροβολικόν των συμμαριτών έβαλλεν ακόμη κατά της πόλεως.

»Η συμμαριακή ηγεσία επείσθη ότι απέτυχε και κατέβαλεν υπερανθρώπους προσπαθείας πλέον όπως περισώπη τα ράκη των «ταξιαρχιών της». Προς τούτο ενέπλεξε την 107^{ην} εφεδρικήν ταξιαρχίαν δια να συγκρατήση τους ημετέρους και κατέλαβε δι' αυτής την μοναδικήν διάβασιν του Πισοδερίου (Βίγλας) την οποίαν και εναρκοθέτησε.

»Το ηθικόν των συμμαριτών όμως είχαν υποστή εκ του πλήγματος τρομακτικήν μείωσιν.

»Από της πρωίας της 13/2/49 ήρχισεν ο αγών καταδιώξεως, αγών κυρίως όχι κατά των συμμαριτών, αλλά κατά της χιόνος. Διότι όσον επροχώρουν τα τμήματα τόσο ανήρχοντο προς το Βίτσι όπου η χιών υπερέβαινε το μέτρον πανταχού.

»Συγχρόνως με την ανωτέρω αντεπιθέσιν τμήματα της Χ μεραρχίας ενήργησαν ισχυράς αντεπιθέσεις αντιπερισπασμού εις την περιοχήν της κορυφής Βίτσι και δυτικώτερον δια να μη επιτρέψουν εις τους συμμαριτάς να αποσύρουν εκείθεν δυνάμεις.

»Οι αγώνες αυτοί από δυσμών και από νότου συνεχίσθησαν μέχρι της εσπέρας της 15/2/49, ότε πρέπει να θεωρηθή ότι έληξεν η μάχη της Φλωρίνης.

»Συμμαριτών νεκροί καταμετρηθέντες 783, συλληφθέντες και παραδοθέντες 350.

»Λάφυρα: 14 όλμοι, 3 πολυβόλα, 93 οπλοπολυβόλα, 120 ατομικά αυτόματα, 405 αντιαρματικά γροθιές, 126 νάρκαι και πολλά άλλα υλικά και πυρομαχικά.

»Αλλά τα αποτελέσματα της μάχης της Φλωρίνης είναι πολύ σημαντικώτερα. Είναι ηθικής σημασίας κατά της ηγεσίας του Ζαχαριάδη και πολιτικής κατά του κόμματός του, διότι είναι η πρώτη μάχην την οποίαν δίδει και η πρώτη την οποίαν υφίσταται.

»Πρέπει να σημειωθή επ' ευκαιρία ότι ο κομμουνισμός εις την Φλώριναν δεν εύρε μόνον τον στρατόν αντιμέτωπον, αλλά εύρε και τον λαόν της Φλωρίνης, ο οποίος σύσσωμος παρά τον πλευρόν του στρατού επολέμησεν εις την πρώτην γραμμήν. Και τούτο έχει ακόμη μεγαλυτέραν σημασίαν». ¹⁵²⁹

¹⁵²⁹ Εφημερίδα «Έθνος», αρ. φ. 1163, 26/02/1949, σ.1.

Φλώρινα 12-2-1949, τα κεφάλια 8 ανδρών του ΔΣΕ αποκόβονται από μέλη των ΛΟΚ και των ΜΑΥ και εκτίθενται σε κοινή θέα.

ΠΗΓΗ: <http://kokkinosfakelos.blogspot.gr>

Το κορμί του καπετάν Κεραυνού (Χρ. Αποστολίδης) εκτίθεται στον προαύλιο χώρο του κτηρίου της χωροφυλακής Φλώρινας το 1946. Εφημερίδα «Εμπρός», 18/10/1946.

ΠΗΓΗ: <http://kokkinosfakelos.blogspot.gr>

Ο καπετάν Κεραυνός (Χρ. Αποστολίδης), αρχηγός νοσικής συμμορίας, φονευθείς υπό του ήρωος βασανιστή Σταύρου Γρηγοριάδου, υπηρετούντος εις την καινότητα Σκοπιάς. Το πτώμα του είναι εκτεθειμένον εις τὸ προαύλιον τοῦ αστυνομικοῦ τμήματος Φλωρίνης. Ὁ Κεραυνός διέπραξε ὑπὲρ τοῦς 200 φόνους Ἑλλήνων πατριωτῶν.

Αιχμάλωτοι αντάρτες, μετά τη μάχη της Φλώρινας.

Αιχμάλωτοι συμμοριται των λευθρών ορθών οι οποίοι έπετέθησαν κατά τής Φλωρίνης. 'Η τύχη των προδοτών τους αναμένει.

ΠΗΓΗ: <https://ellas2.wordpress.com>

Μερικοί ακόμη από τους «επιλέκτους» του Ζαχαριάδη, αιχμάλωτοι εις την Φλώριναν. (Φωτογραφία του κ. Β. ΤΣΙΜΠΙΔΑΡΟΥ)

ΠΗΓΗ: <https://greekcivilwar.wordpress.com>

Αιχμάλωτες αντάρτισσες, μετά τη μάχη της Φλώρινας.

Συμμορίτισσαι συλληφθείσαι αιχμάλωτοι εις την Φλώριναν.

ΠΗΓΗ: <https://greekcivilwar.wordpress.com>

Η Σχολή Αξιωματικών του Γενικού Αρχηγείου που πήρε μέρος στη Μάχη της Φλώρινας.

ΠΗΓΗ: <http://kokkinosfakelos.blogspot.gr/2014/07/h.html>

Ο ομαδικός τάφος των μαχητών του ΔΣΕ στην περιοχή Αγ. Γεώργιος της Φλώρινας.

ΠΗΓΗ: <http://kokkinosfakelos.blogspot.gr/2014/07/h.html>

ΠΗΓΗ: <https://greekcivilwar.wordpress.com>

Ο Αμερικανός στρατηγός Τζέιμς Βαν Φλιτ φωτογραφίζεται με επιτελείς τους ΓΕΣ πάνω από πτώματα νεκρών μαχητών του ΔΣΕ στο Γράμμο. Ο Βαν Φλιτ στέκεται τέρμα δεξιά, δίπλα του ο στρατηγός Θ. Τσακαλώτος και ο αξιωματικός που δείχνει είναι ο Δ. Γιαντζής.

ΠΗΓΗ: <http://kokkinosfakelos.blogspot.gr/2014/07/h.html>

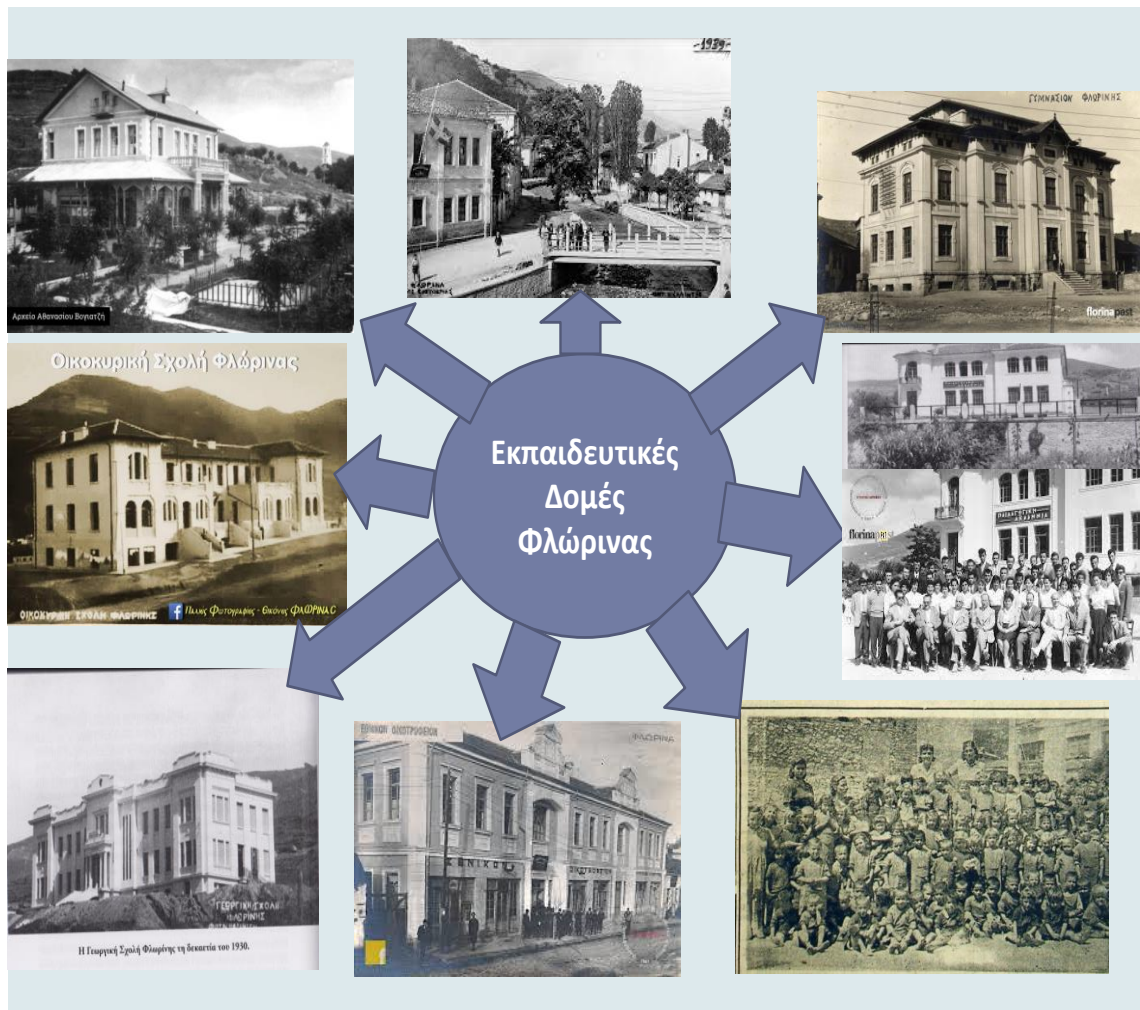

Το Μνημείο του ΔΣΕ στη Φλώρινα. Στην <http://kokkinosfakelos.blogspot.com/2017/10/>

Το Στρατιωτικό νεκροταφείο Φλώρινας. Στην https://odosell.blogspot.com/2011/10/blog-post_9167.html

ΠΗΓΕΣ:

1. Το κτήριο «Ακρόπολις» στέγασε τον Παιδικό Σταθμό Φλαμπούρου και παιδιά άλλων ανταρτοπληκτων χωριών της περιοχής. Αρχείο Αθ. Βογιατζή στην: <http://www.florinapast.mysch.gr/?p=3574>
2. Το 1^ο και 2^ο Δημοτικό σχολείο. Αρχείο Αθ. Βογιατζή στην: <http://www.florinapast.mysch.gr/?p=4849>
3. Το Γυμνάσιο Φλώρινας. Αρχείο Δ. Μεκάση στην: <http://www.florinapast.mysch.gr/?p=3026>
4. Παιδαγωγική Ακαδημία Φλώρινας. Μεκάσης Δ., «Γειτονιές της παλιάς Φλώρινας», εκδ.: Δημόσια κεντρική βιβλιοθήκη Φλώρινας, Β. Πιτόσκα, σελ.295 και Αρχείο ΦΣΦΑ- Π. Τριανταφύλλου στην <http://www.florinapast.mysch.gr/?p=1645>
5. Ο «Παιδικός Σταθμός Φλώρινας». Εφημερίδα «Έθνος» αρ. φ. 1129, 19/6/1948, σ.1
6. Το Εθνικό Οικοτροφείο Αρρένων. Αρχείο Δ. Μεκάση <http://www.florinapast.mysch.gr/?p=2847>
7. Η Γεωργική Σχολή Φλώρινας. Αρχείο Δ. Μεκάση στην: <http://www.florinapast.mysch.gr/?p=3529>
8. Οικοκυρική Σχολή & Η Παιδόπολη Φλώρινας, «Αγ. Όλγα» στην: <https://www.facebook.com/paliesfotoflorina/photos/a.805156646234944/968569223227018/?type=3&theater>

**Το Ίδρυμα
Αμερικανικής
Περιθάλψεως
«Εγγύς Ανατολή».**

Εφ. «Έθνος», αρ. φ. 1061,
1/1/1947.

ΝΟΜΑΡΧΕΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ

Αθ. Μαυρίδης,
(Μάρτιος '45 - Ιούλιος '45)

ΠΑΛΙΑ ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΦΛΩΡΙΝΑΣ

Κ. Τουσιάδης,
(Ιούλιος '46 – Ιαν. '49)

Κ. Μπόνης,
(Μάιος '46 -
Ιούνιος '46)

Ζαρκάδας,
(Φεβρουάριος '49 -
Απρίλιος '49)

ΠΗΓΕΣ:

1. **Αθανάσιος Μαυρίδης** Φωτογραφία από προεκλογικό φυλλάδιο στην :
https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%B8%CE%B1%CE%BD%CE%AC%CF%83%CE%B9%CE%BF%CF%82_%CE%9C%CE%B1%CF%85%CF%81%CE%AF%CE%B4%CE%B7%CF%82
2. **Παλιά Νομαρχία και Πρωτοδικείο.** Αρχείο Αθ. Βογιατζή στην:
<http://users.sch.gr/spipap/florinapast/?p=4112>
3. **Κ. Τουσιάδης.** Ιασωνίδης Λ. (1953). «Η Φλώρινα -Ελλάς της Ελλάδος». Εκδ. :
Εφημερίδα Έθνος. Σελ. 93
4. **Κ. Μπόνης.** Ιστορικό Αρχείο ΦΣΦΑ στην http://www.floriniotika.gr/2015/05/blog-post_80.html
5. **Ζαρκάδας,** Αρχείο Γ. Ι. Καζαντζή στην:<http://tzokazaz.blogspot.com/2018/10/>

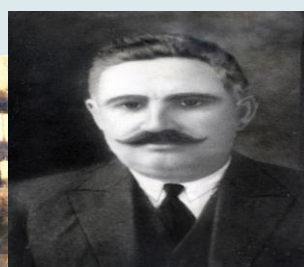
ΔΗΜΑΡΧΟΙ ΦΛΩΡΙΝΑΣ

Ανέστης Καντζάς
(1944-45 & 1946)

Δημαρχείο
Φλώρινας

Στέργιος (Τέγος)
Σαπουντζής, (Ιούνιος '45 -
Σεπτέμβριος '46 &
Μάιος '49 -Δεκέμβριος '49).

ΠΗΓΕΣ:

1. Ανέστης Καντζάς. Φωτογραφία από το Αρχείο του Δήμου Φλώρινας.
2. Δημαρχείο Φλώρινας. Αρχείο Αθ Βογιατζή στην: <http://www.florinapast.mysch.gr/?p=7414>
3. Στέργιος (Τέγος) Σαπουντζής. Στην: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%84%CE%AD%CF%81%CE%B3%CE%B9%CE%BF%CF%82_%CE%A3%CE%B1%CF%80%CE%BF%CF%85%CE%BD%CF%84%CE%B6%CE%AE%CF%82#/media/%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B5%CE%AF%CE%BF:Stergios_Sapountzis.jpg

ΠΗΓΕΣ:

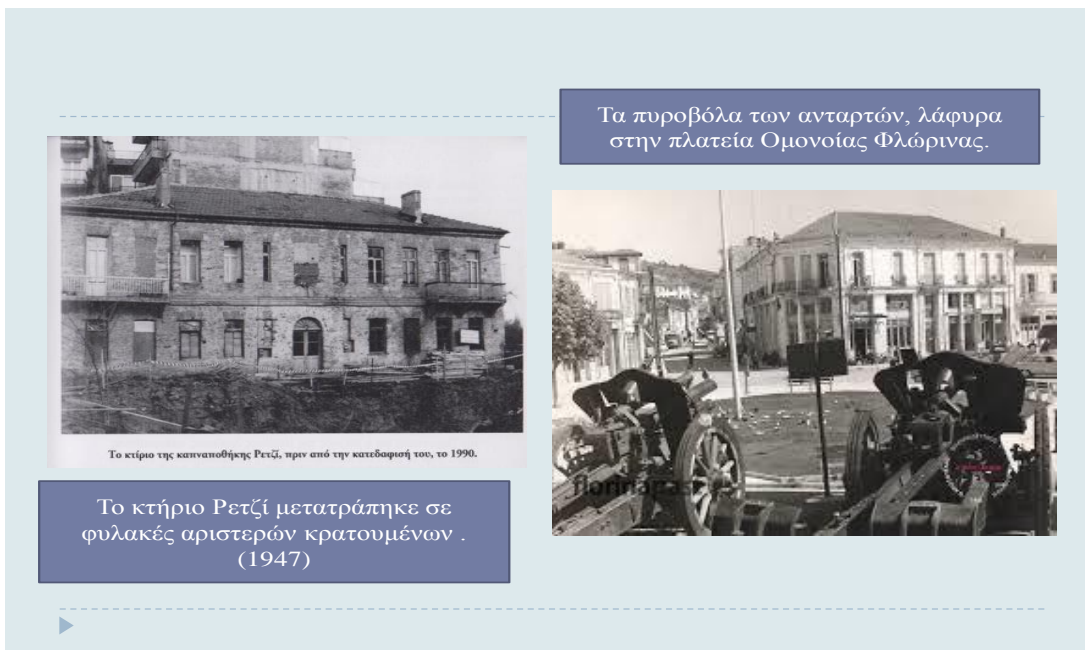
1. Εθνική Τράπεζα. Αρχείο Δ. Μεκάση στην <http://www.florinapast.mysch.gr/?p=4925>
2. Αγροτική Τράπεζα. Μεκάσης Δ., «Γειτονίες της παλιάς Φλώρινας», εκδ.: Δημόσια κεντρική βιβλιοθήκη Φλώρινας, Β. Πιτόσκα. Σελ.235
3. Το Φυτόριο Φλώρινας. Αρχ. Δ. Μεκάση <http://www.florinapast.mysch.gr/?p=3529>
4. Οικονομική κίνηση - Αποκόμματα διαφημίσεων από την εφημερίδα «Εθνος». Έτη δημοσίευσης: 1946-1949.

Πνευματική κίνηση, Πολιτισμός και Αθλητισμός.

ΠΗΓΕΣ:

1. **Λεύκωμα Εκπαιδευτικών Φλωρίνης 1945-1947.** Στην: <http://retsasbooks.gr/index.php?instance=book&id=7824>
2. **Αποκόμματα καλλιτεχνικών και αθλητικών δράσεων στη Φλώρινα** από την εφημερίδα «Εθνος». Έτη δημοσίευσης: 1946-1949.
3. **Το Γήπεδο Φλώρινας.** Ιστορικό αρχείο Φ.Σ.Φ.Α. στην: <http://www.florinapast.mysch.gr/?p=1228>

Τα πυροβόλα των ανταρτών, λάφυρα στην πλατεία Ομονοίας Φλώρινας.

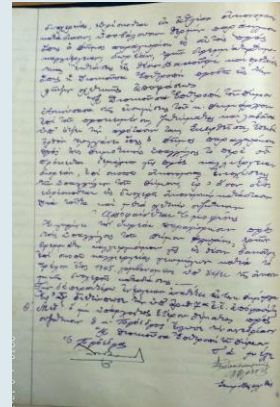
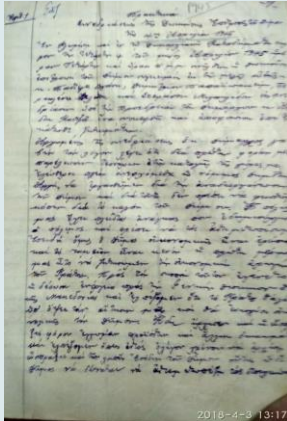
Το κτήριο της καπναποθήκης Ρετζί, πριν από την καταστροφή του, το 1990.

Το κτήριο Ρετζί μετατράπηκε σε φυλακές αριστερών κρατουμένων (1947)

ΠΗΓΕΣ:

1. **Το κτήριο Ρετζί - Φυλακές Ρετζί.** Μεκάσης Δ. «Γειτονιές της παλιάς Φλώρινας», εκδ.: Δημόσια κεντρική βιβλιοθήκη Φλώρινας, Β. Πιτόσκα, σελ.243.
2. **Τα κανόνια Πισοδερίου.** Αρχείο Δ. Μεκάση στην: <http://www.florinapast.mysch.gr/?p=4559>

Το πρώτο πρακτικό του Δ.Σ. Φλώρινας (4 Απριλίου 1945)

Ο ΤΟΠΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ (1945-1949)

